Aralık 2013

SERMAYE YETERLİLİĞİ ŞERHİ

TÜRKİYE BANKALAR BİRLİĞİ

SERMAYE
YETERLİLİĞİ ŞERHİ

Aydan Aydın İnan
Emrah Sağkol
Erhan Çetinkaya
Habib Mazmancı
Hüsamettin Yalım
İskender Kayci
Kemal Işıklı
Mustafa Çelik
Dr. Ozan Cangürel
Sadık Atalay
Savaş Sağut
Serkan Güngör
Sıdıka Dizdar
Veli Ulvi Sevinç

Yayın No: 299

İstanbul, 2013

Türkiye Bankalar Birliği

Nispetiye Caddesi
Akmerkez B3 Blok Kat:13
34340 Etiler-İSTANBUL
Tel. : +90 212-282 09 73
Faks : +90 212-282 09 46
İnternet sitesi: www.tbb.org.tr

Baskı-Yapım

G.M. Matbaacılık ve Ticaret A.Ş.
100. Yıl Mah. MAS-SİT 1.Cadde No:88
34204 Bağcılar - İSTANBUL
Tel. : +90 212 629 00 24 (pbx)
Fax : +90 212 629 20 13
e-mail: bilgi@goldenmedya.com.tr
İnternet sitesi: www.goldenmedya.com.tr

© Kitapta yer alan görüşler eser sahiplerine aittir.
Türkiye Bankalar Birliği'nin görüşlerini yansıtmaz.
Türkiye Bankalar Birliği bu kitabın hatasız olarak
basılmasında gerekli özeni göstermekle birlikte
kitaptaki olabilecek hatalardan dolayı herhangi
bir hukuki sorumluluk üstlenmemektedir.

Bu yayın Türkiye Bankalar Birliği internet sitesinde yer almaktadır.

ISBN 978-605-5327-36-1 (Basılı)
ISBN 978-605-5327-37-8 (Elektronik)

Sertifika No: 17188

2013.34.Y.5327.299

Baskı Tarihi: Aralık 2013

Desteklerinden dolayı Başkanımız
Sayın Mukim Öztekin'e

Desteklerinden dolayı Başkan Yardımcımız
Sayın Dr. Ozan Cangürel'e

Desteklerinden dolayı Daire Başkanımız
Sayın Serkan Güngör'e

Katkılarından dolayı değerli mesai arkadaşlarımız
Ayhan Kayalıca
Ömer Çekin
Ramazan Küçük
Selin Sünerin
ve Yavuz Yumrukuz'a

En içten şükranlarımızı sunarız…
Yazarlar

İçindekiler

Önsöz.....v

Kısaltma Listesi vii

Tablo Listesi.....x

Şekil Listesi.....xiv

Giriş.....1

Birinci Bölüm: Sermaye Yeterliliği Düzenlemelerine Genel Bakış 3

1.1. Bankalarda Sermaye Yeterliliği 3

1.1.1. Sermaye Yeterliliğinin Kanun'daki Yeri ve Önemi 3

1.1.2. Mali Tablolar ve Sermaye Yeterliliği İlişkisi 5

1.1.3. Sermaye Yeterliliği Düzenlemelerine Neden İhtiyaç Duyulmuştur? 8

1.1.4. Sermaye Yeterliliği ve Basel Prensipleri 9

1.1.5. Sermaye Yeterliliği Düzenlemelerinde Sayısallaştırılabilen Risklerin Genel Mimarisi 11

1.2. Sermaye Yeterliliği Düzenlemelerinin Genel Yapısı 15

İkinci Bölüm: Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik 19

2.1. Başlangıç Hükümleri 19

2.2. Riske Esas Tutarların Hesaplanması 79

2.2.1. Kredi Riskine Esas Tutarın Hesaplanması 79

2.2.2. Piyasa Riskine Esas Tutarın Hesaplanması 141

2.2.3. Netleştirme 190

2.2.4. Kur Riskinin Hesaplanması 232

2.2.5. Takas Riskinin Hesaplanması 245

2.2.6. Karşı Taraf Kredi Riskinin Hesaplanması 250

2.2.7. Emtia Riskinin Hesaplanması 256

2.2.8. Operasyonel Riske Esas Tutarın Hesaplanması 265

2.2.9. Üçüncü Kısım-Sermaye Yeterliliği Standart Oranı ve Son Hükümler 282

Üçüncü Bölüm : Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik'in 1 no lu Eki……..293

3.1. Giriş..... 293

3.2. Birinci Bölüm-Risk Ağırlıkları..... 298

3.3. İkinci Bölüm-KDK'ların Kredi Derecelendirmelerinin Risk Ağırlıklarının Tespiti İçin Kullanılması..... 354

Kaynakça.....362

Önsöz

Bilginin en büyük güç olarak kabul edildiği çağımızda, bilgiye hızlı ve doğru şekilde ulaşmak özellikle finansal kuruluşlar için hayati öneme sahiptir. Geleceğe yönelik strateji ve politikaların oluşturulmasında, yatırım kararlarının en doğru ve rekabet avantajı elde edecek şekilde alınmasında, elde edilen bilginin doğruluğu ve hızı önem arz etmektedir. Bu nedenle piyasa oyuncularına göre daha fazla ve detay bilgiyi elinde bulunduran, düzenleme ve denetleme yetkisine sahip kamu otoritelerinin bilginin doğru ve eş zamanlı paylaşılmasında bütün piyasa oyuncularına eşit mesafede olması çok kritiktir. Bu nedenle denetleyici ve düzenleyici otoritelerin piyasa oyuncularına eşit muamelede bulunması ve şeffaf bir şekilde yönetilmesi günümüzde öne çıkan hususlardan bir olmuştur.

BDDK başkanı olarak göreve başladığım andan itibaren, yetki alanımıza giren bütün finansal kuruluşlara eşit mesafede olunması ve bilginin bütün piyasa oyuncuları ile hızlı ve eş zamanlı paylaşılması konusunda çok dikkatli davranıyoruz. Özellikle Basel II ve Basel III gibi bankaların özkaynak ve sermaye yapılarını, dolayısıyla da geleceğe yönelik strateji ve politikalarını şekillendirecek hususlarda, uluslararası gelişmeleri takip ederek şeffaf ve iletişime açık bir yönetim sergiliyoruz. Otorite olarak, stratejik öneme haiz düzenlemelerde, taslaklar vasıtasıyla bütün kamuoyunun görüşlerini alıyor, Basel II geçiş sürecinde olduğu gibi düzenlemelere ilişkin olarak bankalardan ya da diğer taraflardan gelen soruları internet sitemiz vasıtasıyla cevaplıyoruz. Düzenlemelere ilişkin denetimlerimizde olabildiğince bankalara ve finansal kuruluşlara yol gösterip, mevzuatta ilişkin tereddütlerini gidermeye çalışıyor, Otorite olarak mevzuata ilişkin her hususta ceza kesen, katı ve kapalı bir anlayıştan ziyade bankalar ve diğer finansal kuruluşlar ile sürekli diyalog halinde, rekabetin ihlal edilmesini önleyerek mevzuatın daha iyi anlaşıp uygulanmasında yol gösterici olmaya çalışıyoruz.

Eseri kaleme alan Risk Yönetimi Dairesi çalışanları, bu kitabı ilk olarak BDDK personelinin Basel II'ye geçiş sonrasında sermaye yeterliliği hesaplamalarına ilişkin olarak bilgilendirilmesi amacıyla kaleme almıştır. Ancak ilerleyen dönemde bilginin belli bir kesim ya da kurumun uhdesinde kalmasından ziyade kitap olarak yayımlanarak bütün piyasa oyuncuları ile paylaşılması amaçlanmıştır. Kitabın ilk defa sermaye yeterliliği hesaplaması konusunda çalışma yapacaklara olduğu kadar sektörün içinde aktif olarak çalışan uzmanlara da birçok konuda yol göstereceğine inanıyorum.

Çalışmayı kaleme alan bütün mesai arkadaşlarıma, Türk Bankacılık literatürüne böyle bir eser kazandırdıkları için ayrı ayrı teşekkür ediyorum.

Mukim Öztekin
Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Başkanı

Kısaltma Listesi

AB	Avrupa Birliği
AİSP	Asgari İhracat Sigorta Primi
ASH	Alım Satım Hesabı
Basel 2,5	Basel Bankacılık Denetim Komitesi Tarafından Temmuz 2009'da, Yayımlanan "Enhancements To The Basel II Framework", "Revisions To The Basel II Market Risk Framework - Final Version" ve "Guidelines For Computing Capital For Incremental Risk İn The Trading Book - Final Version" Adlı Dokümanlar
Basel I	Basel Accord (International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards)
Basel II	International Convergence Of Capital Measurement And Capital Standards: A Revised Framework (2004)
Basel III	A Global Regulatory Framework For More Resilient Banks And Banking Systems
Basel Komitesi	Basel Bankacılık Denetim Komitesi (Basel Committee On Banking Supervision)
BCBS	Basel Committee On Banking Supervision, Basel Komitesi
BDDK	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BHFOR	Bankacılık Hesaplarından Kaynaklanan Faiz Oranı
Yönetmeliği	Riskinin Standart Şok Yöntemiyle Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik
BIS	Bank For International Settlements, Uluslar Arası Ödemeler Bankası
BIST	Borsa İstanbul Anonim Şirketi
BK	Beklenen Kayıp
BmK	Beklenmeyen Kayıp
CDS	Credit Default Swap
CRD	Sermaye Yeterliliğine İlişkin Avrupa Birliği'nin 2006/48/EC Ve 2006/49/EC Sayılı Direktifleri
CRD 48	Sermaye Yeterliliğine İlişkin Avrupa Birliği'nin 2006/48/EC Direktifi
CRD 49	Sermaye Yeterliliğine İlişkin Avrupa Birliği'nin 2006/49/EC Direktifi
Derecelendirme	Derecelendirme Kuruluşlarının Yetkilendirilmesine ve
Yönetmeliği	Faaliyetlerine İlişkin Esaslar Hakkında Yönetmelik
DİBS	Devlet İç Borçlanma Senetleri
Ek 1	Yönetmelik Ek 1: Risk Ağırlıklı Tutar Hesaplamasında Kullanılacak Risk Ağırlıkları

Ek 2	Yönetmelik Ek 2: Türev Finansal Araçlar, Repo İşlemleri, Menkul Kıymetler Veya Emtia Ödünç Verme Veya Ödünç Alma İşlemleri, Takas Süresi Uzun İşlemler İle Kredili Menkul Kıymet İşlemlerinde Karşı Taraf Kredi Riski
Ek 3	Yönetmelik Ek 3: Alım Satım
EÖVİ	Emtia Ödünç Verme İşlemi
IMF	Uluslararası Para Fonu
ISDA	International Swaps and Derivatives Association
İKK	İhracat Kredi Kuruluşu
İMKB	İstanbul Menkul Kıymetler Borsası
İTMK	İpotek Teminatlı Menkul Kıymet
İTMK Tebliği	4 Ağustos 2007 Tarihli ve 26603 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan "İpotek Teminatlı Menkul Kıymetlere İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ"
Kanun	5411 Sayılı Bankacılık Kanunu
Karşılıklar Yönetmeliği	Bankalarca Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik
KDK	Kredi Derecelendirme Kuruluşu
KKK	Kredi Kalitesi Kademesi
KRAT Tebliği	28 Haziran 2012 Tarihli ve 28337 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan Kredi Riski Azaltım Tekniklerine İlişkin Tebliğ
Kurul	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu
KYK	Kollektif Yatırım Kuruluşları
MKÖVİ	Menkul Kıymet Ödünç Verme İşlemi
Mülga SYR Yönetmeliği	Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik (Yürürlükten Kalkma Tarihi 01/07/2012)
OECD	The Organisation For Economic Co-Operation And Development
ÖMKŞ	Özel Menkul Kıymetleştirme Şirketi
RMD	Riske Maruz Değer
SPK	Sermaye Piyasası Kurulu
SPV	Special Purpose Vehicle
SY	Sermaye Yeterliliği
SYR Yönetmeliği	28.06.2012 Tarihli ve 28337 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanarak Yürürlüğe Giren Sermaye Yeterliliği Yönetmeliği
Takasbank	İMKB Takas Ve Saklama A.Ş.
TCMB	Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
TMS	Türkiye Muhasebe Standartları

TMS 39	Türkiye Muhasebe Standardı 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme Ve Ölçme
TP	Türk Parası
VİOP	Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasası
VOB	Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası A.Ş.
YP	Yabancı Para
YPNGP	Yabancı Para Net Genel Pozisyonu
YSG-I	Yatay Sermaye Gereksinimi I
YSG-II	Yatay Sermaye Gereksinimi II
YSG-III	Yatay Sermaye Gereksinimi III

Tablo Listesi

Tablo 1: SYR Yönetmeliği Madde 1 ila 3 Arası 19
Tablo 2: Firmaların ve Kullandırılan Kredilerin Portföy ve Karşı Taraf Sınıflandırması 53
Tablo 3: Geleneksel Menkul Kıymetleştirme İşleminin Taraflar Üzerindeki Muhasebesel Etkileri 57
Tablo 4: SYR Yönetmeliği Madde 4 80
Tablo 5: Kurumsal Alacaklar Risk Ağırlığı Tablosu 82
Tablo 6: SYR Yönetmeliği Madde 5 85
Tablo 7: SYR Yönetmeliği Madde 6 117
Tablo 8: Madde 7 131
Tablo 9: Eşleştirme Tablosu 135
Tablo 10: SYR Yönetmeliği Madde 8 141
Tablo 11: Madde 9 145
Tablo 12: Yatırım Kuruluşu Varantına İlişkin Örnek 151
Tablo 13: Madde 10 ve Madde 11 152
Tablo 14: Vadeye Dayalı Yönteme İlişkin Tablo 160
Tablo 15: Vade Merdiveni Tablosu-1 169
Tablo 16: Vade Merdiveni Tablosu-2 169
Tablo 17: Toplam Uzun ve Kısa Pozisyonlar 170
Tablo 18: Risk Ağırlıklı Pozisyonlar 170
Tablo 19: Nakit Akışları 171
Tablo 20: Dikey Sermaye Hesaplanması 171
Tablo 21: Uzun ve Kısa Pozisyonların Hesaplanması 172
Tablo 22: YSG-I'in Hesaplanması 173
Tablo 23: YSG-II Hesaplanması 173
Tablo 25: Sermaye Gereksinimi Hesaplanması 175
Tablo 26: Değişik Kombinasyonlara ve Vadeye Dayalı Yönteme Göre YSG-II ve YSG-III Hesaplaması 176
Tablo 27: Durasyona Dayalı Hesaplama Tablosu 179
Tablo 28: Vade Merdiveni Tablosunda Zaman Ağırlıklı Pozisyonların Belirlenmesi 184
Tablo 29: Durasyon Ağırlıklı Pozisyonların Hesaplanması 185
Tablo 30: YSG-I Hesaplaması 185
Tablo 31: YSG-II'nin Hesaplanması 186
Tablo 32: YSG-III Hesaplaması 187
Tablo 33: Toplam Sermaye Yükümlülüğü 187
Tablo 34: Değişik Kombinasyonlara ve Durasyona Dayalı Yönteme Göre YSG-II ve YSG-III Hesaplaması 188
Tablo 35: Madde 12 190
Tablo 36: Madde 13 192
Tablo 37: Madde 14 208
Tablo 38: Hisse Senedi Pozisyonlarına İlişkin Genel Piyasa Riski ve Spesifik Risk İçin Sermaye Yükümlülüğünün Standart Metot İle Hesaplanmasına İlişkin Örnek 213

Tablo 39: Madde 15 213
Tablo 40: KYK'lar için sermaye yeterliliği hesaplaması örneği 222
Tablo 41: Madde 16 ila 18 Arası 222
Tablo 42: Madde 19 232
Tablo 43: Uzun ve Kısa Pozisyonların Mutlak Değer Olarak Yerleştirilmesi 235
Tablo 44: Toplam Uzun ve Toplam Kısa Pozisyonların Hesaplanması 236
Tablo 45: Net Pozisyonların Hesaplanması 236
Tablo 46: Net Uzun ve Net Kısa Pozisyonların Toplanması 237
Tablo 47: Toplam Uzun ve Toplam Kısa Pozisyonların Mutlak Değerce Büyük Olanının Tabloya Yazılması 238
Tablo 48: Kur Riski İçin Nihai Sermaye Yükümlülüğünün Hesaplanması 239
Tablo 49: Pozisyonlara İlişkin Tablo 243
Tablo 50: Pozisyonlara İlişkin Tablo-2 243
Tablo 51: Pozisyonlara İlişkin Tablo-3 244
Tablo 52: Madde 20 245
Tablo 53: Madde 21 250
Tablo 54: Faiz Oranına Dayalı Türev Enstrümanlara İlişkin Uygulama Özeti 252
Tablo 55: Hisse Senedine Dayalı Türev Enstrümanlara İlişkin Uygulama Özeti 253
Tablo 56: Madde 22 256
Tablo 57: Emtia Riski Hesaplaması-1 262
Tablo 58: Emtia Riski Hesaplaması-2 263
Tablo 59: Emtia Riski Hesaplaması-3 264
Tablo 60: Emtia Riski Hesaplaması-4 265
Tablo 61: Madde 23 ile 24 265
Tablo 62: Operasyonel Riske Esas Tutar Hesabında Kullanılacak Yıllık Brüt Gelir 268
Tablo 63: Operasyonel Risk Hesaplamaya Esas Kalemler 270
Tablo 64: Madde 25 271
Tablo 65: Operasyonel Riske Esas Sermaye Yükümlülüğü Örnek Hesaplaması 276
Tablo 66: Madde 26 280
Tablo 67: Madde 27 282
Tablo 68: Madde 28 ile 29 282
Tablo 69: Madde 30 286
Tablo 70: Madde 31 287
Tablo 71: Madde 32 289
Tablo 72: Geçici Maddeler ve Yürürlük/Yürütme Maddesi 289
Tablo 73: Eşleştirme Tablosu 295
Tablo 74: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 1 298
Tablo 75: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 2 299
Tablo 76: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 3 299
Tablo 77: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 4 ve 5 300

Tablo 78: Merkezi Yönetimlerden veya Merkez Bankalarından Alacaklar Sınıfı İçin Risk Ağırlığı Uygulaması 302
Tablo 79: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 6 ve 7 303
Tablo 80: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 8 304
Tablo 81: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 9 ve 10 305
Tablo 82: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 11 ila 17 306
Tablo 83: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 18 ila 20 308
Tablo 84: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 21 309
Tablo 85: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 22 309
Tablo 86: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 23 310
Tablo 87: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 24 310
Tablo 88: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 25 310
Tablo 89: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 26 311
Tablo 90: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 27 ila 30 312
Tablo 91: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 31 ila 34 313
Tablo 92: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 35 ve 36 315
Tablo 93: Bankalardan ve Aracı Kurumlardan Alacaklara Uygulacak Risk Ağırlığının Belirlenmesi 316
Tablo 94: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 37 317
Tablo 95: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 38 ve 39 318
Tablo 96: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 40 318
Tablo 97: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 41 ile 43 319
Tablo 98: Gayrimenkul İpoteğiyle Teminatlandırma Örneği 323
Tablo 99: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 44 324
Tablo 100: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 45 324
Tablo 101: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 46 ila 48 327
Tablo 102: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 49 ile 50 328
Tablo 103: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 51 ile 52 329
Tablo 104: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 53 ve 54 330
Tablo 105: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 55 ve 56 330
Tablo 106: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 57 331
Tablo 107: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 58 333
Tablo 108: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 59 334
Tablo 109: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 60 338
Tablo 110: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 61 339
Tablo 111: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 62 339
Tablo 112: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 63 340
Tablo 113: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 64 340
Tablo 114: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 65 341
Tablo 115: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 66 341
Tablo 116: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 67 342
Tablo 117: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 68 342
Tablo 118: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 69 343
Tablo 119: Yatırım Yapılan Varlık Tablosu 344
Tablo 120: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 70 344
Tablo 121: Yatırım Yapılabilir Varlık Tablosu 1 345

Tablo 122: Yatırım Yapılabilir Varlık Tablosu 2 345
Tablo 123: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 71 346
Tablo 124: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 72 347
Tablo 125: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 73 348
Tablo 126: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 74 348
Tablo 127: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 75 349
Tablo 128: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 76 350
Tablo 129: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 77 350
Tablo 130: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 78 350
Tablo 131: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 79 351
Tablo 132: “n” ci Temerrüt Olayı Hesaplaması-1 352
Tablo 133: “n” nci Temerrüt Olayı Hesaplaması-2 352
Tablo 134: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 80 353
Tablo 135: SYR Yönetmeliği Ek 1 İkinci Bölüm Fıkra 1 354
Tablo 136: SYR Yönetmeliği Ek 1 İkinci Bölüm Fıkra 2 355
Tablo 137: SYR Yönetmeliği Ek 1 İkinci Bölüm Fıkra 3 355
Tablo 138: SYR Yönetmeliği Ek 1 İkinci Bölüm Fıkra 4 355
Tablo 139: SYR Yönetmeliği Ek 1 İkinci Bölüm Fıkra 5 ila 7 356
Tablo 140: SYR Yönetmeliği Ek 1 İkinci Bölüm Fıkra 8 357
Tablo 141: SYR Yönetmeliği Ek 1 İkinci Bölüm Fıkra 9 357
Tablo 142: SYR Yönetmeliği Ek 1 İkinci Bölüm Fıkra 9 Örnek Durumlar Tablosu 358
Tablo 143: SYR Yönetmeliği Ek 1 İkinci Bölüm Fıkra 10 359
Tablo 144: SYR Yönetmeliği Ek 1 İkinci Bölüm Fıkra 11 359
Tablo 145: SYR Yönetmeliği Ek 1 İkinci Bölüm Fıkra 12 360
Tablo 146: SYR Yönetmeliği Ek 1 İkinci Bölüm Fıkra 13 ve 14 360
Tablo 147: SYR Yönetmeliği Ek 1 İkinci Bölüm Fıkra 15 361
Tablo 148: SYR Yönetmeliği Ek 1 İkinci Bölüm Fıkra 16 361

Şekil Listesi

Şekil 1: Beklenen ve Beklenmeyen Kayıp 8
Şekil 2: Basel II'nin Birinci Yapısal Blok Kapsamındaki Piyasa ve Kredi Riskleri 12
Şekil 3: Bir Alım Opsiyonu İçin Delta'nın Seyri 29
Şekil 4: Menkul Kıymetleştirme Dilimleri 30
Şekil 5: Krediye Bağlı Tahvil 47
Şekil 6: CDS Mekanizması 50
Şekil 7: Geleneksel Menkul Kıymetleştirme İşlemi 58
Şekil 8: Toplam Getiri Swabı 75
Şekil 9: Toplam Getiri Swabı Örneği 76
Şekil 10: Volatilite 1 77
Şekil 11: Volatilite 2 77
Şekil 12: Faktoring ve Faktoring Garantilerinin İşleyiş Şeması 96
Şekil 13: Önceliklendirme Şeması 119
Şekil 14: Ortaklık Varantına İlişkin Örnek 150

Giriş

Risk kavramıyla ilgili farkındalık uzunca bir süredir mevcut olmakla birlikte riskin sayıyla ifade edilmesi, beklenen fayda ve riskin realize olması sonucunda ortaya çıkacak zararın karşılanabilmesi konuları 1970'lerden sonra daha fazla gündeme gelmiştir. Bu konuların revaçta olmasında son yüzyılda finansal piyasalarda uzun süreli ve derin krizlerin yaşanması ve küreselleşmenin de etkisiyle bu krizlerin reel sektörün aktörlerini de etkilemesi pay sahibidir. Finansal piyasalarda yaşanan krizler reel sektörü, reel sektörde yaşanan krizler ise finansal piyasaları etkiler hale gelmiş dolayısıyla bütün sektörlerin birbiriyle çok daha bütünleşik olduğu bir yapı ortaya çıkmıştır. Tabi her iki sektördeki krizlerden en çok etkilenen kurumların başında ise bankalar bulunmaktadır.

Bankalar, faaliyetlerini emin ve sağlıklı bir şekilde yürütebilmek ve yaşanan finansal olan ve olmayan krizlerden asgari düzeyde etkilenmek için mali bünyelerine, aktif kalitelerine, gelir ve giderleri arasında dengeye, likiditelerine ve risk yönetimi faaliyetleri vb. hususlara önem vermiş veya önem vermeye başlamıştır. Ülkelerin bankacılık ve finans ile ilgili düzenleyici ve denetleyici otoriteleri ise özelde bankaların genelde ise finans sektörünün sağlam ve istikrarlı bir yapıya sahip olması ve realize olan risklerden asgari seviyede etkilenmesi amacıyla konuya ilişkin ulusal düzenlemeler yapmışlardır. Özellikle finansal sektörde ortaya çıkan bir krizin maliyetine doğrudan devletler katlanabilmektedir. Söz konusu otoritelerin münferiden yaptıkları bu çalışmalar, 1930'da Uluslararası Ödemeler Bankası'nın kurulmasıyla küresel anlamda standartlaştırılmaya ve daha da geliştirilmeye çalışılmıştır. Uluslararası Ödemeler Bankası nezdinde Basel Bankacılık Denetim Komitesi'nin de kurulmasıyla risk yönetimi, sermaye yeterliliği vb. alanlarda da uluslararası standartlar, prensipler ve rehberler oluşturulmaya başlanmıştır.

Basel standartları olarak somut hale gelen bu ilke ve prensipler esasında mali tabloların ortaya koymada yeterli gelmediği ve bankaların faaliyetleri sırasında maruz kaldığı risklerin yeknesak kurallar çerçevesinde rakama dönüştürülmesini ve bu risk tutarından kaynaklanabilecek zarar için yeterli sermayenin bulundurulmasını amaçlamaktadır. Kamuoyunda Basel II olarak bilinen standartlar, Basel Bankacılık Denetim Komitesi tarafından hazırlanan standartlardan sadece belirli bir kısmıdır. Esasında ülkelerin bankacılık ve finans ile ilgili düzenleyici ve denetleyici otoritelerine, sermaye yeterliliğine ilişkin oluşturacakları düzenlemeler için bir tavsiye niteliğini taşıyan Basel II standartları, Avrupa Birliği Parlamentosu ve Konseyi tarafından 2006/48/EC ve 2006/49/EC sayılı direktiflerle yasal mevzuat haline getirilmiştir.

Ülkemizde ise Basel II standartları dikkate alınarak Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) tarafından Haziran 2012'de yayımlanan sermaye yeterliliğine ilişkin düzenlemelerin, doğrudan Basel II dokümanı yerine Avrupa Birliği'nin yukarıda verilen direktifler esas alınarak oluşturulduğu görülmektedir. Bu sebeple, BDDK tarafından yayımlanan sermaye yeterliliğine ilişkin düzenlemelerde anlaşılmayan veya birden farklı anlamların oluşabildiği hükümlerde, söz konusu hükümlerin Avrupa Birliği'nin 2006/48/EC ve 2006/49/EC sayılı direktiflerinde tekabül ettikleri madde ve fıkralara bakılması gerekli olabilmektedir.

Kitapta öncelikle ülkemizdeki sermaye yeterliliğine ilişkin mevzuatın kaynakları hakkında kısaca bilgi verilerek mali tablolarla ilişkisi ve Basel prensipleri ile sermaye yeterliliğinin sayısallaştırılabilen risklere ilişkin genel mimarisi ortaya konulmuştur. İkinci bölümde ise ilk olarak Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik, akabinde ise söz konusu yönetmeliğin Ek 1'i detaylı olarak örnekler vererek açıklanmıştır.

Kollektif bir çalışmanın ve ortak aklın sonucu olan bu eserin Türk Bankacılık Sektörüne faydalı olmasını temenni ediyorum.

Dr. Ozan Cangürel
Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
Başkan Yardımcısı

Birinci Bölüm
Sermaye Yeterliliği Düzenlemelerine Genel Bakış

1.1. Bankalarda Sermaye Yeterliliği
1.1.1. Sermaye Yeterliliğinin Kanun'daki Yeri ve Önemi

5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun (Kanun) birinci maddesi amaç maddesi olup aşağıda yer almaktadır.

> *"Bu Kanunun amacı, finansal piyasalarda güven ve istikrarın sağlanmasına, kredi sisteminin etkin bir şekilde çalışmasına tasarruf sahiplerinin hak ve menfaatlerinin korunmasına ilişkin usûl ve esasları düzenlemektir."*

Madde metninden görüleceği üzere Kanun'un en önemli amaçlarından ikisi finansal piyasalarda güven ve istikrarın sağlanması ile kredi sisteminin etkin bir şekilde çalışmasıdır. Anılan hedeflere ulaşılabilmesi için bankaların sağlıklı bir mali bünyeye sahip olarak faaliyetlerini sürdürmeleri esastır.

Mali bünyenin sağlamlığına ilişkin denetim otoritelerinin elindeki önemli araçlardan bir tanesi sermaye yeterliliği düzenlemeleridir ve bankaların bu düzenlemelere uyum seviyesi, mali bünyelerinin sağlamlığına ilişkin önemli bir göstergedir. Bankaların maruz kaldıkları riskler için yeterli miktarda sermaye bulundurmaları mali sistemin sağlıklı işlemesi açısından önemlidir. Bu yapının düzenlemeler açısından ana unsuru ise sermaye yeterliliği ve iç sistemlere ilişkin düzenlemelerdir. Nitekim bu doğrultuda Kanun'un 45 inci maddesinde;

> *"Bu kanunun uygulanmasında maruz kalınan riskler nedeniyle oluşabilecek zararlara karşı yeterli özkaynak bulundurulması sermaye yeterliliğini ifade eder. Bankalar, Kurum tarafından düzenlenecek yönetmelikte öngörülen usûl ve esaslara göre yüzde sekiz oranından az olmamak üzere belirlenecek sermaye yeterliliği oranını hesaplamak, tutturmak, idame ettirmek ve raporlamak zorundadır.*
>
> *Bankaların iç sistemleri, aktif ve mali yapıları dikkate alınarak asgari sermaye yeterliliği oranını artırmaya, bankalar bazında farklılaştırmaya, kaynağı katılma hesabı olan aktiflerin risk ağırlıklarının belirlenmesinde bu hesapların özelliklerini dikkate almak suretiyle düzenleme yapmaya Kurul yetkilidir."*

ifadelerine yer verilmiştir. Dolayısıyla bankaların faaliyetleri sırasında karşı karşıya kaldıkları riskler için yeterli miktarda yasal özkaynak bulundurmaları kanuni bir mecburiyettir. Ayrıca asgari sermaye yeterliliği oranının hesaplanmasına ilişkin usûl ve esaslar Kurumca yayımlanan bir yönetmelikle belirlenecek olup, anılan oran Kanun tarafından asgari %8 olarak belirlenmiştir. İşbu kitabın konusunu bahsi geçen sermaye yeterliliğine ilişkin düzenlemeler teşkil etmekte olup, düzenlemelerde anlatılan hususlar öncelikle Basel II ve CRD[1] ile bu kaynaklara ilişkin yapılan her türlü açıklama çerçevesinde değerlendirilmeye çalışılmıştır. Aşağıda sermaye yeterliliği konusuna ilişkin genel açıklamalar yapılacaktır.

Bankacılık faaliyeti özünde fon arzedenlerden toplanan kaynakların fon talep edenlere tahsisi vasıtasıyla para kazanma faaliyetidir. Bu fonksiyonundan dolayı bankacılık faaliyeti ilgili kamu otoritesince yetkilendirilmeye bağlanmış olup, belirli nitel ve nicel kriterleri yerine getiremeyen kişilerin bu faaliyeti yapmaları yasaklanmıştır. Herhangi bir ticari işletmede sermayenin gördüğü çok temel iki işlev vardır.[2]

- Sermaye işletme sahipliğini temsil eder.
- Sermaye işletme faaliyetlerinin fonlanmasını sağlar.

Birer ticari işletme oldukları için söz konusu temel işlevler bankalar için de aynen geçerlidir. Ancak para piyasasında aracılık yapmaları sebebiyle bankalar için banka sermayesinin gördüğü işlev, sadece işletme sahipliği ve faaliyetlerin fonlanması ile açıklanamaz. Sermaye, bankalar için adı geçen fonksiyonların dışında işlevlere de sahiptir. Asgari tutarda yasal özkaynak bulundurulması gereğinin arkasında yatan nedenler aşağıda ifade edilmiştir.[3]

- Sermaye yeterliliği açısından banka sermayesinin gördüğü en önemli işlev, üstlenilen risklerden kaynaklanabilecek muhtemel veya çok yüksek miktarda beklenmeyen zararların karşılanmasıdır. Sermaye, aynı zamanda borçları ödeme gücü ve likidite yeterliliği açısından da önemli olabilmektedir. Bankaların kredibilitesi sermaye gücü ile doğru orantılıdır. Sermayesi güçlü bankalar, kredi

[1] Capital Requirements Directive olarak bilinen Avrupa Birliği sermaye direktifleri "CRD" olarak kısaltılmaktadır. Bu kitap kapsamında anılan düzenlemeler CRD, CRD 48 veya CRD 49 olarak ifade edilecektir.
2006/48/EC sayılı Avrupa Birliği Direktifinin (CRD 48) internet adresi: *http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2006L0048:20111209:EN:PDF*, (09.09.2013).
2006/49/EC sayılı Avrupa Birliği Direktifinin (CRD 49) internet adresi: *http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2006L0049:20110104:EN:PDF*, (09.09.2013).

[2] M.Ayhan Altıntaş, Bankacılıkta Risk Yönetimi ve Sermaye Yeterliliği, Ankara: Turhan Kitabevi, 2006,s.52.

[3] M.Ayhan Altıntaş, Bankacılıkta Risk Yönetimi ve Sermaye Yeterliliği, Ankara: Turhan Kitabevi, 2006,s.53.

derecelendirme kuruluşlarından (KDK) yüksek derecelendirme notu alabilmekte, ulusal ve uluslararası piyasalardan daha ucuza borçlanabilmektedirler. Sadece bir banka için değil, bir ülkedeki tüm bankacılık sektörünün yeterli sermaye ile faaliyet göstermesinin sağlanması, sistemik riski azaltabilmektedir.

Daha önce belirtildiği üzere bankacılıkta bir kaynak temini ve tahsisi söz konusu olup, tahsisten doğan riskler sonucunda ortaya çıkan zararın, kaynak temin eden kişilere yansıtılmaması esastır. Diğer bir ifadeyle bir mevduat bankasınca tahsis edilen kaynaklardan doğan zarar riskinin, kaynak temin eden kişilerce değil, bizzat banka sahiplerince karşılanması gerekmektedir.[4] Risklerden doğan zararların karşılanabilmesi için bankanın yeterli sermayeye sahip olması şart olup, anılan husus Kanun'un 45 inci maddesi hükümlerinde ifade edilmektedir. Zira riskler için yeterli sermaye bulundurulmaması durumunda bunun mali tablolara yansıma şekli aşağıdaki örnekte izah edilmiştir.

Banka Bilançosu

Varlıklar	Yükümlülükler
	Özkaynaklar

Yukarıda yer alan bilançoda bir bankanın varlıkları ile bunların kaynakları, finansal tablo oluşturma düzenlemelerine uygun olarak gösterilmektedir. Bilançoda yer alan kalemlerin, Türkiye Muhasebe Standartlarına uygun biçimde kaydedilmiş ve değerlenmiş olması gerekmektedir. Bilanço içi ve dışı kalemlerden doğabilecek zarar öncelikle özkaynaklarca karşılanacaktır. Ancak belirli bir noktadan sonra ortaya çıkan zararlar artık bankanın yükümlüklerine sirayet edecek hatta devlet tarafından ödeme garantisi verilen tasarruf mevduatları dahi bu zarardan etkilenebilecektir. İşte sermaye yeterliliği düzenlemeleri, ortaya çıkan zararların yeterli özkaynak ile karşılanması ve bankanın yükümlülüklerine yansımaması esasına dayanmaktadır.

1.1.2. Mali Tablolar ve Sermaye Yeterliliği İlişkisi

Sermaye yeterliliği konusu sadece bankanın mali tablolarına esas verilerle ilgili değildir. Bankanın faaliyetleri nedeniyle maruz kalabileceği her türlü risk, sermaye yeterliliği konusu ile ilgilidir. Bu anlamda sermaye yeterliliği kapsamında doğrudan bilançoyla ya da gelir tablosuyla ilişkilendirilemeyecek bazı riskler de (örneğin itibar riski, uyum riski) sermaye

[4] Katılım bankalarında ise kar-zarara katılım prensibi esas alınmaktadır.

yeterliliği kapsamında (örneğin Basel II'inin İkinci Yapısal Bloğunda) ele alınabilmektedir. Dolayısıyla sermaye yeterliliği konusu, mali tabloların düzenlenmesine ilişkin mevzuattan ayrı düzenlemelere tâbi kılınmıştır. Çünkü sermaye yeterliliğinin odak noktasını riskler oluşturmaktadır.

Diğer taraftan, sermaye yeterliliği çerçevesindeki risklerin sayısallaştırılmasındaki önemli risk kaynakları esasında bilanço ve gelir tablosu gibi mali tablolarda yer almaktadır. Bu yönüyle risklerin sayısallaştırılmasına, bir nevi mali tablonun, özellikle de bilançonun izdüşümü olarak da bakılabilir. Zira daha önceden de belirtildiği gibi risklerin sayısallaştırılmasında kullanılan kaynak ile mali tabloların oluşturulmasında kullanılan kaynak önemli ölçüde ortaktır.

Tartışılması gerekli bir diğer nokta da muhasebesel düzenlemeler ile sermaye yeterliliği düzenlemelerinin muhtemel zararlara bakış açısına ilişkindir. Kural olarak bilanço düzenlenirken gerçekleşmiş giderlerin yansıtılması amacı taşınır. Bunun istisnası bazı karşılıkların bilançoda gösterilmesidir. Örneğin gelecek bakış açısıyla ayrılan genel karşılıklar; kredilerde meydana gelebilecek muhtemel zararlar için kredilerin kullandırıldığı ilk anda muhasebeleştirilmektedir. Dolayısıyla bilanço, geçmişten bilançonun düzenlendiği tarihe kadar gerçekleşen olayların sonucunu yansıtır. Sermaye yeterliliği düzenlemelerinin bakış açısı ise daha çok bugünden yarına doğrudur. Bugün itibariyle sahip olunan varlıkların yarın yol açabileceği zararlara karşı yeterli sermaye bulundurulması amacını taşır. Aşağıda karşılaştırma yapılması amacıyla bilanço denkliği ile risk eşitsizliğine yer verilmiştir.

Varlıklar = Yükümlülükler + Muhasebesel Özkaynak

$$\underbrace{[\text{Kredi Riskine Esas Tutar} + \text{Piyasa Riskine Esas Tutar} + \text{Operasyonel Riske Esas Tutar}]}_{\text{Sermaye yeterliliği düzenlemelerinde ele alınmıştır.}} \leq \underbrace{12{,}5^{5}* \text{ Yasal Özkaynak}}_{\text{Özkaynaklara ilişkin düzenlemelerde ele alınmıştır.}}$$

Son olarak kredi riski ve kredi rakamları arasındaki ilişkiye değinmekte fayda görülmektedir. Örneğin, bankaca 100 TL tutarında muhasebesel özkaynak bulunduğu ve 100 TL tutarında teminatsız bir kredi kullandırıldığında (başka hiçbir finansal varlık ve yükümlülüğün bulunmadığı varsayımı altında) bunun bilanço denkliğine yansıması aşağıdaki şekilde olacaktır.

[5] Sermaye yeterliliği oranının %8 olduğu varsayımı altında 1/0,08 oranından 12,5 değerine ulaşılmaktadır.

Varlıklar = Muhasebesel Özkaynak
100 TL = 100 TL

Yukarıdaki bilanço denkliğinin anlattığı husus 100 TL'lik varlığın 100 TL'lik muhasebesel özkaynakla fonlandığıdır. 100 TL kendi başına krediyi ifade eder ancak kredi riskine esas tutarı ifade etmez. Bu kredinin, %50 risk ağırlığına tabi olduğu ve piyasa ve operasyonel riske esas tutar bulunmadığı varsayımı altında, risk denkliğine yansıması ise aşağıdaki şekilde olacaktır.

Kredi Riskine Esas Tutar + Piyasa Riskine Esas Tutar + Operasyonel Riske Esas Tutar	≤	12,5* Yasal Özkaynak

100 TL * %50 + 0 TL + 0 TL ≤ 12,5 * 100 TL

Yukarıdaki risk denkliğinin ifade ettiği husus, 100 TL'lik nakit kredi kullandırımı sonucunda maruz kalınan kredi riski için minimum 100 TL * %50 * %8[6] = 4 TL'lik yasal özkaynak bulundurulması gerektiğidir. Dolayısıyla krediyle ilgili olarak; bilançoda yer alan tutar 100 TL iken, kredi riski açısından aynı tutardaki kredi nedeniyle bulundurulması gereken özkaynak tutarı 4 TL olacaktır. Diğer bir ifadeyle kullandırılan bu kredi nedeniyle oluşabilecek zarar ihtimaline binaen 4 TL'lik asgari bir yasal özkaynak bulundurulması gerekecektir. Bu bağlamda, kayıp kavramının risk yönetimi uygulamaları çerçevesinde nasıl değerlendirildiğine değinilmesinde fayda görülmektedir.

Temelde kayıp kavramı "beklenen kayıp" ve "beklenmeyen kayıp" olarak ikiye ayrılmaktadır (Şekil 1). Beklenen kayıp (BK) ve beklenmeyen kayıp (BmK) ifadeleri özünde kayıp miktarının dağılımı ile ilgilidir. Bu dağılım, kayıp tutarı ile bu tutarın gerçekleşme sıklığı arasındaki bağlantıyı göstermektedir. Aşağıdaki grafikte, dağılımı iki eşit parçaya bölen nokta beklenen kayıp miktarını; dağılımı belirli bir güven aralığında bölen nokta[7] beklenmeyen kayıp miktarını göstermektedir. Beklenmeyen kayıp tutarı, gerçekleşme olasılığı veya sıklığı daha düşük olmakla birlikte kayıp miktarının daha fazla olduğu tutardır.

[6] Sermaye yeterliliği oranının %8 olduğu kabul edilmiştir.
[7] Örneğin %95 güven aralığı denildiğinde, BmK noktasının sol tarafındaki alan 95 birim iken sağ tarafındaki alan 5 birim olacaktır.

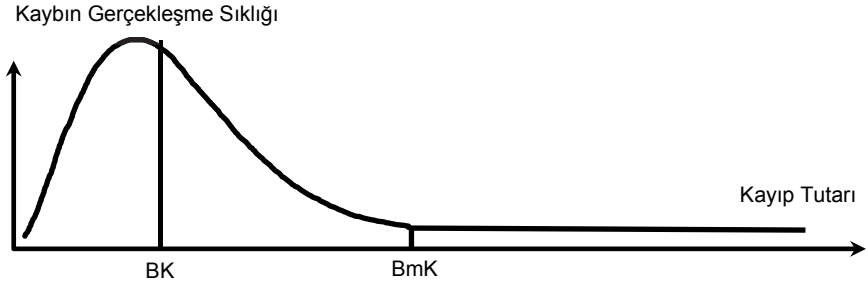

Şekil 1: Beklenen ve Beklenmeyen Kayıp

1.1.3. Sermaye Yeterliliği Düzenlemelerine Neden İhtiyaç Duyulmuştur?

Mali tabloların düzenlendiği bir sistemde risklerin sayısallaştırılarak raporlanması ihtiyacı neden ortaya çıkmıştır? Bu soru aşağıdaki örnek aracılığıyla irdelenecektir.

Aşağıda A ve B bankalarının bilançoları yer almaktadır.

A Bankası Bilançosu	
X Firmasına Kullandırılan Krediler	Özkaynaklar

B Bankası Bilançosu	
Y Firmasına Kullandırılan Krediler	Özkaynaklar

X ve Y firmalarına aynı özellikte, vadede ve faiz oranında kredi kullandırıldığı kabul edildiğinde A ve B bankalarının bilanço yapıları birbirinin aynısı olacaktır. Ancak X firmasına kullandırılan krediler mukabilinde, rayiç değeri en az, kullandırılan kredi kadar olan bir gayrimenkul ipoteği teminat olarak alınmış iken, Y firmasına kullandırılan krediler karşılığında herhangi bir teminat alınmamıştır. Sadece bilançolar incelendiğinde bu bankaların her yönden aynı olduğu görülmekle birlikte bu bankaların maruz kaldıkları kredi riskleri aynı mıdır?

İşte bu soruya cevap verilebilmesi için öncelikle bu bankaların maruz kaldıkları riskin ölçülmesi gerekecektir. A bankasınca kullandırılan krediler karşılığında alınan teminatın risk azaltıcı bir özelliği vardır. Diğer bir ifadeyle X firması geri ödemelerini yapamasa dahi teminat olarak alınan gayrimenkulün paraya tahvili ile A bankası kullandırdığı kredinin önemli bir kısmını tahsil edebilecektir. Bu açıdan A bankasının B bankasına ciddi bir üstünlüğü vardır. Ancak bu üstünlüğü salt bilançolara bakarak anlamak mümkün değildir. Bu üstünlük ancak her iki bankanın maruz kaldığı risklerin ölçülmesi ile objektif olarak görülebilecektir. Netice olarak, bankaların maruz

kaldıkları risklerin ölçümü için sadece bilançoların incelenmesi yeterli gelmemekte risklerin sayısallaştırıldığı ayrı bir mimariye ihtiyaç duyulmaktadır. İşte bu mimarinin ismi sermaye yeterliliği düzenlemeleridir.

1.1.4. Sermaye Yeterliliği ve Basel Prensipleri

59 ülkenin merkez bankaları ile Avrupa Merkez Bankası'nın üye olduğu Bank for International Settlements (Uluslarası Ödemeler Bankası-BIS) bünyesinde 1974 yılında kurulan Basel Bankacılık Denetim Komitesi'nin (Basel Komitesi) temel amaçlarından biri bankaların faaliyetleri nedeniyle maruz kaldıkları riskler için yeterli sermaye bulundurulmasını ve etkin iç sistem yapılarının banka bünyelerinde oluşturulmasını konu alan tavsiyeler oluşturmaktır. Basel Komitesi, uluslar arası düzeyde faaliyet gösteren büyük bankalar için 1988 yılında "International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards"[8] adlı bir doküman yayımlamıştır. Söz konusu doküman Basel I Sermaye Uzlaşısı veya daha kısa şekliyle Basel I olarak da bilinmektedir.

Zamanla piyasaların gelişip karmaşıklaşması ile Basel I yetersiz kalmaya başlamış ve müteakiben Basel I'e yöneltilen eleştiriler de artmıştır. Basel I dokümanı ilk yayınlandığında ele alınan kredi riskine ilave olarak sonraki süreçte piyasa riski ve operasyonel risk kavramları da Basel I standardına dahil edilmiştir. Basel I standartlarının revize edilmesi amacıyla 1996 yılında Piyasa Riski Düzeltmesi (Market Risk Amendment)[9] adlı belge ile sermaye yeterliliğinin hesaplanmasına piyasa riski dahil edilmiş ve ilk uzlaşı bankanın maruz kaldığı riskleri daha kapsayıcı hale getirilmiştir. Sonrasında Komite, Haziran 1999'da Yeni Sermaye Uzlaşısı – Basel II'ye (A New Capital Accord) ilişkin ilk istişari metni (Consultative Paper-1) yayımlamıştır. Ardından 2001 yılı Ocak ayında 500 sayfalık ikinci istişari metin (Consultative Paper-2), Nisan 2003'te ise üçüncü istişari metin (Consultative Paper-3) yayımlanmıştır. Söz konusu istişari metinler, gerek ülke denetim otoritelerinden gerekse bankalar ve diğer ilgili taraflardan alınan yorumlar çerçevesinde revize edilerek yenilenmiş ve Basel-II'ye ilişkin nihai metin Haziran 2004'te yayımlanmıştır. Ancak revizyonlar ve iyileştirmeler bundan sonraki dönemde de devam etmiştir.

Haziran 2004'te yayımlanan metin üç yapısal bloğa dayanmaktadır. Bunlar; 1-Asgari Sermaye Gereği, 2-Denetim Otoritesinin İncelemesi ve 3-Piyasa Disiplini'dir. Yapısal blokları aşağıdaki şekilde özetlemek mümkündür.

[8] Nisan 1998 tarihinde güncellenen versiyon için bkz. http://www.bis.org/publ/bcbsc111.pdf, (09.09.2013).
[9] Basel Komitesi, "Amendment to the Capital Accord to Incorporate Market Risks", Ocak 1996, http://www.bis.org/publ/bcbs24.pdf, (09.09.2013).

- Birinci yapısal blok (Asgari Sermaye Gereği): Bu blokta bankanın sayısallaştırılabilen risklerine karşı elinde bulundurması gereken minimum sermaye tutarı belirlenmektedir. Sayısallaştırılabilen riskler ise kredi riski, piyasa riski ve operasyonel risk başlıkları altında toplanan muhtelif risklerden oluşmaktadır. Asgari sermaye yeterliliği oranı Basel I'de olduğu gibi Basel II'de de %8 olarak belirlenmiştir.

- İkinci yapısal blok (Denetim Otoritesinin İncelemesi): Sermaye yeterliliği ve iç sistemlerin öncelikle bankalarca içsel olarak, ardından denetim otoriteleri tarafından değerlendirilmesi ve sermaye ihtiyacının boyutuna karar verilmesi sürecidir. Bu blokta sayısallaştırılamayan bankacılık hesaplarındaki faiz oranı riski, yoğunlaşma riski vb. riskler karşılığında da tutulacak ilave sermaye belirlenmektedir.

- Üçüncü yapısal blok (Piyasa Disiplini): Piyasa disiplinin sağlanması olarak özetlenebilecek üçüncü yapısal blokla ulaşılmak istenen bankanın maruz kaldığı risklerin ve bilanço yapısının finansal raporlar aracılığıyla kamuya açıklanması ve böylece şeffaflığın artırılmasıdır.

Basel prensipleri genel olarak bankaları, banka müşterilerini, derecelendirme kuruluşlarını, konsolidasyon kapsamındaki kuruluşları, düzenleme ve denetim otoritelerini etkilemektedir.

Basel II'nin amaçları aşağıdaki şekilde de özetlenebilir;[10]

- Finansal sistemde güveni, istikrarı ve sağlamlığı temin etmek,
- Sermaye yeterliliği mevzuatını uluslar arası alanda faaliyet gösteren bankalar arasındaki rekabet eşitliğini artırıcı yönde dizayn etmek,
- Risk yönetimi uygulamalarını güçlendirmek.

Basel II'nin yayımlanmasından sonraki süreçte küresel piyasalarda 2008 yılında başlayan finansal krizin hem çok maliyetli hem de sıkıntılı geçmesi, bankacılık ve finans sisteminin gelecekte karşılaşılabilecek krizlere karşı daha dirençli olmasını sağlamak amacıyla likidite, sermaye kalitesinin artırılması, ekonomik döngünün dikkate alınması ve sermaye yükümlülüğünün artırılması gibi önemli reformların gerekliliğini gözler önüne sermiştir. Bu nedenle, Basel Komitesi Basel II dokümanında yer alan

[10] BDDK, Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslar arası Düzeyden Uyumlaştırılması (Gözden Geçirilmiş Kapsamlı Versiyon), Haziran 2004, *http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Basel/1249Basel%20II%20Cevirisi-14102005-16_19.pdf*, (09.09.2013), s.1-6.

standartlara ilave olarak Basel III[11] adıyla bilinen standartlar da yayımlamıştır.

1.1.5. Sermaye Yeterliliği Düzenlemelerinde Sayısallaştırılabilen Risklerin Genel Mimarisi

Riskler temelde sayısallaştırılabilen (kredi riski, piyasa riski vb) ve sayısallaştırılamayan (itibar riski, uyum riski vb) olarak iki başlıkta değerlendirilebilir. Sayısallaştırılabilen riskler genel olarak Basel II'nin Birinci Yapısal Bloğa uygun olarak sermaye yeterliliği düzenlemeleri bünyesinde dikkate alınmıştır. Sayısallaştırılabilen risklerden Birinci Yapısal Blok'ta dikkate alınmayanlardan bazıları ise (yapısal faiz oranı riski vb) İkinci Yapısal Blok kapsamında ele alınmış durumdadır.

Sayısallaştırılabilen bazı risklerle ilgili olarak sermaye yükümlüğü hesaplanmasının yanı sıra ikinci bir alternatif bu tip risklerin belirli sınırlamalara tabi tutulmasıdır. Örneğin likidite riski için mevcut durumda herhangi bir sermaye yükümlülüğü hesaplanmamakta, mezkûr riski sınırlayacak bazı düzenlemeler bulunmaktadır. Örneğin Türkiye'de Bankaların Likidite Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik 1 Kasım 2006 tarih ve 26333 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiş bulunmaktadır. Likidite riskinin sayısallaştırılarak sınırlandırılmasına yönelik düzenlemeler Basel III prensipleri içerisinde yerini almıştır. Aşağıda yer alan Şekil 2'de Basel II'nin Birinci Yapısal Blok kapsamındaki sayısallaştırılabilen ve karşılığında sermaye yükümlülüğü hesaplanan risklere ilişkin genel çerçeveye yer verilmiştir.

[11] A Global Regulatory Framework for More Resilient Banks and Banking Systems, Aralık 2010

Şekil 2: Basel II'nin Birinci Yapısal Blok Kapsamındaki Piyasa ve Kredi Riskleri

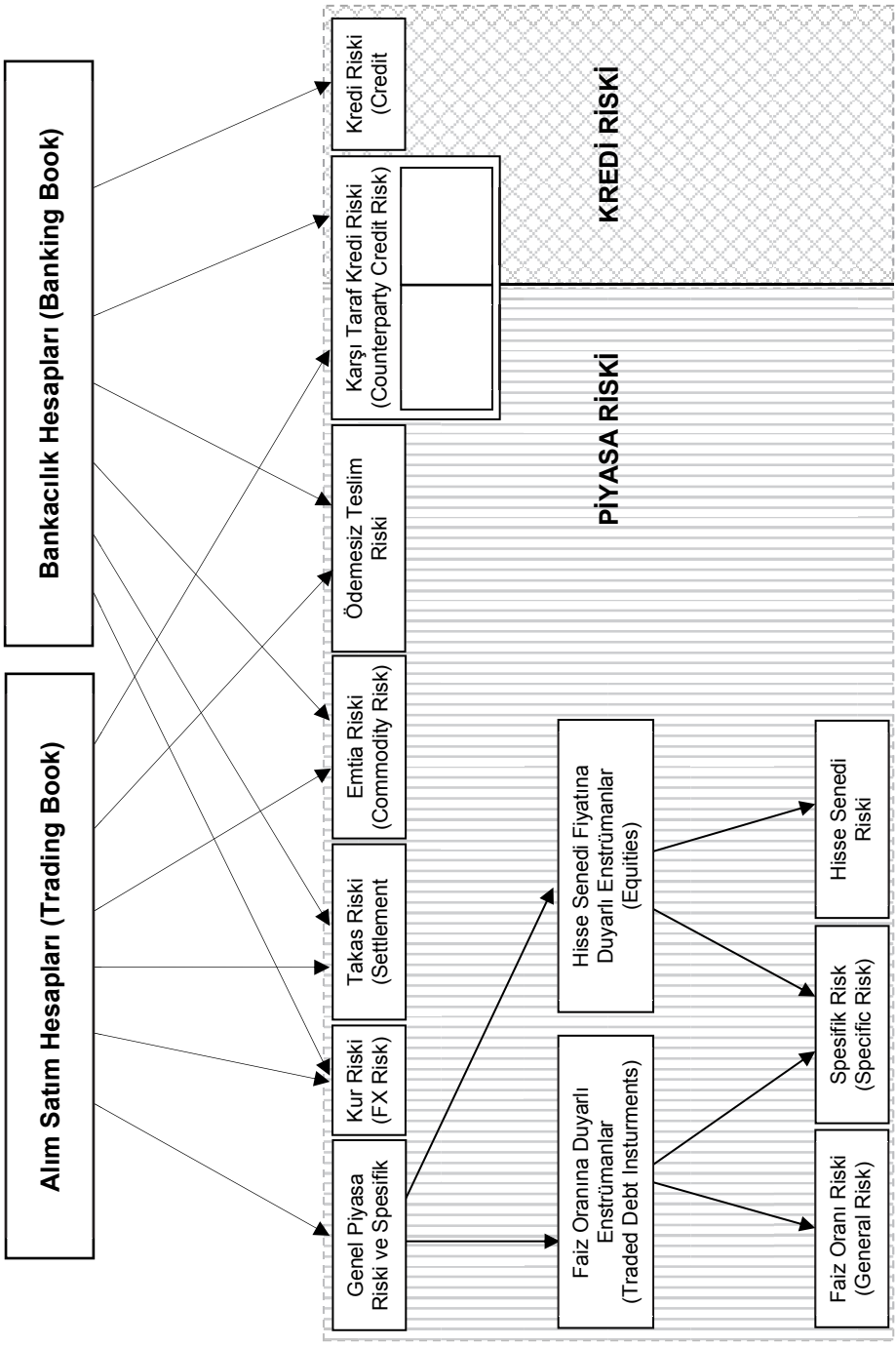

Önceki sayfada yer alan Şekil 2'de risklerle ilgili olarak dikkat çeken hususlara ilişkin açıklamalar aşağıda yer almaktadır:

- Şekil 2'de yer almayan operasyonel risk, banka bilançosunun ötesinde bankanın tüm faaliyetlerini kapsamaktadır. Dolayısıyla Şekil 2'de sadece kredi riski ve piyasa riskinin alt unsurlarına yer verilmiştir.
- Şekil 2'de dikkati çeken ikinci husus risklerin sayısallaştırılmasındaki temel ayrım noktalarından birisinin ilgili finansal aracın alım satım hesabında mı bankacılık hesabında mı olduğu konusudur. İki hesabın birbirinden ayrıldığı ana nokta ise finansal aracın elde bulundurulma amacıdır. Bu konunun ayrıntısı "Alım Satım Hesabı"nın (ASH) tanımına yer verilen bölümde açıklanmıştır.[12]
- Risklerle ilgili değinilecek ilk konu; bazı risklerin (faiz oranı riski, hisse senedi fiyat riski vb.) sadece ASH ile kredi riskinin sadece bankacılık hesaplarıyla ilgili olmasına karşın bazı risklerin (kur riski, takas riski vb) ise bilançonun tümüne ilişkin olmasıdır.
- Şekil 2'deki riskler irdelenirken bilanço içi ve bilanço dışı unsurlar birlikte ele alınmalıdır. Örneğin; türev ürünler için de piyasa riski veya kredi riski hesaplanmalıdır.
- Kur riski gibi bilançonun tümüyle ilişkili risklerin sayısallaştırılmasında bütün bilanço içi ve bilanço dışı unsurlar dikkate alınacaktır. Bu kapsamda örneğin, emtia riskine baz teşkil eden emtiaya dayalı bir türev üründen kaynaklanan emtia riski hesaplamasında ilgili finansal aracın bulunduğu muhasebesel hesabın bir önemi yoktur.
- Karşı taraf kredi riskine baz teşkil eden ürün hangi hesapta ise (alım satım ya da bankacılık hesapları) hesaplanan risk ilgili hesabın alt unsuru olacaktır.
- Her bir riskin bağlantılı olduğu risklerin neler olduğu konusuna Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik açıklık getirmektedir. Örneğin; bu Yönetmelik'te kur riski, piyasa riskinin bir alt unsuru olarak değerlendirilmektedir.
- Opsiyonlardan kaynaklanan risklerin Şekil 2'deki risklerden hangisinin altında hesaplanacağı opsiyonun dayanak varlığına göre değişecektir. Örneğin hisse senedine dayalı bir opsiyon söz konusuysa ilgili riskler; hisse senedi fiyat riskinin altında, faiz oranına dayalı bir opsiyon söz konusuysa faiz oranı riskinin altında dikkate alınacaktır. Emtiaya dayalı bir opsiyonun mevzu bahis olduğu durumda ise ilgili risk emtia riskinin altında ele alınacaktır.

[12] Ayrıca bu konuda ilave açıklamalar SYR Yönetmeliği'nin 5 inci maddesinin beşinci fıkrasına ilişkin bölümde de yer almaktadır.

Diğer taraftan opsiyonun bankacılık hesaplarında olması ihtimali de dikkatten kaçmamalıdır.

Sayısallaştırılabilen ancak Basel II'nin Birinci Yapısal Bloğunda yer almayıp İkinci Yapısal Blok kapsamında ele alınan risklerden bazıları ise şunlardır:

- Bankacılık hesaplarındaki (yapısal) faiz oranı riski,
- Likidite riski,
- Artık risk,
- Yoğunlaşma riski,
- Ülke riski vb.

Söz konusu risklerle ilgili genel yaklaşım, bu riskler için bir sermaye yükümlülüğü hesaplamaktan ziyade belirli sınırların tespit edilmesi şeklindedir. Aşağıda bankacılık hesaplarındaki (yapısal) faiz oranı riski hakkında genel bilgi verilecektir.

Şekil 1'de piyasa riski altındaki faiz oranı riskinin hesaplanmasında bazı özellikler bulunmaktadır. Burada faiz oranı riski hesaplanırken sadece bankanın ASH'de yer alan finansal araçlarının (uzun ya da kısa pozisyonda olması dikkate alınarak) faiz oranı riski değerlendirilmektedir. Dolayısıyla ASH'deki finansal araçların, pasif taraftaki kaynaklarla ilişkisi dikkate alınmamaktadır. Diğer bir ifadeyle sadece özkaynak ve 1 ay vadeli mevduatın bulunduğu bir bilanço ile sadece özkaynak ve 12 ay vadeli mevduatın bulunduğu bir bilanço dikkate alınarak hesaplanacak ASH'ye ilişkin faiz oranı riski arasında, ASH'deki finansal araçların aynı miktar ve özellikte olduğu varsayımı altında, farklılık bulunmamaktadır. Ancak bilançonun geri kalan kısmının faiz oranı riski de ele alınmalıdır. Bu noktada bankacılık hesaplarındaki (yapısal) faiz oranı riskinin hesaplanması ortaya çıkmaktadır.

Bankacılık hesaplarının (yapısal) faiz oranı riski de temelde faiz oranı riskinin sayısallaştırılmasındaki amaca hizmet etmekte, faiz oranlarındaki değişimin bankada yol açabileceği muhtemel zararların ölçülmesini hedeflemektedir. Ancak anılan riskin sayısallaştırılmasında, ASH için faiz oranı riski hesaplanmasına göre önemli bir farklılık bulunmaktadır. Mezkûr risk sayısallaştırılırken bankacılık hesapları ile bilançodaki yükümlülükler birlikte dikkate alınmakta, diğer bir ifadeyle faiz oranlarındaki değişimin bilançonun geneli üzerindeki etkisi değerlendirilmeye çalışılmaktadır. Basel Komitesi'nin Faiz Oranı Riskinin Yönetim ve Denetim İlkeleri'nden olan "Bankacılık Hesaplarındaki Faiz Oranı Riskine Denetimsel Yaklaşım" başlıklı 14 nolu ilkesinde bu doğrultuda hükümler yer almaktadır.[13]

[13] Basel Komitesi, "Principles for the Management and Supervision of Interest Rate Risk", Temmuz 2004, http://www.bis.org/publ/bcbs108.pdf, (09.09.2013).

"Denetim otoritesi, bankanın içsel ölçümleme sistemlerinin alım-satım hesapları dışındaki kalemlerine ilişkin faiz oranı riskini yeterince kapsayıp kapsamadığını değerlendirmelidir. Ölçümleme sistemlerinin bankacılık hesaplarındaki faiz oranı riskini yeterli düzeyde ölçemediği anlaşılırsa, bankanın bu sistemi gerekli standarda getirmesi gerekmektedir. Denetim otoritesinin faiz oranı riskine maruz pozisyonları daha iyi takip edebilmesi için, bankaların, standart bir faiz oranı şoku karşısında ölçtükleri ekonomik değer kaybı analizi sonuçlarını otoritelere göndermesi gereklidir."

Bankacılık hesaplarındaki (yapısal) faiz oranı riskinin kaynakları yeniden fiyatlama riski, temel risk, getiri eğrisi riski ve opsiyon riski olarak sayılabilmektedir. Sonuç olarak, bankacılık hesaplarındaki faiz oranı riskinin ölçülmesi ile bilançonun aktif ve pasifinin farklı yapılarda (vade, durasyon vb açılardan) dizayn edilmesi nedeniyle ortaya çıkan riskler sayısallaştırılmaktadır.

1.2. Sermaye Yeterliliği Düzenlemelerinin Genel Yapısı

Avrupa Birliği, Basel II standartlarını esas alarak 2006/48/EC ve 2006/49/EC sayılı sermaye gereksinimine ilişkin direktifleri oluşturmuştur. Ülkemiz ise doğrudan Basel II dokümanı yerine söz konusu Avrupa Birliği direktiflerini esas alarak yönetmelik ve tebliğlerini oluşturmuştur. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'nun (Kurul) 24 Şubat 2011 tarihli ve 4099 sayılı Kararı ile 01 Temmuz 2011 tarihinde başlayan ve 30 Haziran 2012 tarihinde biten paralel uygulama sürecine geçildiği duyurulmuştur. Paralel uygulama sürecinin temel amacını, Basel II'nin sermaye yeterliliği hesabında özellikle kredi riskinin hesaplanmasına ilişkin getirmiş olduğu yeniliklere hem bankaların hem de kredi müşterilerinin sağlıklı bir şekilde uyum sağlayabilmeleri olarak özetlemek mümkündür. Bu süreçte, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun (BDDK) internet sitesinde yayımlanan Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik Taslağı ile bu Taslağın Ekleri ve yine bu Taslak ile ilgili Tebliğ Taslakları dikkate alınarak bankalarca gerekli hesaplamalar yapılmış ve bahsi geçen hesaplamaların ayrıntısının yer aldığı raporlar BDDK'ya gönderilmiştir. Anılan süreçte taslaklarla ilgili BDDK'ya intikal eden görüşler gözden geçirilerek taslaklara nihai hali verilmiştir. Paralel uygulama sürecinin 30 Haziran 2012 tarihinde tamamlanmasını takiben 01 Temmuz 2012 itibarıyla "kesin" uygulama sürecine geçilmiş olup, nihai Basel II düzenlemeleri 28 Haziran 2012 tarih ve 28337 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Söz konusu düzenlemelerin bölümleri özetle aşağıdaki şekildedir:

- Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik (SYR Yönetmeliği) ve Ekleri; Sermaye yeterliliği çerçevesindeki kavramlar, hesaplamaların kapsamı, risklerin sayısallaştırılma usûlleri ve sınıflamaları ile özellikli pozisyonların dikkate alınma yöntemleri anlatılmaktadır. Aşağıda SYR Yönetmeliği'nde yer alan konu başlıkları anlatılmıştır.
- 1 ila 3 üncü maddeler arasında; amaç, kapsam ve SYR Yönetmeliği'nde geçen tanımların açıklamalarına yer verilmektedir[14].
- 4 ila 7 nci maddelerde; kredi riskine esas tutarın kapsamı, risk tutarlarının hesaplanması, gayrinakdi kredilerin dönüştürme oranları, türev işlemler, risk gruplarının belirlenmesi ve risk ağırlıklarının uygulanmasıyla ilgili konular yer almaktadır.
- 8 ila 10 uncu maddeler arasında piyasa riskinin kapsamı, piyasa riskine esas tutarın çerçevesi, piyasa riski hesaplamasına ilişkin genel kurallardan bahsedilmektedir.
- 11 inci maddede getirisi faiz oranı ile ilişkilendirilmiş finansal araçlara ilişkin genel piyasa riski için sermaye yükümlülüğünün standart metod ile hesaplanması yer almaktadır. 12 nci maddede netleştirme işleminden bahsedilmektedir. 13 üncü maddede getirisi faiz oranı ile ilişkilendirilmiş finansal araçlara ilişkin spesifik risk için sermaye yükümlülüğünün standart metod ile hesaplanması anlatılmıştır.
- 14 üncü maddede hisse senedi pozisyonlarına ilişkin genel piyasa riski ve spesifik risk için sermaye yükümlülüğünün standart metod ile hesaplanması açıklanmıştır.
- 15 inci maddede kolektif yatırım kuruluşlarında (KYK) tutulan pozisyonlara ilişkin genel piyasa riski ve spesifik risk için sermaye yükümlülüğünün standart metod ile hesaplanmasından bahsedilmiştir.
- 16 ncı maddenin konusu kredi türevleri kullanılarak finansal koruma sağlanan alım satım pozisyonlarına ilişkin spesifik risk için sermaye yükümlülüğünün hesaplanmasıdır.
- 17 nci maddede kredi türevleri açısından koruma sağlayan bankanın genel piyasa riski ve spesifik riski ne şekilde dikkate alacağına dair açıklamalar bulunmaktadır. Aynı konunun koruma alan banka açısından nasıl değerlendirileceği ise 18 inci maddenin konusunu oluşturmaktadır.
- 19 uncu maddede kur riski, 20 nci maddede takas riski, 21 inci maddede karşı taraf kredi riski ve 22 nci maddede emtia riski için sermaye yükümlülüğünün nasıl hesaplanacağı açıklanmaktadır.

[14] Bundan sonraki bölümlerde SYR Yönetmeliği'nin; 1 no lu eki Ek 1, 2 no lu eki Ek 2 ve 3 no lu eki de Ek 3 olarak kısaltılmaktadır.

- 23 ila 27 nci maddeler arasında operasyonel riske esas tutar hesaplaması anlatılmakta ve anılan riske ilişkin sermaye yükümlülüğünün hesaplama yöntemleri hakkında bilgi verilmektedir.
- 28 ila 33 üncü maddeler arasında; solo ve konsolide bazda asgari sermaye yeterliliği oranına, bildirim dönemine, oransal sınırlara uyumsuzluğa ve diğer bazı konulara ilişkin hükümler yer almaktadır.
- Ek 1: Risk Ağırlıklı Tutar Hesaplamasında Kullanılacak Risk Ağırlıkları; Kredi riskine ve karşı taraf kredi riskine ilişkin risk ağırlıklı tutar hesaplamasında kullanılacak risk ağırlıkları anlatılmakta, risk ağırlıkları hesaplamasında kullanılabilecek KDK'larca verilen derecelendirme notlarından bahsedilmektedir.
- Ek 2: Türev Finansal Araçlar, Repo İşlemleri, Menkul Kıymetler Veya Emtia Ödünç Verme Veya Ödünç Alma İşlemleri, Takas Süresi Uzun İşlemler İle Kredili Menkul Kıymet İşlemlerinde Karşı Taraf Kredi Riski; Karşı taraf kredi riskinin hesabında dikkate alınacak risk tutarının belirlenmesine ilişkin hususlar anlatılmaktadır.
- Ek 3: Alım Satım; Sermaye yeterliliği hesabında ASH olarak değerlendirilen finansal araçların asgari özelliklerine ve değerlemelerine ilişkin hükümler yer almaktadır.
- Kredi Riski Azaltım Tekniklerine İlişkin Tebliğ ve Eki: Kredi riski hesaplamaları kapsamında kullanılabilecek kredi riski azaltım tekniklerinin anlatıldığı düzenlemelerdir.
- Menkul Kıymetleştirme İşlemlerinde Kullanılacak Risk Ağırlıklı Tutarların Hesaplanması Hakkında Tebliğ,
- Opsiyonlardan Kaynaklı Piyasa Riski İçin Sermaye Yükümlülüğü Hesaplanmasına İlişkin Tebliğ,
- Yapısal Pozisyona İlişkin Tebliğ,
- Risk Ölçüm Modelleri İle Piyasa Riskinin Hesaplanmasına ve Risk Ölçüm Modellerinin Değerlendirilmesine İlişkin Tebliğ,
- Bankaların İç Sistemleri Hakkında Yönetmelik ve Eki.

İkinci Bölüm
Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik

2.1. Başlangıç Hükümleri

Tablo 1: SYR Yönetmeliği Madde 1 ila 3 Arası

Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik

Birinci Kısım
Başlangıç Hükümleri

Birinci Bölüm
Amaç ve Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç ve kapsam
Madde 1- (1) Bu Yönetmeliğin amacı, bankaların maruz kalınan riskler nedeniyle oluşabilecek zararlara karşı konsolide ve konsolide olmayan bazda yeterli özkaynak bulundurmalarının sağlanmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

Dayanak
Madde 2- (1) Bu Yönetmelik, 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanununun 43, 45, 47 ve 93 üncü maddelerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar
Madde 3- (1) Bu Yönetmelikte yer alan;
a) Alım satım hesapları: Bankaların, para ve sermaye piyasalarında sürekli alım ve satım işlemlerinde bulunmak amacıyla kısa vadeli olarak ve/veya alım ve satım fiyatları arasındaki beklenen ya da gerçekleşen fiyat farklılıklarından ya da diğer fiyat ve faiz oranı değişikliklerinden faydalanmak amacıyla veya alım satıma aracılık ya da piyasa yapıcılığı nedeniyle ellerinde bulundurduğu repo ve menkul kıymet ödünç işlemlerine konu olanlar dahil finansal araçlar ve emtia ile söz konusu finansal araçlar ve emtia ile ilgili pozisyonlardan kaynaklanan risklerden korunma ya da bu riskleri azaltma amacıyla yapılan türev finansal araçlar ve spekülatif amaçlı türev finansal araçların izlendiği bilanço içi ve dışı hesapları ve pozisyonları,
b) Ana ortaklık: Kanunun 3 üncü maddesinde tanımlanan ana ortaklığı,
c) Banka: Kanunun 3 üncü maddesinde tanımlanan bankaları,
ç) Delta: Opsiyonun piyasa fiyatının, opsiyon sözleşmesine konu varlığın piyasa fiyatında meydana gelebilecek değişmeye olan duyarlılığını,
d) Dilim: Bir veya daha fazla riskle bağlantılı olan kredi riskinin sözleşmeyle

belirlenen ve ilgili kesimdeki bir pozisyonun, diğer kesimlerin her birinde bulunan aynı tutardaki bir pozisyondan, üçüncü taraflarca sağlanan kredi korumaları dikkate alınmadığında daha fazla ya da daha az bir kredi zararı riski taşıdığı kesimini,

e) Dönüştürülebilir menkul kıymet: Sahibinin seçimi ve tercihine göre, başka bir finansal araçla değiştirilebilecek olan bir menkul kıymeti,

f) Emtia: Kıymetli madenler ve diğer emtiayı,

g) Emtia riski: Bankanın, emtia fiyatlarındaki hareketler nedeniyle, emtiaya ve emtiaya dayalı türev finansal araçlara ilişkin pozisyon durumuna bağlı olarak maruz kalabileceği zarar olasılığını,ğ) Faiz oranı riski: Bankanın, faiz oranlarındaki hareketler nedeniyle finansal araçlara ilişkin pozisyon durumuna bağlı olarak maruz kalabileceği zarar olasılığını,

h) Finansal araç: Bir tarafın finansal varlığında, diğer tarafın finansal borcunda ya da özkaynağa dayalı finansal aracında artışa neden olan herhangi bir sözleşmeyi,

ı) Finansal holding şirketi: Kanunun 3 üncü maddesinde tanımlanan finansal holding şirketini,

i) Finansal kuruluş: Kanunun 3 üncü maddesinde tanımlanan finansal kuruluşu,

j) Fonlanmış kredi koruması: Karşı tarafın temerrüde düşmesi ya da karşı tarafla ilgili önceden belirlenmiş başka bir ödeme güçlüğünün gerçekleşmesi durumunda; bankanın, maruz kalınan risk tutarı ile karşı tarafın bankadan alacaklı olduğu tutar arasındaki farkı giderme ya da bu farkın transfer edilmesini veya ödenmesini isteme ya da bu fark için belirli aktif kalemleri veya nakdi alıkoyma ya da maruz kalınan risk tutarını bu fark tutarı kadar düşürme ya da riski bu farkla değiştirme hakkına sahip olmasından kaynaklanan kredi riski azaltım tekniğini,

k) Genel piyasa riski: Bankanın alım satım hesapları içinde yer alan finansal araçlara ilişkin pozisyonların değerinde faiz oranı riski ve hisse senedi pozisyon riski nedeniyle maruz kalabileceği zarar olasılığını,

l) Hisse senedi pozisyon riski: Bankanın alım satım hesapları içinde yer alan hisse senedi pozisyon durumuna bağlı olarak hisse senedi fiyatlarındaki hareketler nedeniyle maruz kalabileceği zarar olasılığını,

m) İki yönlü likit piyasa: Bağımsız ve gerçek alım-satım tekliflerinin mevcut olduğu, gün içinde son satış fiyatı veya cari gerçek rekabetçi alım-satım teklifleri ile makul ölçüde ilişkili bir fiyatın belirlenebildiği ve işlemlerin ticari teamüllere uygun olan kısa bir süre içerisinde gerçekleştiği bir piyasayı,

n) İpotek teminatlı menkul kıymet: Sermaye Piyasası mevzuatı ile muadil yabancı ülke düzenlemeleri uyarınca ipotek teminatlı menkul kıymet olarak tanımlanan menkul kıymeti,

o) Kamu kuruluşu: İktisadi alanda ticari esaslara göre faaliyet gösterenler hariç olmak üzere, merkezi yönetim ve yerel yönetimlerden ayrı kamu tüzel kişiliğine haiz olan kuruluşlar ile bu kuruluşların muadili yurtdışı kuruluşları,

ö) Kanun: 5411 sayılı Bankacılık Kanununu,

p) Karşı taraf kredi riski: İki tarafa da yükümlülük getiren bir işlemin muhatabı olan karşı tarafın, bu işlemin nakit akışında yer alan son ödemeden önce temerrüde düşme riskini,

r) Kıymetli maden: Kanunun 57 nci maddesindeki sınırlamalar çerçevesinde Kurulca belirlenmiş olan kıymetli madenleri,

s) Kolektif yatırım kuruluşları (KYK): 28/7/1981 tarihli ve 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununa ilişkin alt düzenlemelerde belirtilen yatırım ortaklığı ve yatırım fonları ile muadil yabancı ülke düzenlemeleri uyarınca kolektif yatırım kuruluşu olarak kabul edilen kuruluşları,

ş) Konsolide özkaynak: 1/11/2006 tarihli ve 26333 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Bankaların Özkaynaklarına İlişkin Yönetmelikte belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde hesaplanacak konsolide özkaynakları,

t) Konsolide sermaye yeterliliği standart oranı: Konsolide bazda hesaplanan "özkaynak/(kredi riskine esas tutar + piyasa riskine esas tutar + operasyonel riske esas tutar)" standart oranını,

u) Korelasyon alım satımı: Bir endeksin ortalama korelasyonu dikkate alınarak pozisyon alma stratejisini,

ü) Koruma alıcısı: Referans varlıktan kaynaklanan kredi riskini bir kredi türeviyle kısmen ya da tamamen üçüncü kişilere aktaran tarafı,

v) Koruma satıcısı: Referans varlıktan kaynaklanan kredi riskini bir kredi türeviyle kısmen ya da tamamen üstlenen tarafı,

y) Koruma tutarı: Kredi türevi sözleşmesi ile belirlenen ve ödeme şartının gerçekleşmesi durumunda koruma satıcısının koruma alıcısına ödemek zorunda kalacağı tutarı,

z) Krediye bağlı tahvil: Koruma satıcısının, koruma alıcısının ihraç ettiği ve geri ödemeleri bir referans varlığın performansına bağlı olan tahvillerini nakit karşılığında alarak, referans varlıktan doğan kredi riskini kısmen ya da tamamen üstlenmesini sağlayan sözleşmeleri,

aa) Kredi derecelendirme kuruluşu (KDK): 17/4/2012 tarihli ve 28267 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Derecelendirme Kuruluşlarının Yetkilendirilmesine ve Faaliyetlerine İlişkin Esaslar Hakkında Yönetmelik kapsamında kredi değerliliğinin derecelendirilmesi faaliyetinde bulunmak amacıyla Kurulca yetkilendirilen kuruluşu,

bb) Kredi riski azaltımı: Bankaca maruz kalınan kredi riski tutar ya da tutarlarının azaltımı amacıyla kullanılan tekniği,

cc) Kredi riskine esas tutar: Sermaye yeterliliği standart oranının hesabında kredi riski nedeniyle maruz kalınabilecek zararlara karşı bulundurulması gereken özkaynak miktarının tespitinde dikkate alınacak tutarı,

çç) Kredi temerrüt swabı: Koruma satıcısının, koruma alıcısının ödeyeceği belli bir bedel karşılığında referans varlıktan kaynaklanan kredi riskini kısmen ya da tamamen üstlendiği ve ödeme şartının gerçekleşmesi durumunda koruma alıcısına koruma tutarını ödemeyi taahhüt ettiği sözleşmeleri,

dd) Kredi türevi: Kredi temerrüt swabı, toplam getiri swabı veya krediye bağlı tahvili,
ee) Kur riski: Bankaların, tüm döviz varlık ve yükümlülükleri nedeniyle döviz kurlarında meydana gelebilecek değişiklikler sonucu maruz kalabilecekleri zarar olasılığını,
ff) Kurul: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulunu,
gg) Kurum: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunu,
ğğ) Küçük ve orta büyüklükteki işletmeler (KOBİ): Bakanlar Kurulunun 19/10/2005 tarih ve 2005/9617 sayılı Kararı eki Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelikte "KOBİ" olarak adlandırılan ekonomik birimler ile muadil yabancı ülke düzenlemeleri uyarınca "KOBİ" olarak kabul edilen kuruluşları,
hh) Menkul kıymet ve emtia ödünç verme veya ödünç alma işlemi: Ödünç alan tarafın, gelecekte belirli bir tarihte ya da devreden tarafın talebi üzerine, denk ve muadil menkul kıymetleri iade edeceği taahhüdüne tâbi olarak, bir kuruluşun veya onun karşı tarafının menkul kıymetleri veya emtiayı uygun bir teminat karşılığında devrettiği bir işlemi (Menkul kıymetleri veya emtiayı devreden kuruluş açısından bir menkul kıymet veya emtia ödünç verme işlemi, bunların devredildiği kuruluş açısından ise bir menkul kıymet veya emtia ödünç alma işlemidir),
ıı) Menkul kıymetleştirme: Maruz kalınan bir riskle veya risk havuzuyla bağlantılı kredi riskinin dilimlere ayrıldığı, ödemelerin taşınan riskin veya risk havuzunun performansına bağlı olduğu ve kayıp dağılımının bu dilimlerin sıralamasıyla belirlendiği menkul kıymet ihracına yönelik işlem veya planı,
ii) Menkul kıymetleştirme kurucusu banka: Borçlunun veya potansiyel borçlunun menkul kıymetleştirmeye konu yükümlülüklerine veya menkul kıymetleştirmeye konu potansiyel yükümlülüklerine ilişkin sözleşmeye doğrudan veya dolaylı olarak dâhil olan ya da üçüncü bir tarafın maruz kaldığı riskleri satın alıp kendi bilânçosuna aktaran ve daha sonra menkul kıymetleştiren bankayı,
jj) Menkul kıymetleştirme pozisyonu: Bir menkul kıymetleştirme işleminde maruz kalınan risk tutarını,
kk) Merkezi takas kurumu: Bir veya birden fazla finansal piyasada alınıp satılan sözleşmelere ilişkin işlemlerde aracı olan ve her satıcıya karşı alıcı ve her alıcıya karşı satıcı konumunda bulunan ve aracılık yapmaya hukuken yetkili kurumu,
ll) Merkezi yönetim: Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kamu tüzel kişiliği altında yer alan ve ayrı tüzel kişiliği olmayan kamu kuruluşları ile bu kuruluşların muadili yurtdışı kuruluşları,
mm) Operasyonel risk: Yetersiz veya başarısız iç süreçler, insanlar ve sistemlerden ya da harici olaylardan kaynaklanan ve yasal riski de kapsayan zarar etme olasılığını,
nn) Operasyonel riske esas tutar: Sermaye yeterliliği standart oranının

hesabında operasyonel risk nedeniyle maruz kalınabilecek zararlara karşı bulundurulması gereken özkaynak miktarının tespitinde dikkate alınacak tutarı,

oo) Ödeme şartı: Sözleşmeyle hükme bağlanan ve temerrüt, iflas, yeniden yapılandırma, moratoryum gibi koruma tutarının muaccel hale gelmesine neden olan herhangi bir olayı,

öö) Özel amaçlı menkul kıymetleştirme şirketi (ÖMKŞ): Bir veya daha çok sayıda menkul kıymetleştirme işlemini gerçekleştirmek amacıyla kurulan; faaliyetleri sadece bu amacı gerçekleştirmekle sınırlı olan; yapısı itibariyle yükümlülüklerini menkul kıymetleştirme kurucusu bankanın yükümlülüklerinden ayırmayı amaçlayan ve bu şirkete karşı hak sahibi olanların bu haklarını herhangi bir kısıtlama olmadan rehnetme veya takas etme hakkına sahip olduğu, banka dışındaki bir fon kuruluşu ya da başka bir tüzel kişiyi,

pp) Özkaynak: Bankaların Özkaynaklarına İlişkin Yönetmelikte belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde hesaplanacak özkaynakları,

rr) Piyasa riski: Bankanın genel piyasa riski, kur riski, spesifik risk, emtia riski, takas riski ve alım satım hesaplarındaki karşı taraf kredi riski nedeniyle maruz kalabileceği zarar olasılığını,

ss) Piyasa riskine esas tutar: Sermaye yeterliliği standart oranının hesabında, piyasa riski nedeniyle maruz kalınabilecek zararlara karşı bulundurulması gereken özkaynak miktarının tespitinde dikkate alınacak tutarı,

şş) Referans varlık: Kredi türevlerinde, nakit teslimatta ödenecek tutarı belirlemek için kullanılacak veya fiziki teslimatta teslim edilecek varlığı,

tt) Repo işlemi: Repo ve ters repo sözleşmesi kapsamına giren bir işlemi,

uu) Repo sözleşmesi ve ters repo sözleşmesi: Bir kuruluşun veya karşı tarafının menkul kıymetleri veya emtiaları ya da menkul kıymetler veya emtialara bağlı hakları elinde tutan teşkilatlanmış bir borsa tarafından verildiği ve sözleşmenin bir kuruluşun belirli bir menkul kıymeti veya emtiayı bir seferde ve aynı anda birden fazla karşı tarafa devretmesi ya da rehnetmesine izin vermediği koşullarda menkul kıymetler veya emtiaların mülkiyetine bağlı garanti edilmiş hakları, ya da bu menkul kıymetler veya emtialarla aynı cinsten ikame menkul kıymetleri veya emtiaları, devreden tarafın belirlediği veya belirleyeceği bir tarihte önceden belirlenmiş bir fiyattan geri satın alma taahhüdüyle devrettiği sözleşmeyi (bu sözleşme, menkul kıymetleri veya emtiaları satan kuruluş açısından bir repo sözleşmesi, bunları satın alan kuruluş açısından ise bir ters repo sözleşmesidir),

üü) Risk Merkezi: Kanunun Ek-1 inci maddesi uyarınca kurulan Risk Merkezini,

vv) Risk profili: Bankaların İç Sistemleri Hakkında Yönetmeliğin 3 üncü maddesinde tanımlanan risk profilini,

yy) Sermaye yeterliliği standart oranı: Konsolide olmayan bazda

hesaplanan “özkaynak/(kredi riskine esas tutar + piyasa riskine esas tutar + operasyonel riske esas tutar)” standart oranını,

zz) Spesifik risk: Bankanın alım satım hesapları içinde yer alan finansal araçlara ilişkin pozisyonlarda, olağan piyasa hareketleri dışında, bu pozisyonları oluşturan finansal araçları ihraç veya garanti eden ve ödeme yükümlülüğünü üstlenen kuruluşların yönetimlerinden ve mali bünyelerinden kaynaklanabilecek sorunlar nedeniyle meydana gelebilecek zarar olasılığını,

aaa) Takas riski: Bir menkul kıymet, döviz veya emtianın sözleşmede öngörülen fiyattan belli bir vadede teslimini konu alan ve her iki tarafın yükümlülüklerini vadede yerine getirmesini öngören işlemlerde, takas işleminin vade tarihinde gerçekleşmemesinden ötürü işleme konu menkul kıymet, döviz veya emtianın fiyat değişimleri nedeniyle bankanın maruz kalacağı zarar olasılığını,

bbb) Teşkilatlanmış borsalar: Düzenli olarak faaliyet gösteren, faaliyetlerine, üyeliğe ve işlem görecek sözleşmelere ilişkin usul ve esaslar kurulduğu ülkenin yetkili otoriteleri tarafından belirlenmiş veya onaylanmış, takas mekanizması uyarınca işlem gören türev finansal araç sözleşmeleri için yetkili otoriteler tarafından belirlenmiş günlük teminat tamamlama yükümlülüğü bulunan borsaları,

ccc) Toplam getiri swabı: Koruma satıcısının, koruma alıcısının referans varlığın yaratacağı bütün nakit akımlarını ve referans varlığın gerçeğe uygun değerinde meydana gelecek artışları aktarması koşuluyla, koruma alıcısına sözleşmenin geçerli olduğu süre boyunca belli bir bedeli ödemeyi ve referans varlığın gerçeğe uygun değerinde meydana gelecek azalışları karşılamayı taahhüt ettiği sözleşmeleri,

çççç) Volatilite: Finansal varlıkların fiyat veya oranlarındaki dalgalanmaların büyüklük ve sıklık derecesinin ölçüsünü,

ddd) Yeniden menkul kıymetleştirme: Risk havuzuyla bağlantılı kredi riskinin dilimlere ayrıldığı ve havuzdaki risklerden en az birinin menkul kıymetleştirme pozisyonundan oluştuğu menkul kıymetleştirmeyi,

eee) Yeniden menkul kıymetleştirme pozisyonu: Bir yeniden menkul kıymetleştirme işleminde maruz kalınan risk tutarını,

fff) Yenileme maliyeti: Sahip olunan varlığın, aynı işlev ve kullanım ömrüne sahip, verimlilik ve kârlılık gibi unsurlar bakımından benzer nitelikte olan diğer bir varlıkla ikame edilmesi için bilançonun düzenlendiği tarih itibarıyla katlanılması gereken maliyete eşit değeri

ifade eder.

SYR Yönetmeliği’nin 3 üncü maddesinde Yönetmelikte yer alan terimlerin tanımları verilmiştir. Aşağıda söz konusu tanımlar teker teker açıklanacaktır.

a) Alım satım hesapları: Bankaların, para ve sermaye piyasalarında sürekli alım ve satım işlemlerinde bulunmak amacıyla kısa vadeli olarak ve/veya alım ve satım fiyatları arasındaki beklenen ya da gerçekleşen fiyat farklılıklarından ya da diğer fiyat ve faiz oranı değişikliklerinden faydalanmak amacıyla veya alım satıma aracılık ya da piyasa yapıcılığı nedeniyle ellerinde bulundurduğu repo ve menkul kıymet ödünç işlemlerine konu olanlar dahil finansal araçlar ve emtia ile söz konusu finansal araçlar ve emtia ile ilgili pozisyonlardan kaynaklanan risklerden korunma ya da bu riskleri azaltma amacıyla yapılan türev finansal araçlar ve spekülatif amaçlı türev finansal araçların izlendiği bilanço içi ve dışı hesapları ve pozisyonları,"

Yukarıdaki hükümden anlaşılacağı üzere, sermaye yeterliliği düzenlemelerine göre aşağıdaki kalemlerin alım satım hesabı kapsamına dâhil etmesi gerekecektir.

- Para ve sermaye piyasalarında sürekli alım ve satım işlemlerinde bulunmak amacıyla aşağıdaki yollarla bulundurduğu finansal araçlar ve emtia.
- Kısa vadeli olarak ve/veya alım ve satım fiyatları arasındaki beklenen ya da gerçekleşen fiyat farklılıklarından faydalanmak,
- Diğer fiyat ve faiz oranı değişikliklerinden faydalanmak,
- Alım satıma aracılık ya da piyasa yapıcılığı yapmak.
- Yukarıda sayılan amaçlarla elde bulundurulan finansal araçlar ve emtia ile ilgili pozisyonlardan kaynaklanan risklerden korunma ya da bu riskleri azaltma amacıyla yapılan türev finansal araçlar,
- Spekülatif amaçlı türev finansal araçlar.

"Türkiye Muhasebe Standardı 39 - Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme" standardının (TMS 39) 9 uncu maddesinin "Alım satım amaçlı elde tutulan finansal varlık veya finansal borç" başlığı altında aşağıdaki açıklamalar yer almaktadır.

"Bir finansal varlık veya finansal borç, aşağıdaki durumlarda alım satım amaçlı elde tutulan olarak sınıflandırılır:

(a) İlgili varlık veya borç, esas itibariyle, yakın bir tarihte satılmak veya geri satın alınmak amacıyla edinilmiş veya yüklenilmiştir,

(b) İlk muhasebeleştirme sırasında, birlikte yönetilen ve son zamanlarda kısa dönemde kâr etme konusunda belirgin bir eğilimi bulunduğu yönünde delil bulunan belirli finansal araçlardan oluşan portföyün bir parçasıdır veya

(c) Bir türev üründür (finansal teminat sözleşmesi olan veya etkin bir finansal riskten korunma aracı niteliğinde bulunan türev ürünler hariç)."

Yukarıdaki madde hükmünden de görüleceği üzere Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) bakış açısından bankaların amacı ilgili finansal aracın muhasebeleştirilmesinde gösterge niteliğindedir. Bu hükümlerden mezkur amaçların şunlardan oluştuğu anlaşılmaktadır;

- İlgili varlık veya borç, esas itibariyle, yakın bir tarihte satılmak veya geri satın alınmak amacıyla edinilmiş veya yüklenilmiştir,
- İlk muhasebeleştirme sırasında, birlikte yönetilen ve son zamanlarda kısa dönemde kâr etme konusunda belirgin bir eğilimi bulunduğu yönünde delil bulunan belirli finansal araçlardan oluşan portföyün bir parçasıdır.
- Ayrıca belirli tipteki türev ürünlerin de alım satım amaçlı finansal araç olduğu belirtilmektedir.

Bir varlığın alım satım hesabı kapsamında değerlendirilebilmesi için kullanılan kriterlerden "varlığın kısa vadeli olarak bulundurulması" ve "kar elde etme amacı" genel anlamda SY ve TMS düzenlemelerinde birbirlerine paralellik arzetmektedir. Ancak SY düzenlemeleri spekülatif olarak yapılan tüm türev ürünleri ve alım satım hesabında yer alan finansal araçları koruma veya bu araçlardan kaynaklanan riskleri azaltma amacı bulunan türev ürünleri ASH olarak değerlendirirken; TMS, finansal riskten korunma muhasebesine konu olan türev ürünleri ASH olarak değerlendirmemektedir. Dolayısıyla muhasebedeki ASH ile SY düzenlemelerinde dikkate alınan ASH'ın birebir örtüştüğü söylenemez.

TMS 39'un halen yürürlükte bulunan şeklinde[15] satılmaya hazır finansal varlıklar ise TMS 39'un 9 uncu maddesinde şu şekilde tanımlanmıştır;

> ***Satılmaya hazır finansal varlıklar:*** *Satılmaya hazır olarak tanımlanan veya (a) kredi ve alacak, (b) vadeye kadar elde tutulacak yatırım veya (c) gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan finansal varlık olarak sınıflanmayan türev olmayan finansal varlıklardır.*

Tanımdan görüleceği üzere, diğer 3 kategoriye girmeyen varlıklar, satılmaya hazır finansal varlık olarak tarif edilmektedir. Ancak satılmaya hazır finansal varlıkların TMS 39'da bu şekilde tarif edilmesinin, SY düzenlemeleri açısından karşılığı yoktur. Zira SY düzenlemelerinde "Niyet" unsuru ön planda olup yukarıda yer alan kendine has bir tanımı bulunmaktadır. Dolayısıyla, muhasebede satılmaya hazır finansal varlıklar sınıfındaki varlıkların SY düzenlemeleri açısından alım satıma mı yoksa bankacılık hesabına mı dahil edileceğine, söz konusu varlıkların her biri için SY düzenlemesinde yer alan alım satım tanımına uygun olup olmadığına bakılarak karar verilmelidir.

Son bir husus olarak, SYR Yönetmeliği'nin Ek 3'ünde herhangi bir menkul kıymetin alım satım amacıyla yapıldığının belirlenebilmesi için uyulması gereken bazı koşullardan bahsedilmektedir. Bahsi geçen koşulların bazılarına aşağıda yer verilmiştir;

- Pozisyon/araç veya portföylere ilişkin üst yönetim tarafından onaylanan, beklenen elde tutma süresini de içeren, yazılı bir alım satım stratejisinin mevcut olması,
- Pozisyonun aktif olarak yönetilmesine ilişkin olarak aşağıdaki hususları içeren, açıkça tanımlanmış politika ve uygulama usullerinin bulunması,
- Pozisyon alımının alım-satım masasında gerçekleştirilmesi,
- Pozisyon limitlerinin belirlenmesi ve uygunluğunun izlenmesi,
- İlgili personele, pozisyon alma konusunda, onaylanmış stratejiye göre ve kararlaştırılan limitler dâhilinde serbestlik tanınması,
- Pozisyonların, bankanın risk yönetim sürecinin ayrılmaz bir parçası olarak üst yönetime raporlanması,

[15] 27.04.2010 tarihinde yapılan TMS 39'da, satılmaya hazır finansal varlıklarla ilgili önemli değişiklikler yapılmış, söz konusu değişikliklerin yürürlük tarihi 2013 yılının başı olarak kabul edilmiş ancak uygulama 2015 yılına ertelenmiştir. Buna göre, bahsi geçen değişikliklerde satılmaya hazır finansal varlıkların kapsamında ilişkin açıklamalar kaldırılmıştır. Bu nedenle ilerleyen dönemde TMS 39 açısından daha önceden finansal varlıklara ilişkin dörtlü sınıflamanın değişeceği, diğer bir ifadeyle satılmaya hazır finansal varlıklar portföyünün kullanılamayacağı değerlendirilmektedir.

- Pozisyonların, piyasa bilgi kaynakları çerçevesinde aktif bir şekilde izlenmesi ve pozisyonun ve bileşenlerinin, piyasa girdilerinin mevcut olup olmaması ve bu girdilerin kalitesi, piyasadaki işlem hacmi ve alım satım konusu pozisyonların sayısı ve büyüklüğü hakkındaki değerlendirmeler de dahil, alınıp satılabilirliğinin ya da riskten korunmaya konu olma yeterliliğinin değerlendirilmesi,
- ASH'deki durağan pozisyonlar ve işlem hacminin izlenmesi de dâhil, bankanın pozisyonunun alım satım stratejisine uyumu bakımından izlenmesi için açıkça tanımlanmış politika ve uygulama usullerinin mevcut olması.

b) Ana ortaklık: Kanunun 3 üncü maddesinde tanımlanan ana ortaklığı,

c) Banka: Kanunun 3 üncü maddesinde tanımlanan bankaları,

ç) Delta: Opsiyonun piyasa fiyatının, opsiyon sözleşmesine konu varlığın piyasa fiyatında meydana gelebilecek değişmeye olan duyarlılığını,

Piyasa risk faktörlerindeki değişime bağlı olarak opsiyonun piyasa değerinin nasıl değiştiğini ifade edebilmek için Yunan alfabesinden 5 farklı sembolle (delta, gama, vega, teta ve ro)[16] gösterilen duyarlılık ölçüleri kullanılmaktadır.

Opsiyonun en önemli duyarlılık ölçüsü olan delta (Δ); opsiyon sözleşmesine konu varlığın spot/piyasa fiyatında meydana gelecek bir birimlik değişimin, opsiyonun piyasa değerinde (priminde) ne kadarlık azalışa/artışa yol açacağını göstermektedir. Delta, opsiyon priminin sözleşmeye konu varlığın spot fiyatına göre kısmi türevidir.

$\Delta = \partial$ Opsiyon Piyasa Değeri(Primi) / ∂ Varlığın Spot(Piyasa) Fiyatı

Delta değerinin işareti, opsiyonun alım ya da satım opsiyonu olmasına göre değişim göstermektedir. Delta; alım opsiyonlarında +1 ile 0, satım opsiyonlarında ise -1 ile 0 arasında değişir. Bir alım veya satım opsiyonu kazanç düzeyinden zarar düzeyine yaklaştıkça deltası 0'a yaklaşır.

Örneğin, delta değeri 0,5 olan bir alım opsiyonu olduğunu varsayalım.

[16] Adı geçen terimlerin tanımları Opsiyonlardan Kaynaklanan Piyasa Riski için Standart Metoda Göre Sermaye Yükümlülüğü Hesaplanmasına İlişkin Tebliğ'in "Tanımlar" başlıklı 3 üncü maddesinde yer almaktadır.

0,5 delta değeri, dayanak varlık (underlying asset) fiyatındaki 1 birimlik artışın opsiyonun piyasa değerinde/priminde 0,5 birimlik bir artışa yol açacağını ifade etmektedir. Satım opsiyonunda ise, deltanın -0,5 olması, dayanak varlık fiyatındaki 1 birimlik artışın, opsiyon değerinde 0,5 birimlik bir azalışa yol açacağı anlamını taşımaktadır. Delta ayrıca kalan vadeye göre de farklılık göstermektedir. Aşağıdaki grafikte bir alım opsiyonunun (call option) vade ve spot fiyata göre deltasının değişimi gösterilmektedir. Örneğin, kullanım fiyatı (exercise price, strike price) 100 TL olan ve vadesine 6 ay kalan bir alım opsiyonuna ilişkin dayanak varlığın spot fiyatının 110 TL olması durumunda bu opsiyonunun deltası 0,9 olmaktadır. Diğer bir ifadeyle vadesine 6 ay kalan ve dayanak varlığının spot fiyatı 110 TL olan bu alım opsiyonunun dayanak varlığının fiyatı 1 TL artarsa (azalırsa), opsiyonun fiyatı 0,9 TL artar (azalır).

Şekil 3: Bir Alım Opsiyonu İçin Delta'nın Seyri

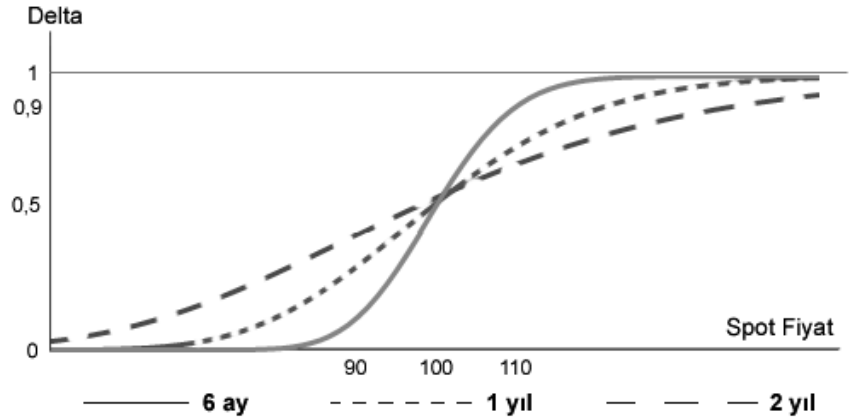

Deltanın hesaplanmasına ve kullanımına ilişkin ayrıntılı açıklamalar Opsiyonlardan Kaynaklanan Piyasa Riski için Standart Metoda Göre Sermaye Yükümlülüğü Hesaplanmasına İlişkin Tebliğ'de bulunmakta olup delta, risk hesaplamasında kullanılacak delta eşdeğerinin tespitinde dikkate alınmaktadır.

d) Dilim: Bir veya daha fazla riskle bağlantılı olan kredi riskinin sözleşmeyle belirlenen ve ilgili kesimdeki bir pozisyonun, diğer kesimlerin her birinde bulunan aynı tutardaki bir pozisyondan, üçüncü taraflarca sağlanan kredi korumaları dikkate alınmadığında daha fazla ya da daha az bir kredi zararı riski taşıdığı kesimini,

Dilim terimi menkul kıymetleştirme işlemleriyle ilgilidir. Menkul

kıymetleştirme işleminin en basit halinde muhtelif kredibilite seviyesine (dolayısıyla farklı geri ödeme kabiliyetine, kredi değerliklerine ya da derecelendirme notuna) sahip bir alacak grubu söz konusudur. Bu alacak grubuna dayalı olarak gerçekleştirilecek olan menkul kıymetleştirme işleminde ihraç edilecek menkul kıymet paketi, farklı kredi kalitelerine sahip olan parçalardan oluşacaktır. Farklı kredi kalitelerine sahip olmalarından dolayı getirileri de farklılaşan bu parçaların her birine dilim adı verilmektedir.

Şekil 4: Menkul Kıymetleştirme Dilimleri

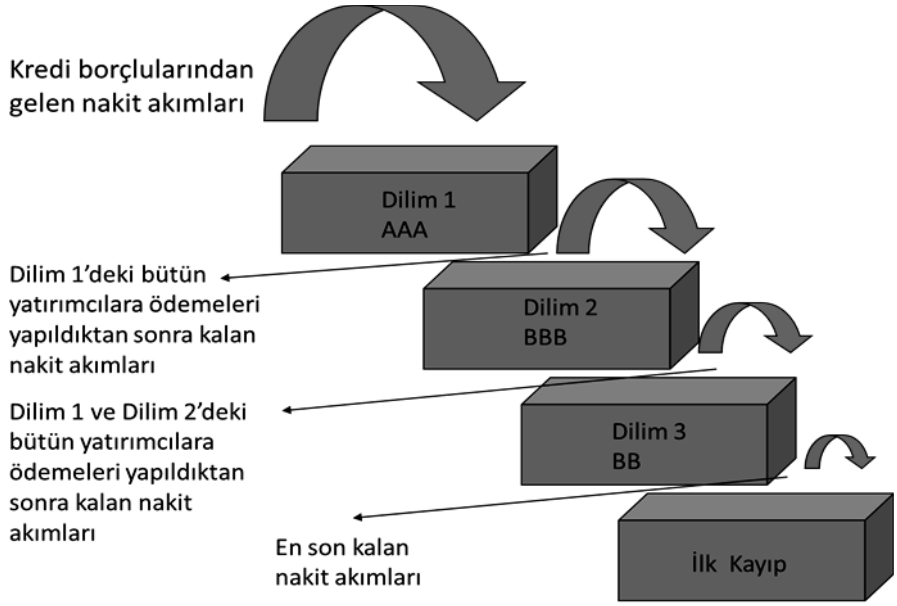

Yukarıdaki şekilde görüldüğü üzere, menkul kıymetleştirme işleminde ihraççı tarafından farklı kredi kalitelerine sahip 4 dilim belirlenmiştir. Menkul kıymetleştirme işlemine konu edilen varlıklardan elde edilen geri ödemeler öncelikle Dilim 1'de yer alan menkul kıymet sahiplerine ödenmeye başlanır. Dilim 1'deki menkul kıymet sahiplerine ödemeleri yapıldıktan sonra Dilim 2'deki yatırımcılara, gelirlerin daha da yeterli olması durumunda Dilim 3 ve sonra Dilim 4'teki yatırımcılara ödemeleri yapılır. Görüleceği üzere Dilim 1'deki bir menkul kıymete yatırım yapan yatırımcının geri ödemeleri alma ihtimali en yüksek olup, sonraki dilimlerdeki yatırımcıların ise geri ödemeleri alma ihtimalleri gittikçe azalmaktadır. Bu sebeple Dilim 1'in derecelendirme notu en yüksek iken sonraki dilimlerde derecelendirme notunun gittikçe azalması beklenmektedir. Dolayısıyla Dilim 1'deki menkul kıymetlerin fiyatının en yüksek ama riski ve getirisinin en düşük olması ve en son dilimdeki menkul kıymetlerin fiyatının en düşük ama riski ve getirisinin en yüksek olması beklenir.

"Üçüncü taraflarca sağlanan kredi korumaları dikkate alınmadığında" ifadesiyle, kredi korumalarının kullanılmaması durumunda dilimler arasında kredi zararı riski açısından bir farklılaştırmanın söz konusu olduğu anlaşılmaktadır. Tersi durumda yani bir veya birkaç dilim için muhtelif kredi korumalarının bulunması durumunda kredi zararı riskleri açısından dilimler arasında farklılaşma ortadan kalkabilecek veya değişebilecektir.

e) Dönüştürülebilir menkul kıymet: Sahibinin seçimi ve tercihine göre, başka bir finansal araçla değiştirilebilecek olan bir menkul kıymeti,

"Dönüştürülebilir menkul kıymet" CRD 49'un Article 3'ünde şu şekilde tanımlanmaktadır;

"(j) 'convertible' means a security which, at the option of the holder, may be exchanged for another security;"

Menkul kıymetin dönüştürülmesine ilişkin opsiyonun sahibi menkul kıymeti ihraç eden değil, menkul kıymeti portföyünde bulunduran taraf olacaktır. SYR Yönetmeliği'ndeki tanım ile CRD'deki tanım karşılaştırıldığında CRD'de yine başka bir menkul kıymet ile değiştirilebileceği belirtilmekte iken Yönetmelik'te başka bir finansal araçla değiştirilebileceği şeklinde kavramın genişletildiği görülmektedir.

f) Emtia: Kıymetli madenler ve diğer emtiayı,

Emtia tanımı içerisinde yer alan kıymetli maden, SYR Yönetmeliği'nin Tanımlar başlıklı 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (r) bendinde "Kanunun 57 nci maddesindeki sınırlamalar çerçevesinde Kurulca belirlenmiş olan kıymetli madenler" olarak tanımlandığından, Kanun'un 57 nci maddesindeki sınırlamalar bu maddeyi de doğrudan ilgilendirmektedir.

Kanun'un 57 nci maddesinde "gayrimenkul ve emtia üzerine işlemler"e ilişkin sınırlamalarda;

- Bankaların, 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu[17] kapsamında gayrimenkul ve emtiayı esas alan sözleşmeler ile Kurulca uygun

[17] 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu, 30.12.2012 tarihli ve 28513 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu ile mülga olmuştur. Dolayısıyla gayrimenkul

görülecek kıymetli madenlerin alım ve satımı hariç olmak üzere ticaret amacıyla gayrimenkul ve emtianın alım ve satımı ile uğraşamayacakları,

- Katılım bankaları tarafından gayrimenkul, ekipman veya emtia temini veya finansal kiralama, kâr ve zarar ortaklığı, ortak yatırımlar yoluyla finansman sağlanması ve benzer faaliyetler nedeniyle üstlenilen yükümlülüklerden dolayı gayrimenkul ve emtia üzerine yapılan işlemlerin, bu madde ile yasaklanan ve sınırlanan faaliyetler kapsamında değerlendirilmeyeceği,
- Alacaklardan dolayı edinilmek zorunda kalınan emtia ve gayrimenkullerin elden çıkarılmasına ilişkin usul ve esasların Kurul tarafından belirleneceği belirtilmektedir.

Bu kapsamda, 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu kapsamında kurulmuş olan Vadeli İşlemler Borsası'nda (VOB) alım satımı yapılan ve emtiayı esas alan sözleşmelerin alım satımı emtia ticareti yasağına dahil değildir. VOB'da halen pamuk, buğday, altın, dolar/ons altın vb. üzerine vadeli işlem sözleşmelerinin alım satımı yapılmaktadır. Burada vurgulanması gereken diğer bir husus, altının SYR Yönetmeliği açısından bir emtia olarak kabul edilmediği, altın için emtia riski hesaplaması yerine, kur riski hesaplaması yapılacağıdır.

Bankaların alacaklarından dolayı edinmek zorunda kaldıkları emtia ile kıymetli maden alım satımına ilişkin usul ve esaslar, 1 Kasım 2006 tarih ve 26333 sayılı Resmi gazetede yayımlanan "Bankaların Kıymetli Maden Alım Satımına ve Alacaklarından Dolayı Edindikleri Emtia ve Gayrimenkullerin Elden Çıkarılmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik"te belirlenmiştir.

> *g) Emtia riski: Bankanın, emtia fiyatlarındaki hareketler nedeniyle, emtiaya ve emtiaya dayalı türev finansal araçlara ilişkin pozisyon durumuna bağlı olarak maruz kalabileceği zarar olasılığını,*

Bankaların portföylerinde bulunan emtia, emtiaya dayalı türev finansal araçlar ve kıymetli madenlerdeki (altın hariç olmak üzere) pozisyonlarına bağlı olarak, emtia fiyatlarındaki aşağı/yukarı yönlü hareketler sonucunda kar etme olasılığı yanında zarar etme olasılıkları da mevcuttur. Emtia riski bu zararı tanımlamaktadır. Emtia riski, elde tutulma amacından yani SY düzenlemeleri açısından alım satım hesabı veya bankacılık hesabında bulunmasından bağımsız olarak bankanın tüm emtia portföyleri için

ve emtiayı esas alan sözleşmeler için 2499 sayılı Kanun yerine 6362 sayılı Kanun'un esas alınması gerekecektir.

hesaplanmaktadır.

> *ğ) Faiz oranı riski: Bankanın, faiz oranlarındaki hareketler nedeniyle finansal araçlara ilişkin pozisyon durumuna bağlı olarak maruz kalabileceği zarar olasılığını,*

Mülga SYR Yönetmeliği'nde "faiz oranı riski" tanımı yalnızca ASH içinde yer alan pozisyonlara yönelik olarak yapılmaktayken, mer'i SYR Yönetmeliği'nde mezkûr tanım genişletilerek faiz oranlarındaki değişiklik nedeniyle tüm finansal araçlara ilişkin pozisyonlardan kaynaklanabilecek zarar olasılığı olarak ifade edilmiştir. Eski düzenlemelerde faiz oranı riski yalnızca ASH'den kaynaklanan piyasa riski altında ele alındığından dar kapsamlı değerlendirilmişti. Ancak, yeni düzenlemelerin bütünü ele alındığında; mer'i SYR Yönetmeliği kapsamında ASH'den kaynaklanan faiz oranı riski, piyasa riskine esas tutar içinde; bankacılık hesaplarından kaynaklanan faiz oranı riski ise 23 Ağustos 2011 tarih ve 28034 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Bankacılık Hesaplarından Kaynaklanan Faiz Oranı Riskinin Standart Şok Yöntemiyle Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik" (BHFOR Yönetmeliği) kapsamında ölçülerek sermaye yeterliliği hesaplamalarına dahil edilmesi sağlanmıştır. Böylece, bankaların faize duyarlı tüm finansal araçlar için piyasa faiz oranlarındaki oynaklığa karşı sermaye gereksinimi hesaplamaları temin edilmiş bulunmaktadır. Bankacılık hesapları tanımına da resmi olarak ilk kez BHFOR Yönetmeliği tanımları arasında yer verilmiştir.

> *h) Finansal araç: Bir tarafın finansal varlığında, diğer tarafın finansal borcunda ya da özkaynağa dayalı finansal aracında artışa neden olan herhangi bir sözleşmeyi,*

Finansal araç tanımı TMS 32'de yapılmış olup yukarıda yer alan tanım TMS 32'de yapılmış olan tanımın aynısıdır. Tanımın içerisinde yer alan finansal varlık, finansal borç ve özkaynağa dayalı finansal araçların tanımlarına da yine TMS 32'de yer verilmiştir. Finansal araç tanımının unsurları münferiden irdelendiğinde öncelikle karşılıklı iki tarafın varlığı gerekmektedir. Bu iki taraf arasındaki ilişkide taraflardan bir tanesi varlığa diğeri ise yükümlülüğe sahiptir. Yükümlülük salt bir borç olabileceği gibi özünde borç olmayan ve sermayede payı temsil eden bir yükümlülük de olabilecektir. Örneğin bir borçlanma senedinde karşılıklı iki taraf bulunmakta ve taraflardan biri için varlık diğeri için yükümlülük/borç söz konusu olmaktadır.

ı) Finansal holding şirketi: Kanunun 3 üncü maddesinde tanımlanan finansal holding şirketini,

i) Finansal kuruluş: Kanunun 3 üncü maddesinde tanımlanan finansal kuruluşu,

j) Fonlanmış kredi koruması: Karşı tarafın temerrüde düşmesi ya da karşı tarafla ilgili önceden belirlenmiş başka bir ödeme güçlüğünün gerçekleşmesi durumunda; bankanın, maruz kalınan risk tutarı ile karşı tarafın bankadan alacaklı olduğu tutar arasındaki farkı giderme ya da bu farkın transfer edilmesini veya ödenmesini isteme ya da bu fark için belirli aktif kalemleri veya nakdi alıkoyma ya da maruz kalınan risk tutarını bu fark tutarı kadar düşürme ya da riski bu farkla değiştirme hakkına sahip olmasından kaynaklanan kredi riski azaltım tekniğini,

Fonlanmış kredi koruması, borçlunun temerrüt etmesi ya da temerrüt ettiğinin varsayıldığı durumda, borçlu lehine borçlunun kendisince veya üçüncü bir tarafça verilen teminat gereği olarak borca esas tutarın bankaca koruma veren kişiye ait değerlerle mahsup edilmesine imkan sağlayan kredi riski azaltım tekniğidir. Fonlanmış kredi korumasının en önemli özelliği koruma verilen alacağın nakit ya da nakde eşdeğer bir varlıkla korunuyor olmasıdır. Diğer bir ifadeyle koruma verildiğinde bir nakit hareketi ortaya çıkabilmekte ya da nakde tahvili mümkün olan bir değer teminat olarak verilebilmektedir. Bu nokta fonlanmış kredi korumasının, fonlanmamış kredi korumasından ayrıldığı yerdir. Konunun ayrıntısına Kredi Riski Azaltım Tekniklerine İlişkin Tebliğ'de yer verilmiştir. Anılan tebliğde sayılan bazı fonlanmış kredi korumaları ise şunlardır; bilanço içi netleştirme sözleşmeleri, mevduat rehni ve hayat sigortası sözleşmeleri.

k) Genel piyasa riski: Bankanın alım satım hesapları içinde yer alan finansal araçlara ilişkin pozisyonların değerinde faiz oranı riski ve hisse senedi pozisyon riski nedeniyle maruz kalabileceği zarar olasılığını,

SYR Yönetmeliği kapsamında genel piyasa riski kavramı, toplam piyasa riskinin bir bileşeni olarak dikkate alınmakta olup, standart yöntemle yapılacak olan hesaplamada, ayrı bir kalem olarak değerlendirilmektedir. Risklerin birbiriyle ilişkisiyle ilgili bilgiler "Giriş" kısmında yer alan riskler ağacı şemasında sunulmaktadır.

l) Hisse senedi pozisyon riski: Bankanın alım satım hesapları içinde yer alan hisse senedi pozisyon durumuna bağlı olarak hisse senedi fiyatlarındaki hareketler nedeniyle maruz kalabileceği zarar olasılığını,

Hisse senedi pozisyon riski yalnızca hisse senetlerinden değil, hisse senedine dayalı ve/veya hisse senedi ile ilişkilendirilmiş işlemlerden de kaynaklanabilir (hisse senetleri ile ilişkilendirilmiş futures ve vadeli işlemlerden, bir hisse senedi endeksi ile ilişkilendirilmiş futures işlemlerden, hisse senedi swap işlemlerinden).

m) İki yönlü likit piyasa: Bağımsız ve gerçek alım-satım tekliflerinin mevcut olduğu, gün içinde son satış fiyatı veya cari gerçek rekabetçi alım-satım teklifleri ile makul ölçüde ilişkili bir fiyatın belirlenebildiği ve işlemlerin ticari teamüllere uygun olan kısa bir süre içerisinde gerçekleştiği bir piyasayı,

İki yönlü likit piyasa tanımı "korelasyon alım satımı" ile beraber mevzuatımıza dahil olmuştur. BIS tarafından yapılan[18] yukarıdaki tanımlamada yer alan; "gerçek" alım-satım teklifi ile kastedilen, piyasayı yanıltmak/yolsuzluk yapmak gibi amaçlara yönelik olmaksızın gerçekten alım-satım amacı ile verilen tekliflerdir.

n) İpotek teminatlı menkul kıymet: Sermaye Piyasası mevzuatı ile muadil yabancı ülke düzenlemeleri uyarınca ipotek teminatlı menkul kıymet olarak tanımlanan menkul kıymeti,

30 Aralık 2012 tarih ve 28513 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun 59 uncu maddesinde "İpotek ve varlık teminatlı menkul kıymetler"in tanım ve genel esaslarına yer verilmiştir:

[18] Basel Komitesi, "Revisions to the Basel II market risk framework", Şubat 2011, http://www.bis.org/publ/bcbs193.pdf, (09.09.2013), s.4.

"MADDE 59 –*(1) İpotek ve varlık teminatlı menkul kıymetler, ihraççıların genel yükümlülüğü niteliğinde olan ve teminatlar karşılık gösterilerek ihraç edilen sermaye piyasası araçlarıdır.*

(2) İhraççılar, ipotek ve varlık teminatlı menkul kıymetlerin teminatı olan varlıkları, diğer varlıklarından ayrı olarak izlemekle yükümlüdür. Kurul, teminat varlıklara ilişkin kayıtların ihraççının yanı sıra ayrı bir kuruluş nezdinde de tutulmasını zorunlu tutabilir.

(3) İpotek ve varlık teminatlı menkul kıymetler itfa edilinceye kadar; teminat varlıklar, ihraççının yönetiminin veya denetiminin kamu kurumlarına devredilmesi hâlinde dahi teminat amacı dışında tasarruf edilemez, rehnedilemez, teminat gösterilemez, kamu alacaklarının tahsili amacı da dâhil olmak üzere haczedilemez, iflas masasına dâhil edilemez, ayrıca bunlar hakkında ihtiyati tedbir kararı verilemez.
(4) İhraççının ipotek ve varlık teminatlı menkul kıymetlerden kaynaklanan yükümlülüklerini vadesinde yerine getirememesi, yönetiminin veya denetiminin kamu kurumlarına devredilmesi, faaliyet izninin kaldırılması veya iflası hâlinde teminat varlıklardan elde edilen gelir, öncelikle ipotek ve varlık teminatlı menkul kıymet sahiplerine ve teminat varlıkların riskten korunması amacıyla yapılmış olan sözleşmelerin karşı taraflarına yapılacak ödemelerde kullanılır. Alacağı teminat varlıklarla karşılanmayan ipotek ve varlık teminatlı menkul kıymet sahipleri ve teminat varlıkların riskten korunması amacıyla yapılmış olan sözleşmelerin karşı tarafları, ihraççının diğer mal varlığına başvurabilir.

(5) İpotek ve varlık teminatlı menkul kıymetlerin ihraççıları, ihracı, ihraç limiti, ihraç şartları, teminat varlıkların türleri ve nitelikleri, ipotek ve varlık teminatlı menkul kıymetler ile teminat varlıklar arasındaki teminat uyumu, teminat varlıklara ilişkin kayıtların tutulması, teminat sorumlusunun sahip olması gereken nitelikler ve sorumlulukları, YTM'ye[19] hizmetleri karşılığında teminat varlıklardan ödeme yapılması hâlinde bu ödemenin hesaplanmasına ilişkin usul ve esaslar ile ipotek ve varlık teminatlı menkul kıymetlerle ilgili diğer hususlar Kurulca belirlenir."

[19] 6362 sayılı SPK Kanunu Madde 3/1:

Bu maddenin beşinci fıkrasında Sermaye Piyasası Kurulu'nca belirleneceği ifade edilen diğer hususlar Mülga 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun 13/A maddesine dayalı olarak çıkarılmış olan ancak 6362 sayılı Kanun sonrasında henüz[20] bir güncelleme yapılmamış olan, 4 Ağustos 2007 tarihli ve 26603 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "İpotek Teminatlı Menkul Kıymetlere İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ"dir (İTMK Tebliği).

İpotek teminatlı menkul kıymetler (İTMK), bahsi geçen tebliğin 4 üncü maddesinin birinci fıkrasında mülga 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu 59 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer aldığı şekilde tarif edilmiştir. SYR Yönetmeliği'nde ve alt düzenlemelerinde ifade edilen İTMK'ların, 6362 sayılı Kanun ve İTMK Tebliğinde yer alan şartları taşıması gerekmektedir.

İTMK'nin geldiği kaynak mevzuat olan CRD'de bahsi geçen Teminatlı Menkul Kıymetler[21] "Covered Bonds" olarak adlandırılmaktadır. CRD 48'in altmışsekizinci fıkrasında teminatlı menkul kıymet (covered bonds) tanımına giren menkul kıymetler tanımlanmaktadır. Teminatlı menkul kıymet olarak tanımlanan menkul kıymetler özetle şu şekildedir:

85/611/EEC sayılı direktifin[22] 22 nci maddesinin dördüncü fıkrasında tanımlanan menkul kıymetlerden aşağıdakilerden herhangi biriyle teminatlandırılmış menkul kıymetler,

- Belirli şartlar altında ülkelerin merkezi hükümetleri, merkez bankaları, kamu kuruluşları, bölgesel ve yerel otoriteleri, çok taraflı kalkınma bankaları ve uluslar arası teşkilatlara kullandırılan krediler veya bunlar tarafından verilmiş garantiler,
- Belirli şartlar altında banka ve aracı kurumlara kullandırılan krediler,
- İkamet amaçlı gayrimenkul ipoteğiyle teminat altına alınmış krediler,
- Ticari gayrimenkul ipoteğiyle teminat altına alınmış krediler,

YTM: Yatırım kuruluşlarının, yatırım hizmet ve faaliyetinden kaynaklanan nakit ödeme veya sermaye piyasası araçları teslim yükümlülüklerini yerine getirememeleri hâlinde, Kurulca bu Kanun çerçevesinde alınan tazmin kararını yerine getirmek amacıyla kurulmuş olan kamu tüzel kişiliğine sahip Yatırımcı Tazmin Merkezini ifade eder.

[20] 24.01. 2013 tarihi itibariyle

[21] CRD, 2006/48/EC sayılı direktifin Ek-6'sının Birinci Bölümü'nün "12. Exposures In The Form Of Covered Bond**s**" başlığı altındaki 69 ve 71 inci fıkraları.

[22] Avrupa Ekonomik Topluluğu Konseyi, Council Directive 85/611/EEC of 20 December 1985 on the coordination of laws, regulations and administrative provisions relating to undertakings for collective investment in transferable securities, *http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:1985L0611:20080320:EN:PDF,* (09.09.2013).

- Gemi ipoteği karşılığı kullandırılan krediler.

Dolayısıyla CRD 48'in söz konusu altmışsekizinci fıkrasındaki teminatlı menkul kıymet (covered bonds) tanımının kapsamı ile Ülkemizin sermaye piyasası mevzuatında yer alan "İpotek Teminatlı Menkul Kıymet" tanımının içeriği büyük ölçüde uyumlu olmakla birlikte aralarında muhtelif farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıklardan bazıları, teminat havuzunu oluşturan teminatların asgari oranının her iki düzenlemede ayrışması, çok taraflı kalkınma bankaları ve uluslararası teşkilatlardan alacakların ve gemi ipoteğinin Ülkemiz mevzuatında söz konusu kapsama girmemesi vs. şeklinde sayılabilir.

> *,o) Kamu kuruluşu: İktisadi alanda ticari esaslara göre faaliyet gösterenler hariç olmak üzere, merkezi yönetim ve yerel yönetimlerden ayrı kamu tüzel kişiliğine haiz olan kuruluşlar ile bu kuruluşların muadili yurtdışı kuruluşları,*

Kamu kuruluşuna ilişkin açıklama 2013/28337 sayılı "Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik ve Ekleri"ne ilişkin Genelge'de detaylı olarak yapılmıştır.

> *ö) Kanun: 5411 sayılı Bankacılık Kanununu,*
>
> *p) Karşı taraf kredi riski: İki tarafa da yükümlülük getiren bir işlemin muhatabı olan karşı tarafın, bu işlemin nakit akışında yer alan son ödemeden önce temerrüde düşme riskini,*

Karşı taraf kredi riski; özünde kredi riski ile aynı manayı taşımakta olup, hem piyasa riski hem de kredi riskine esas tutar hesabına dahil edilmektedir. SYR Yönetmeliği'nin Ek 2'sinin başlığında ifade edilen türev finansal araçlar, repo işlemleri, menkul kıymetler veya emtia ödünç verme veya ödünç alma işlemleri, takas süresi uzun işlemler ile kredili menkul kıymet işlemleri eğer ASH'de yer almakta ise bu işlemlerden kaynaklanan karşı taraf kredi riski piyasa riskine esas tutar hesabında; ASH dışında (bankacılık hesabında) yer almakta ise kredi riskine esas tutar hesabında dikkate alınmaktadır.

Diğer taraftan karşı taraf kredi riskinin kredi riskinden ayrıştığı bazı önemli noktalar bulunmaktadır. Her şeyden önce karşı taraf kredi riski, yukarıda sayılan repo işlemleri, türev finansal araçlar vb. için hesaplanmaktadır. İkinci olarak, karşı taraf kredi riski hesaplanacak işlemlerin vadeye kadar geçen sürede ya da vadede, karşılıklı olarak her iki tarafa da ödeme yapma yükümlülüğü getiren sözleşmeler olduğu

görülmektedir. Üçüncü olarak, kredi riski hesabında sadece alacaklı taraf kredi riski hesaplarken, söz konusu işlemler için borçlu olsa dahi her iki taraf da karşı taraf kredi riski hesaplamaktadır. Örneğin, karşı taraf kredi riski hesabında SYR Yönetmeliği'nin Ek 2'sinin Üçüncü Bölüm'ünde yer alan Gerçeğe Uygun Değerine Göre Değerleme Yöntemi'ni kullanan A ve B bankaları kendi aralarında bir türev işlem yapmışlarsa her iki banka için karşı taraf kredi riski hesabında dikkate alacağı risk tutarı aşağıdaki şekilde bulunacaktır.

Risk Tutarı = max(Yenileme Maliyeti,0) + Sözleşme Tutarı * İlgili Katsayı

Dolayısıyla bir karşı taraf bu sözleşmelerde borçlu durumda olsa (yenileme maliyeti negatif olsa) dahi, yukarıdaki risk tutarı formülüne göre risk tutarı daima pozitif çıkacağı için her iki taraf da karşı taraf kredi riski hesaplayacaktır.

Karşı taraf riskinin azaltılması için teminatlandırma, netleştirme, koruma sağlanması ve merkezi karşı tarafların kullanımı gibi yollara başvurulmaktadır. Ancak, riskin azaltılmasına yönelik olarak kullanılan risk azaltım teknikleri; likidite riski, operasyonel risk ve sistemik riskler gibi ilave riskler de gündeme getirebilmektedir.

> *r) Kıymetli maden: Kanunun 57 nci maddesindeki sınırlamalar çerçevesinde Kurulca belirlenmiş olan kıymetli madenleri,*

5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 57 nci maddesindeki sınırlamalar çerçevesinde bankalar, (mülga) 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu[23] kapsamında gayrimenkul ve emtiayı esas alan sözleşmeler ile Kurulca uygun görülecek kıymetli madenlerin alım ve satımı hariç olmak üzere ticaret amacıyla gayrimenkul ve emtianın alım ve satımı ile uğraşamazlar. Alım satımı yapılacak kymetli madenler ise 1 Kasım 2006 tarih ve 26333 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "Bankaların Kıymetli Maden Alım Satımına ve Alacaklarından Dolayı Edindikleri Emtia ve Gayrimenkullerin Elden Çıkarılmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik"te belirlenmiştir. Bahsi geçen Yönetmeliğin 4 üncü maddesinde bankalarca alım satımı yapılabilecek kıymetli madenlerin nitelikleri açıklanmıştır. İlgili maddeye göre bankalar, Kıymetli Madenler Borsalarında işlem gören veya standartları ve nitelikleri Hazine Müsteşarlığı veya İstanbul Altın Borsası tarafından belirlenen ya da bu standartlara ve niteliklere uygunluğu bakımından, üretildikleri rafineriler itibarıyla kabul edilebilirlikleri İstanbul Altın Borsasınca teyit edilen altın, gümüş ve platinin alım ve satımı ile Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsalarında işlem gören ve standart ve nitelikleri yetkili merciler

[23] Söz konusu 2499 sayılı Kanun, 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu ile yürürlükten kaldırılmıştır.

tarafından belirlenen altın, gümüş ve platini esas alan sözleşmelerin alım ve satımını yapabilirler.

18 Kasım 2006 ve 26350 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Kıymetli Maden Standartları ve Rafinerileri Hakkında Tebliğ'de kıymetli maden; "bar ve külçe halindeki altın ve platin ile bar, külçe veya granül halindeki gümüşü" şeklinde ifade edilmektedir. Sermaye yeterliliğinin ölçülmesi bakımından altın, kur riski başlığı altında ele alınmakta ve SYR Yönetmeliği kapsamında kıymetli maden kapsamında değerlendirilmemektedir.

> *s) Kolektif yatırım kuruluşları (KYK): 28/7/1981 tarihli ve 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununa ilişkin alt düzenlemelerde belirtilen yatırım ortaklığı ve yatırım fonları ile muadil yabancı ülke düzenlemeleri uyarınca kolektif yatırım kuruluşu olarak kabul edilen kuruluşları,*

SYR Yönetmeliği'nde atıf yapılan 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu, 6362 sayılı Kanunla yürürlükten kaldırılmıştır. 6362 sayılı Kanunun 3 üncü maddesinde "m) Kolektif yatırım kuruluşları: Yatırım fonları ve yatırım ortaklıkları" olarak tanımlanmıştır.

6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunun 48 inci maddesinin birinci fıkrasında yatırım ortaklıkları "Yatırım ortaklıkları, sermaye piyasası araçları, gayrimenkul, girişim sermayesi yatırımları ile Kurulca belirlenecek diğer varlık ve haklardan oluşan portföyleri işletmek amacıyla, paylarını ihraç etmek üzere kurulan sabit veya değişken sermayeli anonim ortaklıklardır." şeklinde tanımlanmıştır. Bahse konu Kanunun 49 uncu maddesinde yatırım ortaklıklarının kuruluş ve faaliyet şartlarına, 50 nci maddede "Değişken sermayeli yatırım ortaklıklarına ilişkin hükümler"e, 51 inci maddede ise "Değişken sermayeli yatırım ortaklıklarında uygulanmayacak hükümler"e yer verilmiştir. Değişken sermayeli yatırım ortaklıkları ise, "sermayesi her zaman net aktif değerine eşit olan yatırım ortaklıklarıdır" şeklinde tanımlanmıştır.

Yatırım ortaklıklarının işleyişine ilişkin ilave hükümler aşağıda isimlerine yer verilen üç Tebliğ'de yer almakla beraber, 6362 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesi ile bu Tebliğ'lerde değişikliklerin olması muhtemeldir:

- Menkul Kıymet Yatırım Ortaklıklarına İlişkin Esaslar Tebliği (Seri: VI, No: 30) 5 Ağustos 2011 tarihli ve 28016 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.
- Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklıklarına İlişkin Esaslar Tebliği (Seri: VI, No: 15) 20 Mart 2003 tarihli ve 25054 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

- Gayrimenkul Yatırım Ortaklıklarına İlişkin Esaslar Tebliği (Seri: VI, No: 11) 8 Kasım 1998 tarihli ve 23517 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

Yatırım fonları ise, 6362 sayılı Kanunun 52 nci maddesinin birinci fıkrasında tanımlanmıştır:

> *"Bu Kanun hükümleri uyarınca tasarruf sahiplerinden fon katılma payı karşılığında toplanan para ya da diğer varlıklarla, tasarruf sahipleri hesabına, inançlı mülkiyet esaslarına göre Kurulca belirlenen varlık ve haklardan oluşan portföy veya portföyleri işletmek amacıyla portföy yönetim şirketleri tarafından fon iç tüzüğü ile kurulan ve tüzel kişiliği bulunmayan mal varlığına yatırım fonu adı verilir."*

Mülga 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'na dayalı olarak çıkarılmış olan, 19 Aralık 1996 tarih ve 22852 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Yatırım Fonlarına İlişkin Esaslar Tebliği"[24] ile yatırım fonlarına ilişkin Kanuna ilave hükümler belirlenmiş olmakla beraber yatırım ortaklıklarında olduğu gibi bu Tebliğin de değişmesi muhtemeldir. Bu tebliğ uyarınca:

[24] 6362 sayılı Kanun GEÇİCİ MADDE 1 **–** (1) Bu Kanunun uygulanmasına ilişkin düzenlemeler, bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren bir yıl içinde yürürlüğe konulur. Bu Kanuna göre yürürlüğe konulacak düzenlemeler yürürlüğe girinceye kadar, mevcut düzenlemelerin bu Kanuna aykırı olmayan hükümlerinin uygulanmasına devam olunur.

"Yatırım fonu (Fon), Kanun hükümleri uyarınca halktan katılma belgeleri karşılığında toplanan paralarla, belge sahipleri hesabına, riskin dağıtılması ilkesi ve inançlı mülkiyet esaslarına göre, aşağıda belirtilen varlıklardan oluşan portföyü işletmek amacıyla kurulan mal varlığıdır.
i) Özelleştirme kapsamına alınanlar dahil Türkiye'de kurulan ortaklıklara ait hisse senetleri, özel ve kamu sektörü borçlanma senetleri,
ii) Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında 32 sayılı Karar hükümleri çerçevesinde alım satımı yapılabilen, yabancı özel ve kamu sektörü borçlanma senetleri ve hisse senetleri,
iii) Ulusal ve uluslararası borsalarda işlem gören altın ve diğer kıymetli madenler ile bu madenlere dayalı olarak ihraç edilmiş ve borsalarda işlem gören sermaye piyasası araçları,
iv) Kurul'ca uygun görülen diğer sermaye piyasası araçları, repo, ters repo, future, opsiyon ve forward sözleşmeleri.
v) Nakit değerlendirmek üzere yapılan İMKB Takas ve Saklama Bankası A.Ş. nezdindeki borsa para piyasası işlemleri.

Fonlar, yukarıda sayılan varlıklardan oluşan portföyü işletmek amacı dışında herhangi bir işle uğraşamazlar."

Söz konusu mevzuatta fon türleri de ayrıca tanımlanmıştır: Tahvil ve bono fonu, hisse senedi fonu, sektör fonu, iştirak fonu, grup fonu, yabancı menkul kıymetler fonu, kıymetli madenler fonu, altın fonu, karma fon, likit fon, değişken fon, endeks fon, fon sepeti, garantili fon, koruma amaçlı fon, özel fon, serbest yatırım fonları.

Yatırım ortaklığının tüzel kişiliği bulunurken, yatırım fonlarının tüzel kişiliği bulunmamaktadır. Yatırım fonları daha ziyade mal topluluğu özelliği göstermektedir.

SPK mevzuatı dışında muadil denetim otoritelerinde kolektif yatırım kuruluşu (collective investment undertakings) olarak kabul edilen kuruluşlar da SYR Yönetmeliği kapsamında kolektif yatırım kuruluşu olarak değerlendirilmektedir.

Yatırım fonları ile yatırım ortaklıkları arasında bazı farklar bulunmaktadır. Öncelikle, yatırım fonları, yatırım ortaklıklarının aksine, tüzel kişiliğe sahip olmayıp mal topluluğu özelliği göstermektedir. Ayrıca bahsi geçen yapılar arasında fiyatların belirlenmesi konusunda da yöntem farklılığı bulunmaktadır. Yatırım fonlarının fiyatları kendi iç tüzüğünde belirtilen saatte menkul değerlere yatırılmış fonun değeri tespit edildikten sonra pay sayısına

bölünerek bulunmaktadır. Diğer taraftan yatırım ortaklıkları borsa seans salonunda işlem görmekte ve fiyatı gün içindeki arz ve talebe göre değişmektedir. Yatırım ortaklığı payları, fonun toplam defter değerine göre iskontolu veya primli olarak satılabilmekte; buna karşın yatırım fonu payları defter değeri üzerinden belirlenmektedir.

Kolektif yatırım kuruluşları genel olarak dörtlü bir ilişki içerisinde çalışmaktadırlar. Bu ilişkinin tarafları fon kurucusu (Kurucu), tasarruf sahipleri, kolektif yatırım kuruluşunu yönetmekte ve menkul kıymet portföyü işletmekte uzman bir kuruluş ve kolektif yatırım kuruluşunun varlığını saklayacak bir kurumdur. Kurucu, bir kolektif yatırım kuruluşu kurarak bu kuruluşa iştiraki sağlayan katılma belgelerini ya da payları tasarruf sahiplerine arz eden ve kolektif yatırım kuruluşunu her türlü işleminden dolayı ortaklara ve düzenleyici/denetleyici kurumlara karşı sorumlu olan kuruluştur. Tasarruf sahipleri, kolektif yatırım kuruluşuna iştirak eden gerçek veya tüzel kişilerdir. Bu kişiler, anılan kolektif yatırım kuruluşunun sahip olduğu portföyü temsil eden hisseleri veya Türkiye'deki adıyla katılma belgelerini satın alarak kolektif yatırım kuruluşuna ortak olmaktadırlar. Yönetici, Kurucu tarafından atanan ve kolektif yatırım kuruluşunun varlıklarını belirlenen amaçlara uygun olarak yönetmekle sorumlu olan kişidir. Saklama kuruluşu, kolektif yatırım kuruluşunun portföyündeki varlıkları saklamak ve bu varlıklara bağlı olarak ortaya çıkan faiz ve temettü gibi gelirleri tahsil etmekten sorumludur.

Uygulamada kolektif yatırım kuruluşları inançlı mülkiyet esasına dayandırılmaktadır. İnançlı mülkiyet esasında kolektif yatırım kuruluşuna inançlı olarak kolektif yatırım kuruluşu yöneticisi maliktir. Tasarruf sahipleri muamelelerinin bir kısmını katılma belgesi alarak inançlı yöneticinin mülkiyetine verirler. Bu intikal bir inanç sözleşmesi (kolektif yatırım kuruluşu sözleşmesi veya iç tüzüğü) ile sağlanır. Yönetici sözleşme çerçevesinde katılma belgeleri karşılığında aldığı paraların maliki olur, ancak bu paraları sözleşme çerçevesinde kullanmak zorundadır.

Yatırım Fonlarına İlişkin Esaslar Tebliğ'inin "Fon İçtüzüğü" başlıklı 17 nci maddesinde aşağıdaki hükümler yer almaktadır;

"Fon içtüzüğünde en az aşağıdaki hususların bulunması zorunludur:
a) Fonun adı, türü ve tipi,
b) Kurucunun unvanı ve adresi,
c) Saklayıcı kuruluşun unvanı ve adresi,
d) Fon tutarı, pay sayısı ve fon süresi,
f) Fon türü ve tipi çerçevesinde yatırım yapılacak varlıklar ve portföy yönetim ilkeleri,
g) Katılma belgelerinin satışına ve geri satın alınımına ilişkin usul ve esaslar,
h) Portföyün yönetimine ve saklanmasına ilişkin esaslar,
i) Portföyün değerlemesine ilişkin esaslar,
j) Fon varlıklarından yapılabilecek harcamalara ilişkin esaslar,
k) Fon gelir gider farkının katılma belgesi sahiplerine aktarılmasına ilişkin esaslar,
l) Fona katılma ve fondan ayrılma şartları,
m) Fonun tasfiye şekli."

Bahsi geçen hükümler ile, yatırım fonlarına yatırım yapan kişi veya kuruluşların pay sahibi oldukları fona ilişkin bilgi sahibi olmaları ve risklerini görebilmeleri amaçlanmaktadır.

Diğer taraftan, Avrupa Birliği (AB) düzenlemelerinde iki farklı kolektif yatırım türüyle karşılaşılmaktadır. Bunlardan birincisi, açık uçlu yatırım fonları veya yatırım şirketlerini ifade eden "Undertakings for Collective Investment in Transferable Securities (UCITS)"lerdir. Söz konusu kuruluşlar, 13 Temmuz 2009 tarih ve 2009/65/EC sayılı AB Direktifinde ele alınmaktadır. İkinci tür ise, kapalı uçlu yatırım fonu veya şirketlerinden oluşan kolektif yatırım kuruluşlarıdır (Collective Investment Undertakings of closed end type). Bu tip kuruluşlara ilişkin kurallar ise, 14 Kasım 2003 tarih ve 2003/71/EC sayılı AB Direktifi'nde ele alınmıştır. Ancak farklı denetim otoritelerinin kolektif yatırım kuruluşlarını farklı şekilde ifade ettikleri de görülmektedir. Örneğin İngiltere'nin bankacılık otoritesinin (Financial Services Authority, UKFSA) bu kuruluşları kolektif yatırım programları (collective investment schemes) olarak isimlendirmektedir.

CRD 49 kapsamındaki piyasa riski bölümünde sermaye yükümlülüğü hesaplanması beklenen "collective investment undertaking" tanımı için herhangi bir direktife referans verilmemiştir. Dolayısıyla, "alım satım amacı" içeren her türlü kollektif yatırım kuruluşu piyasa riski hesaplamasında dikkate alınacaktır.

ş) Konsolide özkaynak: 1/11/2006 tarih ve 26333 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Bankaların Özkaynaklarına İlişkin Yönetmelikte belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde hesaplanacak konsolide özkaynakları,

t) Konsolide sermaye yeterliliği standart oranı: Konsolide bazda hesaplanan "özkaynak/(kredi riskine esas tutar + piyasa riskine esas tutar + operasyonel riske esas tutar)" standart oranını,

u) Korelasyon alım satımı: Bir endeksin ortalama korelasyonu dikkate alınarak pozisyon alma stratejisini,

Belli bir endeksin korelasyonunun artması ya da azalması beklentisi ile uzun yada kısa pozisyon alınması, korelasyon alım satımı olarak tanımlanmaktadır.

Korelasyon alım satımı, Basel 2,5[25] olarak tabir edilen değişiklikler ile Basel II metnine 689 (iv) paragrafının eklenmesi sonrasında uluslararası mevzuata dahil olmuştur. Ülkemizde ise, Basel 2,5 değişiklikleri, Basel II düzenlemeleri 28 Haziran 2012 tarih ve 28337 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan sermaye yeterliliğine ilişkin düzenlemelere dahil edilmiştir.

Basel II'nin 689 (iv) paragrafına göre semaye gereksinimi hesaplanması bakımından, korelasyon alım satım portföyü; belirli koşulları sağlayan menkul kıymetleştirme ve "n" inci temerrüt olayına bağlı kredi türev ürünlerinden oluşmaktadır. Söz konusu ürünlerin bu portföyde sayılabilmesi için belirli iki temel şartın da sağlanması gerekmektedir. Bunlardan birincisi, söz konusu korelasyon alım satımı portföyündeki pozisyonların, yeniden menkul kıymetleştirme veya menkul kıymetleştirilmiş pozisyonların türevleri gibi menkul kıymetleştirme dilimlerinde orantılı bir paylaşım sağlanamayan pozisyonlardan oluşmaması şartıdır. Dolayısıyla herhangi bir menkul kıymetleştirme dilimi üzerine inşa edilen opsiyonlar veya sentetik kaldıraçlı en öncelikli (super senior) dilimler, korelasyon alım satım portföyü dışında tutulacaktır. Söz konusu portföyün risklerinin kolay yönetilebilir olması amaçlanmıştır.

İkinci temel şart ise, tüm referans varlıkların, iki yönlü likit bir piyasası var olan tek bir referans borçluya dayalı bir kredi türevi (single name credit derivative) gibi tek bir referans borçluya dayalı ürünlerden oluşması

[25] Basel Bankacılık Denetim Komitesi tarafından Temmuz 2009'da, yayımlanan "Enhancements to the Basel II Framework", "Revisions to the Basel II Market Risk Framework - Final Version" ve "Guidelines for Computing Capital for Incremental Risk in the Trading Book - Final Version" adlı dokümanlar.

gerekmektedir. Söz konusu ihraççının yer aldığı yoğun olarak işlem gören endeksler de bu kapsamdadır. Dolayısıyla korelasyon alım satım portföyü, tek bir referans borçluya dayalı ürünlerden oluşan referans varlıkları içeren menkul kıymetleştirme ve "n" inci temerrüt olayına bağlı kredi türevlerinden oluşacaktır."[26]

> *ü) Koruma alıcısı: Referans varlıktan kaynaklanan kredi riskini bir kredi türeviyle kısmen ya da tamamen üçüncü kişilere aktaran tarafı,*

Koruma alıcısı, koruma satıcısı, koruma tutarı ve referans varlık kavramları, yaygın olarak kullanılan kredi türevlerinden birisi olan "çç) Kredi temerrüt swabı" tanımı için yapılan açıklamalar üzerinden anlatılacaktır.

> *v) Koruma satıcısı: Referans varlıktan kaynaklanan kredi riskini bir kredi türeviyle kısmen ya da tamamen üstlenen tarafı,*

Koruma Satıcısı, "çç) Kredi temerrüt swabı" tanımı için yapılan açıklamalar üzerinden anlatılacaktır.

> *y) Koruma tutarı: Kredi türevi sözleşmesi ile belirlenen ve ödeme şartının gerçekleşmesi durumunda koruma satıcısının koruma alıcısına ödemek zorunda kalacağı tutarı,*

Koruma Tutarı, "çç) Kredi temerrüt swabı" tanımı için yapılan açıklamalar üzerinden anlatılacaktır.

> *z) Krediye bağlı tahvil: Koruma satıcısının, koruma alıcısının ihraç ettiği ve geri ödemeleri bir referans varlığın performansına bağlı olan tahvillerini nakit karşılığında alarak, referans varlıktan doğan kredi riskini kısmen ya da tamamen üstlenmesini sağlayan sözleşmeleri,*

Krediye bağlı tahviller (Credit Linked Note, CLN), bir kredi temerrüt swabı ile bir bono/tahvil bileşiminden oluşmaktadır. Krediye bağlı tahvillerde

[26] Dizdar Karakoç, Sıdıka, "Basel 2,5: Korelasyon Alım Satımı Portföyleri İçin Getirilen İstisna", Active Bankacılık ve Finans Dergisi, Ekim-Aralık 2011, Sayı:72.

de bonolarda olduğu gibi, düzenli faiz ödemesi ve vade sonunda anapara ödemesi yapılmaktadır. Kredi temerrüt swapları bilanço dışında, krediye bağlı tahviller ise bilanço içinde muhasebeleştirilmektedir. Aşağıda tipik bir krediye bağlı tahvil mekanizmasının işleyişine yer verilmiştir:

Şekil 5: Krediye Bağlı Tahvil

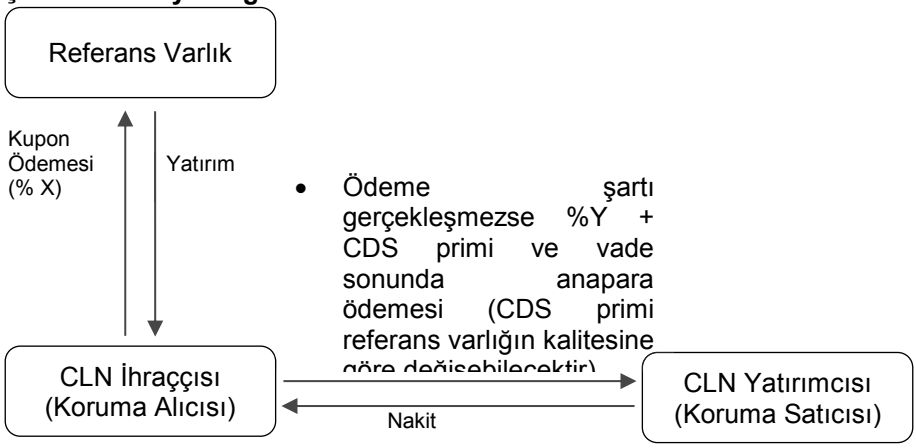

Ülkemizde de uygulaması bulunan krediye bağlı tahvile ilişkin bir örnek şu şekilde verilebilir. Avrupa'da mukim bir B bankası (yukarıdaki şemada koruma alıcısı) Türkiye Cumhuriyeti Hazinesince ihraç edilmiş devlet iç borçlanma senetlerinden (DİBS) satın almıştır ve bunun karşılığında %X getiri elde etmeyi beklemektedir. B bankası, bu tahvilleri bilançosunda bulundurmakla esasında Türkiye Cumhuriyeti Hazinesinin temerrüt riskini üstlenmiş durumdadır. B bankası maruz kaldığı bu riski azaltmak amacıyla söz konusu DİBS'lere bağlı (dolayısıyla referans varlık DİBS olmaktadır) tahviller ihraç etmiştir. Bu tahvilleri ise Türkiye'de mukim Z bankası (yukarıdaki şemada koruma satıcısı) satın almıştır. Dolayısıyla Z bankası tahvilleri satın almak için verdiği nakit karşılığında belirli bir getiri (%Y + CDS primi) kazanacaktır. Getiriler açısından; CLN ihraççısının elde edeceği %X getiri ile CLN yatırımcısının elde edeceği %Y+CDS primi birbirinden büyük veya küçük olabilmektedir.

%Y+CDS priminin %X'ten büyük olduğu durumda; B bankası transfer ettiği kredi riski karşılığında belirli bir maliyete katlanmaktadır. Ancak referans varlığın temerrüt etmeyip sadece not indirimine maruz kalması durmunda B bankası kar elde etme şansına sahip olmaktadır.

%X'in %Y+CDS priminden büyük olduğu durumda; B bankası kredi riskini transfer etmekle beraber belirli bir tutarda da kar elde etmektedir. Z bankasının doğrudan DİBS'leri satın almayıp bunun yerine daha düşük getirili CLN satın almasının muhtelif nedenleri olabilmektedir. Örneğin;

yatırımcı tarafından referans varlık doğrudan satın alınamayabilmekte veya piyasada yeni DİBS ihracı olmayabilmekte yahut beklentiler nedeniyle elindeki DİBS'leri satmak isteyen bir karşı taraf bulunamayabilmekte ya da referans varlığın getirilerinde artış gerçekleşebilmektedir.

Krediye bağlı tahvil işleminde her zaman %100 nakit fonlama olmayabilmekte ve bu tür işlemler kaldıraçlı olarak adlandırılmaktadır. Bu tür işlemlerde, yukarıdaki örnekte Z bankası tahvillerin sadece %50'sine ilişkin doğrudan ödeme yaparken kalan %50'si için B bankasınca Z bankası adına piyasadan borçlanılabilmektedir. Dolayısıyla Z bankası tahvillerin 50'sini bizzat kendisi fonlamakta, diğer %50'sini ise piyasadan borçlanmakta; bunun karşılığında ise DİBS'in getirisini elde etmektedir.

aa) Kredi derecelendirme kuruluşu (KDK):17/4/2012 tarihli ve 28267 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Derecelendirme Kuruluşlarının Yetkilendirilmesine ve Faaliyetlerine İlişkin Esaslar Hakkında Yönetmelik kapsamında kredi değerliliğinin derecelendirilmesi faaliyetinde bulunmak amacıyla Kurulca yetkilendirilen kuruluşu,

Kredi derecelendirme kuruluşlarına ilişkin açıklamaya SYR Yönetmeliği'nin 4 üncü maddesi için yapılan açıklamalarda yer verilmiştir.

bb) Kredi riski azaltımı: Bankaca maruz kalınan kredi riski tutar ya da tutarlarının azaltımı amacıyla kullanılan tekniği,

Kredi riski azaltımı bankaların maruz kaldığı kredi riskini azaltmak ya da sınırlamak için kullanılan uygulamaları ifade eder. Bu uygulamada kullanılan araçlar temelde fonlanmış kredi koruması ve fonlanmamış kredi koruması olarak iki başlıktan oluşur. Bu konuda söylenmesi gereken önemli bir nokta, kredilere uygulanan risk ağırlığının bir kredi riski azaltım tekniği olarak değerlendirilmediğidir. Örneğin teminatında konut amaçlı bir gayrimenkul bulunan konut kredisine %50 risk ağırlığı uygulanması bir kredi riski azaltım tekniği değildir ancak bu kredinin mukabilinde bir de mevduat rehni alınması kredi riski azaltım tekniği olacaktır.

Kredi riski azaltım tekniklerinin ilişkin hükümler 28 Haziran 2012 tarihli ve 28337 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Kredi Riski Azaltım Tekniklerine İlişkin Tebliğ'de (KRAT Tebliği) yer almaktadır.

cc) Kredi riskine esas tutar: Sermaye yeterliliği standart oranının hesabında kredi riski nedeniyle maruz kalınabilecek zararlara karşı bulundurulması gereken özkaynak miktarının tespitinde dikkate alınacak tutarı,

çç) Kredi temerrüt swabı: Koruma satıcısının, koruma alıcısının ödeyeceği belli bir bedel karşılığında referans varlıktan kaynaklanan kredi riskini kısmen ya da tamamen üstlendiği ve ödeme şartının gerçekleşmesi durumunda koruma alıcısına koruma tutarını ödemeyi taahhüt ettiği sözleşmeleri,

Kredi temerrüt swabı (Credit Default Swap, CDS) işlemi, kredinin temerrüt riskinin transfer edilmesini sağlayan bir sözleşmedir. Temerrüt durumu ile referans varlıkta oluşacak değer kaybı veya zarara karşı koruma sağlayan bu enstrüman, kredi türev piyasalarında yaygın olarak kullanılan ve basit finansal yapıya sahip bir üründür. Bahsi geçen işlemde, koruma alan taraf sözleşme vadesi boyunca, periyodik olarak, sözleşmenin nominal değeri üzerinden, kredi riskinin boyutuna bağlı olarak genellikle belli bir primi koruma satan tarafa ödemektedir. Ancak referans varlıkta herhangi bir temerrüt durumunun oluşması halinde koruma satan taraf, koruma alan tarafa ödeme yapmaktadır.

Kredi temerrüt swap işlemindeki en önemli konulardan biri, temerrüt durumunun ve ödeme şartlarının sözleşmede iyi tanımlanmış olması gerekliliğidir. Temerrüt tanımı, herhangi bir belirsizliğe meydan vermeyecek ölçüde açık ve kesin olarak yapılmalıdır. Temerrüt durumu, işlemden işleme değişmekle birlikte, genellikle referans varlığın borçlusunun iflas etmesi, ödeme kabiliyetini yitirmesi, kredinin yeniden yapılandırılması, vadesi gelen bir ödemenin zamanında yapılamaması, borçlunun kredi derecelendirme notunun belli bir düzeyin altına düşmesi gibi koşullarda oluşmaktadır.

Kredi temerrüt swap işleminde koruma satan taraf ancak referans varlıkta bir temerrüt durumunun oluşması halinde ödeme yaptığından, temerrüt swapları bir swap işleminden daha çok, bir sigorta işlemine, ödenen temerrüt marjı da sigorta primine benzemektedir.

Şekil 6'da tipik bir CDS işleminin işleyiş mekanizması verilmektedir:

Şekil 6: CDS Mekanizması

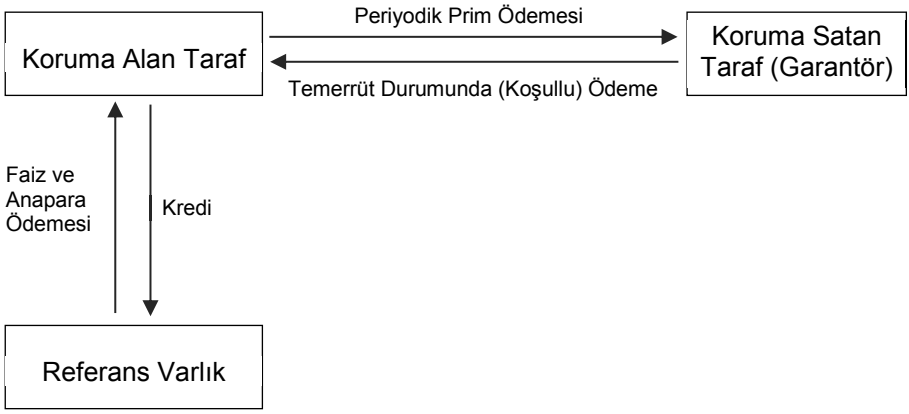

Örneğin, 1 Mart 2011'de 5 yıl vadeli bir kredi temerrüt swabı sözleşmesi yapıldığını ve koruma alıcısı tarafın 100 milyon USD nominal bedel üzerinden koruma satıcısına yıllık 90 baz puan prim (100.000.000 X 0,009) ödemeyi kabul ettiğini varsayalım. Vadeye kadar temerrüt durumu oluşmadıkça koruma alıcısı, koruma satıcısına 2012, 2013, 2014, 2015 ve 2016 yıllarının Mart ayı başında 900.000 USD ödeyecektir. Eğer vade içerisinde kredi temerrüt olayı gerçekleşirse öngörülen ödeme şekline bağlı olarak; fiziki teslim halinde koruma alıcısı sözleşmeye konu varlığı koruma satıcısına teslim edecek ve karşılığında sözleşmede belirlenen tutarı tahsil edecektir, nakdi uzlaşmada ise kredi olayından sonraki belirlenen bir günde piyasada gerçekleşen en düşük fiyat ile nominal değer arasındaki fark koruma alıcısına ödenecektir.

dd) Kredi türevi: Kredi temerrüt swabı, toplam getiri swabı veya krediye bağlı tahvili,

ee) Kur riski: Bankaların, tüm döviz varlık ve yükümlülükleri nedeniyle döviz kurlarında meydana gelebilecek değişiklikler sonucu maruz kalabilecekleri zarar olasılığını,

Bankaların yabancı para cinsinden sahip oldukları uzun (kapalı) ve/veya kısa (açık) pozisyonlarının değerinin, bu yabancı paraların yerel para karşısındaki değerinin (döviz kuru) değişiminden olumlu ya da olumsuz etkilenmesi mümkündür. Burada her hangi bir yabancı para birimi cinsi için yükümlülüklerin varlıklardan daha fazla olması o para birimi için açık pozisyon, daha az olması ise kapalı pozisyon olarak adlandırılmaktadır. Kur riski, bankanın yalnızca alım satım amaçlı değil, tüm bilanço içi ve dışı pozisyonu üzerinden hesaplanmaktadır.

Bankaların yabancı para cinsinden net genel pozisyonlarına, 1 Kasım 2006 tarih ve 26333 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış olan "Yabancı Para Net Genel Pozisyon/Özkaynak Standart Oranının Bankalarca Konsolide ve Konsolide Olmayan Bazda Hesaplanması ve Uygulanması Hakkında Yönetmelik" ile getirilen sınırlamalar uyarınca yapılan hesaplamalar, SYR Yönetmeliği'ndeki kur riski için yapılan sermaye yükümlülüğü hesaplamalarından farklı bir şekilde gerçekleştirilmektedir. Kur riski için sermaye yükümlüğü hesaplaması SYR Yönetmeliği'nin 19 uncu maddesinde anlatılacaktır.

> *ff) Kurul: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulunu,*
>
> *gg) Kurum: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunu,*
>
> *ğğ) Küçük ve orta büyüklükteki işletmeler (KOBİ): Bakanlar Kurulunun 19/10/2005 tarih ve 2005/9617 sayılı Kararı eki Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelikte "KOBİ" olarak adlandırılan ekonomik birimler ile muadil yabancı ülke düzenlemeleri uyarınca "KOBİ" olarak kabul edilen kuruluşları,*

SYR Yönetmeliği'nde yapılan KOBİ tanımında, Bakanlar Kurulu'nun 19/10/2005 tarih ve 2005/9617 sayılı Kararı eki Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik'te yer alan KOBİ tanımına atıfta bulunulmuştur. Bahsi geçen yönetmeliğin tanımlar bölümünde KOBİ[27], "250 kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri kırk milyon Türk Lirasını aşmayan ve bu Yönetmelikte mikro işletme, küçük işletme ve orta büyüklükteki işletme olarak sınıflandırılan ekonomik birimleri ve girişimleri," şeklinde tanımlanmaktadır.

Sözkonusu tanım CRD ve Basel II metinlerinde yer alan tanımlara göre bazı farklılıklar içermektedir. Bunlardan en önemlisi ciro kriterinin, CRD tanımında geçen 50 milyon EURO'dan 40 milyon TL'ye düşürülmesidir. Bu durum CRD tanımına göre daha az sayıda firmanın KOBİ tanımı içerisinde yer alması anlamına gelmektedir. Nitekim ülkemizdeki firma büyüklükleri dikkate alındığında 50 milyon euro ciro kriteri KOBİ tanımı için yüksek bir seviye oluşturmaktadır. Tanım ayrıca muadil yabancı ülke düzenlemeleri uyarınca KOBİ olarak kabul edilen kuruluşları da içermektedir. Bu durumda

[27] 4 Kasım 2012 tarih ve 28457 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik"ile güncellenmiş halidir.

Türkiye'de faaliyet gösteren KOBİ'ler için belirlenen 40 milyon ciro sınırı muadil yabancı ülke düzenlemeleri uyarınca KOBİ'ler için farklı olabilecektir.

KOBİ'ler, SYR Yönetmeliği'ne göre "Perakende Krediler" veya "Kurumsal Krediler" olmak üzere iki farklı risk sınıfı altında yer almaktadır. SYR Yönetmeliği'nin 6 ncı maddesinin ikinci fıkrasına göre bir kredinin perakende kredi olarak sınıflandırılabilmesi için "maruz kalınan riskin gerçek kişi veya kişilerle ya da KOBİ'lerle ilgili olması" gerekmektedir. Bu şart alacağın karşı tarafını tanımlamaktadır. Buna ilave olarak getirilen diğer bir kriter ise, alacağın tutarı ile ilgili olup "brüt tahsili gecikmiş alacaklar dâhil, şarta bağlı olan ve olmayan ikamet amaçlı gayrimenkul ipoteği ile teminatlandırılmış alacaklar hariç olmak üzere borçlu müşterinin veya borçlu risk grubunun bankaya, ana ortaklığa ve bağlı ortaklıklarına olan toplam borç tutarının iki milyon TL'yi geçmemesi"dir. Ayrıca, "borçlu müşteriden veya borçlu risk grubundan olan alacak toplamının perakende alacak sınıfına dahil tüm alacakların binde ikisini aşmaması" hükmü ile alacak havuzunun çeşitlendirilmesine ve yönetilmesine ilişkin bir şart getirilmiştir.

KOBİ tanımına uygun bir karşı tarafa kullandırılan kredinin "Perakende Kredi" olarak sınıflandırılmaması durumunda bu kredi "Kurumsal Kredi" olarak sınıflandırılacaktır. Bu durum KOBİ kredilerinin Kurumsal KOBİ veya Perakende KOBİ olarak iki ayrı grupta ele alınmasını gerektirmektedir. Bu ayrım ise alacak tutarından kaynaklı olarak bankadan bankaya değişebilecektir. Tablo 1'de herhangi bir firmanın KOBİ veya kurumsal olması ve bu firmadan olan alacağın perakende bir alacak mı yoksa kurumsal bir alacak mı olacağının ayırt edilmesinde kullanılabilecek bir şablon yer almaktadır. Firmalar öncelikle ciro ve çalışan sayısı kriterine göre kurumsal firmalar veya KOBİ'ler şeklinde ayrılacak, KOBİ olduğu görülen firmalardan olan alacakların büyüklüğü ve bu firma alacağının bankadaki yönetim şekline göre alacağın perakende veya kurumsal alacak olmasına karar verilecektir. Bu kapsamda ancak 40 milyon TL'den daha az cirosu olup çalışan sayısı yıllık 250 kişiden az ve bankadaki riski 2 milyon TL'den daha az olan firmalardan alacaklar, "Perakende KOBİ" alacağı olarak sınıflandırılacaktır.

Tablo 2: Firmaların ve Kullandırılan Kredilerin Portföy ve Karşı Taraf Sınıflandırması

Ciro Kriteri	Çalışan Sayısı Kriteri	Kredi Tutarı Kriteri	Banka Sınıflandırması Kriteri	Kredinin Sınıflandırılacağı Portföy	Karşı Tarafın Özelliği
40 Milyon TL ve üzeri Ciro/Bilanço	250 ve üzeri çalışan			Kurumsal	Kurumsal
	250'den az çalışan			Kurumsal	Kurumsal
40 Milyon TL altı Ciro/Bilanço	250 ve üzeri çalışan			Kurumsal	Kurumsal
	250'den az çalışan	2 Milyon TL Üzeri Kredi*		Kurumsal	KOBİ
		2 Milyon TL Altı Kredi	*Bankada Perakende Kredi Olarak Yönetilmesi	Perakende	KOBİ
			*Bankada Kurumsal Kredi Olarak Yönetilmesi	Kurumsal	KOBİ

*** Borçlu müşteriden veya borçlu risk grubundan olan alacak toplamının perakende alacak sınıfına dahil tüm alacakların binde ikisini aşmaması**

Kurumsal KOBİ'ye kullandırılan bir kredinin risk ağırlıklandırılmasında KOBİ'nin Kurul tarafınca notları sermaye yeterliliği hesaplamasında kullanılmasına izin verilen bir kredi derecelendirme kuruluşundan alacağı not dikkate alınacaktır (Söz konusu derecelendirme kuruluşunun notlarının banka tarafından sermaye yeterliliğinde kullanılacağının taahhüt edildiği varsayımı altında). Aksi durumlarda ise %100 risk ağırlığı uygulanacaktır. Perakende KOBİ'lere kullandırılan kredilere uygulanacak risk ağırlığı derecelendirme notundan bağımsız olarak %75'tir. KOBİ'lere ilişkin ilave değerlendirmelere SYR Yönetmeliği'nin Ek 1'inin Birinci Bölüm'ünün 40 ıncı maddesinde yer verilmiştir.

hh) Menkul kıymet ve emtia ödünç verme veya ödünç alma işlemi: Ödünç alan tarafın, gelecekte belirli bir tarihte ya da devreden tarafın talebi üzerine, denk ve muadil menkul kıymetleri iade edeceği taahhüdüne tâbi olarak, bir kuruluşun veya onun karşı tarafının menkul kıymetleri veya emtiayı uygun bir teminat karşılığında devrettiği bir işlemi (Menkul kıymetleri veya emtiayı devreden kuruluş açısından bir menkul kıymet veya emtia ödünç verme işlemi, bunların devredildiği kuruluş açısından ise bir menkul kıymet veya emtia ödünç alma işlemidir),

Menkul kıymet veya emtia ödünç alma/verme işlemleri (securities and commodities lending or borrowing transactions), iki taraf arasında düzenlenen sözleşmeye göre belirlenen esaslar dâhilinde, menkul kıymetlerin/emtianın belirli bir dönem için ödünç verilmesi/alınması ve daha sonra aynı menkul kıymetlerin/emtianın geri alınmasını/ verilmesini ifade etmektedir. Söz konusu işlem, menkul kıymetleri/emtiayı devreden kuruluş açısından bir menkul kıymet/emtia ödünç verme işlemi; bunların devredildiği kuruluş açısından ise, bir menkul kıymet/emtia ödünç alma işlemi olacaktır.

Bu işlemde ödünç alınan menkul kıymet için nakit ya da bir borçlanma senedinin teminat olarak verilmesi de söz konusu olabilir. Çoğu zaman, ödünç alan taraf ödünç veren tarafa işleme konu menkul kıymetin nominal tutarının belirli bir oranında yıllık ücret ödemesi yapmaktadır. Vade boyunca menkul kıymetlere bağlı getiriler, genelde ödünç verene ait olmakta olup, aksi taraflarca kararlaştırılabilmektedir. Menkul kıymet ödünç verme işlemlerinde (MKÖVİ) ödünç veren taraf teminat olarak; menkul kıymet, nakit, teminat mektubu ile mevduat rehni veya blokajı alabilmektedir.

MKÖVİ'ye genel olarak açığa satışlarda başvurulmaktadır. Menkul kıymet borsasında satış emri veren bir müşteri sattığı anda menkul kıymetlere sahip değilse (yani bu satış emriyle kısa pozisyon aldıysa) veya elinde bulunan menkul kıymetleri karşı tarafa teslim edemiyorsa, gerçekleşen satış işlemini tamamlayabilmek, menkul kıymetleri karşı tarafa teslim edebilmek için, ihtiyaç duyduğu menkul kıymetleri ödünç almak zorundadır.

Ödünç alan taraf, menkul kıymetin iade edilmesi zamanı geldiğinde kendi portföyünde anılan menkul kıymet bulunmuyor ise sözkonusu menkul kıymeti piyasadan satın alabilmektedir. MKÖVİ'ne yönelik olarak SPK tarafından 14 Temmuz 2003 tarihli ve 25168 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Sermaye Piyasası Araçlarının Kredili Alım, Açığa Satış ve Ödünç Alma ve Verme İşlemleri Hakkında Tebliğ" isimli bir

düzenleme de bulunmaktadır. Anılan tebliğin[28] 4 üncü maddesinin üçüncü fıkrası hükümleri uyarınca bankalar 7 nci ve 8 inci maddeleri hariç olmak üzere bahsi geçen tebliğ hükümlerine tabidir[29]. Anılan işleme ilişkin örneğe aşağıda yer verilmiştir.

Örnek: A bankası B bankasından X hisse senetlerini ödünç almak istemektedir. B bankası bu hisse senetlerini ödünç vermekle A bankasına, bu hisse senetlerini satarak kısa pozisyon alma imkanı vermiştir. A bankası satış işlemini yaparken X hisse senetlerini piyasadan, satış yaptığı fiyattan daha düşük fiyata alabileceği beklentisi içerisindedir ki bu da A bankasının umduğu kârdır. A bankası X hisse senetlerini ödünç alıp peşin olarak sattığında bir nakit akışı elde etmektedir. Bu nakit akışı A bankasının kısa vadeli fon ihtiyacı için ya da spekülatif kazanç elde etmesi için kullanılabilecektir. Emtia Ödünç Verme İşlemi (EÖVİ); özünde MKÖVİ'den farklı olmayıp, yukarıda verilen örneğe benzer şekilde gerçekleştirilmektedir. Ancak bu noktada Kanun açısından açıklanması gereken önemli bir nokta vardır. Kanun'un "Gayrimenkul ve Emtia Üzerine İşlemler" başlıklı 57 nci maddesinin bazı hükümleri aşağıda sunulmuştur;

> *"…*
> *Bankalar, 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu kapsamında gayrimenkul ve emtiayı esas alan sözleşmeler ile Kurulca uygun görülecek kıymetli madenlerin alım ve satımı hariç olmak üzere ticaret amacıyla gayrimenkul ve* ***emtianın alım ve satımı ile uğraşamaz****, ipotekli konut finansmanı kuruluşu ve gayrimenkul yatırım ortaklıkları hariç olmak üzere ana faaliyet konusu gayrimenkul ticareti olan ortaklıklara katılamazlar.*
> *Katılım bankaları tarafından gayrimenkul, ekipman veya emtia temini veya finansal kiralama, kâr ve zarar ortaklığı, ortak yatırımlar yoluyla finansman sağlanması ve benzer faaliyetler nedeniyle üstlenilen yükümlülüklerden dolayı gayrimenkul ve emtia üzerine yapılan işlemler, bu madde ile yasaklanan ve sınırlanan faaliyetler kapsamında değerlendirilmez."*

Buna göre bankaların emtia ticareti yapmaları yasaklanmıştır. Bunun

[28] 31.12.2012 tarihli ve 28514 (4.mükerrer) sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "Sermaye Piyasası Araçlarının Kredili Alım, Açığa Satış ve Ödünç Alma ve Verme İşlemleri Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ" Seri: V, No: 133 ile güncellenmiş hali.

[29] İlgili tebliğ Madde 4, fıkra 3'ün tam metni: "*Bankaların sermaye piyasası aracı alımı için doğrudan müşterilere kullandırmak üzere bu Tebliğde özkaynak olarak sayılan kıymetler karşılığında açmış oldukları krediler de ilgili mevzuat hükümleri saklı kalmak kaydıyla 7 ve 8 inci maddelerde düzenlenen genel ve özel nitelikteki limitlere ilişkin hükümler dışında bu Tebliğde yer alan esaslara tabidir.*"

istisnaları yukarıda zikredilen madde hükmünde de belirtildiği üzere katılım bankalarının bazı faaliyetleri ile yine Kanun'un 77 nci maddesi uyarınca kalkınma ve yatırım bankalarının faaliyetleridir.

> *ıı) Menkul kıymetleştirme: Maruz kalınan bir riskle veya risk havuzuyla bağlantılı kredi riskinin dilimlere ayrıldığı, ödemelerin taşınan riskin veya risk havuzunun performansına bağlı olduğu ve kayıp dağılımının bu dilimlerin sıralamasıyla belirlendiği menkul kıymet ihracına yönelik işlem veya planı,*

Menkul kıymetleştirme, "securitization" kelimesinin Türkçeleştirilmiş şeklidir. Kimi zaman "seküritizasyon" terimi de menkul kıymetleştirme ifadesi yerine kullanılmaktadır. Genellikle, menkul kıymetleştirmede, çok sayıdaki tüketici kredileri veya diğer kaynaklardan doğan alacaklar bir araya getirilerek bir havuz oluşturulmakta; bu havuzdaki alacaklar menkul kıymete dönüştürülerek yatırımcılara satılmaktadır. Bu sayede, likiditesi olmayan, çok sayıda, küçük tutarlardaki alacaklar ikincil piyasada dolaşımı mümkün olan menkul kıymetlere dönüşmektedir. Menkul kıymetleştirme neticesinde ihraç edilen menkul kıymetler, varlığa dayalı menkul kıymetler (asset backed securities) olarak adlandırılmaktadır. Bunun sebebi, bu menkul kıymete ilişkin anapara ve faiz ödemelerinin, menkul kıymetleştirmeye konu varlıklardan elde edilen nakit akımı ile yapılmasıdır. Varlığa dayalı menkul kıymetin ihraççısı, menkul kıymeti elinde bulundurana, varlığa dayalı menkul kıymetin satın alınması için ödenen anapara ve bu anaparaya karşılılık gelen faizi dayanak varlıkların getirilerini kullanarak ödemeyi taahhüt eder. Geri ödemelerde kullanılan kaynaklar ve maruz kalınan riskler açısından, tahvil gibi klasik menkul kıymetler ile varlığa dayalı menkul kıymetler arasında önemli hukuki ve finansal farklar mevcuttur.

Tipik bir menkul kıymetleştirme işleminde fona ihtiyaç duyan kaynak şirket, menkul kıymetleştirilecek alacaklarını belirli bir satış bedeli karşılığında, özel amaçlı menkul kıymetleştirme şirketine (ÖMKŞ) satar. ÖMKŞ, bir veya daha çok sayıda menkul kıymetleştirme işlemini gerçekleştirmek amacıyla kurulan; faaliyetleri sadece bu amacı gerçekleştirmekle sınırlı olan; yapısı itibariyle yükümlülüklerini menkul kıymetleştirme kurucusu bankanın yükümlülüklerinden ayırmayı amaçlayan ve bu şirkete karşı hak sahibi olanların bu haklarını herhangi bir kısıtlama olmadan rehnetme veya takas etme hakkına sahip olduğu, banka dışındaki bir fon kuruluşu ya da başka bir tüzel kişiyi ifade eder. Genellikle ÖMKŞ; alacakları, kaynak şirketin aktifinden çıkacak ve kendi aktifine girecek şekilde devralır. Devraldığı alacaklar karşılığında varlığa dayalı menkul kıymet ihraç eder. Bu kuruluşun aktifinde sadece, varlığa dayalı menkul kıymet ihracı için devraldığı alacaklar; pasifinde ise sadece varlığa dayalı menkul kıymet ihracından doğan borçları bulunur. Varlığa dayalı menkul kıymetler sermaye

piyasalarında satılır; satıştan elde edilen fonlarla kaynak şirketten satın alınan alacakların bedeli ve diğer ihraç masrafları karşılanır.[30] Aşağıda geleneksel menkul kıymetleştirme işlemine ilişkin süreç özetlenmektedir. Tablo 3'te ise geleneksel menkul kıymetleştirme işleminin taraflar üzerindeki muhasebesel etkileri özetlenmektedir. Menkul kıymetleştirme öncesi ve sonrasında kredi borçlusu için değişen bir durum bulunmamaktadır. Menkul kıymetleştirme öncesinde kurucu bankanın aktifinde kredi alacakları bulunmakta iken, menkul kıymetleştirme sonrasında bu alacakların ÖMKŞ'ye aktarılmak suretiyle nakde dönüştüğü görülmektedir. ÖMKŞ'nin ise menkul kıymetleştirme öncesinde herhangi bir varlık veya yükümlülüğü mevcut değilken, menkul kıymetleştirme sonrasında kurucu bankadan aldığı kredi alacaklarını varlık olarak, yatırımcılara yapacağı (kupon ve/veya anapara) ödemelerini yükümlülük olarak muhasebeleştirmektedir. Menkul kıymetleştirme öncesinde yatırımcıların aktiflerinde nakit bulunmakta iken, ÖMKŞ tarafından ihraç edilen menkul kıymetleri ellerindeki bu nakit ile satın alarak bilançolarının aktifine alınan menkul kıymetleri koyacaklardır.

Tablo 3: Geleneksel Menkul Kıymetleştirme İşleminin Taraflar Üzerindeki Muhasebesel Etkileri

	Menkul Kıymetleştirme Öncesi		**Menkul Kıymetleştirme Sonrası**	
	Varlık	**Yükümlülük**	**Varlık**	**Yükümlülük**
Kredi Borçlusu	Kredi Tutarı	Kredi Ödemeleri	Kredi Tutarı	Kredi Ödemeleri
Kurucu Banka	Kredi Alacakları	-	Yatırımcılardan Toplanan Nakit	-
ÖMKŞ	-	-	Kredi Alacakları	Yatırımcılara Satılan Menkul Kıymet
Yatırımcı	Nakit	-	Alınan Menkul Kıymet	-

[30] Doğru, Halil, Basel II ve IAS 39 Muhasebe Standardı Çerçevesinde Menkul Kıymetleştirme İşleminin Türkiye'de Banka ve Diğer Kaynak Şirketlerin Bilanço ve Sermaye Yeterliliği Yükümlülüklerine Etkileri, Bankacılar Dergisi, 2007, Sayı 62.

Şekil 7: Geleneksel Menkul Kıymetleştirme İşlemi

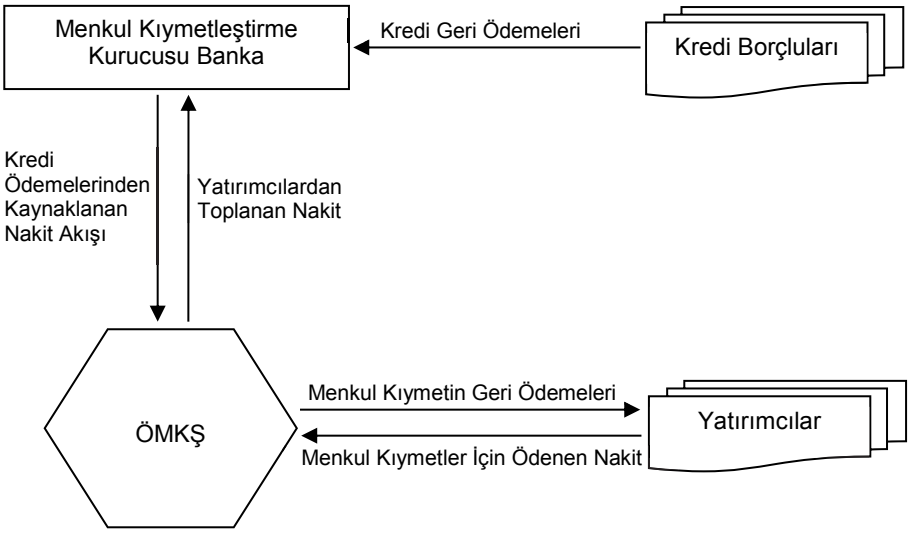

ii) Menkul kıymetleştirme kurucusu banka: Borçlunun veya potansiyel borçlunun menkul kıymetleştirmeye konu yükümlülüklerine veya menkul kıymetleştirmeye konu potansiyel yükümlülüklerine ilişkin sözleşmeye doğrudan veya dolaylı olarak dâhil olan ya da üçüncü bir tarafın maruz kaldığı riskleri satın alıp kendi bilânçosuna aktaran ve daha sonra menkul kıymetleştiren bankayı,

Menkul kıymetleştirme kurucusu banka terimine ilişkin açıklamalar "ıı) Menkul kıymetleştirme" terimi için yapılan açıklamalarda yer almaktadır.

jj) Menkul kıymetleştirme pozisyonu: Bir menkul kıymetleştirme işleminde maruz kalınan risk tutarını,

İlk bakışta, menkul kıymetleştirme pozisyonlarının sadece ÖMKŞ tarafından ihraç edilen menkul kıymetleri elinde bulundurmaktan kaynaklandığı izlenimi doğsa da bir menkul kıymetleştirme işleminde, ilgili tarafların her birinin üzerinde menkul kıymetleştirmeye ilişkin bazı riskler kalabilir ve bu risklerin her biri bir menkul kıymetleştirme pozisyonu oluşturur. Örneğin likidite kredisi tahsis taahhütleri ve kredi koruması türleriyle

sağlanan kredi kalitesi iyileştirmeleri gibi işlemlerden de bazı riskler ortaya çıkabilmekte ve bu nedenle menkul kıymetleştirme pozisyonları oluşabilmektedir.

Menkul kıymetleştirme, 1988 yılında yayımlanan Basel I'de içinde düzenlenmemişken 2004 yılında yayımlanan Basel II'de oldukça ayrıntılı bir biçimde düzenlenmiştir. Menkul kıymetleştirme işlemlerinin dolayısıyla menkul kıymetleştirme pozisyonlarının sermaye yeterliliğinde nasıl dikkate alınacağı "Menkul Kıymetleştirmeye İlişkin Risk Ağırlıklı Tutarların Hesaplanması Hakkında Tebliğ"de detaylı olarak açıklanmıştır.

kk) Merkezi takas kurumu: Bir veya birden fazla finansal piyasada alınıp satılan sözleşmelere ilişkin işlemlerde aracı olan ve her satıcıya karşı alıcı ve her alıcıya karşı satıcı konumunda bulunan ve aracılık yapmaya hukuken yetkili kurumu,

CRD orijinal metninde "Central Counterparty" olarak ifade edilmiş olan bu kavram mevzuat taslaklarında "merkezi karşı taraf" yerine "merkezi takas kurumu" olarak yer almıştır. Esasında merkezi karşı taraflar temel olarak her alıcıya satıcı ve her satıcıya da alıcı olma işlevini üstlenmekte, bunun yanısıra merkezi takas kurumları gibi takas işlemlerini de gerçekleştirebilmektedir.

Ülkemizde sınırlı sayıda ve türde ürün için böyle bir yapılanma mevcuttur. Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası A.Ş. kendi bünyesinde yapılan işlemler açısından merkezi bir karşı taraf özelliği göstermektedir. Ülkemizde vadeli işlemler piyasalarının teşkilini teminen, 1999 yılında (mülga) 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun 40 ıncı maddesinde 4487 sayılı Kanunla değişiklik yapılarak, ülkemizde vadeli işlem ve opsiyon borsası kurulabilmesi için gerekli yasal altyapı oluşturulmuştur. Söz konusu madde uyarınca hazırlanan Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsalarının Kuruluş ve Çalışma Esasları Hakkında Yönetmelik, 23 Şubat 2001 tarih ve 24327 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. 19 Ekim 2001 tarih ve 24558 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2001/3025 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile de Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası A.Ş. (VOB) unvanı altında bir vadeli işlem borsası kurulması kararlaştırılmıştır. 27 Mart 2004 tarih ve 25415 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsalarının Kuruluş ve Çalışma Esasları Hakkında Yönetmelik ile de ilgili borsaların çalışma kural ve esasları belirlenmiştir. 05 Mart 2004 tarihinde faaliyet izni verilen VOB, 04 Şubat 2005 tarihinde resmi olarak faaliyetlerine başlamıştır. VOB'da gerçekleştirilen işlemlerin takasını İstanbul Menkul

Kıymetler Borsası Takas ve Saklama A.Ş. (Takasbank)[31] gerçekleştirmektedir. İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB) ve üyelerinin ortaklığı ile kurulan Takasbank, 1 Ocak 1992 tarihinde faaliyete geçmiştir. 23 Mart 1995 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 95/6551 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kalkınma ve yatırım bankasına dönüştürülmüş olan Takasbank, 1 Ocak 1996 tarihinden itibaren Takasbank, İMKB Takas ve Saklama Bankası A.Ş. adıyla bir banka şeklinde yapılandırılmıştır. Takasbank, Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) tarafından, Türkiye'nin Merkezi Saklama Kuruluşu ve Ulusal Numaralandırma Kuruluşu olarak görevlendirilmiş, kaydi sisteme 28 Kasım 2005 tarihinde geçilmesiyle beraber, saklama faaliyetleri açısından fiziki saklama kuruluşu işlevi ve görevlerini yerine getirmeye başlamıştır.

6362 sayılı yeni Sermaye Piyasası Kanunu'nda[32] merkezi takas ve merkezi karşı taraf ayrımı iki ayrı madde (77 ve 78 inci maddeler) yoluyla netleştirilmiş, Merkezi Karşı Taraf, "Alıcıya karşı satıcı, satıcıya karşı da alıcı rolünü üstlenerek takasın tamamlanmasını taahhüt eden merkezî takas kuruluşu" olarak tanımlanmıştır. Ayrıca bu Kanunun 78 inci maddesinde merkezi karşı taraf uygulamasının piyasalar ve sermaye piyasası araçları itibariyle SPK tarafından zorunlu tutulabileceği, merkezî karşı taraf hizmeti verecek merkezî takas kuruluşlarının üyelerinden alacağı teminatlar ile bünyelerinde yer alacak garanti fonuna ilişkin esasların, ilgili takas kuruluşunun önerisi üzerine Sermaye Piyasası Kurulu tarafından belirleneceği belirtilmektedir. Maddede merkezi karşı taraf uygulamasında iç denetim, stres testleri ve diğer genel hükümler yer almaktadır.

Yurtdışında çok çeşitli merkezi karşı taraflar mevcuttur. Örneğin Eurex Clearing AG hem her satıcıya karşı alıcı ve her alıcıya karşı satıcı olarak bir merkezi karşı taraf, hem de bu işlemlerin takasını gerçekleştirerek bir takas kuruluşu olarak faaliyet göstermektedir.

Tezgâh üstü türev işlem piyasalarındaki işlemlerin merkezi karşı taraflar tarafından yürütülmesi ile karşı taraf kredi riskinin yönetimi kolaylaşmakta, çok taraflı netleştirme mümkün hale gelmekte, piyasadaki şeffaflık artmakta ve sonuç olarak sistemik risk azalmaktadır. Merkezi karşı taraflar, takas işlemlerini gerçekleştirdikleri karşı tarafların temerrüde düşme ihtimaline karşı önceden para toplayarak bir garanti fonu oluşturmakta ve bu fon

[31] 6362 sayılı yeni Sermeye Piyasası Kanunu, Takasbank'ın faaliyetlerini aynı haliyle korumuştur: "GEÇİCİ MADDE 8 – *(1) Bu Kanunun yayımı tarihinde İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Takas ve Saklama Bankası A.Ş. yürütmekte olduğu sermaye piyasası faaliyetleri ile ilgili iş ve işlemleri, herhangi bir izne ve yetkiye gerek olmaksızın merkezî takas kuruluşu sıfatıyla yürütmeye devam eder."*

[32] 6362 sayılı Kanun'un 138 inci maddesinin dördüncü fıkrası ile İstanbul Menkul Kıymetler Borsası ve İstanbul Altın Borsası'nın tüzel kişilikleri ortadan kaldırılmış, bu Kanunun 67 nci maddesinde belirtilen borsacılık faaliyetlerinde bulunmak üzere Kanunun 138 inci maddesinin birinci fıkrası ile Borsa İstanbul Anonim Şirketi" ünvanıyla bir anonim şirket kurulmuştur.

sayesinde temerrüt halinde yaşanacak olan kayıplar sınırlandırılmaktadır. Nitekim SYR Yönetmeliği Ek 'nin 2 nci Bölüm 6 ncı maddesine göre, bir kuruluşun maruz kaldığı birçok karşı taraftan kaynaklanan riskin yerini merkezi karşı taraf almaktadır ve sermaye yeterliliği hesaplamalarında merkezi bir karşı tarafla gerçekleştirilen işlemler daha düşük sermaye gereksinimi doğurmaktadır.

> *ll) Merkezi yönetim: Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kamu tüzel kişiliği altında yer alan ve ayrı tüzel kişiliği olmayan kamu kuruluşları ile bu kuruluşların muadili yurtdışı kuruluşları,*

Merkezi yönetime ilişkin detaylı açıklama 2013/28337 sayılı "Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik ve Ekleri"ne ilişkin Genelge'de yapılmıştır.

> *mm) Operasyonel risk: Yetersiz veya başarısız iç süreçler, insanlar ve sistemlerden ya da harici olaylardan kaynaklanan ve yasal riski de kapsayan zarar etme olasılığını,*
>
> *nn) Operasyonel riske esas tutar: Sermaye yeterliliği standart oranının hesabında operasyonel risk nedeniyle maruz kalınabilecek zararlara karşı bulundurulması gereken özkaynak miktarının tespitinde dikkate alınacak tutarı,*
>
> *oo) Ödeme şartı: Sözleşmeyle hükme bağlanan ve temerrüt, iflas, yeniden yapılandırma, moratoryum gibi koruma tutarının muaccel hale gelmesine neden olan herhangi bir olayı,*

Ödeme şartı (credit event), kredi türevlerinde anlaşma ile hükme bağlanmış olan ve koruma alan tarafın zararının tazmin edilmesi gereğini ortaya çıkaran olaylardır. Örneğin, A şirketine kredi vermiş bir bankanın, bu krediyi referans varlık olarak göstererek bir krediye bağlı tahvil ihraç etmesi durumunda, A şirketinden kaynaklı kredi riski için koruma almış olacaktır. Krediye bağlı tahvili alan tarafın, A şirketi için ödeme şartı gerçekleşmesi durumunda, diğer bir deyişle A şirketinin bankaya olan borçlarını ödeyememesi durumunda bankanın zararlarını karşılaması gerekecektir. Ödeme şartının ne veya neler olacağına koruma alan tarafla, koruma satan taraf arasında imzalanan ana sözleşme (master agreement) ile sözleşme serbestisi çerçevesinde karar verilmektedir. Örneğin International Swaps and Derivatives Association (ISDA) tarafından standartları belirlenmiş olan ana sözleşmede, referans varlık için aşağıda belirtilen olaylar ödeme şartı olarak sayılmıştır:

- İflas,
- Borçlunun geri ödemelerinin hızlandırılması (Örneğin, bir kredide sözleşmeye aykırı hareket edilmesi durumunda, borçlunun tüm borcunu bir an evvel ödemesini gerektiren olaylar),
- Temerrüt,
- Borçların ödenememesi (borçlunun bir veya birden fazla borcunu vadesinde ödeyememesi). Bu ödeme şartı ile ilgili hükümlerde ödeme şartının gerçekleşmesinin kabul edilmesi için ödemesiz dönem (grace period) dikkate alınmaktadır,
- Moratoryum (borçlunun yükümlülüklerini reddetmesi),
- Yeniden yapılandırma (kredi veren tarafın daha az tercih edilir duruma razı olarak borçlunun kredisini yeniden yapılandırması durumu, örneğin, anapara veya faiz tutarında indirime gidilmesi veya ödemenin tutarında değişikliğe gidilmeden borcun ötelenmesi).

öö) Özel amaçlı menkul kıymetleştirme şirketi (ÖMKŞ): Bir veya daha çok sayıda menkul kıymetleştirme işlemini gerçekleştirmek amacıyla kurulan; faaliyetleri sadece bu amacı gerçekleştirmekle sınırlı olan; yapısı itibariyle yükümlülüklerini menkul kıymetleştirme kurucusu bankanın yükümlülüklerinden ayırmayı amaçlayan ve bu şirkete karşı hak sahibi olanların bu haklarını herhangi bir kısıtlama olmadan rehnetme veya takas etme hakkına sahip olduğu, banka dışındaki bir fon kuruluşu ya da başka bir tüzel kişiyi,

Özel amaçlı menkul kıymetleştirme şirketi terimine ilişkin açıklamalar "ıı) Menkul kıymetleştirme" başlıklı bölümde yer almaktadır.

pp) Özkaynak: Bankaların Özkaynaklarına İlişkin Yönetmelikte belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde hesaplanacak özkaynakları,

rr) Piyasa riski: Bankanın genel piyasa riski, kur riski, spesifik risk, emtia riski, takas riski ve alım satım hesaplarındaki karşı taraf kredi riski nedeniyle maruz kalabileceği zarar olasılığını,

Piyasa riski, bankaların alım-satım amacıyla bulundurdukları bilanço içi ve bilanço dışı pozisyonların değerlerinde azalma ihtimali olarak tanımlanmaktadır. Bu azalma, faiz oranlarındaki, emtia ve hisse senedi fiyatlarındaki ya da kurlardaki değişmeler, finansal enstrümanları

ihraç/garanti eden veya ödeme yükümlülüklerini üstlenen kuruluşların mali bünyelerindeki zayıflamalar veya karşılıklı yükümlülük içeren sözleşmelerde taraflardan birinin yükümlülüğünü yerine getirmemesi[33] dolayısıyla ortaya çıkabilmektedir.

Basel I olarak tabir edilen sermaye yeterliliğinin hesaplanmasına ilişkin ilk uluslararası uzlaşıda yer almayan piyasa riskine ilişkin ilaveler getiren düzenleme, 1997 yılında uygulanmaya başlanmak üzere 1996 yılında yayımlanmıştır. [34] Bu düzenleme ile Piyasa Riski hesaplamasını risk ölçüm modelleri veya standart metot ile yapabilme olanağı getirilmiş, piyasa riskinin bu ana çerçevesi, kapsamında bazı değişiklikler yapılarak (özellikle 2005 yılı değişiklikleri) Basel II düzenlemesi içine taşınmıştır.

ss) Piyasa riskine esas tutar: Sermaye yeterliliği standart oranının hesabında, piyasa riski nedeniyle maruz kalınabilecek zararlara karşı bulundurulması gereken özkaynak miktarının tespitinde dikkate alınacak tutarı,

Piyasa riskine esas tutarın bileşenleri, SYR Yönetmeliği'nin 9 uncu maddesinde anlatılmaktadır. Her bir bileşen (genel piyasa riski, spesifik risk, kur riski vb.) için bulunan sermaye yükümlülüklerinin toplamının 12,5 ile çarpımı, piyasa riskine esas tutarı vermektedir. Piyasa riskine esas tutarın asgari sermaye yeterliliği oranı olan % 8 ile çarpımı ise esasında piyasa risklerine karşı bulundurulacak asgari özkaynak tutarını vermektedir.

şş) Referans varlık: Kredi türevlerinde, nakit teslimatta ödenecek tutarı belirlemek için kullanılacak veya fiziki teslimatta teslim edilecek varlığı,

Referans varlık terimine ilişkin açıklamalar "çç) Kredi temerrüt swapları" için yapılan açıklamalarda yer almaktadır.

tt) Repo işlemi: Repo ve ters repo sözleşmesi kapsamına giren bir işlemi,

Repo ve ters repo işlemine ilişkin ayrıntılı açıklamalar "rr) Repo

[33] SY Yönetmeliği'nin 9 uncu maddesinin 2 nci fıkrasında bahsi geçen karşı taraf kredi riski kastedilmektedir.

[34] Basel Committee on Banking Supervision (BCBS), "Amendment to the Capital Accord to Incorporate Market Risks", Ocak 1996, http://www.bis.org/publ/bcbs24.pdf, (09.09.2013).

sözleşmesi ve ters repo sözleşmesi" için yapılan açıklamalarda yer almaktadır.

> *uu) Repo sözleşmesi ve ters repo sözleşmesi: Bir kuruluşun veya karşı tarafının menkul kıymetleri veya emtiaları ya da menkul kıymetler veya emtialara bağlı hakları elinde tutan teşkilatlanmış bir borsa tarafından verildiği ve sözleşmenin bir kuruluşun belirli bir menkul kıymeti veya emtiayı bir seferde ve aynı anda birden fazla karşı tarafa devretmesi ya da rehnetmesine izin vermediği koşullarda menkul kıymetler veya emtiaların mülkiyetine bağlı garanti edilmiş hakları, ya da bu menkul kıymetler veya emtialarla aynı cinsten ikame menkul kıymetleri veya emtiaları, devreden tarafın belirlediği veya belirleyeceği bir tarihte önceden belirlenmiş bir fiyattan geri satın alma taahhüdüyle devrettiği sözleşmeyi (bu sözleşme, menkul kıymetleri veya emtiaları satan kuruluş açısından bir repo sözleşmesi, bunları satın alan kuruluş açısından ise bir ters repo sözleşmesidir),*

"Repo", İngilizce "Repurchase Agreement" teriminin kısaltılmış şekli olup, geri satın alma taahhüdü ile satmak anlamına gelmektedir. Repo, bir kişi ya da kuruluşun diğer bir kişi ya da kuruluşa, belirli bir faiz oranı ile ve önceden belirlenen bir vade sonunda geri satın alınacağı taahhüdü ile yapılan menkul kıymet satışını içeren işlemdir. Ters repo (reverse repo) geri satma taahhüdü ile alınan menkul kıymetlerin vade sonunda anapara ve faiz alınarak geri verilmesi işlemidir. Ters repoda elinde nakit bulunan kişi ya da kuruluşlar bu nakdi değerlendirmek amacıyla belirli bir faiz oranı ile ve önceden belirlenen vade sonunda geri satmak koşuluyla menkul kıymet satın almaktadırlar. Buna göre bir repo işlemi alıcı yönünden ters repo olmaktadır.

Görüldüğü gibi repo işleminde iki taraf da karşılıklı olarak yükümlülük altına girmekte olup, menkul kıymeti satın alan taraf, repo işlemine konu olan menkul kıymetleri sözleşme uyarınca belirlenen vade sonunda geri vermek yükümlülüğü altında iken menkul kıymeti satan taraf da repo işlemine konu olan menkul kıymetleri sözleşme uyarınca belirlenen vade sonunda geri alma yükümlülüğü altındadır. Repo sözleşmesi belirli bir süre için yapılmakla birlikte taraflardan her biri sözleşmeyi dilediği zaman sona erdirme hakkına sahipse buna "vadesiz repo" veya "açık repo" denir. Taraflar sözleşmeyi fesh etmedikçe veya vade sonunda para ve menkul kıymetler iade edilmedikçe kendiliğinden uzayan repo sözleşmesine "sürekli repo" denir.

Repo, yaygın kullanımı ile son yıllarda en hızlı gelişen para piyasası araçlarından biri olup; likidite, esneklik ve pazarlık kolaylığı açısından diğer

para piyasası araçlarına göre daha avantajlı duruma gelmiştir. Repo işlemlerinde vade en yaygın olarak 1 ilâ 15 gün olarak belirlenmektedir. Ancak daha az yaygın olarak 1-3-6 aylık süreler için de repo işlemi yapılmaktadır. Repo işlemleri Ülkemiz finans sistemi içerisinde 1980'li yıllardan başlayarak uygulama alanı bulmuştur. Kişi ve kuruluşlar ters repo işlemleri yaparak kısa süreli atıl fonlarını para piyasalarında değerlendirmişlerdir. Repo işlemleri 1992 yılına kadar yasal dayanaktan yoksun olarak yapılmış ve bu dönemde vergi avantajı sayesinde büyük yaygınlık kazanmıştır. Mevzuat eksikliği nedeniyle bu dönem içerisindeki repo işlemleri riskli finansal işlemler olarak değerlendirilmiştir. Repo türleri; Düz Repo (Repurchase Agreement), Ters Repo (Reverse Repurchase Agreement), Sürekli Repo (Roll-over Repurchase Agreement), Vadeye Kadar Repo (Repurchase Agreement to Maturity), Döviz Swabı Repoları (Currency Swap Repurchase Agreement), Gecelik Repo (Overnight Repurchase Agreement), Açık Repo (Open Repurchase Agreeement), Esnek Repo (Flexible Repurchase Agreement), Melez Repo şeklinde sayılabilir.[35]

Repo işlemleri 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun 29 Nisan 1992 tarihli ve 33794 sayılı Kanunla değiştirilmesi sonucu yasal mevzuatı oluşturulmuştur. Yapılan değişiklikler sonucunda, Sermaye Piyasası Kanunu'nun[36] 22 nci maddesinin (k) fıkrası ile Sermaye Piyasası Kurulu'na menkul kıymetlerin geri alma veya satma taahhüdü ile alım ve satımını, ilgili sözleşmeleri ve bu sözleşmelere ilişkin piyasa işlem kurallarını düzenlemek ve bu işlemlerle ilgili faaliyetlerin ilke ve esaslarını belirleme yetkisi verilmiştir. Sermaye Piyasası Kurulu bu yetkisine dayanarak 31 Temmuz 1992 tarihli Menkul Kıymetlerin Geri Alma veya Satma Taahhüdü ile Alım Satımı Hakkında Tebliğ[37] (Seri V. No: 7) yayımlayarak menkul kıymetlerin geri alma veya satma taahhüdü ile alım satımına ilişkin ilke ve esasları belirlemiştir.

Repo ve ters repo işlemlerine konu olabilecek menkul kıymetler şunlardır:

- Devlet tahvilleri,
- Hazine bonoları,
- Banka bonoları ve banka garantili bonolar,

[35] YETİM, Sedat, "Repo, Ters Repo ve Menkul Kıymet Ödünç İşlemleri", Hazine Dergisi, Nisan 1997, Sayı: 6.

[36] 6263 sayılı yeni Sermaye Piyasası Kanunu'nunda 22 maddesinin (k) fıkrası aynı şekilde korunmamış olmakla beraber, "Menkul Kıymetlerin Geri Alma veya Satma Taahhüdü ile Alım Satımı Hakkında Tebliğ" bu Kanunun Geçici 1 inci maddesine istinaden bu kitabın yayımı itibariyle geçerliliğini korumaktadır.

[37] 6263 sayılı Kanunun kabulünden sonra söz konusu Tebliğ henüz değişmediğinden, Kanunun Geçici 1 inci maddesine istinaden bu kitabın yayımı itibariyle geçerliliğini korumaktadır.

- Toplu Konut İdaresince ihraç edilen borçlanma senetleriyle, mahalli idareler ve bunlarla ilgili idare, işletme ve kuruluşların Sermaye Piyasası Kanunu uyarınca ihraç ettikleri borçlanma senetleri,
- Varlığa dayalı menkul kıymetler dâhil olmak üzere menkul kıymet borsaları veya teşkilatlanmış diğer piyasalarda işlem gören veya borsada tescil edilmiş olan borçlanma senetleri,

Menkul kıymetleri temsilen T.C. Merkez Bankası tarafından verilen makbuzlar ile Toplu Konut İdaresince gelir ortaklığı senetleri karşılığı verilen makbuzlar dışında, saklama makbuzları üzerinde repo ve ters repo işlemi yapılamaz.

Repo ve ters repo işlemlerinde vade, ilgili menkul kıymetin itfa tarihini aşmamak kaydıyla serbestçe işgünü olarak belirlenir. Ters repo ile alınan menkul kıymetlerin işlem tarihi ile vade tarihi arasında kalmak ve vadesi geri satma vadesini geçmemek üzere repo işlemi ile yeniden satılması mümkündür. Repo ve ters repo işlemlerinde uygulanacak faiz oranı taraflar arasında serbestçe belirlenir.

üü) Risk Merkezi: Kanunun Ek-1 inci maddesi uyarınca kurulan Risk Merkezini,

25.02.2011 tarihli ve 27857 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 6111 sayılı Kanunla 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'na Risk Merkezi'nin kuruluş ve faaliyetlerine ilişkin hükümler içeren Ek Madde 1 eklenmiştir. Söz konusu Ek Madde 1 uyarınca Türkiye Bankalar Birliği nezdinde Risk Merkezi kurulmuştur. Risk Merkezi'nin kuruluş amacı da aynı maddenin birinci fıkrasında "kredi kuruluşları ile Kurulca uygun görülecek finansal kuruluşların risk bilgilerini toplamak ve söz konusu ilgileri bu kuruluşlar ile gerçek veya tüzel kişilerin kendileriyle ya da onay vermeleri koşuluyla özel hukuk tüzel kişileri ile de paylaşmasını sağlamak" olarak belirlenmiştir.[38]

Risk Merkezi'nin sadece sermaye yeterliliği hesabı amacıyla kullanımı hem mevcut sermaye yeterliliği düzenlemeleri açısından hem de gelecekte uygulanması ihtimal dahilinde olan sermaye yeterliliği düzenlemelerine bir altyapı / veritabanı oluşturması açısından kullanılması mümkün görülmektedir.[39]

[38] ÇELİK, Mustafa, "Sermaye Yeterliliği Açısından Türkiye ile AB Mevzuatının Karşılaştırılması", Türkiye Bankalar Birliği, Yayın No:293, İstanbul, 2013, http://www.tbb.org.tr/Content/Upload/Dokuman/2067/Mustafa_Celik-293.pdf, (09.09.2013), s. 52.

[39] ÇELİK, Mustafa, "Sermaye Yeterliliği Açısından Türkiye ile AB Mevzuatının Karşılaştırılması", Türkiye Bankalar Birliği, Yayın No:293, İstanbul, 2013, http://www.tbb.org.tr/Content/Upload/Dokuman/2067/Mustafa_Celik-293.pdf, (09.09.2013),

- Mer'i SYR Yönetmeliği açısından Risk Merkezi'nin kullanımı:

  1) SYR Yönetmeliği'nin Ek-1'inin İkinci Bölüm'ünün bir ve ikinci fıkraları uyarınca halihazırda Risk Merkezi'nin sermaye yeterliliği hesabında derecelendirme kuruluşları tarafından müşterilerine verilen derecelendirme notlarının saklanması ve paylaşılması öngörülmektedir.

  2) SYR Yönetmeliği'nin 3 üncü maddesinde KOBİ'ler, KOBİ Yönetmeliği'ne atıf yapılmak suretiyle tanımlanmaktadır. Dolayısıyla bankalar, şirket niteliğini taşıyan müşterilerinin KOBİ tanımına girip girmediğini belirleyebilmek amacıyla söz konusu her bir şirket için KOBİ Yönetmeliği'nde yer alan çalışan sayısı, yıllık net satış hasılatı, mali bilançosu vb. bilgilerine ihtiyaç duyacaktır. Söz konusu ihtiyaç bir kez olmayacak, bankanın ilgili şirkete açtığı kredinin var olduğu süre boyunca periyodik olarak devam edecektir. Söz konusu bilgilerin toplanmasının, bunların belgelendirilmesinin, KOBİ Yönetmeliği'nde yer alan kontrollerin/karşılaştırmaların yapılmasının her bir banka tarafından ayrı ayrı gerçekleştirilmesi emek ve sermaye kaybına sebep olabilecektir. Bunun yerine belirtilen bilgilerin Sosyal Güvenlik Kurumu, Maliye Bakanlığı vb. kaynaklardan toplanması, bunların belgelendirilmesi ve gerekli kontrollerin/karşılaştırmaların sadece tek bir merkezden, örneğin sadece Risk Merkezi tarafından, gerçekleştirilmesi ve bankalara KOBİ bilgisinin hazır olarak sunulması belirtilen emek ve sermaye kaybının önüne geçilmesini sağlayacaktır.

- Sermaye yeterliliğine ilişkin gelecekte uygulanması muhtemel düzenlemeler açısından Risk Merkezi'nin kullanımı:

  1) Basel II dokümanında ve CRD-48'de yer almasına rağmen, kredi riskine ilişkin sermaye yükümlülüğü hesabında içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımlara BDDK tarafından yayımlanan SYR Yönetmeliği'nde yer verilmediği görülmektedir. BDDK'nın söz konusu yaklaşımlara ilişkin hükümleri mevzuat haline getirerek SYR Yönetmeliği'nde yer vermesi durumunda, ilgili bilgilerin Risk Merkezi aracılığıyla paylaşılmasının hem bankalar hem de BDDK açısından faydalı olacağı düşünülmektedir. Paylaşılmasında fayda görülen bilgiler aşağıda özetlenmektedir:

  a. Her bir banka müşterisine ilişkin bankalarca atanan içsel derecelendirme notları ve bunların tekabül ettikleri temerrüt

s. 53-55.

olasılıkları (probability of default),

b. Bankalarca müşterilerden alınan her bir teminat türü için bunların tasfiye edilmesi durumunda geri dönüşüm oranı (recovery rate), diğer bir ifadeyle temerrüt halinde kayıp yüzdeleri (loss given default),

c. Müşterilere tahsis edilen her bir kredi türü (örneğin tahsis edilen kredi limitleri) için müşterinin temerrüdünden belirli bir süre önce tahsis edilen limitin krediye dönüşüm oranları (credit conversion factors), diğer bir ifadeyle temerrüt halinde risk tutarları (exposure at default)

2) Basel II dokümanında ve CRD-48'de yer almasına rağmen, operasyonel riske ilişkin sermaye yükümlülüğü hesabında İleri Ölçüm Yaklaşımlarına BDDK tarafından yayımlanan SYR Yönetmeliği'nde yer verilmediği görülmektedir. BDDK'nın söz konusu yaklaşımlara ilişkin hükümleri mevzuat haline getirerek SYR Yönetmeliği'nde yer vermesi durumunda, iş kolları bazında operasyonel risk kayıp tutarı bilgileri ve bu kayıp tutarlarının sıklık ve şiddetine ilişkin bilgilerin Risk Merkezi aracılığıyla paylaşılmasının hem bankalar hem de BDDK açısından faydalı olacağı düşünülmektedir.

3) Bankaların kredi müşterilerinin temerrüt edip etmedikleri bilgisinin de Risk Merkezi'nde toplanması ve paylaşılmasının aşağıdaki açılardan faydalı olacağı düşünülmektedir.

a. Kredi riskine ilişkin mer'i SYR Yönetmeliği'nde yer alan Standart Yaklaşım'da uygulanacak risk ağırlığının belirlenmesinde;

b. Basel II/CRD doğrultusunda BDDK tarafından yayımlanması muhtemel İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşımlarda içsel modellerin oluşturulması validasyonu ve atanan notların kredi kalitesi kademelerine eşleştirilmesinde;

c. Mer'i Karşılıklar Yönetmeliği göre bir kredi müşterisinin bankanın kendisinde canlı olmasına rağmen diğer bankalarda temerrüt etmesi (donuk alacak olarak belirlenmesi) durumunda ayrılacak karşılığın belirlenmesinde;

d. Mer'i KDK Yönetmeliği'nde KDK'ların kullandıkları modellerin validasyonu ve verdikleri derecelendirme notlarının kredi kalitesi kademelerine eşleştirilmesinde;

e. Tüm bankalarda kredi riskine ilişkin ayrı ayrı modeller

oluşturması yerine Risk Merkezi bünyesinde ortak kredi riski modellerinin geliştirilmesinde,

f. BDDK'nın bankaların içsel kredi riski modellerini validasyonunu yaparken diğer bankaların aynı müşterilere verdikleri derecelendirme notlarını kıyaslama ölçütü (benkchmark) olarak dikkate almasında.

vv) Risk profili: Bankaların İç Sistemleri Hakkında Yönetmeliğin 3 üncü maddesinde tanımlanan risk profilini,

Bankaların İç Sistemleri Hakkında Yönetmelik'te risk profili, bankanın maruz kaldığı ya da kalmayı beklediği risk türleri ve risk türü bazındaki risk tutarları olarak tanımlanmıştır.

yy) Sermaye yeterliliği standart oranı: Konsolide olmayan bazda hesaplanan "özkaynak/(kredi riskine esas tutar + piyasa riskine esas tutar + operasyonel riske esas tutar)" standart oranını,

Söz konusu tanım, CRD 48 veya CRD 49'da net bir şekilde yapılmamasına karşın SYR Yönetmeliği'nde tanımlanmıştır. Tanımın, Mülga SYR Yönetmeliği'nden aynen alındığı görülmektedir. CRD 48 ve CRD 49'da, sermaye yeterliliği standart oranı hesaplanmamakta olup, CRD 48'in Article 75'inden görüleceği üzere özkaynakların (own funds), muhtelif riskler için hesaplanan sermaye gereksinimlerinin toplamına eşit veya bundan daha büyük olması gerektiği belirtilmektedir. Netice itibariyle ifadeler farklı olsa da SYR Yönetmeliği'ndeki sermaye yeterliliği standart oranı hesabı ile CRD 48'in Article 75'indeki asgari özkaynak tutarının belirlenmesi aynı işlevi görmektedir.

zz) Spesifik risk: Bankanın alım satım hesapları içinde yer alan finansal araçlara ilişkin pozisyonlarda, olağan piyasa hareketleri dışında, bu pozisyonları oluşturan finansal araçları ihraç veya garanti eden ve ödeme yükümlülüğünü üstlenen kuruluşların yönetimlerinden ve mali bünyelerinden kaynaklanabilecek sorunlar nedeniyle meydana gelebilecek zarar olasılığını,

Tanımdan görüldüğü üzere, "ihraç" veya "garanti eden ve ödeme

yükümlülüğünü" üstlenen kuruluşlarla ilgili faktörler nedeniyle ASH'de yer alan finansal araçların fiyatlarında meydana gelebilecek (zarar niteliğinde) hareketler nedeniyle ortaya çıkan "spesifik risk" için sermaye yükümlülüğü hesaplanmaktadır. Örneğin herhangi bir şirket tarafından ihraç edilen tahvillerin fiyatının, genel piyasa faktörlerinden (faiz oranları ve hisse senedi fiyatları) bağımsız olarak, bahsi geçen şirkete özel (spesifik) faktörlerin (kredi derecesindeki kötüleşme, aşırı borçlanma, artan sektör rekabeti, yanlış yatırımlar vb. nedenlerle) nedeniyle düşmesi spesifik risk kapsamında ele alınır.

Spesifik risk standart metotla ya da Kurumdan izin alınması halinde içsel modeller (riske maruz değer modelleri) yoluyla hesaplanabilir.

Basel II standartlarında[40] ve Basel Komitesi'nin piyasa riski hesaplamasına ilişkin 2005 yılı değişiklik metninde[41] "Standart yöntemde, borçlanmayı temsil eden menkul kıymet ve hisse senedi pozisyonlarından kaynaklanan spesifik riskin ve genel piyasa riskinin ayrı ayrı hesaplandığı bir yaklaşım kullanılır. İçsel modellerin büyük bir bölümü, bankanın genel piyasa riskine odaklanmakta ve genellikle spesifik risk ölçümünü ayrı kredi risk ölçüm sistemlerine bırakmaktadır. Model kullanan bankalarca, uygulanan model spesifik riski kavramadığı ölçüde bankaya, spesifik risk için ayrı bir sermaye yükümlülüğü uygulanacaktır." ifadesine yer verilmiştir.

> *aaa) Takas riski: Bir menkul kıymet, döviz veya emtianın sözleşmede öngörülen fiyattan belli bir vadede teslimini konu alan ve her iki tarafın yükümlülüklerini vadede yerine getirmesini öngören işlemlerde, takas işleminin vade tarihinde gerçekleşmemesinden ötürü işleme konu menkul kıymet, döviz veya emtianın fiyat değişimleri nedeniyle bankanın maruz kalacağı zarar olasılığını,*

Takas riski, her iki tarafın yükümlülüklerini vadede yerine getirmesini gerektiren işlemlerde her iki tarafın veya taraflardan birinin vadesindeki yükümlülüğünü yerine getirmemesi durumunda ortaya çıkmaktadır. Genel olarak her iki tarafın yükümlülüğünü yerine getirmemesi, diğer bir deyişle işlemin gerçekleşmemesi durumunda takas riski oluştuğu kabul edilirken, işlemin vadesinde taraflardan sadece birinin yükümlülüğünü yerine getirdiği durumda ise takas riskinin bir alt bileşeni olan ödemesiz teslim riski oluştuğu kabul edilmektedir. Bahsi geçen ayrım takas riski hesaplamasının anlatıldığı SYR Yönetmeliği'nin 20 nci maddesine ilişkin açıklamalarda yer almaktadır.

[40] BCBS, "International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: A Revised Framework", Haziran 2004, http://www.bis.org/publ/bcbs107.pdf (09.09.2013).
[41] BCBS, "Amendment to The Capital Accord to Incorporate Market Risks", Temmuz 2005, http://www.bis.org/publ/bcbs119.pdf (09.09.2013).

bbb) Teşkilatlanmış borsalar: Düzenli olarak faaliyet gösteren, faaliyetlerine, üyeliğe ve işlem görecek sözleşmelere ilişkin usul ve esaslar kurulduğu ülkenin yetkili otoriteleri tarafından belirlenmiş veya onaylanmış, takas mekanizması uyarınca işlem gören türev finansal araç sözleşmeleri için yetkili otoriteler tarafından belirlenmiş günlük teminat tamamlama yükümlülüğü bulunan borsaları,

Teşkilatlanmış borsaların ve burada yapılan işlemlerin yasal çerçevesi yetkili kurum veya kuruluşlar tarafından belirlenmekte ya da onaylanmaktadır. Bu hususa ilave olarak düzenli olarak faaliyet gösterme şartı ve borsa nezdinde yapılan bazı işlemler için günlük teminat tamamlama yükümlülüğü bulunmaktadır. Ülkemiz açısından Borsa İstanbul A.Ş. (BIST) teşkilatlanmış borsa kapsamına girmektedir. BIST kurulmadan önce İstanbul Menkul Kıymetler Borsası, VOB ve İstanbul Altın Borsası ayrı tüzel kişilikler halinde teşkilatlanmış borsalar arasında yer almakta idi. 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'n 138 inci maddesi uyarınca BIST'in borsacılık faaliyetleri yapmak üzere söz konusu kanunun yürürlüğe girdiği 30.12.2012 tarihinde kurulmasının ardından BIST Esas Sözleşmesi'nin 03.04.2013 tarihinde tescil edilmesiyle birlikte İMKB ve İstanbul Altın Borsası'nın tüzel kişilikleri sona ermiştir. Ayrıca VOB, BIST bunyesinde kurulan Borsa İstanbul Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasası (VİOP) ile birleşme sürecini 05.08.2013 tarihi itibarıyla tamamlayarak BIST çatısı altına girmiştir. Sonuç olarak İMKB, VOB ve İstanbul Altın Borsası tek bir teşkilatlanmış borsa altında birleşmiştir.

6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nda bu konu "Borsalar" ve "Teşkilatlanmış Diğer Pazar Yerleri" olarak ikiye bölünerek ele alınmıştır. "Borsalar ve piyasa işleticileri" başlıklı 65 inci maddenin birinci fıkrasında borsaların ve piyasa işleticilerinin kuruluşuna Sermaye Piyasası Kurulu'nun uygun görüşü üzerine Bakanlar Kurulu'nun iznine tabi olduğu belirtilmiş, iki ilâ sekizinci fıkralarında borsaların kuruluş şartları ve kurucularında aranan şartlar gibi genel hükümlere yer verilmiş, dokuzuncu fıkrasında konuya ilişkin Sermaye Piyasası Kurulu tarafından bir yönetmelik çıkarılacağı belirtilmiştir. Bu Kanun'un Geçici 8 inci maddesinde ise "Bu Kanunun yayımı tarihinde İstanbul Menkul Kıymetler Borsası, Takas ve Saklama Bankası A.Ş. yürütmekte olduğu sermaye piyasası faaliyetleri ile ilgili iş ve işlemleri, herhangi bir izne ve yetkiye gerek olmaksızın merkezî takas kuruluşu sıfatıyla yürütmeye devam eder" denilerek Takasbank'ın görevleri mevcut haliyle korunmuştur.

Türev işlem yapılıyor olması halinde, "takas mekanizması uyarınca işlem gören türev finansal araç sözleşmeleri için yetkili otoriteler tarafından belirlenmiş günlük teminat tamamlama yükümlülüğü bulunan" ifadesi ile getirilen şart VOB'da yapılan türev işlemleri gündeme getirmektedir. VOB'un

26.01.2005 tarih ve 2005/5 sayılı "Takas ve Temerrüt Esasları" konulu genelgesinde yer alan ilgili hükümler aşağıda verilmiştir.

> *VOB'da işlem gören sözleşmelerin takası, Genel Yönetmelik, Borsa Yönetmeliği ve ilgili mevzuat ve bu Genelge hükümleri çerçevesinde SPK'nın 10.12.2004 tarih ve 48/1602 sayılı toplantısında alınan kararı ile Takas Merkezi olarak belirlenen Takasbank tarafından yapılır.*
> *…*
> *Takasbank'ın mali sorumluluğu, bu Genelgede öngörülen kaynaklarla sınırlı olmak üzere sözleşmelerin takası sırasında taraflardan her biri için karşı tarafın yerini almasından kaynaklanan tutar kadardır. Takas Merkezi garantisi, sadece Takas Merkezi'nde açılan hesaplar ve bu hesaplarda izlenen sözleşmelerle sınırlıdır. Takas işleminde aksi kararlaştırılmadıkça açık pozisyon için yatırılması ve bulundurulması zorunlu teminatlar ve Garanti Fonu kullanılır. (Takasbank, takasın gerçekleşmesinden kendi kaynakları ile sorumlu değildir.)*

VOB'da alınmak istenen ya da alınmış olan açık pozisyonlar için Takasbank'ta bulundurulan ya da bulundurulması gereken teminat tutarına "işlem teminatı" denir. İşlem teminatları başlangıç, sürdürme ve olağanüstü durum teminatı olmak üzere üç türlüdür.

VOB'da pozisyon almak için gerekli olan teminat tutarına "başlangıç teminatı" denir. Her bir sözleşme ya da sözleşme tipi için gerekli olan başlangıç teminatı ilgili sözleşmelerde belirtilir.

VOB'da oluşan zararlar ya da nakit-dışı teminatların değerlerinin düşmesi sonucunda başlangıç teminatının inebileceği en düşük seviyeye "sürdürme teminatı" denir. İşlem teminatı tutarının sürdürme teminatı seviyesinin altına inmesi durumunda Takasbank tarafından teminat tamamlama çağrısı yapılır. Sürdürme teminatı seviyesi ilgili sözleşmelerde belirtilir.

27.03.2004 tarih ve 25415 sayılı Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası Yönetmeliği'nde belirlenen esaslar çerçevesinde VOB tarafından başlangıç teminatına ek olarak olağanüstü durum teminatı da talep edilebilir.

Temerrüt durumunda, takas yükümlülüklerinin yerine getirilmesinde işlem teminatlarının yanı sıra kullanılmak amacıyla, Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası Yönetmeliği hükümleri çerçevesinde VOB tarafından, konuya ilişkin

Genelgede[42] belirlenen esaslara göre işleyecek bir de Garanti Fonu oluşturulmuştur. Garanti Fonuna ilişkin hükümler, katkıda bulunan üyelerin temerrüdün oluştuğu piyasa veya sözleşmede açık pozisyonunun mevcut olup olmadığına veya işlem yapma yetkisine sahip olup olmadığına, katkı payını ödemeye başlama tarihlerine bakılmaksızın tüm üyelere uygulanır ve Garanti Fonu'nda oluşan fonlar VOB'da açılan tüm piyasalarda ve işlem gören tüm sözleşmelerde oluşan temerrütler için mezkur genelge ve ilgili mevzuatta yer alan esaslara uygun olarak kullanılır. Garanti Fonu katkı payları asgari ve değişken olmak üzere ikiye ayrılır:

Asgari Katkı Payı: Bir üyenin Garanti Fonu'ndaki katkı payı, asgari katkı payı tutarından az olamaz. Takas üyelerinin Garanti Fonu'nda bulundurması zorunlu asgari katkı payları 200.000 TL olarak belirlenmiştir. Asgari katkı payı tutarı Borsa Yönetmeliği'nde öngörülen şekilde değiştirilebilir.

Değişken Katkı Payı: Açık pozisyonların piyasa değerleri, Borsa tarafından belirlenen hesaplama aralıklarına denk düsen üyelerden, asgari katkı payına ek olarak değişken katkı payı alınır.

Ayrıca, 17.11.2012 tarih ve 28470 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasası (VİOP) Yönetmeliği ile çalışma esasları belirlenen ve 21 Aralık 2012 tarihinde faaliyete başlayan İstanbul Menkul Kıymetler Borsası, Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasası için de Takasbank Takas Merkezi olarak belirlenmiştir. Yukarıda belirtildiği üzere temerrüt durumunda Takas Merkezi Garanti Fonu'na başvurur. Garanti Fonundan karşılanmayan tutarlar için Takas Merkezi'nin kendi kaynaklarına başvurulmaz.

Teşkilatlanmış borsa tabirinin, sermaye yeterliliğine ilişkin düzenlemelerde kullanıldığı bölümler aşağıda maddeler halinde sayılmıştır:

- SYR Yönetmeliği'nin 13 üncü maddesinin dördüncü fıkrasının b) bendinin üçüncü hükmüne göre piyasa riski kapsamında spesifik risk hesaplanırken yetkili bir kredi derecelendirme notu bulunmayan bir borçlanma aracının nitelikli bir borçlanma aracı kabul edilebilmesi ve dolayısıyla %8'den daha düşük bir sermaye yükümlülüğü oranının kullanılabilmesi için, bu borçlanma aracının teşkilatlanmış bir borsaya kote edilmiş olması şartı aranmaktadır.

- KRAT Tebliği'nin 9 uncu maddesinin beşinci fıkrasının a) bendine göre bankalar ve aracı kurumlarca ihraç edilen borçlanma senetlerinden yetkili bir KDK tarafından derecelendirilmemiş

[42] VOB, "Garanti Fonunun Kuruluş ve İşleyiş Esasları konulu genelge", 26.01.2005, Sayı: 2005/7.

olanların finansal teminat olarak dikkate alınabilmesi için teşkilatlanmış bir borsaya kote edilmiş olması şartı aranmaktadır.

- KRAT Tebliği'nin 10 uncu maddesinin birinci fıkrasının a) bendine göre banka tarafından kredi riski azaltım tekniği olarak Kapsamlı Finansal Teminat Yöntemi kullanılıyor ise ana endekslere dâhil olmayan ancak teşkilatlanmış borsalarda işlem gören hisse senetleri veya bu hisse senetlerine çevrilebilir tahviller de ilave teminat kapsamına alınmaktadır.

- KRAT Tebliği'nin Ek 1'inde yer alan Tablo 3'e göre kredi riski azaltımında, teşkilatlanmış bir borsaya kote edilmiş ve bu borsada işlem gören ve ana endekse dahil olmayan hisse senetleri veya bu hisse senetlerine dönüştürülebilir tahviller için bu araçlara özgü volatilite ayarlama katsayıları öngörülmüştür.

ccc) Toplam getiri swabı: Koruma satıcısının, koruma alıcısının referans varlığın yaratacağı bütün nakit akımlarını ve referans varlığın gerçeğe uygun değerinde meydana gelecek artışları aktarması koşuluyla, koruma alıcısına sözleşmenin geçerli olduğu süre boyunca belli bir bedeli ödemeyi ve referans varlığın gerçeğe uygun değerinde meydana gelecek azalışları karşılamayı taahhüt ettiği sözleşmeleri

Toplam getiri swapları, kullandırılan kredilerden veya elde bulundurulan borçlanma araçlarından kaynaklanan kredi riskine karşı korunma sağlayan ürünlerdir. Kullandırılan krediler ya da elde bulundurulan borçlanma araçları anılan işlemde referans varlık olarak adlandırılmaktadır. Koruma alan taraf, belirlenen dönemlerde referans varlığa bağlı olarak belli bir faiz oranını ve referans varlığın piyasa değerindeki artışı koruma satan tarafa ödemeyi üstlenir. Koruma satan taraf ise, genellikle LIBOR'a bağlı bir değişken faiz oranını ve referans varlığın piyasa değerindeki azalışı ödemeyi kabul eder.

Referans varlıklar genelde, bir özel sektör tahvili, hazine bonosu veya alımı/satımı yapılabilen banka kredileri olmaktadır. Bu işlemde referans varlığın mülkiyeti devredilmemekte, sadece referans varlığa ilişkin kredi riski devredilmektedir. Koruma alan taraf kredi ve faiz oranı riskinden korunurken, koruma satan taraf da doğrudan kredi kullandırımından kaynaklanan idari maliyetlerden kurtulmaktadır. İşlemin vadesinden önce temerrüt gerçekleşmesi durumunda toplam getiri swabına son verilmektedir. Bu durumda koruma satan taraf sözleşmedeki yükümlülüklerini yerine getirmek için, referans varlığın piyasa fiyatı ile koruma tutarı arasındaki farkı koruma alıcısına ödemek zorundadır. Referans varlığın piyasa fiyatı, uzmanlarca ya da eğer mevcutsa doğrudan piyasadaki işlem fiyatı kullanılarak

belirlenmektedir. Ödeme şartının gerçekleşmesi durumunda eğer koruma satıcısı referans varlığın belirlenen piyasa değerini yeterli bulmazsa, varlığı doğrudan satın alma hakkına sahiptir.

Şekil 8: Toplam Getiri Swabı

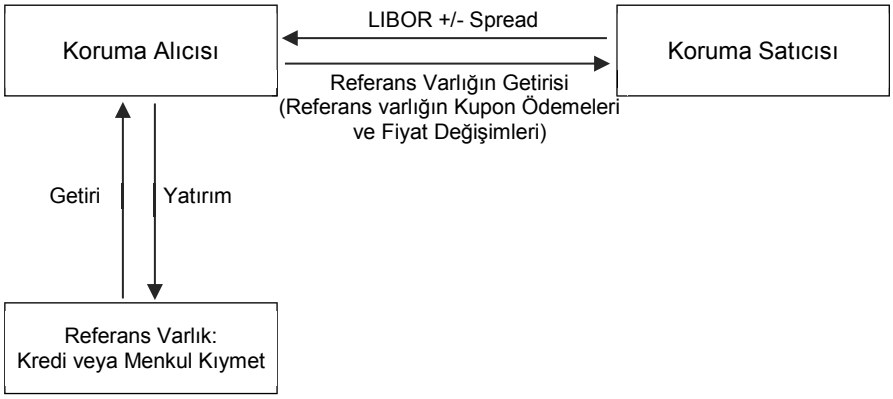

Toplam getiri swapları oldukça popüler bir kredi türevi türü olarak taraflara fonlama maliyeti arbitrajı yapabilme imkânı sağlamaktadır. Fonlama maliyeti yüksek olan taraf (koruma satıcısı) fonlama maliyeti düşük olan taraftan (koruma alıcısı) varlığın tüm getirisini devralarak getirisini arttırmaktadır. Fonlama maliyeti düşük olan taraf ise toplam getiriyi devralan tarafın ve referans varlığın birlikte temerrüde düşme olasılığının azalmasından yararlanmaktadır. Sonuç olarak koruma satıcısı referans varlığa sahip olmak için herhangi bir kaynak bulmak zorunda kalmaksızın, referans varlığa ilişkin riskleri üstlenerek referans varlığın tüm getirisini elde etme imkânı bulmaktadır. Örneğin;

- AA derecelendirme notuna sahip bankanın fonlama maliyetinin Libor–1,5 puan, A- derecelendirme notuna sahip bankanın fonlama maliyetinin de Libor+3 puan olduğu,

- AA derecelendirme notu olan bankanın yıllık getirisi Libor+6,5 puan olan % 100 risk ağırlığı uygulanacak BBB derecelendirme notuna sahip bir şirketin 5 yıl vadeli tahviline yatırım yaptığı,

- AA derecelendirme notuna sahip bankanın kredi riskini azaltmak için A- derecelendirme notuna sahip bankaya fonlama maliyeti Libor+1,5 puanı üzerinden sözkonusu varlığın getirisini devredebileceği teklifinde bulunduğu

varsayılırsa, bu teklifin kabul görmesi üzerine de bankaların sözkonusu varlık referans alınarak toplam getiri swabı sözleşmesi düzenledikleri varsayılırsa

işlem aşağıdaki şekilde gerçekleşecektir:[43]

Şekil 9: Toplam Getiri Swabı Örneği

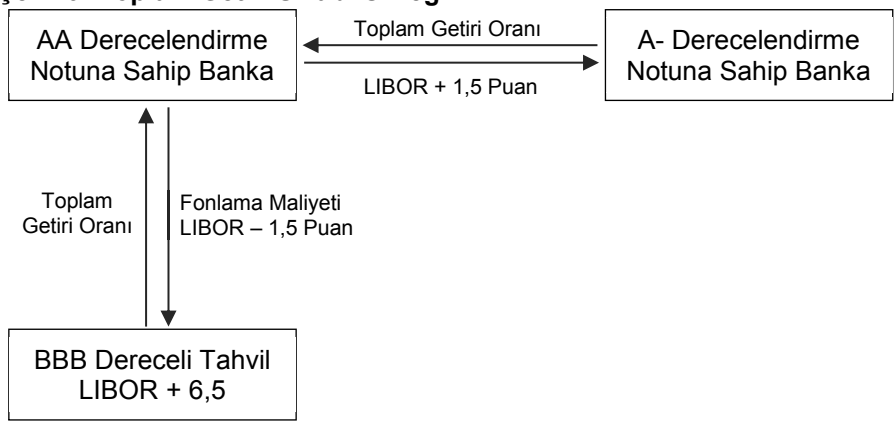

Şekilde görüldüğü gibi A- derecelendirme notuna sahip banka herhangi bir nakit çıkışı gerçekleşmeksizin BBB derecelendirme notuna sahip bir şirketin tahviline fonlama maliyeti Libor+3 yerine Libor+1,5 puan üzerinden yatırım yapma imkânı bulmaktadır. Bankanın doğrudan yatırım yapması durumunda +3,5 puan ((Libor+6,5) – (Libor+3)) olarak gerçekleşmesi sözkonusu olan net faiz marjı toplam getiri swabı sözleşmesi ile +5 puana ((Libor+6,5) – (Libor+1,5)) yükselmektedir. AA derecelendirme notuna sahip bankanın +8 puan ((Libor+6,5) – (Libor-1,5)) olan net faiz marjı ise +3 puana ((Libor+1,5) – (Libor-1,5)) düşmektedir. Ancak, AA derecelendirme notuna sahip banka %100 risk ağırlığı ile kredi riski hesaplayıp sermaye tahsis edeceği bir varlık için "birlikte temerrüt olasılığı derecelerine" göre %20 (A-derecelendirme notuna sahip bankaya %20 risk ağırlığı uygulanacağı varsayımı altında) risk ağırlığı ile kredi riskini hesaplama esnekliği kazanacağı sentetik bir varlık yaratmaktadır. Dolayısıyla, işlem öncesine göre her iki banka da daha avantajlı bir konum kazanmaktadır.

ççç) Volatilite: Finansal varlıkların fiyat veya oranlarındaki dalgalanmaların büyüklük ve sıklık derecesinin ölçüsünü,

Riskin ölçülebilmesi için kullanılan en yaygın araç varyansın karekökü olan standart sapmadır. Verilerin aritmetik ortalamaya göre nasıl bir

[43] Delikanlı, İhsan Uğur, "Bankacılıkta Kredi Türevlerinin; Hissedar Değerine Katkısı, Etkin Bir Şekilde Kullanımına İmkan Sağlayacak Risk Yönetimi Yapılanması ve Finansal Raporlaması", TBB, 2010 http://www.tbb.org.tr/Dosyalar/Yayinlar/Dokumanlar/kredi_turevleri.pdf, (10.09.2013).

sapma/yayılım gösterdiğinin ölçüsü olan standart sapma, finans literatüründe daha çok volatilite olarak adlandırılmaktadır. Örneğin, ikisi de ortalama olarak %5 getiri sağlayan ancak bu ortalama getiriyi farklı volatilitelerle sağlayan iki finansal ürün gösterilmektedir:

Şekil 10: Volatilite 1

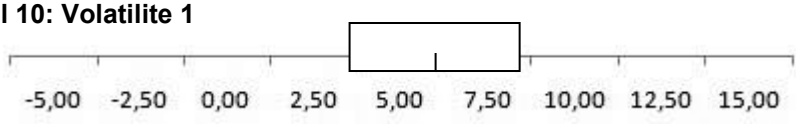

Bu ürün ortalama %5 getiri sağlamakla birlikte günlük getiri %2,5 ile %7,5 arasında değişecektir.

Şekil 11: Volatilite 2

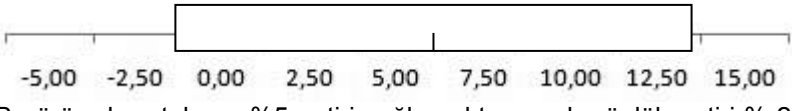

Bu ürün de ortalama %5 getiri sağlamakta ancak günlük getiri %-2,5 ile %12,5 arasında değişecektir. Dolayısıyla bu ürünün volatilitesinin daha yüksek, dolayısıyla daha riskli olduğu söylenebilecektir.

> *ddd) Yeniden menkul kıymetleştirme: Risk havuzuyla bağlantılı kredi riskinin dilimlere ayrıldığı ve havuzdaki risklerden en az birinin menkul kıymetleştirme pozisyonundan oluştuğu menkul kıymetleştirmeyi,*

Yeniden menkul kıymetleştirme "re-securitisation" kelimesinin Türkçeleştirilmiş şeklidir ve Basel II kapsamında ilk kez Basel Komitesi'nin yasal sermaye çerçevesinin güçlendirilmesine yönelik olarak hazırladığı ve 13 Temmuz 2009 tarihinde nihai hali verilen değişiklikler kapsamında yayımlanan "Enhancements to the Basel II Framework" dokümanında yer almış ve CRD'nin orjinal metninde şu şekilde tanımlanmıştır:

> *"(40a) 're-securitisation' means a securitisation where the risk associated with an underlying pool of exposures is tranched and at least one of the underlying exposures is a securitisation position."*

Buna göre, dilimli bir yapıda olan ve dilimlerden en az birinde bir menkul kıymetleştirme pozisyonu bulunan menkul kıymetleştirme işlemleri yeniden

menkul kıymetleştirme olarak anılmaktadır.[44] Bu açıdan değerlendirildiğinde, daha önceki kısımlarda yer alan menkul kıymetleştirmeye ilişkin açıklamalar da göz önüne alınırsa, geleneksel menkul kıymetleştirme işleminden farklı olarak risk havuzunda en az bir menkul kıymetleştirme pozisyonu bulunsa dahi, diğer pozisyonların sayısı ve miktarından bağımsız olarak söz konusu işlem yeniden menkul kıymetleştirme olarak sınıflandırılmaktadır.

> *eee) Yeniden menkul kıymetleştirme pozisyonu: Bir yeniden menkul kıymetleştirme işleminde maruz kalınan risk tutarını,*

Yeniden menkul kıymetleştirme işlemine ilişkin maruz kalınan risklerin her biri bir yeniden menkul kıymetleştirme pozisyonunu oluşturur.

Yeniden menkul kıymetleştirme işlemlerinin dolayısıyla yeniden menkul kıymetleştirme pozisyonlarının sermaye yeterliliğinde nasıl dikkate alınacağı "Menkul Kıymetleştirmeye İlişkin Risk Ağırlıklı Tutarların Hesaplanması Hakkında Tebliğ"de açıklanmaktadır.

> *fff) Yenileme maliyeti: Sahip olunan varlığın, aynı işlev ve kullanım ömrüne sahip, verimlilik ve kârlılık gibi unsurlar bakımından benzer nitelikte olan diğer bir varlıkla ikame edilmesi için bilançonun düzenlendiği tarih itibarıyla katlanılması gereken maliyete eşit değeri,*

Yenileme maliyeti, sözleşme uyarınca elde edilmesi beklenen varlığın elde edilememe ihtimali nedeniyle genellikle karşı taraf kredi riskinin hesabında dikkate alınmaktadır. Söz konusu varlığın elde edilememesi halinde, bu varlığı sözleşmedeki koşullarla piyasadan elde etmek için katlanılması gereken bütün maliyetler (fiyat, komisyon vb.) yenileme maliyetini oluşturmaktadır. Örneğin, 3 ay vadeli bir forward işlemi söz konusudur. İşleme göre 100 USD, 3 ay sonra 170 TL karşılığı satın alınacaktır. Bir ay sonra ise, iki ay vadeli olarak 100 USD, 180 TL'ye satın alınabilmektedir. Bu durumda kabaca (paranın zaman değeri dikkate alınmadığında) "10 TL+işlem maliyetleri" kadar zarar ihtimali söz konusu olacağından bu tutar yenileme maliyetini ifade edecektir.

[44] BDDK, "Risk Bülteni", Sayı: 4, Ekim 2009, http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Raporlar/Risk_Bultenleri/7121RiskBulteni-Ekim09.pdf , (10.09.2013), s.8.

2.2. Riske Esas Tutarların Hesaplanması
2.2.1. Kredi Riskine Esas Tutarın Hesaplanması

SYR Yönetmeliği'nin 4 ila 7 nci maddeleri bankaların sermaye yeterliliği rasyosunu hesaplarken kullanacakları kredi riskine esas tutarın nasıl hesaplanması gerektiğine ilişkin hükümler içermektedir. Söz konusu maddeler dikkate alındığında kredi riske esas tutar hesabı özet olarak aşağıdaki aşamalardan oluşur.[45]

- Risk tutarlarının SYR Yönetmeliği'nin 5 inci maddesine göre hesaplanması,[46]
- Hesaplanan risk tutarlarının yani riskleri SYR Yönetmeliği'nin 6 ncı maddesine göre sınıflandırılması,
- Varsa kredi riski azaltım tekniklerinin uygulanması,
- Gayrinakdi krediler ve taahhütler için krediye dönüşüm oranlarının uygulanması,
- Riskler için kullanılacak risk ağırlığı tablosunun ve/veya risk ağırlıklarının ilgili riskin sınıfı (ve varsa borçlunun/alacağın derecelendirme notu) dikkate alınarak SYR Yönetmeliği'nin Ek-1'inden bulunması,
- SYR Yönetmeliği'nin 7 nci maddesi kapsamında da, risk tutarı ile belirlenen risk ağırlığının çarpılıp sonuçların toplanması.

[45] ÇELİK, Mustafa, "Sermaye Yeterliliği Açısından Türkiye ile AB Mevzuatının Karşılaştırılması", Türkiye Bankalar Birliği, Yayın No:293, İstanbul, 2013, http://www.tbb.org.tr/Content/Upload/Dokuman/2067/Mustafa_Celik-293.pdf,(10.09.2013) s. 100.

[46] Kredi riski azaltım tekniği varsa bu aşamada krediye dönüşüm oranları uygulanmayacaktır.

Tablo 4: SYR Yönetmeliği Madde 4

Kredi riskine esas tutar

Madde 4- (1) Kredi riskine esas tutar, bilanço içi varlıklar ile gayrinakdi krediler, taahhütler ve türev finansal araçlara ilişkin risk ağırlıklı tutarların toplamından oluşur.

(2) Risk ağırlıklı tutar hesabında, bu Yönetmelik ve alt düzenlemelere uygun olmak kaydıyla, bilanço içi varlıklar ile gayrinakdi krediler, taahhütler ve türev finansal araçların risk ağırlıklarının tespitinde KDK'ların derecelendirmeleri kullanılabilir.

(3) Ek-1'de açıklanan kredi kalitesi kademelerinin KDK'ların derecelendirmeleri ile tarafsızlık, ihtiyatlılık ve tutarlılık ilkelerine uygun şekilde eşleştirilmesine ilişkin usul ve esaslar Kurulca belirlenir.

(4) Risk ağırlıklı tutarların hesaplanmasında KDK'ların derecelendirmelerinin kullanılmaları halinde, bu derecelendirmeler tutarlı ve Derecelendirme Kuruluşlarının Yetkilendirilmesine ve Faaliyetlerine İlişkin Esaslar Hakkında Yönetmelik hükümlerine uygun olarak kullanılır. Kredi derecelendirmeleri yalnızca lehe yorumlanacak şekilde seçici olarak kullanılamaz. Bankaların sermaye yeterliliği hesabında, notu veren KDK tarafından geçerli kabul edilen en güncel derecelendirme notları kullanılır.

(5) Bankalarca kredi müşterisinin talebi ile yapılan kredi derecelendirmeleri kullanılır. Talebe bağlı olmayan derecelendirmeler ise Derecelendirme Kuruluşlarının Yetkilendirilmesine ve Faaliyetlerine İlişkin Esaslar Hakkında Yönetmelik hükümlerine uygun olarak kullanılır.

"(1) Kredi riskine esas tutar, bilanço içi varlıklar ile gayrinakdi krediler, taahhütler ve türev finansal araçlara ilişkin risk ağırlıklı tutarların toplamından oluşur."

SYR Yönetmeliği'nin 4 üncü maddesi sermaye yeterliği standart rasyosunun hesaplanmasında, paydada yer alan risklerden biri olan kredi riskine esas tutarın hesaplanmasına ilişkindir. Kredi riskine esas tutar, sermaye yeterliliği standart oranının hesabında kredi riski nedeniyle maruz kalınabilecek zararlara karşı bulundurulması gereken özkaynak miktarının tespitinde dikkate alınacak tutarı ifade etmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında ifade edildiği üzere kredi riski; bilanço içi varlıklar, gayrinakdi krediler, taahhütler ve türev finansal araçlara ilişkin risk ağırlıklı tutarların toplamından oluşmaktadır. Sermaye yeterliliğinin

hesaplanmasında hangi bilanço içi ve dışı varlıklar için kredi riski hesaplanacağı, hangi varlıklar için ise piyasa riski hesaplanacağı önem arz eden bir hususdur. Bu hususa ilişkin olarak SYR Yönetmeliği'nin "Risk ağırlıklı tutarların hesaplanması" başlıklı 7 nci maddesinin birinci fıkrasında hangi varlıklar için risk ağırlıklı tutar hesaplanmayacağı belirtilmiştir. Söz konusu madde hükümlerine göre alım satım hesabındaki kalemler ile Bankaların Özkaynaklarına İlişkin Yönetmelik'te sermayeden indirilen değer olarak dikkate alınan tutarlar için risk ağırlıklı tutar hesaplanmayacaktır. Diğer bir ifade ile bu iki başlık altında sayılan kalemler haricindeki bütün kalemler için kredi riski hesaplanacaktır.

"(2) Risk ağırlıklı tutar hesabında, bu Yönetmelik ve alt düzenlemelere uygun olmak kaydıyla, bilanço içi varlıklar ile gayrinakdi krediler, taahhütler ve türev finansal araçların risk ağırlıklarının tespitinde KDK'ların derecelendirmeleri kullanılabilir."

Kredi riskine ilişkin varlıkların risk ağırlıklarının tespitinde KDK derecelendirmeleri kullanılabilecektir. Burada hangi KDK'ların notlarının kullanılabileceği önem arz eden bir hususdur. SYR Yönetmeliği'nin tanımlar kısmında KDK aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır;

"17/4/2012 tarihli ve 28267 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Derecelendirme Kuruluşlarının Yetkilendirilmesine ve Faaliyetlerine İlişkin Esaslar Hakkında Yönetmelik kapsamında kredi değerliliğinin derecelendirilmesi faaliyetinde bulunmak amacıyla Kurulca yetkilendirilen kuruluşu."

Tanımda ifade edildiği üzere sermaye yeterliliği hesaplamalarında kredi riskine ilişkin varlıkların risk ağırlıklarının tespitinde sadece Kurul tarafından yetkilendirilen ya da tanınan KDK'ların notları dikkate alınabilecektir. Diğer bir ifadeyle Kurulca yetkilendirilmemiş herhangi bir KDK tarafından verilen notlar risk ağırlıklarının tespitinde kullanılamayacaktır. Kurulca KDK'ların nasıl yetkilendirileceği, verilen notların hangi risk ağırlıklarına tekabül ettiği ve ne şekilde kullanılabileceği Derecelendirme Kuruluşlarının Yetkilendirilmesine ve Faaliyetlerine İlişkin Esaslar Hakkında Yönetmeliğinde (Derecelendirme Yönetmeliği) detaylı olarak belirtilmiştir.

"(3) Ek-1'de açıklanan kredi kalitesi kademelerinin KDK'ların derecelendirmeleri ile tarafsızlık, ihtiyatlılık ve tutarlılık ilkelerine uygun şekilde eşleştirilmesine ilişkin usul ve esaslar Kurulca belirlenir."

SYR Yönetmeliği'nin "Risk Ağırlıklı Tutar Hesaplamasında Kullanılacak Risk Ağırlıkları" başlıklı Ek 1'inin Birinci Bölüm'ünde 16 risk sınıfı ile bu varlık kategorileri için kullanılacak kredi kalitesi kademeleri (KKK) belirlenmiştir. Herhangi bir bilanço içi ya da bilanço dışı varlığın ilk olarak hangi risk sınıfında yer aldığı tespit edilmelidir. Akabinde bu risk sınıfında yapılan açıklamalar dikkate alınarak KKK'lar belirlenecektir. KKK ise, derecelendirmeye dayalı uygulamalarda kullanılan ve müşterilerin kredi değerliliğini ifade eden eşleştirme çerçevesinde belirlenen kademeyi ifade etmektedir. Kurul, KDK'ların verdiği notları KKK'lara eşleştirerek hangi notun hangi risk ağırlığına tekabül ettiğine karar verecektir. Örneğin sözü edilen 16 risk sınıfından biri olan kurumsal alacaklar için, SYR Yönetmeliği'nin Ek 1'inin Birinci Bölüm'ünün 38 inci fıkrasında belirtildiği üzere aşağıdaki tabloda yer alan risk ağırlıkları kullanılacaktır.

Tablo 5: Kurumsal Alacaklar Risk Ağırlığı Tablosu

Kredi kalitesi kademesi	1	2	3	4	5	6
Risk ağırlığı (%)	20	50	100	100	150	150

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere kurumsal bir müşterinin sahip olduğu derecelendirme notunun tekabül ettiği KKK dikkate alınarak sermaye yeterliliği hesabında bu alacak için kullanılacak risk ağırlığı tespit edilecektir.

Her bir risk sınıfı için kredi kalitesi kademeleri belirlenmiş olup bu kredi kalitesi kademelerinin KDK'ların vereceği notlarla eşleştirilmesi işlemi Kurulca gerçekleştirilmiştir. Konuya ilişkin ayrıntılı açıklama SYR Yönetmeliği'nin 7 nci maddesine ilişkin açıklamalarda yer almaktadır. KDK'lar yaptıkları incelemeler neticesinde müşterilerine kredi değerliliğini temsil eden bir derecelendirme notu vermektedirler. Bu derecelendirme notlarının ne anlama geldiği ise KDK'ların derecelendirme not cetvelinde belirtilmektedir. Derecelendirme not cetveli, bir derecelendirme metodolojisi kullanılarak müşterilere verilebilecek derecelendirme notlarını ve her bir notun taşıdığı anlamı içermektedir. KDK'ların derecelerinin eşleştirilmesi işleminin tarafsızlık, ihtiyatlılık ve tutarlılık ilkelerine uygun şekilde yapılması gerekliliği Derecelendirme Yönetmeliği'nin 26 ncı maddesinde detaylı olarak açıklanmıştır.

"(4) Risk ağırlıklı tutarların hesaplanmasında KDK'ların derecelendirmelerinin kullanılmaları halinde, bu derecelendirmeler tutarlı ve Derecelendirme Kuruluşlarının Yetkilendirilmesine ve Faaliyetlerine İlişkin Esaslar Hakkında Yönetmelik hükümlerine uygun olarak kullanılır. Kredi derecelendirmeleri yalnızca lehe yorumlanacak şekilde seçici olarak kullanılamaz. Bankaların sermaye yeterliliği hesabında, notu veren KDK tarafından geçerli kabul edilen en güncel derecelendirme notları kullanılır."

KDK'lar tarafından verilecek notların kullanılma usûlü Derecelendirme Yönetmeliği'nde ve SYR Yönetmeliği'nin Ek 1'inin "KDK'ların Kredi Derecelendirmelerinin Risk Ağırlıklarının Tespiti İçin Kullanılması" başlıklı İkinci Bölüm'ünde detaylı olarak açıklanmıştır. Bankalar, uygulanacak risk ağırlıklarının tespiti için bir veya birden fazla yetkili KDK tayin edebilir.

Fıkrada belirtildiği üzere kredi derecelendirmeleri yalnızca lehe yorumlanacak şekilde seçici olarak kullanılamaz. Örneğin bir bankanın tayin ettiği bir KDK'nın bankanın müşterisi olan A ve B şirketlerine verdiği notlardan A şirketine verilen not kullanılırken, B şirketine verilen notun yüksek bir risk ağırlığına (örneğin %150) denk düşmesi durumunda seçici davranılarak kullanılmaması mümkün değildir. Yetkili bir KDK'nın yaptığı kredi derecelendirmelerini kullanmaya karar veren bir banka, bu kredi derecelendirmelerini zaman içinde tutarlı bir şekilde, devamlı ve kesintisiz olarak kullanmalıdır.

Fıkra metninde bankaların sermaye yeterliliği hesabında, müşterilerin en güncel derecelendirme notlarının kullanılacağı belirtilmiştir. Bu fıkra ile güncel derecelendirme notlarının kullanılması amaçlanmış olup bu hususa ilave olarak Derecelendirme Yönetmeliği'nde derecelendirme faaliyetlerinin sonuçlarının ve kamuya açıklanan derecelendirme notlarının, asgari yılda bir kez olmak üzere, derecelendirme sözleşmesinde kararlaştırılan periyotlarda veya müşterinin kredi değerliliğini veya verilen derecelendirmeye esas oluşturan bilgileri etkileyecek makro ekonomik veya müşteriye ilişkin finansal ya da finansal olmayan koşullarda önemli bir değişiklik olması gibi durumlarda, gelişmeler sürekli takip edilmek suretiyle derecelendirme notunun güncellenmesi, gerektiğinde derecelendirme notu değişikliği yapılması ve bu durumda, yeni derecelendirme notu ile birlikte bir önceki derecelendirme notunun değiştirilme gerekçesinin kamuoyuna açıklanması gibi hükümler ihdas edilmiştir. Bütün bu düzenlemeler sermaye yeterliliğinde risk ağırlıklarının en güncel duruma göre belirlenmesini dolayısıyla 1 yıldan daha eski notların kullanılmamasını ve sermaye yeterliliğinin en doğru şekilde hesaplanmasını amaçlamaktadır.

"(5) Bankalarca kredi müşterisinin talebi ile yapılan kredi derecelendirmeleri kullanılır. Talebe bağlı olmayan derecelendirmeler ise Derecelendirme Kuruluşlarının Yetkilendirilmesine ve Faaliyetlerine İlişkin Esaslar Hakkında Yönetmelik hükümlerine uygun olarak kullanılır."

KDK'lar tarafından müşterilere "Talebe Bağlı Olan" ve "Talebe Bağlı Olmayan" olarak isimlendirilen iki şekilde derecelendirme yapılmaktadır. Talebe bağlı olan derecelendirmede KDK'nın öngörülen derecelendirme uygulamaları kapsamında bir derecelendirme faaliyetinde bulunabilmesi için derecelendirme talebinde bulunan müşteri ile yazılı bir sözleşme yapmaları zorunludur. KDK ile müşteri arasında yapılacak sözleşmenin şartları Derecelendirme Yönetmeliği'nde detaylı olarak belirtilmiştir. Anılan zorunluluk talep edilmemiş derecelendirmeler için aranmamaktadır. Talep edilmemiş derecelendirme, karşı tarafın talebi olmaksızın derecelendirme kuruluşunca, kamuoyuna açıklanan bilgi ve finansal tablolar esas alınarak derecelendirme notu verilmesidir. Bankalarca sermaye yeterliliği hesaplamasında talebe bağlı olan kredi derecelendirmeleri kullanılabilecektir. Talebe bağlı olmayan derecelendirmelerin ise kullanılma yöntemi Derecelendirme Yönetmeliği'nin "Derecelendirme Faaliyetleri" başlıklı 23 üncü maddesinin (f), (g) ve (ğ) bentlerinde düzenlemiştir. Bu fıkra hükümlerine göre, bir müşteri hakkında talep edilmemiş derecelendirme notu verilmesinde, Derecelendirme Yönetmeliği'nde belirlenen usul ve esaslara uygun olarak asgari ard arda üç hesap dönemi süresince talebe bağlı derecelendirme yapılmış olması ve verilecek derecelendirme notlarının en fazla altı aylık dönemler itibariyle gözden geçirilerek kamuoyuna açıklanması şartı getirilmiştir. Bir müşteri için talep edilmemiş derecelendirme, bu müşteri için talebe bağlı derecelendirmenin yapıldığı ard arda üç hesap dönemi için bir defaya mahsus olarak yapılabilir. Bu hususa ilave olarak talep edilmemiş derecelendirme notu, müşterinin en son talebe bağlı derecelendirme notunun verildiği tarihi izleyen sonraki iki hesap dönemi içerisinde bir defaya mahsus verilebilir. Bu durumda söz konusu iki hesap dönemi içinde verilecek ikinci talebe bağlı olmayan derecelendirme notu SYSR hesaplamalarında kullanılamayacaktır.

Yukarıda belirtilen gerekliliklerin yanında KDK tarafından bir müşteriye verilecek talep edilmemiş derecelendirme notunun, bankaların sermaye yeterliliği oranının hesaplanmasında dikkate alınabilmesi için bu derecelendirme notunun belirlenmesinde ilgili müşteriye talebe bağlı derecelendirme notu verebilecek kadar detaylı analizler yapılmış olması esastır. Eğer KDK, ilgili şirkete talebe bağlı derecelendirme notu verecek düzeyde detaylı analiz yapamıyor ise bu derecelendirme notu SYSR hesaplamasında kullanılmamalıdır. Talebe bağlı olmayan derecelendirmelerle ilgili diğer önemli bir husus da bankalar hakkında hiçbir

şekilde talep edilmemiş derecelendirme notu verilemeyeceğidir.

Tablo 6: SYR Yönetmeliği Madde 5

Risk tutarlarının belirlenmesi
Madde 5-

(1) Bilanço içi varlıklar bakımından risk tutarı, katılma hesaplarından kullandırılan fonlar dışında kalan varlıklar için bilançoda kayıtlı değerlerini, söz konusu fonlar için ise bilançoda kayıtlı değerlerinin yüzde yetmişini ifade eder.

(2) Gayrinakdi krediler ve taahhütlerin risk tutarı, üçüncü fıkrada yapılan sınıflandırma çerçevesinde varsa bu kalemler için 1/11/2006 tarihli ve 26333 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Bankalarca Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğe istinaden ayrılan özel karşılıklar düşüldükten sonraki net tutarlarına yüksek riskli ise yüzde yüz; orta riskli ise yüzde elli, orta/düşük riskli ise yüzde yirmi ve düşük riskli ise yüzde sıfır oranı uygulanmak suretiyle hesaplanır. Yabancı ülkelerde bankacılık faaliyetinde bulunan bağlı ortaklık ve iştiraklerin yükümlülüklerine karşılık, yabancı ülke mercilerine ilgili ülke mevzuatı gereğince verilen sınırsız garanti niteliğini taşıyan taahhütlerin kredi sınırlarının hesaplanmasında esas alınan tutarı, bu fıkra uyarınca risk tutarının hesabında dikkate alınacak özel karşılıklar öncesi değerini oluşturur.

(3) Gayrinakdi krediler ve taahhütler aşağıda belirtilen şekilde sınıflandırılır;

a)Yüksek riskli gayrinakdi krediler ve taahhütler;
1) Nakit temini için verilen garanti ve kefaletler, (Lehdarın üstlendiği bir finansal yükümlülüğün teminatı olarak verilen garanti ve kefaletler),
2) Aval verilen kabul kredileri,
3) Gayri kabili rücu garanti (teminat) akreditifleri ile teyitli ihracat akreditifleri,
4) Ciro zincirinde herhangi bir bankanın yer almadığı cirolar,
5) Faktoring garantileri,
6) Teminat mektupsuz prefinansman kredilerine verilen garantiler,
7) Banka aktif değerleri ile ilgili geri alım taahhüdüyle yapılan satış işlemleri,
8) Yurt dışından temin edilen nakdi krediler için verilen garantiler,
9) Vadeli aktif değerler alım taahhütleri,
10) Vadeli mevduat satım taahhütleri,
11) İştirak ve bağlı ortaklıkların sermayesine iştirak taahhütleri,
12) Kredi türevleri,
13) Kurulca belirlenecek yüksek riskli diğer kalemler.

b)Orta riskli gayrinakdi krediler ve taahhütler;

1) Nakit temini amacıyla verilenler dışında kalan diğer garanti ve kefaletler,

2) Menkul kıymet ihracında satın alma garantileri,

3) Kullandırma garantili bir yıldan uzun vadeli kredi tahsis taahhütleri,

4) Menkul kıymet ihracına aracılık taahhütleri,

5) Düşük, orta/düşük ve yüksek riskli olarak sınıflandırılanlar dışındaki akreditifler,

6) Kurulca belirlenecek orta riskli diğer kalemler.

c)Orta/düşük riskli gayrinakdi krediler ve taahhütler;

1) Çekler için ödeme taahhütleri,

2) Teminatı ihraç veya ithal edilecek malın kendisi olan bir yıldan kısa vadeli ithalat ve ihracat akreditifleri,

3) Düşük riskli olanlar dışında kalan cayılabilir taahhütler,

4) (a), (b) ve (ç) bendi kapsamında yer almayan cayılamaz taahhütler,

5) Kullandırma garantili bir yıl ve daha kısa vadeli kredi tahsis taahhütleri (Kredi tahsis taahhütleri, kredili mevduat hesabı limit taahhütleri),

6) Kredi kartı harcama limiti taahhütleri,

7) Kurulca belirlenecek orta/düşük riskli diğer kalemler.

ç) Düşük riskli gayrinakdi krediler ve taahhütler;

1) Aval verilmemiş kabul kredileri,

2) Lehdar adına ödeme yükümlülüğü bulunmayan akreditifler,

3) Ciro zincirinde herhangi bir banka bulunan cirolar,

4) İki güne kadar valörlü döviz alım satım taahhütleri,

5) Aktif değerler satım taahhütleri ve vadeli mevduat alım taahhütleri

6) Herhangi bir şarta ve ihbara bağlı olmaksızın cayılabilen ya da borçlunun kredi kalitesindeki bozulmadan dolayı otomatik olarak iptali mümkün olan cayılabilir taahhütler,

7) Kurulca belirlenecek düşük riskli diğer kalemler.

(4) Maruz kalınan riskin bir repo sözleşmesi veya bir menkul kıymet veya emtia ödünç verme veya ödünç alma işlemi ve kredili menkul kıymet işlemleri kapsamında satılan, devredilen veya ödünç verilen menkul kıymetler veya emtia niteliğinde olduğu durumlarda bu menkul kıymetlerin veya emtianın risk tutarının kredi riski azaltımına ilişkin usul ve esaslar çerçevesinde artırılmasının öngörülmesi halinde, risk tutarı olarak bu artırımlı değer dikkate alınır.

(5) Türev finansal araçların risk tutarı, Ek-2'ye uygun olarak tespit edilir ve bu yöntemler için yenileme sözleşmeleri ve diğer netleştirme sözleşmelerinin etkileri de bu tespitte dikkate alınır.

(6) Beşinci fıkra hükmünün uygulanmasında aşağıda belirtilen sözleşmeler türev finansal araç olarak kabul edilir.

a) Faiz oranına dayalı sözleşmeler:

1) Tek para birimine dayalı faiz oranı swap işlemleri,

2) Baz swap işlemler,

3) Vadeli faiz oranı sözleşmeleri,

4) Faiz oranı futures sözleşmeleri,

5) Satın alınan faiz oranı opsiyonları,

6) Benzer nitelikteki diğer sözleşmeler.

b) Dövize ve altına dayalı sözleşmeler:

1) Çapraz kura dayalı faiz oranı swap işlemleri,

2) Vadeli döviz sözleşmeleri,

3) Döviz futures sözleşmeleri,

4) Satın alınan döviz opsiyonları,

5) Benzer nitelikteki diğer sözleşmeler,

6) Altına dayalı (1) ilâ (5) inci alt bentlerde belirtilenlere benzer nitelikte sözleşmeler.

c) Diğer varlıklara veya endekslere dayalı, (a) bendinin (1) ilâ (5) inci ve (b) bendinin (1) ilâ (4)'üncü alt bentlerinde belirtilenlere benzer nitelikte sözleşmeler. Bu sözleşmeler, (a) veya (b) bentleri kapsamına dahil edilmeyen opsiyonlar, futures sözleşmeleri, vadeli faiz oranı işlemleri ve diğer menkul kıymete dayalı türev işlemler ile döviz kuru, faiz oranı ve getiriye dayalı diğer araçlar, finansal endeksler veya finansal göstergelere dayalı nakit veya teslimle kapatılacak diğer sözleşmeler, nakit veya ilgili varlıkların organize piyasalarda alım satımının yapılması kaydıyla teslimle kapatılacak emtiaya dayalı türev işlemler, swaptionlar, ikinci kuşak türevler ve egzotik türev işlemleri kapsayacaktır.

(7) Repo işlemleri, menkul kıymetler veya emtia ödünç verme veya ödünç alma işlemleri, takas süresi uzun işlemleri ve kredili menkul kıymet işlemlerinin risk tutarı, Ek-2'ye ya da kredi riski azaltımına ilişkin usul ve esaslara uygun olarak belirlenir.

(8) Maruz kalınan riskin fonlanmış kredi korumasına tâbi olduğu hallerde, söz konusu kalem için hesaplanacak risk tutarı, kredi riski azaltımına ilişkin usul ve esaslara uygun olarak değiştirilebilir.

(9) Beşinci fıkra hükümlerine bakılmaksızın, Kurumca yapılacak değerlendirmeye göre merkezi bir takas kurumu aracılığıyla gerçekleştirilen işlemlere ilişkin risk tutarları; söz konusu takas kurumunun tüm katılımcılardan kaynaklanan karşı taraf kredi risklerinin günlük bazda tam teminatlandırılmış olması şartıyla, Ek-2 İkinci Bölüm altıncı fıkra hükümlerine uygun olarak tespit edilir.

"(1) Bilanço içi varlıklar bakımından risk tutarı, katılma hesaplarından kullandırılan fonlar dışında kalan varlıklar için bilançoda kayıtlı değerlerini, söz konusu fonlar için ise bilançoda kayıtlı değerlerinin yüzde yetmişini ifade eder."

SYR Yönetmeliği'nin "Risk Tutarlarının Belirlenmesi" başlıklı 5 inci maddesinde bilanço içi ve bilanço dışı varlıklara ilişkin kredi risk tutarlarının nasıl belirleneceği açıklanmaktadır. Bilanço içi varlıklar açısından risk hesaplamasına baz teşkil edecek rakam anılan varlıkların, bilançoda kayıtlı değerleridir. Örneğin bir banka tarafından müşterisine teminatlı olarak kullandırılan 6 ay vadeli 10.000 TL değerindeki kredisi "118- Kısa Vadeli Teminatlı Diğer Krediler" defteri kebir hesabı altında muhasebeleştirilmiştir. Bankanın yasal sermaye yeterliliği hesabını yapacağı an itibariyle söz konusu 10.000 TL'lik anaparanın 2.000 TL'sinin ödendiği kabul edilirse ve taksit ödeme tarihi ile sermaye yeterliliğinin hesaplandığı tarih arasındaki biriken tahakkuk reeskont tutarının 150 TL olduğu kabul edilirse, bankanın bu müşteriden kalan toplam alacak tutarının 10.000 – 2.000 + 150 = 8.150 TL olması sebebiyle sermaye yeterliliği hesabında dikkate alacağı tutar 8.150 TL olacaktır. Söz konusu tutar, SYR Yönetmeliği'nin Ek 1'de belirtilen risk sınıflarından uygun olanında sınıflandırılmak, ilgili risk ağırlıkları ile çarpılmak ve teminatları da dikkate alınmak suretiyle, bu müşteriden olan alacak için gerekli sermaye gereksinimi hesaplanacaktır.

Fıkra metninde de belirtildiği üzere katılım hesaplarından kullandırılan fonlar için istisna getirilmiştir. Bu istisnanın nedeni katılım bankalarının çalışma prensiplerindeki farklılıktır. Katılım bankaları, tasarruf sahiplerinden topladıkları fonları, faizsiz finansman prensipleri dâhilinde ticaret ve sanayide değerlendirerek, oluşan kâr veya zararı tasarruf sahipleriyle paylaşmaktadırlar.

Katılım bankaları, özel cari hesaplar ve katılma hesapları karşılığında müşterilerinden fon toplamaktadır. Ancak katılım bankaları hesap sahibine herhangi bir nam altında önceden belirlenmiş bir getiri garantisi vermediği gibi, katılma hesaplarında, yatırılan anaparanın hesap sahibine aynen geri ödenmesi de garanti edilemez. Bu hususa ilişkin ayrıntılar Mevduat ve Katılım Fonunun Kabulüne, Çekilmesine ve Zamanaşımına Uğrayan Mevduat, Katılım Fonu, Emanet ve Alacaklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliği ile düzenlenmiş olup, katılma hesaplarının işletilmesinden doğan kar veya zararın, para cinsi bazında her vade grubunun toplam katılma hesapları içindeki birim hesap değeri üzerinden ağırlığı oranında, günlük veya haftalık olarak bu hesaplara dağıtılacağı anılan düzenlemede belirtilmektedir. Yine ilgili Yönetmelik'te katılım hesabının açıldığı anda geçerli olan kar ve zarara katılma oranının hesap cüzdanına kaydedilmesi gerektiği ve hesap açıldıktan sonra vade bitimine

kadar değiştirilemeyeceği hükmü mevcuttur. Kanunun 144 üncü maddesi hükümleri saklı kalmak kaydıyla, katılım bankaları, katılma hesaplarının işletilmesinden doğacak kar ve zarara katılma oranlarını, zarara katılma oranı kâra katılma oranının yüzde 50'sinden az olmamak kaydıyla, para cinsi, tutar ve vade grupları itibariyle ayrı ayrı belirleyebilir.

SYR Yönetmeliği'nde de katılım hesaplarının işleyiş mantığı nedeniyle kredi riski hesaplamasında, bahsi geçen hesaplardan kullandırılan krediler, diğer bankalarca kullandırılan kredilerden farklı olarak %70 oranında dikkate alınmaktadır. Ancak burada dikkat edilmesi gereken önemli bir husus katılım bankaları tarafından kullandırılan bütün fonların değil sadece katılım hesaplarından kullandırılan fonlar için bu istisna getirilmiştir. Diğer bir ifadeyle, katılım bankaları tarafından kullandırılan krediler ya özkaynaklardan ya da katılım hesaplarından kullandırılmaktadır. Diğer bankalardan farklı olarak katılım bankalarının uyguladığı tekdüzen hesap planında kullandırılan kredilere ait alt skontlarda "ÖZKAYNAKLARDAN" ve "KATILMA HESAPLARINDAN" ibaresi görülecektir. Dolayısıyla mezkûr istisna özkaynaklardan kullandırılan krediler için geçerli değildir.

Yukarıdaki örnekte, bir banka tarafından kullandırılan 6 ay vadeli 10.000 TL değerindeki kredisinin bu kez bir katılım bankası tarafından kullandırıldığını varsayıldığında kredi riskine esas tutar hesabında 8.150 TL değil bunun %70'ine tekabül eden 5.705 TL dikkate alınmalıdır.

> *"(2) Gayrinakdi krediler ve taahhütlerin risk tutarı, üçüncü fıkrada yapılan sınıflandırma çerçevesinde varsa bu kalemler için 1/1172006 tarihli ve 26333 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Bankalarca Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğe istinaden ayrılan özel karşılıklar düşüldükten sonraki net tutarlarına yüksek riskli ise yüzde yüz; orta riskli ise yüzde elli, orta/düşük riskli ise yüzde yirmi ve düşük riskli ise yüzde sıfır oranı uygulanmak suretiyle hesaplanır. Yabancı ülkelerde bankacılık faaliyetinde bulunan bağlı ortaklık ve iştiraklerin yükümlülüklerine karşılık, yabancı ülke mercilerine ilgili ülke mevzuatı gereğince verilen sınırsız garanti niteliğini taşıyan taahhütlerin kredi sınırlarının hesaplanmasında esas alınan tutarı, bu fıkra uyarınca risk tutarının hesabında dikkate alınacak özel karşılıklar öncesi değerini oluşturur."*

Gayrinakdi kredilerin risk tutarlarının belirlenmesinde, nakdi kredilerden farklı olmaları nedeniyle belirli dönüştürme oranları uygulanmaktadır. Benzer uygulama kredilere ilişkin sınırların hesaplamasında ve özel karşılık

hesaplamalarında da yapılmaktadır. Gayrinakdi kredilerde kredi tutarı doğrudan müşteriye nakdi olarak tahsis edilmemekte, banka üçüncü taraflara müşterileri lehine ödeme yapacağı taahhüdünü vermektedir. Ancak bankalar tarafından müşterileri lehine verilen garantiler, kefaletler, avaller, cirolar vb. diğer gayrinakdi kredilerde bankaların yükümlülükleri farklılık arz etmektedir. Bankalar bazı gayrinakdi kredilere ilişkin taahhütlerini yerine getirmekten imtina edebilmekle birlikte bazı taahhütlerini hiçbir şarta bağlı olmadan yerine getirmek zorundadırlar. Banka açısından farklı seviyede ödeme zorunluluğu, cayma hakkı vs. arz etmeleri nedeniyle gayrinakdi krediler farklı dönüşüm oranları ile çarpılarak sermaye yeterliliği hesaplamalarına dâhil edilmektedir.

Sermaye yeterliliği hesaplamalarında gayrinakdi krediler ve taahhütlerin risk tutarı, bu krediler için eğer özel karşılık hesaplanmış ise bu tutarın düşülmesi sonucu elde edilecek net tutarın eğer riskli ise yüzde yüz; orta riskli ise yüzde elli, orta/düşük riskli ise yüzde yirmi ve düşük riskli ise yüzde sıfır oranı uygulanmak suretiyle hesaplanır. Gayrinakdi kredilere ilişkin özel karşılık hesaplamaları Bankalarca Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik 5 inci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, bir kişinin herhangi bir nakdi kredisinin donuk alacak haline dönüşmesi nedeniyle gayrinakdi kredisinin de donuk alacak kapsamına alınması durumunda veya anılan düzenlemeden yer alan diğer koşulların ortaya çıkması durumunda hesaplanacaktır. Özel karşılık hesaplanacak gayrinakdi kredinin Bankaların Kredi İşlemlerine İlişkin Yönetmeliği'nin 12 nci maddesinde belirtilen oranlarla çarpılması suretiyle bulunacak tutar üzerinden özel karşılık yükümlülüğü doğacaktır. Ancak, gayrinakdi kredi nakde dönüştüğü andan itibaren bir nakdi kredi gibi düşünülerek tutarın tamamı dikkate alınacaktır. Diğer bir ifade ile takibe intikal eden nakdi krediler gibi gayrinakdi krediye karşılık hesaplanacaktır. Örneğin bir firmanın nakdi ve gayrinakdi kredileri, firmanın finansal durumunda yaşanan olumsuzluklar ve nakdi kredi geri ödemelerinde 90 günü aşan gecikmeler nedeniyle takip hesaplarına intikal ettirildiği varsayılmıştır. Teyitli ihracat akreditifi olarak firmaya kullandırılan 1.000.000 TL tutarındaki gayrinakdi kredi için 200.000 TL tutarında özel karşılık ayrılmıştır. Sermaye yeterliliği hesaplamalarında ilk olarak bahsi geçen kredi için ayrılan karşılık tutarının kredinin brüt tutarından düşülmesi neticesinde bulunacak (1.000.000-200.000=800.000 TL) net tutar üzerinden bu gayrinakdi kredi için risk tutarı hesaplanacaktır. Akabinde elde edilen risk tutarı SYR Yönetmeliği'nin 5 inci maddesinin üçüncü fıkrasında yapılan sınıflandırmaya göre dönüşüm oranı ile çarpılarak sermaye yeterliliği hesaplamasında risk ağırlığı uygulanacak tutara (teminat bulunmadığı varsayımı altında) ulaşılacaktır. Örneğimizde, teyitli ihracat akreditifi olarak kullandırılan bu kredi anılan fıkra hükümlerine göre "Yüksek riskli gayrinakdi krediler ve taahhütler" altında sınıflandırılması nedeniyle özel karşılık tutarı düşüldükten sonra kalan 800.000 TL'lik tutarın %100 dönüştürme oranı ile çarpılması gerekmektedir. Bu işlem neticesinde

(800.000x%100=800.000 TL) elde edilen tutar için SYR Yönetmeliği'nin Ek 1'inin Birinci Bölüm'ünde belirtilen risk sınıflarına göre sınıflandırma yapılacak ve ilgili risk sınıfı altında belirlenen risk ağırlığı ile çarpılarak sermaye yeterliliği hesaplamalarına dâhil edilmelidir.

SYR Yönetmeliği'nin 5 inci maddenin ikinci fıkrasının son cümlesinde bankalar tarafından yurtdışı ülkelerde bankacılık faaliyetinde bulunan bağlı ortaklık ve iştiraklerin yükümlülüklerine karşılık, yabancı ülke mercilerine ilgili ülke mevzuatı gereğince verilen sınırsız garanti niteliğini taşıyan taahhütlerin kredi sınırlarının hesaplanmasında esas alınan tutarı, bu fıkra uyarınca risk tutarının hesabında dikkate alınacak özel karşılıklar öncesi değerini oluşturacağı ifade edilmiştir. Yabancı ülke mercilerine ilgili ülke mevzuatı gereğince verilen sınırsız garanti niteliğini taşıyan taahhütlerin kredi sınırlarının hesaplanmasında ne şekilde dikkate alınacağı Bankaların Kredi İşlemlerine İlişkin Yönetmeliğinin 12 nci maddesinin beşinci fıkrasında açıklanmıştır. Söz konusu madde metninde, Türkiye'de faaliyette bulunan bankalarca, bu bankaların yabancı ülkelerde bankacılık faaliyetlerinde bulunan bağlı ortaklık ve iştiraklerinin yükümlülüklerine karşılık, yabancı ülkelerin yetkili mercilerine ilgili ülke mevzuatı gereğince verilen sınırsız garanti niteliğini taşıyan taahhütler yüzde otuz oranında dikkate alınır ve kredi sınırlarının hesaplanmasında esas alınacak tutar, bağlı ortaklık veya iştirakin yükümlülüklerinden, bağlı ortaklık veya iştirak tarafından bankaya verilen krediler ile bağlı ortaklık veya iştirakin ilgili ülke mevzuatına göre hesapladığı ana sermayenin indirilmesiyle bulunur.

Yukarıda verilen madde hükümlerini açıklamak için şöyle bir örnek verilebilir. XYZ Bankası, yurtdışında bankacılık faaliyetinde bulunan 100.000.000 USD sermayeli ve aktif büyüklüğü 900.000.000 USD olan bağlı ortaklığı ABC için, söz konusu bağlı ortaklığın faaliyette bulunduğu ülkenin yetkili mercilerine ilgili ülke mevzuatı gereğince sınırsız garanti niteliğini taşıyan taahhütte bulunmuştur. Bağlı ortaklık ABC tarafından XYZ Bankasına 10.000.000 USD kredi kullandırılmış olup, bu şartlar altında yabancı ülke otoritesine verilen sınırsız garanti kredi sınırlarına ilişkin hesaplamalarda ve sermaye yeterliliği hesaplamalarında aşağıdaki şekilde dikkate alınacaktır:

Bankanın yurtdışı otoriteye verdiği taahhüdün sermaye yeterliliği hesaplamasında dikkate alınacak tutarı söz konusu taahhüdün kredi sınırlamalarında dikkate alınan tutarından eğer var ise özel karşılık tutarının düşülmesi ile hesaplanacaktır. Örneğimizde herhangi bir özel karşılık tutarı olmadığından bahsi geçen taahhüt için kredi sınırlamalarında dikkate alınan tutar sermaye yeterliliği hesaplamalarında da aynen dikkate alınacaktır. Kredi sınırlaması hesaplamalarında dikkate alınacak tutar; bağlı ortaklığın yükümlülüklerinden, ortaklık tarafından XYZ bankasına verilen krediler ile bağlı ortaklığın ilgili ülke mevzuatına göre hesapladığı ana sermayenin indirilmesiyle bulunur. Bahsi geçen bağlı ortaklığın,

Kredi sınırlarında dikkate alınacak tutar[47] = [Bağlı ortaklığın yükümlülükleri – (Bağlı ortaklığın ana sermayesi + Bağlı ortaklık tarafından bankaya verilen krediler)]*0,30

Aktif büyüklüğü: 900.000.000 USD
Ana sermayesi: 100.000.000 USD
Ana ortaklığa kullandırılan kredi: 10.000.000 USD

Kredi sınırlarında dikkate alınacak tutar = [900.000.000 – (100.000.000 + 10.000.000)]*0,30
Kredi sınırlarında dikkate alınacak tutar = [790.000.000]*0,30
Kredi sınırlarında dikkate alınacak tutar = 237.000.000 USD

(3) Gayrinakdi krediler ve taahhütler aşağıda belirtilen şekilde sınıflandırılır;

Sınıflamaya dikkat edildiğinde finansal ürünlerin ödeme zorunluluğu, cayma hakkı vs. risklilik seviyelerine göre tasnif edildiği görülmektedir. Ancak bu risklilik düzeyi değişik ölçütlere göre belirlenmiştir. Örneğin nakit temini için verilen garanti ve kefaletler nakdi kredinin tam ikamesi sayılabileceği için yüksek riskli olarak değerlendirilirken; ciro zincirinde herhangi bir bankanın yer almadığı cirolar da (anılan işlem her bir ciranta açısından müteselsil sorumluluğa yol açtığı ve ciro zincirinde bu sorumluluğu paylaşabilecek önceki seviyede banka bulunmadığı için) yüksek risk kategorisine dahil edilmiştir. Diğer taraftan muhtelif sınıflarda yer alan finansal ürünler arasındaki farklılıkta risklilik düzeyinin esas alındığı ifade edilebilirse de, bu farklılığın özünde (özellikle %20 ve %50 oranlarının kullanıldığı sınıflar için) subjektif değerlendirmelerin de yer aldığı görülmektedir.

a) Yüksek riskli gayrinakdi krediler ve taahhütler;

Yüksek riskli gayrinakdi kredi ve taahhütler altında sınıflandırılan krediler %100 ile çarpılarak risk hesaplamalarına dâhil edilecektir. Aşağıda bu gruba dahil olan kredilere ilişkin açıklamalar yer almaktadır:

[47] Söz konusu bağlı ortaklık bankanın bilanço içi dışında hiçbir yükümlülüğünün olmadığı varsayılmıştır.

1) Nakit temini için verilen garanti ve kefaletler, (Lehdarın üstlendiği bir finansal yükümlülüğün teminatı olarak verilen garanti ve kefaletler),

Bankalarca, herhangi bir kişi ya da kuruluşa hitaben, belirli bir işin saptanan koşullara uygun olarak belirli bir süre içinde yapılacağını, aksi takdirde işi yapmakla yükümlü olan tarafın işi veren tarafa ödemesi gereken tutarın banka tarafından ödeneceğine dair verilen teminat mektupları veya bankalarca aracılık yapılarak yurtdışından temin edilen kredilere teminat mektubu düzenlemeksizin verilen garantiler, bankaların gayrinakdi krediler portföyünde izlenmektedir.

Gayrinakdi krediler grubunda izlenen "Nakit Temini Amacıyla Kullandırılan Gayrinakdi Krediler" için ise mevzuatımızda bir takım özel hükümler bulunmaktadır. Söz konusu krediler, gayrinakdi olmakla birlikte başka bir banka ya da finans kuruluşundan temin edilen kredilere yönelik teminat olarak verilmektedir.

2) Aval verilen kabul kredileri,

Kabul kredileri, ithalatçının ithal ettiği mal bedelini alımda değil, daha sonraki belli bir vadede ihracatçıya ödeyeceğini garanti eden bir gayrinakdi kredi çeşididir. Diğer ifadeyle, kabul kredisi satılan malın bedelinin bir poliçeye bağlandığı ve poliçe bedelinin vadesinde satıcıya ifa edildiği ödeme şeklidir. Bu kredi ihracatçının sevk ettiği mallarla ilgili olarak vesaik ile birlikte ibraz edilen poliçenin ithalatçı tarafından kabul edilmesi ve kabul edilen bu poliçeye ithalatçının bankasının da aval şerhi koyması suretiyle kullanılır. Bu ödeme şekli ile yurt içindeki ithalatçıların yurt dışından vadeli mal almasına olanak sağlanmaktadır.

Kabul kredisinde ana unsur olan poliçede iki türlü kabul vardır: Firma kabullü poliçe ve banka avalli poliçe. Firma kabullü poliçede ödemeyi kabul eden yalnızca ithalatçıdır, yani poliçeye sadece ithalatçının kabul vermesi söz konusudur. Banka avalli poliçede ise, ödeme taahhüdünde ithalatçının yanı sıra bankanın da taahhütte bulunması, yani lehdar tarafından alıcı adına keşide edilen ve alıcının kabul imzasını koyacağı poliçeye, bir bankanın da ödeme taahhüdü altına girmesi söz konusudur. Aval, poliçe veya bononun yüzüne yazılan, şartsız ve rücu edilemez bir kefalettir. Muhatap veya keşideciden başka, poliçenin yüzüne imza koyan kimse aval vermiş sayılır ve kimin için verildiğinin aval şerhinde açıklanması gerekir. Eğer açıklanmamışsa aval, keşideci için verilmiş sayılır. Aval veren kimse, kimin için taahhüt altına girmişse onun gibi sorumlu olur.

Akreditifli ve tahsil vesaiki (mal mukabili ve vesaik mukabili) olmak üzere yapabilecek kabul kredili ödeme şeklinde, düzenlenecek poliçelerin vadeleri, kabul tarihinden başlamak üzere herhangi bir süre olmaksızın serbestçe belirlenir.

3) Gayri kabili rücu garanti (teminat) akreditifleri ile teyitli ihracat akreditifleri,

Akreditif genellikle birbirlerinin ticari ahlakı ve ödeme kabiliyeti hakkında fazlaca bir bilgiye sahip olmayan iki farklı ülkedeki biri alıcı ve diğeri de satıcı olarak hareket eden iki ayrı firmanın, devreye ülkelerindeki bir bankayı sokarak gerçekleştirdikleri bir mal alım satım işlemidir. Milletlerarası Ticaret Odası Yürütme Kurulu tarafından Nisan 1993'te kabul edilerek 01.01.1994 tarihinde yürürlüğe giren "Vesikalı Krediler için Yeknesak Teamül ve Uygulamalar" başlıklı 500 sayılı broşürde Akreditifin tanımı şu şekilde yapılmıştır:

"Bir müşterinin talimatı uyarınca ve talebi ile hareket eden bir bankanın (Amir Banka), akreditif koşullarının yerine getirilmiş olması kaydıyla ve akreditifte öngörülen vesaikin ibrazı karşılığında;

- üçüncü bir şahsa (Lehdar) veya onun emrine ödeme yapılacağı veya lehdarın çekeceği poliçeleri kabul edeceği ve ödeyeceği;

veya

- böyle bir ödemeyi yapması veya çekilen poliçeleri kabul etmesi ve ödemesi için diğer bir bankayı yetkili kıldığı;

veya

- diğer bir bankayı iştira işlemi yapmaya yetkili kıldığı, adı ve tanımlaması ne olursa olsun herhangi bir düzenleme anlamına gelir."

Bu tanımdan da anlaşılacağı gibi akreditif sadece bir banka tarafından açılabilir.

Akreditif aynı zamanda en kısa anlatımla şartlı bir banka taahhüdüdür. Alıcının (amir) istek ve talimatları doğrultusunda hareket eden bir bankanın (amir banka); belli bir limite kadar, belli bir vade dahilinde, akreditifte istenen belgeler karşılığında ve yine akreditifte öngürülen şartların yerine getirilmesi kaydıyla satıcıya (lehtar) ödeme yapacağını yazılı olarak taahhüt etmesidir. Bir akreditif cayılabilir veya cayılamaz olarak düzenlenebilir, ayrıca bazı durumlarda akreditife teyit verilir.

- Cayılabilir Akreditif (Kabili Rücu Akreditif) (Revocable Letter of Credit)

Lehdara önceden bildirilmeksizin ve herhangi bir anda amir banka tarafından iptal edilebilen veya şartları değiştirilebilen akreditiflere cayılabilir akreditif denilmektedir. Bu dönme hakkı, akreditifi açan bankaya aittir. Muhabir banka, iptal veya değişiklik bildirimini almadan önce, kendisine ibraz edilen belgelerin akreditif şartlarına uygunluğunu saptayarak ödemede bulunmuşsa, kabul veya iştira işlemini yapmışsa ya da vadeli ödeme için uygun vesaiki işleme almışsa, akreditif bankası tarafından ramburse (finanse) edilmelidir.

- Cayılamaz Akreditif (Gayri Kabili Rücu Akreditif) (Irrevocable Letter of Credit)

Milletlerarası Ticaret Odası'nın 500 sayılı broşürü, açıkça belirtilmediği takdirde, akreditifin dönülemez olduğunu kabul etmiştir. Akreditifte öngörülen belgelerin ibrazı ve bunların akreditif koşullarına uygunluğunun saptanması halinde, akreditif bankasının kesin ödeme taahhüdünde bulunduğu akreditif türüne "Cayılamaz Akreditif" denilmektedir. Bu akreditif türünde, sadece akreditif bankasının ödeme yükümlülüğü vardır. Buna karşılık muhabir bankanın herhangi bir ödeme yükümlülüğü bulunmamakta, sadece akreditifi lehdara iletmektedir. Bu tür akreditiflerde satıcı, yabancı bir ülkede bulunan akreditif bankasının taahhüdüne bağlı kalmaktadır. Bununla birlikte, akreditif muhabir banka nezdinde kullanılabilir (available) ise, bu banka lehdarla olan ilişkisine göre, dilediğinde ödeme yapabilir. Fakat bu ödeme akreditif dışındadır. Yapılan bu ödeme, amir bankadan akreditif tutarı tahsil edilinceye kadar, lehdara kullandırılan bir kredi niteliğindedir.

- Teyitli Akreditif (Confirmed Letter of Credit)

Amir banka, muhabir bankaya aynı zamanda akreditifi teyit etmesi için bir talimat verdiği takdirde, bu akreditif teyitli akreditif olur. Satıcıya en yüksek güvenceyi teyitli akreditif sağlar. Bir akreditifin teyitli olması şartı, yabancı bankanın taahhüdüyle yetinmeyerek kendi ülkesindeki bir bankanın da taahhüdünü isteyen satıcının (lehdarın) talebinden kaynaklanabilir. Bu tür akreditifte, muhabir banka da bağımsız olarak ödeme taahhüdü altına girmektedir. Akreditif şartlarına uygun belgelerin ibrazı halinde muhabir bankanın, amir banka tarafından ramburse edilip edilmeyeceğine bakmaksızın ödeme yapması gerekmektedir.

- Teyitsiz Akreditif (Unconfirmed Letter of Credit)

Bu tür akreditiflerde muhabir banka, akreditifi lehdara sadece ihbar etmekle yükümlüdür. Gelen akreditifin doğruluğunu kontrol eder, ancak ödeme taahhüdü altına girmez. Akreditif şartlarına uygun vesaikin ibrazı karşılığında ödeme taahhüdü, sadece akreditifi açan bankanın (amir bankanın) sorumluluğundadır.

Mevzuat hükmü gereğince, yukarıda tanımlanan gayri kabili rücu garanti (teminat) akreditifleri ile teyitli ihracat akreditifleri yüksek riskli olarak değerlendirilerek % 100'lük orana tabi olmaktadır.

4) Ciro zincirinde herhangi bir bankanın yer almadığı cirolar,

Ciro zincirinde herhangi bir bankanın yer almadığı cirolar daha riskli olarak tanımlandığı için bu fıkra altında sınıflandırılmakta ve %100 oranına tabi olmaktadır. Ciro zincirinde herhangi bir bankanın bulunması durumunda ise doğrudan ilgili bankaya rücu edilebileceği için %100'den daha düşük bir oranın uygulanması mümkün olmaktadır.

5) Faktoring garantileri,

Aşağıda faktoring ve faktoring garantilerinin işleyiş mekanizmasını açıklayan şema sunulmaktadır.

Şekil 12: Faktoring ve Faktoring Garantilerinin İşleyiş Şeması

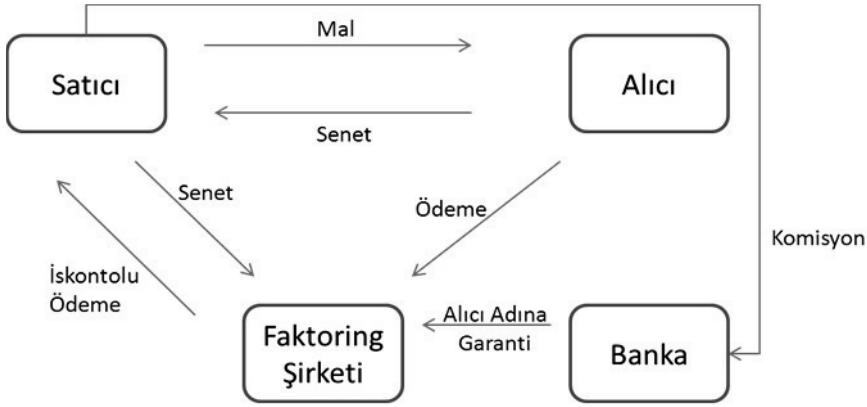

Faktoring işlemi bir kredilendirme faaliyeti olup, anılan faaliyet iki ayrı şekilde ortaya çıkabilmektedir. İlk yöntem, alacağa karşılık avans verilmesidir. Uygulamada faktoring şirketleri, fatura tutarının belirli bir oranını müşterisine avans olarak ödemekte (komisyon, vergi düşüldükten sonra), bu tutar üzerinden fatura vadesine kadar geçecek süre için de faiz yürütmektedir. Alacak tutarının geri kalan kısmı da, faktoring şirketinin sorumluluğu dışında bulunan; malın iadesi, bedelin tenzili gibi v.s. sebeplerden dolayı teminat marjı olarak tutulmaktadır.

Kredilendirme fonksiyonunun ikinci bir işleyiş türü, alacağın iskonto

edilmesidir. Bu yöntemde, faktoring şirketi, toplam alacak tutarından masraf, faiz gibi unsurları indirdikten sonra geri kalan kısmı, müşterisine ödemektedir. Ancak, bu yöntem uygulamada sık başvurulan bir yöntem değildir. Yukarıdaki şemada kullanılan yöntem alacağın iskonto edilmesi yöntemidir.

Bazı faktoring işlemlerinde alıcının ödeme güçlüğü (aczi, iflası) içine düşmesi ihtimaline karşın alacağa banka tarafından faktoring garantisi verilmektedir. Faktoring garantileri, faktoring işlemleri sözleşmesi ile alıcılar adına verilen ve satıcıya rücu edilemeyen ödeme garantilerdir.

6) Teminat mektupsuz prefinansman kredilerine verilen garantiler,

Prefinansman kredileri; ihracat, ihracat sayılan satış ve teslimler ile döviz kazandırıcı faaliyetlerle ilgili mal ve hizmet alımlarının finansmanında kullanılmak üzere, firmaların bizzat kendilerince yurt dışındaki alıcıdan veya uluslararası finans kuruluşlarından döviz ya da efektif olarak sağladıkları ve Türkiye'deki bankalar aracılığıyla kullanabildikleri kredilerdir. Söz konusu kredi kullanımlarına bankalarca garanti verilerek ya da verilmeksizin aracılık edilmektedir.

7) Banka aktif değerleri ile ilgili geri alım taahhüdüyle yapılan satış işlemleri,

Banka aktif değerleri ile ilgili geri alım taahhüdüyle yapılan satış işlemleri CRD 48'de "Asset sale and repurchase agreements as defined in Article 12(3) and (5) of Directive 86/635/EEC" olarak belirtilmektedir. CRD 48'in söz konusu 3 ve 5 inci fıkralarında yer alan ifadelere göre, herhangi bir aktif satışının yukarıdaki kalem kapsamında değerlendirilebilmesi için ilgili aktifin satışından sonra, repodan farklı olarak, bilançodan çıkarılmış olması ve alıcının varlıkları arasında gösterilmesi gerekmektedir. İkinci bir husus olarak, satıştan sonra aktifi alan kişinin aynı aktifi satıcıya, belirlenmiş bir vade ve fiyata göre, iade etme hakkı olmalıdır. Burada kritik nokta vadeye kadar geçen sürede satıcının, anılan iade fiyatı üzerinden, bilanço dışında vadede geri gelecek varlığa ilişkin izleme yaparak söz konusu varlık için sermaye yükümlülüğü hesaplamaya devam etmesi gerektiği hususudur.

8) Yurt dışından temin edilen nakdi krediler için verilen garantiler,

Yurtdışından temin edilen nakdi krediler için verilen garantiler burada sınıflandırılacaktır.

9) Vadeli aktif değerler alım taahhütleri,

Orijinal dildeki karşılığı "Assets purchased under outright forward purchase agreements" olan vadeli aktif değer alım taahhütleri herhangi bir aktif değerin ilerideki bir tarihte satın alınmasına yönelik verilen bir taahhüt söz konusu ise gündeme gelmektedir. Belirli bir tarihte kredi, menkul değer veya diğer bir varlığın önceden kararlaştırılmış şartlarda yapılmış alım satım sözleşmeleri vadeli aktif değerler alım taahhütleri kapsamında değerlendirilecektir. Burada esas nokta ilerideki bir tarihte yapılacak işlemin özelliklerinin şu anda belirli olması ancak henüz işlem yapılmamış, sadece işlemin yapılacağına ilişkin bir taahhüdün verilmiş olmasıdır. İşlemin gerçekleşeceği verilen taahhüt nedeniyle kesindir. Bu nedenle de söz konusu taahhüde %100 oranı uygulanmaktadır.

10) Vadeli mevduat satım taahhütleri,

Vadeli mevduat satım taahhüdü (forward forward deposits) işlemleri, hükümleri daha sonraki bir tarihte doğacak olan, bir tür ileri tarihli sözleşmedir. Bu sözleşmelerde bir firma, başka bir firmaya ileri tarihli olarak belirli bir faiz oranı ve vade ile tevdiatta bulunmayı taahhüt etmektedir. Kanun'un kredi işlemlerinin sayıldığı 48 inci maddesinde belirtildiği üzere tevdiatta bulunmak suretiyle ya da herhangi bir şekil ve surette verilen ödünçler kredi olarak kabul edilmektedir. Bu kapsamda ileri tarihte tevdiatta bulunulmasına ilişkin bir taahhüt altına girildiğinden dolayı ilgili tutarlar %100 oranı ile çarpılacaktır. Çünkü ileriki tarihte bu sözleşmenin hüküm doğurmaya başladığı anda taraflardan biri diğerine nakdi bir kredi kullandırmış olacaktır.

11) İştirak ve bağlı ortaklıkların sermayesine iştirak taahhütleri,

Bankaların iştirak ve bağlı ortaklıklarının genel kurullarında sermaye artırımına katılmaya taahhüt ettikleri tutarlar ya da şirketlerin kurulma aşamasında koymayı taahhüt ettikleri ödenmemiş sermaye tutarları bankalar açısından bir yükümlülük teşkil etmektedir.

12) Kredi türevleri,

SYR Yönetmeliği'nde "kredi türevleri: kredi temerrüt swabı, toplam getiri swabı veya krediye bağlı tahvili ifade eder" şeklinde tanımlanmıştır. Kredi türevlerine ilişkin ayrıntılı bilgi "Tanımlar" başlıklı kısımda yer almaktadır. Krediye bağlı tahviller bilanço içinde, kredi temerrüt swapları ve toplam getiri swaplarına ilişkin tutarlar ise bilanço dışında takip edilmektedir. Diğer taraftan alt bendin başlığı kredi türevleri olduğu için krediye bağlı tahviller için de %100 oranı uygulanacak şeklinde bir sonuç çıksa da krediye bağlı tahvillere herhangi bir oran uygulanmayacaktır.

13) Kurulca belirlenecek yüksek riskli diğer kalemler.

Kurul tarafından yüksek riskli olarak belirlenecek diğer kalemler de bu grup altında sınıflandırılacaktır.

b) Orta riskli gayrinakdi krediler ve taahhütler;

Orta riskli garanti ve taahhütlere %50 oranı uygulanmaktadır.

1) Nakit temini amacıyla verilenler dışında kalan diğer garanti ve kefaletler,

Nakit temini amacıyla verilen teminat mektupları ile diğer garanti ve kefaletler dışında kalan diğer garanti ve kefaletler bu grup altında sınıflandırılacaktır.

2) Menkul kıymet ihracında satın alma garantileri,

Sermaye piyasası araçlarının halka arzına ilişkin aracılık faaliyetleri tanım ve içerik olarak 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'na istinaden

yürürlüğe konulan "Aracılık Faaliyetleri ve Aracı Kuruluşlara İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ"'in (Seri: V, No:46) 38 inci maddesinde detaylı olarak açıklanmıştır. Bahsi geçen madde hükümlerine göre halka arza aracılık iki şekilde yapılabilmektedir:

> *"i) En iyi gayret aracılığı,*
> *ii) Aracılık yüklenimi,*
> *"En iyi gayret aracılığı" Kurul kaydına alınacak sermaye piyasası araçlarının, izahnamede gösterilen satış süresi içinde satılmasını, satılamayan kısmın ise satışı yapana iadesini veya bunları daha önce satın almayı taahhüt etmiş üçüncü kişilere satılmasını ifade eder.*
> *"Aracılık yüklenimi" ise Kurul kaydına alınacak sermaye piyasası araçlarının,*
> *a) Halka arz yoluyla satılmasının ve satılamayan kısmının tamamının bedeli satış süresi sonunda tam ve nakden ödenerek satın alınmasının (Bakiyeyi Yüklenim),*
> *b) Bedeli, satışın başlamasından önce tam ve nakden ödenmek suretiyle tamamının satın alınarak halka satılmasının (Tümünü Yüklenim),*
> *c) Halka arz yoluyla satılmasının ve satılamayan kısmının bir kısmının bedeli satış süresi sonunda tam ve nakden ödenerek satın alınmasının (Kısmen Bakiyeyi Yüklenim) veya bedeli, satışın başlamasından önce tam ve nakden ödenmek suretiyle bir kısmının satın alınarak halka satılmasının (Kısmen Tümünü Yüklenim),*
> *satışı yapana karşı taahhüt edilmesidir"*

Mevzuat hükümlerinden görüldüğü üzere menkul kıymet ihracında satın alma garantileri, hem ihraca aracılık eden kuruluş hem de satın almayı taahhüt eden üçüncü kişiler tarafından verilebilmektedir. Mevduat bankaları ise bu araçlar için ihraçlarına aracılık eden değil, ancak üçüncü kişi sıfatıyla satın alma garantisi verebilmektedir. Nitekim Kanun'da ve sermaye piyasası mevzuatında mevduat bankalarına halka arza aracılık yetkisi verilmemiştir. Şöyle ki; bankaların gerçekleştirebilecekleri faaliyetler, Kanun'un faaliyet konuları başlıklı 4 üncü maddesinde sayılmıştır. Bahsi geçen maddenin (k) bendinde "sermaye piyasası araçlarının ihraç veya halka arz yoluyla satışına aracılık işlemleri" de bankaların gerçekleştirebilecekleri faaliyetler arasında sayılmıştır. Bu konuda ayrıca 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'na istinaden yürürlüğe konulan "Aracılık Faaliyetleri ve Aracı Kuruluşlara İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ"in (Seri: V, No:46) "Bankaların sermaye piyasası faaliyetleri" başlıklı maddesinde bankaların gerçekleştirebilecekleri sermaye piyasası faaliyetleri şu şekilde sayılmıştır;

" a) Daha önce ihraç edilmiş sermaye piyasası araçlarının,
1) Borsa dışında,
2) Hisse senedi işlemleri hariç olmak üzere borsada,
alım satımına aracılık,
b) Repo-ters repo,
c) Ekonomik ve finansal göstergelere, sermaye piyasası araçlarına, mala, kıymetli madenlere ve dövize dayalı vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeli dahil türev araçların dayandığı kategoriler itibarıyla ayrı ayrı ya da bütün olarak türev araçların alım satımına aracılık, faaliyetlerini yapabilirler."

Yine aynı maddede mevduat kabul etmeyen bankaların ise yukarıda sayılan faaliyetlerin yanısıra sermaye piyasası araçlarının ihraç veya halka arz yoluyla satışına aracılık, portföy yöneticiliği ve yatırım danışmanlığı faaliyetlerini de yapabilecekleri belirtilmiştir. Yukarıda verilen hükümler birlikte değerlendirildiğinde mevduat kabul etmeyen bankalar dışındaki bankalar sermaye piyasası araçlarının ihraç veya halka arz yoluyla satışına aracılık, portföy yöneticiliği ve yatırım danışmanlığı faaliyetlerinde bulunamayacaklardır. Nitekim bu durum bahsi geçen Tebliğ'in "Halka arza aracılık faaliyetinin tanımı" başlıklı 38 inci maddesinin beşinci fıkrasında açıkça belirtilmiş olup, ilgili hükümlere aşağıda yer verilmiştir;

"Aracı kurumlar halka arza aracılık faaliyetleri kapsamında acentaları olarak faaliyet gösteren bankalardan, taleplerin toplanması, bu taleplerin aracı kuruma iletilmesi ve müşteriler tarafından ilgili sermaye piyasası aracının bedeli olarak tevdi edilen nakdin tahsili veya geri ödenmesi gibi işlemleri kapsamak üzere gişe hizmeti alabilir ve bu amaçla bir satış grubu oluşturabilirler. Mevduat kabul etmeyen bankalar dışındaki bankalar bu tür gişe hizmetleri verilmesinin dışında hiç bir surette halka arza aracılık faaliyetinde bulunamazlar."
3) Kullandırma garantili bir yıldan uzun vadeli kredi tahsis taahhütleri,

Bir yıldan uzun kredi tahsis taahhütleri bu grup altında sınıflandırılmalıdır.

4) Menkul kıymet ihracına aracılık taahhütleri,

Bu bölüme ilişkin açıklamalar yukarıda yer alan "Menkul kıymet

ihracında satın alma garantileri" başlıklı kısımda yer almaktadır.

5) Düşük, orta/düşük ve yüksek riskli olarak sınıflandırılanlar dışındaki akreditifler,

Dış ticaret işlemlerinde kullanılan akreditiflerden düşük (%0), orta/düşük (%20) ve yüksek riskli (%100) olarak sınıflandırılanlar dışında kalanlar orta riskli (%50) olarak kabul edilecektir.

6) Kurulca belirlenecek orta riskli diğer kalemler

Kurul tarafından orta riskli olarak belirlenecek diğer kalemler de bu grup altında sınıflandırılacaktır.

c) Orta/düşük riskli gayrinakdi krediler ve taahhütler;

Orta/düşük riskli gayrinakdi kredi ve taahhütler altında sınıflandırılan krediler %20 oranı ile çarpılarak risk hesaplamalarına dâhil edilecektir.

1) Çekler için ödeme taahhütleri,

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, bankaların her bir çek yaprağı için ödemekle yükümlü oldukları tutarı "Çek Defterlerinin Baskı Şekline, Bankalarına Hamile Ödemekle Yükümlü Olduğu Miktar ile Çek Düzenleme ve Çek Hesabı Açma Yasağı Kararlarının Bildirilmesine ve Duyurulmasına İlişkin Tebliği"nde belirlemektedir. Söz konusu tebliğ 03.03.2012 tarih ve 28222 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan ve aynı tarihte yürürlüğe giren 2012/2 sayılı Tebliğ ile ile değiştirilmiş olup bu değişiklik sonrası her bir çek yaprağı başına bankanın sorumlu olduğu miktar şu şekilde belirlenmiştir:

"Muhatap banka, ibraz eden düzenleyici dışındaki hamile, süresinde ibraz edilen her çek yaprağı için;

a)Karşılığının hiç bulunmaması halinde,
1)Çek bedeli bin Türk Lirası veya üzerinde ise bin Türk Lirası,
2)Çek bedeli bin Türk Lirasının altında ise çek bedelini,

b)Karşılığının kısmen bulunması halinde,
1)Çek bedeli bin Türk Lirası veya altında ise çek bedelini aşmamak koşuluyla, kısmi karşılığı bin Türk Lirasına tamamlayacak bir miktarı,
2)Çek bedeli bin Türk Lirasının üzerinde ise çek bedelini aşmamak koşuluyla, kısmi karşılığa ilave olarak bin Türk Lirasını ödemekle yükümlüdür."

2) Teminatı ihraç veya ithal edilecek malın kendisi olan bir yıldan kısa vadeli ithalat ve ihracat akreditifleri,

Amir banka ve teyit bankası, mal hareketinden doğan ve kısa vadeli emtia satışını finanse eden ticari akreditifleri (yükleme-shipment ile teminatlandırılan vesikalı krediler) bu başlık altında değerlendirir.

3) Düşük riskli olanlar dışında kalan cayılabilir taahhütler,

Bilindiği üzere taahhütler cayılabilir ve cayılamaz olmak üzere iki alt sınıfta toplanmaktadır. Herhangi bir şarta ve ihbara bağlı olmaksızın cayılabilen ya da borçlunun kredi kalitesindeki bozulmadan dolayı otomatik olarak iptali mümkün olanlar dışındaki cayılabilir taahhütler bu alt bent kapsamında değerlendirilecektir.

4) (a), (b) ve (ç) bendi kapsamında yer almayan cayılamaz taahhütler,

Yüksek, orta ve düşük riskli gayrinakdi krediler ve taahhütler altında sınıflandırılmayan cayılamaz taahhütler, orta/düşük riskli gayrinakdi krediler ve taahhütler altında sınıflandırılacaktır.

5) Kullandırma garantili bir yıl ve daha kısa vadeli kredi tahsis taahhütleri (Kredi tahsis taahhütleri, kredili mevduat hesabı limit taahhütleri),

Bankaca, kredi müşterilerine tahsis edilen ve her an kullanabilir olan ayrıca vadesi de bir yıl ile sınırlandırılan kredi limitlerinin kullanılmayan kısımları bu başlık altında izlenir. Kullanılan tutarların, bu hesaptan indirilerek ilgili kredi hesaplarına kaydedilmesi gerekecektir. Bu hesaplarda yer alan tahsis taahhütlerinden müşterilerce kullanılan tutarlar, bu hesaplardan indirilerek ilgili kredi hesaplarına kaydedilir. Müşterilerce kullanılmayan ve taahhüt olarak kalmaya devam eden tutarlara %20 oranı uygulanacaktır.

6) Kredi kartı harcama limiti taahhütleri,

Kredi kartı hamiline teslim tarihinden itibaren, tahsis edilen harcama limiti tutarı bu sınıfta izlenir. Kredi kartı hamili tarafından taksitli veya taksitsiz olarak yapılan harcama tutarları, satış belgesinin düzenlendiği veya harcama bilgisinin bankaya ulaştığı tarihte bu tutardan indirilir. Nakit çekme olanağı veren kredi kartlarında hamilin nakit çektiği andan itibaren aynı uygulama gerçekleştirilir. Diğer bir ifade ile bankanın müşterisine tahsis ettiği kredi kartı harcama limitinden müşterisinin kullanma yetkisinde olan tutarları göstermektedir.

7) Kurulca belirlenecek orta/düşük riskli diğer kalemler.

Kurul tarafından orta/düşük riskli olarak belirlenecek diğer kalemler de bu grup altında sınıflandırılacaktır.

ç) Düşük riskli gayrinakdi krediler ve taahhütler,

Düşük riskli gayrinakdi kredi ve taahhütlere %0 oranı uygulanmaktadır. Bu tarz gayrinakdi krediler ve taahhütlerde bankalar genelde kredi müşterilerinin kredibilitesinde görülen bozulmalar neticesinde herhangi bir şarta veya zamana bağlı olmaksızın bu yükümlülüklerinden cayma hakkına

sahiptirler. Anılan durumun neticesinde, düşük riskli gayrinakdi kredi ve taahhütler altında sınıflandırılan krediler %0 oranı ile çarpıldığı için nette ilave sermaye yükümlülüğü doğmamaktadır.

1) Aval verilmemiş kabul kredileri,

Yabancı ihracatçıların keşide ettikleri poliçelerin banka tarafından kabulü, aval sıfatı ile imzalanması ya da yurtdışındaki muhabirlere banka adına verecekleri kabul kredileri için tevdi edilen garantiler bu sınıfta yer alır. Kabul kredilerinde bankanın ilgili poliçeye aval vermemesi onun ihracatçıya karşı hukuki sorumluluğunun doğmasını engellediği için mezkûr hesapta muhasebeleştirilen ithalat tutarları %0 oranı uygulanmaktadır.

2) Lehdar adına ödeme yükümlülüğü bulunmayan akreditifler,

Teyitsiz akreditiflerde, muhabir banka, akreditifi lehdara sadece ihbar etmekle yükümlüdür. Muhabir banka, gelen akreditifin doğruluğunu kontrol eder ancak, ödeme taahhüdü altına girmez. Akreditif şartlarına uygun vesaikin ibrazı karşılığında ödeme taahhüdü, sadece akreditifi açan bankanın (amir bankanın) sorumluluğundadır. Muhabir bankanın ödeme yükümlülüğü bulunmayan bu tarz akreditiflere %0 oranı uygulanacaktır.

3) Ciro zincirinde herhangi bir banka bulunan cirolar,

Ciro zincirinde herhangi bir banka bulunan cirolar daha düşük riskli olarak tanımlandığı için bu fıkra altında sınıflandırılmakta ve % 0 doranına tabi olmaktadır. Ciro silsilesinde, önceki cirantalardan ciro edilen tutarın talep edilebilmesinin mümkün olması ve bu silsilede bir bankanın yer alması bu tarz ciroların düşük riskli olarak sınıflandırılmasına olanak vermektedir.

4) İki güne kadar valörlü döviz alım satım taahhütleri,

İşlemin gerçekleşme tarihi ile sözleşme tarihi arasındaki sürenin iki gün olması durumunda döviz alım ve satım taahhütlerine uygulanacak oran %0 olacaktır. İşlemin valörünün (gerçekleşme tarihinin) çok kısa olması ve işlemde karşılıklı olarak iki değerin değişilmesi nedeniyle riskliliğin düşük düzeyde olduğu değerlendirilmektedir.

5) Aktif değerler satım taahhütleri ve vadeli mevduat alım taahhütleri,

Herhangi bir aktif değere ilişkin satım taahhüdünün verilmiş olması düşük riskliliğe sahip olarak değerlendirilmektedir. Esasında ilgili aktif değer zaten mali tablolarda yer almakta olup buna ilişkin risk hesaplaması yapılmaya devam edilmektedir. Anılan değere ilişkin bir satım taahhüdünün verilmiş olması yüksek bir oranın uygulanmasını gerektirecek bir duruma yol açmamakta ve dolayısıyla %0 oranı kullanılmaktadır.

Benzer bir durum vadeli mevduat alım taahhüdü için de geçerlidir. Vadeli mevduat alım taahhüdü bir diğer ifadeyle ilerideki bir tarihte banka tarafından kullanılacak kredi, bir varlık değil yükümlülüğün ortaya çıkmasına neden olacaktır. Bu açıdan anılan taahhüdü veren banka kredi riskine maruz kalmayacaktır.

6) Herhangi bir şarta ve ihbara bağlı olmaksızın cayılabilen ya da borçlunun kredi kalitesindeki bozulmadan dolayı otomatik olarak iptali mümkün olan cayılabilir taahhütler,

Taahhtülerden herhangi bir şarta ve ihbara bağlı olmaksızın cayılabilen ya da borçlunun kredi kalitesindeki bozulmadan dolayı otomatik olarak iptali mümkün olan cayılabilir taahhütler bu alt bent kapsamında değerlendirilecektir.

7) Kurulca belirlenecek düşük riskli diğer kalemler.

Yukarıda belirtilen işlemler dışında kalan ve Kurulca düşük riskli olarak belirlenen diğer gayrinakdi kredi ve taahhütler bu fıkra kapsamında değerlendirilecektir.

(4) Maruz kalınan riskin bir repo sözleşmesi veya bir menkul kıymet veya emtia ödünç verme veya ödünç alma işlemi ve kredili menkul kıymet işlemleri kapsamında satılan, devredilen veya ödünç verilen menkul kıymetler veya emtia niteliğinde olduğu durumlarda bu menkul kıymetlerin veya emtianın risk tutarının kredi riski azaltımına ilişkin usul ve esaslar çerçevesinde artırılmasının öngörülmesi halinde, risk tutarı olarak bu artırımlı değer dikkate alınır.

Kredi riski azaltımı, bankaca maruz kalınan kredi riski tutar ya da tutarlarının azaltımı amacıyla kullanılan tekniği ifade eder. SYR Yönetmeliği'nin 5 inci maddesinin yedinci fıkrasında belirtildiği üzere repo işlemleri, menkul kıymetler veya emtia ödünç verme veya ödünç alma işlemleri, süresi uzun takas işlemleri ve kredili menkul kıymet işlemlerinin risk tutarı, SYR Yönetmeliği'nin Ek 2'sine ya da kredi riski azaltımına ilişkin usul ve esaslara uygun olarak belirlenir. Bu kapsamda;

- maruz kalınan riskin bir repo sözleşmesi veya
- bir menkul kıymet veya emtia ödünç verme veya ödünç alma işlemi ve kredili menkul kıymet işlemleri kapsamında satılan, devredilen veya ödünç verilen menkul kıymetler veya emtia niteliğinde olduğu durumlarda

bu menkul kıymetlerin veya emtianın risk tutarının kredi riski azaltımına ilişkin usul ve esaslar çerçevesinde artırılmasının öngörülmesi halinde, risk tutarı olarak bu artırımlı değer dikkate alınacaktır. Söz konusu artırımlı değerin uygulanmasına ilişkin hususlar KRAT Tebliği'nin 34 üncü maddesinin beşinci fıkrasında yer almaktadır.

Anılan konuda kredi riski azaltımı uygulanmasına rağmen risk tutarının artması şeklindeki ifadeyle kastedilen husus, kredi riski azaltım aracının uygulanmasından önce kredi riskine maruz tutarla ilgili olarak bazı ayarlamalar yapılabilmesidir. Fıkra hükmünde bahsi geçen ayarlamaların kredi riskine maruz tutarın artırılabileceği şeklinde bir sonuca yol açacağı belirtilmektedir. Artırımın yapılma şekli repo işlemi kullanılarak aşağıda anlatılmıştır.

Bilindiği üzere repo işleminde herhangi bir menkul kıymeti karşı tarafa devretme mukabilinde fon temin edilmektedir. İşlemin vade sonunda ise işlemiş faiziyle birlikte fon iade edilmekte ve menkul kıymet geri alınmaktadır. Ancak repo işlemi yapıldığı andaki menkul kıymetin piyasa değeri ile işlem vadesinin dolduğu gündeki menkul kıymetin piyasa değeri aynı olmayabilmektedir. İşlem vadesinde menkul kıymetin piyasa değerinin, bankaca iadesi yapılacak fon tutarı ve işlemiş faiz tutarından fazla olduğu

varsayımı altında; iade işlemi gerçekleşmezse banka açısından bir zarar ortaya çıkabilecektir. İşte bu iadenin olmaması ve menkul kıymetin işlem vadesindeki piyasa değerinin ödenecek fon tutarı ve işlemiş faizden fazla olduğu varsayımı altında oluşabilecek zarara karşılık repo işleminde karşı tarafa verilen menkul kıymet, volatilite ayarlamasına tabi tutulmakta, diğer bir ifadeyle menkul kıymet işlemin yapıldığı andaki piyasa değerinden daha yüksek bir değerle dikkate alınmaktadır. Esasında repo işleminde karşı tarafa verilen teminat bir nevi kullandırılan kredi, alınan fon ise kullandırılan kredinin nakit teminatı gibi dikkate alınmaktadır. Sonuç olarak; repo işleminde karşı tarafa teminat olarak verilen menkul kıymetin rayiç değeri artırımlı olarak hesaplamalara dâhil edilmektedir. Risk tutarlarının artırımlı değer olarak nasıl dikkate alınacağı Kredi Riski Azaltım Tekniklerine İlişkin Tebliği dokümanında açıklanmıştır.

(5) Türev finansal araçların risk tutarı, Ek-2'ye uygun olarak tespit edilir ve bu yöntemler için yenileme sözleşmeleri ve diğer netleştirme sözleşmelerinin etkileri de bu tespitte dikkate alınır.

Yukarıdaki fıkra hükmünde türev finansal araçlara ilişkin risk tutarının, SYR Yönetmeliği'nin Ek 2'sine göre tespit edileceği belirtilmektedir. SYR Yönetmeliği'nin Ek 2'sinin başlığı "Türev Finansal Araçlar, Repo İşlemleri, Menkul Kıymetler Veya Emtia Ödünç Verme Veya Ödünç Alma İşlemleri, Takas Süresi Uzun İşlemler İle Kredili Menkul Kıymet İşlemlerinde Karşı Taraf Kredi Riski"dir. Buna göre türev finansal araçlara ilişkin Ek 2'de belirtilen hükümler doğrultusunda karşı taraf kredi riski hesaplaması yapılacak ve bu hesaplama sırasında yenileme sözleşmelerinin ve diğer netleştirme anlaşmalarının etkileri de dikkate alınacaktır. Yenileme sözleşmeleri, netleştirme anlaşmalarının bir alt türü olup, bir kredi riski azaltım tekniğidir. Bahsi geçen tekniklere ilişkin ayrıntılı açıklama Kredi Riski Azaltım Tekniklerine İlişkin Tebliği dokümanında yer almaktadır.

Bu fıkrada, türev finansal araçların karşı taraf kredi riski hesabında (kredi riski altında yer alan) ne şekilde dikkate alınacağı açıklanmaktadır. Bilindiği üzere karşı taraf kredi riski, ilgili enstrümanın alım satım ya da bankacılık hesaplarında olmasına bağlı olarak sırasıyla piyasa riskinin ya da kredi riskinin alt unsuru olabilecektir.

(6) Beşinci fıkra hükmünün uygulanmasında aşağıda belirtilen sözleşmeler türev finansal araç olarak kabul edilir.

Aşağıda (a), (b) ve (c) alt bentlerinde açıklanacak olan türev finansal araçlar için bu maddenin beşinci fıkrası uyarınca Ek-2'ye uygun olarak karşı taraf kredi riski kapsamında risk tutarları hesaplanacaktır.

(a) Faiz oranına dayalı sözleşmeler:

1) Tek para birimine dayalı faiz oranı swap işlemleri,

Swap, iki tarafın birbirlerine belirli periyodlarla veya vade sonunda karşılıklı ödeme yapma taahhütlerini içeren bir sözleşmedir. Faiz oranı swapları kurumların sabit veya değişken faizli varlık ve yükümlülüklerine ilişkin hedge amaçlarına da hizmet edebilir. Swaplar ayrıca spekülatörler tarafından, herhangi bir fonlama maliyetine katlanmaksızın, faiz oranı değişimlerinden kâr etmenin aracı olarak da kullanılabilmektedir. Tek Para Birimine Dayalı Faiz Oranı Swap İşlemleri de swap işlemlerinin bir alt türüdür. Ancak burada taraflar tek bir para birimi cinsinden değişken ve sabit faizli nakit akışlarını karşılıklı olarak değiştirmektedir. Bu işlem, genellikle taraflardan birinin sabit faizli ödeme, diğerinin ise değişken faizli ödeme yapma zorunluluğunun bulunması durumunda kullanılmaktadır.

Örnek: A ve B bankaları Avrupa Birliği ülkelerinde faaliyet gösteren iki ayrı bankadır. A bankası önemli miktarda değişken faizli kaynak toplamaktadır. Ancak bu değişken faizli kaynaklarını, piyasadaki rekabetin baskısı nedeniyle, sabit faizli kredi olarak plase etmekte bu da A bankasının, faizlerin de arttığı varsayımı altında, maruz kaldığı faiz oranı riskini artırmaktadır. A bankası maruz kaldığı faiz oranı riskini azaltmak amacıyla türev finansal araçlardan faiz oranı swabı işlemine başvurabilecektir.

B bankası ise başka bir Avrupa Birliği ülkesinde faaliyet göstermekte olup repütasyonu sayesinde sabit faizli kaynak toplayabilmektedir. B bankası daha çok değişken faizli kredi kullandırmak istemektedir. Bu durum ise B bankasının, faizlerin de düştüğü varsayımı altında, maruz kaldığı faiz oranı riskini artırmaktadır. A ve B bankasına ilişkin bahsi geçen koşullar iki bankanın bir araya gelerek tek para birimine dayalı faiz oranı swap işlemi yapmalarına zemin hazırlayacaktır. Bu anlaşmanın mekanizması ise şöyle çalışacaktır.

İki banka ileride belirledikleri bir tarihe kadar 100.000.000 Euro nominal tutarlı bir swap işlemi yapacaklardır. Bu işleme göre A bankası B bankasına 100.000.000 Euro * %5 = 5.000.000 USD sabit faiz ödeyecek buna mukabil B bankası A bankasına 100.000.000 Euro * Euro Libor faizi üzerinden ödeme yapacaktır. Böylelikle swap işlemi sayesinde A bankası değişken faizli kaynak yapısını; B bankası ise sabit faizli kaynak yapısını (her bir bankanın aktifinin faiz yapısı dikkate alındığında) hedge etmiş olacaktır.

2) Baz swap işlemler,

Baz swap işleminde belirleyici unsur, swap işleminin iki bacağının da değişken faizli olmasıdır. Bu kapsamda tek para birimine dayalı ve çapraz kura dayalı faiz oranı swap işlemlerinden iki bacağı da değişken faizli olanlar baz swap işlemleri içerisinde değerlendirilecektir.

Aşağıda baz swap işlemlerine ilişkin örnekler verilmiştir;
- USD Liborun verilip Euro Liborun tahsil edildiği swap işlemi ve
- USD enflasyona endeksli faizin verilip USD Liborun tahsil edildiği swap işlemi.

3) Vadeli faiz oranı sözleşmeleri,

Tezgah üstü piyasalarda yapılan bir türev işlemdir. Buna göre taraflar arasında gelecekteki bir tarihten itibaren belirli bir vade için belirli bir anapara üzerinden faiz alınıp/verilmesi üzerinde anlaşma yapılır. Vadeli faiz oranı sözleşmeleri (Forward Rate Agreement - FRA) temelde faiz oranı dalgalanmalarına karşı bir koruma sağlamaktadır. Gelecekteki bir faiz oranı yükselmesine karşı kendini korumak isteyen FRA alıcısı, gelecekte faiz oranlarının düşeceği beklentisi içinde olan bir FRA satıcısıyla karşılıklı olarak bu işlemi gerçekleştirebilir. Konuya ilişkin örnek aşağıda sunulmuştur.

Örnek: A bankası yaptığı bütçe çalışmalarında 3 ay sonra 100.000.000 Euro tutarında ve 5 aylık bir krediye ihtiyaç duyacağını tespit etmiştir. Mevcut durumda 5 aylık faiz oranı %2 seviyesinde olmakla birlikte A bankası (alıcı) ilerleyen dönemlerde faiz oranlarının yükselmesini beklemektedir. B bankası (satıcı) ise ilerleyen dönemlerde faiz oranlarının düşeceği beklentisi içerisindedir. İki banka arasında 3 ay sonra başlayacak ve 5 ay vadeli, 100.000.000 Euro nominal değerinde %2,1 faiz oranı üzerinden bir FRA imzalanmıştır. Buna göre vadede A bankası B bankasından 100.000.000 Euro tutarında, 5 aylık bir kredi kullanacaktır. Kredinin faiz oranı ise 5 aylık %2,1 olarak tespit edilmiştir.

Vade tarihinde 5 aylık bir kredinin faiz oranının %3 olması durumunda A bankası, %1 olması durumunda ise B bankası net kazanç elde edecektir.

4) Faiz oranı futures sözleşmeleri,

Faiz oranı futures sözleşmelerinde de FRA'lerdeki gibi taraflar gelecekteki bir tarihte belirli bir vade için belirli bir anapara üzerinden faiz alınıp/verilmesi üzerinde anlaşırlar. Bu işlemlerin FRA'lerden farkı organize bir borsada alınıp satılmasıdır. Ayrıca futures işlemlerinde kontratın alıcısı ve satıcısı FRA kontratlarının alıcısı ve satıcısıyla ters yönde beklentilere sahiptir. Bu durumun nedeni FRA'lerde direk olarak faiz oranı alınıp satılırken futures kontratlarında ise faiz oranına dayalı getiri sağlayan bir finansal enstrümanın alınıp satılmasıdır. Konuya ilişkin örnek aşağıda sunulmuştur.

Örnek: Değişken faizli bir borcu bulunan A bankası faizlerin yükselmesini beklemekte ve bu faiz yükselişinin mali bünyesini olumsuz etkilemesinden çekinmektedir. A bankası borcuyla aynı tutarda bir faiz oranı futures sözleşmesinde kısa pozisyon almıştır. Böylelikle herhangi bir faiz yükselişinin satıcının borç tutarında meydana getireceği artış, futures sayesinde elde edeceği kârla hedge edebilecektir. Ya da ikinci bir örnek olarak elinde sabit getirili bir menkul kıymet bulunduran B bankasını düşündüğümüzde, B bankası faiz artışlarından korunmak isteyecektir. Bir futures kontratında kısa pozisyonda bulunan B bankası faizlerin artması durumunda elindeki menkul kıymetin değer düşüşünden dolayı maruz kalacağı zararı futures kontratından elde edeceği kârla hedge edecektir.

5) Satın alınan faiz oranı opsiyonları,

Opsiyon sözleşmeleri, sözleşmeyi alan tarafa; üzerine opsiyon yazılan mal veya kıymeti (dayanak varlık) gelecekte belirli bir tarihte veya tarihe kadar, belirli bir fiyattan, belirlenen miktarda alma veya satma hakkı tanımaktadır. Opsiyonlar alım (call) ve satım (put) opsiyonları olmak üzere iki farklı türdedir. Alım opsiyonlarında; opsiyon alıcısına dayanak varlığı satın alma hakkı sağlanırken; satım opsiyonlarında opsiyon alıcısına dayanak varlığı satma hakkı sağlanmaktadır. Opsiyonlar organize olan ve olmayan piyasalarda işlem görebilmektedir. Faiz oranı opsiyonları; dayanak varlığın faiz oranı olduğu opsiyonlardır.

Opsiyon işlemlerinde piyasa riski esasen satıcının üzerindedir. Alıcı ise satıcının yükümlülüğünü yerine getirmeme olasılığı nedeniyle karşı taraf kredi riski hesaplayacaktır. Alıcı açısından karşı taraf kredi riskine konu olacak tutar opsiyonun değerine bağlıdır. Opsiyonun değeri dayanağındaki menkul kıymetin değeriyle bağlantılı bir şekilde hareket edecektir. Örneğin DİBS satın alma hakkı veren bir opsiyonun satın alınması durumunda, faiz oranlarındaki bir düşüş DİBS'in ve opsiyonun rayiç değerini olumlu etkilerken; faiz oranlarındaki bir yükseliş DİBS'in ve opsiyonun değerini olumsuz etkileyecektir.

6) Benzer nitelikteki diğer sözleşmeler.

Faiz oranına dayalı diğer türev işlemler de bu kapsamda değerlendirilecektir.

(b) Dövize ve altına dayalı sözleşmeler:

1) Çapraz kura dayalı faiz oranı swap işlemleri;

Çapraz kura dayalı faiz oranı swap İşlemleri iki taraf arasında iki farklı para biriminin tespit edilmiş bir kurdan belirli bir vadeye kadar değişimini öngören türev sözleşmelerdir. Bu işlemde anaparaların ve/veya anaparalarla bağlantılı olarak faiz ödemelerinin karşılıklı değişimi söz konusu olmaktadır. Çapraz kura dayalı faiz oranı swap işlemleri mukayeseli avantajlardan faydalanmak amacıyla kullanılmaktadır. Diğer bir ifadeyle değişik para birimleri cinsinden likiditeye ihtiyaç duyan taraflar adı geçen ihtiyacın karşılıklı olması şartıyla anlaşmaya varırlar. Çapraz kura dayalı faiz oranı swap işlemleri faiz oranı swap işlemlerine benzemekle birlikte, farkı faiz ödemelerinin yanı sıra anaparaların da karşılıklı olarak el değiştirebilmesidir. Kısaca çapraz kura dayalı faiz oranı swap işlemleri para swabı ile faiz oranı swabının birleşmiş halidir.

Örnek: A bankası önemli miktarda yabancı para (YP) mevduat kabul etmektedir. Ancak bu YP mevduatını yine YP olarak, mevzuat kısıtları nedeniyle, plase edememektedir. Diğer bir ifadeyle A bankası sadece Türk Parası (TP) plasman yapabilmektedir. A bankası elindeki YP'yi TP'ye çevirdiğinde ise kur riskine maruz kalmaktan çekinmektedir. Bu durumda A bankası elindeki YP'yi kur riskine minimum düzeyde maruz kalarak TP plasmana aşağıdaki şekilde çevirebilecektir.

A bankası yurtdışında kurulu B bankasına giderek kendi elindeki YP'yi verip karşılığında TP almak üzere anlaşma yapmak istemiştir. İki banka ileride belirledikleri bir tarihte birbirlerine verdikleri parayı tekrar değiş tokuş edeceklerdir. Vadeye kadar geçen sürede ise kendi bünyelerinde kullandıkları paranın faizini belirli periyotlarda birbirilerine ödeyeceklerdir. Vadeye kadar geçen sürede A bankası TP'yi, B bankası ise YP'yi kullanacaktır.

2) Vadeli döviz sözleşmeleri,

Vadeli döviz sözleşmeleri (Forward foreign-exchange contracts) bir türev finansal ürün olup ileriki bir tarihte, belirlenmiş bir fiyattan bir dövizin satın alınmasını sağlayan sözleşmelerdir. Vadeli döviz sözleşmeleri tezgahüstü piyasalarda işlem görmektedir. Vadeli döviz sözleşmelerinin içeriği ve şartları standart olmayıp, bunlar taraflarca belirlenir. Vade sonunda sözleşmeye konu dövizler, taraflarca değiş tokuş (fiziki teslimat, physical settlement) edilebileceği gibi tarafların piyasa fiyatı ve sözleşmede belirlenmiş fiyatın arasındaki farkı birbirlerine ödemeleri de (nakdi uzlaşma, cash settlement) mümkündür. Vadeli döviz sözleşmelerine ilişkin bir örnek aşağıda sunulmuştur.

6 ay sonra döviz cinsinden kredi geri ödemesi bulunan A bankası kurların artması ihtimaline karşı, diğer değişkenlerin sabit olduğu varsayımı altında, maliyetlerini yerel para cinsinden sabitlemek istemektedir. Bunun için de 6 ay vadeli bir vadeli döviz sözleşmeleri işlemine girerek, vadesinde yerel para karşılığında döviz almayı sağlamaktadır. Borcun vadesi geldiğinde vadeli döviz sözleşmeleri ile alınan döviz kredi geri ödemesi için kullanılacaktır.

3) Döviz futures sözleşmeleri,

Döviz futures sözleşmeleri özünde vadeli döviz sözleşmelerinin aynısıdır. Ancak, organize piyasalarda yapılması, standardize edilmiş işlemler olması gibi vadeli döviz sözleşmelerden bazı farklılıkları bulunmaktadır. Döviz futures sözleşmelerinin, risk hesaplaması açısından, vadeli döviz sözleşmelerinden en önemli farkı ise; döviz futures sözleşmelerinde bir organize piyasa söz konusu olduğu için daha az sermaye yükümlülüğünün hesaplanabileceğidir. Zira döviz futures sözleşmelerinde işlemin yapıldığı karşı taraf Merkezi Karşı Taraflar olup, söz konusu kuruluşlarca günlük olarak teminatlandırma yapılması, temerrüt garanti fonlarının bulunması gibi gerekli şartların sağlanması durumunda, bu işlemlerden doğan karşı taraf kredi riski tezgahüstü işlemlere göre daha az olacaktır.

4) Satın alınan döviz opsiyonları,

Satın alınan döviz opsiyonları'nda dayanak varlık döviz olmaktadır. Opsiyonun değeri dayanağındaki döviz kurları ile bağlantılı bir şekilde hareket edecektir. Örneğin EURO satın alma/ TL satma hakkı veren bir opsiyonun satın alınması durumunda, EURO/TL kurunun artışı opsiyonun rayiç değerini artırırken; EURO/TL kurunun azalışı opsiyonun rayiç değerini azaltacaktır.

5) Benzer nitelikteki diğer sözleşmeler,

Dövize dayalı diğer türev işlemler de bu kapsamda değerlendirilecektir.

6) Altına dayalı (1) ilâ (5) inci alt bentlerde belirtilenlere benzer nitelikte sözleşmeler.

Önceki alt bentlerde yer verilen sözleşmelerde dayanak varlık olarak döviz yerine altın kullanıldığı durumlarda altına dayalı türev ürünler söz konusu olur. Vadeli altın alım sözleşmesi, altın futures sözleşmeleri bu sözleşmelere örnek olarak gösterilebilir. Altına dayalı türev sözleşmeler de, karşı taraf kredi riski hesaplamasında dövize dayalı türev sözleşmeler gibi dikkate alınmaktadır.

c) Diğer varlıklara veya endekslere dayalı, (a) bendinin (1) ilâ (5) inci ve (b) bendinin (1) ilâ (4)'üncü alt bentlerinde belirtilenlere benzer nitelikte sözleşmeler. Bu sözleşmeler, (a) veya (b) bentleri kapsamına dâhil edilmeyen opsiyonlar, futures sözleşmeleri, vadeli faiz oranı işlemleri ve diğer menkul kıymete dayalı türev işlemler ile döviz kuru, faiz oranı ve getiriye dayalı diğer araçlar, finansal endeksler veya finansal göstergelere dayalı nakit veya teslimle kapatılacak diğer sözleşmeler, nakit veya ilgili varlıkların organize piyasalarda alım satımının yapılması kaydıyla teslimle kapatılacak emtiaya dayalı türev işlemler, swaptionlar, ikinci kuşak türevler ve egzotik türev işlemleri kapsayacaktır.

Bu bent ile (a) ve (b) bentlerinde değinilmeyen diğer bütün türev enstrümanlar karşı taraf kredi riski hesaplamalarına dâhil edilmiştir.

(7) Repo işlemleri, menkul kıymetler veya emtia ödünç verme veya ödünç alma işlemleri, takas süresi uzun işlemler ve kredili menkul kıymet işlemlerinin risk tutarı, Ek-2'ye ya da kredi riski azaltımına ilişkin usul ve esaslara uygun olarak belirlenir.

"Repo sözleşmesi ve ters repo sözleşmesi" SYR Yönetmeliği'nin tanımlar başlıklı 3 üncü maddesinin (uu) bendinde, "Menkul kıymet ve emtia ödünç verme veya ödünç alma işlemleri" ise aynı maddenin (hh) bendinde ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır.

Takas süresi uzun işlemler, menkul kıymet veya dövizin nakit veya diğer bir finansal araç karşılığında tesliminin taahhüt edildiği ve sözleşmede belirlenmiş takas veya teslim tarihi; işlemin yapıldığı tarihten beş iş gününden sonraki bir tarih ya da piyasa standartları daha kısa bir takas süresi öngörüyorsa söz konusu piyasa standardından daha sonraki bir tarih olarak belirlenmiş işlemleri ifade eder.[48] Takas süresi uzun işlemler kapsamındaki işlemler özellikli işlemler olup edimlerin yerine getirilmesi her ne kadar taahhütlerin verildiği tarihten sonraki bir tarihte gerçekleştirilecek olsa da bunlar bir türev işlem olarak değerlendirilmemektedir.

Kredili menkul kıymet işlemleri, menkul kıymetlerin satın alınması, satılması, pozisyon olarak tutulması (portföyde bulundurulması) veya alım satım işlemleri için kredi açılması işlemlerini ifade eder. Kredili menkul kıymet işlemleri, menkul kıymetlerin teminat olarak kullanılması yoluyla açılan diğer kredileri kapsamaz.[49] Bankacılık uygulamasında kredili menkul kıymet işlemleri için kullanılan krediler genellikle borçlu cari hesap şeklinde işletilmektedir. Kredili menkul kıymet işlemlerine yönelik olarak SPK tarafından 14.7.2003 tarihli ve 25168 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Sermaye Piyasası Araçlarının Kredili Alım, Açığa Satış ve Ödünç Alma ve Verme İşlemleri Hakkında Tebliğ isimli bir düzenleme de bulunmaktadır. Anılan Tebliğ'in 4 üncü maddesinin 3 üncü fıkrası hükümleri uyarınca bankalar 7 nci ve 8 inci maddeleri hariç olmak üzere bahsi geçen Tebliğ hükümlerine tabidir.

> *(8) Maruz kalınan riskin fonlanmış kredi korumasına tâbi olduğu hallerde, söz konusu kalem için hesaplanacak risk tutarı, kredi riski azaltımına ilişkin usul ve esaslara uygun olarak değiştirilebilir.*

Karşı taraf kredi riskiyle ilgili olarak, maruz kalınan riskle ilişkili herhangi bir fonlanmış kredi riski azaltımı tekniğinin uygulanması durumunda anılan tekniğin risk azaltıcı etkisi dikkate alınarak sermaye yükümlülüğü hesaplaması yapılacaktır. Konunun ayrıntısına KRAT Tebliği'nde yer verilmiştir.

[48] SYR Yönetmeliği'nin Ek 2'sinin Birinci Bölüm'ünün 1 inci fıkrası.
[49] SYR Yönetmeliği'nin Ek 2'sinin Birinci Bölüm'ünün 2 nci maddesi.

(9) Beşinci fıkra hükümlerine bakılmaksızın, Kurumca yapılacak değerlendirmeye göre merkezi bir takas kurumu aracılığıyla gerçekleştirilen işlemlere ilişkin risk tutarları; söz konusu takas kurumunun tüm katılımcılardan kaynaklanan karşı taraf kredi risklerinin günlük bazda tam teminatlandırılmış olması şartıyla, Ek-2 İkinci Bölüm altıncı fıkra hükümlerine uygun olarak tespit edilir.

Bahsi geçen fıkra hükümlerine aşağıda yer verilmiştir.

*"6. Merkezi bir takas kurumuyla yapılan henüz ödemesi gerçekleşmemiş ve takas kurumunca reddedilmemiş olan türev sözleşmeler, repo işlemleri, menkul kıymet veya emtia ödünç işlemleri, uzun süreli takas işlemleri ve kredili menkul kıymet işlemlerine ilişkin karşı taraf kredi riski için risk tutarı **"sıfır"** olarak dikkate alınır. Ayrıca, merkezi bir takas kurumuyla yapılan türev sözleşmeler, repo işlemleri, menkul kıymet ödünç işlemleri, uzun süreli takas işlemleri ve kredili menkul kıymet işlemleri veya Kurumca tespit edilecek diğer işlemlerde merkezi takas kurumundan kaynaklanan kredi riskine ilişkin risk tutarı da **"sıfır"** olarak uygulanır. Merkezi takas kurumu ile yapılan işlemler kendi düzenlemeleri çerçevesinde **günlük olarak tam teminatlandırmaya** tabi olmalıdır."*

Tanımlar kısmında da izah edildiği üzere merkezi takas kurumunun en önemli özelliği, taraflara karşı yükümlülüklerin yerine getirilmesini garanti etmesidir. Bu garanti nedeniyle tarafların kredi riski (dolayısıyla da karşı taraf kredi riski) önemli derecede azalmaktadır. Merkezi karşı taraf ile gerçekleştirilen işlemlerde risk tutarı "sıfır" olarak dikkate alınacaktır. Risk tutarının sıfır olarak uygulanabilmesi için yapılan işlemlerin günlük olarak tam teminatlandırılıyor olması gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle işlemler günlük değerlendiği için ortaya çıkan zarar tutarlarına ilişkin olarak ilave teminatların ilgili kişilerce hemen temin edilmesi gerekecektir.

Tablo 7: SYR Yönetmeliği Madde 6

Risklerin sınıflandırılması
Madde 6-
(1) Maruz kalınan riskler, aşağıdaki şekilde sınıflandırılır:
a) Merkezi yönetimlerden veya merkez bankalarından şarta bağlı olan ve olmayan alacaklar,
b) Bölgesel yönetimlerden veya yerel yönetimlerden şarta bağlı olan ve olmayan alacaklar,
c) İdari birimlerden ve ticari olmayan girişimlerden şarta bağlı olan ve olmayan alacaklar,
ç) Çok taraflı kalkınma bankalarından şarta bağlı olan ve olmayan alacaklar,
d) Uluslararası teşkilatlardan şarta bağlı olan ve olmayan alacaklar,
e) Bankalar ve aracı kurumlardan şarta bağlı olan ve olmayan alacaklar,
f) Şarta bağlı olan ve olmayan kurumsal alacaklar,
g) Şarta bağlı olan ve olmayan perakende alacaklar,
ğ) Şarta bağlı olan ve olmayan gayrimenkul ipoteğiyle teminatlandırılmış alacaklar;
h) Tahsili gecikmiş alacaklar,
ı) Kurulca riski yüksek olarak belirlenen alacaklar,
i) İpotek teminatlı menkul kıymetler,
j) Menkul kıymetleştirme pozisyonları,
k) Bankalar ve aracı kurumlardan olan kısa vadeli alacaklar ile kısa vadeli kurumsal alacaklar,
l) Kolektif yatırım kuruluşu niteliğindeki yatırımlar,
m) Diğer alacaklar.

(2) Maruz kalınan riskin birinci fıkranın (g) bendinde atıf yapılan perakende alacak sınıfına dahil edilebilmesi için, söz konusu riskin aşağıdaki koşullara uygun olması gerekir;
a) Maruz kalınan riskin gerçek kişilerle ya da KOBİ'lerle ilgili olması,
b) Borçlu müşteriden veya borçlu risk grubundan olan alacak toplamının perakende alacak sınıfına dahil tüm alacakların binde ikisini aşmaması,
c) Brüt tahsili gecikmiş alacaklar dâhil, şarta bağlı olan ve olmayan ikamet amaçlı gayrimenkul ipoteği ile teminatlandırılmış alacaklar hariç olmak üzere borçlu müşterinin veya borçlu risk grubunun bankaya, ana ortaklığa ve bağlı ortaklıklarına olan toplam borç tutarının iki milyon TL'yi geçmemesi gerekir. Bu sınırın hesabında bilançodışı işlemler kredi dönüşüm oranları uygulandıktan sonraki tutarları üzerinden dikkate alınır. Bankalarca bu bilgilerin edinilmesi için her türlü tedbir alınır..

(3) Maruz kalınan riskin birinci fıkranın (e) ve (k) bentlerinde atıf yapılan alacak sınıflarına dahil edilebilmesi için, ilgili alacağın, Kanuna veya 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununa tabi bankalar ve aracı kurumlardan ya da Kurum veya Sermaye Piyasası Kurulu tarafından uygulanan sermaye yeterliliğine muadil sermaye yeterliliği uygulamasına tabi yurtdışı bankalar ve aracı kurumlardan olması gerekir.

(4) Menkul kıymetler, perakende alacak sınıfına dahil edilemez.

(5) Perakende asgari kiralama alacaklarının bugünkü değeri, perakende alacak sınıfına dahil edilebilir.

(6) Birinci Fıkranın (a) ila (l) bentlerinde yer alan risk sınıflarına dahil edilmeyen alacaklar söz konusu fıkranın (m) bendinde yer alan "Diğer Alacaklar" altında sınıflandırılır.

Risklerin sınıflandırılması
Madde 6-
(1) Maruz kalınan riskler aşağıdaki şekilde sınıflandırılır:

Basel II ve CRD'de kredi riski standart metot hesaplamaları için, benzer risk profiline sahip varlıklar aynı başlık altında sınıflandırılmıştır. Bu başlıkların her biri bir risk sınıfı olarak adlandırılmaktadır.

İzleyen bölümde her bir risk sınıfı detaylı bir şekilde anlatılacak olup, bankaların kredi riskine esas tutar hesaplayacağı tüm portföyünün söz konusu risk sınıflarına ayrıştırılmasında BDDK tarafından belirlenen ve aşağıda yer alan Önceliklendirme Şeması kullanılacaktır. Bankaların söz konusu sınıflandırmayı kredi riski azaltım teknikleri uygulamadan önce yapmaları gerekmektedir.

Şekil 13: Önceliklendirme Şeması

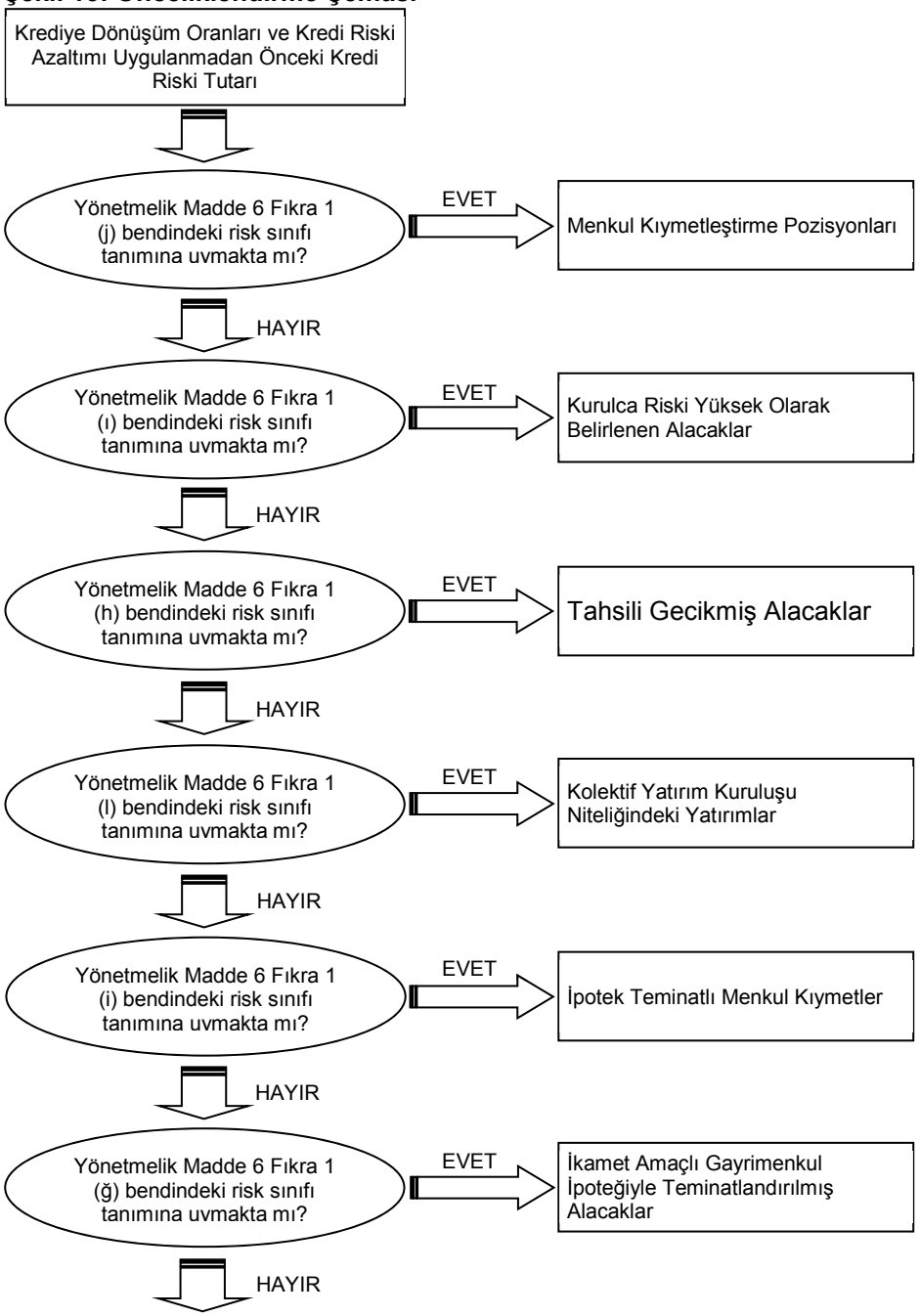

Sonraki sayfada devam etmektedir.

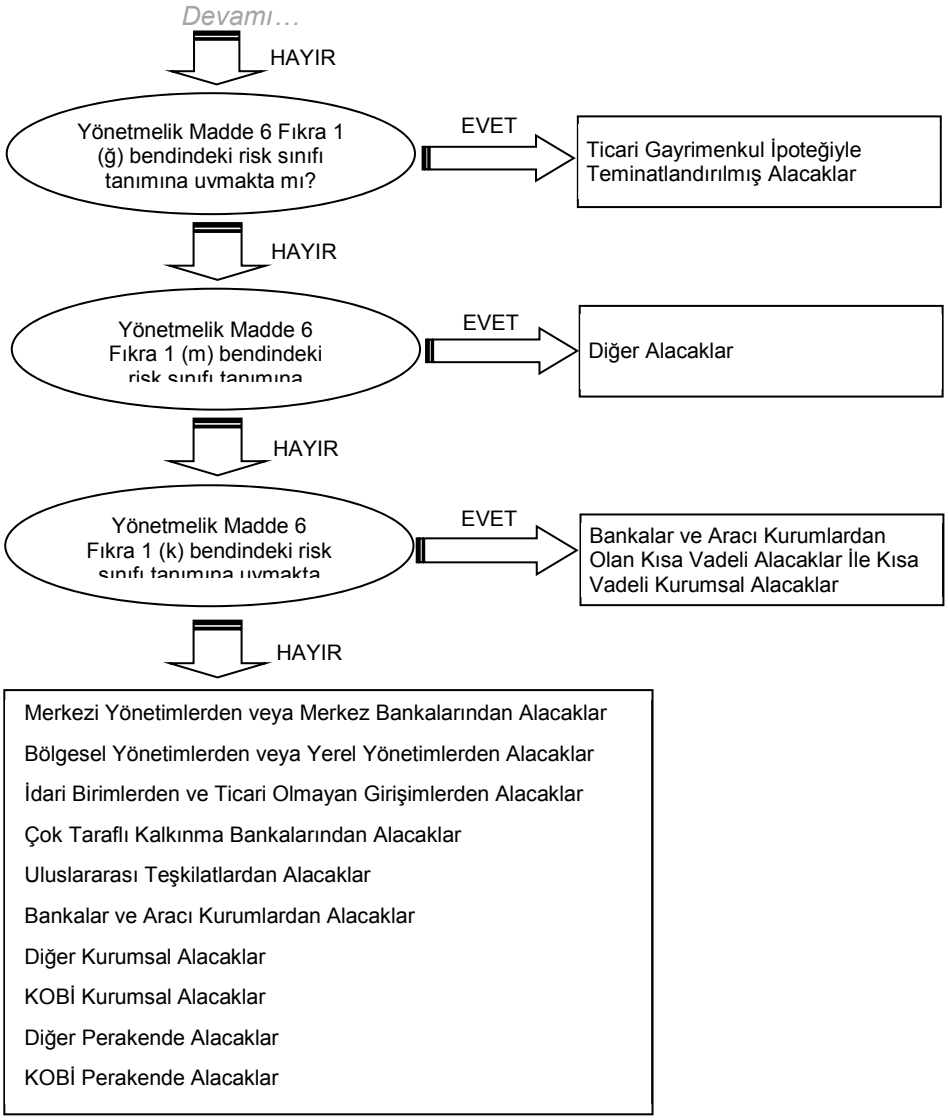

SYR Yönetmeliği'nin bu maddesinde yer alan "şarta bağlı olan ve olmayan alacaklar" ifadesinin orijinal dildeki karşılığı "contingent claims"tir. Anılan kavramın tanımı ise "ancak belirli özel bir koşulun gerçekleşmesi durumunda ortaya çıkan alacak" şeklindedir.[50] Mezkûr tanımdan da anlaşılacağı üzere şarta bağlı alacaklar ifadesi ile "gayrinakdi krediler ve taahhütler" kastedilmektedir. Zira gayrinakdi krediler ve taahhütler ancak bazı şartların gerçekleşmesi durumunda bir alacağa dönüşmektedir.

[50] NASDAQ, http://www.nasdaq.com/investing/glossary/c/contingent-claim, (10.09.2013).

Aşağıda maddede zikredilen her bir sınıfın içeriğine ilişkin genel açıklamalar yapılacaktır.

a) Merkezi yönetimlerden veya merkez bankalarından şarta bağlı olan ve olmayan alacaklar,

Bu sınıf kapsamına merkezi yönetim ve merkez bankalarından alacaklar girmektedir. Doğrudan merkezi yönetim kapsamında olmayıp bu birimle ilişki içerisinde olan teşkilat ve kuruluşlardan (örneğin sahipliği kamuya ait olan ticari işletmelerden) olan alacaklar ilgisine göre diğer risk sınıflarında yer alacaklardır.

b) Bölgesel yönetimlerden veya yerel yönetimlerden şarta bağlı olan ve olmayan alacaklar,

Yerel yönetimlere verilecek ilk örnek belediyelerdir. Ancak belediyelerin sahibi olduğu ticari işletmelerin belediyeler gibi değerlendirilmemesi gerekmektedir. Risk ağırlığı uygulaması açısından belediyelerin sahibi olduğu ticari işletmeler ile herhangi bir ticari işletme arasında fark yoktur. Bölgesel yönetimler ise ülkemizde bulunmamaktadır.

c) İdari birimlerden ve ticari olmayan girişimlerden şarta bağlı olan ve olmayan alacaklar,

Doğrudan merkezi hükümet bünyesinde yer almayan kamu kurum ve kuruluşları ile ticari olmayan girişimlere ilişkin detaylı açıklama 2013/28337 sayılı "Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik ve Ekleri"ne ilişkin Genelge'de detaylı olarak açıklanmıştır.

ç) Çok taraflı kalkınma bankalarından şarta bağlı olan ve olmayan alacaklar,

SYR Yönetmeliği'nin Ek 1'inin Birinci Bölüm'ünün 18 ila 22 nci fıkralarında tanımlanmaktadır.

d) Uluslararası teşkilatlardan şarta bağlı olan ve olmayan alacaklar,

SYR Yönetmeliği'nin Ek 1'inin Birinci Bölüm'ünün 23 üncü fıkrasında aşağıdaki üç kuruluş olarak tanımlanmaktadır.

- Avrupa Birliği,
- Uluslararası Para Fonu,
- Uluslararası Ödemeler Bankası.

e) Bankalar ve aracı kurumlardan şarta bağlı olan ve olmayan alacaklar,

Bu sınıfta yer alan banka kavramı SYR Yönetmeliği'nin 3 üncü maddesinde "c) Banka: Kanunun 3 üncü maddesinde tanımlanan bankaları," şeklinde tanımlanarak Kanuna atıfta bulunulmaktadır. Dolayısıyla SYR Yönetmeliği'nde yer alan hususların mevduat bankalarını, katılım bankalarını ve kalkınma ve yatırım bankalarını ilgilendirdiği görülmektedir. Diğer taraftan "aracı kurumların" neler olduğu ya da bu kuruluşların bu kategoride değerlendirilebilmesi için ne tür şartların gerektiği konusu SYR Yönetmeliği'nin 6 ncı maddesinin üçüncü fıkrası dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Bu fıkra hükmüne göre bir alacağın, bankalar ve aracı kurumlardan şarta bağlı olan ve olmayan alacaklar sınıfına dahil edilebilmesi alacağın borçlusunun;

- 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'na tabi bankalar veya
- 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununa tabi aracı kurumlar veya
- BDDK yahut SPK tarafından uygulanan sermaye yeterliliğine muadil sermaye yeterliliği uygulamasına tabi yurtdışı bir banka veya aracı kurum

olması gerekmektedir.

2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun 31 ila 34 üncü maddelerine istinaden 26.06.1998 tarihli ve 23384 sayılı mükerrer Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Aracı Kurumların Sermayelerine ve Sermaye Yeterliliğine İlişkin Esaslar Tebliği" uyarınca aracı kuruluşların faaliyetlerini gerçekleştirebilmeleri için anılan Tebliğ hükümlerinde belirtildiği şekilde sayısallaştırdıkları risklerine karşı belirli tutarda sermaye tabanı bulundurma zorunlulukları vardır.

Burada vurgulanması gereken önemli bir husus Kurum tarafından yetkilendirilen ve denetlenen diğer finansal kuruluşlardan (Kanun'da tanımlanan finansal kuruluşlar: faktoring, finansal kiralama, tüketici finansman, varlık yönetim şirketleri) olan alacakların bankalar ve aracı kurumlardan alacaklar risk sınıfına dahil edilmeyeceğidir.

> *f) Şarta bağlı olan ve olmayan kurumsal alacaklar,*
> *g) Şarta bağlı olan ve olmayan perakende alacaklar,*

Bu bölümde kurumsal alacaklar ve perakende alacaklara ilişkin açıklamalar, ilgili alacağın tasnifinde adı geçen sınıfların arasındaki ilişkiden dolayı, bir arada anlatılacaktır. SYR Yönetmeliği'nde kurumsal alacaklar doğrudan tanımlanmamıştır. Ancak SYR Yönetmeliği'nin en önemli kaynaklarından birisi olan Basel II dokûmanının 218 inci paragrafında bankaların içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımlarında dikkate alacakları kurumsal alacakların tanımı yapılmaktadır:

> *"218. Kurumsal krediler, genel olarak, şirketlerin, ortaklıkların veya işletmelerin yükümlülüğü olarak tanımlanmaktadır. 273. Paragrafta açıklandığı gibi, bankaların küçük ve orta büyüklükteki işletmelere (KOBİ) kullandırdıkları kredilerden kaynaklanan riskleri ayrıca ele almaları mümkündür."*

Açıklamadan görüleceği üzere kurumsal alacaklar öncelikle şirketlere, ortaklıklara veya işletmelere ilişkin olabilmektedir. İkinci bir husus perakende alacak olarak değerlendirilemeyecek bazı alacaklar da kurumsal alacaklar risk sınıfına dahil edilmektedir. Bahsi geçen konunun SYR Yönetmeliği'nin 6 ncı maddesinin ikinci fıkrasıyla birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir. Adı geçen fıkradaki şartları taşımayan KOBİ kredileri, kurumsal alacaklar sınıfının kapsamında; şartları taşıyanları ise perakende alacak olarak kabul edilecektir.

SYR Yönetmeliği'nin 6 ncı maddesinin ikinci fıkrasının (b) ve (c) bentlerinde yer alan koşulların kredinin tutarıyla; (a) bendinde yer alan koşulun ise krediyi kullanan müşteri ya da müşterilerin özellikleriyle ilgili oldukları görülmektedir. Dolayısıyla değerlendirmede (b) ve (c) bentlerinde yer alan koşullar bir arada ele alınmalıdır. Diğer bir ifadeyle her iki bentteki koşulların herhangi biri sağlanamadığı takdirde ilgili alacak perakende alacak sınıfında değerlendirilemeyecektir.

Söz konusu (b) bendinde maruz kalınan riskin perakende alacak olarak değerlendirilebilmesi için borçlu müşteriden veya borçlu risk grubundan olan

alacak tutarı toplamının perakende alacak sınıfına dahil tüm alacakların binde ikisini aşmaması gerektiği belirtilmektedir. Borçlu müşteri ve borçlu risk grubu kavramları, Kanun'da yer verilen "bir gerçek kişi, tüzel kişi ve risk grubu" terimlerinin muadilidir. Diğer bir ifadeyle bir gerçek ya da tüzel kişiye ya da risk grubuna kullandırılan kredilerin toplamı perakende alacak sınıfına dahil tüm alacakların binde ikisini aşıyorsa, bahsi geçen kredilerin perakende alacak olarak değerlendirilmesi mümkün değildir. Söz konusu kredilerin kurumsal alacaklar olarak kabulü gerekecektir.

Kullandırılan kredilerin nakdi ya da gayrinakdi olmasının ya da ilgili birimlerle bir türev sözleşme yapılmış olmasının, "b" şartında bahsi geçen alacak toplamının belirlenmesinde önemi yoktur. Zira, "b" şartında, gayrinakdi kredilerin (veya türev ürünlerin) hariç tutulacağına dair bir istisna yoktur. Ayrıca söz konusu alacak toplamının tespitinde ne tür ürünlerin dikkate alınacağına dair açıklama, SYR Yönetmeliği'nin kaynaklarında birisi olan Basel II dokûmanının 70 inci paragrafının 28 nolu dipnotunda da yer almaktadır.[51] Anılan dipnotta yer verilen "all forms of debt exposures (e.g. loans or commitments) - (bütün borç verme türleri-örneğin, krediler ve taahhütler gibi)" ifadesinin kapsamına nakdi ve gayrinakdi kredilerin yanı sıra türev işlemler de girmektedir. Herhangi ilave bir açıklama olmadığı için söz konusu işlemler nominal tutarları üzerinden dikkate alınacaktır.

Son bir değerlendirme de "c" şartıyla ilgili olarak yapıldığında; ilgili kredinin perakende alacaklar sınıfında değerlendirilebilmesi için brüt tahsili gecikmiş alacaklar dâhil, ikamet amaçlı gayrimenkul ipoteği ile tam teminatlandırılmış alacaklar hariç olmak üzere borçlu müşterinin veya borçlu risk grubunun bankaya, ana ortaklığa ve bağlı ortaklıklarına olan toplam borç tutarının iki milyon TL'yi geçmemesi gerekmektedir.

Netice itibarıyla bir gerçek ya da tüzel kişinin ya da risk grubunun, bunların banka lehine ikamet amaçlı gayrimenkul ipoteği ile tam teminatlandırdıkları kredileri hariç olmak üzere, kullandıkları borç tutarının iki milyon TL'yi geçmemesi gerekmektedir. Mezkûr sınırlamaya, ilgili birimlerle gerçekleştirilen bilanço dışı işlemler kredi dönüşüm oranları uygulandıktan sonraki tutarları üzerinden dikkate alınır. Ayrıca hesaplamaya tahsili gecikmiş alacak toplamı da dâhildir. Diğer bir ifadeyle tahsili gecikmiş olsun ya da olmasın, kullanılan nakdi kredilerin toplamı, borçludan olan nakdi ve gayrinakdi bütün alacakların perakende kredi sınıfına dâhil edilip edilmemesinde etkili olacaktır.

Bahsi geçen koşullarla ilgili olarak değişik olasılıklar söz konusu

[51] "*28. Aggregated exposure means gross amount (i.e. not taking any credit risk mitigation into account) of all forms of debt exposures (e.g. loans or commitments) that individually satisfy the three other criteria. In addition, "to one counterpart" means one or several entities that may be considered as a single beneficiary (e.g. in the case of a small business that is affiliated to another small business, the limit would apply to the bank's aggregated exposure on both businesses).*"

olabilecektir. Aşağıda bazı olasılıklara ilişkin olarak değerlendirmeler yapılmıştır.

"a" şartının sağlanamadığı, "b ve "c" şartının sağlandığı durumda ilgili alacak kurumsal alacaklar sınıfına dahil edilecektir.

İlgili alacağın gerçek kişiyle veya KOBİ'yle ilgili olduğu, ancak "b" veya "c" şartlarının sağlanamadığı durumda alacağın perakende alacaklar sınıfına dâhil edilmemesi ve ihtiyatlılık prensibi gereği kurumsal alacaklar sınıfına dahil edilmelidir. Konunun daha iyi ifade edilebilmesi için aşağıdaki sayısal örnek verilmiştir.

ğ) Şarta bağlı olan ve olmayan gayrimenkul ipoteğiyle teminatlandırılmış alacaklar;

Herhangi bir alacağın yukarıdaki fıkrada zikredilen portföy kapsamına dahil edilebilmesi için temel şart, ilgili alacağın gayrimenkul ipoteğiyle teminatlandırılmış olmasıdır. Bir alacağın gayrimenkul ipoteğiyle teminatlandırılmış alacaklar sınıf kapsamında değerlendirilmesi o alacağa kredi riski azaltım tekniklerinin uygulanmasına mani teşkil etmemektedir. Alacak konut kredisi olsa ve %50 risk ağırlığı uygulansa dahi bu kredi için ilave teminat/garanti alma imkanı her zaman için mevcuttur. Dolayısıyla bir alacağa risk ağırlığı uygulanması ile kredi riski azaltım tekniğinin uygulanması birbirine karıştırılmamalıdır.

h) Tahsili gecikmiş alacaklar,

Tahsili gecikmiş alacaklar ile ilgili olarak SYR Yönetmeliği'nde bir tanımlama bulunmamaktadır. Ancak SYR Yönetmeliği'nin Ek 1'inin Birinci Bölüm'ünün 55 inci maddesinde aşağıdaki hüküm yer almaktadır.

"55. 56 ilâ 58 inci fıkra hükümleri saklı kalmak kaydıyla, ana paranın veya faizin veya her ikisinin vadesinden veya ödenmesi gereken tarihten itibaren doksan günden fazla geciken alacaklara %150 risk ağırlığı uygulanır. Bunlardan tutarı 1.000 TL'yi aşanların teminatsız kısmının özel karşılık ayrıldıktan sonraki tutarına;

a)Özel karşılıkların kredinin teminatsız kısmına özel karşılık ayrılmadan önceki tutarına oranının%20'den az olması halinde, %150,

b) Özel karşılıkların kredinin teminatsız kısmına özel karşılık ayrılmadan önceki tutarına oranının %20 veya fazla olması halinde, %100,

risk ağırlığı uygulanır."

Madde hükümlerinden anlaşılacağı üzere bir alacağın ana parasının veya faizinin veya her ikisinin vadesinden veya ödenmesi gereken tarihten itibaren doksan günden fazla geciken alacaklara %150 risk ağırlığı uygulanacaktır. Bu madde hükmünden 1.000 TL'nin altındaki bir karşı taraftan kaynaklanan tahsili gecikmiş alacak tutarlarına %150 risk ağırlığı uygulanacağı, 1.000 TL'yi aşan tutarların risk ağırlığının hesaplanmasında ise ayrılan özel karşılıkların dikkate alınabileceği anlaşılmaktadır. Ancak madde hükmünde yer alan "Özel karşılıkların kredinin teminatsız kısmına özel karşılık ayrılmadan önceki tutarına oranının %20'den az olması halinde" ifadesinin açık olmadığı görülmektedir. SYR Yönetmeliği'nin oluşturulmasında esas alınan Avrupa Birliği'nin 2006/48/EC sayılı direktifinin Ek 6'sının Birinci Bölüm'ünün 61 inci fıkrası esas alındığında SYR Yönetmeliği'nin söz konusu madde hükmünden; ayrılan özel karşılıkların, teminatlar dikkate alındıktan sonra açıkta kalan (özel karşılık ayrılmamış) alacak tutarına oranı anlaşılmalıdır. Formülize etmek gerekirse bu oran aşağıdaki şekildedir.

$$\frac{\text{Özel Karşılıklar}}{\text{Teminatlar Dikkate Alındıktan Sonraki (Özel Karşılık Ayrılmamış) Alacak Tutarı}}$$

Örneğin; A şirketinin X bankasına toplam borcu 100.000 TL ve bu borcu karşılığında X bankasına teminat olarak verdiği altın haricindeki kıymetli madenlerin[52] değeri 40.000 TL olduğu, X bankasının söz konusu A şirketinden olan alacakları için ayırdığı özel karşılık tutarının 21.000 TL

[52] Karşılıklar Yönetmeliği'nin 9 uncu maddesinin 1 inci fıkrası uyarınca "altın haricindeki kıymetli madenler" ikinci grup teminatlar olarak sınıflandırılmaktadır. Aynı yönetmeliğin 10 uncu maddesinin 5 inci fıkrası uyarınca ikinci grup teminatların dikkate alınma oranı %75'tir.

olduğu kabul edilirse söz konusu oran aşağıdaki şekilde hesaplanacaktır.

$$\frac{21.000}{100.000 - \%75.40.000} = \frac{21.000}{70.000} = \%30$$

Hesaplanan %30 oranı söz konusu madde hükmünde yer alan %20 oranından büyük olduğu için bu fıkranın (b) bendi uyarınca özel karşılıklar düşüldükten sonraki alacak tutarına %100 risk ağırlığı uygulanır. Diğer bir ifadeyle 70.000 TL – 21.000 TL işlemi sonucunda özel karşılıklar düşüldükten sonraki alacak tutarı 49.000 TL bulunur ve bu tutara %100 risk ağırlığı uygulanır.

SYR Yönetmeliği'nde "tahsili gecikmiş alacaklar" ile "donuk alacak" (ve Basel II'nin kredi riskinin içsel yöntemlerle ölçülmesine ilişkin bölümünde yer alan "temerrüt") kavramları örtüşmemektedir. Zira bir alacağın gecikmesi bulunmasa dahi bankaca yapılan değerlendirmeye istinaden ilgili alacak donuk alacak olarak sınıflanabilir. Ancak anılan özellikteki alacak tahsili gecikmiş alacak olarak tasnif edilemeyecektir.

ı) Kurulca riski yüksek olarak belirlenen alacaklar,

Kurulca riski yüksek olarak belirlenen alacaklar sınıfının tanımına ilişkin olarak SYR Yönetmeliği'nde bir açıklama bulunmamaktadır. Bu sınıfın kapsamına giren alacaklara ilişkin açıklamalar SYR Yönetmeliği'nin Ek 1'inin Birinci Bölüm'ünün 59 ila 60 ıncı maddelerinde detaylı olarak verilmiştir.

i) İpotek teminatlı menkul kıymetler,

İTMK, SYR Yönetmeliği'nin 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (m) bendinde

"Sermaye Piyasası mevzuatı ile muadil yabancı ülke düzenlemeleri uyarınca ipotek teminatlı menkul kıymet olarak tanımlanan menkul kıymet"

şeklinde tanımlanmıştır. Konuya ilişkin ayrıntılı açıklamalar bahsi geçen bende ilişkin bölümde yer almakta olup, anılan risk sınıfına uygulanacak risk ağırlıkları SYR Yönetmeliği'nin Ek 1'inin Birinci Bölüm'ünün 61 ve 62 nci fıkralarında bulunmaktadır.

j) Menkul kıymetleştirme pozisyonları

SYR Yönetmeliği'nin 3 üncü maddesinin (ıı) ve (jj) fıkralarında menkul kıymetleştirme pozisyonlarına ilişkin açıklamalar bulunmaktadır. Menkul kıymetleştirme pozisyonlarına uygulanacak risk ağırlıklarıyla ilgili detaylı bilgilere ise Menkul Kıymetleştirmeye İlişkin Risk Ağırlıklı Tutarların Hesaplanması Hakkında Tebliğ'de yer verilmiştir.

k) Bankalar ve aracı kurumlardan olan kısa vadeli alacaklar ile kısa vadeli kurumsal alacaklar,

SYR Yönetmeliği'nin Ek 1'inin Birinci Bölüm'ünün 64 üncü fıkrası da dikkate alındığında bu alacak sınıfına, "alacağa özgü notu bulunan" ve bankalar ve aracı kurumlardan olan kısa vadeli alacaklar ile kısa vadeli kurumsal alacaklar girmektedir. Bankalar ve aracı kurumlardan olan kısa vadeli alacaklar ile kısa vadeli kurumsal alacakların alacağa özgü bir notu yoksa bu sınıfta değil, "bankalar ve aracı kurumlardan alacaklar" sınıfında sınıflandırılması gerekmektedir.

l) Kolektif yatırım kuruluşu niteliğindeki yatırımlar(KYK),

SYR Yönetmeliği'nin 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (s) bendinde kolektif yatırım kuruluşları tanımlanmış olup, bu risk sınıfına uygulanacak risk ağırlıklarına ilişkin açıklamalar SYR Yönetmeliği'nin Ek 1'inin Birinci Bölüm'ünün 65 ila 71 inci fıkralarında yer almaktadır.

m) Diğer alacaklar.

Bu risk sınıfına dahil edilebilecek alacaklara ve bu alacaklara uygulanacak risk ağırlıklarına ilişkin ayrıntılı açıklamalar SYR Yönetmeliği'nin Ek 1'inin Birinci Bölüm'ünün 72 ila 80 inci fıkralarında yer almaktadır.

(2) Maruz kalınan riskin birinci fıkranın (g) bendinde atıf yapılan perakende alacak sınıfına dahil edilebilmesi için, söz konusu riskin aşağıdaki koşullara uygun olması gerekir;

a) Maruz kalınan riskin gerçek kişilerle ya da KOBİ'lerle ilgili olması,

b) Borçlu müşteriden veya borçlu risk grubundan olan alacak toplamının perakende alacak sınıfına dahil tüm alacakların binde ikisini aşmaması,

c) Brüt tahsili gecikmiş alacaklar dâhil, şarta bağlı olan ve olmayan ikamet amaçlı gayrimenkul ipoteği ile tam teminatlandırılmış alacaklar hariç olmak üzere borçlu müşterinin veya borçlu risk grubunun bankaya, ana ortaklığa ve bağlı ortaklıklarına olan toplam borç tutarının iki milyon TL'yi geçmemesi gerekir. Bu sınırın hesabında bilanço dışı işlemler kredi dönüşüm oranları uygulandıktan sonraki tutarları üzerinden dikkate alınır. Bankalarca bu bilgilerin edinilmesi için her türlü tedbir alınır.

Yukarıdaki fıkra hükmüne ilişkin açıklamalar bu kitabın "Şarta bağlı olan ve olmayan perakende ve kurumsal alacaklar" başlığı altında yer almaktadır.

(3) Maruz kalınan riskin birinci fıkranın (e) ve (k) bentlerinde atıf yapılan alacak sınıflarına dahil edilebilmesi için, ilgili alacağın, Kanuna veya 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununa tabi bankalar ve aracı kurumlardan ya da Kurum veya Sermaye Piyasası Kurulu tarafından uygulanan sermaye yeterliliğine muadil sermaye yeterliliği uygulamasına tabi yurtdışı bankalar ve aracı kurumlardan olması gerekir.

Yukarıdaki fıkrayla ilgili açıklamaya SYR Yönetmeliği'nin 6 ncı maddesinin birinci fıkrasının (e) bendi için bu kitapta yapılan açıklamada yer verilmiştir.

(4) Menkul kıymetler, perakende alacak sınıfına dahil edilemez.

Genel olarak menkul kıymetin ihraççısı hangi risk sınıfında yer alıyorsa,

ilgili menkul kıymet de o risk sınıfında değerlendirilecektir. Ancak, bir menkul kıymetin ihraççısı, perakende krediler kapsamında değerlendirilen bir borçlu olduğunda anılan menkul kıymet, perakende alacak sınıfına dahil edilemeyecektir. Diğer bir deyişle, bir perakende KOBİ'nin ihraç edeceği menkul kıymet perakende alacak sınıfında değerlendirilemeyecek, diğer alacak sınıflarından uygun olanında dikkate alınacaktır. Örneğin, perakende alacaklar sınıfına tabi bir KOBİ, bir bono ihraç ettiğinde bu bono perakende alacaklar sınıfında değil kurumsal alacaklar sınıfında izlenmelidir. Ancak aynı KOBİ ipotek teminatlı bir tahvil ihraç etmiş olsaydı bu durumda ilgili menkul kıymet, ipotek teminatlı menkul kıymetler alacak sınıfında izlenecekti.

(5) Perakende asgari finansal kiralama alacaklarının bugünkü değeri, perakende alacak sınıfına dahil edilebilir.

Yukarıdaki fıkrada bahsi geçen "asgari kiralama alacakları" finansal kiralamaya ilişkin 17 nolu Türkiye Muhasebe Standardında yer almaktadır. Anılan standardın "Tanımlar" başlıklı 4 üncü maddesinde bulunan asgari kira ödemelerine ilişkin aşağıda yer alan açıklamalar bulunmaktadır.

"Asgari kira ödemeleri: Kiracının kiralama süresince aşağıdakilerle birlikte; koşullu kira, hizmet maliyetleri ile vergiler gibi kiraya veren tarafından ödenen ve kiraya verene tazmin edilenler hariç, ödemek zorunda olduğu veya ödemesi gerekebilecek tutarları ifade eder:
Kiracı açısından, kiracının kendisi veya kiracı ile ilişkili diğer bir tarafça garanti edilen tutarlar veya Kiraya veren açısından, kendisine aşağıda yer alanlar tarafından garanti edilmiş kalıntı değer:
Kiracı, Kiracıyla ilişkili diğer bir taraf veya Garanti altındaki yükümlülükleri karşılamaya yetecek finansal güce sahip olan ve kiraya verenle herhangi bir ilişkisi bulunmayan üçüncü bir taraf.
Ancak, kiracının ilgili varlığı opsiyonun kullanılabilir olduğu tarihteki gerçeğe uygun değerinden önemli ölçüde düşük olması beklenen bir fiyattan satın alma opsiyonu bulunması durumunda; ilgili opsiyon kiracı tarafından kullanılacağından, kiralama sözleşmesinin başlangıcı itibariyle asgari kira ödemeleri, söz konusu satın alma opsiyonunun beklenen kullanılma tarihine kadar kiralama süresi boyunca yapılacak asgari ödemeleri ve ilgili opsiyonun kullanımına ilişkin diğer ödemeleri içerir."

(6) Birinci fıkranın (a) ilâ (l) bentlerinde yer alan risk sınıflarına dahil edilmeyen alacaklar söz konusu fıkranın (m) bendinde yer alan "Diğer Alacaklar" altında sınıflandırılır.

Bu fıkra ile birinci fıkrada (a) ila (l) bentlerinde sayılan risk sınıflarına dahil edilmeyen alacakların yine söz konusu fıkranın (m) bendinde yer alan "Diğer Alacaklar" altında sınıflandırılacağı hükme bağlanmıştır.

Tablo 8: Madde 7

Risk Ağırlıklı Tutarların Hesaplanması
Madde 7-

(1) Aşağıda belirtilenler için risk ağırlıklı tutar hesaplanmaz:

a) Alım satım hesabındaki kalemler,

b) Bankaların Özkaynaklarına İlişkin Yönetmelikte sermayeden indirilen değer olarak dikkate alınan tutarlar

(2) Risk ağırlıklı tutarların hesaplanmasında, risk tutarlarına, Ek-1 hükümlerine uygun olarak risk ağırlıkları uygulanır. Risk ağırlıklarının uygulanmasında, ilgili risk kaleminin gruplandırıldığı sınıf ve Ek-1'de belirtilen kredi kalitesi kademesi dikkate alınır. Kredi kalitesi, KDK'larca ya da Ek-1'de tanımlanan ihracat kredi kuruluşlarının kredi derecelendirmelerine göre tespit edilir.

(3) Bankalar ve aracı kurumlardan kaynaklanan risk ağırlıklı tutarların hesaplanmasında Ek-1'e uygun biçimde, bu kuruluşların kredi kalitesine dayanan yöntem uygulanır.

(4) İkinci fıkra hükümlerine bakılmaksızın, maruz kalınan riskin kredi korumasına tâbi olduğu hallerde, ilgili kaleme uygulanacak risk ağırlığı kredi riski azaltımına ilişkin usul ve esaslara uygun olarak değiştirilebilir.

(5) Menkul kıymetleştirme pozisyonları için risk ağırlıklı tutarlar ve risk ağırlıklı tutarların hesaplanmasında dikkate alınacak kredi riski azaltım tekniklerine ilişkin usul ve esaslar Kurulca belirlenir.

(6) Bu Yönetmelik hükümleri çerçevesinde herhangi bir risk ağırlığı belirlenmemiş risk kalemlerine yüzde yüz risk ağırlığı uygulanır.

(7) Bankalar ana ortaklıkları, bağlı ortaklıkları veya ana ortaklıklarının bağlı ortaklıkları nedeniyle maruz kaldıkları riskleri, söz konusu ortaklıkların ana ve katkı sermayelerinde artışa neden olanlar hariç olmak üzere, aşağıda (a) ilâ (d) bentlerinde sayılan koşulların yerine getirilmesi şartıyla bu maddenin ikinci fıkrasında belirtilen uygulamadan muaf tutarak söz konusu risklere yüzde sıfır risk ağırlığı uygular:

a) Karşı tarafın, bir banka veya finansal kuruluş, varlık yönetim şirketi veya destek hizmeti kuruluşu olması gerekir.

b) Karşı tarafın, tam konsolidasyon yöntemiyle bankayla aynı konsolidasyona dahil edilmesi şarttır.

c) Karşı tarafın bankayla aynı risk değerlendirme, ölçüm ve kontrol prosedürlerine tâbi olması gerekir.

ç) Karşı tarafın Türkiye'de kurulmuş olması gerekir.
d) Karşı taraftan bankaya özkaynakların anında transfer edilmesinde ya da borçların geri ödenmesinde, uygulama açısından veya yasal olarak önemli bir engelin bulunmaması ya da böyle bir engelin öngörülmemesi gerekir.

Risk ağırlıklı tutarların hesaplanması

"Risk Ağırlıklı Tutarların Hesaplanması" başlıklı 7 nci maddede, kredi riskine esas tutarın hesaplanması için kullanılacak temel kurallara yer verilmektedir.

(1) Aşağıda belirtilenler için risk ağırlıklı tutar hesaplanmaz:
a) Alım satım hesabındaki kalemler,
b) Bankaların Özkaynaklarına İlişkin Yönetmelikte sermayeden indirilen değer olarak dikkate alınan tutarlar.

SYR Yönetmeliği'nin "Kredi Riskine Esas Tutar" başlıklı 4 üncü maddesinin 1 inci fıkrasında;

"Kredi riskine esas tutar, bilanço içi varlıklar ile gayrinakdi krediler, taahhütler ve türev finansal araçlara ilişkin risk ağırlıklı tutarların toplamından oluşur."

ifadesine yer verilmiştir. Anılan hükümden anlaşılacağı üzere bütün bilanço içi ve bilanço dışı varlıklar için kredi riski hesaplanması gerekmektedir. Mezkûr hükmün istisnası yukarıda yer verilen 7 nci maddenin ilk fıkrasında bulunmaktadır. Buna göre iki unsur için kredi riskine esas tutar hesaplanmayacaktır. Alım satım hesabındaki kalemler ile Bankaların Özkaynaklarına İlişkin Yönetmelik'te sermayeden indirilen değer olarak sayılan unsurlar için kredi riskine esas tutar hesaplanmayacaktır.

Sermayeden indirilen değerler, sermaye yeterliliği hesabında en başta ana sermaye ile katkı sermaye toplamından düşüldüğü için risk ağırlıklı tutar hesaplamasına gerek kalmamaktadır.

(2) Risk ağırlıklı tutarların hesaplanmasında, risk tutarlarına Ek-1 hükümlerine uygun olarak risk ağırlıkları uygulanır. Risk ağırlıklarının uygulanmasında, ilgili risk kaleminin gruplandırıldığı sınıf ve Ek-1'de belirtilen kredi kalitesi kademesi dikkate alınır. Kredi kalitesi, KDK'larca ya da Ek-1'de tanımlanan ihracat kredi kuruluşlarının kredi derecelendirmelerine göre tespit edilir.

SYR Yönetmeliği'nin 7 nci maddesinin ikinci fıkrasındaki "risk ağırlıkları uygulanır" ifadesinden "hesaplanan risk tutarı ile belirlenen risk ağırlığının çarpılması" anlaşılmalıdır.[53] Risk ağırlıklarının uygulanmasında, ilgili risk kaleminin gruplandırıldığı sınıf ve Ek-1'de belirtilen kredi kalitesi kademesi dikkate alınır. Bu risk sınıflarından bazıları için kredi kalitesi kademelerine (kredi derecelendirme notuna) dayanan bir yaklaşım uygulanırken bazıları içinse kredi kalitesi kademeleriden bağımsız olarak standart risk ağırlıkları uygulanmaktadır. Örneğin "şarta bağlı olan ve olmayan kurumsal alacaklar" başlığı altında yer alan bir kurumsal alacağın borçlusunun kredi notu, bu alacağa uygulanacak olan risk ağırlığını belirleyecektir. Diğer taraftan "şarta bağlı olan ve olmayan perakende alacaklar" başlığı altında yer alan perakende alacaklara borçlusunun kredi kalitesi kademesinden (kredi derecelendirme notundan) bağımsız olarak tek bir risk ağırlığı uygulanacaktır.

KKK'ya dayanan uygulamalar alacağın para birimine veya vadesine göre kendi içerisinde farklılaşabilmektedir. Örneğin bu konu alacağın para birimi açısından değerlendirildiğinde, bir merkezi yönetimce ulusal para biriminin dışında bir para birimi ile yapılan borçlanmalarda böyle bir durum söz konusu olabilir. Çünkü yabancı paranın arzının kontrolü, yerel para biriminin aksine, ilgili ülkenin merkezi yönetiminin ya da merkez bankasının kontrolünde olmayıp, bahsi geçen yabancı para birimi cinsinden ödemelerin yapılması gerektiğinde, nadiren de olsa, ilgili ülkenin merkezi yönetimi ya da merkez bankası yükümlülüklerini yerine getiremeyebilmektedir. Ancak, yerel para birimi cinsinden yapılması gereken ödemelerde, sonucu ne olursa olsun, devlet para basarak veya yerel para biriminden vergi ilave toplayarak ödemelerini gerçekleştirebilir. Dolayısıyla bir merkezi yönetimin yerel para veya yabancı para birimi cinsinden borçlanmalarındaki uygulanacak risk ağırlıkları birbirinden farklı olabilecektir. Daha somut bir ifadeyle TC Hazinesi'nin TL cinsinden borçlanmalarına mevzuat uyarınca %0 risk ağırlığı uygulanacak iken YP cinsinden borçlanmalarına (TC Hazinesi'nin derecelendirme notunun BBB- düzeyinde olduğu dikkate alındığında) %50

[53] ÇELİK, Mustafa, "Sermaye Yeterliliği Açısından Türkiye ile AB Mevzuatının Karşılaştırılması", Türkiye Bankalar Birliği, Yayın No:293, İstanbul,2013, http://www.tbb.org.tr/Content/Upload/Dokuman/2067/Mustafa_Celik-293.pdf, s. 100.

risk ağırlığı uygulanacaktır.

Ayrıca bir alacağın gayrimenkul ile teminatlandırılması, bir kredi riski azaltımı tekniği olmayıp, ilgili alacağın risk sınıfının belirlenmesinde etkili olmaktadır. Örneğin kurumsal veya gerçek kişi bir borçlunun ikamet amaçlı gayrimenkul ile teminatlandırılmış borcuna %50 risk ağırlığı uygulanacaktır. Bu durum tamamen kredinin sınıflandırılmasıyla ilgili olup burada herhangi bir kredi riski azaltımı tekniği uygulanmamıştır. Ancak örneğin, ilaveten alınacak bir mevduat rehni bir kredi riski azaltımı tekniği olarak dikkate alınabilecektir.

SYR Yönetmeliği'nin Ek 1'inde kredi kalitesi kademelerinin tekabül ettiği risk ağırlıkları belirlenmiş durumdadır. Örneğin merkezi yönetimler söz konusu olduğunda en düşük riskli KKK olan 1 nolu sınıfın eşleştirildiği risk ağırlığı %0 iken, bankalar ve aracı kurumlardan olan alacaklar için 1 nolu sınıfın eşleştirildiği risk ağırlığı %20'dir. Yukarıda belirtildiği gibi konut kredisi uygulamasında ise, kredi kalitesi ve kredi derecesi dikkate alınmaksızın, tam teminatlı kısım için doğrudan %50 risk ağırlığı söz konusu olacaktır.

KDK'lar ve ihracat kredi kuruluşları (İKK) tarafından verilen kredi derecelerinin hangi kredi kalitesi kademelerine tekabül ettiği ise Kurul tarafından belirlenmiştir. Kurul'un 12.07.2012 tarih ve 4834 sayılı kararı ile Derecelendirme Kuruluşlarının Yetkilendirilmesine ve Faaliyetlerine İlişkin Esaslar Hakkında Yönetmelik çerçevesinde yetkilendirilen derecelendirme kuruluşlarının müşterilerine verdiği tüm derecelendirme notlarının dördüncü kredi kalitesi kademesine eşleştirilmesine karar verilmiştir. Ayrıca aynı Kurul kararı ile karşı tarafı yurt dışında yerleşik kişi olan alacaklarla sınırlı olarak,

a) Merkezi Yönetimlerden veya Merkez Bankalarından Alacaklar
b) Bankalar ve Aracı Kurumlardan Alacaklar,
c) Bölgesel Yönetimlerden ve Yerel Yönetimlerden Alacaklar,
ç) İdari Birimlerden ve Ticari Olmayan Girişimlerden Alacaklar,
d) Çok Taraflı Kalkınma Bankalarından Alacaklar,
e) Kurumsal Alacaklar

risk sınıfları için aşağıdaki tabloda yer alan uluslararası derecelendirme kuruluşları ile sınırlı olmak üzere bu kuruluşlarının verdikleri derecelendirme notlarının kullanılabilmesine ve verdikleri notların aynı ekte yer alan eşleştirme tablosu kullanılarak kredi kalitesi kademelerine eşleştirilmesine karar verilmiştir.

Tablo 9: Eşleştirme Tablosu

Eşleştirilecek Derecelendirmeler	Kredi Kalitesi Kademesi	Fitch	Moody's	S&P	Japonya JCR	DBRS
Uzun vadeli kredi derecelendirmeleri	1	AAA ilâ AA-	Aaa ilâ Aa3	AAA ilâ AA-	AAA ilâ AA-	AAA ilâ AA (düşük)
	2	A+ ilâ A-	A1 ilâ A3	A+ ilâ A-	A+ ilâ A-	A (yüksek) ilâ A (düşük)
	3	BBB+ ilâ BBB-	Baa1 ilâ Baa3	BBB+ ilâ BBB-	BBB+ ilâ BBB-	BBB (yüksek) ilâ BBB (düşük)
	4	BB+ ilâ BB-	Ba1 ilâ Ba3	BB+ ilâ BB-	BB+ ilâ BB-	BB (yüksek) ilâ BB (düşük)
	5	B+ ilâ B-	B1 ilâ B3	B+ ilâ B-	B+ ilâ B-	B (yüksek) ilâ B (düşük)
	6	CCC+ ve aşağısı	Caa1 ve aşağısı	CCC+ ve aşağısı	CCC ve aşağısı	CCC (yüksek) ve aşağısı
Kısa vadeli kredi derecelendirmeleri	1	F1+ ilâ F1	P-1	A-1+ ilâ A-1	J-1	R-1 (yüksek) ilâ R-1 (düşük)
	2	F2	P-2	A-2	J-2	R-2 (yüksek) ilâ R-2 (düşük)
	3	F3	P-3	A-3	J-3	R-3
	4	F3 aşağısı	NP	A-3 aşağısı	J-3 aşağısı	R-3 aşağısı
	5	---	---	---	---	---
	6	---	---	---	---	---
Uzun vadeli menkul kıymetleştirme pozisyonları için derecelendirmeler	1	AAA ilâ AA-	Aaa ilâ Aa3	AAA ilâ AA-	---	AAA ilâ AA (düşük)
	2	A+ ilâ A-	A1 ilâ A3	A+ ilâ A-	---	A (yüksek) ilâ A (düşük)
	3	BBB+ ilâ BBB-	Baa1 ilâ Baa3	BBB+ ilâ BBB-	---	BBB (yüksek) ilâ BBB

						(düşük)
	4	BB+ ilâ BB-	Ba1 ilâ Ba3	BB+ ilâ BB-	---	BB (yüksek) ilâ BB (düşük)
	5	B+ ve aşağısı	B1 ve aşağısı	B+ ve aşağısı	---	B (yüksek) ve aşağısı
Kısa vadeli menkul kıymetleştirme pozisyonları için derecelendirmeler	1	F1+ ilâ F1	P-1	A-1+ ilâ A-1	---	R-1 (yüksek) ilâ R-1 (düşük)
	2	F2	P-2	A-2	---	R-2 (yüksek) ilâ R-2 (düşük)
	3	F3	P-3	A-3	---	R-3
	Diğerleri	F3 aşağısı	NP	A-3 aşağısı	---	R-3 aşağısı

Kolektif yatırım kuruluşlarına ilişkin eşleştirme	1	AAA ilâ AA-	Aaa ilâ Aa3	FCQR: AAAf ilâ AA-f; PSFR: AAAm ilâ AA-m		-
	2	A+ ilâ A-	A1 ilâ A3	FCQR: A+f ilâ A-f; PSFR: A+m ilâ A-m		-
	3	BBB+ ilâ BBB-	Baa1 ilâ Baa3	FCQR: BBB+f ilâ BBB-f; PSFR: BBB+m ilâ BBB-m		-
	4	BB+ ilâ BB-	Ba1 ilâ Ba3	FCQR: BB+f ilâ BB-f; PSFR: BB+m ilâ BB-m		-
	5	B+ ilâ B-	B1 ilâ B3	FCQR: B+f ilâ B-f; PSFR: B+m ilâ B-m		-
	6	CCC+ ve aşağısı	Caa1 ve aşağısı	FCQR: CCC+f ve aşağısı; PSFR: CCC+m ve aşağısı		-

FCQR (Fund Credit Quality Ratings): Fon Kredi Kalitesi Derecelendirmeleri

PSFR (Principal Stability Fund Ratings): Anapara İstikrar Fon Derecelendirmeleri

Diğer taraftan, sonraki süreçte bahsi geçen Kurul Kararı'nın güncellenmesi hâsıl olmuş olup Kurul'un 06.12.2012 tarih ve 5068 sayılı kararı ile yukarıda yer alan "Merkezi Yönetimlerden veya Merkez Bankalarından Alacaklar" risk sınıfı ifadesinden ülkemiz de dahil olmak üzere tüm merkezi yönetim ve merkez bankalarının anlaşılması gerektiğine ve bu çerçevede ülkemiz merkezi yönetimi ve merkez bankalarından alacaklar için de söz konusu Karar ekindeki uluslararası derecelendirme kuruluşlarının

verdiği derecelendirme notlarının kullanılabilmesinin mümkün olduğuna karar verilmiştir.

İlgili varlık kategorileri ile kredi kalitesi kademeleri arasındaki ilişki ayrıntılı olarak SYR Yönetmeliği'nin Ek 1'inde açıklanmıştır.

İhracat kredi kuruluşlarının dereceleri, sadece merkezi yönetim veya merkez bankalarından olan alacakların risk ağırlığının tespitinde kullanılabilmektedir. SYR Yönetmeliği'nin Ek 1'inin Birinci Bölüm'ünün altıncı ve yedinci fıkralarında ihracat kredi kuruluşlarına ilişkin açıklamalar yer almaktadır.

(3) Bankalar ve aracı kurumlardan kaynaklanan risk ağırlıklı tutarların hesaplanmasında Ek-1'e uygun biçimde, bu kuruluşların kredi kalitesine dayanan yöntem uygulanır.

Bankalar ve aracı kurumlardan olan alacaklar risk sınıfına uygulanacak risk ağırlıklarının tespiti için CRD-48'de iki seçenek sunulmaktadır. Bankalarca bu seçeneklerden hangisinin uygulanacağı ilgili ülke denetim otoritesinin inisiyatifi bırakılmıştır. Mezkur seçenekler aşağıda açıklanmıştır.

Seçenek 1: Bankalar ve aracı kurumlardan olan alacaklara, ilgili ülkenin merkezi yönetimine uygulanan risk ağırlığının bir kademe daha olumsuzunun uygulanmasıdır. Buna göre, merkezi yönetimden olan alacaklara uygulanan risk ağırlığı %50 ise, o ülkede yerleşik bankalar ve aracı kurumlardan alacaklara %100 risk ağırlığı uygulanacaktır.

Seçenek 2: Bankalar ve aracı kurumlardan olan alacaklara borçlunun kredi derecesine tekabül eden risk ağırlığının uygulanmasıdır. Örneğin, kredi borçlusunun AAA derecesine sahip olması ve denetim otoritesince bu derecenin %20 risk ağırlığına eşleştirilmesi durumunda, ilgili borçluya anılan risk ağırlığı uygulanacaktır.

Seçenek 2'yi Seçenek 1'den ayıran temel nokta, bankaların sahip olduğu derecelendirme notlarının kullanılabilir olmasıdır. Seçenek 1'de risk ağırlığı belirlenirken ilgili banka ve aracı kurumun derecelendirme notunun bir önemi yoktur. Seçenek 2'de bir bankaya faaliyet gösterdiği ülkenin merkezi yönetiminden olan alacağa uygulanan risk ağırlığından daha düşük bir risk ağırlığı uygulanabilmesi mümkünken, Seçenek 1'de bu durum söz konusu olmamaktadır. Bu fıkra hükmünden de anlaşılacağı üzere Kurum seçenek 2'yi tercih etmiş bulunmaktadır.

CRD ve SYR Yönetmeliği'nde yer almamakla beraber, uluslararası derecelendirme kuruluşları, faaliyetlerinde "ülke tavanı" uygulamasına yer

vermektedirler. Bu uygulamada, bir kuruluşa verilebilecek not kurulu bulunduğu ülkenin kredi derecelendirme notuna bağlı olarak sınırlandırılmaktadır. Dolayısıyla bu durum pratikte, bankalara kurulu bulunduğu ülkeden daha düşük risk ağırlığı uygulanması olanağını sınırlamaktadır.

> *(4) İkinci fıkra hükümlerine bakılmaksızın, maruz kalınan riskin kredi korumasına tâbi olduğu hallerde, ilgili kaleme uygulanacak risk ağırlığı kredi riski azaltımına ilişkin usul ve esaslara uygun olarak değiştirilebilir.*

Kredi riski azaltım teknikleri, kredi riskine esas tutar hesaplamasının aşamalarından birisini oluşturmaktadır. Kredi riski azaltım teknikleri kapsamındaki kredi koruması, ilgili alacakta tekabül ettiği tutarla sınırlı olmak üzere, alacağa uygulanacak risk ağırlığının değişmesi sonucuna yol açabilmektedir. Örneğin 1.000 TL tutarında ve %100 risk ağırlığına tabi bir alacağın tamamına, %50 risk ağırlığına tabi kurumsal bir firmaca garanti verilmesi durumunda, söz konusu alacak %100 risk ağırlığına değil, garantiyi veren firmaya uygulanan %50 risk ağırlığına tabi hale gelecektir. Bu konunun ayrıntısı Kredi Riski Azaltım Tekniklerine İlişkin Tebliğ'de yer almaktadır.

> *(5) Menkul kıymetleştirme pozisyonları için risk ağırlıklı tutarlar ve risk ağırlıklı tutarların hesaplanmasında dikkate alınacak kredi riski azaltım tekniklerine ilişkin usul ve esaslar Kurulca belirlenir.*

Yukarıda yer verilen fıkra hükmü doğrultusunda, menkul kıymetleştirme pozisyonları için uygulanacak risk ağırlıklı tutarlar ve bu pozisyonlar için risk ağırlıklı tutarların hesaplanmasına ilişkin hükümler Kredi Riski Azaltım Tekniklerine İlişkin Tebliğ'de ve Menkul Kıymetleştirmeye İlişkin Risk Ağırlıklı Tutarların Hesaplanması Hakkında Tebliğ'de yer almaktadır.

> *(6) Bu Yönetmelik hükümleri çerçevesinde herhangi bir risk ağırlığı belirlenmemiş risk kalemlerine yüzde yüz risk ağırlığı uygulanır.*

Her bir risk sınıfında yer alan alacaklara uygulanacak risk ağırlıklarına ilişkin açıklamalar SYR Yönetmeliği'nin Ek 1'inde yer almaktadır. Uygulanacak risk ağırlığı belli olmayan alacaklar %100 risk ağırlığına tabidir.

(7) Bankalar ana ortaklıkları, bağlı ortaklıkları veya ana ortaklıklarının bağlı ortaklıkları nedeniyle maruz kaldıkları riskleri, söz konusu ortaklıkların ana ve katkı sermayelerinde artışa neden olanlar hariç olmak üzere, aşağıda (a) ilâ (d) bentlerinde sayılan koşulların yerine getirilmesi şartıyla bu maddenin ikinci fıkrasında belirtilen uygulamadan muaf tutarak söz konusu risklere yüzde sıfır risk ağırlığı uygular:
a) Karşı tarafın, bir banka veya finansal kuruluş, varlık yönetim şirketi veya destek hizmeti kuruluşu olması gerekir.
b) Karşı tarafın, tam konsolidasyon yöntemiyle bankayla aynı konsolidasyona dahil edilmesi şarttır.
c) Karşı tarafın bankayla aynı risk değerlendirme, ölçüm ve kontrol prosedürlerine tâbi olması gerekir.
ç) Karşı tarafın Türkiye'de kurulmuş olması gerekir.
d) Karşı taraftan bankaya özkaynakların anında transfer edilmesinde ya da borçların geri ödenmesinde, uygulama açısından veya yasal olarak önemli bir engelin bulunmaması ya da böyle bir engelin öngörülmemesi gerekir.

Yukarıda yer alan fıkra hükmünde bankalar ile bankaların ana ortaklıkları ve bağlı ortaklıkları ve ana ortağının bağlı ortaklıkları arasındaki alacak ilişkisine uygulanacak risk ağırlıklarıyla alakalı bir istisnadan söz edilmektedir. Dolayısıyla 3 tip ilişkiden bahsedilmektedir. Bunlar;

- Banka ile ana ortağı,
- Banka ile bankanın bağlı ortaklığı,
- Banka ile bankanın ana ortağının bağlı ortaklığı

arasındaki ilişkiler şeklinde sayılabilir.

Fıkra hükmünde her ne kadar "maruz kaldıkları riskleri" ifadesi kullanılsa da istisna bütün risklerle değil sadece kredi riskinde risk ağırlıklarının uygulanmasıyla ilgilidir. Maruz kalınan riskler ifadesiyle kastedilen, bankayla yukarıda bahsi geçen birimler arasındaki belirli özellikleri taşıyan alacak ilişkisidir. Fıkranın sonunda yer alan "söz konusu risklere yüzde sıfır risk ağırlığı uygular" hükmü, adı geçen istisnanın sadece risk ağırlığının uygulanmasına yönelik olduğunu ortaya koymaktadır. Dolayısıyla bahse konu birimler arasındaki ilişkiler nedeniyle doğabilecek diğer riskler (piyasa riski vs) için sermaye bulundurulmaya devam edilecektir.

Fıkrada anılan istisnanın uygulanabilmesi için ilgili alacağın, karşı tarafın ana sermayesinde ya da katkı sermayesinde artışa neden olmaması gerektiği belirtilmektedir. Ana ve/veya katkı sermayede artışa neden olabilecek alacak ilişkisinin neler olduğu Bankaların Özkaynaklarına İlişkin

Yönetmelik'te ifade edilmekte olup birincil ve ikincil sermaye benzeri borçlar bu kapsamda değerlendirilebilir. Dolayısıyla birincil ve ikincil sermaye benzeri borçlar hiçbir zaman fıkrada bahsi geçen istisnanın konusunu oluşturamayacaklardır.

Esasında yukarıdaki fıkra hükümleri doğrultusunda; bankalarca, fıkrada sayılan birimlere kullandırılan ve ana ve/veya katkı sermayede artışa yol açan krediler sermayeden indirilecektir. Anılan kredilerin sermayeden indirilmesi dolayısıyla da bunlar için kredi riski hesaplanmayacaktır.[54]

İstisnanın uygulanabilmesi için öncelikle karşı tarafın bir banka veya finansal kuruluş, varlık yönetim şirketi veya destek hizmetleri şirketi olması gerekmektedir. Sayılanlar dışında bir iştirak için bu istisna kullanılamayacaktır. Ayrıca karşı tarafın tam konsolidasyon yöntemi kullanılarak konsolide edilmesi, bankayla aynı risk değerlendirme, ölçüm ve kontrol prosedürlerine tâbi olması gerekmektedir. Karşı tarafın Türkiye'de kurulmuş olması da bir diğer şarttır.

Şartlar arasında dikkat çekici bir diğer nokta da "Karşı taraftan bankaya özkaynakların anında transfer edilmesinde ya da borçların geri ödenmesinde, uygulama açısından veya yasal olarak önemli bir engelin bulunmaması ya da böyle bir engelin öngörülmemesi" şartıdır.

2.2.2. Piyasa Riskine Esas Tutarın Hesaplanması

Tablo 10: SYR Yönetmeliği Madde 8

İkinci Bölüm Piyasa Riskine Esas Tutarın Hesaplanması Alım satım hesapları **Madde** 8- (1) Finansal araçların ve emtianın, alım satım hesaplarına ilişkin tanıma uysa dahi, alım satım hesaplarına dahil edilebilmesi için bunların alım satım işlemine konu edilmelerine yönelik herhangi bir kısıtlama bulunmaması veya riskten koruma sağlanabilir olması gerekir. (2) Ek-3 Birinci Bölüm hükümlerine uygun olarak, alım satım amacı, ilgili pozisyon veya portföyün yönetilmesi için bankalarca belirlenen ve uygulanan strateji, politika ve prosedürlere dayandırılmalıdır. (3) Bankalar, alım satım hesaplarının yönetilmesi amacıyla, Ek-3 İkinci ve Dördüncü Bölüm hükümlerine uygun sistem ve kontroller kurmak ve işletmekle yükümlüdür. (4) Dahili riskten koruma işlemlerinin alım satım hesaplarına dahil edilmesi halinde Ek-3 Üçüncü Bölüm hükümleri uygulanır.

[54] SYR Yönetmeliği'nin 7 nci maddesinin 1 inci fıkrasının (b) bendi uyarınca.

Madde hükmünde bahsi geçen alım satım hesabı (ASH), "Tanımlar" başlıklı 3 üncü maddenin altında detaylı olarak açıklanmış, ayrıca anılan hesaba ilişkin uygulamalarla ilgili olarak SYR Yönetmeliği'nin Ek 3'ünde ayrıntılı açıklamalara yer verilmiştir.

SYR Yönetmeliği'nin 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde ASH aşağıdaki gibi tanımlanmıştır:

> *"Alım satım hesapları: Bankaların, para ve sermaye piyasalarında sürekli alım ve satım işlemlerinde bulunmak amacıyla kısa vadeli olarak ve/veya alım ve satım fiyatları arasındaki beklenen ya da gerçekleşen fiyat farklılıklarından ya da diğer fiyat ve faiz oranı değişikliklerinden faydalanmak amacıyla veya alım satıma aracılık ya da piyasa yapıcılığı nedeniyle ellerinde bulundurduğu repo ve menkul kıymet ödünç işlemlerine konu olanlar dahil finansal araçlar ve emtia ile söz konusu finansal araçlar ve emtia ile ilgili pozisyonlardan kaynaklanan risklerden korunma ya da bu riskleri azaltma amacıyla yapılan türev finansal araçlar ve spekülatif amaçlı türev finansal araçların izlendiği bilanço içi ve dışı hesapları ve pozisyonları ifade eder."*

SYR Yönetmeliği'nin 8 inci maddesinin birinci fıkrası ise aşağıdaki şekildedir.

> *(1) Finansal araçların ve emtianın, alım satım hesaplarına ilişkin tanıma uysa dahi, alım satım hesaplarına dahil edilebilmesi için bunların alım satım işlemine konu edilmelerine yönelik herhangi bir kısıtlama bulunmaması veya riskten koruma sağlanabilir olması gerekir.*

Herhangi bir finansal ürünün ASH kapsamında değerlendirilebilmesi için 8 inci maddenin birinci fıkrasında belirtilen ilgili aracın alım satımına engel teşkil edecek bir kısıtlamanın bulunmaması ya da ilgili finansal varlıklardan doğan risklerden korunulmasının mümkün olması şartlarından birini taşıması gerekmektedir. "Riskten koruma sağlanabilir" ifadesiyle kastedilen alım satım hesabında yer alan korunacak finansal aracın, istenildiği takdirde uygun bir finansal araçta uzun ya da kısa pozisyon alınmak suretiyle hedge edilebilir olması hususudur.

"Alım satım hesabı" tanımına ilişkin açıklamalar ise bu kitabın SYR Yönetmeliği'nin 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi için yapılan

açıklamalarda yer almaktadır.

> *(2) Ek-3 Birinci Bölüm hükümlerine uygun olarak, alım satım amacı, ilgili pozisyon veya portföyün yönetilmesi için bankalarca belirlenen ve uygulanan strateji, politika ve prosedürlere dayandırılmalıdır.*

Yukarıdaki fıkrada bahsi geçen Yönetmeliğin Ek-3'ün Birinci Bölüm'ünde strateji, politika ve prosedürlerle alım satım amacının sınırları çizilmiştir. Buna göre;

- Pozisyon/araç ve portföylere ilişkin onaylanmış, elde tutma süresini de içeren yazılı bir strateji olmalı,
- Pozisyonların yönetimine ilişkin politika ve uygulama usulleri bulunmalı,
- Genel ve ilgili personel için limitler belirlenmeli ve izlenmeli,
- Pozisyonlar üst yönetime raporlanmalı,
- Pozisyonların alınıp satılabilirliği veya riskten korunmaya konu olma yeterliliği değerlendirilmeli,
- Pozisyonların izlenmesi için politika ve uygulama usulleri mevcut olmalıdır.

> *(3) Bankalar, alım satım hesaplarının yönetilmesi amacıyla, Ek-3 İkinci ve Dördüncü Bölüm hükümlerine uygun sistem ve kontroller kurmak ve işletmekle yükümlüdür.*

Yukarıda yer verilen üçüncü fıkrada bahsi geçen "Ek-3 İkinci ve Dördüncü Bölüm hükümlerine uygun sistem ve kontroller kurmak ve işletmek" yükümlülüğü kapsamında SYR Yönetmeliği'nin Ek 3'ünün İkinci Bölüm'ünde "Sistem ve Kontroller"e, Dördüncü Bölüm'ünde ise "Alım Satım Hesaplarına Dahil Etme Şartları"na yer verilmiştir.

"Sistem ve Kontroller" başlıklı İkinci Bölüm'de sistem ve kontrollerin içermesi gereken asgari unsurlara yer verilmiştir:

- Değerleme sürecine ilişkin görev ve sorumlulukların, kullanılan piyasa bilgi kaynaklarının, bağımsız değerlemelerin sıklığının, kapanış fiyatlarının zamanlamasının belirlenmesi,
- Değerleme ayarlamalarına ilişkin süreçlerin, ay sonu teyit süreçlerinin, değerleme birimi için raporlama sistemi kurulması gibi yükümlülüklerin yerine getirilmesi

gerekmektedir.

Yine bu kapsamda dört alt başlık altında; ihtiyatlı değerleme yöntemlerine, değerleme ayarlamalarına, genel standartlara ve likiditesi düşük pozisyonlarla ilgili standartlara ilişkin bazı açıklamalar yapılmaktadır.

"Alım Satım Hesaplarına Dâhil Etme Şartları" başlıklı Dördüncü Bölüm'de hangi pozisyonların ASH'ye dahil edileceğine ilişkin politika ve yöntemlerin belirlenmesi gerektiği belirtilmekte, buna ilişkin asgari koşullar belirlenmektedir.

> *(4) Dahili riskten koruma işlemlerinin alım satım hesaplarına dahil edilmesi halinde Ek-3 Üçüncü Bölüm hükümleri uygulanır.*

Dördüncü fıkrada, dahili riskten koruma işlemlerinin ASH'ye dahil edilmesi halinde SYR Yönetmeliği'nin Ek 3'ünün Üçüncü Bölüm hükümlerinin uygulanacağı belirtilmektedir. Anılan Bölüm'de dahili riskten koruma pozisyonu, "ASH dışındaki bir pozisyon veya pozisyon grubunun risk bileşenlerini önemli oranda veya tamamen netleştiren bir pozisyon" olarak tanımlanmıştır. Bu pozisyonlar SYR Yönetmeliği'nin Ek 3'ünün Üçüncü Bölüm'ünün 1 inci maddesinde sayılan şartların sağlamalıdır. Öte yandan bu pozisyonlar, söz konusu Ek 3'ün Bir ve İkinci bölümlerinde belirtilen genel koşullara uymaları şartıyla ASH'ye dahil edilebilirler ancak sermaye yükümlülüklerinin azaltılmasına veya yükümlülüklerden kaçınılmasına yönelik olarak kullanılamazlar. Konunun ayrıntısı SYR Yönetmeliği'nin Ek 3'üne ilişkin açıklamalarda yer verilmiştir.

Tablo 11: Madde 9

Piyasa riskine esas tutar

Madde 9- (1) Piyasa riskine esas tutar, risk ölçüm modelleri veya standart metot ile hesaplanır.

(2) Kurum tarafından kullanımına izin verilen bir risk ölçüm modeli bulunmayan, risk ölçüm modeli Kurumca yeterli görülmeyen ya da modellerinin yeterliliğinin ve güvenilirliğinin kaybolduğuna Kurumca kanaat getirilen bankalarca piyasa riskine esas tutar, standart metoda göre hesaplanan genel piyasa riski, kur riski, spesifik risk, emtia riski, takas riski, karşı taraf kredi riski ve opsiyonlardan kaynaklanan piyasa riski için gerekli sermaye yükümlülükleri toplamının onikibuçuk ile çarpılması suretiyle bulunur.

(3) Kurum tarafından kullanımına izin verilen bir risk ölçüm modeli bulunan bankalarca piyasa riskine esas tutar, riske maruz değere dayalı sermaye yükümlülüğünün onikibuçuk ile çarpılması suretiyle bulunur.

(4) Piyasa riskine esas tutarın hesaplanmasında risk ölçüm modeli kullanımına ve risk ölçüm modeli ile piyasa riskinin hesaplanmasına ilişkin usul ve esaslar ile opsiyonlardan kaynaklanan piyasa riski için standart metoda göre sermaye yükümlülüğünün hesaplanmasına ilişkin usul ve esaslar Kurulca belirlenir.

(5) Opsiyonlardan kaynaklanan piyasa riski için sermaye yükümlülüğünün hesaplanmasında; varant bir opsiyon işlemi olarak ve ihraç edilen varantın senet metni de opsiyon sözleşmesi olarak kabul edilir.

(1) Piyasa riskine esas tutar, risk ölçüm modelleri veya standart metot ile hesaplanır.

Piyasa riskine esas tutarın hesaplanabilmesi için temelde iki yöntem bulunmaktadır. Bu yöntemlerden birisi olan standart metotda, piyasa riskine esas tutarın muhtelif alt unsurlarının (faiz oranı riski, hisse senedi fiyat riski, kur riski vs) yol açabileceği zararlar için sermaye yükümlülüğü hesaplanmaktadır. Söz konusu yöntemde her bir alt risk faktörü için münferit hesaplama usulleri bulunmakta, diğer bir deyişle her bir risk faktörü birbirinden ayrı olarak değerlendirilmekte, dolayısıyla faktörler arası korelasyonlar dikkate alınmamaktadır. Alt unsurlar için hesaplanan sermaye yükümlülüğü toplanarak piyasa riskine esas tutar rakamı bulunmaktadır.

Burada dikkat edilmesi gereken bir husus ASH'de yer alan menkul kıymetleştirme pozisyonları için "Menkul Kıymetleştirmeye İlişkin Risk Ağırlıklı Tutarların Hesaplanması Hakkında Tebliğ"de yer alan hükümler yerine SYR Yönetmeliği'nin 11 ila 13 üncü maddelerindeki hükümlere göre sermaye yükümlülüğü hesaplanacağıdır.

Piyasa riskinin ölçümünde, alternatif yöntem olan içsel model kullanımına ilişkin olarak ise, Risk Ölçüm Modelleri ile Piyasa Riskinin Hesaplanmasına ve Risk Ölçüm Modellerinin Değerlendirilmesine İlişkin Tebliğ'de, piyasa riskinin alt unsurlarından genel piyasa riski, spesifik risk, kur riski ve emtia riski için ayrı ayrı, bunlardan bir kısmını veya hepsini birlikte ele alan içsel modeller kullanılabileceği ifade edilmektedir. Risk ölçüm modellerine ilişkin açıklamalar bahsi geçen tebliğde yer almaktadır.

(2) Kurum tarafından kullanımına izin verilen bir risk ölçüm modeli bulunmayan, risk ölçüm modeli Kurumca yeterli görülmeyen ya da modellerinin yeterliliğinin ve güvenilirliğinin kaybolduğuna Kurumca kanaat getirilen bankalarca piyasa riskine esas tutar, standart metoda göre hesaplanan genel piyasa riski, kur riski, spesifik risk, emtia riski, takas riski, karşı taraf kredi riski ve opsiyonlardan kaynaklanan piyasa riski için gerekli sermaye yükümlülükleri toplamının onikibuçuk ile çarpılması suretiyle bulunur.

Kurum tarafından kullanımına izin verilen bir risk ölçüm modeli bulunmayan, risk ölçüm modeli Kurumca yeterli görülmeyen ya da modellerinin yeterliliğinin ve güvenilirliğinin kaybolduğuna Kurumca kanaat getirilen bankalarca piyasa riskine esas tutar standart metoda göre aşağıdaki formülle hesaplanır:

$$\text{Piyasa Riskine Esas Tutar} = \left\{ \begin{array}{l} \text{Genel Piyasa Riski için sermaye yükümlülüğü} \\ + \text{Kur riski için sermaye yükümlülüğü} \\ + \text{Spesifik risk için sermaye yükümlülüğü} \\ + \text{Emtia riski için sermaye yükümlülüğü} \\ + \text{Takas riski için sermaye yükümlülüğü} \\ + \text{Karşı taraf kredi riski için sermaye yükümlülüğü} \\ + \text{Opsiyonlardan kaynaklanan piyasa riskleri için sermaye yükümlülüğü} \end{array} \right\} * 12{,}5$$

Genel piyasa riski, alım-satım hesaplarında yer alan finansal araçlara ilişkin faiz oranı riski ve hisse senedi pozisyon riskinden oluşmaktadır. Önceki fıkrada belirtildiği üzere formülde yer alan ilk dört bileşen için model kullanımı mümkündür, diğer bileşenler için ise standart yöntemle hesaplama yapılacaktır. İçsel model ve standart metotla hesaplanan sermaye yükümlülükleri tutarları toplamı 12,5 ile çarpılarak piyasa riskine esas tutara ulaşılacaktır.

(3) Kurum tarafından kullanımına izin verilen bir risk ölçüm modeli bulunan bankalarca piyasa riskine esas tutar, riske maruz değere dayalı sermaye yükümlülüğünün onikibuçuk ile çarpılması suretiyle bulunur.

Kurum tarafından kullanımına izin verilen bir risk ölçüm modeli bulunan bankalarca hesaplama aşağıdaki gibi yapılır:

Piyasa Riskine Esas Tutar	=	Riske Maruz Değere Dayalı Sermaye Yükümlülükleri	x	12,5

Piyasa Riskine Esas Tutar ile bu tutarı oluşturan bileşenlerin her biri, bu çalışma kapsamında tanımlar içinde açıklanmıştır. Riske maruz değer (RMD) tanımına ise "Risk Ölçüm Modelleri İle Piyasa Riskinin Hesaplanmasına ve Risk Ölçüm Modellerinin Değerlendirilmesine İlişkin Tebliğ"de aşağıdaki şekilde yer verilmiştir:

"RMD": Elde tutulan bir portföy ya da varlık değerinin, faiz oranlarında, döviz kurlarında, emtia ve hisse senedi fiyatlarındaki dalgalanmalar nedeniyle meydana gelebilecek değişiklikler sonucunda maruz kalabileceği en yüksek zararı, belli bir dönem dahilinde ve belli bir olasılık seviyesinde ifade eden ve muhtelif sayısal yöntemlerle tahmin edilen değerdir.

RMD kullanılarak sermaye yükümlülüğünün nasıl hesaplanacağı bahsi geçen tebliğde ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

(4) Piyasa riskine esas tutarın hesaplanmasında risk ölçüm modeli kullanımına ve risk ölçüm modeli ile piyasa riskinin hesaplanmasına ilişkin usul ve esaslar ile opsiyonlardan kaynaklanan piyasa riski için standart metoda göre sermaye yükümlülüğünün hesaplanmasına ilişkin usul ve esaslar Kurulca belirlenir.

Yukarıdaki fıkra hükümlerinden de anlaşılacağı üzere risk ölçüm modeli kullanımına ve risk ölçüm modeli ile piyasa riskinin hesaplanmasına ilişkin usul ve esaslara, "Risk Ölçüm Modelleri ile Piyasa Riskinin Hesaplanmasına ve Risk Ölçüm Modellerinin Değerlendirilmesine İlişkin Tebliğ"de yer verilmiştir. Yine bu fıkrada Kurulca belirleneceği ifade edilen opsiyonlardan kaynaklanan piyasa riski için standart metoda göre sermaye

yükümlülüğünün hesaplanmasına ilişkin usul ve esaslara ise "Opsiyonlardan Kaynaklanan Piyasa Riski İçin Standart Metoda Göre Sermaye Yükümlülüğü Hesaplanmasına İlişkin Tebliğ"de yer verilmiştir.

> *(5) Opsiyonlardan kaynaklanan piyasa riski için sermaye yükümlülüğünün hesaplanmasında; varant bir opsiyon işlemi olarak ve ihraç edilen varantın senet metni de opsiyon sözleşmesi olarak kabul edilir.*

Varant, sahibine bir dayanak varlığı ya da göstergeyi belirli bir tarihte veya belirli bir tarihe kadar önceden belirlenmiş bir fiyat üzerinden alma veya satma hakkı veren bir menkul kıymettir. Tanım olarak opsiyona benzeyen varantların, opsiyonlarından farkı bir şirket tarafından ihraç edilmiş ve ihraççı şirketin garantörlüğünde olmasıdır. Ancak, borsada işlem gören veya tezgahüstü satılmakta olan opsiyonlar ise menkul kıymet değildir.

Varantlar yapılandırılmış ürünler sınıfında yer alan ve menkul kıymetleştirilmiş opsiyon özelliklerini taşıyan ürünler olup, finansal bir varlığa ya da göstergeye dayalı olarak çıkartılırlar. Varantların alım ya da satım hakkı verdiği bu finansal araçlar "dayanak" olarak adlandırılır. Dayanak varlık veya anlaşma özelliği çeşitliliğince varant türleri oluşturulabilmektedir.

Varantlara ilişkin mevzuat, ülkemizde henüz şekillenmeye başlamıştır. İlk olarak; SPK tarafından 21.01.2009 tarihli ve 27117 sayılı Resmi Gazete'de "Ortaklık Varantlarının Kurul Kaydına Alınmasına ve Alım Satım İşlemlerine İlişkin Esaslar Tebliği" yayımlanmıştır. Ardından; 21.07.2009 tarihli ve 27295 sayılı Resmi Gazete'de "Aracı Kuruluş Varantlarının Kurul Kaydına Alınmasına ve Alım Satım İşlemlerine İlişkin Esaslar Tebliği" yayımlanmıştır. Ardından, 10.09.2013 tarihli ve 28761 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Varantlar ve Yatırım Kuruluşları Sertifikaları Tebliği" ile bahsi geçen iki tebliğ yürürlükten kaldırılarak, varantlara ilişkin hususlar tek bir tebliğ altında düzenlenmiştir. İlgili tebliğde ortaklık varantları aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır.

> *"Sahibine, vade tarihine kadar ya da vade tarihinde payları borsada işlem gören veya görecek olan kayıtlı sermaye sistemine tabi ihraççı paylarına veyahut payları borsada işlem gören herhangi bir ortaklığın paylarına ilişkin olarak bu 17 nci maddede belirlenen uzlaşı yöntemlerinden birini talep etme hakkı veren ve ihraççılarca ilgili sermaye piyasası aracının halka arzı sırasında ihraç edilen sermaye piyasası aracıdır"*

Tanımdan da anlaşılacağı üzere ortaklık varantlarında dayanak varlık sadece bir şirketin hisse senedi olmaktadır. Ayrıca, varantın ihraççısı kendi hisse senetleri dışında herhangi bir ortaklığın hisse senetlerini dayanak varlık olarak göstererek de ortaklık varantı ihraç edebilmektedir. Ortaklık varantlarının en önemli özelliklerinden biri, payları borsada işlem gören veya görecek olan ortaklıklar tarafından hisse ve borçlanma araçları gibi sermaye piyasası araçlarının sadece halka arz yoluyla satışı sırasında ihraç edilmeleridir. Ancak, birlikte ihraç edilmekte olması ihraç edilen sermaye piyasası aracına bütünleşik bir ürün olarak ihraç edilmesi anlamı taşımamaktadır. Diğer bir deyişle, sermaye piyasası aracı ile ortaklık varantı aynı zamanda satılmış olmaktadır. Bunlara ek olarak, ihraç edilmiş olan ortaklık varantlarının borsada işlem göreceğinin bilinmesi de önemlidir.

Ortaklık varantları bedelli veya bedelsiz satılabilmektedir. Varantın bedelsiz olarak verilmek üzere ihracı durumunda, sermaye piyasası aracını satın alan tarafa aldığı miktarla orantılı olarak ortaklık varantı da verilmektedir. Diğer taraftan, varantın bedelli satılması durumunda ise, sermaye piyasası aracını satın almış olan tarafın ortaklık varantını satın alma zorunluluğu bulunmamaktadır. Ortaklık varantlarının uygulamasının nasıl gerçekleştirileceğini bir örnekle açıklamadan önce sözkonusu varantlarla ilgili birkaç tanımın yapılmasında fayda görülmektedir.

Kullanım fiyatı; ortaklık varantı sahibinin üzerine ortaklık varantı yazılı hisseleri satın alma hakkını kullanması durumunda bir hisse için ödemesi gereken fiyattır. Kullanım oranı ise; ortaklık varantı sahibinin, üzerine ortaklık varantı yazılı hisseleri satın alma hakkını kullanması durumunda her bir ortaklık varantı karşılığında tasarruf sahibine verilecek pay sayısını ifade etmektedir.

Örnek olarak Şekil 14'te gösterildiği gibi A şirketi tarafından, kendi hisseleri için yatırımcıya 3 yıl vadeli ve vade sonunda 5 adet hisseyi 2,5 TL'den satın alma hakkı veren bir ortaklık varantı, 0,4 TL fiyatına A şirketinin hisse senetlerine ilaveten satılmıştır. (Kullanım Oranı=1:5 ve Kullanım Fiyatı=2,5 TL)

Şekil 14: Ortaklık Varantına İlişkin Örnek

Eğer vade sonunda hisse fiyatı 2,5 TL'yi geçerse ortaklık varantını elinde bulunduran yatırımcı, her bir varant için 5 adet hisseyi 2,5 TL'den yani piyasadan daha ucuza satın alacaktır. Bu durumda yatırımcı isteğine göre ya hisse senetlerini elinde bulunduracak ya da 2,5 TL'den daha yüksek olan piyasa fiyatına diğer yatırımcılara satacaktır. Nihai olarak, bu satıştan elde ettiği gelirin, varant için ödenen 0,4 TL'yi geçmesi durumunda bir karlılık söz konusu olacaktır. Ortaklık varantları borsada işlem görebildiğinden, yatımcı tarafından vade beklenmeden satılması da mümkündür.

İlgili tebliğde yatırım kuruluşu varantı, "Sahibine, dayanak varlığı ya da göstergeyi önceden belirlenen bir fiyattan belirli bir tarihte veya belirli bir tarihe kadar alma veya satma hakkı veren ve bu hakkın kaydi teslimat ya da nakdi uzlaşı ile kullanıldığı sermaye piyasası aracı" şeklinde tanımlanmıştır.

Yatırım kuruluşu varantlarında kullanılan dayanak varlıklar, BIST 30 endeksinde yer alan pay ve/veya BIST 30 endeksi kapsamında yer alan birden fazla paydan oluşan sepet olabilmektedir. Dayanak gösterge ise borsa tarafından oluşturulmuş hisse senedi endeksleri olarak sayılmıştır. Diğer taraftan SPK'nın uygun görmesi halinde Hazine Müsteşarlığı tarafından ihraç edilen devlet iç borçlanma senetleri, konvertibl döviz, kıymetli maden, emtia, geçerliliği uluslararası alanda genel kabul görmüş endeksler gibi diğer varlık ve göstergeler de varanta dayanak teşkil edebilecektir.

Yatırım kuruluşu varantları yatırım yapılabilir seviyede ve kredibilitesi yüksek, yurt dışında veyahut Türkiye'de yerleşik banka ya da aracı kurumlar tarafından ihraç edilebilmektedir. Bu kapsamda, varant ihracı yapabilecek kuruluşlar derecelendirme kuruluşlarından talebe bağlı olan yatırım yapılabilir notların içerisinde en yüksek ilk üç kademeye denk gelen uzun vadeli derecelendirme notu alan kuruluşlar ile sınırlandırılmıştır. Bunun istisnası olarak, bu nitelikleri taşıyan bir banka veya aracı kurumun ihraçtan doğan yükümlülükleri garanti etmesi koşuluyla, anılan kuruluşla Türk Ticaret Kanunu'nda tanımlanan şirketler topluluğu bünyesinde faaliyet gösteren ancak banka ya da aracı kurum sıfatını taşımayan bir kuruluşun da bu ihracı

gerçekleştirmesi mümkündür Yatırım kuruluşu varantlarının, başka bir ihraçla beraber çıkarılması zorunluluğu yoktur ve yatırım kuruluşu kendi sermayelerini temsil eden payları varanta dayanak olarak kullanamaz.

Tablo 12'de yer alan farazi bilgiler üzerinden yatırım kuruluşu varantlarının işleyişi aşağıda açıklanmıştır:

Tablo 12: Yatırım Kuruluşu Varantına İlişkin Örnek

İhraççı Kuruluş	: A Bankası A.Ş.
Varantın İhraç Tarihi	: 01.01.2011
Varantın Vadesi	: 30.06.2011
Dayanak Varlık	: XYZ A.Ş. Hisse Senedi
Hisse Senedi Spot Fiyatı	: 4 TL
Alım Varantı	: 30.06.2011 tarihinde bir XYZ hissesini 6 TL'den alım hakkı
İhraç Edilen Alım Varantı Sayısı	: 100.000
Satım Varantı	: 30.06.2011 tarihinde bir XYZ hissesini 5 TL'ye satma hakkı
İhraç Edilen Satım Varantı Sayısı	: 100.000
Alım Varantı Fiyatı	: 30 Kuruş
Satım Varantı Fiyatı	: 30 Kuruş
Kullanım Oranı	: 1/5 (1 varant, 5 adet hisse değişimi sağlar)

Örneğe göre, alım varantı alan yatırımcı vadede XYZ hissesini 6 TL'den alma hakkı için 30 Kuruş ödemektedir. Bu durumda, yatırımcı hâlihazırda 4 TL olan hisse senetlerinin 6 TL'den daha yüksek bir seviyeye ulaşacağını tahmin etmektedir. Eğer, hisse senedi fiyatı 7 TL'ye çıkarsa yatırımcı varantı kullanarak her bir hisse senedinden 1 TL kar elde edecektir. Toplamda; 30 Kuruş karşılığında varant başına 5 TL kazanç elde edecektir. Satım varantı alan yatırımcı ise vadede XYZ hissesini 5 TL'ye satma hakkı için 30 Kuruş ödemektedir. Bu durumda, yatırımcı hâlihazırda 4 TL olan hisse senetlerinin 5 TL'den daha düşük bir seviyede olacağını tahmin etmektedir. Eğer, hisse senedi fiyatı 4 TL'de kalırsa; yatırımcı varantı kullanarak her bir hisse senedinden 1 TL kar elde edecektir. Toplamda; 30 Kuruş karşılığında varant başına 5 TL kazanç elde edecektir. Koşullar yatırımcının beklemediği gibi olursa varant kullanılmayacak ve yatırımcının zararı varant fiyatı olan 30 Kuruş ile sınırlı olacaktır.

Tablo 13: Madde 10 ve Madde 11

Pozisyon oluşturulmasına ilişkin özel durumlar

Madde 10- (1) Faiz oranı futures sözleşmelerinin, forward faiz oranı sözleşmelerinin ve getirisi faiz oranıyla ilişkilendirilmiş menkul kıymetlerin alım satımına ilişkin vadeli taahhütlerin, uzun ve kısa pozisyonların birleşimlerinden oluştuğu kabul edilir. Bu kapsamda, bir faiz oranı futures sözleşmesine ilişkin bir uzun pozisyonun;

a) Faiz oranı futures sözleşmesinin teslim tarihinde vadesi dolan bir borçlanma ile

b) Vadesi ilgili faiz oranı futures sözleşmesinin vadesine eşit olan bir varlık yatırımının veya sözleşmenin dayanağını oluşturan varlığa ilişkin nominal pozisyonun

bileşiminden oluştuğu kabul edilir. Aynı şekilde, forward faiz oranı sözleşmesine ilişkin bir kısa pozisyonun; vade tarihi, teslim tarihi ve sözleşme süresi toplamına eşit olan bir uzun pozisyon ile vadesi teslim tarihine eşit olan bir kısa pozisyondan oluştuğu kabul edilir. Faiz oranı futures sözleşmeleri ile forward faiz oranı sözleşmelerine ilişkin spesifik risk için sermaye yükümlülüğü hesaplanmasında borçlanma ve varlık yatırımı, 13 üncü maddede yer alan tablodaki birinci kategoriye dahil edilir. Getirisi faiz oranıyla ilişkilendirilmiş menkul kıymet satın alma taahhüdü, vadesi teslim tarihi olan bir borçlanma ile menkul kıymete ilişkin bir uzun (spot) pozisyonun birleşimi olarak dikkate alınır. Spesifik risk hesaplamasında borçlanma, 13 üncü maddedeki tabloda yer alan birinci kategoriye, menkul kıymet ise ilgili kategoriye dâhil edilir. Bu fıkranın uygulanmasında, uzun pozisyon, bankanın ileri bir tarihte alacağı faiz oranını şimdiden sabitlediği pozisyon, kısa pozisyon ise, bankanın ileri bir tarihte ödeyeceği faiz oranını şimdiden sabitlediği bir pozisyon anlamına gelir.

(2) Konusu faiz oranları, getirisi faiz oranıyla ilişkilendirilmiş menkul kıymetler, hisse senetleri, hisse senedi endeksleri, finansal futures sözleşmeleri, swap işlemleri ve döviz olan opsiyonların delta eşdeğerleri, sözleşmeye dayanak teşkil eden eş nitelikteki menkul kıymetlerdeki veya türev işlemlerdeki pozisyonlar ile netleştirilebilir.

(3) Faiz oranı riski açısından swap işlemleri, bilanço içi finansal araçlarla aynı şekilde değerlendirilir. Bu kapsamda, değişken oranda faiz tahsil edilen ve sabit faiz ödenen bir swap işlemi, yeniden fiyatlama tarihine kadar olan vadede değişken faiz oranı üzerinden uzun pozisyon ve swap sözleşmesi ile aynı vadede sabit faiz oranı üzerinden kısa pozisyon olarak dikkate alınır.

(4) Bir ilâ üçüncü fıkralarda belirtilen türev finansal araçlara ilişkin faiz oranı riskini, iskonto edilmiş nakit akışını temel alarak yöneten ve piyasa fiyatına göre değerleme yapan bankalar, söz konusu fıkralarda belirtilen pozisyonların hesaplanmasında duyarlılık analizi modellerini kullanabilir ve bu modelleri vadesine kalan süre boyunca dönemler itibariyle itfaya tâbi tutulan herhangi bir varlık için uygulayabilir. Söz konusu modelin kurulumu ve kullanılması Kurulun iznine tabidir. Model, faiz oranındaki değişikliklere karşı varlığa ilişkin nakit akışlarıyla aynı duyarlılığı gösteren pozisyonlar üretmelidir. Söz konusu duyarlılık, 11 inci maddenin beşinci fıkrasındaki

tabloda yer alan her bir vade dilimi için en az bir duyarlılık noktası belirlenerek ve getiri eğrisindeki faiz oranı seviyelerindeki değişimler dikkate alınarak belirlenmelidir. Bu pozisyonlar, getirisi faiz oranı ile ilişkilendirilmiş finansal araçlara ilişkin genel piyasa riski için sermaye yükümlülüğü hesaplamasına dâhil edilir.

(5) Dördüncü fıkrada belirtilen modelleri kullanmayan bankalar, Kurumdan alınacak onaya bağlı olarak asgari aşağıdaki şartları taşıyan türev finansal araçlara ilişkin her bir pozisyonu tam bir mahsup işlemine tabi tutar:

a) Pozisyonların aynı değerde olması ve aynı para birimi cinsinden ifade edilmesi,

b) Değişken faizli pozisyonlar için referans faiz oranlarının veya sabit faizli pozisyonlar için kupon faizlerinin büyük ölçüde eşleşmesi,

c) Değişken faizli pozisyonlar için yeniden fiyatlama tarihi veya sabit faizli pozisyonlar için vadeye kalan sürenin:

1) Bir aydan daha kısa olanlar için yeniden fiyatlama tarihi veya vadesi aynı gün olması,

2) Bir ay ile bir yıl arasında olanlar için yeniden fiyatlama tarihi veya vadesi yedi gün içinde olması,

3) Bir yıldan daha uzun olanlar için yeniden fiyatlama tarihi veya vadesi 30 gün içinde olması.

(6) Repo sözleşmeleri ile menkul kıymet ödünç işlemlerinde devredilen ve alım satım hesapları kapsamında yer alan menkul kıymetler, devreden taraflarca piyasa riski kapsamında sermaye yükümlülükleri hesaplamasında dikkate alınır.

Getirisi faiz oranı ile ilişkilendirilmiş finansal araçlara ilişkin genel piyasa riski için sermaye yükümlülüğünün standart metot ile hesaplanması

Madde 11- (1) Bankanın alım satım hesapları içinde yer alan getirisi faiz oranı ile ilişkilendirilmiş finansal araçlara ilişkin faiz oranındaki değişikliklerden kaynaklanabilecek genel piyasa riski, vadeye veya Kurumdan izin alınması koşuluyla durasyona dayalı olarak hesaplanır. Durasyona dayalı hesaplama yapma izni alan bankalar bir daha vadeye dayalı hesaplama yapamazlar.

(2) Vadeye dayalı hesaplama, üç ila onbirinci fıkralarda belirtildiği şekilde gerçekleştirilir.

(3) Beşinci fıkrada yer alan vade merdiveni tablosu, Kurumca belirlenecek her bir para cinsinin Türk Lirası karşılığı bazında ayrı ayrı düzenlenir.

(4) Sabit faizli menkul kıymetler, vadeye kalan sürelerine göre, değişken faizli menkul kıymetler ise yeniden fiyatlama tarihine kalan sürelere göre beşinci fıkrada yer alan vade merdiveni tablosundaki vade dilimlerinden uygun olanına yerleştirilir.

(5) Bankalar, getirisi faiz oranı ile ilişkilendirilmiş finansal araçları, kupon ödemesi yüzde üçün üstünde ve altında olanlar olarak ayırarak, bunlara ilişkin 12 nci madde çerçevesinde netleştirilmiş pozisyonları aşağıdaki vade merdiveni tablosundaki uygun sütuna yerleştirir ve bunların her birini, tablonun 4 üncü sütununda belirtilen oranlarla vade dilimlerine göre ağırlıklandırır. Aynı vade dilimindeki ağırlıklandırılmış toplam kısa ve toplam

uzun pozisyonlardan mutlak değer olarak küçük olanı üzerinden yüzde on dikey sermaye yükümlülüğü hesaplanır.

Zaman Aralığı	Vade Dilimi		Risk ağırlığı (%)	Varsayılan Faiz Oranı Değişimi (%)
	Yıllık kupon oranı Yüzde Üç veya Daha Büyük	Yıllık kupon oranı Yüzde Üçten Küçük		
1	≤ 1 ay	≤ 1 ay	0,00	-
	> 1 ay ≤ 3 ay	> 1 ay ≤ 3 ay	0,20	1,00
	> 3 ay ≤ 6 ay	> 3 ay ≤ 6 ay	0,40	1,00
	> 6 ay ≤ 12 ay	> 6 ay ≤ 12 ay	0,70	1,00
2	> 1 yıl ≤ 2 yıl	> 1,0 yıl ≤ 1,9 yıl	1,25	0,90
	> 2 yıl ≤ 3 yıl	> 1,9 yıl ≤ 2,8 yıl	1,75	0,80
	> 3 yıl ≤ 4 yıl	> 2,8 yıl ≤ 3,6 yıl	2,25	0,75
3	> 4 yıl ≤ 5 yıl	> 3,6 yıl ≤ 4,3 yıl	2,75	0,75
	> 5 yıl ≤ 7 yıl	> 4,3 yıl ≤ 5,7 yıl	3,25	0,70
	> 7 yıl ≤ 10 yıl	> 5,7 yıl ≤ 7,3 yıl	3,75	0,65
	> 10 yıl ≤ 15 yıl	> 7,3 yıl ≤ 9,3 yıl	4,50	0,60
	> 15 yıl ≤ 20 yıl	> 9,3 yıl ≤ 10,6 yıl	5,25	0,60
	> 20 yıl	> 10,6 yıl ≤ 12,0 yıl	6,00	0,60
		> 12,0 yıl ≤ 20,0 yıl	8,00	0,60
		> 20 yıl	12,50	0,60

(6) Her bir vade dilimi için tek bir net pozisyon bulunması amacıyla bütün vade dilimlerindeki kısa ve uzun pozisyonlar netleştirilir. Vade dilimlerinin net kısa ve uzun pozisyonları, her üç zaman aralığı için ayrı ayrı toplanır ve aynı zaman aralığı içinde ters yönlü pozisyonlar olması durumunda, bunların mutlak değer olarak küçük olanının mutlak değeri üzerinden I. zaman aralığı için yüzde kırk, II. ve III. zaman aralığı için yüzde otuz oranında Yatay Sermaye Gereksinimi-I hesaplanır.

(7) Üç zaman aralığı içindeki kısa ve uzun pozisyonlar netleştirilerek her bir zaman aralığı için net pozisyonlar elde edilir.

(8) Birbirine komşu zaman aralıklarında ters yönde pozisyonlar söz konusu ise bunlardan mutlak değer olarak küçük olanının mutlak değeri üzerinden yüzde kırk Yatay Sermaye Gereksinimi-II hesaplanır.

(9) Birbirine komşu zaman aralıklarında ters yönlü pozisyonların bulunması nedeniyle denkleşen ve Yatay Sermaye Gereksinimi-II hesaplanan zaman aralığı pozisyonları netleştirilir. Eğer I ve II. Zaman Aralıkları netleştirilmişse bulunan yeni pozisyon değeri Zaman Aralığı I'in pozisyonu; II ve III. Zaman Aralıkları netleştirilmişse bulunan yeni pozisyon Zaman Aralığı III'ün pozisyonu olarak kabul edilir. Zaman Aralığı I ve III'e ait pozisyonların her ikisi de aynı yönde pozisyonlar ise toplamlarının mutlak değeri üzerinden yüzde yüz, biri kısa diğeri uzun pozisyon ise mutlak değeri küçük olanın mutlak değeri üzerinden yüzde yüzelli, her iki pozisyonun netleştirilmesinden elde edilen pozisyonun mutlak değeri üzerinden de yüzde yüz oranında Yatay Sermaye Gereksinimi -III hesaplanır.

(10) Vade merdiveni tablosundaki tüm vade dilimlerinde veya zaman aralıklarında aynı yönde pozisyon bulunması durumunda bunların toplamının mutlak değeri üzerinden Yatay Sermaye Gereksinimi-III hesaplanır.

(11) Dikey ve yatay sermaye gereksinimleri toplamı, getirisi faiz oranı ile ilişkilendirilmiş finansal araçlara ilişkin genel piyasa riski için gerekli olan sermaye yükümlülüğünü gösterir.

(12) Durasyona dayalı hesaplama, onüç ila yirminci fıkralarda belirtildiği şekilde gerçekleştirilir.

(13) Durasyona dayalı hesaplamada, sabit faizli menkul kıymetlerin gerçeğe uygun değeri üzerinden getiri oranı hesaplanır. Söz konusu oran, o aracın varsayılan iskonto oranıdır. Değişken faizli araçlarda getiri oranı, araçların gerçeğe uygun değeri üzerinden yeniden fiyatlama tarihi dikkate alınarak hesaplanır.

(14) Borçlanma araçlarının düzeltilmiş durasyonu aşağıdaki formül vasıtasıyla hesaplanır.

$$Düzeltilmiş \quad Durasyon = \frac{D}{(1+r)}$$

$$D = \frac{\sum_{t=1}^{m} \frac{t * C_t}{(1+r)^t}}{\sum_{t=1}^{m} \frac{C_t}{(1+r)^t}}$$

Bu formülde:

D = Durasyonu,
r = Onüçüncü fıkrada belirtilen getiri oranını,
C_t = t zamanındaki nakit akışını,
m = Vadeye kadar yapılacak nakit akış sayısını

ifade eder.

(15) Bankalar, getirisi faiz oranıyla ilişkilendirilmiş finansal araçlarını, düzeltilmiş durasyonlarına göre aşağıdaki tablodaki uygun zaman aralığına yerleştirir.

Zaman Aralığı	Düzeltilmiş Durasyon (yıl)	Varsayılan Faiz Oranı Değişimi (%)
1	0< ve ≤ 1,0	1,0
2	1,0< ve ≤ 3,6	0,85
3	3,6<	0,7

(16) Her bir aracın durasyon ağırlıklı pozisyonu, ilgili aracın gerçeğe uygun değeri ile düzeltilmiş durasyonu ve söz konusu durasyona ilişkin varsayılan faiz oranı değişiminin çarpılması suretiyle hesaplanır.
(17) Her bir zaman aralığına tekabül eden durasyon ağırlıklı uzun ve kısa pozisyonlar hesaplanır. Her bir zaman aralığı için, durasyon ağırlıklı kısa pozisyonla durasyon ağırlıklı uzun pozisyon tutarlarından mutlak değer olarak küçük olanı üzerinden yüzde iki oranında Yatay Sermaye Gereksinimi-I hesaplanır.
(18) Her bir zaman aralığı içindeki durasyon ağırlıklı kısa ve uzun pozisyonlar netleştirilerek her bir zaman aralığı için net durasyon ağırlıklı pozisyonlar elde edilir. Birbirine komşu zaman aralıklarında ters yönde pozisyonlar söz konusu ise bunlardan mutlak değer olarak küçük olanının mutlak değeri üzerinden yüzde kırk oranında Yatay Sermaye Gereksinimi-II hesaplanır.
(19) Birbirine komşu zaman aralıklarında ters yönlü pozisyonların bulunması nedeniyle denkleşen ve Yatay Sermaye Gereksinimi-II hesaplanan zaman aralığı pozisyonları netleştirilir. Eğer I ve II. Zaman Aralıkları netleştirilmişse bulunan yeni pozisyon değeri Zaman Aralığı I'in pozisyonu; II ve III. Zaman Aralıkları netleştirilmişse bulunan yeni pozisyon Zaman Aralığı III'ün pozisyonu olarak kabul edilir. Bu şekilde bulunan Zaman Aralığı I ve III'e ait pozisyonların her ikisi de aynı yönde pozisyonlar ise toplamlarının mutlak değeri üzerinden yüzde yüz, biri kısa diğeri uzun pozisyon ise mutlak değeri küçük olanın mutlak değeri üzerinden yüzde yüz elli, her iki pozisyonun netleştirilmesinden elde edilen pozisyonun mutlak değeri üzerinden de yüzde yüz oranında Yatay Sermaye Gereksinimi-III hesaplanır.
(20) Yatay sermaye gereksinimlerinin toplamı, getirisi faiz oranı ile ilişkilendirilmiş finansal araçlara ilişkin genel piyasa riski için gerekli olan sermaye yükümlülüğünü gösterir.

SYR Yönetmeliği'nin 10 ve 11 inci maddeleri piyasa riskinin standart metotla ölçülmesine ilişkin olup, anılan maddelerde anlatılan hususlar bir bütünlük arzetmektedir. Bu nedenle söz konusu maddelerdeki hükümler madde sıralamasına göre değil, konu bütünlüğü gözetilerek açıklanmıştır. Bazı fıkralarda yer alan hükümlerin anlaşılabilir olması sebebiyle açıklanmasına gerek görülmemiştir.

Alım satım hesabında yer alan getirisi faiz oranıyla ilişkilendirilmiş finansal araçlardan kaynaklanan faiz oranı riskine ilişkin sermaye yükümlülüğü, risk ölçüm modellerinde ilgili finansal aracın değerinin

volatilitesine dayanılarak hesaplanmakta iken, standart metotta vade merdiveni yaklaşımıyla hesaplanır. Kısaca özetlemek gerekirse vade merdiveni yaklaşımında getirisi faiz oranıyla ilişkilendirilmiş finansal araçlar uzun ve kısa pozisyonda olup olmamasına göre ayrıştırılmakta ve söz konusu vade merdivenine yerleştirilirken ilgili finansal araç sabit faizli ise finansal aracın vadesi; değişken faizli ise yeniden fiyatlama tarihine kalan süre veya bunların durasyonu dikkate alınarak uygun vade dilimine yerleştirilmektedir. Ardından, BDDK tarafından belirlenen katsayılar da dikkate alınarak dikey sermaye yükümlülüğü ve yatay sermaye yükümlülükleri hesaplanmaktadır. Söz konusu sermaye yükümlülükleri toplamı ise alım satım hesabında yer alan getirisi faiz oranıyla ilişkilendirilmiş finansal araçlardan kaynaklanan faiz oranı riskine ilişkin toplam sermaye yükümlülüğünü vermektedir. Esasında söz konusu katsayılar ile yatay ve dikey sermaye yükümlülükleri ilgili finansal araçların volatilitelerini, getiri eğrisi riskini, yeniden fiyatlama riskini vs. kapsadığı düşünülebilir.

- Duyarlılık Analizi

> "Madde 10 - (4) Bir ilâ üçüncü fıkralarda belirtilen türev finansal araçlara ilişkin faiz oranı riskini, iskonto edilmiş nakit akışını temel alarak yöneten ve piyasa fiyatına göre değerleme yapan bankalar, söz konusu fıkralarda belirtilen pozisyonların hesaplanmasında duyarlılık analizi modellerini kullanabilir ve bu modelleri vadesine kalan süre boyunca dönemler itibariyle itfaya tâbi tutulan herhangi bir varlık için uygulayabilir. Söz konusu modelin kurulumu ve kullanılması Kurulun iznine tabidir. Model, faiz oranındaki değişikliklere karşı varlığa ilişkin nakit akışlarıyla aynı duyarlılığı gösteren pozisyonlar üretmelidir. Söz konusu duyarlılık, 11 inci maddenin beşinci fıkrasındaki tabloda yer alan her bir vade dilimi için en az bir duyarlılık noktası belirlenerek ve getiri eğrisindeki faiz oranı seviyelerindeki değişimler dikkate alınarak belirlenmelidir. Bu pozisyonlar, getirisi faiz oranı ile ilişkilendirilmiş finansal araçlara ilişkin genel piyasa riski için sermaye yükümlülüğü hesaplamasına dâhil edilir."

Yukarıdaki fıkra, 10 uncu maddenin bir ilâ üçüncü fıkralarında belirtilen türev ürünlerin, vade merdiveni tablosunun net ağırlıklı pozisyon satırında dikkate alınacak tutarlarına ilişkin alternatif bir yöntemden bahsetmektedir. Duyarlılık analizi modeli olarak belirtilen yöntem esasında; faiz oranı riskini iskonto edilmiş nakit akışını kullanarak yöneten ve piyasa fiyatına göre değerleme yapan bankalarca kullanılabilecek bir model olup, bir kısım türev ürünler için vade merdiveni tablosunda yer alacak değerleri hesaplamayı amaçlamaktadır.

Vade merdiveninde yer alan risk ağırlık katsayıları, finansal varlıkların varsayılan getiri değişimleri ile varsayılan düzeltilmiş durasyonlarının çarpımı

yoluyla elde edilmiştir.[55] Bu değişkenler tüm finansal araçlar için ortak olarak (standardize) belirlendiğinden, yapılan hesaplamalar gerçek riski tam yansıtamamaktadır. Duyarlılık analizi modelinde ise, standardize değişkenler azaltılarak finansal varlıklara ilişkin bankaca oluşturulan getiri eğrileri kullanılmakta ve gerçeğe daha yakın risk hesaplamaları yapılmaktadır. Söz konusu hesaplamalarda 11 inci maddenin beşinci fıkrasındaki tabloda yer alan her bir vade dilimindeki nakit akışlarının bugünkü değeri hem getiri eğrisi hem de bu getiri eğrisine bu fıkradaki tabloda yer alan varsayımsal faiz oranı değişimleri uygulanarak bulunmaktadır. Hesaplanan bu iki değer arasındaki fark, nakit akışlarının bugünkü değerinde meydana gelebilecek kaybı ifade etmektedir. BDDK'dan izin almak kaydıyla, bu modeller, hem vadeye dayalı hesaplamada hem de durasyona dayalı hesaplamada uygulanabilecektir.

Madde 10 - (5) Dördüncü fıkrada belirtilen modelleri kullanmayan bankalar, Kurumdan alınacak onaya bağlı olarak asgari aşağıdaki şartları taşıyan türev finansal araçlara ilişkin her bir pozisyonu tam bir mahsup işlemine tabi tutar:
a) Pozisyonların aynı değerde olması ve aynı para birimi cinsinden ifade edilmesi,
b) Değişken faizli pozisyonlar için referans faiz oranlarının veya sabit faizli pozisyonlar için kupon faizlerinin büyük ölçüde eşleşmesi,
c) Değişken faizli pozisyonlar için yeniden fiyatlama tarihi veya sabit faizli pozisyonlar için vadeye kalan sürenin:
1) Bir aydan daha kısa olanlar için yeniden fiyatlama tarihi veya vadesi aynı gün olması,
2) Bir ay ile bir yıl arasında olanlar için yeniden fiyatlama tarihi veya vadesi yedi gün içinde olması,
3) Bir yıldan daha uzun olanlar için yeniden fiyatlama tarihi veya vadesi 30 gün içinde olması.

10 uncu maddenin beşinci fıkrası ise, yukarıda bahsi geçen duyarlılık analizini kullanmayan bankalara ilişkindir. Buna göre duyarlılık analizini kullanmayan bankalara, BDDK'dan izin almak kaydıyla ilgili pozisyonların mahsup edilmesine bazı imkânlar getirilmiştir. Söz konusu imkânlar türev finansal araçlara özel bir durum olup, uzun ve kısa pozisyonlar arasında mahsuplaşmaya izin vermektedir. Aslında beşinci fıkradaki mahsuplaşma ile ikinci fıkradaki netleştirme aynı amaca hizmet etmektedir. Anılan fıkra hükmü şu şekildedir;

[55] BIS, "The Supervisory Treatment of Market Risks", Nisan 1993, http://www.bis.org/publ/bcbs11a.pdf, (10.09.2013),s.48.

> *"(2) Konusu faiz oranları, getirisi faiz oranıyla ilişkilendirilmiş menkul kıymetler, hisse senetleri, hisse senedi endeksleri, finansal futures sözleşmeleri, swap işlemleri ve döviz olan opsiyonların delta eşdeğerleri, sözleşmeye dayanak teşkil eden eş nitelikteki menkul kıymetlerdeki veya türev işlemlerdeki pozisyonlar ile netleştirilebilir."*

10 uncu maddenin beşinci fıkrasındaki mahsuplaşma belirli özellikleri taşıyan türev işlemler arasında yapılabilirken, aynı maddenin ikinci fıkrasında yer verilen netleştirme, opsiyonların delta eşdeğerleri ile opsiyonların dayanağındaki kıymetlere eş nitelikteki menkul kıymetlerdeki veya türev işlemlerdeki pozisyonlar arasında gerçekleştirilmektedir. 10 uncu maddenin ikinci ve beşinci fıkralarındaki hükümlerin pratik sonucu olarak hesaplanması gereken yatay ve dikey sermaye gereksinimi tutarları azalacaktır.

> *"Madde 11- (1) Bankanın alım satım hesapları içinde yer alan getirisi faiz oranı ile ilişkilendirilmiş finansal araçlara ilişkin faiz oranındaki değişikliklerden kaynaklanabilecek genel piyasa riski, vadeye veya Kurumdan izin alınması koşuluyla durasyona dayalı olarak hesaplanır. Durasyona dayalı hesaplama yapma izni alan bankalar bir daha vadeye dayalı hesaplama yapamazlar."*

Yukarıdaki fıkra hükmünden görüleceği üzere piyasa riskinin alt unsurlarından birisi olan faiz oranı riski, standart metotta vadeye dayalı yönteme veya BDDK'nın iznine tabi olarak durasyona dayalı yönteme göre hesaplanabilmektedir. Her iki yöntemde de vade merdiveni kullanılmakla birlikte, ilgili vade dilimlerine yerleştirme yapılmasında ve kullanılan vade merdivenlerinin yapılarında farklılıklar bulunmaktadır.

- Vadeye Dayalı Yöntem

Tablo 14: Vadeye Dayalı Yönteme İlişkin Tablo

Zaman Aralığı	Vade Dilimi		Risk Ağırlığı (%)	Varsayılan Faiz Oranı Değişimi (%)
	Yıllık Kupon Oranı Yüzde Üç veya Daha Büyük	Yıllık Kupon Oranı Yüzde Üçten Küçük		
1	≤ 1 ay	≤ 1 ay	0,00	-
	> 1 ay ≤ 3 ay	> 1 ay ≤ 3 ay	0,20	1,00
	> 3 ay ≤ 6 ay	> 3 ay ≤ 6 ay	0,40	1,00
	> 6 ay ≤ 12 ay	> 6 ay ≤ 12 ay	0,70	1,00
2	> 1 yıl ≤ 2 yıl	> 1,0 yıl ≤ 1,9 yıl	1,25	0,90
	> 2 yıl ≤ 3 yıl	> 1,9 yıl ≤ 2,8 yıl	1,75	0,80
	> 3 yıl ≤ 4 yıl	> 2,8 yıl ≤ 3,6 yıl	2,25	0,75
3	> 4 yıl ≤ 5 yıl	> 3,6 yıl ≤ 4,3 yıl	2,75	0,75
	> 5 yıl ≤ 7 yıl	> 4,3 yıl ≤ 5,7 yıl	3,25	0,70
	> 7 yıl ≤ 10 yıl	> 5,7 yıl ≤ 7,3 yıl	3,75	0,65
	> 10 yıl ≤ 15 yıl	> 7,3 yıl ≤ 9,3 yıl	4,50	0,60
	> 15 yıl ≤ 20 yıl	> 9,3 yıl ≤ 10,6 yıl	5,25	0,60
	> 20 yıl	> 10,6 yıl ≤ 12,0 yıl	6,00	0,60
		> 12,0 yıl ≤ 20,0 yıl	8,00	0,60
		> 20 yıl	12,50	0,60

Vadeye dayalı yöntemde bankaların alım satım hesaplarında taşıdığı faiz oranı riskleri, getirisi faiz oranıyla ilişkilendirilmiş her türlü finansal aracın (bilanço içi ve bilanço dışı) 11 inci maddenin beşinci fıkrasında sunulan vade merdivenine yerleştirilmesi suretiyle bulunur. Yukarıda da sunulan vade merdiveni, üç zaman aralığı ve bunlara bağlı muhtelif sayıda vade dilimi içeren ve vade uzadıkça uygulanan risk ağırlığının arttığı bir yapıya sahiptir. Ayrıca ilgili varlıkların yıllık faiz ödemelerinin %3'ün üstünde veya altında olmasına göre farklı vade dilimi yapısı kullanılmaktadır. Bu farklılığın nedeni aynı finansal enstrüman için diğer şartlar sabitken kupon oranı arttıkça, düzeltilmiş durasyonun ve dolayısıyla da uygulanması gereken risk ağırlığının azalmasıdır. Örnek olarak vadesi 8 yıl olan bir finansal araca yıllık kupon oranı %3'ten küçük olması durumunda %4,5 risk ağırlığı (> 7,3 yıl ≤ 9,3 vade dilimine denk geldiğinden) uygulanırken; söz konusu kupon oranı %3'ten büyük olması durumunda %3,75 risk ağırlığı (> 7 yıl ≤ 10 yıl vade dilimine denk geldiğinden) uygulanmaktadır.

Hem vadeye dayalı yöntem hem de durasyona dayalı yöntem açıklanırken sıklıkla "uzun pozisyon" ve "kısa pozisyon" kavramları kullanılacaktır. Basit bir şekilde açıklamak gerekirse herhangi bir finansal araca sahip ya da ilgili finansal varlık açısından alacaklı konumda bulunulması durumu "uzun pozisyon" (long position) olarak, söz konusu araçla ilgili bir yükümlülük durumu ise "kısa pozisyon" (short position) olarak ifade edilmektedir. Örneğin müşterisiyle repo işlemi gerçekleştiren bir banka müşteriden almış olduğu nakdi geri ödemekle yükümlü olduğundan söz konusu nakit kısa pozisyon olarak, müşteriye teminat olarak verdiği menkul kıymeti geri alacak olduğu için söz konusu menkul kıymet uzun pozisyon olarak dikkate alınır.

Alım satım hesapları içinde yer alan getirisi faiz oranı ile ilişkilendirilmiş finansal araçlara ilişkin faiz oranındaki değişikliklerden kaynaklanabilecek genel piyasa riski kapsamında, vade merdiveni tablosu bankalar tarafından her ay BDDK'ya raporlanmaktadır. Burada dikkat edilmesi gereken bir husus SYR Yönetmeliği'nin 11 inci maddesinin üçüncü fıkrasındaki "Beşinci fıkrada yer alan vade merdiveni tablosu, Kurumca belirlenecek her bir para cinsinin Türk Lirası karşılığı bazında ayrı ayrı düzenlenir." hükmü uyarınca vade merdiveni tablosunun her bir döviz cinsi bazında (altın kur riski hesaplamasında bir döviz cinsi olarak varsayılmasına rağmen altın için ayrı bir vade merdiveni hazırlanmamaktadır.) ayrı ayrı oluşturulmak zorunda olduğudur. Ayrıca, dövize endeksli enstrümanlar, endekslendikleri döviz cinsi bazında yapılan hesaplamaya dahil edilmektedir.

Aşağıdaki bölümde vade merdivenine yerleştirilebilecek muhtelif ürünlerin, tabloda ne şekilde dikkate alıncağına ilişkin açıklamalar bulunmaktadır.

1. Menkul Değerler Cüzdanı (Borçlanmayı Temsil Eden Menkul Kıymetler)

Getirisi faiz oranı ile ilişkilendirilmiş finansal araçlar, 11 inci maddenin dördüncü fıkrasındaki "Sabit faizli menkul kıymetler, vadeye kalan sürelerine göre, değişken faizli menkul kıymetler ise yeniden fiyatlama tarihine kalan sürelere göre beşinci fıkrada yer alan vade merdiveni tablosundaki vade dilimlerinden uygun olanına yerleştirilir." hükmüne uygun olarak vade merdivenine yerleştirilir. Dolayısıyla faiz oranına dayalı varlıklardan olan menkul kıymetlerin vade merdivenine yerleştirilmesinde; raporlama tarihi itibariyle sabit faizli menkul kıymetler için kuponlu olup olmamasına bakılmaksızın vadeye kalan süreye (menkul kıymetin itfa tarihine kalan süreye); değişken faizli menkul kıymetler ise yeniden fiyatlamanın yapılacağı ilk kupon vadesine yazılacaktır. SYR Yönetmeliği kapsamında tanımlanan ve alım-satım hesapları içerisinde yer alan menkul kıymetlere ilişkin tutarlar aşağıdaki örneklerde yer aldığı şekliyle vade merdiveni tablosuna yerleştirilecektir:

a) Yıllık %7,50 sabit faiz ödemeli, 100.000 TL nominal değerli, 95.000 TL piyasa değeri olan ve vadesine 9 ay kalmış TC Hazine bonosunun vade merdivenine yerleştirilmesi: Bu pozisyon, vade merdiveni tablosunun 6-12 ay sütununa ve 1 nolu satırına denk gelen hücreye 95.000 TL uzun pozisyon olarak pozitif değerle girilecektir. Bahsi geçen menkul kıymet bankanın alım satım portföyünde kısa pozisyon olarak bulunsaydı aynı değer vade merdiveninin "Kısa Pozisyonlar" bölümünde yer alan ilgili hücreye yine pozitif değerle yazılacaktı. Bu kapsamda vade merdivenine, nominal değerler değil menkul kıymetlerin piyasa değerleri yazılmalıdır.

b) 3 ayda bir TRLIBOR değişken faiz ödemeli, 200.000 TL nominal değerli, 198.000 TL piyasa değeri olan ve vadesine 14 ay, kupon ödemesine 2 ay kalmış TC Hazine bonosunun vade merdivenine yerleştirilmesi: Bu pozisyonda yatırım, değişken faiz ödemeli bir bonoya yapıldığından, bononun vadesi değil gelecekteki ilk kupon ödemesinin gerçekleşeceği vade olan 2 ay esas alınarak bononun piyasa değeri olan 198.000 TL vade merdiveni tablosunun 1-3 ay sütunundaki ilgili hücresine uzun pozisyon olarak yazılacaktır.

2. Repo Konusu Menkul Değerler/Ters Repo İşlemlerinden Alacaklar/Repo İşlemlerinden Sağlanan Fonlar

SYR Yönetmeliği'nin 10 uncu maddesinin altıncı fıkrasındaki "Repo sözleşmeleri ile menkul kıymet ödünç işlemlerinde devredilen ve alım satım hesapları kapsamında yer alan menkul kıymetler, devreden taraflarca piyasa riski kapsamında sermaye yükümlülükleri hesaplamasında dikkate alınır." hükmü uyarınca repo konusu menkul değerler, "Menkul Değerler Cüzdanı" başlığında yer alan örneklerle aynı şekilde dikkate alınmakta olup aradaki tek farklılık menkul kıymetlerin repoya konu ediliyor olmasından dolayı ayrı bir başlık altında sınıflandırılmasıdır. Bu kapsamda alım satım hesaplarında izlenip repoya konu edilen menkul kıymetler, menkul kıymetin vade yapısına göre uzun pozisyon olarak (örneğin kalan vadesi 8 ay olan bir DİBS söz konusuysa 6-9 ay vade dilimine piyasa değeriyle), repo işlemi ile sağlanan fon tutarı ise repo işleminin vadesine (örneğin 1 haftalık repo ise vadede ödenecek nakit tutarının bugünkü değeri 0-1 ay arası vade dilimine) kısa pozisyon olarak "Repo İşlemlerinden Sağlanan Fonlar" başlığı altına yazılır.Ters repo işlemlerinde ise işlemin sadece nakit bacağı "Ters Repo İşlemlerinden Alacaklar" başlığı altına işlemin vadesine göre uzun pozisyon olarak yazılır. Bu durumun nedeni ters repo işlemini yapan tarafın, işleme konu menkul kıymeti sadece teminat olarak alması dolayısıyla menkul kıymetin karşı tarafın bilançosunda yer almaya devam etmesidir.

3. Menkul Kıymet Ödünç Piyasasından Alacaklar / Menkul Kıymet Ödünç Piyasasına Borçlar

SYR Yönetmeliği'nin 10 uncu maddesinin altıncı fıkrasında geçen ve

yukarıda yer verilen hüküm menkul kıymet ödünç işlemleriyle de ilgilidir. Bu başlık altında verilebilecek örnekler Menkul Değerler Cüzdanı başlığında yer alan örneklerle aynı şekilde olacaktır. Aradaki tek fark bu başlık altındaki menkul kıymetlerin menkul kıymet ödünç piyasasından alacaklar/borçlar niteliğinde olmasından dolayı ayrı bir başlık altında sınıflandırılmasıdır. Uzun/kısa pozisyonlar işlemin vadesine göre değil menkul kıymetin vadesi dikkate alınarak vade merdivenine yazılacaktır.

4. Swap Faiz Alım İşlemleri/Swap Faiz Satım İşlemleri

En sade şekli ile faiz oranı swabı, iki kuruluş arasında aynı ya da denk tutarda fakat faiz koşulları değişik olan borçların faiz ödemelerinin belirli bir süre boyunca değiştirilmesidir. En çok kullanılan swap faiz işlemlerinde, sabit faiz değişken faizle takas edilerek; faiz ödemelerinin niteliği değiştirilmektedir. Faiz swabını para swabından ayıran en önemli farklılık, faiz swabında anaparanın ne başlangıçta ne de vade sonunda değiştirilmemesidir. Sadece faiz ödemeleri karşılıklı olarak değiştirilmekte ve böylece risk de sadece faiz ödemeleri ile sınırlandırılabilmektedir.

10 uncu maddenin üçüncü fıkrasındaki “Faiz oranı riski açısından swap işlemleri, bilanço içi finansal araçlarla aynı şekilde değerlendirilir. Bu kapsamda, değişken oranda faiz tahsil edilen ve sabit faiz ödenen bir swap işlemi, yeniden fiyatlama tarihine kadar olan vadede değişken faiz oranı üzerinden uzun pozisyon ve swap sözleşmesi ile aynı vadede sabit faiz oranı üzerinden kısa pozisyon olarak dikkate alınır.” hükmüne uygun olarak swap faiz işlemleri vade merdivenine yerleştirilirken, swap faiz işleminin alım (alınan faiz için) ve satım (ödenen faiz için) bacağının varsayımsal iki menkul kıymetten oluştuğu kabul edilmektedir. Swap faiz işleminin alım bacağı “Swap Faiz Alım İşlemleri” başlığı altında, satım bacağı ise “Swap Faiz Satım İşlemleri” başlığı altında değerlendirilmektedir. Swap faiz işleminin satım bacağı sabit faizli ise, varsayımsal menkul kıymetin piyasa fiyatı swap işleminin vadesine uygun düşen vade dilimine kısa pozisyon olarak; alım bacağı değişken faizli ise yeniden fiyatlama tarihine uygun düşen vade dilimine uzun pozisyon olarak yazılır. Alım satım hesaplarında yer alan faiz swabı işlemleri bir örnek üzerinden aşağıda açıklanmıştır.

Örnek: Banka, vadesine 2,5 yıl kalmış, 150.000 TL anapara üzerinden yılda bir, %8 (yıllık) sabit faiz ödeyeceği ve yine yılda bir TRLIBOR üzerinden yıllık değişken faiz tahsil edeceği ve yeniden fiyatlamanın 6 ay sonra gerçekleşeceği bir faiz swabı pozisyonuna sahiptir. İlk aşamada faiz swabının, vadesine 2,5 yıl kalmış ve %8 faizli bir menkul kıymette kısa pozisyondan ve vadesine yine 2,5 yıl kalmış ve TRLIBOR faizli bir menkul kıymette uzun pozisyondan oluştuğu varsayılır. Bu varsayımdan sonra, her iki menkul kıymetin piyasa değerinin bulunması gerekmektedir.

Sabit faizli menkul kıymet (kısa pozisyon) sebebiyle bankanın yapacağı ödemeler:

6 ay sonra, %8 x 150.000 TL=12.000 TL
18 ay sonra, %8 x 150.000 TL=12.000 TL
30 ay sonra, %8 x 150.000 TL + 150.000=162.000 TL olarak hesaplanır.

Sabit faizli menkul kıymetin piyasa değerinin bulunabilmesi için, 6, 18 ve 30 aylık risksiz getiri oranları kullanılacaktır. Söz konusu oranlar piyasa verilerinden veya temin edilememesi durumunda verim eğrisinden faydalanılarak elde edilebilmektedir. Anılan oranların sırasıyla %5,81, %6,425 ve %6,88 olduğu varsayımıyla, bahsi geçen ödemelerin bugüne indirgenmiş değeri;

$$\frac{12000}{(1+0{,}0581)^{0,5}} + \frac{12000}{(1+0{,}06425)^{1,5}} + \frac{162000}{(1+0{,}0688)^{2,5}} = 159.770\ TL$$

olarak tespit edilecektir. Bu tutar vade merdiveninde, 2,5 yıllık vadenin denk geldiği 2-3 yıl vade aralığına kısa pozisyon olarak yazılacaktır.

Değişken faizli menkul kıymet (uzun pozisyon) sebebiyle bankanın alacağı ödemeler:

Değişken faizli menkul kıymetin piyasa değerinin bulunabilmesi için kupon ödemelerinin değerini tahmin eden forward oranlar kullanılabilmektedir.[56] Ancak, pratik bir yöntem olarak ilk fiyatlama tarihinde anapara ve kupon ödemesinden oluşan tek bir nakit akışının da bugünkü değerine indirgenmesi aynı sonucu verecektir. Bundan dolayı, örneğimizde anılan pratik yöntem kullanılmıştır. Bir önceki dönem başında belirlenmiş olan TRLIBOR'un %7 olduğu varsayılmıştır. Buna göre; anılan nakit akımının bugünkü değeri (6 aylık risksiz getiri oranının %5,81 olduğu varsayımıyla);

$$\frac{(150.000 + 150.000 * \%7)}{(1+0{,}0581)^{0,5}} = 156.031\ TL$$

ilk fiyatlama tarihinin denk geldiği (3-6) ay vade dilimine uzun pozisyon olarak yazılacaktır.

5. Swap Para Alım İşlemleri/Swap Para Satım İşlemleri

Para swabı temelde iki tarafın iki farklı para birimi üzerinden karşılıklı olarak para takası gerçekleştirdiği bir işlemdir. Diğer bir tanımla da para

[56] Değişken kupon ödemeli enstrümanların, en yakın kupon ödemesi haricindeki kupon ödemeleri belirsiz olduğundan forward oranlar kullanılarak bu değerler tahmin edilebilmektedir. Uygulamada finansal enstrümanların değerlemesinde alternatif birçok yöntem bulunmaktadır.

swabı; önceden belirlenmiş kurallar ve süreler içinde iki tarafın belirli miktarda iki farklı para birimini değiş-tokuş etme ve belli bir vade sonunda geri alması konusunda anlaşmaya vardıkları bir finansal işlemdir. İşlem üç aşamalı bir süreçten oluşmaktadır: İlk aşamada, iki taraf anaparaları anlaştıkları kur üzerinden değiştirmektedirler. İkinci aşamada, faizlerin swap süresi içinde periyodik olarak ödenmesi (ya da değiştirilmesi) yapılmaktadır. Üçüncü aşamada ise, taraflar vade sonunda anaparalarını birbirlerine iade etmektedirler. Uygulamada 2. aşamanın olmadığı durumlar para swabı, 2. aşamanın olduğu durumlar ise çapraz para swabı olarak isimlendirilmektedir. Çapraz para swaplarının, faiz swaplarına benzer şekilde alım (alınan faiz için) ve satım (ödenen faiz için) bacağı olmak üzere varsayımsal iki menkul kıymetten oluştuğu kabul edilmekte ve anılan çapraz para swapları faiz swapları gibi vade merdivenine yerleştirilmektedir. Çapraz para swapları dışındaki para swapları ise işlemin vadesinin yer aldığı vade dilimine aşağıdaki örnekte yer aldığı şekliyle yerleştirilir.

Örnek: Banka, işlemin başında 160.000 TL vererek 100.000 $ aldığı ve 6 ay sonra 100.000 $ verip 163.563 TL alacağı bir swap para işlemi (6 aylık TL faiz oranının %5,81 ve dolar faiz oranının %1,25 olduğu varsayımı altında) yapmıştır.

Banka, dolar cinsinden hazırlanan vade merdiveninde ödeyeceği 100.000 $'ın bugünkü değeri olan $\frac{\mathbf{100.000}}{(\mathbf{1+0,0125})^{\mathbf{0,5}}} = 99.381$ $'ı işlemin vadesinin tekabül ettiği 3-6 ay vade dilimine o günkü kurdan kısa pozisyon olarak yerleştirir. TL cinsinden hazırlanan vade merdiveninde ise alacağı 163.563 TL'nin bugünkü değeri olan $\frac{163.563}{(1+0,0581)^{0,5}} = 159.009$ TL'yi işlemin vadesinin tekabül ettiği 3-6 ay vade dilimine uzun pozisyon olarak yerleştirir.

6. Vadeli Döviz Alım İşlemleri / Vadeli Döviz Satım İşlemleri

Vadeli döviz işlemleri ile taraflar sözleşme tarihinde belirli bir döviz tutarını belirli bir tarihte ve belirli bir kurdan satın almayı veya satmayı taahhüt etmektedirler. Vadeli döviz işlemleri, işlemin vadesine uygun olarak piyasa değeri üzerinden, alım bacağı için uzun pozisyona, satım bacağı için ise kısa pozisyona yerleştirilir.

Örnek: Banka, bugünkü $/TL kurunun 1,6 olduğu bir ortamda 6 ay sonra 1.6356 kurundan 100.000 $ alma ve TL karşılığını ödeme işlemini içeren bir vadeli döviz işlemi gerçekleştirmiştir. 6 aylık TL faiz oranının %5,81 ve $ faiz oranının %1,25 olduğu varsayılırsa, $\frac{100.000}{(1+0,0125)^{0,5}} = 99.380,80$ $'lık tutar o günkü kurdan TL'ye çevrilerek ABD doları için hazırlanan vade merdivenine 3-6 ay vade dilimine "Vadeli Döviz Alım İşlemleri" başlığı altında uzun pozisyon olarak; $\frac{163.560}{(1+0,0581)^{0,5}} = 159.006$ TL'lik tutar ise TL için

hazırlanan vade merdivenine 3-6 ay vade dilimine "Vadeli Döviz Satım İşlemleri" başlığı altında kısa pozisyon olarak yazılacaktır.

7. Futures Para Alım İşlemleri / Futures Para Satım İşlemleri

Futures para işlemlerinin, vadeli döviz işlemlerinden farkı organize piyasalarda gerçekleştirilmesidir. Futures para işlemleri de aynı vadeli döviz işlemleri gibi ilgili para birimleri için hazırlanan vade merdivenlerine yerleştirilir.

8. Faiz Alım İşlemleri / Faiz Satım İşlemleri (Futures/Forward Rate)

Faiz sözleşmeleri (Forward Rate Agreements - FRA veya faiz futures işlemleri), gelecekte yapılacak bir borçlanma ya da yatırımın faiz oranını önceden sabitlemeye imkân tanıyan bir türev üründür. Anılan türev ürüne ve benzerlerine ilişkin olarak 10 uncu maddenin birinci fıkrasında "Faiz oranı futures sözleşmelerinin, forward faiz oranı sözleşmelerinin ve getirisi faiz oranıyla ilişkilendirilmiş menkul kıymetlerin alım satımına ilişkin vadeli taahhütlerin, uzun ve kısa pozisyonların birleşimlerinden oluştuğu kabul edilir. Bu kapsamda, faiz oranı futures sözleşmesine ilişkin bir uzun pozisyonun; sözleşmenin teslim tarihinde vadesi dolan bir borçlanma ile vade tarihi ilgili aracın vadesine eşit olan bir varlık yatırımının bileşimi ya da sözleşmenin dayanağını oluşturan nominal pozisyondan oluştuğu kabul edilir. Aynı şekilde, forward faiz oranı sözleşmesine ilişkin bir kısa pozisyonun; vade tarihi, teslim tarihi ve sözleşme süresi toplamına eşit olan bir uzun pozisyon ile vadesi teslim tarihine eşit olan bir kısa pozisyondan oluştuğu kabul edilir." hükümleri yer almaktadır. Aşağıda FRA ve faiz futures sözleşmelerinin vade merdivenine nasıl yerleştirileceğine dair örnekler bulunmaktadır:

Örnek 1: Bir banka, 9 ay sonrası için yazılmış 20.000 TL nominal değer üzerine 6 aylık %6,2 getiri verecek olan bir FRA (forward rate agreement) sözleşmesi imzaladığı zaman 9 ay sonra başlayacak 6 ay vadeli bir kredi kullandırma taahhütü vermiş olmaktadır. Fıkranın "…forward faiz oranı sözleşmesine ilişkin bir kısa pozisyonun; vade tarihi, teslim tarihi ve sözleşme süresi toplamına eşit olan bir uzun pozisyon ile vadesi teslim tarihine eşit olan bir kısa pozisyondan oluştuğu kabul edilir." hükmü uyarınca, bankanın 9 ay vadeli bir kısa pozisyona (gerçekleşecek nakit çıkışından dolayı) ve (9+6) 15 ay vadeli bir uzun pozisyona (tahsil edilecek kredi geri ödemesinden dolayı) sahip olduğu varsayılır. 9 aylık risksiz faiz oranının %5,98 ve 15 aylık risksiz faiz oranının %6,2925 olduğu varsayılırsa, banka kısa pozisyon olarak $\frac{20.000}{(1+0,0598)^{0,75}} = 19.147,50$ TL tutarını 6-12 ay vade dilimine "Faiz Satım İşlemleri" başlığı altına, uzun pozisyon olarak ise $\frac{20.000x(1+0,062)^{0,5}}{(1+0,062925)^{1,25}} = 19.096,95$ TL tutarını 1-2 yıl vade dilimine "Faiz Alım

İşlemleri" başlığı altına yazacaktır.

Örnek 2: Her biri yıllık %7 faiz ödeyen 100 TL nominal değerli, şu anki piyasa değeri 90 TL olan ve 5 yıl vadeli TC Hazine bonosu üzerine yazılmış 1000 adet faiz futures sözleşmesinde uzun pozisyonda olan banka (sözleşmeyi satın alan taraf) söz konusu varlığı 3 ay sonra teslim alacaktır. Bu durumda bankanın 3 ay sonra ödeyeceği tutarın bugünkü değeri 90 x 1000 = 90.000 TL olacağından bu tutar 1-3 ay vade dilimine "Faiz Satım İşlemleri" başlığı altında kısa pozisyon olarak yazılacak, 90 x 1000 = 90.000 TL ayrıca 5-7 yıl vade dilimine (Hazine Bonosunun vadesi 5 yıl olduğundan) "Faiz Alım İşlemleri" başlığı altında uzun pozisyon olarak yazılacaktır.

9. Diğer Hususlar

Yukarıda yer alan finansal varlık veya yükümlülükler dışında kalan bazı finansal ürünler de vade merdivenine aşağıda anlatıldığı şekilde dahil edilecektir.

Menkul kıymet kesin alım-satım işlemlerinde, işlemin gerçekleşmesine rağmen valör nedeniyle henüz hesaplara fiilen yansımayan işlemler, futures menkul kıymet alım/satım işlemleri gibi değerlendirilecek ve bankaca raporlaması yapılan ilgili forma "Valörlü Menkul Kıymet Alım/Satım İşlemleri" başlığı altında yazılacaktır. Portföyde bulunan bir menkul kıymetin valörlü satımı halinde ise söz konusu menkul kıymet forma dahil edilmeyecek ancak işlemin nakit bacağı valör tarihine kalan süre dikkate alınarak uzun pozisyon olarak yazılacaktır.

Portföyde bulunmayan bir menkul kıymetin valörlü satımı halinde, söz konusu menkul kıymet; sabit faizliler için kuponlu olup olmamasına bakılmaksızın vadeye kalan süreye, değişken faizli menkul kıymetler için yeniden fiyatlama tarihine kalan süreye (ilk kupon vadesine karşılık gelen vade dilimine) göre vade merdivenine rayiç değeri ile kısa pozisyon olarak yazılacaktır. İşlemin nakit bacağı ise valör tarihine kalan süreye göre uzun pozisyon olarak yazılacaktır.

Bilanço içi hesaplara valör nedeniyle yansımayan döviz alım/satım işlemleri, vadeli döviz alım/satım işlemleri gibi değerlendirilecek ve vade merdiveninde "Valörlü Döviz Alım/Satım İşlemleri" başlığı altına yazılacaktır.

Hisse senetlerine, hisse senedi endekslerine ve altına dayalı olarak yapılan forward ve futures işlemlerinde, işlemlerin sadece nakit bacakları ilgili para birimi için hazırlanan vade merdivenine, adı geçen ürünlerin her biri için açılacak başlıklar altında yazılır.

Dayanak varlıkları faiz oranına duyarlı (menkul kıymet, faiz oranı ve para ile söz konusu ürün veya orana dayalı türevler) opsiyon işlemlerinin

delta eşdeğeri ile işlemin nominal pozisyon tutarı çarpılarak ve raporlama formunda ilave satırlar açılarak kısa veya uzun pozisyon olarak yazılır. Örneğin 1 yıl sonra 100.000 $ alma/TL satma hakkı veren bir para alım opsiyonu ABD doları için hazırlanacak vade merdiveninde Opsiyon Para Alım İşlemleri başlığı açılmak suretiyle ilgili satırın 6-12 ay vade dilimine uzun pozisyon olarak yazılacaktır. İlgili hücreye yazılacak tutar 100.000 $ x değerleme kuru x Delta olacaktır. Opsiyon işlemlerine ilişkin delta değeri SYR Yönetmeliği'nin "Tanımlar" başlıklı 3 üncü maddesine ilişkin yapılan açıklamalarda izah edilmiş olmakla beraber ilave bazı bilgilerin verilmesinde fayda görülmektedir. Aşağıda Black&Scholes yöntemiyle deltanın nasıl hesaplanacağına ilişkin formül yer almaktadır.

$$delta = N(d_1) = \frac{\partial C}{\partial S}$$

$$\boldsymbol{d_1 = \frac{Ln\left[\frac{S_t}{X}\right] + \left(R_f + \frac{1}{2}\sigma^2\right)T}{\sigma\sqrt{T}}}$$

Burada;

C = Alım opsiyonunun değeri,

σ = Dayanak varlığın değerinin (fiyatının) volatilitesi,

S_t = Dayanak varlığın t anındaki piyasa değeri,

X = Opsiyonun kullanım fiyatı,

$N(d_1)$ = Opsiyonun değerindeki değişimin dayanak varlığın fiyatındaki değişime oranı,

T = Yıl cinsinden opsiyonun vadesi,

Ln = Doğal logaritma,

R_f = Risksiz getiri oranı

Formüldeki değişkenlerden görüleceği üzere, bir opsiyonun delta değeri, dayanak varlığın volatilitesi ve opsiyonun değerine bağlıdır. Bu kapsamda bankalar opsiyon değerlemesi için modeller kullanmaktadır ve bu modeller vasıtasıyla opsiyon işlemlerinin deltaları elde edilmektedir. Alım opsiyonlarında delta değeri pozitif olduğundan (dayanak varlığın fiyatı arttıkça opsiyonun değeri de arttığından) deltanın +0,5, değerleme kurunun ise 1,5 $/TL olduğu varsayılırsa vade merdivenine yazılacak tutar 100.000 $ x 1.5 $/TL x 0.5 = 75.000 TL olacaktır.

Kredi türevlerinin vade merdiveninde dikkate alınmasına ilişkin örnekler SYR Yönetmeliği'nin 16, 17 ve 18 inci maddelerine ilişkin açıklamalarda sunulmuştur.

Yukarıdaki örneklerden bağımsız olarak doldurulmuş bir vade merdiveni tablosuna aşağıda yer verilmektedir. Verilen örnekte kupon ödemelerinin %3'ün üstünde olduğu varsayılmıştır. Söz konusu tabloya ilişkin olarak genel piyasa riski hesaplamasının adımları aşağıda ve ilerleyen bölümlerde sunulmuştur:

Tablo 15: Vade Merdiveni Tablosu-1

		Zaman Aralığı-I				Zaman Aralığı-II			Zaman Aralığı-III					
	Vade dilimleri	1 AY	1-3 AY	3-6 AY	6-12 AY	1-2 YIL	2-3 YIL	3-4 YIL	4-5 YIL	5-7 YIL	7-10 YIL	10-15 YIL	15-20 YIL	20+ YIL
Sıra No	Uzun Pozisyonlar (Bin TL)													
1	MDC (Borçl.Tem.Eden Men.Kıy.)	12.129.154	3.225.337	3.695.351	2.047.472	597.808	601.543	595.136	162.615	0	6.868	0	0	0
2	Repo Konusu Menkul Değerler	1.035.679	59.121	2.293.805	236.322	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3	Men. Kıymet Ödünç Piy. Alacaklar	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4	Swap Faiz Alım İşlemleri	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4.224	0	0	0
5	Swap Para Alım İşlemleri	643.560	1.061.446	44.363	929.301	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6	Vadeli Döviz Alım İşlemleri	1.002.105	156.732	54.889	29.697	46.555	22.002	1.653	0	0	72.800	0	0	0
7	Futures Para Alım İşlemleri	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8	Futures Faiz Alım İşlemleri	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
9	Krediye Bağlı Tahvil Alım İşlemleri	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
10	Opsiyon Para Alım İşlemleri	656.959	352.689	73.707	173.851	28.901	0	0	0	0	0	0	0	0
11	Valörlü Menkul Alım	372.493	49.217	0	29.796	87	0	0	5.216	0	0	0	0	0
12	Opsiyon Faiz Alım İşlemleri	4.166	0	323	871	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Tablo 16: Vade Merdiveni Tablosu-2

		Zaman Aralığı-I				Zaman Aralığı-II			Zaman Aralığı-III					
	Vade dilimleri	1 AY	1-3 AY	3-6 AY	6-12 AY	1-2 YIL	2-3 YIL	3-4 YIL	4-5 YIL	5-7 YIL	7-10 YIL	10-15 YIL	15-20 YIL	20+ YIL
Sıra No	Kısa Pozisyonlar (Bin TL)													
18	Repo İşlemlerinden Sağ. Fonlar	3.505.805	86	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
19	Menkul Kıymet Ödünç Piy. Borçlar	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
20	Swap Faiz Satım İşlemleri	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3.404	0	0	0
21	Swap Para Satım İşlemleri	2.557.299	125.993	31.313	235.088	393.207	0	0	0	0	506.749	0	0	0
22	Vadeli Döviz Satım İşlemleri	1.430.127	158.400	90.797	146.046	28.639	14.810	0	0	0	72.800	0	0	0
23	Futures Para Satım İşlemleri	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
24	Futures Faiz Satım İşlemleri	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
25	Opsiyon Para Satım İşlemleri	671.006	371.598	90.650	254.477	26.991	0	0	0	0	0	0	0	0
26	VOB Para Satım İşlemleri	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
27	Valörlü Menkul Satım	84.355	49.229	0	292.542	25.399	0	0	5.323	0	0	0	0	0
28	Opsiyon Faiz Satım İşlemleri	1.384	0	2.127	7.592	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Vade merdiveni tablosundaki veriler kullanılarak faiz oranı riski için sermaye yükümlülüğünün hesaplanma yolu aşağıdaki açıklamalarda anlatılmıştır.

SYR Yönetmeliği'nin 11 inci maddesinin beşinci fıkrasındaki "Bankalar, getirisi faiz oranı ile ilişkilendirilmiş finansal araçları, kupon ödemesi yüzde üçün üstünde ve altında olanlar olarak ayırarak, bunlara ilişkin 12 nci madde çerçevesinde netleştirilmiş pozisyonları aşağıdaki vade merdiveni tablosundaki uygun sütuna yerleştirir ve bunların her birini, tablonun 4 üncü

sütununda belirtilen oranlarla vade dilimlerine göre ağırlıklandırır." hükmü uyarınca yukarıda yer alan tabloda her bir vade dilimi için uzun ve kısa pozisyonların toplam tutarı tespit edilerek Tablo 17'de görülen 34 ve 35 inci satırlar oluşturulur.

Tablo 17: Toplam Uzun ve Kısa Pozisyonlar

Bin TL	1 AY	1-3 AY	3-6 AY	6-12 AY	1-2 YIL	2-3 YIL	3-4 YIL	4-5 YIL	5-7 YIL	7-10 YIL	10-15 YIL	15-20 YIL	20+ YIL
Uzun Pozisyon Toplamı	15.844.116	4.904.542	6.162.438	3.447.310	673.351	623.545	596.789	167.831	0	83.892	0	0	0
Kısa Pozisyon Toplamı	8.249.976	705.306	214.887	935.745	474.236	14.810	0	5.323	0	582.953	0	0	0

Müteakiben her bir vade dilimine ilişkin risk ağırlığı (Satır 33) ile çarpılarak risk ağırlıklı uzun pozisyonlar toplamı bulunur (Satır 34). Aynı işlem kısa pozisyonlar için de tekrarlanarak risk ağırlıklı kısa pozisyonlar toplamı bulunur (Satır 35).

Tablo 18: Risk Ağırlıklı Pozisyonlar

	Bin TL	1 AY	1-3 AY	3-6 AY	6-12 AY	1-2 YIL	2-3 YIL	3-4 YIL	4-5 YIL	5-7 YIL	7-10 YIL	10-15 YIL	15-20 YIL	20+ YIL
33	Risk Ağırlıkları	0	0,002	0,004	0,007	0,0125	0,0175	0,0225	0,0275	0,0325	0,0375	0,045	0,0525	0,06
34	Uzun Pozisyonlar Toplamı	0	9.809	24.650	24.131	8.417	10.912	13.428	4.615	0	3.146	0	0	0
35	Kısa Pozisyonlar Toplamı	0	1.411	860	6.550	5.928	259	0	146	0	21.861	0	0	0

Satır 33'te görülen risk ağırlıkları; durasyon, varsayılan getiri değişimi ve faiz/kupon oranı parametreleri kullanılarak Basel Komitesi tarafından belirlenmiştir.[57] Örnek teşkil etmesi açısından 5-7 yıl vade dilimine tekabül eden risk ağırlığının hesaplanma usûlü aşağıda açıklanmıştır.

Risk ağırlığı hesaplamasında piyasa faiz oranının %8 ve kupon oranının da %8 olduğu varsayılmış ve vade diliminin orta noktası esas alınarak durasyon hesaplaması yapılmıştır. Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere 5-7 yıl vade dilimi için belirlenen risk ağırlığı 0,0325'tir. Nominal değeri 100 birim olan 6 yıl vadeli ve kupon ödemeleri yıllık %8 olan bir menkul kıymet örneği alındığında menkul kıymetin nakit akışları aşağıdaki şekilde olmaktadır.

[57] BIS, "The Supervisory Treatment of Market Risks", Nisan 1993, http://www.bis.org/publ/bcbs11a.pdf, (10.09.2013), s.48.

Tablo 19: Nakit Akışları

Yıllar	1	2	3	4	5	6
Ödemeler	8	8	8	8	8	108
Şimdiki Değer	7,407	6,859	6,351	5,880	5,445	68,058
Yıl x Şimdiki Değer	7,407	13,717	19,052	23,521	27,223	408,350

"Yıl x Şimdiki Değer" değerleri toplamının menkul kıymetin şimdiki değerine bölümü durasyon değerini vermektedir. Örnekte bu değer 4,993 yıl olarak hesaplanmıştır. Faiz oranı değişiminin menkul kıymet değer değişimine etkisi yaklaşık olarak hesaplanırken "düzeltilmiş durasyon" kullanılmaktadır. Düzeltilmiş durasyon ise durasyon değerinin "1+faiz oranı"na bölünmesi ile bulunmaktadır. Bu şekilde hesaplanan düzeltilmiş durasyon değeri ise 4,623 yıldır. Söz konusu değer, 1 birim faiz değişimi durumunda menkul kıymetin değerinde meydana gelecek değer değişimini ifade etmektedir. Diğer bir ifadeyle bu değer menkul kıymetin faiz esnekliğini göstermektedir. Düzeltilmiş durasyon, SYR Yönetmeliği'nin 11 inci maddesinin beşinci fıkrasındaki tabloda yer alan 5-7 yıl vade dilimi için "varsayılan faiz oranı değişimi" ile çarpılarak, risk ağırlığı elde edilmektedir. Bu değer ise %0,7 ile 4,623 ün çarpımından elde edilen %3,236'dır. Bu değer 0,0325'e yuvarlanarak risk ağırlığı belirlenmiştir.

Aynı vade dilimine yerleştirilen finansal araçların farklı finansal araçlar olması ve/veya bu araçların orijinal vadelerinin farklı olması dolayısıyla getiri eğrilerinin farklı hareket etmesi ihtimali ve karşı taraflarının farklılık arz etmesi gibi sebeplerle oluşan baz riskini kapsamak amacı ile dikey sermaye gereksinimi hesaplanmaktadır. Baz riski, bankanın ikili anlaşmalarda baz olarak kullandığı farklı faiz oranlarından birinin diğerine göre artması veya azalmasının bankanın net faiz gelirleri veya ekonomik değerini olumsuz etkilemesi olasılığı olarak tanımlanmaktadır.

Tablo 20: Dikey Sermaye Hesaplanması

	Bin TL	1 AY	1-3 AY	3-6 AY	6-12 AY	1-2 YIL	2-3 YIL	3-4 YIL	4-5 YIL	5-7 YIL	7-10 YIL	10-15 YIL	15-20 YIL	20+ YIL
34	Uzun Pozisyonlar Toplamı	0	9.809	24.650	24.131	8.417	10.912	13.428	4.615	0	3.146	0	0	0
35	Kısa Pozisyonlar Toplamı	0	1.411	860	6.550	5.928	259	0	146	0	21.861	0	0	0
36	Dikey Sermaye Gereksinimi	0	141	86	655	593	26	0	15	0	315	0	0	0

Her bir vade dilimi için hesaplanan ve 34 ile 35 inci satırlara yazılan uzun ve kısa pozisyonlar toplamından küçük olan üzerinden %10 oranında dikey sermaye gereksinimi hesaplanır. Mezkur hesaplama SYR Yönetmeliği'nin 11 inci maddesinin beşinci fıkrasındaki "Aynı vade dilimindeki ağırlıklandırılmış toplam kısa ve toplam uzun pozisyonlardan

mutlak değer olarak küçük olanı üzerinden yüzde on dikey sermaye yükümlülüğü hesaplanır." hükmü gereği yapılmaktadır. Örneğin 1-3 ay vade diliminde uzun pozisyonlar toplamı 9.809 ve kısa pozisyonlar toplamı 1.411'dir. Bu durumda bu iki değerden küçük olan 1.411 olduğu için 1.411 değeri %10 ile çarpılarak 36 ncı satıra 141 değeri yazılır. Dolayısıyla bu vade dilimi için hesaplanan dikey sermaye gereksinimi 141 bin TL'dir. 36 ncı satırda yer alan tüm değerlerin toplamı ise banka için toplam dikey sermaye gereksinimini oluşturmaktadır.

Dikey sermaye gereksinimi hesaplanması ardından, faiz oranı riskinin kaynaklarından olan spread riski (baz riskinin bir alt unsuru olan) ve getiri eğrisi riskini dikkate almak amacıyla 3 adet yatay sermaye gereksinimi hesaplanır. Bunlar Yatay Sermaye Gereksinimi I, II ve III (YSG-I, YSG-II, YSG-III) olarak isimlendirilmektedir. SYR Yönetmeliği'nin 11 inci maddesinin altıncı fıkrasındaki "Her bir vade dilimi için tek bir net pozisyon bulunması amacıyla bütün vade dilimlerindeki kısa ve uzun pozisyonlar netleştirilir. Vade dilimlerinin net kısa ve uzun pozisyonları, her üç zaman aralığı için ayrı ayrı toplanır ve aynı zaman aralığı içinde ters yönlü pozisyonlar olması durumunda, bunların mutlak değer olarak küçük olanının mutlak değeri üzerinden I. zaman aralığı için yüzde kırk, II. ve III. zaman aralığı için yüzde otuz oranında Yatay Sermaye Gereksinimi-I hesaplanır." hükmü gereği YSG-I'in hesaplanabilmesi için zaman aralıkları bazında uzun ve kısa pozisyonların hesaplanması gerekmektedir. Bu amaçla vade dilimleri bazında hesaplanan net pozisyonlar kullanılmaktadır. Dikey sermaye gereksinimi tablosunda yer alan kısa pozisyonlar toplamı (35 inci satır), her bir vade dilimi için uzun pozisyonlar toplamından (34 üncü satır) çıkarılarak vade dilimleri bazında net pozisyonlar bulunur. Verilen örnek için hesaplanan vade dilimleri bazında net pozisyonlar aşağıdaki tabloda 37 nci satırda yer almaktadır.

Tablo 21: Uzun ve Kısa Pozisyonların Hesaplanması

	Bin TL	Zaman Aralığı I				Zaman Aralığı II			Zaman Aralığı III					
	Vade Dilimi	1 AY	1-3 AY	3-6 AY	6-12 AY	1-2 YIL	2-3 YIL	3-4 YIL	4-5 YIL	5-7 YIL	7-10 YIL	10-15 YIL	15-20 YIL	20+ YIL
37	Vade Dilimleri Net Pozisyon	0	8.398	23.790	17.581	2.489	10.653	13.428	4.469	0	-18.715	0	0	0
38	Uzun Pozisyon				49.770			26.570						4.469
39	Kısa Pozisyon				0			0						18.715

37 nci satırdaki net pozisyonlar zaman aralığı bazında toplanır. Aynı zaman aralığındaki net pozisyonlardan pozitif olanlar toplanarak uzun pozisyon satırına (38 inci satır), negatif olanlar ise toplanıp mutlak değer olarak kısa pozisyon satırına (39 uncu satır) yazılır.

Tablo 22: YSG-I'in Hesaplanması

	Bin TL	**Zaman Aralığı I**	**Zaman Aralığı II**	**Zaman Aralığı III**
38	Uzun Pozisyon	49.770	26.570	4.469
39	Kısa Pozisyon	0	0	18.715
40	YSG-I	0	0	1.341

Yukarıdaki tablonun 38 ve 39 uncu satırlarında yer alan uzun ve kısa pozisyonlardan küçük olanı üzerinden Zaman Aralığı I için %40; Zaman Aralığı II ve III için %30 oranında YSG-I hesaplanır. Bu örnekte Zaman Aralığı I ve II'e ilişkin küçük değerler 0 olduğu için YSG-I; Zaman Aralığı I ve II için sıfır, Zaman Aralığı III için ise 4.469 ve 18.715'ten küçük olanı üzerinden 4.469 x %30 = 1.341 bin TL olarak hesaplanmaktadır.

SYR Yönetmeliği'nin 11 inci maddesinin yedi ve sekizinci fıkralarındaki "Üç zaman aralığı içindeki kısa ve uzun pozisyonlar netleştirilerek her bir zaman aralığı için net pozisyonlar elde edilir. Birbirine komşu zaman aralıklarında ters yönde pozisyonlar söz konusu ise bunlardan mutlak değer olarak küçük olanının mutlak değeri üzerinden yüzde kırk Yatay Sermaye Gereksinimi-II hesaplanır." hükümler uyarınca YSG-II hesaplanır. Bu doğrultuda hesaplanan net kalan pozisyonlarda (Satır 41) komşu zaman aralıkları arasında ilk işaret değişikliğinin olduğu durumda söz konusu zaman aralıklarında yer alan net kalan pozisyonlardan mutlak değer olarak küçük olanın mutlak değerinin %40'ının alınması suretiyle YSG-II bulunmaktadır. Örnekte, işaret değişikliği II. zaman aralığından III. Zaman aralığına geçerken ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla YSG-II, II. ve III. Zaman aralıklarındaki net kalan pozisyonlardan mutlak değer olarak küçük olan, 14.246 bin TL'nin %40 ile çarpılması suretiyle 5.698 bin TL olarak hesaplanmaktadır.

Tablo 23: YSG II Hesaplanması

	Bin TL	**Zaman Aralığı I**	**Zaman Aralığı II**	**Zaman Aralığı III**
38	Uzun Pozisyon	49.770	26.570	
39	Kısa Pozisyon	0	0	
40	YSG-I	0	0	
41	Net Kalan Pozisyon	49.770	26.570	
42	YSG-II	5.698		

SYR Yönetmeliği'nin 11 inci maddesinin dokuz ve onuncu fıkralarındaki "Birbirine komşu zaman aralıklarında ters yönlü pozisyonların bulunması nedeniyle denkleşen ve Yatay Sermaye Gereksinimi-II hesaplanan zaman

aralığı pozisyonları netleştirilir. Eğer I ve II. Zaman Aralıkları netleştirilmişse bulunan yeni pozisyon değeri Zaman Aralığı I'in pozisyonu; II ve III. Zaman Aralıkları netleştirilmişse bulunan yeni pozisyon Zaman Aralığı III'ün pozisyonu olarak kabul edilir. Zaman Aralığı I ve III'e ait pozisyonların her ikisi de aynı yönde pozisyonlar ise toplamlarının mutlak değeri üzerinden yüzde yüz, biri kısa diğeri uzun pozisyon ise mutlak değeri küçük olanın mutlak değeri üzerinden yüzde yüzelli, her iki pozisyonun netleştirilmesinden elde edilen pozisyonun mutlak değeri üzerinden de yüzde yüz oranında Yatay Sermaye Gereksinimi -III hesaplanır." ve "Vade merdiveni tablosundaki tüm vade dilimlerinde veya zaman aralıklarında aynı yönde pozisyon bulunması durumunda bunların toplamının mutlak değeri üzerinden Yatay Sermaye Gereksinimi-III hesaplanır." hükümleri uyarınca YSG-III hesaplaması yapılırken aşağıda açıklanan 3 farklı durum ortaya çıkmaktadır:

Durum 1: Tablo 23'ün 41 inci satırında yer alan net kalan pozisyonlar I. ve II. Zaman aralığında zıt işaretli ise iki tutarın neti 43 üncü satırda Zaman Aralığı I'e, Zaman Aralığı III'te yer alan tutar ise 43 üncü satırda Zaman Aralığı III'e aynen yazılır.

Durum 2: 41 inci satırda yer alan net kalan pozisyonlar II. ve III. Zaman aralığında zıt işaretli ise iki tutarın farkı 43 üncü satırda Zaman Aralığı III'e; Zaman Aralığı I'de yer alan tutar ise 43 üncü satırda Zaman Aralığı I'e aynen yazılır. Verilen örnekte de bu durum gerçekleştmektedir. 41 inci satırda ilk iki zaman aralığının işareti pozitif, III. Zaman Aralığının ise negatiftir. Dolayısıyla II. ve III. Zaman Aralığının toplamı (-14.246 + 26.570 = 12.324) 43 üncü satırda Zaman Aralığı III'e yazılmıştır. Zaman Aralığı I'e ise 41 inci satırda yer alan değer aynen aktarılır.

Durum 3: Eğer 41 inci satırda yer alan net kalan pozisyonların hepsi aynı işaretli ise 43 üncü satırda net kalan pozisyon hesaplanmaz.

Tablo 24: YSG-III Hesaplaması

	Bin TL	**Zaman Aralığı I**	**Zaman Aralığı II**	**Zaman Aralığı III**
1	Net Kalan Pozisyon	49.770	26.570	-14.246
2	YSG-II	5.698		
3	Net Kalan Pozisyon	49.770		12.324
4	YSG-III	62.094		

Durum 1 ve 2'de YSG-III, 43 üncü satırda yer alan net pozisyon tutarlarına bakılarak hesaplanır. Eğer bu pozisyonlar; aynı işarete sahipse

bunların toplamının mutlak değeri kadar YSG-III hesaplanır; zıt işarete sahiplerse mutlak değerce küçük olanın %150'si kadar ve pozisyonlar toplamının mutlak değeri kadar YSG-III hesaplanır. 43 üncü satırdaki değerlere göre bunu formülize edersek (ilk değer "a", ikinci değer "b" olmak üzere) YSG-III aşağıdaki formüllere göre hesaplanır;

"a" ve "b" aynı işaretli ise $\boldsymbol{YSG\ III} = |\boldsymbol{a} + \boldsymbol{b}|$; "a" ve "b" zıt işaretli ise $\boldsymbol{YSG\ III} = \boldsymbol{min}(|\boldsymbol{a}|; |\boldsymbol{b}|) * \%\mathbf{150} + |\boldsymbol{a} + \boldsymbol{b}|$

Durum 3'te ise YSG-III, 41 inci satırdaki tutarların toplamının mutlak değeridir. SYR Yönetmeliği'nin 11 inci maddesinin onbirinci fıkrasının "Dikey ve yatay sermaye gereksinimleri toplamı, getirisi faiz oranı ile ilişkilendirilmiş finansal araçlara ilişkin genel piyasa riski için gerekli olan sermaye yükümlülüğünü gösterir." hükmü gereği, bir para birimine ilişkin faiz oranı riski için toplam sermaye gereksinimi, yatay ve dikey sermaye gereksinimleri toplamı kadardır. Yukarıda yer verilen örnekte, TL para birimi için hesaplanan toplam sermaye gereksinimi aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 25: Sermaye Gereksinimi Hesaplanması

Dikey Sermaye Gereksinimi:	1.830 bin TL
YSG-I:	1.341 bin TL
YSG-II:	5.698 bin TL
YSG-III:	62.094 bin TL
Faiz Riski için Toplam Sermaye Gereksinimi	**70.963 bin TL**

YSG-II ve YSG-III'ün hesaplanmalarında karşılaşılabilecek durumlar değişik kombinasyonlar için aşağıda farklı örneklerle açıklanmıştır:

Tablo 26: Değişik Kombinasyonlara ve Vadeye Dayalı Yönteme Göre YSG-II ve YSG-III Hesaplaması

Zaman Aralığı I	Zaman Aralığı II	Zaman Aralığı III	YSG-II	YSG-III
1- Zaman aralıklarının her birinin pozitif veya sıfır olması durumu				
100	80	50	0	230
100	80	0	0	180
100	0	50	0	150
100	0	0	0	100
0	80	50	0	130
0	80	0	0	80
0	0	50	0	50
2- Zaman aralıklarının her birinin negatif veya sıfır olması durumu				
-100	-80	-50	0	230
-100	-80	0	0	180
-100	0	-50	0	150
-100	0	0	0	100
0	-80	-50	0	130
0	-80	0	0	80
0	0	-50	0	50
3- Zaman Aralığı 1 ve 2'nin ters işaretli ve Zaman Aralığı 3'ün pozitif veya sıfır olması durumu				
100	-50	0	20	50
80	-50	100	20	130
80	-50	0	20	30
-80	100	50	32	70
-80	100	0	32	20
-50	100	80	20	130

4- Zaman Aralığı 1 ve 2'nin ters işaretli ve Zaman Aralığı 3'ün negatif veya sıfır olması durumu				
100	-50	-80	20	105
-100	50	-80	20	130
80	-50	-100	20	115
80	-100	-50	32	70

5- Zaman Aralığı 1'in negatif veya sıfır, Zaman Aralığı 2'nin negatif ve Zaman Aralığı 3'ün pozitif olması durumu				
-80	-100	50	20	130
-100	-80	50	20	130
0	-80	50	20	30
-50	-80	30	12	100
-100	-50	80	20	115

6- Zaman Aralığı 1'in pozitif veya sıfır, Zaman Aralığı 2'nin pozitif ve Zaman Aralığı 3'ün negatif olması durumu				
100	80	-50	20	130
100	50	-80	20	115
0	50	-80	20	30
80	50	-100	20	105
80	100	-50	20	130

7- Zaman Aralığı 1 ve 3'ün ters işaretli ve Zaman Aralığı 2'nin sıfır olması durumu				
100	0	-50	0	125
100	0	-80	0	140
80	0	-100	0	140
-80	0	50	0	105
-50	0	80	0	105
-50	0	100	0	125

- Durasyon Yaklaşımı

Vade yaklaşmının alternatifi olan durasyona dayalı hesaplamada, vade yaklaşımı için yapılan bugünkü değer hesaplamalarının yanı sıra pozisyon oluşturan her bir finansal varlık veya yükümlülüğe ilişkin düzeltilmiş durasyon da hesaplanır. Söz konusu yöntem yeni SYR Yönetmeliği ile kullanılabilir hale gelmiştir. SYR Yönetmeliği'nin 11 inci maddesinin onüçüncü ve ondördüncü fıkralarında durasyon hesaplaması anlatılmaktadır. Buna göre;

"(13) Durasyona dayalı hesaplamada, sabit faizli menkul kıymetlerin gerçeğe uygun değeri üzerinden getiri oranı hesaplanır. Söz konusu oran, o aracın varsayılan iskonto oranıdır. Değişken faizli araçlarda getiri oranı, araçların gerçeğe uygun değeri üzerinden yeniden fiyatlama tarihi dikkate alınarak hesaplanır.
(14) Borçlanma araçlarının düzeltilmiş durasyonu aşağıdaki formül vasıtasıyla hesaplanır.

$$Düzeltilmiş \quad Durasyon = \frac{D}{(1+r)}$$

$$D = \frac{\sum_{t=1}^{m} \frac{t * C_t}{(1+r)^t}}{\sum_{t=1}^{m} \frac{C_t}{(1+r)^t}}$$

Bu formülde:

D = Durasyonu,
r = Onüçüncü fıkrada belirtilen getiri oranını,
C_t = t zamanındaki nakit akışını,
m = Vadeye kadar yapılacak nakit akış sayısını ifade eder."

Düzeltilmiş durasyon hesaplaması için kullanılan faiz oranı; herhangi bir sabit faizli menkul kıymetin anılan oranla bugüne indirgenmiş nakit akışları toplamını, söz konusu menkul kıymetin piyasadaki değerine eşitleyen orandır. Söz konusu getiri oranı, her zaman yıllık olarak hesaplanacaktır. Değişken faizli araçlarda getiri oranı hesaplanırken ilgili araca ilişkin ilk kupon ödemesinin ve anaparanın vadesi olarak yeniden fiyatlama tarihi dikkate alınır.

SYR Yönetmeliği'nin 11 inci maddesinin onbeşinci fıkrası uyarınca

durasyona dayalı yöntemde, vadeye dayalı yöntemin aksine vade dilimi ayırımı yapılmamakta, ancak anılan yönteme benzer şekilde 3 zaman aralığı kullanılmaktadır. SYR Yönetmeliği'nin 11 inci maddesinin onaltıncı fıkrası uyarınca her bir araca ilişkin raporlama formuna yazılacak pozisyon tutarı hesaplanırken öncelikle, ilgili aracın gerçeğe uygun değeri ile düzeltilmiş durasyonu çarpılmaktadır. Daha sonra bu tutarlar düzeltilmiş durasyonun aldığı değere göre ilgili zaman aralığına ilişkin varsayılan faiz oranı değişimi ile çarpılarak durasyon ağırlıklı pozisyonlar elde edilmektedir. Düzeltilmiş durasyon değerine göre kullanılacak zaman aralıkları ve varsayılan faiz oranı değişimleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 27: Durasyona Dayalı Hesaplama Tablosu

Zaman Aralığı	Düzeltilmiş Durasyon (yıl)	Varsayılan Faiz Oranı Değişimi (%)
1	0 < ve ≤ 1,00	1,00
2	1,0 < ve ≤ 3,6	0,85
3	3,6 <	0,70

Aşağıda muhtelif finansal araçlar için örnek hesaplamalara yer verilmiştir.

1. MDC (Borçlanmayı temsil eden menkul kıymetler)

a) Yıllık %7,50 sabit faiz ödemeli, 100.000 TL nominal değerli, 95.000 TL piyasa değeri olan, kupon ödemesine 6 ay ve vadesine 18 ay kalmış T.C. Hazine bonosunun tabloya yerleştirilmesi (kupon ödeme sıklığı yılda 1 defadır): Bu pozisyonun düzeltilmiş durasyonunu bulmak için öncelikle getiri oranı hesaplanır. 6 ay sonra alınacak 7.500 TL ile 18 ay sonra alınacak 107.500 TL'nin toplam bugünkü değerlerini 95.000 TL'ye eşitleyen faiz oranı, hesaplanmaya çalışılan getiri oranı olacaktır. $\frac{7.500}{(1+r)^{0,5}} + \frac{107.500}{(1+r)^{1,5}} = 95.000$ denkleminden bu oran %14,28 olarak bulunur. Yukarıda yer alan düzeltilmiş durasyon formülü kullanıldığında

$$Düzeltilmiş\ Durasyon = \frac{D}{1+r} = \frac{\left[\frac{0,5 \times \frac{7.500}{(1+0,1428)^{0,5}} + 1,5 \times \frac{107.500}{(1+0,1428)^{1,5}}}{95.000}\right]}{1+0,1428} = 1,248$$

işlemi sonucunda düzeltilmiş durasyon değeri 1,248 yıl olarak bulunmaktadır. Bu pozisyon için vade merdiveni tablosunun ikinci zaman aralığına (1,248 değeri 1 ile 3,6 arasında olduğundan dolayı) yazılacak tutar 95.000*1,248=118.560 TL olacaktır.

b) 3 ayda bir TRLIBOR değişken faiz ödemeli, 200.000 TL nominal değerli, 198.000 TL piyasa değeri olan ve vadesine 14 ay, kupon ödemesine 2 ay kalmış TC Hazine bonosunun yerleştirilmesi: Bu bononun düzeltilmiş durasyonunu bulmak için öncelikle getiri oranı hesaplanır. Ürün değişken getirili olduğundan bu pozisyon 2 ay sonra anaparası ve faizi tahsil edilecek olan bir bono gibi varsayılır. 3 aylık TRLIBOR getirisinin yıllık %8 olduğu varsayımıyla 2 ay sonra alınacak $(200.000 + 200.000 * \frac{\%8}{4})$ =204.000 TL'yi 198.000'e eşitleyen getiri oranı %19,62 olmaktadır. Dolayısıyla düzeltilmiş durasyon, $\frac{\frac{2}{12}}{(1+0{,}1962)} = 0{,}1393$ yıl olarak bulunmaktadır. Bu pozisyon için vade merdiveninin birinci zaman aralığına yazılacak tutar 198.000*0,1393=27.581 TL'dir.

2. Repo Konusu Menkul Değerler/Ters Repo İşlemlerinden Alacaklar/Repo İşlemlerinden Sağlanan Fonlar

Repo Konusu Menkul Değerler, Menkul Değerler Cüzdanı başlığında yer alan örneklerle aynı şekilde dikkate alınmakta olup aradaki tek farklılık menkul kıymetlerin repoya konu ediliyor olmasından dolayı ayrı bir başlık altında sınıflandırılmasıdır. Bu kapsamda alım-satım hesaplarında izlenip repoya konu edilen menkul kıymetler; düzeltilmiş durasyonun tekabül ettiği zaman aralığına uzun pozisyon olarak, repo işlemi ile sağlanan fon tutarı ise düzeltilmiş durasyonun tekabül ettiği zaman aralığına kısa pozisyon olarak Repo İşlemlerinden Sağlanan Fonlar başlığı altına yazılır. Ters repo işlemlerinde ise işlemin sadece nakit bacağı "Ters Repo İşlemlerinden Alacaklar" başlığı altına düzeltilmiş durasyonuna göre uzun pozisyon olarak yazılır.

3. Menkul Kıymet Ödünç Piyasasından Alacaklar / Menkul Kıymet Ödünç Piyasasına Borçlar

Bu başlık altında verilebilecek örnekler Menkul Değerler Cüzdanı başlığında yer alan örneklerle aynı şekilde olacaktır, uzun/kısa pozisyonlar işlemin düzeltilmiş durasyonuna göre değil menkul kıymetin düzeltilmiş durasyonu dikkate alınarak vade merdiveni tablosuna yazılacaktır, aradaki tek farklılık bu başlık altındaki menkul kıymetlerin menkul kıymet ödünç piyasasından alacaklar/borçlar niteliğinde olmasından dolayı ayrı bir başlık altında sınıflandırılmasıdır.

4. Swap Faiz Alım İşlemleri/Swap Faiz Satım İşlemleri

Örnek: Banka, vadesine 2,5 yıl kalmış, 150.000 TL anapara üzerinden yılda bir, %8 (yıllık) sabit faiz ödeyeceği ve yine yılda bir TRLIBOR üzerinden yıllık değişken faiz tahsil edeceği ve yeniden fiyatlamanın 6 ay sonra gerçekleşeceği bir faiz swabı pozisyonuna sahiptir. İlk aşamada faiz

swabının, vadesine 2,5 yıl kalmış ve yılda bir %8 üzerinden kupon ödeyen bir menkul kıymette kısa pozisyon ile yine vadesine 2,5 yıl kalmış ve yılda bir TRLIBOR üzerinden faiz ödemesi yapan bir menkul kıymette uzun pozisyon oluşturduğu varsayılır. Daha sonra her iki menkul kıymetin bugünkü değeri bulunacaktır.

Sabit faizli menkul kıymet (kısa pozisyon)

Bankanın yapacağı ödemeler:

6 ay sonra, %8 x 150.000 TL = 12.000 TL
18 ay sonra, %8 x 150.000 TL = 12.000 TL
30 ay sonra, %8 x 150.000 TL + 150.000 TL = 162.000 TL olarak hesaplanır.

Sabit faizli menkul kıymetin bugünkü değerinin bulunabilmesi için 6, 18 ve 30 aylık risksiz getiri oranları kullanılacaktır. Söz konusu oranlar piyasa verilerinden veya temin edilememesi durumunda ilgili verim eğrisinden faydalanılarak elde edilebilmektedir. Söz konusu oranların sırasıyla %5,81, %6,425 ve %6,88 olduğu varsayımıyla, söz konusu ödemelerin bugüne indirgenmiş değeri $\frac{12000}{(1+0{,}0581)^{0,5}}+\frac{12000}{(1+0{,}06425)^{1,5}}+\frac{162000}{(1+0{,}0688)^{2,5}}=$ 159.770 TL olmaktadır. Varsayılan bono pozisyonunun nakit akışlarını iskonto ederek bulunan bu tutara (159.770 TL) eşitleyecek getiri oranı %6,84 olmaktadır. Nakit akımları için, düzeltilmiş durasyon değeri 2,14 yıl olarak bulunmaktadır. Bu pozisyon için vade merdiveninin ikinci zaman aralığına 159.770 TL * 2,14 yıl =341.907,8 TL tutarı, kısa pozisyon olarak yazılacaktır.

Değişken faizli menkul kıymet (uzun pozisyon)

Bir önceki dönem başında belirlenmiş olan TRLIBOR'un %7 olduğu varsayılmıştır. Buna göre; anılan nakit akımının bugünkü değeri; $\frac{(150.000+150.000*\%7)}{(1+0{,}0581)^{0,5}}=156.031$ TL olacaktır. 6 aylık faiz oranı (%5,81), zaten piyasa değerine ulaşmak için kullanılan getiri oranı olduğundan; düzeltilmiş durasyon hesabında bu getiri oranı kullanılacaktır. Düzeltilmiş durasyon bu oran üzerinden; $\frac{\frac{6}{12}}{(1+0{,}0581)}=0{,}4725$ yıl olarak bulunmaktadır. Buna göre; bu pozisyon için vade merdiveninin birinci zaman aralığına 156.031 TL * 0,4725 yıl = 73.724,64 TL tutarı uzun pozisyon olarak yazılacaktır.

5. Swap Para Alım İşlemleri/Swap Para Satım İşlemleri

Örnek: Bankanın işlemin başında 160.000 TL verip 100.000 $ aldığı ve 6 ay sonra 100.000 $ verip 163.563 TL alacağı bir swap para işleminde 6 aylık TL faiz oranının %5,81 ve ABD Doları faiz oranının %1,25 olduğu

varsayılırsa bankanın dolar cinsinden hazırlanan vade merdiveni tablosunda ödeyeceği 100.000 $'ın bugünkü değeri olan $\frac{100.000}{(1+0,0125)^{0,5}} = 99.381$ $'ı değerleme günündeki kur ve düzeltilmiş durasyon değeri olan $\frac{0,5}{(1+0,0125)}$ =0,4938 yıl ile çarparak kısa pozisyon şeklinde yazacaktır. TL için hazırlanan vade merdiveni tablosunda ise birinci zaman aralığına $\frac{163.563}{(1+0,0581)^{0,5}} * \frac{0,5}{(1+0,0581)}$=75.139 TL tutarı uzun pozisyon olarak yazılacaktır.

6. Vadeli Döviz Alım İşlemleri / Vadeli Döviz Satım İşlemleri

Bugünkü $/TL kurunun 1,6 olduğu bir ortamda banka 6 ay sonra 1,6356 kurundan 100.000 $ alma ve TL karşılığını ödeme işlemine girmiştir. 6 aylık TL faiz oranının %5,81 ve ABD doları faiz oranının %1,25 olduğu varsayılırsa, banka dolar cinsinden hazırlanan vade merdiveni tablosunda ödeyeceği 100.000 $'ın bugünkü değeri olan $\frac{100.000}{(1+0,0125)^{0,5}} = 99.381$ $'ı değerleme günündeki kur ve düzeltilmiş durasyon değeri olan $\frac{0,5}{(1+0,0125)}$ =0,4938 yıl ile çarparak uzun pozisyon şeklinde yazacaktır. TL için hazırlanan vade merdiveni tablosunda ise birinci zaman aralığına $\frac{163.560}{(1+0,0581)^{0,5}} * \frac{0,5}{(1+0,0581)}$ = 75.139 tutarı kısa pozisyon olarak yazılacaktır.

7. Futures Para Alım İşlemleri / Futures Para Satım İşlemleri

Futures para işlemleri de aynı vadeli döviz işlemleri gibi ilgili para birimleri için hazırlanan vade merdiveni tablosuna yerleştirilir.

8. Faiz Alım İşlemleri / Faiz Satım İşlemleri (Futures/Forward Rate)

a) Her biri yıllık %7 faiz ödeyen 100 TL nominal değerli, değerleme günündeki piyasa değeri 90 TL olan ve 5 yıl vadeli T.C. Hazine bonosu üzerine yazılmış 1.000 adet future sözleşmesinde uzun pozisyonda olan banka söz konusu varlığı 3 ay sonra teslim alacaktır. Bunun karşılığında ise sözleşme başı 91 TL ödeyecektir. Bu durumda banka 3 ay sonra 91 x 1.000 = 91.000 TL ödeyeceğinden bu tutar, yani anılan işlemin nakit bacağı, kısa bir pozisyon olarak dikkate alınacaktır. 3 ay sonra ödenecek 91.000 TL bugünkü değeri 90.000 TL olan varlıklar için ödendiğinden getiri oranı %4,52, düzeltilmiş durasyon ise 0,24 yıl olacaktır. Vade merdiveninin birinci zaman aralığına 90.000 TL * 0,24 yıl =21.600 TL kısa pozisyon olarak yazılacaktır. Uzun pozisyon olarak yazılacak bono için ise getiri oranı %9,61 olmaktadır. Söz konusu pozisyonun düzeltilmiş durasyonu 3,97 yıl olmakta ve tablonun üçüncü zaman aralığına 90.000 TL * 3,97 yıl =357.201,5 TL yazılması gerekmektedir.

b) 9 ay sonrası için yazılmış 20.000 TL nominal değer üzerinden 6 aylık

TRLIBOR getirisi verecek olan bir FRA (forward rate agreement) pozisyonu 9 ay vadeli kısa bir nakit bacak ve 9 + 6 = 15 ay vadeli uzun bir bono pozisyonu şeklinde dikkate alınacaktır. Uzun pozisyon (15 aylık risksiz getiri oranının %6,2925 olduğu varsayımıyla) 20.000 TL'nin bugünkü değeri olan 18.394 TL'nin düzeltilmiş durasyon 1,176 yıl ile çarpımı olan 21.631,34 TL olarak ikinci zaman aralığına yazılır. Kısa pozisyon ise 9 aylık %5,98'lik risksiz getiri oranı kullanılmak suretiyle 20.000 TL'nin bugünkü değeri olan 19.147,5 TL'nin düzeltilmiş durasyon 0,707 yıl ile çarpımı olan 13.550,31 TL olarak birinci zaman aralığına yazılır.

Yukarıda yer alan finansal varlık veya yükümlülükler dışında kalan bazı finansal ürünler de vade merdiveni tablosuna aşağıda anlatıldığı şekilde dahil edilecektir.

Menkul kıymet kesin alım-satım işlemlerinde, işlemin gerçekleşmesine rağmen valör nedeniyle henüz hesaplara fiilen yansımayan işlemler, futures menkul kıymet alım/satım işlemleri gibi değerlendirilecek ve bankaca raporlaması yapılan ilgili forma "Valörlü Menkul Kıymet Alım/Satım İşlemleri" başlığı altında yazılacaktır. Portföyde bulunan bir menkul kıymetin valörlü satımı halinde ise söz konusu menkul kıymet forma dahil edilmeyecek ancak işlemin nakit bacağı valör tarihine kalan süre dikkate alınarak hesaplanan düzeltilmiş durasyona göre ilgili zaman aralığına uzun pozisyon olarak yazılacaktır.

Portföyde bulunmayan bir menkul kıymetin valörlü satımı halinde, söz konusu menkul kıymet durasyon tablosuna rayiç değeri ile kısa pozisyon olarak; işlemin nakit bacağı ise valör tarihine kalan süre dikkate alınarak hesaplanan düzeltilmiş durasyona göre uzun pozisyon olarak yazılacaktır.

Bilanço içi hesaplara valör nedeniyle yansımayan döviz alım/satım işlemleri, vadeli döviz alım/satım işlemleri gibi değerlendirilecek ve vade merdiveni tablosuna "Valörlü Döviz Alım/Satım İşlemleri" başlığı altına yazılacaktır.

Hisse senetlerine, hisse senedi endekslerine ve altına dayalı olarak yapılan forward ve futures işlemlerinde, işlemlerin sadece nakit bacakları ilgili para birimi için hazırlanan vade merdiveni tablosuna, bahsi geçen ürünlerin her biri için açılacak başlıklar altında yazılır.

Dayanak varlıkları faiz oranına duyarlı (menkul kıymet, faiz oranı ve para ile söz konusu ürün veya orana dayalı türevler) opsiyon işlemlerinin delta eşdeğeri ile işlemin nominal pozisyon tutarı çarpılarak ve vade merdiveninde ilave satırlar açılarak kısa veya uzun pozisyon olarak yazılır. Kredi türevlerinin vade merdiveni tablosuna yerleştirilmesi, Vadeye Dayalı Hesaplama'da vade merdiveni tablosunun doldurulmasına ilişkin verilen örneklerde anlatıldığı şekilde gerçekleştirilecektir. Ancak, anılan ürünler

durasyon tablosuna yerleştirilirken, söz konusu ürünler için hesaplanan düzeltilmiş durasyon değerleri dikkate alınacaktır. Yukarıda verilen örneklerden bağımsız olarak doldurulmuş bir örnek tabloya aşağıda yer verilmektedir. Bu tabloya ilişkin olarak sermaye yeterliliği hesaplanmasının adımları izah edilecektir.

Tablo 28: Vade Merdiveni Tablosunda Zaman Ağırlıklı Pozisyonların Belirlenmesi

Sıra No	Vade dilimleri	Zaman Aralığı-I 0-1 YIL	Zaman Aralığı-II 1-3,6 YIL	Zaman Aralığı-III >3,6 YIL
	Uzun Pozisyonlar (Bin TL x Yıl)			
1	MDC (Borçl.Tem.EdenMen.Kıy.)	2.977.000	1.125.883	238.429
2	Repo Konusu Menkul Değerler	350.000	350.000	70.000
3	Menkul Kıymet Ödünç Piy. Al.	250.000	250.000	80.000
4	Swap Faiz Alım İşlemleri	300.000	300.000	65.000
5	Swap Para Alım İşlemleri	250.000	250.000	75.000
6	Vadeli Döviz Alım İşlemleri	300.000	300.000	10.000
7	Futures Para Alım İşlemleri	200.000	200.000	45.000
8	Futures Faiz Alım İşlemleri	100.000	100.000	55.000
9	……			
	Kısa Pozisyonlar (Bin TL x Yıl)			
18	Repo İşlemlerinden Sağ. Fonlar	-	-	1.673.572
19	Menkul Kıymet Ödünç Piy. Borçlar	-	-	150.000
20	Swap Faiz Satım İşlemleri	-	-	100.000
21	Swap Para Satım İşlemleri	-	-	250.000
	Vadeli Döviz Satım İşlemleri	-	-	160.000
23	Futures Para Satım İşlemleri	-	-	190.000
24	Futures Faiz Satım İşlemleri	-	-	150.000

SYR Yönetmeliği'nin 11 inci maddesinin onyedinci fıkrasının *"Her bir zaman aralığına tekabül eden durasyon ağırlıklı uzun ve kısa pozisyonlar hesaplanır*." hükmü uyarınca yukarıda yer alan Tablo 28'de uzun pozisyonların toplamı, her bir vade dilimi için ilgili vade dilimine ilişkin varsayılan faiz oranı değişimi (Tablo 29'de yer alan Satır 33) ile çarpılarak durasyon ağırlıklı uzun pozisyonlar toplamı bulunur (Tablo 29 - Satır 34).

Aynı işlem kısa pozisyonlar için de tekrarlanarak durasyon ağırlıklı kısa pozisyonlar toplamı bulunur (Tablo 29 - Satır 35).

Durasyon yönteminde, vadeye dayalı yaklaşımdan farklı olarak, dikey sermaye gereksinimi hesaplanmamaktadır. Vade merdiveninde kullanılan risk ağırlıklarının Basel Komitesi tarafından nasıl belirlendiği bu kitabın yukarıdaki Vadeye Dayalı Yöntem bölümünde açıklanmış olup bu hesaplamada standart olarak % 8 faiz oranı ve % 8 kupon faiz oranı varsayımları kullanılmaktadır. Durasyona dayalı yaklaşımda ise hesaplamalar her bir ürünün kendi getiri oranı ve vadesi kullanılarak yapılmaktadır. Dolayısıyla vadeye dayalı yaklaşımda verilen bir faiz oranı değişimi aynı vade dilimindeki farklı ürünlerin değer değişimini aynı şekilde etkilerken, durasyona dayalı yöntemde verilen faiz oranı değişikliğinin farklı finansal ürünlerin değerini etkileme derecesi ürüne özgü olup bu durum riskin daha hassas ölçülmesini sağlamaktadır. Bundan dolayı da durasyona dayalı yaklaşımda hem dikey sermaye gereksinimi hesaplanmamakta hem de YSG I hesaplamasında daha düşük bir katsayı kullanılmaktadır.

Tablo 29: Durasyon Ağırlıklı Pozisyonların Hesaplanması

33	Varsayılan Faiz Oranı Değişimi	1,00%	0,85%	0,70%
	Durasyon Ağırlıklı Pozisyonlar (Bin TL)			
34	Uzun Pozisyonlar Toplamı	49.770	26.570	4.469
35	Kısa Pozisyonlar Toplamı	0	0	18.715

Yine aynı fıkranın “Her bir zaman aralığı için, durasyon ağırlıklı kısa pozisyonla durasyon ağırlıklı uzun pozisyon tutarlarından mutlak değer olarak küçük olanı üzerinden yüzde iki oranında Yatay Sermaye Gereksinimi-I hesaplanır.” hükmü uyarınca Tablo 29’nin 34 ve 35 inci satırlarında yer alan uzun ve kısa pozisyonlardan küçük olanı üzerinden %2 YSG-I hesaplanır. Bu örnekte Zaman Aralığı I ve II için küçük değerler 0 olduğundan YSG-I; Zaman Aralığı I ve II için sıfır, Zaman Aralığı III için ise 4.469 bin TL ve 18.715 bin TL’den küçük olanı üzerinden 4.469 bin TL x %2 = 89.380 TL olarak hesaplanmaktadır.

Tablo 30: YSG-I Hesaplaması

36	YSG-I			89.380
37	Net Durasyon Ağırlıklı Pozisyon	49.770	26.570	-14.246

SYR Yönetmeliği’nin 11 inci maddesinin onsekizinci fıkrasının “Her bir zaman aralığı içindeki durasyon ağırlıklı kısa ve uzun pozisyonlar netleştirilerek her bir zaman aralığı için net durasyon ağırlıklı pozisyonlar elde edilir. Birbirine komşu zaman aralıklarında ters yönde pozisyonlar söz

konusu ise bunlardan mutlak değer olarak küçük olanının mutlak değeri üzerinden yüzde kırk oranında Yatay Sermaye Gereksinimi-II hesaplanır." hükümleri gereği YSG-II, hesaplanan net durasyon ağırlıklı pozisyonlarda (Satır 37) komşu zaman aralıkları arasında ilk işaret değişikliğinin olduğu durumda, söz konusu zaman aralıklarında yer alan net pozisyonlardan mutlak değer olarak küçük olanın mutlak değerinin %40'ının alınması suretiyle bulunmaktadır. Örnekte, YSG-II, (Satır 37) uzun pozisyondan kısa pozisyona geçilen II'nci ve III'üncü zaman aralıklarından, mutlak değerce küçük olan net pozisyonun mutlak değerinin %40'ı olarak hesaplanmaktadır: 14.246 bin TL x %40 = 5.698 Bin TL.

Tablo 31: YSG-II'nin Hesaplanması

	Bin TL	**Zaman Aralığı I**	**Zaman Aralığı II**	**Zaman Aralığı III**
34	Uzun Pozisyon	49.770	26.570	4.469
35	Kısa Pozisyon	0	0	18.715
36	YSG-I			89,38
37	Net Durasyon Ağırlıklı Pozisyon	49.770	26.570	-14.246
38	YSG-II	5.698		

SYR Yönetmeliği'nin 11 inci maddesinin ondokuzuncu fıkrasında YSG-III'ün hesaplanması anlatılmaktadır. Anılan fıkrada "Birbirine komşu zaman aralıklarında ters yönlü pozisyonların bulunması nedeniyle denkleşen ve Yatay Sermaye Gereksinimi-II hesaplanan zaman aralığı pozisyonları netleştirilir. Eğer I ve II. Zaman Aralıkları netleştirilmişse bulunan yeni pozisyon değeri Zaman Aralığı I'in pozisyonu; II ve III. Zaman Aralıkları netleştirilmişse bulunan yeni pozisyon Zaman Aralığı III'ün pozisyonu olarak kabul edilir. Bu şekilde bulunan Zaman Aralığı I ve III'e ait pozisyonların her ikisi de aynı yönde pozisyonlar ise toplamlarının mutlak değeri üzerinden yüzde yüz, biri kısa diğeri uzun pozisyon ise mutlak değeri küçük olanın mutlak değeri üzerinden yüzde yüz elli, her iki pozisyonun netleştirilmesinden elde edilen pozisyonun mutlak değeri üzerinden de yüzde yüz oranında Yatay Sermaye Gereksinimi-III hesaplanır." hükümleri yer almaktadır. Buna göre YSG-III hesaplamasında kullanılacak olan ve Tablo 32'in 39 uncu satırında yer alan Net Kalan Pozisyon, 37 nci satırda yer alan Net Durasyon Ağırlıklı Pozisyonlar kullanılarak hesaplanır. Bu aşamada aşağıda belirtilen farklı durumlar ortaya çıkabilir:

Durum 1: 37 inci satırda yer alan net kalan pozisyonlar I. ve II. Zaman aralığında zıt işaretli ise iki tutarın neti 39 uncu satırda Zaman Aralığı I'e, Zaman Aralığı III'te yer alan tutar ise 39 uncu satırda Zaman Aralığı III'e aynen yazılır.

Durum 2: 37 inci satırda yer alan net kalan pozisyonlar II. ve III. Zaman aralığında zıt işaretli ise iki tutarın neti 39 uncu satırda Zaman Aralığı III'e; Zaman Aralığı I'de yer alan tutar ise 39 uncu satırda Zaman Aralığı I'e aynen yazılır. 37 nci satırda ilk iki zaman aralığının işareti pozitif, III. Zaman

Aralığının ise negatiftir. Yer verilen örnekte açıklanan durum gerçekleşmiş olup, II. ve III. Zaman Aralığının toplamı (-14.246 + 26.570 = 12.324 bin TL) 39 uncu satırda Zaman Aralığı III'e yazılmıştır. Zaman Aralığı I'e ise 41 inci satırda yer alan değer aynen aktarılır.

Durum 3: Eğer 37 nci satırda yer alan net kalan pozisyonların hepsi aynı işaretli ise 39 uncu satırda net kalan pozisyon hesaplanmaz.

Tablo 32: YSG III Hesaplaması

	Bin TL	**Zaman Aralığı I**	**Zaman Aralığı II**	**Zaman Aralığı III**
37	Net Durasyon Ağırlıklı Pozisyon	49.770	26.570	-14.246
38	YSG-II	5.698		
39	Net Kalan Pozisyon	49.770		12.324
40	YSG-III	62.094		

Durum 1 ve 2'de YSG-III, 39 uncu satırda yer alan net pozisyon tutarlarına bakılarak hesaplanır. Eğer bu pozisyonlar aynı işarete sahipse bunların toplamının mutlak değeri kadar YSG-III hesaplanır; zıt işarete sahiplerse mutlak değerce küçük olanın %150'si ve pozisyonlar arasındaki farkın mutlak değeri kadar YSG-III hesaplanır. Durum 3'te ise YSG-III 37 inci satırdaki tutarların mutlak değerlerinin toplamıdır.

Sonuç olarak SYR Yönetmeliği'nin 11 inci maddesinin yirminci fıkrasındaki "Yatay sermaye gereksinimlerinin toplamı, getirisi faiz oranı ile ilişkilendirilmiş finansal araçlara ilişkin genel piyasa riski için gerekli olan sermaye yükümlülüğünü gösterir." hükmü doğrultusunda nihai hesaplama yapılır. Durasyona dayalı yöntemde bir para birimine ilişkin faiz oranı riski için toplam sermaye gereksinimi, yatay sermaye gereksinimlerinin toplamı kadardır. TL para birimi için toplam sermaye gereksinimi aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo 33: Toplam Sermaye Yükümlülüğü

YSG-I:	89 bin TL
YSG-II:	5.698 bin TL
YSG-III:	62.094 bin TL
Faiz Riski için Toplam Sermaye Gereksinimi	67.881 bin TL

YSG-II ve YSG-III'ün hesaplanmalarında karşılaşılabilecek durumlar değişik kombinasyonlar için aşağıda farklı örneklerle açıklanmıştır:

Tablo 34: Değişik Kombinasyonlara ve Durasyona Dayalı Yönteme Göre YSG-II ve YSG-III Hesaplaması

Zaman Aralığı I	Zaman Aralığı II	Zaman Aralığı III	YSG-II	YSG-III
1- Zaman aralıklarının her birinin pozitif veya sıfır olması durumu				
100	80	50	0	230
100	80	0	0	180
100	0	50	0	150
100	0	0	0	100
0	80	50	0	130
0	80	0	0	80
0	0	50	0	50
2- Zaman aralıklarının her birinin negatif veya sıfır olması durumu				
-100	-80	-50	0	230
-100	-80	0	0	180
-100	0	-50	0	150
-100	0	0	0	100
0	-80	-50	0	130
0	-80	0	0	80
0	0	-50	0	50
3- Zaman Aralığı 1 ve 2'nin ters işaretli ve Zaman Aralığı 3'ün pozitif veya sıfır olması durumu				
100	-50	0	20	50
80	-50	100	20	130
80	-50	0	20	30
-80	100	50	32	70
-80	100	0	32	20
-50	100	80	20	130

4- Zaman Aralığı 1 ve 2'nin ters işaretli ve Zaman Aralığı 3'ün negatif veya sıfır olması durumu				
100	-50	-80	20	105
-100	50	-80	20	130
80	-50	-100	20	115
80	-100	-50	32	70

5- Zaman Aralığı 1'in negatif veya sıfır, Zaman Aralığı 2'nin negatif ve Zaman Aralığı 3'ün pozitif olması durumu				
-80	-100	50	20	130
-100	-80	50	20	130
0	-80	50	20	30
-50	-80	30	12	100
-100	-50	80	20	115

6- Zaman Aralığı 1'in pozitif veya sıfır, Zaman Aralığı 2'nin pozitif ve Zaman Aralığı 3'ün negatif olması durumu				
100	80	-50	20	130
100	50	-80	20	115
0	50	-80	20	30
80	50	-100	20	105
80	100	-50	20	130

7- Zaman Aralığı 1 ve 3'ün ters işaretli ve Zaman Aralığı 2'nin sıfır olması durumu				
100	0	-50	0	125
100	0	-80	0	140
80	0	-100	0	140
-80	0	50	0	105
-50	0	80	0	105
-50	0	100	0	125

2.2.3. Netleştirme

Tablo 35: Madde 12

Netleştirme

Madde 12- (1) Aynı hisse senedi, getirisi faiz oranı ile ilişkilendirilmiş finansal araçlar ve dönüştürülebilir araçlar ile eş nitelikteki futures sözleşmeleri ve delta eşdeğerleri çerçevesinde opsiyonlara ilişkin uzun (kısa) pozisyonların kısa (uzun) pozisyonlardan fazla olan kısmı, bankaların söz konusu araçların her birindeki net pozisyonu olarak dikkate alınır. Net pozisyonun hesaplanmasında, türev finansal araçlardaki pozisyonlar, 10 uncu maddede açıklandığı gibi, işleme konu olan (veya sözleşmede yer alan) menkul kıymetlere ilişkin pozisyonlar olarak dikkate alınabilir. 13 üncü madde kapsamında spesifik riskin hesaplanmasında, bankaların kendi ihraç ettiği borçlanma araçlarındaki yatırımları dikkate alınmaz.

(2) Kurumca belirli bir dönüştürülebilir aracın başka bir araca dönüşme olasılığının dikkate alındığı bir yaklaşım uygulanmadığı sürece veya dönüşmenin neden olabileceği zararın karşılanması amacına yönelik bir sermaye yükümlülüğü öngörülmedikçe, bir dönüştürülebilir araç ile bu aracın dayanağını teşkil eden araca ilişkin mahsup pozisyonu arasında herhangi bir netleştirme yapılamaz.

(3) İşaretlerine bakılmaksızın tüm net pozisyonlar, toplulaştırılmadan önce, bankanın günlük evalüasyon kuru üzerinden değerlenerek bankanın raporlamada kullandığı para birimi cinsinden ifade edilir.

Bu maddede yer alan netleştirmeye ilişkin hükümler, SYR Yönetmeliği'nin 10 ila 18 inci maddeleri arasında anlatılan genel piyasa riski ve spesifik risk hesaplamalarıyla ilgilidir.

SYR Yönetmeliği'nin 12 inci maddesinin birinci fıkrasının ilk cümlesinin birinci kısmında hisse senetlerinin, getirisi faiz oranı ile ilişkilendirilmiş finansal araçların ve dönüştürülebilir araçların her birinin ancak kendi aralarında netleştirilebileceği belirtilmektedir. Diğer bir ifadeyle A hisse senedine ilişkin bir uzun pozisyon ancak A hisse senedinden kaynaklanan bir kısa pozisyonla netleştirilebilecektir. Mezkûr cümlenin ikinci kısmında ise futures sözleşmelerinin ve delta eşdeğerleri çerçevesinde opsiyonların aynı özelliklere sahip olanlarının kendi aralarında netleştirilebileceği ifade edilmektedir. Örneğin organize piyasada yapılmış ve dayanak varlığı A hisse senedi olan bir futures sözleşmesinden kaynaklanan uzun bir pozisyon ile aynı vadeli ve dayanak varlığı yine A hisse senedi olan bir futures sözleşmesinden kaynaklanan kısa pozisyonun netleştirilerek bahsi geçen pozisyonlar (kısa veya uzun) tek bir pozisyon olarak hesaplamalara dahil edilebilecektir.

SYR Yönetmeliği'nin 12 inci maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesinde netleştirmenin SYR Yönetmeliği'nin 10 uncu maddesi uyarınca oluşacak olan pozisyonlar üzerinden gerçekleşeceğinden bahsedilmektedir. SYR Yönetmeliği'nin 10 uncu maddesinde; türev finansal araçların farklı bacaklardan oluştuğu ve bu bacakların işleme konu veya varsayımsal birer menkul kıymet gibi değerlendirileceği belirtilmektedir. Türev finansal araçların varsayımsal menkul kıymetlerden oluşmasının kabul edilmesinin pratik sonucu aynı karşı tarafa ilişkin türev araçlara ait bacakların münferiden netleştirilebilmesidir. Örneğin, X karşı tarafı ile gerçekleştirilen ve vadede USD alınıp, TL'nin verileceği bir para swabı işleminin USD nakit akımı sağlayacak kuponsuz bir menkul kıymette uzun pozisyon ile TL nakit çıkışına yol açacak kuponsuz bir menkul kıymette kısa pozisyondan oluştuğu varsayılmaktadır. Ayrıca, aynı vadede aynı tarafla yapılmış ve vadede USD verilip, TL'nin alınacağı bir forward işlemi de benzer şekilde iki varsayımsal menkul kıymetten oluşacaktır. Bu para swabı ve forward işleminin USD bacaklarına ilişkin uzun ve kısa pozisyonlar kendi aralarında ve yine TL bacaklarına ilişkin uzun ve kısa pozisyonlar da kendi aralarında netleştirilebilecektir. Ancak bu netleştirme imkanı, SYR Yönetmeliği'nin 10 uncu maddesinin beşinci fıkrasında belirtildiği üzere BDDK'nın iznine tabidir.

SYR Yönetmeliği'nin 12 inci maddesinin birinci fıkrasının üçüncü cümlesinde ise bankaların kendi ihraç ettikleri borçlanma araçlarına yatırım yapmaları halinde bu borçlanma araçlarına ilişkin spesifik risk hesaplamasına gerek olmadığı ifade edilmektedir.

SYR Yönetmeliği'nin 12 nci maddesinin ikinci fıkrası dönüştürülebilir araçların netleştirme işlemine konu edilmesine ilişkindir. SYR Yönetmeliği'nin 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (e) bendine ilişkin yapılan açıklamalarda dönüştürülebilir menkul kıymet, sahibinin seçimi ve tercihine göre, başka bir finansal araçla değiştirilebilecek menkul kıymeti ifade etmektedir.

Bir bankanın bir dönüştürülebilir aracı ihraç etmesi ve ayrıca dönüştürülebilir aracın dayanağını teşkil eden varlıkta uzun pozisyonda olması durumunda[58], söz konusu ihraççı bankanın dayanak varlıktaki uzun pozisyonunu dönüştürülebilir araçtan kaynaklı oluşabilecek olan kısa pozisyon ile netleştirilebilecektir. Ancak, bu netleştirmenin gerçekleştirilebilmesi için BDDK tarafından dönüştürülebilir aracın dayanak varlığa dönüşme olasılığının dikkate alındığı bir yaklaşımın uygulanması ya da dönüşmenin neden olabileceği zararın karşılanması amacına yönelik bir sermaye yükümlülüğü öngörülmesi gerekmektedir.

[58] Dayanak varlığın ihraççı bankanın kendi hisse senedi olması durumunda, dönüştürme işlemi bankanın yeni hisse senedi ihracı (sermaye artışı) yoluyla gerçekleşeceği için bankanın dayanak varlıkta uzun pozisyonda olması mümkün olmayacak ve netleştirme gündeme gelemeyecektir.

SYR Yönetmeliği'nin 12 nci maddesinin üçüncü fıkrasındaki "İşaretlerine bakılmaksızın tüm net pozisyonlar, toplulaştırılmadan önce, bankanın günlük evalüasyon kuru üzerinden değerlenerek bankanın raporlamada kullandığı para birimi cinsinden ifade edilir." hükmü, YP cinsinden finansal araçlarla ilgili değerleme konusuna açıklık getirmektedir. Anılan fıkra hükmüne göre; raporlamada yer alacak araçların TP karşılıkları günlük değerleme kuru kullanılarak hesaplanacaktır. Her bir para birimi cinsi için farklı bir vade merdiveni hazırlanacağı hususu unutulmamalıdır

Tablo 36: Madde 13

Getirisi faiz oranı ile ilişkilendirilmiş finansal araçlara ilişkin spesifik risk için sermaye yükümlülüğünün standart metot ile hesaplanması

Madde 13- (1) Alım satım hesapları içerisinde yer alan getirisi faiz oranı ile ilişkilendirilmiş finansal araçlara ilişkin spesifik risk için sermaye yükümlülüğü tutarı; bu fıkra uyarınca hesaplanacak menkul kıymetleştirme pozisyonları hariç olmak üzere alım satım hesapları içerisinde yer alan getirisi faiz oranı ile ilişkilendirilmiş finansal araçlara ilişkin spesifik risk için sermaye yükümlülüğünün, dokuzuncu fıkra uyarınca hesaplanacak menkul kıymetleştirilen pozisyonlara ilişkin spesifik risk için sermaye yükümlülüğünün ve onuncu fıkra uyarınca hesaplanacak korelasyon alım satım portfoyü için spesifik risk sermaye yükümlülüğü tutarlarının toplanması suretiyle bulunur. Menkul kıymetleştirme pozisyonları hariç olmak üzere alım satım hesapları içerisinde yer alan getirisi faiz oranı ile ilişkilendirilmiş finansal araçların 12 nci madde çerçevesinde netleştirilmiş pozisyonları aşağıdaki tabloda yer alan spesifik risk sermaye yükümlülüğü oranları ile ağırlıklandırılır. Bu ağırlıklandırmada kullanılacak spesifik risk sermaye yükümlülüğü oranının tespitinde, pozisyonların ihraççı/borçlu, kredi kalitesi kademesi ve kalan vade yapıları dikkate alınarak ve aşağıdaki tablo kullanılarak belirlenecek kategoriye karşılık gelen oranlar esas alınır. Menkul kıymetleştirme pozisyonları hariç olmak üzere alım satım hesapları içerisinde yer alan getirisi faiz oranı ile ilişkilendirilmiş finansal araçlara ilişkin spesifik risk için sermaye yükümlülüğü tutarı, uzun veya kısa olmalarına bakılmaksızın, her bir net pozisyonun spesifik risk sermaye yükümlülüğü oranı ile ağırlıklandırılmış tutarlarının mutlak değerleri üzerinden toplanması suretiyle hesaplanır. Bu fıkra ile dokuzuncu fıkra ve de onuncu fıkranın (a) bendi uygulamasında, net pozisyon bazında hesaplanan spesifik risk için sermaye yükümlülüğü tutarı bu net pozisyonun değerini aşamaz. Kısa pozisyon için bu sınır, işleme konu olan menkul kıymetin temerrüt riskinden arındırılmış değerine ulaşması halinde ortaya çıkacak değişim tutarıdır.

Kategoriler	Spesifik Risk Sermaye Yükümlülüğü (%)
- Merkezi yönetimler tarafından ihraç veya garanti edilen ya da merkez bankaları, uluslararası teşkilatlar, çok taraflı kalkınma bankaları veya bölgesel veya yerel yönetimler tarafından ihraç edilen ve Ek-1 kapsamında yüzde sıfır risk ağırlığına tabi olan ya da kredi kalitesi kademesi "1" olan borçlanma araçları.	0
- Merkezi yönetimler tarafından ihraç veya garanti edilen ya da merkez bankaları, uluslararası teşkilatlar, çok taraflı kalkınma bankaları veya bölgesel veya yerel yönetimler tarafından ihraç edilen ve Ek-1 kapsamında kredi kalitesi kademesi "2" veya "3" olan borçlanma araçları. - Bankalar ve aracı kurumlar tarafından ihraç veya garanti edilen ve Ek-1 kapsamında kredi kalitesi kademesi "1", "2" veya "3" olan borçlanma araçları. - Şirketler tarafından ihraç veya garanti edilen ve Ek-1 kapsamında kredi kalitesi kademesi "1", "2" veya "3" kapsamına girecek olan borçlanma araçları. Dördüncü fıkrada tanımlanan diğer nitelikli araçlar.	Nihai vadeye kalan süre 6 ay veya daha kısa ise 0,25 Nihai vadeye kalan süre 6 aydan daha uzun fakat 24 ay da dâhil 24 aya kadar ise 1,00 Nihai vadeye kalan süre 24 aydan daha uzun ise 1,60
- Merkezi yönetimler tarafından ihraç veya garanti edilen ya da merkez bankaları, uluslararası teşkilatlar, çok taraflı kalkınma bankaları, bölgesel veya yerel yönetimler veya bankalar ve aracı kurumlar tarafından ihraç edilen ve Ek-1 kapsamında kredi kalitesi kademesi "4" veya "5" olan borçlanma araçları. - Şirketler tarafından ihraç veya garanti	8

edilen ve Ek-1 kapsamında kredi kalitesi kademesi “4” olan borçlanma araçları. - Yetkili bir KDK tarafından verilen bir kredi derecesi bulunmayan araçlar.	
- Merkezi yönetimler tarafından ihraç veya garanti edilen ya da merkez bankaları, uluslararası teşkilatlar, çok taraflı kalkınma bankaları, bölgesel veya yerel yönetimler veya bankalar veya aracı kurumlar tarafından ihraç edilen ve Ek-1 kapsamında kredi kalitesi kademesi “6” olan borçlanma araçları. - Şirketler tarafından ihraç veya garanti edilen ve Ek-1 kapsamında kredi kalitesi kademesi “5” veya “6” olan borçlanma araçları.	12

(2) Nitelikli olmayan bir ihraççının ihraç ettiği araçlara, yukarıda yer alan tablo kapsamında yüzde sekiz veya yüzde oniki oranında spesifik risk için sermaye yükümlülüğü uygulanır. Kurum, söz konusu araçlara daha yüksek bir oran uygulanmasını ve/veya bu araçlar ile diğer borçlanma araçları arasındaki genel piyasa riskinin kapsamının tanımlanması amacıyla mahsup işlemi yapılmamasını isteyebilir.

(3) Alım satım hesapları dışında sınıflandırılmaları halinde, Bankaların Özkaynaklarına İlişkin Yönetmelik çerçevesinde sermayeden indirilecek veya 7 nci maddenin beşinci fıkrası uyarınca belirlenen usul ve esaslar uyarınca yüzde binikiyüzelli oranında risk ağırlığına tabi olacak alım satım hesaplarında yer alan menkul kıymetleştirme pozisyonları, en az bu uygulamalarda belirlenen kadar bir sermaye yükümlülüğüne tâbi tutulur. Derecelendirilmemiş likidite kredisi tahsis taahhüdü, en az 7 nci maddenin beşinci fıkrası uyarınca belirlenen usul ve esaslarda öngörülen kadar bir sermaye yükümlülüğüne tâbidir.

(4) Birinci fıkranın uygulanmasında, nitelikli araçlar şunlardır:

a) 4 üncü maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen eşleştirme sürecinde asgari olarak yatırım yapılabilir seviyeye tekabül eden bir kredi kalitesi kademesine eşlenen varlıklara ilişkin uzun ve kısa pozisyonlar,

b) Yetkili bir KDK tarafından derecelendirilmemiş ve aşağıdaki koşulları taşıyan varlıklara ilişkin uzun ve kısa pozisyonlar;

1) Bu varlıkların banka tarafından yeterince likit olarak değerlendirilmesi,

2) Banka tarafından bu varlıkların kredi kalitesinin, asgari olarak (a) bendinde atıf yapılan kalemlerin kredi kalitesi ile denk düzeyde olduğunun değerlendirilmesi,

3) Bu varlıkların yurt içinde ya da yurt dışındaki teşkilatlanmış bir borsaya kote edilmiş olması,

c) Banka ve aracı kurumlarca ihraç edilen ve bankaca; yeterince likit ve kredi kalitesi asgari olarak (a) bendinde atıf yapılan varlıkların kredi kalitesine denk düzeyde olduğu değerlendirilen varlıklara ilişkin uzun ve kısa pozisyonlar,

ç) Ek-1 kapsamında kredi kalitesi kademesi "2"ye eşit veya daha yüksek kredi kalitesine sahip olduğu bankaca değerlendirilen banka ve aracı kurumlarca ihraç edilen menkul kıymetler.

(5) Kurum, ilgili araçların nitelikli araçlardan daha yüksek düzeyde bir spesifik riske sahip olduğuna kanaat getirmesi durumunda bankanın değerlendirmesini kabul etmeyebilir

.

(6) Kurum, ihraççının yeterli ödeme gücüne sahip olmamasından dolayı önemli düzeyde risk taşıyan araçların birinci fıkrada belirtilen azami risk ağırlığına tabi tutulmasını isteyebilir.

(7) Merkezi yönetimler veya merkez bankaları ya da riskleri kredi riskine esas tutar hesaplamasında merkezi yönetimler ve merkez bankasından alacaklar gibi değerlendirilen kuruluşlarca ve bunlara muadil yabancı ülke merkezi yönetim, merkez bankası veya kuruluşlarınca ihraç edilen, ihraççının ulusal para birimi cinsinden düzenlenen ve finansmanı da bu para birimi üzerinden yapılan borçlanma araçları için yüzde sıfır risk ağırlığı uygulanır.

(8) Birinci fıkranın uygulanmasında, Kurul, ipotek teminatlı menkul kıymetler için, kalan vadesi bunlarınkiyle aynı olan nitelikli bir finansal araç için belirlenen spesifik risk sermaye yükümlülüğü faktörüne eşit ve Ek-1 61 inci fıkrada belirtilen yüzdelere göre indirgenmiş bir spesifik risk sermaye yükümlülüğü faktörü belirleyebilir.

(9) Alım satım hesaplarında yer alan menkul kıymetleştirme pozisyonları için hesaplanacak spesifik risk için sermaye yükümlülüğü tutarı, 12 inci madde çerçevesinde tespit edilecek net pozisyonları üzerinden 7 inci maddenin beşinci fıkrası uyarınca belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde hesaplanacak risk ağırlıklı tutarın yüzde sekizidir. Bankaların alım satım hesaplarında yer alan menkul kıymetleştirme pozisyonları için spesifik riske ilişkin sermaye yükümlüğü tutarı, bu ağırlıklı pozisyonlarının uzun veya kısa olmalarına bakılmaksızın mutlak değerleri üzerinden toplanması suretiyle hesaplanır.

(10) a) Bankalar, aşağıda belirtilen şekilde belirledikleri korelasyon alım satım portfoyü için (1) ve (2) nci alt bent uyarınca hesaplanan spesifik risk sermaye yükümlüğü tutarlarından büyük olanını korelasyon alım satım portfoyü için spesifik risk sermaye yükümlülüğü olarak dikkate alırlar.

1)Korelasyon alım satım portföyünün sadece net uzun pozisyonlarına uygulanacak toplam spesifik risk sermaye yükümlülüğü,

2)Korelasyon alım satım portföyünün sadece net kısa pozisyonlarına uygulanacak toplam spesifik risk sermaye yükümlülüğü,

b) Bu yönetmelik uygulamasında korelasyon alım satım portföyü aşağıdaki bentlerde sayılan kriterleri sağlayan menkul kıymetleştirme pozisyonları ile n inci temerrüt olayına bağlı olarak ödeme şartının gerçekleştiği kredi türevlerinden oluşur:

1)Korelasyon alım satım portföyleri; yeniden menkul kıymetleştirme pozisyonlarını, menkul kıymetleştirme dilimi üzerine yazılmış bir opsiyonu veya menkul kıymetleştirme diliminin getirileri üzerinde oransal bir pay sağlamayan menkul kıymetleştirme pozisyonlarına ilişkin diğer türevleri içermez.

2) Referans varlıklar iki yönlü likit piyasanın var olduğu tek bir referans borçluya dayalı kredi türevlerini de içeren tek bir referans borçluya dayanan araçlardır. Bu varlıklar, referans borçluya dayandırılarak işlem gören endeksleri de içerir.

c)Aşağıdaki bentlerde sayılan pozisyonlar korelasyon alım satım portföylerinin kapsamına dahil edilemez:

1) 6 ncı maddesinin birinci fıkrasının (g) ve (ğ) numaralı bentlerinde sayılan alacak sınıflarına dayalı pozisyonlar,

2) ÖMKŞ'den alacaklara dayalı pozisyonlar.

ç) Finansal araçlar veya bunların dayandığı araçlar için likit iki yönlü bir piyasanın var olması şartıyla menkul kıymetleştirme pozisyonu veya n inci temerrüt olayına bağlı olarak ödeme şartının gerçekleştiği kredi türevi olmayan, ancak bu portföyün diğer pozisyonlarını riskten koruyan pozisyonlar korelasyon alım satım portföyüne dahil edilebilir.

"MADDE 13- (1) Alım satım hesapları içerisinde yer alan getirisi faiz oranı ile ilişkilendirilmiş finansal araçlara ilişkin spesifik risk için sermaye yükümlülüğü tutarı; bu fıkra uyarınca hesaplanacak menkul kıymetleştirme pozisyonları hariç olmak üzere alım satım hesapları içerisinde yer alan getirisi faiz oranı ile ilişkilendirilmiş finansal araçlara ilişkin spesifik risk için sermaye yükümlülüğünün, dokuzuncu fıkra uyarınca hesaplanacak menkul kıymetleştirilen pozisyonlara ilişkin spesifik risk için sermaye yükümlülüğünün ve onuncu fıkra uyarınca hesaplanacak korelasyon alım satım portfoyü için spesifik risk sermaye yükümlülüğü tutarlarının toplanması suretiyle bulunur. Menkul kıymetleştirme pozisyonları hariç olmak üzere alım satım hesapları içerisinde yer alan getirisi faiz oranı ile ilişkilendirilmiş finansal araçların 12 nci madde çerçevesinde netleştirilmiş pozisyonları aşağıdaki tabloda yer alan spesifik risk sermaye yükümlülüğü oranları ile ağırlıklandırılır. Bu ağırlıklandırmada kullanılacak spesifik risk sermaye yükümlülüğü oranının tespitinde, pozisyonların ihraççı/borçlu, kredi kalitesi kademesi ve kalan vade yapıları dikkate alınarak ve aşağıdaki tablo kullanılarak belirlenecek kategoriye karşılık gelen oranlar esas alınır. Menkul kıymetleştirme pozisyonları hariç olmak üzere alım satım hesapları içerisinde yer alan getirisi faiz oranı ile ilişkilendirilmiş finansal araçlara ilişkin spesifik risk için sermaye yükümlülüğü tutarı, uzun veya kısa olmalarına bakılmaksızın, her bir net pozisyonun spesifik risk sermaye yükümlülüğü oranı ile ağırlıklandırılmış tutarlarının mutlak değerleri üzerinden toplanması suretiyle hesaplanır. Bu fıkra ile dokuzuncu fıkra ve de onuncu fıkranın (a) bendi uygulamasında, net pozisyon bazında hesaplanan spesifik risk için sermaye yükümlülüğü tutarı bu net pozisyonun değerini aşamaz. Kısa pozisyon için bu sınır, işleme konu olan menkul kıymetin temerrüt riskinden arındırılmış değerine ulaşması halinde ortaya çıkacak değişim tutarıdır."

SYR Yönetmeliği'nin 13 üncü maddesinde alım satım hesapları içerisinde yer alan getirisi faiz oranı ile ilişkilendirilmiş menkul kıymetlerle ilgili spesifik riskin hesaplanmasına ilişkin açıklamalar bulunmaktadır. 12 nci maddenin birinci fıkrasında "13 üncü madde kapsamında spesifik riskin hesaplanmasında, bankaların kendi ihraç ettiği borçlanma araçlarındaki yatırımları dikkate alınmaz." hükmü yer aldığından spesifik risk hesaplaması açısından bankaların kendi ihraç ettiği finansal varlıklara yaptıkları yatırımlar için spesifik risk hesaplaması yapılmayacaktır.

SYR Yönetmeliği'nin 13 üncü maddesinin birinci fıkrasında, spesifik riskin üç unsur dikkate alınarak hesaplanacağı ifade edilmektedir. Öncelikle hakkında risk hesaplaması yapılacak ihraççının/borçlunun risk sınıfı önemlidir. Diğer bir ifadeyle karşı tarafın merkezi hükümet, banka veya diğer bir birim olup olmaması risk kategorisinin belirlenmesinde etkili olacaktır. İkinci nokta, adı geçen birimin, bağımsız tarafça yapılmış kredi değerliliği notunun eşleştirildiği KKK'dir. Üçüncü nokta ise borcun kalan vadesi olup, sonuç olarak bahsi geçen üç ölçüte göre yapılacak tasnif sonucunda uygulanacak bir oran (ağırlık faktörü) belirlenmiş olacaktır.

Diğer bir konu ise spesifik risk hesaplamasında, ilgili varlıklardan kaynaklanan uzun ve kısa pozisyonların birbirleriyle mahsuplaştırılarak değil, münferiden dikkate alınmaktadır. Örneğin; 13 üncü maddeden önceki netleştirme ve benzeri işlemlerin yapılmasından sonra aynı menkul kıymette 100 TL uzun ve 50 TL kısa pozisyon varsa spesifik risk hesaplaması 150 TL üzerinden yapılacaktır.

SYR Yönetmeliği'nin 13 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan tabloda kategorilere ayrılan varlıklar söz konusu tablonun ilk sütununda yer aldıkları KKK'nın tekabül ettiği faktörle ağırlıklandırılmaktadır. Örneğin; SYR Yönetmeliği'nin Ek-1'i kapsamında 2 nolu KKK'ya eşleştirilmiş bulunan yabancı para cinsinden bir hükümet bonosunun rayiç değerinin 100.000 TL, kalan vadesinin ise 7 ay olduğu durumda, söz konusu menkul kıymet nedeniyle uygulanacak ağırlık faktörü tablodan %1 olarak bulunur ve spesifik risk hesabında dikkate alınacak tutar 100.000 TL x %1 işlemi sonucunda 1.000 TL olarak bulunur. Ya da anılan menkul kıymetle veya ihraççısıyla ilgili bir derece bulunmaması durumunda, kalan vade dikkate alınmaksızın uygulanacak ağırlık faktörü %8 olarak bulunacak ve (100.000 TL x %8) 8.000 TL spesifik risk hesaplanacaktı.

> *(2) Nitelikli olmayan bir ihraççının ihraç ettiği araçlara, yukarıda yer alan tablo kapsamında yüzde sekiz veya yüzde oniki oranında spesifik risk için sermaye yükümlülüğü uygulanır. Kurum, söz konusu araçlara daha yüksek bir oran uygulanmasını ve/veya bu araçlar ile diğer borçlanma araçları arasındaki genel piyasa riskinin kapsamının tanımlanması amacıyla mahsup işlemi yapılmamasını isteyebilir.*

"Nitelikli finansal araçlar" SYR Yönetmeliği'nin 13 üncü maddesinin dördüncü fıkrasında tanımlanmaktadır. Bu fıkradan "nitelikli ihraççı"nın, ihraç derecesi yatırım yapılabilir seviyenin üstünde olan ihraççılar olduğu anlaşılmaktadır. CRD'de KKK'nın 1, 2 veya 3 olması, yatırım yapılabilir seviye olarak değerlendirilmektedir. Bu kapsamda, KKK'sı 5 veya 6'ya denk düşen araçlar için %12, KKK'sı 4 olan veya derecesi olmayanlar için %8

ağırlık faktörü uygulanacaktır.

Ulusal bir uygulama tercihi olan ikinci fıkranın ikinci cümlesi "Kurum, söz konusu araçlara daha yüksek bir oran uygulanmasını ve/veya bu araçlar ile diğer borçlanma araçları arasındaki genel piyasa riskinin kapsamının tanımlanması amacıyla mahsup işlemi yapılmamasını isteyebilir." şeklindedir. Dolayısıyla KKK'sı yatırım yapılabilir seviyenin altında olan ihraççıların ihraç ettiği menkul kıymetlere daha yüksek ağırlık faktörü uygulanması ve/veya genel piyasa riski kapsamında anılan tipteki menkul kıymetlerle ilgili netleştirmeye izin verilmemesi BDDK'nın inisiyatifinde olacaktır.

(3) Alım satım hesapları dışında sınıflandırılmaları halinde, Bankaların Özkaynaklarına İlişkin Yönetmelik çerçevesinde sermayeden indirilecek veya 7 nci maddenin beşinci fıkrası uyarınca belirlenen usul ve esaslar uyarınca yüzde binikiyüzelli oranında risk ağırlığına tabi olacak alım satım hesaplarında yer alan menkul kıymetleştirme pozisyonları, en az bu uygulamalarda belirlenen kadar bir sermaye yükümlülüğüne tâbi tutulur. Derecelendirilmemiş likidite kredisi tahsis taahhüdü, en az 7 nci maddenin beşinci fıkrası uyarınca belirlenen usul ve esaslarda öngörülen kadar bir sermaye yükümlülüğüne tâbidir.

Menkul Kıymetleştirmeye İlişkin Risk Ağırlıklı Tutarların Hesaplanması Hakkında Tebliğ'in 27 nci maddesinin birinci fıkrası uyarınca menkul kıymetleştirme riskleri için %1.250 risk ağırlığı uygulanması yerine bu pozisyonların sermayeden indirilmesi bir alternatif olarak sunulmuştur. Bankacılık hesaplarında bulunması nedeniyle %1.250 risk ağırlığına tabi tutulan veya risk ağırlığına tabi tutulmayarak sermayeden indirilen menkul kıymetleştirme risklerinin bankacılık hesapları yerine alım satım hesaplarında değerlendirilme ihtimali de bulunmaktadır. İlgili pozisyonların alım satım hesaplarında bulunması, artık bu pozisyonlar için kredi riski hesaplanmayacağı ya da bu pozisyonların sermayeden indirilmeyeceği anlamına gelecektir. Çünkü bu pozisyonlar, piyasa riskinin alt unsurları olan genel piyasa riskine ve spesifik riske ilişkin hükümler içeren 11 inci ve 13 üncü Madde hükümleri uyarınca dikkate alınacaktır. SYR Yönetmeliği'nin 13 üncü maddesinin üçüncü fıkrası da alım satım hesaplarında tutulan menkul kıymetleştirme pozisyonları için hesaplanacak spesifik riske ilişkin açıklamalara yer vermektedir. Buna göre; alım satım hesaplarındaki bir menkul kıymetleştirme pozisyonuyla ilgili hesaplanacak spesifik riskin yol açacağı sermaye yükümlülüğü, anılan ürünler bankacılık hesaplarında olsaydı bunlara ilişkin hesaplanacak kredi riski nedeniyle bulundurulması gerekli sermaye tutarından az olamayacaktır.

Fıkrada bahsi geçen derecelendirilmemiş "likidite kredisi tahsis taahhüdü" esasında, menkul kıymetleştirme pozisyonlarının satılabilirliğini artırmak için ihraççı veya üçüncü bir tarafça verilen bir taahhüdü kastetmektedir. Likidite kredisi tahsis taahhüdü, Menkul Kıymetleştirmeye İlişkin Risk Ağırlıklı Tutarların Hesaplanması Hakkında Tebliğ'de aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır;

> *"m) Likidite kredisi tahsis taahhüdü: Yatırımcıların nakit akış düzenlerinin bozulmaması amacıyla bir sözleşmeye dayalı olarak yatırımcılara fon sağlanmasını öngören bir menkul kıymetleştirme pozisyonunu,"*

ifade eder. Likidite kredisi tahsis taahhüdünü veren tarafın, üstlenmiş olduğu riskler için sermaye tutması gerekmektedir. Anılan risk hesaplaması sonucu ortaya çıkacak sermaye yükümlülüğü ise Menkul Kıymetleştirmeye İlişkin Risk Ağırlıklı Tutarların Hesaplanması Hakkında Tebliğ'inin 20 nci maddesi uyarınca hesaplanacak olan sermaye yükümlülüğünden az olamayacaktır.

> *(4) Birinci fıkranın uygulanmasında, nitelikli araçlar şunlardır:*
> *a) 4 üncü maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen eşleştirme sürecinde asgari olarak yatırım yapılabilir seviyeye tekabül eden bir kredi kalitesi kademesine eşlenen varlıklara ilişkin uzun ve kısa pozisyonlar,*
> *b) Yetkili bir KDK tarafından derecelendirilmemiş ve aşağıdaki koşulları taşıyan varlıklara ilişkin uzun ve kısa pozisyonlar;*
> *1) Bu varlıkların banka tarafından yeterince likit olarak değerlendirilmesi,*
> *2) Banka tarafından bu varlıkların kredi kalitesinin, asgari olarak (a) bendinde atıf yapılan kalemlerin kredi kalitesi ile denk düzeyde olduğunun değerlendirilmesi,*
> *3) Bu varlıkların yurt içinde ya da yurt dışındaki teşkilatlanmış bir borsaya kote edilmiş olması,*
> *c) Banka ve aracı kurumlarca ihraç edilen ve bankaca; yeterince likit ve kredi kalitesi asgari olarak (a) bendinde atıf yapılan varlıkların kredi kalitesine denk düzeyde olduğu değerlendirilen varlıklara ilişkin uzun ve kısa pozisyonlar,*
> *ç) Ek-1 kapsamında kredi kalitesi kademesi "2"ye eşit veya daha yüksek kredi kalitesine sahip olduğu bankaca değerlendirilen banka ve aracı kurumlarca ihraç edilen menkul kıymetler.*

Dördüncü fıkranın (a) bendinde yetkili bir KDK tarafından verilmiş derecelendirme notu bulunan menkul kıymetlere ilişkin hükümler yer almaktadır. Anılan bentte yer alan "yatırım yapılabilir seviyeye tekabül eden KKK" ile KKK'nın 1, 2 veya 3 olması kastedilmektedir. KDK notlarının hangi KKK'ya denk geleceği BDDK tarafından usul ve esasları belirlenecek olan eşleştirme süreci ile ortaya çıkacaktır. Neticede asgari olarak yatırım yapılabilir seviyede KKK'ya sahip olan bir finansal araç nitelikli olarak kabul edilebilecektir.

Dördüncü fıkranın (b), (c) ve (ç) bentlerinde ise herhangi bir yetkili KDK tarafından verilmiş bir derecelendirme notu bulunmayan menkul kıymetlere ilişkin hükümler yer almaktadır. Söz konusu fıkranın (b) bendine göre yetkili bir KDK tarafından derecelendirilmemiş bir menkul kıymetin nitelikli bir araç olarak değerlendirilebilmesi için sözkonusu menkul kıymetin banka tarafından likit olarak değerlendirilmesi, KKK'sının 1, 2 veya 3'e denk geldiğinin değerlendirilmesi (varsayılması) ve bu varlıkların yurt içinde ya da yurt dışındaki teşkilatlanmış bir borsaya kote edilmiş olması şartlarının sağlanması gerekmektedir. Bu bent kapsamındaki menkul kıymetlerin bir banka tarafından ihraç edilmesi durumunda, sayılan bu üç şarttan ilk ikisinin sağlanması anılan menkul kıymetin (c) bendi uyarınca nitelikli araç olarak kabul edilebilmesi için yeterli olacaktır. Son olarak (b) bendi kapsamındaki yetkili bir KDK tarafından derecelendirilmemiş menkul kıymetlerin bir aracı kurum tarafından ihraç edilmesi durumunda söz konusu aracın (ç) bendi uyarınca nitelikli bir araç olarak değerlendirilebilmesi için bu menkul kıymetin KKK'sının banka tarafından 1 veya 2'ye denk geldiğinin değerlendirilmesi gerekmektedir.

> *(5) Kurum, ilgili araçların nitelikli araçlardan daha yüksek düzeyde bir spesifik riske sahip olduğuna kanaat getirmesi durumunda bankanın değerlendirmesini kabul etmeyebilir.*

Beşinci fıkrada "ilgili araçlar" ifadesi ile kastedilen bir önceki fıkrada tanımına yer verilmiş olan nitelikli araçlardır. Dikkat edilecek olursa, bir menkul kıymetin nitelikli araç olarak kabul edilmesinde, (b), (c) ve (ç) bentleri için bankalarca yapılacak subjektif değerlendirmeler etkili olmaktadır. Bu fıkraya göre BDDK, adı geçen araçların daha yüksek spesifik riske sahip olduğuna kanaat getirirse, bankaların subjektif değerlendirmelerini dikkate almaksızın, ilgili araçları nitelikli menkul kıymet olarak kabul etmeyebilecektir.

(6) Kurum, ihraççının yeterli ödeme gücüne sahip olmamasından dolayı önemli düzeyde risk taşıyan araçların birinci fıkrada belirtilen azami risk ağırlığına tabi tutulmasını isteyebilir.
(7) Merkezi yönetimler veya merkez bankaları ya da riskleri kredi riskine esas tutar hesaplamasında merkezi yönetimler ve merkez bankasından alacaklar gibi değerlendirilen kuruluşlarca ve bunlara muadil yabancı ülke merkezi yönetim, merkez bankası veya kuruluşlarınca ihraç edilen, ihraççının ulusal para birimi cinsinden düzenlenen ve finansmanı da bu para birimi üzerinden yapılan borçlanma araçları için yüzde sıfır risk ağırlığı uygulanır.

Yukarıda yer alan altıncı fıkra hükümlerine göre, BDDK her halükarda kendi yapacağı değerlendirme doğrultusunda, ödeme gücüne ilişkin ciddi bir risk gördüğü pozisyonlarla ilgili olarak SYR Yönetmeliği'nin 13 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan tablodaki en yüksek sermaye yükümlülüğü doğuran %12 oranının kullanılmasını isteyebilecektir. Son bir husus olarak, 13 üncü maddenin yedinci fıkrasında belirtilen ihraççılara sermaye yükümlülüğü açısından avantajlı bir uygulama getirilmektedir. Bu hükümle merkezi yönetimler veya merkez bankaları ya da riskleri kredi riskine esas tutar hesaplamasında merkezi yönetimler ve merkez bankasından alacaklar gibi değerlendirilen kuruluşlarca ve bunlara muadil yabancı ülke merkezi yönetim, merkez bankası veya kuruluşlarınca ihraç edilen, ihraççının ulusal para birimi cinsinden düzenlenen ve finansmanı da bu para birimi üzerinden yapılan borçlanma araçları için %0 sermaye yükümlülüğü uygulanması mümkün hale gelmiştir.

(8) Birinci fıkranın uygulanmasında, Kurul, ipotek teminatlı menkul kıymetler için, kalan vadesi bunlarınkiyle aynı olan nitelikli bir finansal araç için belirlenen spesifik risk sermaye yükümlülüğü faktörüne eşit ve Ek-1 61 inci fıkrada belirtilen yüzdelere göre indirgenmiş bir spesifik risk sermaye yükümlülüğü faktörü belirleyebilir.

Bu hükme göre BDDK'nın bir faktör belirlemesi durumunda 13 üncü maddenin birinci fıkrasında nitelikli araçlar için kalan vadeye göre uygulanması öngörülen sermaye yükümlülüğü oranlarının ipotek teminatlı menkul kıymetlere de uygulanabilmesini mümkün kılmaktadır. Ayrıca, bu oranlar da SYR Yönetmeliği'nin Ek 1'inin Birinci Bölüm'ünün 61 inci fıkrasında belirtilen yüzdelere göre daha düşük bir sermaye yükümlülüğü seviyesine indirgenebilecektir. Söz konusu 61 inci fıkrada öngörülen indirim

oranlarına bakıldığında, spesifik risk hesaplamasına konu menkul kıymetin bankacılık hesaplarında yer alması durumunda aşağıda yer alan indirim oranları uygulanacaktır:

- %20'den %10'a %50 indirim,
- %50'den %20'a %60 indirim,
- %100'den %50'ye %50 indirim,
- %150'den %100'e %33 indirim.

Örneğin, bankacılık hesaplarında bulunduğu takdirde %100 risk ağırlığı uygulanacak ve 1 yıl vadeli olan bir ipotek teminatlı menkul kıymet olduğu varsayılan bir menkul kıymetin alım satım hesaplarında sınıflandırılması durumunda hesaplanacak olan spesifik risk sermaye yükümlülüğü oranı (ağırlıklandırma faktörü), vadeye kalan süresi 6-24 ay arasında olan nitelikli araçlar için uygulanan spesifik risk sermaye yükümlülüğü oranına (%1), %50 indirim oranı uygulanmak suretiyle %0,5 olarak hesaplanacaktır.

Getirisi faiz oranı ile ilişkilendirilmiş araçlara ilişkin spesifik risk için sermaye yükümlülüğünün standart metot ile hesaplanmasına ilişkin örnekler aşağıda yer almaktadır.

TC Hazinesi tarafından ihraç edilmiş, piyasa değeri 20 milyon TL ve KKK'sı 4 olan bir menkul kıymet:

Örnekteki menkul kıymet Ek 1 kapsamında %0 risk ağırlığına tabi olduğundan, 13 üncü maddenin birinci fıkrasındaki tablo gereği %0 spesifik risk sermaye yükümlülüğüne tabi olacaktır.

TC Hazinesi tarafından ihraç edilmiş, piyasa değeri 20 milyon USD ve KKK'sı 4 olan bir eurobond (USD=1,5 TL):

Örnekteki menkul kıymet Ek 1 kapsamında KKK'sı 4 olan bir alacak olduğundan, 13 üncü maddenin birinci fıkrasındaki tablo gereği 20.000.000*%8*1,5=2.400.000 TL spesifik risk sermaye yükümlülüğüne tabi olacaktır.

Bir banka tarafından ihraç edilmiş, piyasa değeri 20 milyon TL, kalan vadesi 28 ay ve KKK'sı 2 olan bir menkul kıymet:

Örnekteki menkul kıymet 13 üncü maddenin birinci fıkrasındaki tablo gereği kalan vadesi 24 aydan uzun olduğundan 20.000.000*%1,6=320.000 TL spesifik risk sermaye yükümlülüğüne tabi olacaktır.

Bir banka tarafından ihraç edilmiş, piyasa değeri 20 milyon TL ve kalan vadesi 20 ay olan ve bir derecesi bulunmamakla birlikte bu menkul kıymeti

elinde bulunduran banka tarafından yeterince likit olduğu ve KKK'sı yatırım yapılabilir seviyeye tekabül ettiği değerlendirilen bir menkul kıymet:

Örnekteki menkul kıymet, 13 üncü maddenin dördüncü fıkrası uyarınca nitelikli bir araç olarak değerlendirileceğinden ve 13 üncü maddenin birinci fıkrasındaki tablo gereği kalan vadesi 6-24 ay arasında olduğundan 20.000.000*%1=200.000 TL spesifik risk sermaye yükümlülüğüne tabi olacaktır.

Bir şirket tarafından ihraç edilmiş, piyasa değeri 20 milyon TL ve derecesi bulunmayan bir menkul kıymet:

Örnekteki menkul kıymet 13 üncü maddenin birinci fıkrasındaki tablo gereği 20.000.000*%8=1.600.000 TL spesifik risk sermaye yükümlülüğüne tabi olacaktır.

Bir şirket tarafından ihraç edilmiş, piyasa değeri 20 milyon TL ve KKK'sı 5 olan bir menkul kıymet:

Örnekteki menkul kıymet 13 üncü maddenin birinci fıkrasındaki tablo gereği 20.000.000*%12=2.400.000 TL spesifik risk sermaye yükümlülüğüne tabi olacaktır.

(9) Alım satım hesaplarında yer alan menkul kıymetleştirme pozisyonları için hesaplanacak spesifik risk için sermaye yükümlülüğü tutarı, 12 inci madde çerçevesinde tespit edilecek net pozisyonları üzerinden 7 inci maddenin beşinci fıkrası uyarınca belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde hesaplanacak risk ağırlıklı tutarın yüzde sekizidir. Bankaların alım satım hesaplarında yer alan menkul kıymetleştirme pozisyonları için spesifik riske ilişkin sermaye yükümlüğü tutarı, bu ağırlıklı pozisyonlarının uzun veya kısa olmalarına bakılmaksızın mutlak değerleri üzerinden toplanması suretiyle hesaplanır.
(10) a) Bankalar, aşağıda belirtilen şekilde belirledikleri korelasyon alım satım portfoyü için (1) ve (2) nci alt bent uyarınca hesaplanan spesifik risk sermaye yükümlüğü tutarlarından büyük olanını korelasyon alım satım portfoyü için spesifik risk sermaye yükümlülüğü olarak dikkate alırlar.
1)Korelasyon alım satım portföyünün sadece net uzun pozisyonlarına uygulanacak toplam spesifik risk sermaye yükümlülüğü,

2)Korelasyon alım satım portföyünün sadece net kısa pozisyonlarına uygulanacak toplam spesifik risk sermaye yükümlülüğü,
b) Bu yönetmelik uygulamasında korelasyon alım satım portföyü aşağıdaki bentlerde sayılan kriterleri sağlayan menkul kıymetleştirme pozisyonları ile n inci temerrüt olayına bağlı olarak ödeme şartının gerçekleştiği kredi türevlerinden oluşur:
1)Korelasyon alım satım portföyleri; yeniden menkul kıymetleştirme pozisyonlarını, menkul kıymetleştirme dilimi üzerine yazılmış bir opsiyonu ve menkul kıymetleştirme diliminin getirileri üzerinde oransal bir pay sağlamayan menkul kıymetleştirme pozisyonlarına ilişkin diğer türevleri içermez.
2) Referans varlıklar iki yönlü likit piyasanın var olduğu tek bir referans borçluya dayalı kredi türevlerini de içeren tek bir referans borçluya dayanan araçlardır. Bu varlıklar, referans borçluya dayandırılarak işlem gören endeksleri de içerir.
c) Aşağıdaki bentlerde sayılan pozisyonlar korelasyon alım satım portföylerinin kapsamına dahil edilemez:
1) 6 ncı maddenin birinci fıkrasının (g) ve (ğ) numaralı bentlerinde sayılan alacak sınıflarına dayalı pozisyonlar,
2) ÖMKŞ'den alacaklara dayalı pozisyonlar.
ç) Finansal araçlar veya bunların dayandığı araçlar için likit iki yönlü bir piyasanın var olması şartıyla menkul kıymetleştirme pozisyonu veya n inci temerrüt olayına bağlı olarak ödeme şartının gerçekleştiği kredi türevi olmayan, ancak bu portföyün diğer pozisyonlarını riskten koruyan pozisyonlar korelasyon alım satım portföyüne dahil edilebilir.

SYR Yönetmeliği'nin 13 üncü maddesinin dokuzuncu fıkrası uyarınca bankaların alım satım hesaplarında yer alan menkul kıymetleştirme pozisyonları için spesifik riske ilişkin sermaye yükümlüğü tutarı, bu ağırlıklı pozisyonlarının uzun veya kısa olmalarına bakılmaksızın mutlak değerleri üzerinden toplanması suretiyle hesaplanır. SYR Yönetmeliği'nin 13 üncü maddesinin onuncu fıkrasında ise; tüm menkul kıymetleştirme pozisyonları için getirilen uygulamaya belirli koşulları sağlayan korelasyon alım satım portföyleri için bir istisna getirilmiştir. Diğer bir ifadeyle, bu portföylerin kapsamlı risk ölçüm modellerine dahil edilebilmelerine izin verilmiştir. Ancak, kapsamlı iç model kullanılarak elde edilen sermaye yükümlülüğü ile standart yöntem sermaye yükümlülüğü arasında çok farklı sonuçların oluşmasını engellemek ve elde edilecek sonuçların birbirine yakınsamasını sağlamak üzere bir taban uygulaması getirilmesi hususu ayrıca değerlendirilmiştir.

Basel Komitesi, korelasyon alım satım portföylerinin standart yöntem içinde menkul kıymetleştirme portföyünden farklı uygulamaya tabi tutulmasına imkan tanımıştır. Buna göre sermaye yükümlülüğü; yalnızca net kısa pozisyonlar üzerinden hesaplanacak spesifik risk sermaye yükümlülüğü ile yalnızca net uzun korelasyon alım satım pozisyonlar üzerinden hesaplanacak spesifik risk sermaye yükümlülüğü tutarlarından büyük olanı olarak belirlenmiştir. Bu haliyle, korelasyona alım satımı için diğer menkul kıymetleştirme ürünlerine göre daha avantajlı bir şekilde risk hesaplanması söz konusu olmuştur.

2000'li yılların başlarında yatırımcıların daha yüksek getiri elde etme isteği, riskten korunma araçlarının artan likiditesi, dealerların risklerini daha ileri metotlarla daha etkin olarak yönetebilme becerilerinin artması ile spread riski, konveksite ve korelasyon gibi yeni risklerin yönetilmesi ihtiyacı yapılandırılmış kredi korelasyon ürünlerinin hızla gelişmesine sebep olmuştur. Sözkonusu ürünlerde uzun veya kısa pozisyon alınan yatırımlar ise "kredi korelasyon alım-satımı" olarak anılmaya başlanmıştır.

Kredi korelasyon alım-satımı, bir endeksin ortalama korelasyonu dikkate alınarak pozisyon alma stratejisi olarak tanımlanmaktadır. Döviz veya arbitraj işlemlerinden kâr elde etmek maksadıyla döviz kurlarının birbirleriyle olan korelasyonlarının izlenmesi ve korelasyondaki bozulmanın takip edilmesi suretiyle pozisyon alınarak kar elde edilmesi amacıyla yapılan işlemlerin de "(döviz) korelasyon alım satımı" olarak adlandırıldığı görülmektedir. Ancak, bu düzenlemenin kapsamı, Basel II metninde yer alan korelasyon alım satım portföyü tanımı çerçevesinde yalnızca "kredi korelasyon alım satım işlemleri"yle sınırlı tutulduğundan döviz korelasyon alım satımı bu kapsamın dışındadır.

Bu çerçevede, korelasyon alım satım portföyünün tanımı, ilk kez Basel Komitesi'nce Temmuz 2009 tarihli "Piyasa Riski Çerçevesindeki Değişiklikler" dokümanıyla Basel II metninin 689 uncu paragrafına yeni bir fıkra eklenmesi suretiyle yapılmıştır. 689(iv)'ye göre, sermaye gereksinimi hesaplanması bakımından, korelasyon alım-satım portföyü; belirli koşulları sağlayan menkul kıymetleştirme ve n inci temerrüt olayına bağlı olarak ödeme şartının gerçekleştiği kredi türev ürünlerinden oluşmaktadır. Söz konusu ürünlerin bu portföyde sayılabilmesi için belirli iki temel şartın da sağlanması gerekmektedir.

Bunlardan birincisi, söz konusu korelasyon alım satımı portföyündeki pozisyonların, yeniden menkul kıymetleştirme veya menkul kıymetleştirilmiş pozisyonların üzerine yazılmış bir opsiyonu veya menkul kıymetleştirme dilimlerinin getirileri üzerinde oransal bir pay sağlamayan pozisyonlara ilişkin diğer türevleri içermemesidir. Dolayısıyla, herhangi bir menkul kıymetleştirme dilimi üzerine inşa edilen opsiyonlar veya sentetik kaldıraçlı

süper-öncelikli dilimler[59] korelasyon alım satım portföyü dışında tutulacaktır. Söz konusu portföyün risklerinin kolay yönetilebilir olması amaçlanmıştır.

İkinci temel şart ise, tüm referans varlıkların, iki yönlü likit bir piyasası var olan tek bir referans borçluya dayalı bir kredi türevi (single name credit derivative) gibi tek bir referans borçluya dayalı ürünlerden[60] oluşması gerekmektedir. Söz konusu ihraççının yer aldığı yoğun olarak işlem gören endeksler de bu kapsamdadır. Dolayısıyla korelasyon alım satım portföyü, tek bir referans borçluya dayalı ürünlerden oluşan referans varlıkları içeren menkul kıymetleştirme ve n inci temerrüt olayına bağlı kredi türevlerinden oluşacaktır.

Onuncu fıkranın c bendine göre; kredi riskine esas tutarın standart yönteme göre hesaplanması bakımından işleme konu referans varlığın şarta bağlı olan ve olmayan perakende alacaklar, şarta bağlı olan ve olmayan gayrimenkul ipoteğiyle teminatlandırılmış alacaklar korelasyon alım satım portföyüne dahil edilemezler. Ayrıca, özel amaçlı menkul kıymetleştirme şirketlerinden alacaklara referanslı pozisyonlar da söz konusu portföye dahil edilemeyecektir. Özel amaçlı menkul kıymetleştirme şirketlerinden alacaklar ifadesiyle kastedilen bir özel amaçlı menkul kıymetleştirme şirketi tarafından ihraç edilmiş fakat gerçekte kurumsal şirketin kendisine ait olan borçlanma araçlarıdır. Yani korelasyon alım satım portföyüne dahil edilebilme amacıyla herhangi bir özel amaçlı menkul kıymetleştirme şirketi üzerinden ihraç edilecek referans varlığın risklerinden kurtulunamayacağını ifade etmektedir.[61]

Ayrıca, korelasyon alım satımı pozisyonlarını hedge etmek amacıyla yapılan ve menkul kıymetleştirme harici ve n inci temerrüt olayına bağlı kredi türevi olmayan pozisyonlar da likit iki yönlü piyasaların bulunması halinde bu kapsamda değerlendirilebilecektir.

[59] "Synthetically leveraged super-senior tranche" terimi sentetik kaldıraçlı süper öncelikli dilim olarak dilimize çevrilmiştir.
[60] Single name products, tek bir referans borçluya dayalı ürünler olarak çevrilmiştir.
[61] BCBS,"Frequently asked questions on the comprehensive quantitative impact study", Bölüm 10.3 (a) Soru 2, 18.05.2010.

Tablo 37: Madde 14

Hisse senedi pozisyonlarına ilişkin genel piyasa riski ve spesifik risk için sermaye yükümlülüğünün standart metot ile hesaplanması

Madde 14- (1) Bankalar, alım satım hesaplarında yer alan hisse senedi ve hisse senetlerindeki fiyat değişikliklerinden etkilenen finansal araçlar üzerinden spesifik risk ve genel piyasa riski için sermaye yükümlülüğünü;

a) Münferit hisse senetleri ile ilişkilendirilmiş futures ve vadeli işlemlerin gerçeğe uygun değerlerini,

b) Bir hisse senedi endeksi ile ilişkilendirilmiş futures işlemlerde, işlemin dayanağını oluşturan hisse senedi portföyünün gerçeğe uygun değerini

esas alarak hesaplamak zorundadırlar.

(2) Hisse senedi swap işlemlerinde, işlemin her bir ayağını oluşturan pozisyonlar ayrı ayrı değerlendirilir. Eğer swap işleminin ayaklarından bir tanesi sabit veya değişken faiz oranı ile ilişkilendirilmişse buna ilişkin pozisyon 11 inci maddede belirtilen usule uygun olarak faiz oranı riski için sermaye yükümlülüğünün hesabında dikkate alınır.

(3) Hisse senedi endekslerine dayalı futures sözleşmeleri, bunları oluşturan hisse senetlerinin her birine ilişkin pozisyonlara ayrıştırılabilir ve işlemin dayandığı hisse senedi pozisyonları olarak işlem görebilir. Bu pozisyonların işlemin dayandığı hisse senedi pozisyonları ile netleştirilmesi Kurulun iznine tabidir. Hisse senedi endekslerine dayalı futures sözleşmesinin dayanağı olan hisse senetlerinden olmak kaydıyla bu hisse senetlerinden bir veya daha fazlasına ilişkin pozisyonlarını, söz konusu futures sözleşmesindeki bir ya da daha fazla pozisyon ile netleştiren bankalar, sözleşmenin değerinin, sözleşmeyi oluşturan hisse senetlerinin fiyatındaki değişimler ile ters yönde hareket etmesinden kaynaklanan kayıp riskine karşı yeterli sermayeye sahip olmak zorundadır. Bu husus, vade yapısı ve/veya dayandığı endeksin içeriği açısından benzer olmayan futures sözleşmelerini oluşturan pozisyonlar arasındaki netleştirmeler için de geçerlidir. Hisse senedi endekslerine dayalı futures sözleşmeleri, işleme konu olan pozisyonlara ayrıştırılmamışsa, münferit bir hisse senedi gibi işlem görür.

(4) Hisse senetlerine ilişkin tutulan pozisyonlara yönelik olarak spesifik ve genel piyasa riskleri için sermaye yükümlülükleri, her bir ülke bazında ayrı ayrı hesaplanır.

(5) Hisse senetleri pozisyonlarının taşıdığı spesifik risk için ayrılması gereken sermaye yükümlülüğü, hisse senetlerine ilişkin kısa ve uzun pozisyonların mutlak değerleri toplamının yüzde sekizidir.

(6) Hisse senetlerine ilişkin uzun ve kısa pozisyonların belirlenmesinde, 12 nci madde çerçevesinde netleştirilmiş pozisyonlar dikkate alınır.

(7) Hisse senetleri pozisyonlarının taşıdığı genel piyasa riski için ayrılması gereken sermaye yükümlülüğü, hisse senetlerine ilişkin toplam net pozisyon tutarının yüzde sekizidir.

(1) Bankalar, alım satım hesaplarında yer alan hisse senedi ve hisse senetlerindeki fiyat değişikliklerinden etkilenen finansal araçlar üzerinden spesifik risk ve genel piyasa riski için sermaye yükümlülüğünü;
a) Münferit hisse senetleri ile ilişkilendirilmiş futures ve vadeli işlemlerin gerçeğe uygun değerlerini,
b) Bir hisse senedi endeksi ile ilişkilendirilmiş futures işlemlerde, işlemin dayanağını oluşturan hisse senedi portföyünün gerçeğe uygun değerini
esas alarak hesaplamak zorundadırlar.

Bankalarca alım satım hesaplarında tutulan hisse senetlerine ilişkin olarak genel piyasa riski ve spesifik risk için sermaye yükümlülüğü hesaplanacağı SYR Yönetmeliği'nin 14 üncü maddesinin birinci fıkrasında belirtilmektedir. Anılan fıkrada ayrıca hisse senedine dayalı türev işlemler için de genel piyasa riski ve spesifik risk için sermaye yükümlülüğünün nasıl hesaplanacağı anlatılmaktadır.

SYR Yönetmeliği'nin 10 uncu maddesinin ikinci fıkrası uyarınca hisse senedi veya hisse senedi endeksine dayalı opsiyonlarda, opsiyonların delta eşdeğerleri kadar hisse senedi pozisyonu taşıdığı kabul edilir. Diğer bir ifadeyle, dayanak varlığı hisse senedi veya hisse senedi endeksi olan opsiyonlara ilişkin genel piyasa riski ve spesifik risk hesaplamasına temel teşkil edecek tutar ilgili opsiyonun delta eşdeğeri olacaktır.

Örneğin, A Bankasının hisse senedi portföyünde Borsa İstanbul'da işlem görmekte olan ve piyasa değeri 100 milyon TL tutarında, ihraççısı X A.Ş. olan hisse senedine sahip olması durumunda 100 milyon TL tutarı genel piyasa riski ve spesifik risk hesaplamasına baz teşkil ederken, aynı tutarda aynı hisse senedinin alımına ilişkin olarak ayrıca bir opsiyon sözleşmesi satılması durumunda (delta=0,4 varsayımı altında) bu opsiyondan kaynaklı olarak 40 milyon TL'lik (100 milyon*0,4) kısa pozisyon oluşacak ve SYR Yönetmeliği'nin 12 nci maddesindeki netleştirmeye ilişkin hükümler doğrultusunda toplamda 60 milyon TL (100-40) uzun pozisyon tutarı genel piyasa riski ve spesifik risk hesaplamasına baz teşkil edecektir.

Daha önceden hisse senetlerine, hisse senedi endekslerine dayalı olarak yapılan forward ve future işlemlerinde, işlemlerin sadece nakit bacaklarının 11 inci maddede belirtilen usule uygun olarak faiz oranı riski için sermaye yükümlülüğünün hesabında dikkate alınacağı belirtilmiştir. Bu hususa ilişkin detaylı bilgiler 11 inci maddeye ilişkin açıklamalarda yer almaktadır.

(2) Hisse senedi swap işlemlerinde, işlemin her bir ayağını oluşturan pozisyonlar ayrı ayrı değerlendirilir. Eğer swap işleminin ayaklarından bir tanesi sabit veya değişken faiz oranı ile ilişkilendirilmişse buna ilişkin pozisyon 11 inci maddede belirtilen usule uygun olarak faiz oranı riski için sermaye yükümlülüğünün hesabında dikkate alınır.

Hisse senedi swap işlemlerinde genellikle işlem bacaklarından bir tanesi bir hisse senedinin/hisse senedi portföyünün/hisse senedi endeksinin performansına bağlı olurken, diğer bacağı sabit faiz veya değişken faiz ile ilişkilendirilmiş olmaktadır. Kimi zaman işlemin her iki ayağı da hisse senedi/hisse senedi portföyü/hisse senedi endeksinden oluşabilmektedir. Örneğin, X bankasının Y bankası ile gerçekleştirdiği bir hisse senedi swabı işleminde 3 ay sonra X bankasının 1 milyon TL nominal tutar üzerinden BIST-100 endeksinin üç aylık getirisini ödeyeceği ve aynı nominal tutar üzerinden Y bankasından üç aylık TRLIBOR getirisi tahsil edeceğini varsayarsak; X bankası hisse senedi pozisyonlarına ilişkin genel piyasa riski ve spesifik risk için sermaye yükümlülüğü hesaplarken BIST-100 endeksinde 1 milyon TL tutarında kısa pozisyonda olacaktır. Diğer taraftan, X bankası getirisi ile birlikte tahsil edeceği 1 milyon TL'nin bugünkü değerini uzun pozisyon olarak vade merdivenine SYR Yönetmeliği'nin 11 inci maddesi için yapılan açıklamalara uygun bir şekilde yerleştirecektir.

(3) Hisse senedi endekslerine dayalı futures sözleşmeleri, bunları oluşturan hisse senetlerinin her birine ilişkin pozisyonlara ayrıştırılabilir ve işlemin dayandığı hisse senedi pozisyonları olarak işlem görebilir. Bu pozisyonların işlemin dayandığı hisse senedi pozisyonları ile netleştirilmesi Kurulun iznine tabidir. Hisse senedi endekslerine dayalı futures sözleşmesinin dayanağı olan hisse senetlerinden olmak kaydıyla bu hisse senetlerinden bir veya daha fazlasına ilişkin pozisyonlarını, söz konusu futures sözleşmesindeki bir ya da daha fazla pozisyon ile netleştiren bankalar, sözleşmenin değerinin, sözleşmeyi oluşturan hisse senetlerinin fiyatındaki değişimler ile ters yönde hareket etmesinden kaynaklanan kayıp riskine karşı yeterli sermayeye sahip olmak zorundadır. Bu husus, vade yapısı ve/veya dayandığı endeksin içeriği açısından benzer olmayan futures sözleşmelerini oluşturan pozisyonlar arasındaki netleştirmeler için de geçerlidir. Hisse senedi endekslerine dayalı futures sözleşmeleri, işleme konu olan pozisyonlara ayrıştırılmamışsa, münferit bir hisse senedi gibi işlem görür.

Hisse senedi endekslerine dayalı futures işlemlerinde endeksin, dayanağında yer alan hisse senetlerine ayrıştırılıp ayrıştırılmamasına göre iki farklı uygulama yapılabilmektedir.

- **Durum-1:** Endekste yer alan her bir hisse senedinin o hisse senedinde tutulan bir pozisyon olarak dikkate alınması veya;
- **Durum-**2: Endeksin münferit bir hisse senedi gibi kabul edilerek, bu hisse senedine ilişkin bir pozisyon olarak dikkate alınması.

Durum-1'de, bu pozisyon ile endeks dışında yer alan aynı hisse senedine ilişkin başka bir pozisyonun netleştirilebilmesi BDDK'nın iznine tabidir. Ancak netleştirmeye imkan sağlanması durumunda (Durum-2), futures işleminin piyasa değerinin dayanak hisse senetlerinin değerleri ile tümüyle paralel hareket etmemesinden kaynaklanan risk için ilave sermaye bulundurulmalıdır. Benzer şekilde vade yapısı ve/veya dayandığı endeksin içeriği açısından benzer olmayan futures sözleşmelerini oluşturan pozisyonlar arasındaki netleştirmeler için de ilave sermaye bulundurulmalıdır.

(4) Hisse senetlerine ilişkin tutulan pozisyonlara yönelik olarak spesifik ve genel piyasa riskleri için sermaye yükümlülükleri, her bir ülke bazında ayrı ayrı hesaplanır.
(5) Hisse senetleri pozisyonlarının taşıdığı spesifik risk için ayrılması gereken sermaye yükümlülüğü, hisse senetlerine ilişkin kısa ve uzun pozisyonların mutlak değerleri toplamının yüzde sekizidir.
(6) Hisse senetlerine ilişkin uzun ve kısa pozisyonların belirlenmesinde, 12 nci madde çerçevesinde netleştirilmiş pozisyonlar dikkate alınır.

Beşinci fıkra kapsamında spesifik risk hesaplaması yapılırken, altıncı fıkraya istinaden öncelikle her bir hisse senedinin net pozisyonu bulunmalıdır. Daha sonra bütün hisse senetlerine ilişkin net uzun pozisyonlar toplanarak toplam uzun pozisyon, net kısa pozisyonlar toplanarak toplam kısa pozisyon bulunur ve bunların mutlak değerleri toplamının %8'i kadar sermaye ayrılır. Spesifik risk için ayrılması gereken sermaye yükümlülüğünün hesaplanmasına ilişkin örnek, yedinci fıkraya ilişkin açıklamalarda yer almaktadır.

(7) Hisse senetleri pozisyonlarının taşıdığı genel piyasa riski için ayrılması gereken sermaye yükümlülüğü, hisse senetlerine ilişkin toplam net pozisyon tutarının yüzde sekizidir.

Bu fıkra kapsamında genel piyasa riski hesaplaması yapılırken, altıncı fıkraya istinaden öncelikle her bir hisse senedinin net pozisyonu bulunmalıdır. Daha sonra her bir teşkilatlanmış borsa için bütün hisse senetlerine ilişkin net pozisyonlar bulunur ve bunların toplamının mutlak değerinin %8'i kadar sermaye ayrılır. Her bir ülke bazında hesaplanan sermaye yükümlülükleri toplanarak genel piyasa riski için toplam sermaye yükümlülüğüne ulaşılır. Aşağıdaki tabloda yer alan pozisyonları taşıyan bir banka için genel piyasa riski ve spesifik risk için sermaye yükümlülüğünün nasıl hesaplanacağı açıklanacaktır.

Tablo 38: Hisse Senedi Pozisyonlarına İlişkin Genel Piyasa Riski ve Spesifik Risk İçin Sermaye Yükümlülüğünün Standart Metot İle Hesaplanmasına İlişkin Örnek

		Net Pozisyon
Borsa İstanbul	X hisse senedi	100
	Y hisse senedi	-60
	BIST-100	80
Londra Hisse Senedi Piyasası	Z hisse senedi	40
	T hisse senedi	-80

Genel piyasa riski ve spesifik risk sermaye yükümlülüğü, Borsa İstanbul ve Londra Hisse Senedi Piyasası için (farklı ülkelerde olmaları nedeniyle) ayrı ayrı hesaplanarak toplanacaktır. Borsa İstanbul için genel piyasa riski sermaye yükümlülüğü |(100-60+80)|*%8=9,6 TL, spesifik risk sermaye yükümlülüğü (|100|+|-60|+|80|)*%8=19,2 TL olarak hesaplanacaktır. Londra Hisse Senedi Piyasası için genel piyasa riski sermaye yükümlülüğü |(40-80)|*%8=3,2 TL, spesifik risk sermaye yükümlülüğü (|40|+|-80|)*%8=9,6 TL olarak hesaplanacaktır. Banka toplamda genel piyasa riski için 9,6+3,2=12,8 TL ve spesifik risk için ise 19,2+9,6=28,8 TL sermaye ayıracaktır.

Tablo 39: Madde 15

KYK'larda tutulan pozisyonlara ilişkin genel piyasa riski ve spesifik risk için sermaye yükümlülüğünün standart metot ile hesaplanması

Madde 15-

(1) Alım satım hesaplarında yer alan KYK'larda tutulan pozisyonlar, spesifik ve genel piyasa riski için yüzde otuziki oranında sermaye yükümlülüğüne tâbi tutulur. KYK'larda tutulan pozisyonlar için kur riski sermaye yükümlülüğü hesaplamasında 19 uncu maddenin beşinci fıkrası uyarınca altına ilişkin uygulamanın farklılaştırılarak kullanıldığı durumlarda, bu pozisyonlar, kur riski ve spesifik ve genel piyasa riski için azami yüzde kırk oranında sermaye yükümlülüğüne tâbi tutulur.

(2) Aksi belirtilmedikçe, KYK'larda tutulan pozisyonlar ile bankanın tuttuğu diğer pozisyonlar arasında netleştirme yapılması mümkün değildir.

(3) Aşağıdaki şartların sağlanması durumunda sermaye yükümlülüğünün hesaplanmasında beş ilâ sekizinci fıkralarda tanımlanan yöntemler kullanılabilir.

a) KYK'ya ait izahnamede veya dengi dokümanda aşağıdaki bilgiler yer almalıdır:

1) KYK'nın yatırım yapmaya yetkili olduğu varlık kategorileri,

2) Yatırım limitlerinin bulunması durumunda ilgili limitler ve bunların hesaplanmasında kullanılacak yöntemler,

3) İzin verildiği durumlarda; azami kaldıraç oranı seviyesi,

4) Tezgâh üstü türev finansal araçlara veya repo işlemlerine yatırım yapılmasına izin verilmesi durumunda, söz konusu işlemlerden doğan karşı

taraf riskinin sınırlandırılmasına ilişkin politika.

b) KYK'nın raporlama dönemindeki aktif ve pasifleri, gelir-giderleri ve faaliyetleri hakkında bir değerlendirme yapılabilmesini teminen, KYK'nın faaliyet sonuçları altı aylık ve yıllık olarak raporlanmalıdır.

c) KYK'nın hisseleri/payları, kolektif yatırım kuruluşunun varlıkları üzerinden, pay sahibinin talebi üzerine günlük olarak nakde dönüştürülebilir olmalıdır.

ç) KYK tarafından yapılan yatırımlar ile kolektif yatırım kuruluşunun yöneticisinin varlıkları ayrı tutulmalıdır.

d) Yatırımcı bankaca KYK'ya yönelik olarak yeterli risk değerlendirmesi yapılmalı ve yazılı hale getirilmelidir.

(4) Yabancı ülkelerdeki KYK'lar, üçüncü fıkranın (a) ilâ (d) bentlerinde sayılan şartlara uyulması ve Kurulun onayının alınması şartıyla üçüncü fıkra kapsamında değerlendirebilir.

(5) KYK'nın yatırım yaptığı varlıkları günlük olarak takip edebilen bankalar, bu maddede belirtilen yöntemler veya izin verilmişse içsel model yaklaşımı kapsamında bu varlıklar için spesifik ve genel piyasa riskine ilişkin sermaye yükümlülüğü hesaplar. Bu yaklaşımda, KYK'daki pozisyonlar, KYK'nın yatırım yaptığı varlıklardaki pozisyonlar gibi işlem görür. Bankanın, KYK'da itfaya veya pozisyon oluşturmaya olanak verecek yeterlilikte payı olduğu sürece, KYK'nın yatırım yaptığı varlıklar ile bankanın tuttuğu diğer pozisyonlar arasında netleştirme yapılabilir.

(6) Bankalar, aşağıdaki koşullara tâbi olarak, (a) bendinde atıf yapılan hisse senetleri veya getirisi faiz oranıyla ilişkilendirilmiş menkul kıymetlerden oluşan bir sabit sepetin ya da harici olarak oluşturulan bir endeksin bileşimini ve performansını temsil edecek nitelikteki varsayımsal bir pozisyona benzeterek, bu Yönetmelik kapsamında belirtilen ilgili yöntemler veya izin verilmişse içsel model yaklaşımını kullanarak KYK pozisyonları için spesifik ve genel piyasa riski için sermaye yükümlülüğünü hesaplayabilir.

a) KYK'nın amacı, hisse senetleri veya getirisi faiz oranıyla ilişkilendirilmiş menkul kıymetlerden oluşan bir sabit sepetin ya da harici olarak oluşturulan bir endeksin bileşimini ve performansını tekrarlamak olmalıdır.

b) KYK'nın günlük fiyat hareketleri ile izlenen hisse senetleri veya getirisi faiz oranıyla ilişkilendirilmiş menkul kıymetlerden oluşan bir sabit sepetin ya da harici olarak oluşturulan bir endeksin günlük fiyat hareketleri arasında korelasyonun asgari onda dokuz olması ve bu durumun asgari altı aylık süre boyunca açıkça sağlanabilir olması gerekir. Bu kapsamda, korelasyon, KYK'nın günlük getirileri ile ilgili hisse senetleri veya getirisi faiz oranıyla ilişkilendirilmiş menkul kıymetlerden oluşan bir sabit sepetin ya da harici olarak oluşturulan bir endeksin günlük getirileri arasındaki korelasyon katsayısı anlamına gelir.

(7) Bankalarca, KYK'nın yatırım yaptığı pozisyonların günlük olarak takip edilemediği durumlarda, spesifik ve genel piyasa riski için sermaye yükümlülüğünün bu maddede belirtilen yöntemler çerçevesinde

hesaplanması aşağıdaki şartlara tâbidir.

a) KYK'nın, kuruluş amacının izin verdiği azami sınırlar içinde spesifik ve genel piyasa riski için en yüksek sermaye yükümlülüğü doğuran varlık sınıflarına yatırım yaptığı ve daha sonra, yatırım limitine ulaşana kadar azalan sıra içinde yatırım yapmaya devam ettiği varsayılır. KYK'da tutulan pozisyon, varsayılan yatırımda doğrudan tutulan bir pozisyon olarak kabul edilir.

b) Bankalarca, KYK'nın yatırım yaptığı pozisyonlara ilişkin spesifik ve genel piyasa riski için sermaye yükümlülüğünün hesaplanmasında, KYK vasıtasıyla yatırım yapılan kaldıraçlı pozisyonlardan kaynaklanabilecek azami dolaylı riskler de, KYK'daki pozisyonların, KYK'ya konu yatırımlardan kaynaklanan azami riskle orantılı olarak artırılması suretiyle hesaba katılır.

c) Bu fıkraya göre hesaplanan spesifik ve genel piyasa riski için sermaye yükümlülüğü, birinci fıkrada belirtilen sermaye yükümlülüğünü aşamaz.

(8) Bankalar, KYK'larda tuttukları pozisyonlara ilişkin genel piyasa ve spesifik risk için beş ila sekizinci fıkralarda belirtilen yöntemler çerçevesinde sermaye yükümlülüğünü hesaplarken, hesaplamanın doğruluğunun ve raporun yeterliliğinin garanti edilmesi şartıyla üçüncü tarafların hesaplamalarını ve raporlamalarını dikkate alabilir.

CRD 49'da KYK'lar için Basel II'den farklı bir uygulama getirilmektedir. Basel II'de KYK'lar için diğer pozisyonlardan farklı bir yaklaşım bulunmazken, CRD'de genel piyasa ve spesifik risk için KYK pozisyonunun toplam %32'si kadar sermaye yükümlülüğü getirilmiştir. Kur riskinin hesaplamaya dahil edildiği ve 19 uncu maddenin beşinci fıkrasındaki hükümler uygulandığında azami %40'lık bir sermaye yükümlülüğü ortaya çıkmış olacaktır. SYR Yönetmeliği'nde ise CRD'nin esas alındığı görülmektedir.15 inci maddenin uygulanması bakımından dikkate alınacak KYK'lar, SPK mevzuatında yer alan yatırım ortaklığı ve yatırım fonlarından alım satım amaçlı olarak elde tutulanları kapsamaktadır.

MADDE 15- (1) Alım satım hesaplarında yer alan KYK'larda tutulan pozisyonlar, spesifik ve genel piyasa riski için yüzde otuziki oranında sermaye yükümlülüğüne tâbi tutulur. KYK'larda tutulan pozisyonlar için kur riski sermaye yükümlülüğü hesaplamasında 19 uncu maddenin beşinci fıkrası uyarınca altına ilişkin uygulamanın farklılaştırılarak kullanıldığı durumlarda, bu pozisyonlar, kur riski ve spesifik ve genel piyasa riski için azami yüzde kırk oranında sermaye yükümlülüğüne tâbi tutulur.

KYK'larda pay sahibi olan ve bu paylarını alım satım hesaplarında izleyen bankalar, söz konusu pozisyonlarını piyasa riskine esas tutar hesaplamalarına dahil etmek zorundadır. SYR Yönetmeliği'nin 15 inci maddesinin üçüncü fıkrasında belirtilen şartların sağlanamadığı durumda KYK pozisyonları için aynı maddenin birinci fıkrası uyarınca toplamda %32 oranında genel piyasa riski ve spesifik risk hesaplanacaktır. Maddenin birinci fıkrasının ikinci cümlesi uyarınca, KYK pozisyonları için kur riskine ilişkin sermaye yükümlüğünün hesaplama yönteminin anlatıldığı 19 uncu maddenin beşinci fıkrasında bahsi geçen altına yapılan yatırımlara benzer şekilde dikkate alınan uygulamanın gerçekleştirilmesi halinde KYK pozisyonları için ortaya çıkacak kur riski dahil spesifik ve genel piyasa riski için KYK'ya yapılan yatırımın cari piyasa değerinin azami %40 oranında sermaye yükümlülüğü hesaplanır. 19 uncu maddenin beşinci fıkrasında bahsi geçen altına yapılan yatırımlara benzer şekilde gerçekleştirilen uygulama, KYK'nin gerçek döviz pozisyonlarının bilinmemesi ve varsayımsal döviz pozisyonlarının dikkate alındığı durumda uygulanmaktadır.

Örneğin, A Bankası, 1 Nisan 2011'de 1.500.000 TL ile X Yatırım Fonu'na (KYK) yatırım yapmıştır. 30 Haziran 2011'de sözkonusu KYK'ya yapılan yatırımın cari piyasa değeri (KYK'larda tutulan pozisyon) ise 1.000.000 TL'dir. 30 Haziran 2011'de öncelikle alım satım hesaplarında muhasebeleştirilen bu KYK pozisyonu için (1.500.000-1.000.000=) 500.000 TL değer düşüş karşılığı ayrılacaktır. Söz konusu KYK pozisyonu için piyasa riskinin hesaplanmasına ilişkin iki farklı kombinasyon aşağıda ayrı ayrı ele alınacaktır.

Durum-1: Söz konusu KYK'nın fon içtüzüğüne göre döviz pozisyonuna yatırım yapmayacağı belirlendiği durumlarda, genel ve spesifik risk için 1.000.000*%32=320.000 TL sermaye yükümlülüğü hesaplanacak, kur riski için herhangi bir sermaye yükümlülüğü doğmayacaktır.

Durum-2: Söz konusu KYK'nın fon içtüzüğüne göre döviz pozisyonuna yatırım yapabileceği durumlarda,

Banka tarafından söz konusu KYK'nın gerçek döviz pozisyonları hakkında bilgi sahibi olunması durumunda genel ve spesifik risk için 1.000.000*%32=320.000 TL sermaye yükümlülüğü hesaplanır, kur riski içinse pozisyonlar ilgili para birimlerine ayrıştırılarak standart metottaki kur riskine ilişkin sermaye yükümlülüğü hesabına dahil edilir. Ancak bu durumda, Yönetmelik 15 inci maddenin birinci fıkrasındaki %40'lık sınırlamaya uyulmayacaktır.

Banka tarafından söz konusu KYK'nın gerçek döviz pozisyonları hakkında bilgi sahibi olunmaması ve fon içtüzüğüne göre %30'a kadar dövize yatırım yapabildiği durumda genel ve spesifik risk için 1.000.000*%32=320.000 TL sermaye yükümlülüğü, kur riski içinse

1.000.000*%30*%8=24.000 TL sermaye yükümlülüğü hesaplanacaktır.

Diğer taraftan KYK sirkülerinde türev veya açığa satış gibi yollarla kaldıraçlı YP işlem yapılabileceğinin belirtilmesi ve KYK döviz pozisyonu hakkında net bir bilgi bulunmaması durumunda %40 sınırı uygulanacaktır. Örneğin 1.000.000 TL aktif büyüklüğüne sahip KYK'nın fon içtüzüğü uyarınca 3.000.000 TL YP türev işlem yapabilecek olması ve bankanın KYK'da 100.000 TL pozisyon bulundurması durumunda hesaplanacak sermaye gereksinimi 40.000 TL'yi geçmeyecektir.

> *(2) Aksi belirtilmedikçe, KYK'larda tutulan pozisyonlar ile bankanın tuttuğu diğer pozisyonlar arasında netleştirme yapılması mümkün değildir.*

KYK pozisyonları, netleştirmeye özellikle imkan verilmedikçe bankanın elde tuttuğu diğer pozisyonlardan ayrı olarak değerlendirilecek ve söz konusu pozisyonlarla netleştirilmeyecektir. Diğer bir deyişle, X hazine bonosunda uzun pozisyona sahip Y KYK'sının katılım payını elde bulunduran banka aynı hazine bonosunda kısa pozisyonda olsa bile, söz konusu hazine bonosu pozisyonlarını birbiriyle netleştiremeyecektir.

"(3) Aşağıdaki şartların sağlanması durumunda sermaye yükümlülüğünün hesaplanmasında beş ilâ sekizinci fıkralarda tanımlanan yöntemler kullanılabilir.
a) KYK'ya ait izahnamede veya dengi dokümanda aşağıdaki bilgiler yer almalıdır:
1) KYK'nın yatırım yapmaya yetkili olduğu varlık kategorileri,
2) Yatırım limitlerinin bulunması durumunda ilgili limitler ve bunların hesaplanmasında kullanılacak yöntemler,
3) İzin verildiği durumlarda; azami kaldıraç oranı seviyesi,
4) Tezgâh üstü türev finansal araçlara veya repo işlemlerine yatırım yapılmasına izin verilmesi durumunda, söz konusu işlemlerden doğan karşı taraf riskinin sınırlandırılmasına ilişkin politika.
b) KYK'nın raporlama dönemindeki aktif ve pasifleri, gelir-giderleri ve faaliyetleri hakkında bir değerlendirme yapılabilmesini teminen, KYK'nın faaliyet sonuçları altı aylık ve yıllık olarak raporlanmalıdır.
c) KYK'nın hisseleri/payları, kolektif yatırım kuruluşunun varlıkları üzerinden, pay sahibinin talebi üzerine günlük olarak nakde dönüştürülebilir olmalıdır.
ç) KYK tarafından yapılan yatırımlar ile kolektif yatırım kuruluşunun yöneticisinin varlıkları ayrı tutulmalıdır.
d) Yatırımcı bankaca KYK'ya yönelik olarak yeterli risk değerlendirmesi yapılmalı ve yazılı hale getirilmelidir.
(4) Yabancı ülkelerdeki KYK'lar, üçüncü fıkranın (a) ilâ (d) bentlerinde sayılan şartlara uyulması ve Kurulun onayının alınması şartıyla üçüncü fıkra kapsamında değerlendirebilir.

SYR Yönetmeliği'nin 15 inci maddesinin üçüncü fıkrasında anılan şartların sağlanması halinde, KYK'dan kaynaklanan piyasa riskine ilişkin sermaye yükümlülüğü, söz konusu maddenin birinci fıkrasında belirtilen oranlar uygulanarak değil, maddenin beş ilâ yedinci fıkralarında belirtilen özel yöntemler kullanılarak hesaplanacaktır.

SYR Yönetmeliği'nin 15 inci maddesinin üçüncü fıkrasında anılan şartların sağlanması halinde ve BDDK onayının alınması koşuluyla, yabancı ülke KYK'larından kaynaklanan piyasa riskine ilişkin sermaye yükümlülüğü bu maddenin birinci fıkrasında belirtilen oranlar uygulanarak değil, maddenin beş ilâ yedinci fıkralarında belirtilen özel yöntemler kullanılarak hesaplanacaktır.

(5) KYK'nın yatırım yaptığı varlıkları günlük olarak takip edebilen bankalar, bu maddede belirtilen yöntemler veya izin verilmişse içsel model yaklaşımı kapsamında bu varlıklar için spesifik ve genel piyasa riskine ilişkin sermaye yükümlülüğü hesaplar. Bu yaklaşımda, KYK'daki pozisyonlar, KYK'nın yatırım yaptığı varlıklardaki pozisyonlar gibi işlem görür. Bankanın, KYK'da itfaya veya pozisyon oluşturmaya olanak verecek yeterlilikte payı olduğu sürece, KYK'nın yatırım yaptığı varlıklar ile bankanın tuttuğu diğer pozisyonlar arasında netleştirme yapılabilir.

Yukarıdaki hükümlerden hareketle banka, KYK'nın yatırım yaptığı varlıklardaki pozisyonlarını sanki kendisi de tutuyormuş gibi kabul ederek, bu pozisyonlar için kendi payına düşen kısım için sermaye yükümlülüğü hesaplayacaktır. Buna ilaveten, banka KYK'nın yatırım yaptığı varlıklardaki pozisyonlarını, alım satım hesaplarındaki diğer pozisyonları ile netleştirme imkanına sahip olacaktır. Diğer bir deyişle, beşinci fıkra uyarınca, bankanın KYK pozisyonlarını günlük olarak takip edebildiği durumda, KYK'daki pozisyonlar, KYK'nın yatırım yaptığı varlıklardaki pozisyonlar gibi işleme tabi olacaktır. Örneğin, bir yatırım fonunun bileşiminde hisse senedi ve hazine bonosu gibi enstrümanlar varsa, genel piyasa ve spesifik risk için sermaye yükümlülüğü hisse senedi için 14 üncü madde kapsamında, hazine bonosu için 11 ilâ 13 üncü maddeler kapsamında ayrı ayrı hesaplanarak bulunacaktır.

(6) Bankalar, aşağıdaki koşullara tâbi olarak, (a) bendinde atıf yapılan hisse senetleri veya getirisi faiz oranıyla ilişkilendirilmiş menkul kıymetlerden oluşan bir sabit sepetin ya da harici olarak oluşturulan bir endeksin bileşimini ve performansını temsil edecek nitelikteki varsayımsal bir pozisyona benzeterek, bu Yönetmelik kapsamında belirtilen ilgili yöntemler veya izin verilmişse içsel model yaklaşımını kullanarak KYK pozisyonları için spesifik ve genel piyasa riski için sermaye yükümlülüğünü hesaplayabilir.
a) KYK'nın amacı, hisse senetleri veya getirisi faiz oranıyla ilişkilendirilmiş menkul kıymetlerden oluşan bir sabit sepetin ya da harici olarak oluşturulan bir endeksin bileşimini ve performansını tekrarlamak olmalıdır.
b) KYK'nın günlük fiyat hareketleri ile izlenen hisse senetleri veya getirisi faiz oranıyla ilişkilendirilmiş menkul kıymetlerden oluşan bir sabit sepetin ya da harici olarak

oluşturulan bir endeksin günlük fiyat hareketleri arasında korelasyonun asgari onda dokuz olması ve bu durumun asgari altı aylık süre boyunca açıkça sağlanabilir olması gerekir. Bu kapsamda, korelasyon, KYK'nın günlük getirileri ile ilgili hisse senetleri veya getirisi faiz oranıyla ilişkilendirilmiş menkul kıymetlerden oluşan bir sabit sepetin ya da harici olarak oluşturulan bir endeksin günlük getirileri arasındaki korelasyon katsayısı anlamına gelir.

SYR Yönetmeliği'nin 15 inci maddesinin altıncı fıkrasının (a) bendinde yer alan şarta tabi olarak hisse senetleri veya getirisi faiz oranıyla ilişkilendirilmiş menkul kıymetlerden oluşan bir sabit sepetin ya da harici olarak oluşturulan bir endeksin bileşimini ve performansını tekrarlama amacı güden KYK'lar için (b) bendinde yer alan şarta tabi olarak bu ilişkiyi en az %90 oranında korelasyon ile gösterebilmesi durumunda bu KYK pozisyonları için farklı bir sermaye yükümlülüğü hesaplama yönteminden bahsedilmektedir. Buna göre doğrudan KYK pozisyonları için sermaye yükümlülüğü hesaplanırken, KYK'nın benzetildiği endeks veya sabit sepet pozisyonu esas alınabilecektir. Örneğin, bankanın portföyünde, BİST-100 endeksine benzetilen (replike edilen) 1.000.000 TL değerinde bir KYK pozisyonu olduğu durumda, bankanın bu KYK pozisyonu yerine BİST-100 endeksine dayalı 1.000.000 TL değerinde bir pozisyona sahip olduğu varsayılacak ve hisse senedi pozisyonlarına ilişkin genel piyasa riski ve spesifik risk için sermaye yükümlülüğü kapsamında hesaplama yapılacaktır. Benzetilen pozisyonun getirisi faiz oranıyla ilişkilendirilmiş menkul kıymetlerden oluşan bir sabit sepet olduğu bir örnekte ise, anılan menkul kıymetler, getirisi faiz oranı riski ile ilişkilendirilmiş finansal araçlara ilişkin genel piyasa riski ve spesifik risk kapsamında ele alınacaktır.

(7) Bankalarca, KYK'nın yatırım yaptığı pozisyonların günlük olarak takip edilemediği durumlarda, spesifik ve genel piyasa riski için sermaye yükümlülüğünün bu maddede belirtilen yöntemler çerçevesinde hesaplanması aşağıdaki şartlara tâbidir.
a) KYK'nın, kuruluş amacının izin verdiği azami sınırlar içinde spesifik ve genel piyasa riski için en yüksek sermaye yükümlülüğü doğuran varlık sınıflarına yatırım yaptığı ve daha sonra, yatırım limitine ulaşana kadar azalan sıra içinde yatırım yapmaya devam ettiği varsayılır. KYK'da tutulan pozisyon, varsayılan yatırımda doğrudan tutulan bir pozisyon olarak kabul edilir.

b) Bankalarca, KYK'nın yatırım yaptığı pozisyonlara ilişkin spesifik ve genel piyasa riski için sermaye yükümlülüğünün hesaplanmasında, KYK vasıtasıyla yatırım yapılan kaldıraçlı pozisyonlardan kaynaklanabilecek azami dolaylı riskler de, KYK'daki pozisyonların, KYK'ya konu yatırımlardan kaynaklanan azami riskle orantılı olarak artırılması suretiyle hesaba katılır.
c) Bu fıkraya göre hesaplanan spesifik ve genel piyasa riski için sermaye yükümlülüğü, birinci fıkrada belirtilen sermaye yükümlülüğünü aşamaz.
(8) Bankalar, KYK'larda tuttukları pozisyonlara ilişkin genel piyasa ve spesifik risk için beş ila sekizinci fıkralarda belirtilen yöntemler çerçevesinde sermaye yükümlülüğünü hesaplarken, hesaplamanın doğruluğunun ve raporun yeterliliğinin garanti edilmesi şartıyla üçüncü tarafların hesaplamalarını ve raporlamalarını dikkate alabilir.

KYK'nın yatırım yaptığı pozisyonların günlük olarak takip edilemediği durumlarda, yedinci fıkra hükümleri çerçevesinde, KYK'nın kuruluş amacının izin verdiği azami sınırlar içinde spesifik ve genel piyasa riski için en yüksek sermaye yükümlülüğü doğuran varlık sınıflarına yatırım yaptığı ve daha sonra, yatırım limitine ulaşana kadar azalan sıra içinde yatırım yapmaya devam ettiği varsayılır. Eğer KYK vasıtasıyla yatırım yapılan kaldıraçlı bir pozisyon söz konusu ise, bu durumda söz konusu pozisyonlardan kaynaklanabilecek azami dolaylı riskler de KYK'daki pozisyonların KYK'ya konu yatırımlardan kaynaklanan azami riskle orantılı olarak artırılmak suretiyle hesaplamaya dahil edilecektir. Bu kapsamda KYK'da pozisyon tutan bankanın da bahsi geçen yatırımları yaptığı kabul edilir ve buna göre sermaye hesaplanır. Bu durum için hesaplanacak sermaye yükümlülüğü, birinci fıkrada verilen %32 ve %40'lık sermaye yükümlülüğü limitini aşamayacaktır.

Örnek olarak

Tablo 40'da verilen bir yatırım fonu dikkate alındığında bu fona ait iç tüzük uyarınca fon portföyünün hangi yatırım araçlarından oluşacağı ve fon büyüklüğü içerisindeki payının hangi aralıkta seyredebileceği belirtilmiştir. Fonun içeriği hakkında bir bilginin bulunmadığı durumda fon iç tüzüğünün izin verdiği en riskli durumun dikkate alınması gereklidir. Tablo incelendiğinde en riskli yatırım kalemini ana ortalık bankanın doğrudan ve dolaylı iştirakleri oluşturmaktadır. Zira doğrudan sermayeden indirilen değer olma özelliğine sahiptir. Dolayısıyla fonun %20 oranında iştirak hissesine sahip olduğu kabul edilecektir. İkinci olarak borsada işlem görmeyen yabancı pay senetleri gelmektedir. Bunun toplam içerisindeki payı kalan %80'i tamamladığı için sonraki finansal araçlara geçilmesine gerek

bulunmamaktadır. Sonuç olarak fonun güncel durum itibarıyla pozisyonunun bilinmemesi durumunda %20 oranında Ana ortaklık bankanın doğrudan ya da dolaylı iştirak hissesine, %80 oranında ise borsada işlem görmeyen yabancı pay senedine sahip olduğu kabul edilerek sermaye gereksinimi hesaplanacaktır.

Tablo 40: KYK'lar için sermaye yeterliliği hesaplaması örneği

Varlık Türü	**İçtüzüğe Göre Portföy En Az (%)**	**İçtüzüğe Göre Portföy En Çok (%)**	
Borsada İşlem Görmeyen Pay Senetleri	20	80	←
Kamu Borçlanma Araçları	20	80	
Özel Sektör Borçlanma Araçları	0	60	
Ters Repo İşlemleri	0	60	
Borsa Para Piyasası İşlemleri	0	20	
Yabancı Pay Senetleri	0	60	
Yabancı Kamu Borçlanma Senetleri	0	60	
Yabancı Özel Sektör Borçlanma Senetleri	0	60	
Gayrimenkul Sertifikası	0	10	
Altın ve Kıymetli Maden	0	10	
Nakit	0	20	
Finansman Bonoları	0	60	
Ana ortaklık bankanın doğrrudan ya da dolaylı iştirakleri	0	20	←

Tablo 41: Madde 16 ila 18 Arası

Kredi Türevleri Kullanılarak Finansal Koruma Sağlanan Alım Satım Pozisyonlarına İlişkin Spesifik Risk İçin Sermaye Yükümlülüğünün Hesaplanması

Madde 16-(1) İşlemin iki ayağının değerinin daima ters yönde ve genel olarak aynı oranda değiştiği aşağıda belirtilen durumlarda, spesifik riske ilişkin sermaye yükümlülüğü hesaplanmaz;

a) İşlemin iki ayağının da tamamen aynı varlıklardan oluştuğu durumlar veyab) Bir uzun nakit pozisyonun, bir toplam getiri swabı ile korunduğu (ya da tam tersi bir işlemde) ve referans varlık ile işleme konu varlık arasında tam bir eşleşmenin söz konusu olduğu durumlar. Swap işleminin vadesi, işleme konu pozisyonun vadesinden farklı olabilir.

(2) Birinci fıkrada sayılan hallerde pozisyonun herhangi bir tarafına,

spesifik risk için sermaye yükümlülüğü uygulanmaz.

(3) İşlemin iki ayağının değerinin daima ters yönde hareket ettiği durumlarda, referans varlık açısından, hem referans varlığın hem de kredi türevinin vadeleri açısından ve işleme konu olan pozisyonu oluşturan para birimi açısından tam bir eşleşme ve uyum olduğunda, yüzde seksen netleşme uygulanır. Ayrıca, kredi türevi sözleşmesi, kredi türevinin fiyat hareketlerinin nakit pozisyonun fiyat hareketlerinden önemli oranda sapmasına neden olmamalıdır. Riskin transfer edilme ölçüsüne bağlı olarak, işlemin daha yüksek sermaye gereksinimi yüklediği tarafa yüzde seksen spesifik risk netleşmesi uygulanırken, diğer taraf üzerindeki spesifik risk sermaye yükümlülüğü sıfır olarak belirlenir.

(4) İşlemin iki ayağının değerinin genellikle ters yönde hareket ettiği durumlarda, sermaye yükümlülüğünde kısmi bir indirim sağlanır. Aşağıdaki durumlar bu çerçevede değerlendirilir.

a) Birinci fıkranın (b) bendi kapsamına giren pozisyonlar için referans varlık ile işleme konu pozisyon arasında varlık uyumsuzluğunun olduğu ve aşağıdaki kriterlerin sağlandığı durumlar:

1) Referans varlığın işleme konu varlık ile eşit sırada veya daha alt sırada olması,

2) İşleme konu varlık ile referans varlığın borçlusunun aynı kişi olması ve yükümlülüklerden birinde temerrüde düşülmesi durumunda diğer yükümlülükte de temerrüde düşüldüğüne ilişkin sözleşmede hükümlerin mevcut olması.

b) Birinci fıkranın (a) bendi veya üçüncü fıkra kapsamına giren pozisyonlar için kredi koruması ile işleme konu varlık arasında bir kur veya vade uyumsuzluğunun olması (kur uyumsuzlukları, kur riskine ilişkin raporlamaya dahil edilir).

c) Üçüncü fıkra kapsamına giren pozisyonlar için, nakit pozisyon ile kredi türevi arasında bir varlık uyumsuzluğunun bulunması, bununla birlikte, işleme konu varlığın kredi türevine ilişkin belgelerde teslim edilebilir varlıklar arasında olması.

Yukarıda yer alan durumlarda, işlemin her bir tarafına ilişkin spesifik risk sermaye yükümlülüğünün toplanması yerine, bu tutarlardan sadece yüksek olanı uygulanır.

(5) Bu madde kapsamına girmeyen tüm durumlarda, pozisyonların her iki tarafı için de spesifik riske ilişkin sermaye yükümlülüğü hesaplanır.

Kredi türevleri açısından koruma sağlayan bankanın genel piyasa riski ile spesifik riski

Madde 17- (1) Kredi türev sözleşmelerinde koruma sağlayan tarafın üstlendiği genel piyasa riski ile spesifik risk için sermaye yükümlülüğünün hesaplanmasında, pozisyonlar sözleşmenin toplam tutarı üzerinden oluşturulur. Buna istisna olarak, pozisyon oluştururken kredi türevlerinin sözleşmede yer alan tutarından işlemin başlangıç tarihinden sonra piyasa değerinde meydana gelen değişikliklerin düşülmesi suretiyle bulunan tutar

da kullanılabilir. Spesifik riske ilişkin sermaye yükümlülüğünün hesaplanmasında, toplam getiri swapları hariç olmak üzere, sözleşmeye konu varlığın vadesi yerine kredi türev sözleşmesinin vadesi dikkate alınır.

(2) Genel piyasa riski ile spesifik risk kapsamında pozisyonlar aşağıdaki şekilde oluşturulur;

a) Toplam getiri swaplarında, genel piyasa riski açısından; referans varlık üzerinden uzun pozisyon, koruma alıcısına yapılacak ödemeleri temsilen vadesi yeniden fiyatlama tarihine kadar olan farazi bir devlet tahvili üzerinden kısa pozisyon, spesifik risk açısından ise referans varlık üzerinden uzun pozisyon oluşturur.

b) Kredi temerrüt swaplarında sözleşme uyarınca koruma sağlayana dönemsel prim veya faiz ödemeleri yapılması gerektiği durumlarda, bu nakit akışlarını temsilen vadesi yeniden fiyatlama tarihine kadar olan farazi bir devlet tahvili üzerinden genel piyasa riski için uzun pozisyon oluşturulurken, bu durumlar dışında kalan hallerde ise herhangi bir pozisyon kaydı yapılmaz. Spesifik risk açısından ise, türev sözleşmesine ilişkin dış derecelendirmenin bulunmaması ve/veya nitelikli borç şartlarının sağlanmaması halinde referans varlık üzerinden uzun pozisyon kaydedilir.

c) Tek bir referans varlığa ilişkin krediye bağlı tahviller, faize dayalı bir finansal araç olarak doğrudan genel piyasa riski ile spesifik riske konu olması nedeniyle her iki risk açısından tahvilin kendisi dikkate alınarak uzun pozisyon oluşturulur. Ayrıca spesifik risk kapsamında, referans varlık üzerinden bir uzun pozisyon kaydedilir.

ç) Birden fazla referans kuruluşa oransal koruma sağlayan krediye bağlı tahvillere ilişkin spesifik risk hesaplamasında, tahvil ihraççısı için kaydedilen uzun pozisyona ilaveten, kendi paylarına düşen koruma tutarı üzerinden her bir referans kuruluş için referans varlık üzerinden uzun pozisyon oluşturulur. Bir kuruluşun birden fazla alacağından seçilecek herhangi birine koruma sağlayan krediye bağlı tahvillerde, spesifik risk hesaplamaları bakımından, en yüksek risk ağırlığına sahip alacağa koruma sağlandığı kabul edilerek işlem tesis edilir.

d) Koruma tutarının, referans varlıklardan herhangi birinde ödeme şartının gerçekleşmesi durumunda ödenmesini öngören kredi türevlerinde spesifik risk için koruma satıcısı bütün referans varlıklar için uzun pozisyon yazar. Bu kapsamda hesaplanacak sermaye yükümlülüğünün koruma tutarından büyük olan kısmı dikkate alınmaz.

e) Spesifik risk için sermaye yükümlülüğü hesaplamasında, ikinci temerrüt olayına bağlı olarak ödeme şartının gerçekleştiği kredi türevleri bakımından, en düşük spesifik riske sahip olan hariç olmak üzere, her bir referans kuruluş için referans varlık üzerinden uzun pozisyon oluşturulur. En düşük spesifik riske sahip referans kuruluşun birden fazla olması halinde bunlardan seçilecek herhangi biri hesaplama dışında tutulur. Bu kapsamda hesaplanacak sermaye yükümlülüğünün koruma tutarından büyük olan kısmı dikkate alınmaz.

(3) İkinci fıkranın (c) ve (ç) bendi uygulamasında krediye bağlı tahvilin dış derecelendirme notunun bulunması ve nitelikli borç şartlarını sağlaması

halinde, sadece tahvilin spesifik riskiyle ilgili tek bir uzun pozisyon kaydedilmesi yeterlidir.

4) İkinci fıkranın (b), (d) ve (e) bendi uygulamasında, n inci temerrüt olayına bağlı kredi türevinin dış derecelendirme notunun bulunması halinde, koruma satıcısı türev işlemin derecesini kullanır ve o derece için menkul kıymetleştirme pozisyonlarına uygulanan risk ağırlığını uygulayarak spesifik riske ilişkin sermaye yükümlülüğü hesaplar.

(5) Referans varlıklar üzerinden pozisyon oluşturulmasında, referans varlık, ihraççısı referans kuruluş ve ilgili riske konu farazi bir finansal araç olarak dikkate alınır.

Kredi türevleri açısından koruma alan bankanın genel piyasa riski ile spesifik riski

Madde 18- (1) Kredi türev sözleşmelerinde koruma alan tarafın üstlendiği pozisyonlar, krediye bağlı tahviller dışında, koruma sağlayan tarafın tam tersidir. Krediye bağlı tahviller ihraççı için bir kısa pozisyon oluşturmaz. Belirli bir tarihte koruma alana başlangıçta uygulanan faiz/primde önceden belirlenmiş bir miktarda artış olmasına bağlı olarak korumadan cayma hakkı veren bir opsiyonu içeren kredi türev sözleşmelerinde opsiyonun kullanılabilme tarihi korumanın vadesi olarak dikkate alınır. n inci temerrüt olayına bağlı olarak ödeme şartının gerçekleştiği kredi türevlerinde, koruma alan taraflar, n-1 sözleşme konusu varlığa (en düşük spesifik risk yükümlülüğü doğuran n-1 varlık) ilişkin spesifik riski mahsup edebilirler.

Türkiye'de kredi türevlerinin sermaye yeterliliği hesaplamalarına dâhil edilmesine 3 Kasım 2006 tarih ve 26335 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan mülga "Kredi Türevlerinin Standart Metoda Göre Sermaye Yeterliliği Standart Oranı Hesaplamasında Dikkate Alınmasına İlişkin Tebliğ" ile başlanmıştır. Bahsi geçen düzenlemede kredi türevlerine ilişkin olarak kredi riskine esas tutar ve piyasa riskine esas tutar başlıkları altında hesaplanacak risklere ilişkin açıklamalar bulunmaktadır. Değişen düzenlemelerle birlikte kredi türevlerine ilişkin olarak genel piyasa riski ve spesifik risk hesaplamaları SYR Yönetmeliği hükümlerine göre, kredi riski hesaplamaları ise SYR Yönetmeliği ve Kredi Riski Azaltım Tekniklerine İlişkin Tebliğ hükümlerine göre gerçekleştirilecektir.

Bu kapsamda "Kredi Türevleri Kullanılarak Finansal Koruma Sağlanan Alım Satım Pozisyonlarına İlişkin Spesifik Risk İçin Sermaye Yükümlülüğünün Hesaplanması" başlıklı 16 ncı madde, sadece spesifik risk hesaplamalarına ilişkin hükümleri ortaya koymaktadır. Korunan varlık ve referans varlık arasındaki ilişkinin durumuna göre sayılan şartların da var olması durumunda tamamen veya kısmi netleştirmeye (sadece daha yüksek spesifik risk sermaye gereksinimi doğuran taraf için sermaye hesaplanması) imkân sağlanmaktadır.

Öncelikle 16 ncı maddenin beşinci fıkrasında, bu maddenin diğer fıkralarında belirtilen şartları taşımayan kredi türevi pozisyonları için hem korunan varlığa hem de referans varlığa ilişkin spesifik risk hesaplanması gerektiği belirtilmektedir.

16 ncı maddenin birinci fıkrasında işlemin iki ayağının (korunan varlık ve referans varlık) değerinin daima ters yönde ve genel olarak aynı oranda değiştiği işlemlerden bahsedilmektedir. Bu durum sadece toplam getiri swaplarında gündeme gelebilmektedir. Bu kapsamda (a) bendinde işlemin iki ayağının da tamamen aynı varlıklardan oluştuğu durumlardan bahsedilmektedir. Bir toplam getiri swabı işlemi üzerinden 16 ncı maddenin birinci fıkrasının (a) bendini örneklendirecek olursak: toplam getiri swabı sözleşmesi uyarınca koruma alıcısı korunan varlıktan dolayı taşıdığı kredi ve piyasa riskini, bedelini ödeyerek koruma satıcısına devretmiş durumdadır. Korunan varlığın değerinde kredi veya piyasa riskleri nedeniyle gerçekleşecek kayıp ve değer azalışları koruma satıcısı tarafından koruma alıcısına ödenecektir. Örneğin A şirketinin 100 TL değerindeki tahvilini satın alan B bankası bu varlıktan kaynaklanan risklerini devretmek amacıyla C bankasından bir toplam getiri swabı satın almıştır. Bu örnekte referans varlığın korunan varlık ile birebir aynı olması durumunda, yani yapılacak ödemelerin bu tahvilin değer değişimlerine bağlı olduğu durumda, spesifik risk için sermaye yükümlülüğü hesaplanmasına gerek bulunmayacaktır. Her iki ayakta da aynı borçlanma aracı söz konusu olduğu için söz konusu borçlanma aracının değerinin değişmesi işlemin bir bacağını pozitif yönde (alacağın değerinin artması veya borcun değerinin azalması) diğer bacağını ise negatif yönde (borcun değerinin artması veya alacağın değerinin azalması) aynı tutarda etkileyecektir. Bu durumda uzun ve kısa pozisyonlar arasında değer değişimi açısından tam bir eşleşme söz konusu olacağından 16 ncı maddenin ikinci fıkrası uyarınca bu pozisyonlara ilişkin spesifik risk hesaplanması gerekmeyecektir.

16 ncı maddenin birinci fıkrasının (b) bendinde ise yine bir toplam getiri swabı işleminden bahsedilmektedir. Bu kapsamda bir nakit alacağın bir toplam getiri swabı ile korunması işleminde referans varlığın korunan varlık olan nakit alacakla eşleşmesi (para birimi ve tutarların aynı olması) durumunda yine 16 ncı maddenin ikinci fıkrası uyarınca korunan varlığa ve koruma tutarına ilişkin spesifik risk hesaplanması gerekmeyecektir. Birinci fıkranın (b) bendinin ikinci cümlesine göre swap işleminin vadesi ile korunan varlığın vadesi birbirinden farklı olabilecektir. Swap işleminin vadesinin korunan varlığın vadesinden daha uzun olması durumunda korunan varlık vadesi boyunca koruma altına alınmış olacak ancak korunan varlığın vadesinin swap işleminin vadesinden uzun olması durumunda spesifik risk hesaplamama muafiyeti ancak swap işleminin vadesi boyunca geçerli olabilecektir.

16 ncı maddenin üçüncü fıkrasında yine işlemin iki bacağının değerinin daima ters yönde hareket ettiği ve referans varlık ile kredi türevinin vadeleri açısından ve yine referans varlık ile korunan varlığın para birimi açısından (tutar açısından aynı olmaları şart değildir) tam bir eşleşme içerisinde olduğu durumdan bahsedilmektedir. Bu durum toplam getiri swabı için değil kredi temerrüt swabı ve krediye bağlı tahviller için gündeme gelebilecektir. Örneğin A şirketinin 100 TL değerindeki 3 yıl vadeli tahvilini satın alan B bankası bu varlıktan kaynaklanan risklerini devretmek amacıyla C bankasından 3 yıl boyunca 60 TL koruma sağlayan bir kredi temerrüt swabı satın almıştır. Bu örnekte kredi türevinin vadesi ile referans varlığın vadesi eşleştiğinden ve yine referans varlığın para birimi ile korunan varlığın para birimi eşleştiğinden, spesifik risk açısından daha fazla sermaye yükümlülüğü doğuran bacak ile diğer bacak arasında %80 oranında bir netleştirme mümkün olacaktır. Verilen örnekte 100 TL tutarındaki bacak için daha fazla sermaye yükümlülüğü söz konusu olacağından bu bacak ile 60 TL tutarındaki bacağın %80'i yani 48 TL netleştirilebilecek ve geriye 100-48= 52 TL kalacaktır. Bu tutar 13 üncü madde hükümlerine göre spesifik risk sermaye yükümlülüğüne tabi tutulacaktır. 48 TL tutarındaki bacak için ise herhangi bir yükümlülük hesaplanmayacaktır.

16 ncı maddenin dördüncü fıkrasında işlemin iki ayağının değerinin daima değil genellikle ters yönde hareket ettiği durumlardan bahsedilmekte ve bu durumda sermaye yükümlülüğünde kısmi bir indirim sağlanacağı belirtilmektedir. 16 ncı maddenin dördüncü fıkrasının (a) bendi uyarınca, bir nakit alacağın bir toplam getiri swabı ile korunduğu bir işlemde referans varlığın korunan varlıktan farklı bir varlık olması durumunda kısmi sermaye indirimi için iki şart aranmaktadır. Öncelikle referans varlık, alacak sırası bakımından, korunan varlık ile eşit sırada veya daha alt sırada olmalıdır. İkinci olarak ise korunan varlık ile referans varlığın borçlusunun aynı kişi olması ve bu kişinin yükümlülüklerden birinde temerrüde düşmesi durumunda diğer yükümlülükte de temerrüde düştüğüne ilişkin yasal bağlayıcılığı bulunan hükümlerin sözleşmede mevcut olması gerekmektedir. Örneğin bir bankanın T.C. Hazinesinin 100 TL değerindeki X tahvilini almış olduğunu ve bu tahvili, referans varlığın T.C. Hazinesinin 100 TL değerindeki Y tahvili olduğu bir toplam getiri swapı ile koruma altına aldığını varsayarsak hem referans varlığa hem de korunan varlığa değil sadece işlemin daha yüksek spesifik risk sermaye yükümlülüğü doğuran tarafı için sermaye yükümlülüğü hesaplanacaktır.

16 ncı maddenin dördüncü fıkrasının (b) bendi uyarınca, aynı maddenin birinci fıkrasının (a) bendinde sayılan ve işlemin iki bacağının da tamamen aynı varlıklardan oluştuğu durumlarda referans varlık ile korunan varlık arasında bir kur veya vade uyumsuzluğunun olması, söz konusu pozisyonların tamamen netleştirilememesine ve yüksek spesifik risk doğuran taraf üzerinden sermaye gereksinimi hesaplanmasına yol açacaktır. Benzer

şekilde 16 ncı maddenin üçüncü fıkrası uyarınca %80 netleştirme uygulanabilen pozisyonlar için de referans varlık ile korunan varlık arasında bir kur veya vade uyumsuzluğunun olması durumunda da yine kısmi indirim uygulanması gerekecektir.

17 nci ve 18 inci maddelerde, kredi türevi ile sırasıyla koruma sağlayan ve koruma alan bankaların genel piyasa riski ve spesifik risk hesaplamaları için pozisyon oluşturmalarına ilişkin hükümler verilmektedir. Esasında madde sıralaması açısından SYR Yönetmeliği'nin 16 ncı maddesi hükümlerine 17 ve 18 inci madde hükümlerinden önce yer verilmiş olsa da hesaplamaların sırası açısından öncelikle 17 ve 18 inci madde hükümlerine göre pozisyonların oluşturulması daha sonra ise 16 ıncı madde hükümlerine göre uygun netleştirmelerin yapılması gerekmektedir.

17 nci maddenin birinci fıkrası genel olarak hesaplamalarda korunan varlığın veya referans varlığın değil kredi türev sözleşmesinin vadesi ve tutarının kullanılacağını ifade etmektedir. 17 nci maddenin ikinci fıkrası ise kredi türevlerinin her biri için genel piyasa riski ve spesifik risk için yapılacak sermaye yükümlülüğü hesaplamalarında pozisyonların nasıl oluşturulması gerektiği açıklamaktadır.

Kredi türevi tanımı içerisinde üç farklı ürün bulunmaktadır. Bunlar kredi temerrüt swapları, toplam getiri swapları ve krediye bağlı tahvillerdir. Açıklamalarına "Tanımlar" kısmında yer verilen söz konusu ürünlerin her biri genel piyasa riski ve spesifik risk hesaplamaları kapsamında varsayımsal pozisyonların oluşmasına neden olmaktadır. Bahsi geçen pozisyonlar vade merdiveninde, her bir kredi türevinin ismine uygun biçimde oluşturulacak başlıklar altında dikkate alınacaktır. Ayrıca söz konusu varsayımsal pozisyonlar için SYR Yönetmeliği'nin ilgili hükümleri uyarınca spesifik risk hesaplamaları yapılması gerekmektedir. Aşağıda her bir ürün için örnek verilerek varsayımsal pozisyonların nasıl oluşturulacağı anlatılacaktır.

a) Toplam getiri swabı örneği: Türkiye'de kurulu bir bankanın, T.C. Hazine'sinin 100.000 TL nominal değerli 6 ayda bir %8 kupon ödemeli ve vadesine 2 yıl kalmış bir tahvilini almış olan yabancı bir bankaya koruma sağladığını varsayalım. Koruma sağlayan banka, 6 ayda bir 8.000 TL kupon ödemesi ve tahvilin değerinde gerçekleşecek değer artışlarını tahsil edip karşılığında LIBOR+2 kadar ödeme yapmayı ve ayrıca tahvilin değerinde gerçekleşecek değer azalışlarını karşılamayı kabul etmektedir. Koruma sağlayan bankanın vade merdivenini hazırlarken 17 nci maddenin ikinci fıkrasının (a) bendi uyarınca korunan varlık olan tahvilde uzun pozisyonda, 17 nci maddenin beşinci fıkrası kapsamında ise koruma alıcısına yapılacak ödemeleri temsilen LIBOR+2 faiz ödeyen varsayımsal bir devlet tahvilinde (referans varlık) kısa pozisyonda olduğu kabul edilir.

Söz konusu pozisyonlar için bugünkü değer hesaplamaları yapılacak ve

vade merdiveninde kredi türevlerine ilişkin satırlar açılarak bulunan tutarlar ilgili vade dilimlerine yazılacaktır. Bunun için aşağıda gösterilen varsayımsal menkul kıymetlerin bugünkü değerlerinin hesaplanması gerekmektedir. Söz konusu hesaplamaların nasıl yapılacağına ilişkin açıklamalar, bu kitabın SYR Yönetmeliği'nin 11 inci maddesi içi yapılan açıklamalardan "4. Swap Faiz Alım İşlemleri/Swap Faiz Satım İşlemleri" başlığı altındaki örnekte yer almaktadır.

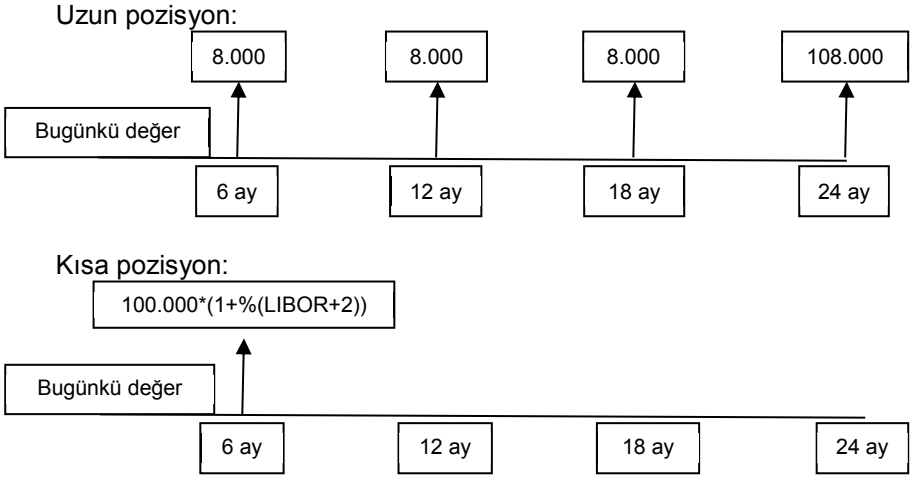

Verilen örnek için yapılacak spesifik risk hesaplaması, yine 17 nci maddenin ikinci fıkrasının (a) bendi uyarınca uzun pozisyonda olduğu kabul edilen Hazine bonosu (korunan varlık) üzerinden gerçekleştirilir. Söz konusu hesaplamaların nasıl yapılacağı 13 üncü madde kapsamında spesifik riske ilişkin verilen örneklerde açıklanmıştır.

18 inci madde uyarınca koruma alıcısı olan bankaca üstlenilen pozisyonlar, koruma sağlayan bankanın sahip olduğu pozisyonların tam tersidir. Yani, koruma alıcısı banka vade merdivenini hazırlarken korunan varlıkta kısa pozisyon, varsayımsal devlet tahvilinde ise uzun pozisyonda olduğunu ve spesifik risk hesaplamaları yaparken ise korunan varlıkta yine kısa pozisyonda olduğunu varsayacaktır.

b) Kredi temerrüt swabı: Bir önceki örneğimizde olduğu gibi Türkiye'de kurulu bir bankanın, T.C. Hazine'sinin borçlanma aracını almış olan yabancı bir bankaya koruma sağladığını varsayalım. Korunan varlığın 100.000 TL nominal değerli 6 ayda bir %8 kupon ödemeli ve vadesine 2 yıl kalmış bir tahvil olduğunu düşünürsek, kredi temerrüt swabında koruma sağlayan bankanın genel piyasa riski için sermaye hesaplaması 17 nci maddenin ikinci fıkrasının (b) bendi uyarınca ancak sağladığı koruma karşılığında dönemsel

ödemeler tahsil etmesi durumunda gerekecektir. Bankanın sağladığı koruma karşılığında vade süresince her 6 ayda bir 500 TL tahsil ettiğini varsayarsak bankanın aşağıda açıklanan şekilde bir devlet tahviline sahip olduğu varsayılır ve banka söz konusu menkul değerin bugünkü değerini vade merdiveninde kredi türevlerine ilişkin bir satır açarak 1-2 yıl vade dilimine yazacaktır:

Uzun pozisyon:

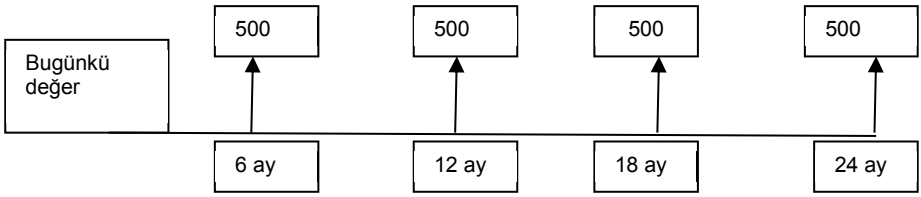

Verilen örnek için yapılacak spesifik risk hesaplaması, yine 17 nci maddenin ikinci fıkrasının (b) bendi uyarınca uzun pozisyonda olunduğu varsayılan Hazine bonosu üzerinden gerçekleştirilir. Söz konusu hesaplamaların nasıl yapılacağı 13 üncü madde kapsamında spesifik riske ilişkin verilen örneklerde açıklanmıştır.

18 inci madde uyarınca koruma alıcısı olan bankaca üstlenilen pozisyonlar, koruma sağlayan bankanın sahip olduğu pozisyonların tam tersidir. Yani, koruma alıcısı banka vade merdivenini hazırlarken yukarıda verilen farazi devlet tahvilinde kısa pozisyonda olduğunu ve spesifik risk hesaplamaları yaparken ise yine aynı varlıkta kısa pozisyonda olduğunu varsayacaktır.

c) Krediye bağlı tahvil: Krediye bağlı bir tahvile ilişkin genel piyasa riski hesaplanmasında korunan varlığın, bir ya da birden fazla kuruluşa ait olması herhangi bir farklılığa yol açmamakta, hesaplama krediye bağlı tahvil baz alınarak yapılmaktadır. Korunan varlığın birden fazla kuruluşa ait olması 17 nci maddenin ikinci fıkrasının (ç) bendi uyarınca sadece spesifik risk hesaplaması açısından farklılığa yol açacaktır.

Örneğin Türkiye'de kurulu bir bankanın, yabancı bir bankanın T.C. Hazine'sinin borçlanma aracına dayalı çıkarmış olduğu bir krediye bağlı tahvili aldığını yani koruma sağlayıcısı (koruma satan taraf) olduğunu varsayarsak, Türkiye'de kurulu banka bahsi geçen krediye bağlı tahvile ilişkin faiz oranı riskini vade merdiveninde uzun pozisyon olarak dikkate alacaktır. Adı geçen hesaplama aynen menkul değerler cüzdanı başlığı altında verilen örnekler gibi gerçekleştirilecek yalnız hesaplanan değer vade merdiveninde kredi türevi için açılacak olan satıra yazılacaktır. Benzer

şekilde söz konusu krediye bağlı tahvil için ihraççının kredibilitesine bağlı olarak, spesifik risk de hesaplanacaktır. Buna ilaveten 17 nci maddenin ikinci fıkrasının (c) bendi uyarınca korunan varlık için de bu varlıkta uzun pozisyon alındığı düşünülerek spesifik risk hesaplacaktır. Koruma alan taraf ise 18 inci madde uyarınca ihraç ettiği krediye bağlı tahviller nedeniyle genel piyasa riski hesaplamazken, elinde bulundurduğu korunan varlıklar (varlıkların alım satım amaçlı olduğu varsayıldığında) için genel piyasa riski hesaplamaya devam edecektir.

17 nci maddenin ikinci fıkrasının (ç) bendi uyarınca birden fazla referans kuruluşa oransal koruma sağlanması durumunda korunan varlık üzerinden spesifik risk hesaplaması yapılırken bu varlığın oransal olarak koruma sağlanan taraflarca ihraç edildiği düşünülür. Yani yukarıdaki örnekte korunan tahvili T.C. Hazinesi, TOKİ ile birlikte (%50'şer payla) ihraç etmiş olsaydı, hem krediye bağlı tahvil için hem de T.C. Hazinesi ve TOKİ tarafından ihraç edilmiş olan korumaya konu tahvil için spesifik risk hesaplanması gerekecektir. Diğer taraftan koruma bir ihraççının ihraç ettiği birden fazla varlığın herhangi birine sağlanıyorsa spesifik risk hesaplamasında bu varlıklardan en çok sermaye gerektireni dikkate alınır.

17 nci maddenin üçüncü fıkrası aynı maddenin ikinci fıkrasının (c) ve (ç) bentlerine ilişkin bir istisna getirmektedir. Söz konusu hüküm gereği her iki fıkra için de verilmiş olan örneklerde yer alan krediye bağlı tahvillerin dış derecelendirme notunun bulunması ve nitelikli borç şartlarını sağlaması halinde sadece söz konusu tahvillerin spesifik riskine ilişkin bir pozisyon oluşturulacaktır. Burada korunan varlık için normalde hesaplanması gereken spesifik riske bir muafiyet getirilmesinin nedeni, söz konusu krediye bağlı tahvilin nitelikli olabilmesinin ancak korumaya konu varlığın yüksek kaliteli bir varlık olması durumunda gerçekleşmesidir.

17 nci maddenin ikinci fıkrasının (d) bendini örneklendirmek amacıyla korumanın T.C. Hazinesinin bonosundan, TOKİ'nin tahvilinden ve Karayolları Genel Müdürlüğü'nün gelirine endeksli senetten oluşan bir havuza sağlandığını ve bunların birinde ödeme şartının gerçekleşmesinin ödemeyi tetiklediğini varsayarsak koruma sağlayan tarafın söz konusu varlıkların tümü için spesifik risk hesaplaması gerekecektir. Sermaye yükümlülüğü koruma kapsamında ödenecek tutarla sınırlıdır. 17 nci maddenin ikinci fıkrasının (e) bendi uyarınca eğer bahsi geçen havuzda gerçekleşecek ikinci temerrüt ödemeyi tetikleyecekse en düşük spesifik riske sahip olan varlık için spesifik risk hesaplanmaz. Ancak bu noktada şunu belirtmek gerekir ki; her ne kadar 17 nci maddenin ikinci fıkrasının (d) ve (e) bentlerini açıklamak amacıyla verilen örnekler krediye bağlı tahvile ilişkin ise de söz konusu bentler tüm kredi türevleri ile ilgilidir.

17 nci maddenin dördüncü fıkrası aynı maddenin ikinci fıkrasının (b), (d) ve (e) bentlerine ilişkin bir istisna getirmektedir. Söz konusu hüküm gereği

kredi türevinin dış derecelendirme notunun bulunması ve nitelikli borç şartlarını sağlaması halinde, sadece kredi türevinin derecelendirme notunu yansıtan genel piyasa riskine konu varsayımsal bir finansal aracın spesifik riskine ilişkin bir pozisyon oluşturulacaktır. Burada korunan varlık için normalde hesaplanması gereken spesifik riske bir muafiyet getirilmesinin nedeni, söz konusu kredi türevinin nitelikli olabilmesinin ancak korumaya konu varlığın yüksek kaliteli bir varlık olması durumunda gerçekleşmesidir. Örneğin Türkiye'de kurulu bir bankanın yabancı bir bankanın, T.C. Hazinesinin bonosundan, TOKİ'nin tahvilinden ve Karayolları Genel Müdürlüğü'nün gelirine endeksli senetten oluşan bir varlık havuzuna dayalı çıkardığı krediye bağlı tahvili aldığını yani koruma sağlayıcısı olduğunu ve ödeme şartının sayılan varlıklardan birinde gerçekleşecek temerrüde bağlı olduğunu varsayarsak, bu krediye bağlı tahvilin bir nitelikli araç olması durumunda sadece bu tahvilin spesifik riski için sermaye hesaplanacaktır.

18 inci madde hükümleri daha önce anlatılan bölümlerde genel olarak açıklanmış olmakla beraber daha önce değinilmeyen hükümler hakkında bazı açıklamalar bu paragrafta yapılacaktır. "Belirli bir tarihte koruma alana başlangıçta uygulanan faiz/primde önceden belirlenmiş bir miktarda artış olmasına bağlı olarak korumadan cayma hakkı veren bir opsiyonu içeren kredi türev sözleşmelerinde opsiyonun kullanılabilme tarihi korumanın vadesi olarak dikkate alınır." hükmü koruma alan tarafın, satın almış olduğu korumanın vadesini ilave prim ödeyerek uzatma hakkına sahip olduğu duruma ilişkindir. Örneğin 3 yıl vadeli T.C. Hazine tahvillerine sahip olan yabancı bir bankanın bir Türk bankasından 1 yıl vadeli kredi temerrüt swabı satın alması ve koruma alan tarafın 1 yıl sonra primlerde yapılacak bir artışla kredi temerrüt swabının vadesini uzatma opsiyonuna sahip olması durumunda korumanın vadesi 1 yıl olarak dikkate alınacaktır. "…n inci temerrüt olayına bağlı olarak ödeme şartının gerçekleştiği kredi türevlerinde, koruma alan taraflar, n-1 sözleşme konusu varlığa (en düşük spesifik risk yükümlülüğü doğuran n-1 varlık) ilişkin spesifik riski mahsup edebilirler." hükmü ise daha önce örneklendirilerek açıklanan 17 nci maddenin ikinci fıkrasının (e) bendinde yer alan ve n'in 2 olduğu durumun genelleştirilmiş halidir. Sonuç olarak bahsi geçen n-1 adet varlık için spesifik risk hesaplanması gerekmeyecektir.

2.2.4. Kur Riskinin Hesaplanması

Tablo 42: Madde 19

Kur riski için sermaye yükümlülüğünün standart metot ile hesaplanması **Madde 19-** (1) Bankalar, tüm döviz varlıkları ve yükümlülükleri ile kur riski içeren türev finansal araçları üzerinden kur riski için sermaye yükümlülüğü hesaplamak zorundadırlar. Özkaynak hesaplamasında sermayeden indirilen yabancı para varlıklara ilişkin kur riski için sermaye yükümlülüğü hesaplanmaz.

(2) Sermaye yükümlülüğünün hesaplanması amacıyla her bir döviz cinsinin Türk Lirası karşılıkları itibarıyla aktif ve pasif hesaplarda bulunan tüm döviz varlık ve yükümlülüklere ilişkin net pozisyon, döviz cinsinden cayılamaz nitelikli gayrinakdi krediler ve taahhütlere ilişkin net pozisyon ve türev finansal araçlara ilişkin net pozisyon bulunur. Her bir döviz cinsi için hesaplanan net kısa pozisyonlar ve net uzun pozisyonlar ayrı ayrı toplanır ve bunlardan mutlak değer olarak büyük olanı mutlak değer olarak net altın pozisyonu ve 5 inci fıkra uyarınca altın gibi dikkate alınması durumunda mutlak değer olarak net KYK pozisyonu toplamı üzerinden yüzde sekiz oranında sermaye yükümlülüğü hesaplanır.

(3) Döviz cinsinden cayılamaz nitelikli gayrinakdi kredilere ilişkin net pozisyonun sermaye yükümlülüğü hesaplamasına dahil edilmesinde, henüz nakde dönüşmemiş yükümlülüğe ilişkin alacak hakkının, gayrinakdi krediyle aynı para cinsinden olması durumunda alacak tutarı, uzun pozisyon olarak dikkate alınır. Bununla beraber alacak hakkının farklı döviz cinsinden olması halinde alacak tutarı kendi döviz cinsinden uzun pozisyon olarak döviz varlıkları arasında gösterilir. Gayrinakdi kredilere ilişkin alacağın uzun pozisyon olarak dikkate alınmasında, alacak hakkının belgelenmesi ya da teminat altına alınmış olması esastır.

(4) Gayrinakdi kredi borçlusunun kredi değerliliği ve ödeme yeteneği Bankalarca Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik çerçevesinde belirlenir. Bu şekilde yapılan değerlendirme sonucunda net pozisyon hesaplamasında kullanılacak uzun pozisyon, gayrinakdi kredi müşterisinden doğacak alacak tutarından, varsa pasif hesaplar içerisinde kendisi için ayrılan özel karşılık tutarının çıkarılması ile bulunur.

(5) KYK'larla ilgili pozisyonlara ilişkin net pozisyonun sermaye yükümlülüğü hesaplamasına dahil edilmesinde, bu kuruluşların gerçek döviz pozisyonları dikkate alınmalıdır. Raporlamanın doğruluğunun garanti edildiği durumlarda, bankalar, KYK'lardaki döviz pozisyonları hakkında üçüncü tarafların raporlamasını esas alabilir. Bankanın bir KYK'daki döviz pozisyonları hakkında bilgi sahibi olmaması durumunda, KYK'nın o KYK'nın görev tanımında izin verilen azami sınıra kadar dövize yatırım yaptığı varsayılır. Bu durumda, bankalar, alım satım hesaplarıyla ilgili kur riski için sermaye yükümlülüğünün hesaplanmasında, KYK aracılığıyla yatırım yapılan kaldıraçlı pozisyonlardan kaynaklanabilecek azami dolaylı riski dikkate alır. Bu hesaplama, KYK'da tutulan pozisyonun yatırımın görev tanımından kaynaklanan, KYK'ya konu yatırım kalemlerine ilişkin azami risk tutarıyla orantılı olarak artırılması suretiyle yapılır. KYK için varsayımsal olarak hesaplanan döviz pozisyonu ayrı bir para birimi olarak işlem görür ve bu para birimi için hesaplanacak kur riski yükümlülüğü, altın için yapılan hesaplama yöntemiyle aynı şekilde bulunur. Ancak KYK'nın yatırım talimatının elde edilebilir olması halinde, toplam uzun pozisyonlar tutarı toplam uzun açık döviz pozisyonları tutarına ve toplam kısa pozisyonlar tutarı da toplam kısa açık döviz pozisyonları tutarına ilave edilebilir.

Hesaplama öncesinde bu pozisyonlar arasında netleştirme yapılamaz. (6) Dövize endeksli varlık ve yükümlülükler, net pozisyon hesaplanmasında izlendikleri hesaba bakılmaksızın endekslendikleri döviz cinsinden döviz varlık ve yükümlülükleri olarak gösterilirler.

(7) Bankalar;

a) İkinci fıkra uyarınca yüzde sekiz oranı uygulanacak net döviz, net altın ve KYK pozisyonları toplamı özkaynakların yüzde ikisini,

b) Döviz, altın ve KYK pozisyonlarının tümü dahil, netleştirilmemiş uzun pozisyonlar toplam tutarı ile netleştirilmemiş kısa pozisyonlar toplam tutarından mutlak değer olarak büyük olanın özkaynağının yüzde yüzünü, geçmemesi kaydıyla, bu oranların sağlandığı döneme ilişkin olarak kur riski için sermaye yükümlülüğü hesaplamayabilirler.

(8) Özkaynak tutarını geçmemek ve takip edildiği dövizdeki net uzun pozisyonu aşmamak üzere, döviz ve dövize endeksli varlıklar bileşimini içeren yapısal uzun pozisyon tutarı bu Yönetmelikle getirilen kur riski için sermaye yükümlülüğünden muaftır. Söz konusu yapısal uzun pozisyonu oluşturan döviz ve dövize endeksli varlıklar için sermaye yükümlülüğü hesaplanmaz.

(9) Yapısal pozisyon kapsamına girebilecek döviz ve dövize endeksli varlıklar, yapısal pozisyon sayılmanın gerektirdiği nitelikler ve yapısal pozisyona tanınan sermaye yükümlülüğü muafiyetinden yararlanma koşulları Kurulca belirlenir.

Kur riski için sermaye yükümlülüğü hesaplanması kapsamında, döviz kurlarında meydana gelebilecek değişiklikler sebebiyle bankaların tüm döviz varlık ve yükümlülüklerinden dolayı maruz kalabileceği riskin büyüklüğü hesaplanmaktadır. Kur riski için sermaye yükümlülüğü hesaplaması her bir para birimi üzerinden yapılmakta olup, buradaki yapı Yabancı Para Net Genel Pozisyonu (YPNGP)/Özkaynak hesaplamasından farklılık arz etmektedir. YPNGP Yönetmeliği'nde[62] tüm para birimlerinin TL karşılıklarının net pozisyonu tutarının özkaynaklara oranı üzerinden bir sınırlama söz konusu olup, münferit para birimlerinde taşınan pozisyonun önemi bulunmamaktadır. Bankanın YPNGP/Özkaynak oranı %0 olsa bile kur riski taşıması sözkonusu olabilmektedir.

Kur riski için hesaplanan sermaye yükümlülüğü sadece alım satım hesaplarındaki pozisyonlar için olmayıp, birinci fıkra uyarınca tüm bilanço pozisyonlarını kapsamaktadır. Bu durumun tek istisnası yine aynı fıkrada belirtildiği üzere özkaynaklar hesaplamasında sermayeden indirilen yabancı para varlıklara ilişkin olarak kur riskinin hesaplanmamasıdır. İkinci fıkrada genel hesaplama yöntemi verilen kur riski hesaplaması aşağıda aşama aşama anlatılmaktadır.

[62] 01.11.2006 tarih ve 26333 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Yabancı Para Net Genel Pozisyon/Özkaynak Standart Oranının Bankalarca Konsolide Ve Konsolide Olmayan Bazda Hesaplanması Ve Uygulanması Hakkında Yönetmelik

Aşama-1: Tüm döviz varlık ve yükümlülüklerin hesaplama tablosuna yerleştirilmesi

Kur riski için sermaye yükümlülüğü hesaplanırken her bir para birimi için

- Tüm döviz varlık ve yükümlülüklere,
- Vadeli dövize,
- Döviz cinsinden cayılamaz nitelikli gayrinakdi krediler ve taahhütlere,
- Opsiyonların delta eşdeğerlerine

ilişkin uzun ve kısa pozisyonlar mutlak değer olarak Tablo 43'e yerleştirilir.

Tablo 43: Uzun ve Kısa Pozisyonların Mutlak Değer Olarak Yerleştirilmesi

Açıklama	Bilanço İçi (U1)	Bilanço Dışı Vadeli İşlemler (U2)	Gayrinakdi Krediler (U3)	Opsiyon Delta-Eşdeğeri (U4)	Toplam Uzun Pozisyon (U=U1+U2+U3+U4)	Bilanço İçi (K1)	Bilanço Dışı Vadeli İşlemler (K2)	Gayrinakdi Krediler (K3)	Opsiyon Delta-Eşdeğeri (K4)	Toplam Uzun Pozisyon (K=K1+K2+K3+K4)	Net Pozisyon (U-K)	Sermayeden İndirilecek Değerlere İlişkin Tutar	Yapısal Pozisyon Tutarı
Toplam	44.874.666	8.111.935	11.427.727	1.607.059		41.896.889	11.219.251	11.427.727	1.534.266				
USD	29.307.203	5.136.818	6.776.612	1.074.920		26.908.784	7.798.909	6.925.355	1.010.426				
EUR	15.130.253	2.507.575	4.365.879	383.253		14.488.403	3.020.658	4.221.511	381.976				
AUD	1.914	0	0	0		2.745	0	0	0				
DKK	3.948	0	2.050	0		2.482	137	2.050	0				
SEK	1.062	13.810	5.627	0		7.452	7.052	7.177	0				
CHF	182.338	80.010	31.430	0		60.722	203.020	28.373	0				
CAD	896	9.171	1.921	0		8.730	1.528	396	0				
NOK	3.686	9.663	319	0		12.468	0	319	0				
GBP	83.426	291.658	14.017	8.975		358.869	11.911	18.771	9.068				
SAR	809	4.509	3.133	0		317	5.674	853	0				
JPY	29.890	44.294	223.808	139.911		45.436	30.904	219.991	132.796				
ROL	125.968	14.427	0	0		2	139.458	0	0				
RUB	3.066	0	0	0		479	0	0	0				
LYD	0	0	2.931	0		0	0	2.931	0				
KWD	207	0	0	0		0	0	0	0				

Aşama-2: Toplam uzun ve kısa pozisyonların hesaplanması

Her bir döviz cinsi bazında uzun ve kısa pozisyonlar ayrı ayrı toplanarak Toplam Uzun Pozisyon (U=U1+U2+U3+U4) ve Toplam Kısa Pozisyon (K=K1+K2+K3 +K4) bulunur (Tablo 44).

Tablo 44: Toplam Uzun ve Toplam Kısa Pozisyonların Hesaplanması

Açıklama	Bilanço İçi (U1)	Bilanço Dışı Vadeli İşlemler (U2)	Gayrinakdi Krediler (U3)	Opsiyon Delta-Eşdeğeri (U4)	Toplam Uzun Pozisyon (U=U1+U2 +U3+U4)	Bilanço İçi (K1)	Bilanço Dışı Vadeli İşlemler (K2)	Gayrinakdi Krediler (K3)	Opsiyon Delta-Eşdeğeri (K4)	Toplam Uzun Pozisyon (K=K1+K2 +K3+K4)	Net Pozisyon (U-K)	Sermayeden İndirilecek Değerlere İlişkin Tutar	Yapısal Pozisyon Tutarı
Toplam	44.874.666	8.111.935	11.427.727	1.607.059		41.896.889	11.219.251	11.427.727	1.534.266				
USD	29.307.203	5.136.818	6.776.612	1.074.920		26.908.784	7.798.909	6.925.355	1.010.426				
EUR	15.130.253	2.507.575	4.365.879	383.253		14.488.403	3.020.658	4.221.511	381.976				
AUD	1.914	0	0	0		2.745	0	0	0				
DKK	3.948	0	2.050	0		2.482	137	2.050	0				
SEK	1.062	13.810	5.627	0		7.452	7.052	7.177	0				
CHF	182.338	80.010	31.430	0		60.722	203.020	28.373	0				
CAD	896	9.171	1.921	0		8.730	1.528	396	0				
NOK	3.686	9.663	319	0		12.468	0	319	0				
GBP	83.426	291.658	14.017	8.975		358.869	11.911	18.771	9.068				
SAR	809	4.509	3.133	0		317	5.674	853	0				
JPY	29.890	44.294	223.808	139.911		45.436	30.904	219.991	132.796				
ROL	125.968	14.427	0	0		2	139.458	0	0				
RUB	3.066	0	0	0		479	0	0	0				
LYD	0	0	2.931	0		0	0	2.931	0				
KWD	207	0	0	0		0	0	0	0				

Aşama-3: Net pozisyonların hesaplanması

Her bir döviz cinsi bazında uzun pozisyonlar toplamından kısa pozisyonlar toplamı çıkarılarak Net Pozisyonlar (U-K) hesaplanır (Tablo 45).

Tablo 45: Net Pozisyonların Hesaplanması

Açıklama	Bilanço İçi (U1)	Bilanço Dışı Vadeli İşlemler (U2)	Gayrinakdi Krediler (U3)	Opsiyon Delta-Eşdeğeri (U4)	Toplam Uzun Pozisyon (U=U1+U2 +U3+U4)	Bilanço İçi (K1)	Bilanço Dışı Vadeli İşlemler (K2)	Gayrinakdi Krediler (K3)	Opsiyon Delta-Eşdeğeri (K4)	Toplam Uzun Pozisyon (K=K1+K2 +K3+K4)	Net Pozisyon (U-K)	Sermayeden İndirilecek Değerlere İlişkin Tutar	Yapısal Pozisyon Tutarı
Toplam	44.874.666	8.111.935	11.427.727	1.607.059	66.021.387	41.896.889	11.219.251	11.427.727	1.534.266	66.078.133			
USD	29.307.203	5.136.818	6.776.612	1.074.920	42.295.553	26.908.784	7.798.909	6.925.355	1.010.426	42.643.474			
EUR	15.130.253	2.507.575	4.365.879	383.253	22.386.960	14.488.403	3.020.658	4.221.511	381.976	22.112.548			
AUD	1.914	0	0	0	1.914	2.745	0	0	0	2.745			
DKK	3.948	0	2.050	0	5.998	2.482	137	2.050	0	4.669			
SEK	1.062	13.810	5.627	0	20.499	7.452	7.052	7.177	0	21.681			
CHF	182.338	80.010	31.430	0	293.778	60.722	203.020	28.373	0	292.115			
CAD	896	9.171	1.921	0	11.988	8.730	1.528	396	0	10.654			
NOK	3.686	9.663	319	0	13.668	12.468	0	319	0	12.787			
GBP	83.426	291.658	14.017	8.975	398.076	358.869	11.911	18.771	9.068	398.619			
SAR	809	4.509	3.133	0	8.451	317	5.674	853	0	6.844			
JPY	29.890	44.294	223.808	139.911	437.903	45.436	30.904	219.991	132.796	429.127			
ROL	125.968	14.427	0	0	140.395	2	139.458	0	0	139.460			
RUB	3.066	0	0	0	3.066	479	0	0	0	479			
LYD	0	0	2.931	0	2.931	0	0	2.931	0	2.931			
KWD	207	0	0	0	207	0	0	0	0	0			

Aşama-4: Net uzun ve net kısa pozisyonların kendi aralarında toplanması

Döviz cinsi bazında net pozisyonlar bulunduktan sonra Tablo 46'da gösterildiği üzere pozitif işarete sahip olan tutarlar toplanarak "Net Uzun Pozisyonlar Toplamı", negatif işarete sahip olan tutarlar toplanarak "Net Kısa Pozisyonlar Toplamı" olarak elde edilir. Net uzun ve net kısa pozisyonlar toplamından mutlak değerce büyük olanı bulunur ve

*Tablo 47*de yer alan Net Pozisyon (U-K) sütununun 3 numaralı satırına yazılır.

Tablo 46: Net Uzun ve Net Kısa Pozisyonların Toplanması

Açıklama	Net Pozisyon (U-K)	**Net Uzun Pozisyonlar Toplamı**	**Net Kısa Pozisyonlar Toplamı**
Toplam	-56.746	293.731	-350.477
USD	-347.921		-347.921
EUR	274.412	274.412	
AUD	-831		-831
DKK	1.329	1.329	
SEK	-1.182		-1.182
CHF	1.663	1.663	
CAD	1.334	1.334	
NOK	881	881	
GBP	-543		-543
SAR	1.607	1.607	
JPY	8.776	8.776	
ROL	935	935	
RUB	2.587	2.587	
LYD	0		
KWD	207	207	

Tablo 47: Toplam Uzun ve Toplam Kısa Pozisyonların Mutlak Değerce Büyük Olanının Tabloya Yazılması

Sıra No	Açıklama	Bilanço İçi (U1)	Bilanço Dışı Vadeli İşlemler (U2)	Gayrinakdi Krediler (U3)	Opsiyon Delta-Eşdeğeri (U4)	Toplam Uzun Pozisyon (U=U1+U2 +U3+U4)	Bilanço İçi (K1)	Bilanço Dışı Vadeli İşlemler (K2)	Gayrinakdi Krediler (K3)	Opsiyon Delta-Eşdeğeri (K4)	Toplam Uzun Pozisyon (K=K1+K2 +K3+K4)	Net Pozisyon (U-K)	Sermayeden İndirilecek Değerlere İlişkin Tutar	Yapısal Pozisyon Tutarı
1	Uzun Net Pozisyonlar Toplamı											293.731		
2	Kısa Net Pozisyonlar Toplamı											350.477		
3	Uzun ve Kısa Pozisyonlar Toplamından Büyük Olanı											350.477		
4	Ana Sermaye ve Sermayeden İndirilecek Değerlere İlişkin İstisna													
5	Yapısal Pozisyona İlişkin İstisna													
6	Altın Pozisyonu													
7	KYK Döviz Pozisyonu													
8	Altına Dayalı Opsiyon Delta-Eşdeğeri													
9	Netleşmemiş Pozisyon Toplamından Büyük Olanı													
10	Özkaynaklar													
11	Netleşmemiş Pozisyon Toplamları Farkı / Özkaynaklar													
12	Sermaye Yükümlülüğüne Esas Tutar													
13	Sermaye Yükümlülüğü (12. Sıra x %8)													

Aşama-5: Yapısal pozisyon, altın pozisyonu ve KYK pozisyonunun dikkate alınması

- Ana sermayeden ve sermayeden indirilecek değerlere ilişkin kur riski hesaplanmayan tutar ve yapısal pozisyona ilişkin istisna tutulan tutar ile net altın ve varsa KYK döviz pozisyonu[63]

[63] KYK döviz pozisyonu satırı, bankanın KYK'daki döviz pozisyonları hakkında detaylı bilgi bulunmadığı durumlarda varsayımsal olarak hesaplanan döviz pozisyonunu ayrı bir para birimi ilave etmek üzere kullanılır. Ancak KYK'nın döviz yatırım bilgisinin elde edilebildiği durumlarda ise KYK'nın döviz pozisyonları ilgili oldukları döviz pozisyonlarına dahil edilecek olup, 7 inci satır kullanılmayacaktır.

- Tablo 48'e yazılır.
- Net uzun ve net kısa pozisyonlar toplamının büyük olanından, ana sermayeden ve sermayeden indirilecek değerlere ilişkin kur riski hesaplanmayan tutar ile yapısal pozisyona ilişkin istisna tutulan tutar düşüldükten sonra kalan tutar (Satır 3–Satır 4-Satır 5) ile mutlak değer olarak net altın pozisyonu (Satır 6), KYK döviz pozisyonu (Satır 7) ve Altına dayalı opsiyon delta eşdeğeri (Satır 8) toplamı bulunarak
- Tablo 48'in Satır 12'sine yazılır ve bu tutar üzerinden %8 oranında sermaye gereksinimi hesaplanarak Satır 13'e yazılır. Satır 13'e yazılan değer bankanın kur riskine ilişkin sermaye yükümlülüğüdür.

Tablo 48: Kur Riski İçin Nihai Sermaye Yükümlülüğünün Hesaplanması

Sıra No	Açıklama	Bilanço İçi (U1)	Bilanço Dışı Vadeli İşlemler (U2)	Gayrinakdi Krediler (U3)	Opsiyon Delta-Eşdeğeri (U4)	Toplam Uzun Pozisyon (U=U1+U2+U3+U4)	Bilanço İçi (K1)	Bilanço Dışı Vadeli İşlemler (K2)	Gayrinakdi Krediler (K3)	Opsiyon Delta-Eşdeğeri (K4)	Toplam Uzun Pozisyon (K=K1+K2+K3+K4)	Net Pozisyon (U-K)	Sermayeden İndirilecek Değerlere İlişkin Tutar	Yapısal Pozisyon Tutarı
1	Uzun Net Pozisyonlar Toplamı											293.731		
2	Kısa Net Pozisyonlar Toplamı											350.477		
3	Uzun ve Kısa Pozisyonlar Toplamından Büyük Olanı											350.477		
4	Ana Sermaye ve Sermayeden İndirilecek Değerlere İlişkin İstisna											0		
5	Yapısal Pozisyona İlişkin İstisna											0		
6	Altın Pozisyonu											-14.898		
7	KYK Döviz Pozisyonu											0		
8	Altına Dayalı Opsiyon Delta Eşdeğeri											0		
9	Netleşmemiş Pozisyon Toplamından Büyük Olanı											66.078.133		
10	Özkaynaklar											16.839.261		
11	Netleşmemiş Pozisyon Toplamları Farkı / Özkaynaklar											0		
12	Sermaye Yükümlülüğüne Esas Tutar											365.375		
13	Sermaye Yükümlülüğü (12. Sıra x %8)											29.230		
14	Toplam	44.874.666	8.111.935	11.427.727	1.607.059	66.021.387	41.896.889	11.219.251	11.427.727	1.534.266	66.078.133		12.190	

(7) Bankalar;
a) İkinci fıkra uyarınca yüzde sekiz oranı uygulanacak net döviz, net altın ve KYK pozisyonları toplamı özkaynakların yüzde ikisini,
b) Döviz, altın ve KYK pozisyonlarının tümü dahil, netleştirilmemiş uzun pozisyonlar toplam tutarı ile netleştirilmemiş kısa pozisyonlar toplam tutarından mutlak değer olarak büyük olanın özkaynağının yüzde yüzünü,
geçmemesi kaydıyla, bu oranların sağlandığı döneme ilişkin olarak kur riski için sermaye yükümlülüğü hesaplamayabilirler.

Yukarıdaki (a) bendinin ifade ettiği husus
Tablo *48*'in satırları cinsinden şu şekilde belirtilebilir;

[(|Satır 1| - |Satır 2| + |Satır 6| + |Satır 7| + |Satır 8|) / Satır 10] <= % 2

şartı sağlanmalıdır.

Yukarıdaki (b) bendinin ifade ettiği husus
Tablo *48*'in satırları cinsinden şu şekilde belirtilebilir;

|Satır 9| / Satır 10 <= % 100

şartı sağlanmalıdır.

Yukarıdaki iki şart aynı anda temin edildiğinde ilgili döneme ilişkin olarak kur riski için sermaye yükümlülüğü hesaplanmayacaktır.

(3) Döviz cinsinden cayılamaz nitelikli gayrinakdi kredilere ilişkin net pozisyonun sermaye yükümlülüğü hesaplamasına dahil edilmesinde, henüz nakde dönüşmemiş yükümlülüğe ilişkin alacak hakkının, gayrinakdi krediyle aynı para cinsinden olması durumunda alacak tutarı, uzun pozisyon olarak dikkate alınır. Bununla beraber alacak hakkının farklı döviz cinsinden olması halinde alacak tutarı kendi döviz cinsinden uzun pozisyon olarak döviz varlıkları arasında gösterilir. Gayrinakdi kredilere ilişkin alacağın uzun pozisyon olarak dikkate alınmasında, alacak hakkının belgelenmesi ya da teminat altına alınmış olması esastır.

Örneğin İngiltere'de mukim bir B firmasınca talep edilen teminat mektubu için ülkemizde yerleşik A firması yine Türkiye'de faaliyet gösteren X

bankasına başvurmuştur. Anılan teminat mektubunun YP (Sterlin) cinsinden düzenlenmesi ve mektubun tazmin olması halinde X bankasının A firmasından olan alacağının da YP (Sterlin) cinsinden olması durumunda; teminat mektubu nedeniyle hem YP varlıklara hem de YP yükümlülüklere aynı tutar yazılacaktır. Böylelikle gayrinakdi kredi nedeniyle aynı para birimi için bir uzun (teminat mektubunun tazmin olması durumunda tahsil edileceği öngörülen şarta bağlı alacak tutarı), bir de kısa (teminat mektubunun tazmin olması durumunda üçüncü tarafa ödenecek tutar) pozisyon ortaya çıkmış olacaktır. Teminat mektubunun tazmin olması durumunda A firmasından olan alacağın sterlin yerine dolar cinsinden olması durumundaysa, sterline ait YP yükümlülüklerde kısa; dolara ait YP varlıklarda uzun pozisyon ortaya çıkmış olacaktır. Gayrinakdi kredilere ilişkin alacağın uzun pozisyon olarak dikkate alınmasında, alacak hakkının belgelenmesi ya da teminat altına alınmış olması da gerekmektedir.

(4) Gayrinakdi kredi borçlusunun kredi değerliliği ve ödeme yeteneği Bankalarca Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik çerçevesinde belirlenir. Bu şekilde yapılan değerlendirme sonucunda net pozisyon hesaplamasında kullanılacak uzun pozisyon, gayrinakdi kredi müşterisinden doğacak alacak tutarından, varsa pasif hesaplar içerisinde kendisi için ayrılan özel karşılık tutarının çıkarılması ile bulunur.

Örneğin 1.000.000 USD (1 USD=1,5 TL) değerinde bir gayrinakdi kredi için %20 oranında özel karşılık ayrıldığı varsayıldığında, bu gayrinakdi kredi için kur riski sermaye yükümlülüğünde dikkate alınacak tutar [(1.000.000*1,5)-(1.000.000*1,5*20%)] = 1.200.000 TL olacaktır.

(5) KYK'larla ilgili pozisyonlara ilişkin net pozisyonun sermaye yükümlülüğü hesaplamasına dahil edilmesinde, bu kuruluşların gerçek döviz pozisyonları dikkate alınmalıdır. Raporlamanın doğruluğunun garanti edildiği durumlarda, bankalar, KYK'lardaki döviz pozisyonları hakkında üçüncü tarafların raporlamasını esas alabilir. Bankanın bir KYK'daki döviz pozisyonları hakkında bilgi sahibi olmaması durumunda, KYK'nın o KYK'nın görev tanımında izin verilen azami sınıra kadar dövize yatırım yaptığı varsayılır. Bu durumda, bankalar, alım satım hesaplarıyla ilgili kur riski için sermaye yükümlülüğünün hesaplanmasında, KYK aracılığıyla yatırım yapılan kaldıraçlı pozisyonlardan kaynaklanabilecek azami dolaylı riski dikkate alır.

Bu hesaplama, KYK'da tutulan pozisyonun yatırımın görev tanımından kaynaklanan, KYK'ya konu yatırım kalemlerine ilişkin azami risk tutarıyla orantılı olarak artırılması suretiyle yapılır. KYK için varsayımsal olarak
hesaplanan döviz pozisyonu ayrı bir para birimi olarak işlem görür ve bu para birimi için hesaplanacak kur riski yükümlülüğü, altın için yapılan hesaplama yöntemiyle aynı şekilde bulunur. Ancak KYK'nın yatırım talimatının elde edilebilir olması halinde, toplam uzun pozisyonlar tutarı toplam uzun açık döviz pozisyonları tutarına ve toplam kısa pozisyonlar tutarı da toplam kısa açık döviz pozisyonları tutarına ilave edilebilir. Hesaplama öncesinde bu pozisyonlar arasında netleştirme yapılamaz.

Fıkra kapsamında 3 durum ve dolayısıyla 3 farklı hesaplama şekli ortaya çıkabilmektedir:

Durum-1: Birinci durum "gerçek döviz pozisyonun bilinmesi" halidir. Bu durumda KYK'nın döviz pozisyonları bankanın ilgili diğer döviz pozisyonlarına her bir para birimi için ayrı ayrı ilave edilecektir. Örneğin;

Bankanın KYK Dışı Döviz Pozisyonları

USD:	100 TL
EUR:	-60 TL
GBP:	120 TL

Bankanın KYK Pozisyonları

USD:	-60 TL
EUR:	40 TL
CHF:	50 TL

Bankanın KYK döviz pozisyonları her bir döviz cinsi için bankanın ilgili diğer pozisyonlarına ilave edilerek toplam döviz pozisyonları bulunacak ve bu bakiyeler üzerinden yukarıdaki örnek üzerinde ayrıntılı olarak anlatıldığı şekilde hesaplama (Tablo 45 yerine Tablo 50 kullanılarak) yapılacaktır.

Tablo 49: Pozisyonlara İlişkin Tablo

	Toplam Uzun Pozisyon	Toplam Kısa Pozisyon	Net Pozisyon
USD	100	60	40
EUR	40	60	-20
GBP	120	0	120
CHF	50	0	50

Durum-2: İkinci durum "Bankanın bir KYK'daki döviz pozisyonları hakkında bilgi sahibi olmaması" halidir. Bu durumda KYK'nın görev tanımında izin verilen azami sınıra kadar dövize yatırım yaptığı varsayılır. KYK için varsayımsal olarak hesaplanan döviz pozisyonu, altına yapılan yatırımlarla ilgili yönteme benzer şekilde, ayrı bir para birimi olarak işlem görür.

Örneğin bir banka tarafından satın alınan 1.000.000 TL'lik bir KYK yatırımının, gerçek döviz pozisyonları hakkında bilgi sahibi olunmaması ve fon içtüzüğüne göre en fazla %30'a kadar dövize yatırım yapabildiği durumda; bankaca KYK tarafından %30'luk sınıra kadar dövize yatırım yapıldığı varsayılarak kur riski için 1.000.000*%30*%8=24.000 TL sermaye yükümlülüğü hesaplanacaktır. Bu tutar kur riski için kullanılan hesaplama formunun KYK Döviz Pozisyonu satırının toplam uzun pozisyon satırına yazılır.

Durum-3: Üçüncü durum "Bankanın bir KYK'daki döviz pozisyonları hakkında bilgi sahibi olmadığı ancak KYK'nın yatırım talimatının elde edilebilir olması" halidir. Bu durumda bankanın bir KYK'daki toplam uzun pozisyonlar tutarı, bankanın toplam net uzun döviz pozisyonları tutarına ve toplam kısa pozisyonlar tutarı da, bankanın toplam net kısa döviz pozisyonları tutarına ilave edilerek hesaplama yapılır.

Tablo 50: Pozisyonlara İlişkin Tablo-2

	Net Pozisyon	Kısa Net Pozisyonlar	Uzun Net Pozisyonlar
USD	40		
EUR	-20		
GBP	120		
CHF	50		
Toplam		20	210

Bu tutarlar kur riski için kullanılan hesaplama formunun her bir döviz cinsi için açılan satırında uzun veya kısa pozisyon sütunlarından uygun olanına yazılır.

Tablo 51: Pozisyonlara İlişkin Tablo-3

	Toplam Kısa	Toplam Uzun
KYK Pozisyonu	70	50
Banka Pozisyonu	20	210
Toplam	90	260

Banka pozisyonlarına KYK pozisyonları ilave edildikten sonra kur riski için %8 oranında sermaye yükümlülüğü SYR Yönetmeliği'nin 19 uncu maddesinin ikinci fıkrası uyarınca kısa (90 TL) ve uzun (260 TL) pozisyondan mutlak değerce büyük olanı üzerinden (260 TL) hesaplanır (260*%8=20,8 TL).

Burada bir KYK'nın kur riski hesaplamasına konu edilecek olan uzun ve kısa pozisyonları hesaplanırken KYK'nın yatırım talimatında farklı döviz cinslerinden her biri için limitler belirlenmişse; her bir döviz cinsi için uzun ve kısa limitler kendi aralarında %100 oranına ulaşana kadar toplanır. Diğer bir ifadeyle uzun limitler toplamı ve kısa limitler toplamı ayrı ayrı %100 oranını geçerse aşan tutar dikkate alınmaz. Örneğin KYK'nın yatırım talimatında ABD Dolarına %40'a kadar uzun, Euro'ya ise %30'a kadar uzun yatırım yapılabileceği yazılmakta ise bu KYK'dan kaynaklanan uzun pozisyonlar toplamı, banka tarafından söz konusu KYK'ya yapılan yatırımın %70'i olarak dikkate alınır. Ancak KYK'nın yatırım talimatında ABD Dolarına %55'e kadar uzun, Euro'ya ise %80'e kadar uzun yatırım yapılabileceği yazılmakta ise bu KYK'dan kaynaklanan uzun pozisyonlar toplamı, banka tarafından söz konusu KYK'ya yapılan yatırımın %135'i değil %100'ü olarak dikkate alınır. Söz konusu hesaplama kısa pozisyonlar için de aynı şekilde geçerlidir.

(8) Özkaynak tutarını geçmemek ve takip edildiği dövizdeki net uzun pozisyonu aşmamak üzere, döviz ve dövize endeksli varlıklar bileşimini içeren yapısal uzun pozisyon tutarı bu Yönetmelikle getirilen kur riski için sermaye yükümlülüğünden muaftır. Söz konusu yapısal uzun pozisyonu oluşturan döviz ve dövize endeksli varlıklar için sermaye yükümlülüğü hesaplanmaz.

(9) Yapısal pozisyon kapsamına girebilecek döviz ve dövize endeksli varlıklar, yapısal pozisyon sayılmanın gerektirdiği nitelikler ve yapısal pozisyona tanınan sermaye yükümlülüğü muafiyetinden yararlanma koşulları Kurulca belirlenir.

Yapısal pozisyon; özkaynakların hızlı kur ve fiyat hareketleri nedeniyle aşınmasına karşı korunması amacıyla bulundurulan belirli niteliklere sahip döviz varlıkları ve dövize endeksli varlıklardır. Yapısal pozisyon uygulaması, ulusal paranın değer kaybettiği ülkelerde artırılan banka sermayelerinin dolaylı bir yolla dövize endekslenmesine imkan sağlayarak, sermaye yeterliliği rasyosunun seviyesinin korunması ve banka sermayelerinin artırılmasını teşvik etmeyi amaçlayan, denetim otoritesinden izin alınmak kaydıyla, belli nitelikleri haiz döviz ve dövize endeksli varlıkların kurlardaki, faiz oranlarındaki veya hisse fiyatlarındaki oynama nedeniyle değerlerinde meydana gelen artış veya azalışların dönem kar/zararı ile ilişkilendirilmeden doğrudan özkaynaklar altında tasnif edilecek bir fon hesabında izlenmesini ve aktifte alım satım hesapları dışında izlenecek bu varlıklar için kur riski (veya piyasa riski kapsamında faiz oranı riski veya hisse senedi pozisyon riski) sermaye yükümlülüğü hesaplanmamasını öngören bir düzenlemedir.[64] Konuya ilişkin olarak Yapısal Pozisyona İlişkin Tebliğ, 28 Haziran 2012 tarih ve 28337 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu konuya ilişkin ayrıntılı bilgiler söz konusu Tebliğ'de yer almaktadır. Sekizinci fıkrada bahsi geçen sermaye yükümlülüğü muafiyeti; yapısal pozisyon tutarının, özkaynak tutarını ve takip edildiği dövizdeki net uzun pozisyonunu aşmayan kısmı için geçerlidir.

2.2.5. Takas Riskinin Hesaplanması

Tablo 52: Madde 20

Takas riski için sermaye yükümlülüğünün standart metot ile hesaplanması

Madde 20- (1) Bankalar, teslim tarihinde kendilerine teslim edilmemiş menkul kıymet (repo, ters repo ve menkul kıymet ile emtia ödünç işlemlerine konu olanlar hariç olmak üzere), döviz veya emtianın sözleşmedeki fiyatının piyasa fiyatından düşük, teslim tarihinde teslim etmedikleri menkul kıymet, döviz veya emtianın sözleşmedeki fiyatının piyasa fiyatından yüksek olması halinde, söz konusu işlemin alım-satım hesaplarına ilişkin olup olmadığına bakmaksızın takas riski için sermaye yükümlülüğü hesaplamak zorundadır. Takas riski için sermaye yükümlülüğü, sözleşme fiyatı ile gerçeğe uygun değeri arasındaki farkın mutlak değerinin aşağıdaki tabloda yer alan vadeden sonraki iş günü sayısına göre belirlenmiş oranlardan uygun olanının çarpılması suretiyle bulunur. Gerçekleşmeyen işlemin vade tarihini

[64] ALTINTAŞ, M.Ayhan, Bankacılıkta Risk Yönetimi ve Sermaye Yeterliliği, Ankara: Turhan Kitabevi, 2006, s.223.

izleyen ilk dört günü bakımından takas riski için sermaye yükümlülüğü hesaplanmaz.

Vadeden Sonraki İş Günü Sayısı	*Oran (%)*
5 ile 15 gün arası	*8*
16 ile 30 gün arası	*50*
31 ile 45 gün arası	*75*
46 ve daha fazla gün	*100*

(2) Bir banka, menkul kıymetler, döviz veya emtianın bedelini bunları teslim almadan önce ödemişse ya da menkul kıymetler, döviz veya emtiayı bunların bedelini tahsil etmeden önce teslim etmişse ve sınır ötesi işlemlerde, ödeme veya teslimin yapıldığı günden itibaren bir gün veya daha fazla süre geçmişse, aşağıdaki tablo çerçevesinde söz konusu işlemin alım-satım hesaplarına ilişkin olup olmadığına bakmaksızın sermaye yükümlülüğü hesaplamak zorundadır. Sermaye yükümlülüğü hesaplanırken, transfer değeri risk tutarı olarak kabul edilir ve Ek-1'e uygun olarak alacağın tabi olduğu risk ağırlığı uygulanır. Ödemesiz teslim işlemlerinden kaynaklanan cari pozitif yenileme maliyeti önemli düzeyde değilse, bankalar bu risklere yüzde yüz risk ağırlığı uygulayabilir.

İşlem Tipi	Sözleşmenin gerektirdiği ilk ödeme veya teslime kadar	Sözleşmenin gerektirdiği ilk ödeme veya teslimden, ikinci ödeme veya teslimin dört iş günü sonrasına kadar	Sözleşmenin gerektirdiği ikinci ödeme veya teslimin beşinci iş gününden itibaren işlemin sona ermesine kadar
Ödemesiz teslim	Sermaye yükümlülüğü hesaplanmasına gerek yoktur.	Riske maruz kalındığı kabul edilir ve bir alacak gibi değerlendirilir.	Transfer değeri ile cari pozitif yenileme maliyeti toplamı özkaynaklardan düşülür.

(3) Ödeme veya takas sisteminde bütün bir sistemi ilgilendiren bir arıza olması halinde, Kurum, bu sorun giderilene kadar, sermaye yükümlülüğünün birinci ve ikinci fıkralarda belirtildiği gibi hesaplanması koşulunu kaldırmaya yetkilidir. Böyle bir durumda, karşı tarafın takas yükümlülüğünü gerçekleştirememesi, kredi riski çerçevesinde temerrüt sayılmaz.

Takas riski; bir menkul kıymet, döviz veya emtiaya ilişkin sözleşmelerdeki teslim taaahütlerinin vadesinde taraflarca karşılıklı olarak yerine getirilmemesi durumunda ortaya çıkmaktadır. Bu kapsamda

sözleşmeye konu varlıkların fiyatlarında meydana gelebilecek değişiklikler sebebiyle bankanın maruz kalabileceği risk için sermaye yükümlülüğü hesaplanmaktadır.

MADDE 20- (1) Bankalar, teslim tarihinde kendilerine teslim edilmemiş menkul kıymet (repo, ters repo ve menkul kıymet ile emtia ödünç işlemlerine konu olanlar hariç olmak üzere), döviz veya emtianın sözleşmedeki fiyatının piyasa fiyatından düşük, teslim tarihinde teslim etmedikleri menkul kıymet, döviz veya emtianın sözleşmedeki fiyatının piyasa fiyatından yüksek olması halinde, söz konusu işlemin alım-satım hesaplarına ilişkin olup olmadığına bakmaksızın takas riski için sermaye yükümlülüğü hesaplamak zorundadır. Takas riski için sermaye yükümlülüğü, sözleşme fiyatı ile gerçeğe uygun değeri arasındaki farkın mutlak değerinin aşağıdaki tabloda yer alan vadeden sonraki iş günü sayısına göre belirlenmiş oranlardan uygun olanının çarpılması suretiyle bulunur. Gerçekleşmeyen işlemin vade tarihini izleyen ilk dört günü bakımından takas riski için sermaye yükümlülüğü hesaplanmaz.

Vadeden Sonraki İş Günü Sayısı	Oran (%)
5 ile 15 gün arası	8
16 ile 30 gün arası	50
31 ile 45 gün arası	75
46 ve daha fazla gün	100

Fıkra hükmünden de anlaşılacağı üzere repo, ters repo ve menkul kıymet ile emtia ödünç işlemlerine konu olanlar için takas riski hesaplanmamaktadır. Teslim alınacak ve teslim verilecek varlıkların fiyatlarına ve dolayısıyla söz konusu varlıklar için hesaplanacak olan takas riskine ilişkin olarak iki durum ortaya çıkabilmektedir.

Birinci durum, bankaya teslim tarihinde teslim edilmemiş (uzun pozisyonda olduğu) menkul kıymet, döviz veya emtianın sözleşmedeki fiyatının piyasa fiyatından düşük (sözleşmedeki fiyat= 90.000 TL, piyasa fiyatı= 100.000 TL) olması halidir. Tabloya göre vadeden sonraki ilk dört iş günü için takas riski hesaplanmamaktadır. Ancak vadeden sonraki iş günü sayısının 5 gün olması durumunda, takas riski için sermaye yükümlülüğü= (100.000-90.000)*0,08=800 TL'dir.

İkinci durum ise bankanın teslim tarihinde teslim etmediği (short pozisyonda olduğu) menkul kıymet veya emtianın sözleşmedeki fiyatının piyasa fiyatından yüksek (sözleşmedeki fiyat= 90.000 TL, piyasa fiyatı= 85.000 TL) olması halidir. Bu durumda vadeden sonraki iş günü sayısının örneğin 16 gün olması durumunda, takas riski için sermaye yükümlülüğü= (90.000-85.000)*0,50= 2.500 TL'dir.

(2) Bir banka, menkul kıymetler, döviz veya emtianın bedelini bunları teslim almadan önce ödemişse ya da menkul kıymetler, döviz veya emtiayı bunların bedelini tahsil etmeden önce teslim etmişse ve sınır ötesi işlemlerde, ödeme veya teslimin yapıldığı günden itibaren bir gün veya daha fazla süre geçmişse, aşağıdaki tablo çerçevesinde söz konusu işlemin alım-satım hesaplarına ilişkin olup olmadığına bakmaksızın sermaye yükümlülüğü hesaplamak zorundadır. Sermaye yükümlülüğü hesaplanırken, transfer değeri risk tutarı olarak kabul edilir ve Ek-1'e uygun olarak alacağın tabi olduğu risk ağırlığı uygulanır. Ödemesiz teslim işlemlerinden kaynaklanan cari pozitif yenileme maliyeti önemli düzeyde değilse, bankalar bu risklere yüzde yüz risk ağırlığı uygulayabilir.

İşlem Tipi	Sözleşmenin gerektirdiği ilk ödeme veya teslime kadar	Sözleşmenin gerektirdiği ilk ödeme veya teslimden, ikinci ödeme veya teslimin dört iş günü sonrasına kadar	Sözleşmenin gerektirdiği ikinci ödeme veya teslimin beşinci iş gününden itibaren işlemin sona ermesine kadar
Ödemesiz teslim	Sermaye yükümlülüğü hesaplanmasına gerek yoktur.	Riske maruz kalındığı kabul edilir ve bir alacak gibi değerlendirilir.	Transfer değeri ile cari pozitif yenileme maliyeti toplamı özkaynaklardan düşülür.

İkinci fıkrada bahsi geçen risk, ödemesiz teslim riski olup anılan risk birinci fıkrada anlatılan takas riskinden farklılık göstermektedir. Takas riskinde sözleşmedeki taahhütler karşılıklı olarak yerine getirilmezken, ödemesiz teslim riskinde risk hesaplamasını yapacak olan taraf

sözleşmedeki yükümlülüğünü yerine getirmiştir ancak sözleşmenin karşı tarafı henüz kendi yükümlülüğünü yerine getirmemiştir. Bu durumda karşı tarafın kendi yükümlülüğünü yerine getirmeme riskine binaen ödemesiz teslim riski hesaplanacaktır. Ödemesiz teslim riski, bankaların menkul kıymet, döviz veya emtiayı ya da bunların bedelini karşı tarafa teslim etmesiyle birlikte hesaplanmaya başlanır ve karşı taraf yükümlülüğünü yerine getirmediği müddetçe bu hesaplama devam eder.

Ödemesiz teslim riskiyle ilgili yukarıda yer alan ve hesaplamanın başlayacağı tarihe ilişkin olan hükmün önemli bir istisnası sınır ötesi işlemlerle alakalıdır. Sınır ötesi işlemlerde ödeme veya teslimin yapıldığı günden itibaren karşı tarafa bir-iki günlük mühlet verilmekte olup verilen mühletin aşılması halinde ödemesiz teslim riski için sermaye yükümlülüğü hesaplanmaya başlanacaktır.

Ödemesiz teslim riski için sermaye yükümlülüğü hesaplanırken, transfer değeri risk tutarı olarak kabul edilir ve alacağın tabi olduğu risk ağırlığı veya yüzde yüz risk ağırlığı uygulanır. Transfer değeri karşı tarafa gönderilen menkul kıymet, döviz veya emtianın bedeli ya da bunların sözleşme ile üzerinde anlaşılan fiyatını ifade etmektedir. Alacağın tabi olduğu risk ağırlığı karşı tarafın derecesinin tekabül ettiği kredi kalitesi kademesinin gerektirdiği risk ağırlığı olup karşı tarafın derecesi olmadığı durumlarda ise genel kural olarak %100 risk ağırlığı kullanılacaktır.

Örneğin X bankası tarafından Y kurumsal şirketine bir menkul kıymetin transfer edilmesine ve karşılığında Y şirketinden 1.000 TL alınmasına ilişkin bir sözleşme yapılmıştır. Anılan şirketin SYR Yönetmeliği'nin Ek 1'i kapsamında ikinci kredi kalitesi kademesinde yer aldığı ve dolayısıyla %50 risk ağırlığına tabi olacağı varsayılmıştır. Vade tarihinde X bankası söz konusu menkul kıymeti transfer etmiş ancak Y kurumsal şirketi ise 1.000 TL tutarını vadesinde göndermemiştir. Bu durumda X bankası tarafından; Y şirketinin 1.000 TL tutarını X bankasına göndermediği ilk dört gün boyunca 1.000*%50*%8= 40 TL tutarında sermaye yükümlülüğü hesaplanacaktır. Beşinci günden itibaren Y şirketinin yükümlülüğü hala yerine getirmemesi durumunda X bankası tarafından Y şirketine transfer edilen menkul kıymetin değeri olan 1.000 TL'ye ilave olarak söz konusu sözleşmenin cari pozitif yenileme maliyeti özkaynaklardan düşülecektir. Örneğimizde menkul kıymetin beşinci gün itibariyle gerçeğe uygun değerinin 1.020 TL olması durumunda özkaynaklardan düşülecek toplam tutar 1.020 TL, söz konusu menkul kıymetin gerçeğe uygun değerinin beşinci gün itibariyle 990 TL olması durumunda ise özkaynaklardan düşülecek toplam tutar 1.000 TL olacaktır.

(3) Ödeme veya takas sisteminde bütün bir sistemi ilgilendiren bir arıza olması halinde, Kurum, bu sorun giderilene kadar, sermaye yükümlülüğünün birinci ve ikinci fıkralarda belirtildiği gibi hesaplanması koşulunu kaldırmaya yetkilidir. Böyle bir durumda, karşı tarafın takas yükümlülüğünü gerçekleştirememesi, kredi riski çerçevesinde temerrüt sayılmaz.

Yukarıdaki fıkrada bahsi geçtiği şekilde ödeme veya takas sisteminde bütün sistemin çalışmasını engelleyen bir arızanın bulunması durumunda, BDDK bu sorun giderilene kadar, sermaye yükümlülüğünün birinci ve ikinci fıkralarda belirtildiği gibi hesaplanması koşulunu kaldırmaya yetkilidir. Bu kapsamda takas ve ödemesiz teslim riskleri hesaplanmayabilecektir.

2.2.6. Karşı Taraf Kredi Riskinin Hesaplanması

Tablo 53: Madde 21

Karşı taraf kredi riski için sermaye yükümlülüğünün hesaplanması

Madde 21- (1) Bankalar, alım satım hesaplarında yer alan aşağıda sayılan işlemlerden kaynaklanan karşı taraf kredi riski için sermaye yükümlüğü hesaplamak zorundadır.

a) Tezgah üstü türev finansal araçlar ve kredi türevleri,

b) Alım satım portföyüne dahil olan menkul kıymet veya emtiaya dayalı menkul kıymet veya emtia ödünç alma ya da verme işlemleri ile repo ve ters repo sözleşmeleri,

c) Kredili menkul kıymet işlemleri,

ç)Takas süresi uzun işlemler.

(2) Birinci fıkra kapsamındaki işlemler için, risk tutarları ve bunlara ilişkin risk ağırlıklı tutarlar, kredi riski azaltımına ilişkin usul ve esaslar ile bu Yönetmelik, Ek-2 ve 7 nci maddenin beşinci fıkrası uyarınca belirlenen usul ve esaslara uygun bir şekilde hesaplanır.

(3) İkinci fıkra kapsamında, alım satım hesaplarında yer alan repo işlemleri ve menkul kıymet veya emtia ödünç alma ya da ödünç verme işlemlerinde, alım satım hesabına dâhil edilebilir nitelikteki tüm finansal araçlar ve emtia dikkate alınabilir teminat olarak değerlendirilebilir. Alım satım hesabında takip edilen tezgah üstü türev finansal araçlardan kaynaklanan riskler için, bu hesaba dâhil edilebilir nitelikteki emtia da dikkate alınabilir teminat olarak değerlendirilebilir.

(4) İkinci fıkranın uygulanmasında, repo sözleşmelerini ve/veya menkul kıymet veya emtia ödünç alma ya da ödünç verme işlemlerini ve/veya diğer sermaye piyasasına dayalı işlemleri kapsayan özel netleştirme sözleşmelerinin tanınmasına ilişkin olarak, alım satım hesabında ve dışında tutulan pozisyonlar arasında netleştirme, netleştirilen işlemlerin aşağıdaki şartları taşımasına tabidir:

a) Tüm pozisyonların günlük olarak piyasa fiyatına göre değerlemesinin yapılması,

b) Bu işlemler kapsamında ödünç alınan, devralınan veya teslim alınan kalemlerin kredi riski azaltımına ilişkin usul ve esaslar çerçevesinde belirlenecek finansal teminatların dikkate alınma kriterlerini taşıması.

(5) Sermaye yükümlülüğü, risk ağırlıklı tutar toplamının yüzde sekizine eşittir.

(1) Bankalar, alım satım hesaplarında yer alan aşağıda sayılan işlemlerden kaynaklanan karşı taraf kredi riski için sermaye yükümlüğü hesaplamak zorundadır.
a) Tezgah üstü türev finansal araçlar ve kredi türevleri,
b) Alım satım portföyüne dahil olan menkul kıymet veya emtiaya dayalı menkul kıymet veya emtia ödünç alma ya da verme işlemleri ile repo ve ters repo sözleşmeleri,
c) Kredili menkul kıymet işlemleri,
ç)Takas süresi uzun işlemler.

Alım satım hesapları içerisinde sınıflandırılan kalemler için risk ağırlıklı varlıklar (kredi riski) hesaplanmazken, özünde kredi riski barındıran işlemler için karşı taraf kredi riskinin hesaplanması gerekmektedir.

Aşağıda yer alan tablolarda faiz oranına ve hisse senedine dayalı türev ürünlere ilişkin hesaplanması gereken risk türleri özet olarak sunulmuştur. Tablolardan da görüleceği üzere türevler için hesaplanan riskler piyasa riskinin alt unsurlarından müteşekkil olup kredi riski başlığıyla doğrudan ilgili değildir.

Tablo 54: Faiz Oranına Dayalı Türev Enstrümanlara İlişkin Uygulama Özeti

İlgili Enstrüman	Karşı Taraf Kredi Riski	Spesifik Risk Ser. Yük.	Genel Piyasa Riski Sermaye Yükümlülüğü
Borsada Alınıp Satılan Vadeli İşlemler			
- Kamu Borçlanma Enstrümanları	Var	Var	Var, İki Ayrı Pozisyon Olarak
- Kurumsal Borçlanma Enstrümanları	Var	Var	Var, İki Ayrı Pozisyon Olarak
- Faiz Oranına Dayalı Endeksler (Örneğin Libor)	Var	Yok	Var, İki Ayrı Pozisyon Olarak
Tezgah Üstü (Borsa Dışı) Vadeli Sözleşmeler			
- Kamu Borçlanma Enstrümanları	Var	Var	Var, İki Ayrı Pozisyon Olarak
- Kurumsal Borçlanma Enstrümanları	Var	Var	Var, İki Ayrı Pozisyon Olarak
- Faiz Oranına Dayalı Endeksler (Örneğin Libor)	Var	Yok	Var, İki Ayrı Pozisyon Olarak
Vadeli Faiz Oranı Sözleşmeleri, Swap İşlemleri	Var	Yok	Var, İki Ayrı Pozisyon Olarak
Vadeli Döviz İşlemleri	Var	Yok	Var, Her Bir Döviz Cinsinden Ayrı Pozisyon Olarak
Opsiyonlar			Opsiyonlar İçin İki Yöntem Söz konusu Olabilir
- Kamu Borçlanma Enstrümanları	Var	Var	(a) Birbiriyle İlişkili Koruma Pozisyonlarıyla Birlikte İşlem Görür
-Kurumsal Borçlanma Enstrümanları	Var	Var	-Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım
-Faiz Oranına Dayalı Endeksler (Örneğin Libor)	Var	Yok	-Senaryo Analizi
-Vadeli Faiz Oranı Sözleşmeleri, Swap İşlemleri	Var	Yok	-İçsel Modeller (b) Delta-Plus Yöntemine Göre Genel Piyasa Riski Sermaye Yük. (Gama ve Vega için ayrı sermaye yükümlülüğü uygulanır.)

Tablo 55: Hisse Senedine Dayalı Türev Enstrümanlara İlişkin Uygulama Özeti

İlgili Enstrüman	Karşı Taraf Kredi Riski	Spesifik Risk Sermaye Yükümlülüğü	Genel Piyasa Riski Sermaye Yükümlülüğü
Borsada ya da Tezgah Üstü Piyasalarda İşlem Gören Vadeli İşlemler			
- Münferit Hisse Senetleri	Var	Var	Var, İlgili Enstrüman Gibi
- Hisse Senedi Endeksleri	Var	2%	Var, İlgili Enstrüman Gibi
Opsiyonlar			Opsiyonlar İçin İki Yöntem Söz Konusu Olabilir:
- Münferit Hisse Senetleri	Var	Var	(a) Birbiriyle İlişkili Koruma Pozisyonlarıyla Birlikte İşlem Görür -Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım -Senaryo Analizi -İçsel Modeller
- Hisse Senedi Endeksleri	Var	2%	(b) Delta-Plus Yöntemine Göre Genel Piyasa Riski Sermaye Yükümlülüğü (Gama ve Vega için ayrı sermaye yükümlülüğü uygulanır.)

(2) Birinci fıkra kapsamındaki işlemler için, risk tutarları ve bunlara ilişkin risk ağırlıklı tutarlar, kredi riski azaltımına ilişkin usul ve esaslar ile bu Yönetmelik, Ek-2 ve 7 nci maddenin beşinci fıkrası uyarınca belirlenen usul ve esaslara uygun bir şekilde hesaplanır.

Bankalar, karşı taraf kredi risklerini SYR Yönetmeliği'nin Ek 2'si uyarınca aşağıda yer alan üç yönteme göre hesaplayabilmektedirler.

- Gerçeğe Uygun Değerine Göre Değerleme Yöntemi,
- Standart Yöntem,
- İçsel Model Yöntemi.

Aşağıda teminatlı bir türev işlemi için Gerçeğe Uygun Değerine Göre Değerleme Yöntemi kullanılarak karşı taraf kredi riskinin nasıl hesaplanacağına ilişkin bir örnek yer almaktadır. Gerçeğe Uygun Değerine Göre Değerleme Yöntemi'nde sözleşmelerin gerçeğe uygun değerine göre değerlenmesi sonucunda pozitif değere sahip sözleşmelerin yenileme maliyetleri (gerçeğe uygun değerleri) elde edilmektedir.

Örneğin A bankasınca 100 gün sonra B bankasından 1.000.000 USD almaya yönelik bir vadeli döviz işlemine ilişkin bilgiler aşağıda yer almaktadır.

İşlem tarihindeki (spot) kur	: 1 USD = 1,5 TL,
Üzerinde anlaşılan forward kur	: 1USD = 1,7162 TL,
Raporlama tarihindeki piyasa kuru	: 1USD = 1,8 TL,
Raporlama tarihinde vadeye kalan gün sayısı	: 40 Gün

Vadeli döviz işleminin raporlama tarihindeki yenileme maliyeti (gerçeğe uygun değeri) 60.000 TL olarak hesaplanmıştır. İşlemin döviz kuruna dayalı olması ve vadesinin 1 yıldan az olması sebebiyle SYR Yönetmeliği'nin Ek 2'sinin Üçüncü Bölüm'ünün ikinci fıkrasında yer alan tablo uyarınca potansiyel kredi riski için kullanılacak olan oran %1 bulunur. Buna göre potansiyel kredi riski tutarı=1.000.000*1,8*0,01=18.000 TL olarak hesaplanmaktadır. Ayrıca alınan teminatın Kredi Riski Azaltım Tekniklerine İlişkin Tebliğ'de yer alan kapsamlı finansal teminat yöntemine göre ayarlanmış değeri ise 30.000 TL'dir. Karşı taraf bankanın derecelendirme notunun tekabül ettiği kredi kalitesi kademesi SYR Yönetmeliği'nin Ek 1'i uyarınca %50 risk ağırlığına tabidir. Buna göre söz konusu işleme ilişkin sermaye yükümlülüğü aşağıda şekilde hesaplanacaktır.

Karşı Taraf Kredi Riskine İlişkin Sermaye Yükümlülüğü = [(Yenileme maliyeti + Potansiyel kredi riski tutarı) - Teminatın ayarlanmış değeri] * Karşı taraf bankanın risk ağırlığı * %8 = [(60.000+18.000)-30.000]*%50*%8= 1.920 TL

(3) İkinci fıkra kapsamında, alım satım hesaplarında yer alan repo işlemleri ve menkul kıymet veya emtia ödünç alma ya da ödünç verme işlemlerinde, alım satım hesabına dâhil edilebilir nitelikteki tüm finansal araçlar ve emtia dikkate alınabilir teminat olarak değerlendirilebilir. Alım satım hesabında takip edilen tezgah üstü türev finansal araçlardan kaynaklanan riskler için, bu hesaba dâhil edilebilir nitelikteki emtia da dikkate alınabilir teminat olarak değerlendirilebilir.

Örneğin A bankası 02.09.2011 tarihinde repo kapsamında B bankasından 2.000.000 TL fon sağlamıştır. A bankasının repoya konu ettiği menkul kıymetin gerçeğe uygun değeri 07.09.2011 tarihi itibarıyla 2.050.000 TL'dir. 2.050.000 TL'lik menkul kıymetin kapsamlı finansal teminat yöntemi kapsamında ayarlanmış değeri aynı tarih itibarıyla 1.950.000 TL olarak hesaplanmıştır. Buna göre B bankasının sağlamış olduğu fon 07.09.2011 tarihi itibarıyla reeskontuyla beraber 2.030.000 TL'ye ulaşmıştır. Bu durumda B bankası 2.030.000 - 1.950.000 = 80.000 TL'ye A bankasının risk ağırlığını uygulayarak sermaye yükümlülüğü hesaplayacaktır.

Alım satım hesabında takip edilen tezgah üstü türev finansal araçlardan kaynaklanan riskler için, bu hesaba dâhil edilebilir nitelikteki emtia da dikkate alınabilir teminat olarak değerlendirilebilmektedir. Yukarıdaki ikinci fıkra açıklamasında yer alan durum, bu duruma uygundur.

(4) İkinci fıkranın uygulanmasında, repo sözleşmelerini ve/veya menkul kıymet veya emtia ödünç alma ya da ödünç verme işlemlerini ve/veya diğer sermaye piyasasına dayalı işlemleri kapsayan özel netleştirme sözleşmelerinin tanınmasına ilişkin olarak, alım satım hesabında ve dışında tutulan pozisyonlar arasında netleştirme, netleştirilen işlemlerin aşağıdaki şartları taşımasına tabidir:
a) Tüm pozisyonların günlük olarak piyasa fiyatına göre değerlemesinin yapılması,
b) Bu işlemler kapsamında ödünç alınan, devralınan veya teslim alınan kalemlerin kredi riski azaltımına ilişkin usul ve esaslar çerçevesinde belirlenecek finansal teminatların dikkate alınma kriterlerini taşıması.

İkinci fıkranın uygulanmasında, kredi riski azaltım tekniklerinden kapsamlı finansal teminat yöntemini kullanan bankalar, repo sözleşmelerini ve/veya menkul kıymet veya emtia ödünç alma ya da ödünç verme işlemlerini ve/veya diğer sermaye piyasasına dayalı işlemleri kapsayan özel

netleştirme sözleşmelerinin tanınmasına ilişkin olarak, alım satım hesabında ve dışında tutulan pozisyonlar arasında belirli şartların sağlanması kaydıyla netleştirme yapabilmektedir.

(5) Sermaye yükümlülüğü, risk ağırlıklı tutar toplamının yüzde sekizine eşittir.

Bu maddede yer alan işlemler için sermaye yükümlülüğü hesaplaması, işlemin bankacılık hesaplarında veya alım satım hesaplarında yer almasına bağlı olmaksızın SYR Yönetmeliği'nin Ek 2'sinde yer alan aynı hesaplama yöntemleri ile yapılabilmektedir. Ek 2'de yer alan hesaplama yöntemlerinde öncelikle riske esas tutar hesaplanmaktadır. Daha sonra bu tutar, karşı tarafın risk ağırlığı ile çarpılarak, risk ağırlıklı tutara ulaşılmaktadır. Sermaye yükümlülüğü ise risk ağırlıklı tutarın %8 ile çarpılmasıyla bulunmaktadır.

2.2.7. Emtia Riskinin Hesaplanması

Tablo 56: Madde 22

Emtia riski için sermaye yükümlülüğünün standart metot ile hesaplanması

Madde 22- (1) Bankalar izlendikleri hesaba bakılmaksızın emtiaya dayalı türev finansal araçlar ve emtia için dokuzuncu fıkrada belirtilen basitleştirilmiş yaklaşım veya on ila ondördüncü fıkralarda belirtilen vade merdiveni yaklaşımı çerçevesinde emtia riski için sermaye yükümlülüğü hesaplamak zorundadır. Altın ve altına dayalı türev finansal araçlar için emtia riski hesaplanmaz.

(2) Emtiaya dayalı türev finansal araçlara ve emtiaya ilişkin her bir pozisyon standart ölçüm birimi cinsinden ifade edilir. Her emtiada spot fiyat, TL cinsinden ifade edilir.

(3) Emtiaya dayalı türev finansal araçların ve emtianın kur riski veya faiz oranı riski içermesi durumunda emtia riskine ilaveten, kur riski veya faiz oranı risklerine karşı da sermaye yükümlülüğü hesaplanır.

(4) Emtia riski her bir emtia cinsi üzerinden ayrı ayrı hesaplanır. Emtiaya ilişkin pozisyonun hesabında;

a) Yükümlülüğün yerine getirilmesinde birbirleri yerine kullanılabilen aynı emtianın farklı alt ürünlerindeki pozisyonlar,

b) Son bir yıllık sürede fiyat hareketleri arasındaki korelasyon en az onda dokuz olan ve birbirlerinin ikamesi niteliğindeki benzer emtialara ve bunlara dayalı sözleşmelere ilişkin pozisyonlar

aynı emtiaya ilişkin pozisyon olarak kabul edilir.

(5) Dokuzuncu fıkranın uygulanmasında, bankaların aynı emtiada veya emtiaya dayalı benzer nitelikteki futures sözleşmeleri ile opsiyonların delta eşdeğerlerinin ifade ettiği uzun (kısa) pozisyonlarının kısa (uzun) pozisyonlarından fazla olan kısmı, bankanın her bir emtia için net pozisyonunu ifade eder. Türev finansal araçlardaki pozisyonlar, işleme konu emtiadaki pozisyonlar olarak dikkate alınır.

(6) Münferit emtiaların alım veya satımına yönelik vadeli taahhütler ve emtia futures sözleşmeleri, ölçüm sistemine standart ölçüm birimi cinsinden ve sözleşmede yer alan tutarlar üzerinden dahil edilir ve vade bitimi tarihlerine göre vade belirlenir.

(7) İşlemin bir tarafında sabit bir fiyat, diğer tarafında ise gerçeğe uygun değeri bulunan emtia swapları, on ila ondördüncü fıkralarda belirtilen vade merdiveni yaklaşımı çerçevesinde, her biri swap işlemindeki ödemelerden birine tekabül edecek şekilde, sözleşme tutarına eşit pozisyonlar serisi olarak, on ila ondördüncü fıkralarda yer alan Tabloda vade merdivenine yerleştirilir. Bankanın değişken fiyat karşılığında sabit fiyat ödediği pozisyonlar uzun pozisyon, sabit fiyat karşılığında değişken fiyat ödediği pozisyonlar ise kısa pozisyon olarak dikkate alınır. İki ayağı farklı emtialardan oluşan emtia swap'ları, vade merdiveni yaklaşımında, ilgili satırda gösterilir.

(8) Emtia veya emtia türevleri üzerine yazılan opsiyonların delta eşdeğerlerinin ifade ettiği pozisyonlar, opsiyona konu emtia ve araçlarla aynı olan emtia ve araçlardaki pozisyonlar ile netleştirilebilir.

(9) Basitleştirilmiş yaklaşım çerçevesinde emtia riski için sermaye yükümlülüğü, emtiaya ilişkin net pozisyonun mutlak değerinin emtianın gerçeğe uygun değeri ile çarpılması suretiyle bulunacak değerin yüzde onbeşi ile emtianın uzun ve kısa pozisyonlarının mutlak değerleri toplamının emtianın gerçeğe uygun değeri ile çarpılması suretiyle bulunacak değerin yüzde üçünün toplanması suretiyle hesaplanır.

(10) Vade merdiveni yaklaşımında, bankalarca, her emtia için aşağıdaki Tablo'ya uygun olarak ayrı bir vade merdiveni kullanılır. Emtiaya ilişkin tüm pozisyonlar ile dördüncü fıkra kapsamında aynı emtiaya ilişkin pozisyonlar olarak kabul edilen tüm pozisyonlar uygun vade dilimlerine yerleştirilir. Fiziksel stoklar birinci vade diliminde yer alır.

Vade dilimi (1)	*Spread oranı (%) (2)*
≤ 1 ay	*1,50*
> 1 ve ≤ 3 ay	*1,50*
> 3 ve ≤ 6 ay	*1,50*
> 6 ve ≤ 12 ay	*1,50*
> 1 ve ≤ 2 yıl	*1,50*
> 2 ve ≤ 3 yıl	*1,50*
> 3 yıl	*1,50*

(11) Her bir vade dilimindeki toplam uzun pozisyonlar ile toplam kısa pozisyonlar hesaplanır. Belirli bir vade dilimi içinde kısa pozisyonlarla eşlenen uzun pozisyonların ya da uzun pozisyonlarla eşlenen kısa pozisyonların tutarı, o dilime ilişkin eşlenmiş pozisyondur. Bakiye uzun veya kısa pozisyon ise aynı dilim için eşlenmemiş pozisyondur.

(12) Belirli bir vade dilimi için eşlenmemiş uzun (kısa) pozisyonun bir sonraki vade dilimi için eşlenmemiş kısa (uzun) pozisyonla eşlenen kısmı, bu iki vade dilimi arasında eşlenmiş pozisyondur. Eşlenmemiş uzun veya eşlenmemiş kısa pozisyonların bu şekilde eşlenemeyen kısımları ise eşlenmemiş pozisyonu oluşturur.

(13) Bankanın her bir emtiaya ilişkin sermaye yükümlülüğü, ilgili vade merdiveni üzerinden, aşağıdakilerin toplamı olarak hesaplanır:

a) Eşlenmiş uzun ve kısa pozisyonlar toplamının onuncu fıkrada yer alan Tablo'nun ikinci sütunundaki her vade dilimi için belirtilen spread oranıyla ve emtianın gerçeğe uygun değeriyle çarpılmasıyla bulunan tutar,

b) Bir eşlenmemiş pozisyondaki her vade dilimi için, iki vade dilimi arasındaki eşlenmiş pozisyonun binde altı (taşıma oranı) ve emtianın gerçeğe uygun değeriyle çarpılmasıyla bulunan tutar,

c) Bakiye eşlenmemiş pozisyonların yüzde onbeş (standart oran) ve emtianın gerçeğe uygun değeriyle çarpılmasıyla bulunan tutar.

(14) Bankaların emtia riskine ilişkin toplam sermaye yükümlülüğü, her emtia için hesaplanan sermaye yükümlülükleri toplamına eşittir.

(1) Bankalar izlendikleri hesaba bakılmaksızın emtiaya dayalı türev finansal araçlar ve emtia için dokuzuncu fıkrada belirtilen basitleştirilmiş yaklaşım veya on ila ondördüncü fıkralarda belirtilen vade merdiveni yaklaşımı çerçevesinde emtia riski için sermaye yükümlülüğü hesaplamak zorundadır. Altın ve altına dayalı türev finansal araçlar için emtia riski hesaplanmaz.

Emtia riski için de kur riskinde olduğu gibi alım satım veya bankacılık hesaplarında olduğuna bakılmaksızın emtiaya dayalı türev finansal araçlar ve emtia için sermaye yükümlülüğü hesaplanması gerekmektedir. Ancak madde metninde de belirtildiği üzere altın ve altına dayalı türev finansal araçlar için emtia riski hesaplanmayacaktır. Emtia riski kapsamında, bankanın sahip olduğu emtia veya emtiaya dayalı türev finansal araçlara ilişkin olarak bankanın emtia fiyatlarındaki hareketler sebebiyle maruz kalabileceği riskin büyüklüğü hesaplanmaktadır. Basitleştirilmiş ve vade merdiveni yaklaşımı olmak üzere iki yaklaşımla sermaye yükümlülüğü hesaplanması mümkündür.

(2) Emtiaya dayalı türev finansal araçlara ve emtiaya ilişkin her bir pozisyon standart ölçüm birimi cinsinden ifade edilir. Her emtiada spot fiyat, TL cinsinden ifade edilir.

Emtiaya dayalı bir türev finansal araç söz konusu olduğunda, türev finansal araçta yer alan emtia miktarı kendi standart ölçüm birimi cinsinden ifade edilecek ve emtianın rayiç değeri ise TL cinsinden hesaplanacaktır. Bir kalkınma ve yatırım bankası tarafından emtianın fiziksel olarak bulundurulması durumunda da aynı şekilde söz konusu emtianın kendi standart ölçüm birimi cinsinden ifade edilmesi ve rayiç değerinin de TL cinsinden raporlanması gerekecektir.

(3) Emtiaya dayalı türev finansal araçların ve emtianın kur riski veya faiz oranı riski içermesi durumunda emtia riskine ilaveten, kur riski veya faiz oranı risklerine karşı da sermaye yükümlülüğü hesaplanır.

(4) Emtia riski her bir emtia cinsi üzerinden ayrı ayrı hesaplanır. Emtiaya ilişkin pozisyonun hesabında;

a) Yükümlülüğün yerine getirilmesinde birbirleri yerine kullanılabilen aynı emtianın farklı alt ürünlerindeki pozisyonlar,

b) Son bir yıllık sürede fiyat hareketleri arasındaki korelasyon en az onda dokuz olan ve birbirlerinin ikamesi niteliğindeki benzer emtialara ve bunlara dayalı sözleşmelere ilişkin pozisyonlar

aynı emtiaya ilişkin pozisyon olarak kabul edilir.

(5) Dokuzuncu fıkranın uygulanmasında, bankaların aynı emtiada veya emtiaya dayalı benzer nitelikteki futures sözleşmeleri ile opsiyonların delta eşdeğerlerinin ifade ettiği uzun (kısa) pozisyonlarının kısa (uzun) pozisyonlarından fazla olan kısmı, bankanın her bir emtia için net pozisyonunu ifade eder. Türev finansal araçlardaki pozisyonlar, işleme konu emtiadaki pozisyonlar olarak dikkate alınır.

(6) Münferit emtiaların alım veya satımına yönelik vadeli taahhütler ve emtia futures sözleşmeleri, ölçüm sistemine standart ölçüm birimi cinsinden ve sözleşmede yer alan tutarlar üzerinden dahil edilir ve vade bitimi tarihlerine göre vade belirlenir.

(7) İşlemin bir tarafında sabit bir fiyat, diğer tarafında ise gerçeğe uygun değeri bulunan emtia swapları, on ila ondördüncü fıkralarda belirtilen vade merdiveni yaklaşımı çerçevesinde, her biri swap işlemindeki ödemelerden birine tekabül edecek şekilde, sözleşme tutarına eşit pozisyonlar serisi olarak, on ila ondördüncü fıkralarda yer alan Tabloda vade merdivenine yerleştirilir. Bankanın değişken fiyat karşılığında sabit fiyat ödediği pozisyonlar uzun pozisyon, sabit fiyat karşılığında değişken fiyat ödediği pozisyonlar ise kısa pozisyon olarak dikkate alınır. İki ayağı farklı emtialardan oluşan emtia swap'ları, vade merdiveni yaklaşımında, ilgili satırda gösterilir.

(8) Emtia veya emtia türevleri üzerine yazılan opsiyonların delta eşdeğerlerinin ifade ettiği pozisyonlar, opsiyona konu emtia ve araçlarla aynı olan emtia ve araçlardaki pozisyonlar ile netleştirilebilir.

(9) Basitleştirilmiş yaklaşım çerçevesinde emtia riski için sermaye yükümlülüğü, emtiaya ilişkin net pozisyonun mutlak değerinin emtianın gerçeğe uygun değeri ile çarpılması suretiyle bulunacak değerin yüzde onbeşi ile emtianın uzun ve kısa pozisyonlarının mutlak değerleri toplamının emtianın gerçeğe uygun değeri ile çarpılması suretiyle bulunacak

değerin yüzde üçünün toplanması suretiyle hesaplanır.

(10) Vade merdiveni yaklaşımında, bankalarca, her emtia için aşağıdaki Tablo'ya uygun olarak ayrı bir vade merdiveni kullanılır. Emtiaya ilişkin tüm pozisyonlar ile dördüncü fıkra kapsamında aynı emtiaya ilişkin pozisyonlar olarak kabul edilen tüm pozisyonlar uygun vade dilimlerine yerleştirilir. Fiziksel stoklar birinci vade diliminde yer alır.

Vade dilimi (1)	***Spread oranı (%) (2)***
≤ 1 ay	*1,50*
> 1 ve ≤ 3 ay	*1,50*
> 3 ve ≤ 6 ay	*1,50*
> 6 ve ≤ 12 ay	*1,50*
> 1 ve ≤ 2 yıl	*1,50*
> 2 ve ≤ 3 yıl	*1,50*
> 3 yıl	*1,50*

(11) Her bir vade dilimindeki toplam uzun pozisyonlar ile toplam kısa pozisyonlar hesaplanır. Belirli bir vade dilimi içinde kısa pozisyonlarla eşlenen uzun pozisyonların ya da uzun pozisyonlarla eşlenen kısa pozisyonların tutarı, o dilime ilişkin eşlenmiş pozisyondur. Bakiye uzun veya kısa pozisyon ise aynı dilim için eşlenmemiş pozisyondur.

(12) Belirli bir vade dilimi için eşlenmemiş uzun (kısa) pozisyonun bir sonraki vade dilimi için eşlenmemiş kısa (uzun) pozisyonla eşlenen kısmı, bu iki vade dilimi arasında eşlenmiş pozisyondur. Eşlenmemiş uzun veya eşlenmemiş kısa pozisyonların bu şekilde eşlenemeyen kısımları ise eşlenmemiş pozisyonu oluşturur.

(13) Bankanın her bir emtiaya ilişkin sermaye yükümlülüğü, ilgili vade merdiveni üzerinden, aşağıdakilerin toplamı olarak hesaplanır:

a) Eşlenmiş uzun ve kısa pozisyonlar toplamının onuncu fıkrada yer alan Tablo'nun ikinci sütunundaki her vade dilimi için belirtilen spread oranıyla ve emtianın gerçeğe uygun değeriyle çarpılmasıyla bulunan tutar,

b) Bir eşlenmemiş pozisyondaki her vade dilimi için, iki vade dilimi arasındaki eşlenmiş pozisyonun binde altı (taşıma oranı)

ve emtianın gerçeğe uygun değeriyle çarpılmasıyla bulunan tutar,

c) Bakiye eşlenmemiş pozisyonların yüzde onbeş (standart oran) ve emtianın gerçeğe uygun değeriyle çarpılmasıyla bulunan tutar.

(14) Bankaların emtia riskine ilişkin toplam sermaye yükümlülüğü, her emtia için hesaplanan sermaye yükümlülükleri toplamına eşittir.

Basitleştirilmiş Yaklaşım

Emtiaya ilişkin iki ayrı sermaye yükümlülüğü hesaplanmaktadır.

- Her bir emtia için bulunan net pozisyonun mutlak değerinin emtianın gerçeğe uygun değeri ile çarpılması suretiyle bulunacak değerin %15'i ile
- Emtianın uzun ve kısa pozisyonlarının mutlak değerleri toplamının emtianın gerçeğe uygun değeri ile çarpılması suretiyle bulunacak değerin %3'ünün

toplanması suretiyle hesaplanır.

Örnek: Bir emtia türünde bankanın sahip olduğu pozisyonların aşağıdaki gibi olduğu varsayılmıştır.

Tablo 57: Emtia Riski Hesaplaması-1

Vade Aralığı	Uzun pozisyon	Kısa pozisyon
0-1 ay		
1-3 ay		
3-6 ay	800 TL	-1.000 TL
6-12 ay		
1-2 yıl	600 TL	
2-3 yıl		
>3 yıl		-600 TL

Söz konusu emtianın toplam uzun pozisyonu 1.400 TL ve toplam kısa pozisyonu 1.600 TL olduğundan,

{|1.400-1.600|*%15} + {(|1.400|+|-1.600|)*%3} = 30+90 = 120 TL emtia için sermaye yükümlülüğü hesaplanmaktadır.

Vade Merdiveni Yaklaşımı

Vade merdiveni yaklaşımına ilişkin hesaplama yukarıdaki örnekte yer alan tablo üzerinden toplam 7 adımda gösterilmektedir. Her bir emtia için ayrı ayrı olmak üzere;

- Uzun ve kısa pozisyon tutarları spot piyasa fiyatı üzerinden TL karşılığı bulunarak kalan vadesine göre uygun vade dilimine yerleştirilir.
- Birinci vade diliminden başlanarak her bir vade dilimi için uzun ve kısa pozisyonlar bulunur (A ve B sütunları) ve eşlenmemiş pozisyon (D sütunu) hesaplanır. Bu tutar oklarla gösterildiği şekilde sonraki vade dilimlerine taşınır.

Tablo 58: Emtia Riski Hesaplaması-2

Vade Aralığı	Uzun Pozisyon (A)	Kısa pozisyon (B)	Eşleşmiş pozisyon (C)	Eşlenmemiş Pozisyon (D)	Spread riski için SY (E)	Taşıma için SY (F)
0-1 ay						
1-3 ay						
3-6 ay	800 TL	-1.000 TL		-200 TL		
6-12 ay						
1-2 yıl	600 TL	-200 TL		400 TL		
2-3 yıl						
>3 yıl	400 TL	-600 TL		-200 TL		

- Her bir vade dilimi için uzun ve kısa pozisyonlardan küçük olanının mutlak değeri eşleşmiş pozisyon olarak dikkate alınarak (C) sütununa yerleştirilir.

Tablo 59: Emtia Riski Hesaplaması-3

Vade Aralığı	Uzun Pozisyon (A)	Kısa pozisyon (B)	Eşleşmiş pozisyon (C)	Eşlenmemiş Pozisyon (D)	Spread riski için S.G. (E)	Taşıma için S.G. (F)
0-1 ay						
1-3 ay						
3-6 ay	800 TL	-1.000 TL	800 TL	-200 TL		
6-12 ay						
1-2 yıl	600 TL	-200 TL	200 TL	400 TL		
2-3 yıl						
>3 yıl	400 TL	-600 TL	400 TL	-200 TL		

- Her vade dilimindeki eşleşmiş ve eşleşmemiş pozisyonlar üzerinden spread riski ve taşınan pozisyonlar için sermaye yükümlülükleri hesaplanır.
- Her bir vade dilimi için eşleşmiş pozisyonun uzun ve kısa pozisyonlar için %1,5'er; dolayısıyla eşleşmiş pozisyon sütunundaki değerin %3'ü kadar spread riski için sermaye gereksinimi hesaplanır ve (E) sütununa yazılır.
- 2 inci adımda taşınan net pozisyon tutarları için "taşınan basamak sayısı x taşınan tutar" çarpımının mutlak değeri %0,6 ile de çarpılmak suretiyle taşıma için sermaye gereksinimi hesaplanır ve (F) sütununa yazılır.
- Son vade diliminde yer alan net pozisyon tutarının mutlak değeri ((D) sütunu) %15 ile çarpılarak nihai eşlenmemiş pozisyon için sermaye gereksinimi hesaplanır.
- (a), (b) ve (c)'de hesaplanan sermaye gereksinimi tutarları toplamı, vade merdivenine konu emtia türü için toplam sermaye gereksinimini verir.
- Tüm emtia türleri için (d)'ye göre hesaplanan tutarlar toplamı, bankanın emtia riski için tutması gereken sermaye gereksinimi tutarını verir.

Tablo 60: Emtia Riski Hesaplaması-4

Vade Aralığı	Uzun Pozisyon (A)	Kısa pozisyon (B)	Eşleşmiş pozisyon (C)	Net Pozisyon (D)	Spread riski için S.G.(E)	Taşıma için S.G.(F)
0-1 ay						
1-3 ay						
3-6 ay	800 TL	-1.000 TL	800 TL	-200 TL	24 TL	2,4 TL
6-12 ay						
1-2 yıl	600 TL	-200 TL	200 TL	400 TL	6 TL	4,8 TL
2-3 yıl						
>3 yıl	400 TL	-600 TL	400 TL	-200 TL	12 TL	

a) Spread riski için sermaye gereksinimi = 24 + 6 + 12 = 42 TL

b) Taşıma için sermaye gereksinimi = 2,4 + 4,8 = 7.2 TL

c) Nihai eşlenmemiş pozisyon için sermaye gereksinimi = 200 * %15 =30 TL

d) Anılan emtia türü için toplam sermaye gereksinimi = 42 + 7,2 + 30 = 79,2 TL

2.2.8. Operasyonel Riske Esas Tutarın Hesaplanması

Tablo 61:Madde 23 ile 24

Üçüncü Bölüm

Operasyonel Riske Esas Tutarın Hesaplanması

Operasyonel Riske Esas Tutar

Madde 23- (1) Operasyonel riske esas tutar, temel gösterge yöntemi veya standart yöntem ile hesaplanır. Standart yöntemin kullanılabilmesi için Kurumdan izin alınması zorunludur.

Temel Gösterge Yöntemi

Madde 24- (1) Bankanın son üç yıl itibariyla gerçekleşen yılsonu brüt gelir tutarlarının yüzde onbeşinin ortalamasının onikibuçuk ile çarpılması suretiyle bulunacak değer, operasyonel riske esas tutar olarak dikkate alınır.

(2) Yıllık brüt gelir, Kanunun 37 ve 38 inci maddelerine göre düzenlenen ve 39 uncu maddesi uyarınca ilan edilen finansal raporların gelir tablosunda yer aldığı şekli ile; net faiz gelirlerine, net ücret ve komisyon gelirlerinin, bağlı ortaklık ve iştirak hisseleri dışındaki hisse senetlerinden elde edilen temettü gelirlerinin, ticari kâr/zararın (net) ve diğer faaliyet gelirlerinin eklenmesi, alım satım hesabı dışında izlenen aktiflerin satılmasından elde edilen kar/zarar, olağanüstü gelirler, hesaplama yapan bankanın ana ortağı, bağlı ortaklıkları veya ana ortağının bağlı ortaklıkları veya bu yönetmelik veya muadili düzenlemelere tabi kuruluşlardan alınan destek hizmeti karşılığı yapılan

faaliyet giderleri ve bir bankadan alınan destek hizmeti karşılığı yapılan faaliyet giderleri ve sigortadan tazmin edilen tutarların düşülmesi suretiyle hesaplanır.

(3) İkinci fıkra çerçevesinde hesaplanacak yıllık brüt gelir tutarının negatif ya da sıfır olduğu yıla ilişkin brüt gelir tutarı hesaplamaya dahil edilmeksizin ortalama hesaplanır. Yıllık brüt gelirin negatif veya sıfır olması halinde, ortalama hesaplamasında bu tutar pay ve paydada dikkate alınmaz. Son üç yıl boyunca yıllık brüt gelir tutarının negatif ya da sıfır olması halinde operasyonel riske esas tutar hesaplanmaz.

1 Kasım 2006 tarih ve 26333 sayılı Resmi Gazete'de yayımlan mülga "Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik" kapsamında bankalar operasyonel riske esas tutarlarını temel gösterge yöntemi veya standart yönteme göre hesaplayabilmekteydi. Ancak standart yöntemin kullanılması söz konusu düzenlemeye göre Kurum'un iznine tabi idi.

Mer'i SYR Yönetmeliği'nde ise operasyonel risk hesaplamasına ilişkin genel kapsam aynı kalmakla beraber yöntemlerin sayıldığı bu maddenin ifadesinde değişiklikler olmuştur. Bir önceki düzenlemede temel gösterge yöntemi dışında, Kurum'un iznine tabi olarak "standart yöntem veya alternatif yöntem ile" hesaplama yapılabileceği belirtilirken, yeni düzenlemede alternatif yönteme ayrı bir başlık olarak yer verilmemiş olup, SYR Yönetmeliği'nin 26 ncı maddesinde "Standart yöntemde alternatif uygulama" şeklinde yer verilmiştir. Bahsi geçen standart yöntemin ya da standart yöntem altında alternatif uygulamanın kullanılabilmesi için SYR Yönetmeliği'nde muhtelif koşullar sayılmış ve bankalarca söz konusu yöntemlerin uygulanması Kurum'un iznine tabi tutulmuştur.

Temel gösterge yöntemi, operasyonel risk hesaplanması ile ilgili basit yöntemden kapsamlı yönteme doğru gidişte en basit hesaplama yöntemi durumundadır. Anılan yöntem brüt gelir üzerinden hesaplamaya dayanması sebebiyle yüksek brüt gelire sahip bankaların operasyonel risk için daha fazla sermaye ayırmaları gerekliliğini ortaya çıkarmakta, bu nedenle de brüt geliri yüksek bankaları cezalandırdığı şeklinde eleştirilmektedir. Eleştiriye cevaben, bu yaklaşımın arkasındaki mantığın yüksek brüt gelir elde etmek için faaliyette bulunmak gerektiği, dolayısıyla gelir getiren faaliyetler ile maruz kalınan operasyonel riskler arasında pozitif bir korelasyon olacağı düşüncesi olduğu öne sürülmektedir.

Temel Gösterge Yöntemi
MADDE 24- (1) Bankanın son üç yıl itibariyla gerçekleşen yılsonu brüt gelir tutarlarının yüzde onbeşinin ortalamasının onikibuçuk ile çarpılması suretiyle bulunacak değer, operasyonel riske esas tutar olarak dikkate alınır.

Temel gösterge yöntemine göre operasyonel riske esas tutar aşağıdaki gibi hesaplanacaktır.

$$\text{Operasyonel Riske Esas Tutar} = \sum_{i=1}^{3} \frac{\text{PozitifBGi} * \%15}{n} * 12{,}5$$

Formülde, PozitifBG_i : i inci yıl içinde bankanın sağladığı "pozitif" brüt gelir rakamını temsil etmektedir. Diğer bir ifadeyle BG_i değeri negatif bir değer çıkmakta ise bu değer hesaplamada dikkate alınmamaktadır. Formülün paydasında yer alan "n" rakamı ise hesaplamada dikkate alınan PozitifBG_i sayısıdır. Dolayısıyla son 3 yıla ait pozitif brüt gelirler tutarlarının %15'nin ortalamasının 12,5 ile çarpılmak suretiyle sermaye yeterliliği rasyosunun paydasında yer almak üzere operasyonel riske esas tutar hesaplanacaktır. Brüt gelirin kapsamına ilişkin açıklamalar ile örnek hesaplamalara aşağıda yer verilmiştir.

(2) Yıllık brüt gelir, Kanunun 37 ve 38 inci maddelerine göre düzenlenen ve 39 uncu maddesi uyarınca ilan edilen finansal raporların gelir tablosunda yer aldığı şekli ile; net faiz gelirlerine, net ücret ve komisyon gelirlerinin, bağlı ortaklık ve iştirak hisseleri dışındaki hisse senetlerinden elde edilen temettü gelirlerinin, ticari kâr/zararın (net) ve diğer faaliyet gelirlerinin eklenmesi, alım satım hesabı dışında izlenen aktiflerin satılmasından elde edilen kar/zarar, olağanüstü gelirler, hesaplama yapan bankanın ana ortağı, bağlı ortaklıkları veya ana ortağının bağlı ortaklıkları veya bu yönetmelik veya muadili düzenlemelere tabi kuruluşlardan alınan destek hizmeti karşılığı yapılan faaliyet giderleri ve bir bankadan alınan destek hizmeti karşılığı yapılan faaliyet giderleri ve sigortadan tazmin edilen tutarların düşülmesi suretiyle hesaplanır.

Yukarıdaki fıkrada, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 37 ve 38 inci maddelerine göre hazırlanan ve 39 uncu maddesi uyarınca ilan edilen finansal tablolarda yer alan verilerden bu fıkradaki kullanım amacına göre yıllık brüt gelirin nasıl hesaplanacağı, hangi kalemlerin hesaplamaya dahil

edilip hangilerinin dahil edilmeyeceği belirtilmektedir.

Brüt gelirin nasıl hesaplanacağı konusunda, her bir yıla ilişkin brüt gelire ulaşmak için yukarıda bahsi geçen koşulları sağlayan finansal tablolardan elde edilen veriler kullanılacaktır. Buradaki yıllık brüt gelir rakamının SYR Yönetmeliği çerçevesinde tanımlandığı, dolayısıyla muhasebede yer alan ve giderlerin düşülmesinden önceki gelir rakamını anlatan brüt gelir rakamından farklı olduğu hususu gözden kaçırılmamalıdır. Buna göre operasyonel risk hesaplamasında kullanılacak yıllık brüt gelir rakamı aşağıdaki şekilde hesaplanacaktır.

Tablo 62: Operasyonel Riske Esas Tutar Hesabında Kullanılacak Yıllık Brüt Gelir

+ Net faiz gelirleri
+ Net ücret ve komisyon gelirleri
+ Bağlı ortaklık ve iştirak hisseleri dışındaki hisse senetlerinden elde edilen temettü gelirleri
+ Ticari kâr/zarar (net)
+ Diğer faaliyet gelirleri
(-) Alım satım hesabı dışında izlenen aktiflerin satılmasından elde edilen
(-) Olağanüstü gelirler
(-) Banka'nın ana ortağı, bağlı ortaklıkları veya ana ortağının bağlı ortaklıkları veya bu Yönetmelik veya muadil düzenlemelere tabi kuruluşlardan alınan destek hizmeti karşılığı yapılan faaliyet giderleri
(-) Bir bankadan alınan destek hizmeti karşılığı yapılan faaliyet giderleri
(-) Sigortadan tazmin edilen tutarlar

Görüldüğü üzere bankanın rutin faaliyetleri sayılabilecek faaliyetleri dışındaki faaliyetlerden elde edilen, bir başka deyişle süreklilik arz etmesi beklenmeyen gelirler hesaplamaya dahil edilmeyerek daha faaliyet yoğun bir brüt gelir rakamı elde edilmeye çalışılmaktadır.

Brüt gelir hesaplamasında dikkat edilmesi gereken önemli bir konu da, ilgili hesaplamada operasyonel giderlerin ve karşılıkların dikkate alınmayacağı hususudur. Bu durum CRD 48'in Annex 10'unun yedinci fıkrasında açıkça belirtilmiş olup bunun tek istisnası yine anılan madde metninde belirtilen ve tabloda indirim kalemi olarak yer alan hesaplama yapan bankanın ana ortağı, bağlı ortaklıkları veya ana ortağının bağlı

ortaklıkları veya bu CRD 48'e veya muadili düzenlemelere tabi kuruluşlardan alınan destek hizmeti karşılığı yapılan faaliyet giderleri ve bir bankadan alınan destek hizmeti karşılığı yapılan faaliyet giderleridir. Diğer bir ifadeyle brüt gelir hesaplamalarında krediler için ayrılan özel karşılık giderleri ile faaliyetlerin sürdürülmesi için gerekli olan bina ve personel giderleri gibi operasyonel giderler dikkate alınmayacaktır.

5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun "Muhasebe ve raporlama sistemi" başlıklı 37 nci maddesinde bankaların muhasebe sistemleri ve finansal raporlarının ne şekilde düzenleneceği, 38 inci madesinde ana ortaklığın konsolide rapor düzenleme zorunluluğu, 39 uncu maddesinde finansal raporların imzalanması, sunulması, ilanı ve denetimi hüküm altına alınmıştır. Söz konusu madde hükümlerine istinaden 1/11/2006 tarih ve 26333 sayılı Resmi Gazete'de Bankaların Muhasebe Uygulamalarına ve Belgelerin Saklanması İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik yayımlanmıştır. Akabinde yukarıda verilen madde hükümleri ve ilgili muhasebe yönetmeliğinin 4 üncü maddesine istinaden 28 Haziran 2012 tarihli ve 28337 sayılı Resmi Gazete'de, Bankalarca Kamuya Açıklanacak Finansal Tablolar İle Bunlara İlişkin Açıklama Ve Dipnotlar Hakkında Tebliğ yayımlanmıştır. Bahsi geçen muhasebe yönetmeliği ve kamuya açıklama tebliği açıklamaları ve bu tebliğ ekinde yer alan finansal tablo açıklamaları çerçevesinde yıllık brüt gelire ulaşılacaktır.

Yukarıdaki tabloda yer alan kalemlerden; net faiz gelirleri, net ücret ve komisyon gelirleri, ticari kâr/zarar (net), diğer faaliyet gelirleri kalemlerinin isimleri doğrudan anılan kamuya açıklama tebliğine göre hazırlanan gelir tablosunda yer almaktadır. Ancak söz konusu gelir tablosunda B bölümündeki kalemler ile bağlı ortaklık ve iştirak hisseleri dışındaki hisse senetlerinden elde edilen temettü gelirleri kaleminin[65] ismi yer almamaktadır.

Burada belirtilmesi gereken diğer bir temel nokta operasyonel riske esas tutarın hesaplanmasında kullanılacak yıllık brüt gelirin hesaplanmasında dikkate alınmayacak olan B bölümündeki kalemlerden bazılarının A bölümündeki kalemlerin bünyesinde yer alırken bazılarının yer almadığı, hesaplama yapılırken bu durumun dikkate alınması gerektiği hususudur. Bunun istisnasını ise B kısmındaki kalemlerden "hesaplama yapan bankanın ana ortağı, bağlı ortaklıkları veya ana ortağının bağlı ortaklıkları veya bu yönetmelik veya muadili düzenlemelere tabi kuruluşlardan alınan destek hizmeti karşılığı yapılan faaliyet giderleri ve bir bankadan alınan destek hizmeti karşılığı yapılan faaliyet giderleri" oluşturmaktadır. Bu kalem A kısmında dikkate alınmadığı halde, A kısmı toplamından düşülmesi gerekmektedir. Aşağıda operasyonel riskin hesaplanmasına ilişkin sayısal bir

[65] Söz konusu alt kalem gelir tablosundaki Temettü Gelirleri ana sınıfının bünyesinde yer almaktadır. Bağlı ortaklık ve iştirak hisseleri dışındaki hisse senetlerinden elde edilen temettü gelirleri kaleminin bakiyesine ancak mizandan ulaşılabilecektir.

örneğe yer verilmiştir.

Tablo 63: Operasyonel Risk Hesaplamaya Esas Kalemler

(Bin TL)	**Tutar**	**Tutar**
a) Net faiz gelirleri		10.000
b) Net ücret ve komisyon gelirleri		5.000
c) Bağlı ortaklık ve iştirak hisseleri dışındaki hisse senetlerinden elde edilen temettü gelirleri		1.000
d) Ticari kâr/zarar (net)		3.000
i) Vadeye kadar elde tutulan menkul kıymetlerin satışından elde edilen kâr	500	
ii) Diğer ticari kar/zarar	2.500	
e) Diğer faaliyet gelirleri		2.000
i) Olağanüstü gelirler	200	
ii) Sigortadan tazmin edilen tutarlar	50	
iii) Alım satım hesabı dışında izlenen diğer aktiflerin satılmasından elde edilen kâr/zarar	200	
iv) Diğer	1.550	
f) Olağanüstü gelirler		200
g) Sigortadan tazmin edilen tutarlar		50
h) Alım satım hesabı dışında izlenen aktiflerin satılmasından elde edilen kar/zarar		1.100
i) Vadeye kadar elde tutulan menkul kıymetlerin satışından elde edilen kâr	500	
ii) İştirak, bağlı ortaklık ve birlikte kontrol edilen ortaklıklar satış kârları	400	
iii) Alım satım hesabı dışında izlenen diğer akiflerin satılmasından elde edilen kâr/zarar	200	
j) Banka'nın ana ortağı, bağlı ortaklıkları veya ana ortağının bağlı ortaklıkları veya muadil düzenlemelere tabi kuruluşlardan veya bir bankadan alınan destek hizmetleri karşılığı yapılan faaliyet giderleri		100

Yıllık brüt gelir = (a+b+c+d+e)-(f+g+h+j) işlemi sonucunda bulunur.

Öncelikle söz konusu hesaplamada a'dan e'ye kadar olan kalemler doğrudan toplanacaktır. Müteakiben f[66], g[67], h(i)[68] ve h(iii)[69] kalemlerinin toplamı, a'dan e'ye kadar olan kalemlerin bünyesinde zaten yer aldığı için, bahsi geçen kalemlerin hesaplamada dikkate alınmamasını teminen, bu kalemler indirim konusu yapılacaktır. "j" kalemi ise zaten bir gider kalemi

[66] Tablodaki "f" satırı esasında "e(i)" satırına eşittir.
[67] Tablodaki "g" satırı esasında "e(ii)" satırına eşittir.
[68] Tablodaki "h(i)" satırı esasında "d(i)" satırına eşittir.
[69] Tablodaki "h(iii)" satırı esasında "e(iv)" satırına eşittir.

olduğu için indirim konusu yapılacaktır.

> *(3) İkinci fıkra çerçevesinde hesaplanacak yıllık brüt gelir tutarının negatif ya da sıfır olduğu yıla ilişkin brüt gelir tutarı hesaplamaya dahil edilmeksizin ortalama hesaplanır. Yıllık brüt gelirin negatif veya sıfır olması halinde, ortalama hesaplamasında bu tutar pay ve paydada dikkate alınmaz. Son üç yıl boyunca yıllık brüt gelir tutarının negatif ya da sıfır olması halinde operasyonel riske esas tutar hesaplanmaz."*

Bu fıkrada brüt gelir elde edilemeyen yılların hesaplamaya dahil edilmeyeceği, son üç yılın üçünde de brüt gelir elde edememiş bir banka için operasyonel riske esas tutar hesaplanmayacağı hükmü yer almaktadır. Son üç yıldan herhangi birinin (ya da ikisinin) negatif ya da sıfır olması durumunda, ilgili yıl (ya da ilgili iki yıl) hesaplamaya dahil edilmeyecek, hesaplama iki yılın ortalaması olarak (ya da tek yıl için) yapılacaktır.

Tablo 64: Madde 25

Standart yöntem ve uygulama kriterleri

Madde 25- (1) Standart yöntemde operasyonel riske esas tutar, yıllar itibariyle faaliyet kolları bazında bulunacak sermaye yükümlülüğü tutarları toplamının son üç yıllık ortalamasının oniki buçuk ile çarpılması suretiyle bulunur. Yıllar itibariyle faaliyet kolları bazında sermaye yükümlülüğü toplamı, her bir faaliyet koluna ilişkin yıllık brüt gelirin aşağıdaki tabloda yer alan bu faaliyet kollarına karşılık gelen oranlar ile çarpılması suretiyle bulunacak değerlerin her bir yıl için ayrı ayrı toplanması suretiyle hesaplanır.

Faaliyet Kolları	**Faaliyetler**	**Oran (%)**
Kurumsal finansman	Finansal araçlara ilişkin aracılık yüklenimi ve/veya bu kapsamdaki finansal araçlara ilişkin satın alma taahhütleri. Aracılık yüklenimine ilişkin hizmetler. Yatırım danışmanlığı hizmetleri. Sermaye yapısı, endüstriyel strateji ve ilgili diğer konularda şirketlere verilen danışmanlık hizmetleri, şirketlerin satın alınması, devralınması ve birleşme konularında danışmanlık verilmesi ve diğer ilgili hizmetler. Yatırım araştırmaları, finansal analizler ve finansal araçlarla ilgili işlemler hakkında	18

		diğer genel danışmanlık hizmetleri.	
	Alım satım	Kendi nam ve hesabına alım satım işlemleri. Aracılık hizmetleri. Bir veya birden fazla finansal araç için alım satım emirlerinin alınması ve iletilmesi hizmeti. Emirlerin müşteriler adına gerçekleştirilmesi. Finansal araçların alım taahhüdü olmadan aracılık yüklenimleri. Çok Taraflı Alım Satım faaliyeti.	18
	Perakende bankacılık (6 ncı maddede belirtilen perakende alacak sınıfına dahil olma şartlarını taşıyan gerçek kişi ve KOBİ'lerle gerçekleştirilen faaliyetler)	Mevduat ve katılım fonu kabulü. Borç verme. Finansal kiralama. Garantiler ve taahhütler. Yatırım danışmanlığı hizmetleri.	12
	Perakende aracılık (6 ncı maddede belirtilen perakende alacak sınıfına dahil olma şartlarını taşıyan gerçek kişi ve KOBİ'lerle gerçekleştirilen faaliyetler)	Bir veya birden fazla finansal araç için alım satım emirlerinin alınması ve iletilmesi hizmeti. Emirlerin müşteriler adına gerçekleştirilmesi. Finansal araçların alım taahhüdü olmadan aracılık yüklenimleri.	12

Ticari bankacılık	Mevduat ve katılım fonu kabulü. Borç verme. Finansal kiralama. Garantiler ve taahhütler	15
Takas ve ödemeler	Fon transfer hizmetleri. Ödeme araçlarının çıkartılması ve yönetilmesi işlemleri.	18
Acente hizmetleri	Saklama hizmetleri ve nakit/teminat yönetimi gibi hizmetler de dâhil, finansal araçların müşteriler adına muhafazası ve yönetimi hizmetleri.	15
Varlık yönetimi	Portföy yönetimi. KYK yönetimi. Diğer varlık yönetim hizmetleri.	12

(2) Herhangi bir yıla ilişkin faaliyet kolları bazında hesaplanan sermaye yükümlülüğü toplamının negatif olması halinde, yıllar itibariyle faaliyet kolları bazında bulunacak sermaye yükümlülüğü tutarları toplamının üç yıllık ortalamasının hesabında bu yıla ilişkin sermaye yükümlülüğü toplamı sıfır olarak dikkate alınır.

(3) Kurum tarafından bu yöntemin kullanılabilmesine izin verilmesi için aşağıdaki koşulların sağlanması zorunludur;

a) Bankalar, mevcut faaliyet kollarına ve faaliyetlerine ilişkin brüt gelir tutarının standart çerçeveye eşleştirilmesi için belirli politikalar ve kriterler geliştirmeli ve bunları yazılı hale getirmelidir. Bu kriterler, sürekli gözden geçirilmeli ve yeni veya değişen faaliyet kolları, faaliyetler ve riskler için gereken düzenlemeler yapılmalıdır.

b) Bankalar, Bankaların İç Sistemleri Hakkında Yönetmelik'te belirtilen operasyonel riske ilişkin sistem ve politikalara ilave olarak, aşağıda sayılan yeterlilik kriterlerine uyumu sağlamalıdır;

1) Bankaların operasyonel riske yönelik yazılı hale getirilmiş bir değerlendirme ve yönetim sistemine sahip olmaları ve bu sistemle ilgili sorumlulukların dağıtılmış olması gerekir. Bankalar, operasyonel risklerini tanımlamalı ve önemli kayıp verileri de dâhil ilgili operasyonel risk verilerini takip etmelidir. Bu sistem, düzenli ve bağımsız gözden geçirmeye tâbi tutulmalıdır.

2) Operasyonel risk değerlendirme sisteminin, bankanın risk yönetim süreçleri ile bütünleştirilmesi gereklidir. Bu sistemin çıktısı, bankanın operasyonel risk profilinin izlenmesi ve kontrol edilmesi sürecinin tamamlayıcı bir parçası olmalıdır.

3) Bankalar, ilgili birimlere operasyonel risk raporları sunan bir yönetim raporlama sistemi oluşturmalıdır. Bankalar, yönetim raporlarında bulunan bilgiler çerçevesinde gerekli tedbirlerin uygulanmasına yönelik prosedürler oluşturmalıdır.

(4) 3 üncü fıkranın (a) bendinde belirtilen faaliyet kollarının eşleştirmesine ilişkin prensipler şunlardır.

a) Tüm faaliyetler, bir faaliyet koluna dahil edilmeyen hiçbir faaliyet kalmaksızın ve hiç bir faaliyet birden fazla faaliyet kolu altına dahil edilmeksizin, faaliyet kollarıyla eşleştirilmelidir.

b) Faaliyet kollarına eşleştirmede güçlük çekilen, ancak bir faaliyetle bağlantılı bir işi ve fonksiyonu temsil eden faaliyetler, söz konusu faaliyetin desteklediği faaliyet koluna tahsis edilmelidir. Bir faaliyetin birden fazla faaliyet kolunu desteklemesi halinde, tarafsız eşleştirme kriterleri kullanılmalıdır.

c) Bir faaliyetin belirli bir faaliyet koluna eşleştirilemediği durumlarda, söz konusu faaliyet en yüksek sermaye yükümlülüğüne yol açan faaliyet koluna eşlenmelidir.

ç) Bankalar, ilgili göstergenin faaliyet kollarına tahsisinde, içsel fiyatlandırma yöntemlerini kullanabilirler. Bir faaliyet kolundan kaynaklanan, ancak farklı bir faaliyet kolu ile ilişkilendirilebilecek olan giderler, maliyetlerin iki faaliyet kolu arasındaki transferine dayanan bir uygulamayla, ilgili oldukları faaliyet koluna tahsis edilebilirler.

d) Operasyonel riske ilişkin sermaye yükümlülüğünün hesaplanması kapsamında faaliyetlerin faaliyet kollarına eşleştirilmesi işlemi, kredi riski ve piyasa riski için kullanılan sınıflamalarla tutarlı olmalıdır.

e) Bankanın yönetici organlarının kontrolü altında yapılan eşleştirme politikası üst yönetimin sorumluluğundadır.

f) Faaliyet kollarına eşleştirme süreci, bağımsız bir gözden geçirmeye tâbi tutulmalıdır.

Standart yöntem, temel gösterge yönteminden farklı olarak bankanın faaliyetlerini belirli faaliyet kollarına ayırmaktadır. Temel gösterge yönteminde tüm faaliyetler için %15 olarak uygulanan katsayı, bu yöntemde bu faaliyet kollarının risklilik düzeyine göre %12, %15 ve %18 olarak farklılaştırılmaktadır. Standart yöntemin kullanılabilmesi için getirilen şartların ise ileri yöntemlere geçişte de aranıyor olması nedeniyle, standart yöntemin ileri yöntemlere geçişte bir ara safha olduğu düşünülmektedir.[70] Standart yöntemde operasyonel riske esas tutar hesabı aşağıdaki şekildedir:

$$\text{Operasyonel Riske Esas Tutar} = \left[\frac{1}{3}\sum_{i=1}^{3} \text{maks}\left(\sum_{j=1}^{8} BG_i^j * \beta_j, 0\right)\right] * 12{,}5$$

BG_i^j: j faaliyet koluna ilişkin i inci yıla ait brüt gelir

β_j: j faaliyet konunun katsayısı

Standart yöntemde bankaların faaliyetleri; "kurumsal finansman, alım-satım, perakende bankacılık, ticari bankacılık, takas ve ödemeler, acentelik

[70] Operasyonel Risk hesaplamasında İleri Yöntemler henüz mer'i mevzuatımızın bünyesinde yer almamakla birlikte Basel II'de anılan yöntemler ayrıntılı olarak açıklanmaktadır. Bu çalışma mer'i mevzuatı açıklamayı hedeflediği için İleri Yöntemlerden bahsedilmeyecektir.

hizmetleri, varlık yönetimi ve perakende aracılık hizmetleri" olmak üzere sekiz ayrı faaliyet koluna bölünmektedir.

Basel II metninde geçen formülde kullanılan brüt gelir ifadesi hesaplamada, kalemlerin önemli bir kısmı için, net gelire (net faiz gelirleri ile net faiz dışı gelirler toplamı gibi) tekabül etmektedir. Dolayısıyla tanımı yapılan her bir faaliyet kolu için, temel gösterge yönteminin anlatıldığı bölümde yer verilen tablonun doldurulması suretiyle brüt gelir rakamına ulaşılacak ve söz konusu rakam kullanılarak hesaplama yapılacaktır. Diğer bir ifadeyle standart söntemde, brüt gelirin kuruluşun tüm faaliyetlerinin toplamı için değil, her bir faaliyet kolu için ayrıca hesaplandığına dikkat edilmelidir. Örneğin, kurumsal finansman faaliyet kolunda kullanılan brüt gelir değeri, kurumsal finansman faaliyet kolunda yaratılan brüt gelirdir.

Her bir faaliyet kolu için sermaye yükümlülüğü; o faaliyet kolu için hesaplanan brüt gelirin söz konusu faaliyet koluna tahsis edilen faktörle (beta) çarpılması yoluyla bulunur.[71] Sonrasında aynı işlem diğer 7 faaliyet kolu için tekrarlanarak bu faaliyet kolları nedeniyle oluşan sermaye yükümlülüğü toplanarak operasyonel risk için bir yıllık sermaye yükümlülüğü toplamına ulaşılmış olur. Anılan işlem diğer 2 yıl için de tekrarlanır ve nihai aşamada son 3 yıllık ortalamaya ulaşılarak bulunan tutarın 12,5 ile çarpılması suretiyle operasyonel riske esas tutar hesaplanmış olur.

> *(2) Herhangi bir yıla ilişkin faaliyet kolları bazında hesaplanan sermaye yükümlülüğü toplamının negatif olması halinde, yıllar itibariyle faaliyet kolları bazında bulunacak sermaye yükümlülüğü tutarları toplamının üç yıllık ortalamasının hesabında bu yıla ilişkin sermaye yükümlülüğü toplamı sıfır olarak dikkate alınır.*

Belirli bir yılda bütün faaliyet kolları için toplam sermaye bulundurma yükümlülüğü negatif ise, üç yıllık ortalama hesabında o yıl için kesrin pay kısmına yazılması gereken değer sıfır olacaktır ancak hesaplamada üç yıllık ortalama alındığından payda yine 3 olacaktır. Örnek hesaplamaya aşağıda yer verilmiştir.

[71] Hesaplamada brüt gelir ile çarpılan Beta, belirli bir iş kolundaki operasyonel risk kayıp deneyimi ile o faaliyet kolu için toplam brüt gelir seviyesi arasında sektör çapında mevcut ilişkiyi gösteren bir katsayıdır. Basel II metni 653 üncü paragraf.

Tablo 65: Operasyonel Riske Esas Sermaye Yükümlülüğü Örnek Hesaplaması

	İş Kolları Bazında Brüt Gelir			Beta Katsayısı	Brüt Gelir X Beta Katsayısı		
Bin TL	**2008**	**2009**	**2010**		**2008**	**2009**	**2010**
Kurumsal Finansman	100	50	40	18%	18	9	7
Alım Satım	200	-160	80	18%	36	-29	14
Perakende Bankacılık	150	90	20	12%	18	11	2
Perakende Aracılık	100	-200	-200	12%	12	-24	-24
Ticari Bankacılık	450	-20	140	15%	68	-3	21
Takas ve Ödemeler	200	50	100	18%	36	9	18
Acente Hizmetleri	300	100	300	15%	45	15	45
Varlık Yönetimi	250	50	200	12%	30	6	24
Toplam					**263**	**-6**	**108**

2011 Yılına İlişkin Operasyonel Riske Esas Tutar = [(263 + 0 + 108) / 3] * 12,5 = 1.545,8 bin TL

Hesaplamada dikkat edilmesi gereken önemli bir nokta 2009 yılına ilişkin hesaplama sonucu negatif olduğu için, bu yıla ilişkin brüt gelir değerinin "0" olarak dikkate alınması hususudur. Standart yöntemde, temel gösterge yönteminden farklı olarak, ilgili yıla ilişkin toplam "0" olarak dikkate alınsa bile ortalama hesabında, bahsi geçen tutar işleme dahil edilmekte ve dolayısıyla 3 yılın brüt gelirleri toplanarak 3'e bölünmektedir. Aynı durum temel gösterge yönteminde gündeme gelseydi negatif değerli yıllık brüt gelirler (örnekte 2009 yılına ilişkin brüt gelir) hesaplamadan çıkarılacak ve bu sefer geriye kalan 2 yıla ilişkin brüt gelirler (örnekte 2008 ve 2010 yılına ilişkin brüt gelir) toplanarak 3'e değil 2'ye bölünecekti. Son bir husus ise 2011 yılının bütün ay sonları itibariyle yapılacak her türlü hesaplamada; 2008, 2009 ve 2010 yılları dönem sonları verilerinin dikkate alınması konusudur. Diğer bir ifadeyle, bir yılın tüm ayları için aynı operasyonel riske esas tutar kullanılacaktır.

(3) Kurum tarafından bu yöntemin kullanılabilmesine izin verilmesi için aşağıdaki koşulların sağlanması zorunludur;
a) Bankalar, mevcut faaliyet kollarına ve faaliyetlerine ilişkin brüt gelir tutarının standart çerçeveye eşleştirilmesi için belirli politikalar ve kriterler geliştirmeli ve bunları yazılı hale getirmelidir. Bu kriterler, sürekli gözden geçirilmeli ve yeni veya değişen faaliyet kolları, faaliyetler ve riskler için gereken düzenlemeler yapılmalıdır.

Standart yöntemin kullanılabilmesi için brüt gelirin sayılan faaliyet kollarına dağıtımına ilave olarak diğer bazı koşulların sağlanmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Kurum tarafından standart yöntemin kullanımına izin verilebilmesi için bankanın her bir faaliyetini yukarıda yer verilen her bir faaliyet koluna eşleştirmesi gerekmektedir. Banka faaliyetlerinin ilgili 8 faaliyet koluna eşleştirilmesi için yazılı politika ve kriterler olmalı, bunlar düzenli olarak gözden geçirilerek, gerektiğinde değişiklikler yapılmalıdır. Örneğin, kurumsal bir firma ile olan ilişkilerde söz konusu firmaya kullandırılan kredinin ya da verilen danışmanlık hizmetinin hangi prosedürler ve kriterler dâhilinde değerlendirileceği banka tarafından yazılı olarak tespit edilmelidir. Şayet bir kredi kullandırımı söz konusu ise ticari bankacılık; yatırım danışmanlığı söz konusu ise kurumsal finansman faaliyeti kapsamında değerlendirme yapılması gerekecektir. Bahsi geçen eşleştirmeye ilişkin kriterlerin ayrıntılarına bu maddenin dördüncü fıkrasında yer verilmiştir.

b) Bankalar, Bankaların İç Sistemleri Hakkında Yönetmelik'te belirtilen operasyonel riske ilişkin sistem ve politikalara ilave olarak, aşağıda sayılan yeterlilik kriterlerine uyumu sağlamalıdır;
1) Bankaların operasyonel riske yönelik yazılı hale getirilmiş bir değerlendirme ve yönetim sistemine sahip olmaları ve bu sistemle ilgili sorumlulukların dağıtılmış olması gerekir. Bankalar, operasyonel risklerini tanımlamalı ve önemli kayıp verileri de dâhil ilgili operasyonel risk verilerini takip etmelidir. Bu sistem, düzenli ve bağımsız gözden geçirmeye tâbi tutulmalıdır.
2) Operasyonel risk değerlendirme sisteminin, bankanın risk yönetim süreçleri ile bütünleştirilmesi gereklidir. Bu sistemin çıktısı, bankanın operasyonel risk profilinin izlenmesi ve kontrol edilmesi sürecinin tamamlayıcı bir parçası olmalıdır.
3) Bankalar, ilgili birimlere operasyonel risk raporları sunan bir yönetim raporlama sistemi oluşturmalıdır. Bankalar, yönetim raporlarında bulunan bilgiler çerçevesinde gerekli tedbirlerin uygulanmasına yönelik prosedürler oluşturmalıdır.

Bu bentte Bankaların İç Sistemleri Hakkında Yönetmelik kapsamında yer alan operasyonel riske ilişkin hükümlere ek olarak uyulması gereken kriterler belirlenmiştir. Anılan yönetmeliğin 53 üncü maddesinin birinci fıkrasında bankaların, aralarında operasyonel riskin de sayıldığı muhtelif riskleri doğuran faaliyetlerinin yoğunluk ve karmaşıklık düzeyine uygun risk yönetim uygulamalarını tesis etmekle yükümlü oldukları hükme bağlanmıştır. Bu kapsamda her bir riske ilişkin genel esaslar ilgili yönetmeliğin "Risk Yönetim Uygulamalarına İlişkin Risk Türüne Dayalı Genel Esaslar" başlıklı üçüncü bölümünde sunulmuş, operasyonel riske ilişkin genel esaslara bu yönetmeliğin 56 ncı maddesinde yer verilmiştir. Anılan yönetmeliğin 65 inci maddesinde operasyonel risk de dahil olmak üzere risklerin raporlanması için gerekli sistemlerin oluşturulmasını hüküm altına alırken, aynı yönetmeliğin 68 inci maddesinde operasyonel risk raporlarının içereceği bilgilere yer verilmektedir. Ayrıca mezkûr yönetmeliğin 37 nci maddesinin birinci fıkrasında, "Bankalarca, asgari olarak piyasa, kredi ve operasyonel risklere ilişkin risk limitlerinin tesisi zorunludur" denilerek operasyonel riske ilişkin olarak da limit tesis zorunluluğu getirilmiştir.

Birinci alt bent kapsamında bahsi geçen bağımsız birim, söz konusu riskin ölçümünden ve izlenmesinden sorumlu olan birimin dışındaki icrai olmayan bir birim olmalı ve bu birim de operasyonel riskin değerlendirilmesi ve izlenmesiyle ilgili uygulamaların kontrolünü yapmalıdır.

(4) 3 üncü fıkranın (a) bendinde belirtilen faaliyet kollarının eşleştirmesine ilişkin prensipler şunlardır.
a) Tüm faaliyetler, bir faaliyet koluna dahil edilmeyen hiçbir faaliyet kalmaksızın ve hiç bir faaliyet birden fazla faaliyet kolu altına dahil edilmeksizin, faaliyet kollarıyla eşleştirilmelidir.
b) Faaliyet kollarına eşleştirmede güçlük çekilen, ancak bir faaliyetle bağlantılı bir işi ve fonksiyonu temsil eden faaliyetler, söz konusu faaliyetin desteklediği faaliyet koluna tahsis edilmelidir. Bir faaliyetin birden fazla faaliyet kolunu desteklemesi halinde, tarafsız eşleştirme kriterleri kullanılmalıdır.
c) Bir faaliyetin belirli bir faaliyet koluna eşleştirilemediği durumlarda, söz konusu faaliyet en yüksek sermaye yükümlülüğüne yol açan faaliyet koluna eşlenmelidir.
ç) Bankalar, ilgili göstergenin faaliyet kollarına tahsisinde, içsel fiyatlandırma yöntemlerini kullanabilirler. Bir faaliyet kolundan kaynaklanan, ancak farklı bir faaliyet kolu ile ilişkilendirilebilecek olan giderler, maliyetlerin iki faaliyet kolu arasındaki transferine dayanan bir uygulamayla, ilgili oldukları faaliyet koluna tahsis edilebilirler.
d) Operasyonel riske ilişkin sermaye yükümlülüğünün hesaplanması kapsamında faaliyetlerin faaliyet kollarına eşleştirilmesi işlemi, kredi riski ve piyasa riski için kullanılan sınıflamalarla tutarlı olmalıdır.
e) Bankanın yönetici organlarının kontrolü altında yapılan eşleştirme politikası üst yönetimin sorumluluğundadır.
f) Faaliyet kollarına eşleştirme süreci, bağımsız bir gözden geçirmeye tâbi tutulmalıdır.

Öncelikle, banka bünyesinde gerçekleştirilen her türlü faaliyetin, bir faaliyet koluna dahil edilmeyen hiçbir faaliyet tipi bulunmaksızın ve hiç bir faaliyet birden fazla faaliyet koluna dahil olmayacak şekilde, bu maddenin birinci fıkrasında yer alan standart tablodaki faaliyet kollarından hangisin altında ele alınacağı yazılı olarak tespit edilmelidir. Bu tespit sırasında bir ana faaliyeti desteklemek üzere yürütülen bir yardımcı faaliyet, ana faaliyet hangi faaliyet kolu altında sınıflandırılıyorsa o faaliyet kolu altında sınıflandırılmalıdır. Bu yardımcı faaliyetin birden fazla ana faaliyeti destekliyor olması halinde, hangi ana faaliyet ile aynı faaliyet kolu altında sınıflandırılacağına karar vermek üzere tarafsız eşleştirme kriterleri belirlenmeli ve kullanılmalıdır. Bir faaliyetin belirli bir faaliyet koluna eşleştirilemediği durumlarda, söz konusu faaliyet en yüksek sermaye yükümlülüğüne yol açan %18 katsayısına sahip 3 faaliyet kolundan birisi altında sınıflandırılmalıdır.

Tablo 66: Madde 26

Standart yöntemde alternatif uygulama
Madde 26- (1) Standart yöntemde alternatif uygulamanın kullanılması halinde, operasyonel riske esas tutar, 25 inci maddenin birinci fıkrasında belirtilen perakende ve ticari bankacılık faaliyet kollarının her bir yıla ilişkin yıllık brüt gelir rakamları yerine, bu faaliyet kolları kapsamındaki nakit kredi ve diğer alacaklar her bir yıl için yıl sonu bakiyelerinin yüzde üçbuçuğu esas alınmak suretiyle 25 inci maddenin birinci ve ikinci fıkralarında belirtilen esas ve usuller çerçevesinde hesaplanır. Alım satım hesabı dışında tutulan menkul kıymetler, bu fıkra uygulamasında, ticari bankacılık faaliyet kolu kapsamına giren nakdi kredi ve diğer alacaklar gibi değerlendirilir.

(2) Bu uygulamanın kullanılabilmesi için yapılan izin başvurularına ilişkin değerlendirmede 25 inci maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen kriterler dikkate alınır. İzin başvurusunda bulunulabilmesi için, bankanın son üç yıl itibariyle 24 üncü maddenin ikinci fıkrasında belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde hesaplanacak yıllık brüt gelir tutarlarının en az yüzde doksanının perakende ve ticari bankacılık faaliyet kollarından elde edilmiş olması ve perakende ve/veya ticari bankacılık faaliyetlerinin önemli bir kısmının yüksek temerrüt olasılığı düzeyindeki kredilerden oluşması ve alternatif standart yaklaşımın operasyonel riskin değerlendirilmesine yönelik gelişmiş bir temel oluşturması ve bu durumun bağımsız denetim raporu ile belgelendirilmesi zorunludur.

Standart yöntemde alternatif uygulama
Madde 26- *(1) Standart yöntemde alternatif uygulamanın kullanılması halinde, operasyonel riske esas tutar, 25 inci maddenin birinci fıkrasında belirtilen perakende ve ticari bankacılık faaliyet kollarının her bir yıla ilişkin yıllık brüt gelir rakamları yerine, bu faaliyet kolları kapsamındaki nakit kredi ve diğer alacaklar her bir yıl için yıl sonu bakiyelerinin yüzde üçbuçuğu esas alınmak suretiyle 25 inci maddenin birinci ve ikinci fıkralarında belirtilen esas ve usuller çerçevesinde hesaplanır. Alım satım hesabı dışında tutulan menkul kıymetler, bu fıkra uygulamasında, ticari bankacılık faaliyet kolu kapsamına giren nakdi kredi ve diğer alacaklar gibi değerlendirilir.*

Standart yöntemde alternatif uygulamaya Basel II metninde ayrı bir başlık ya da paragrafta yer verilmemiş, standart yaklaşım uygulamasında bir istisna olarak bir dipnotta anlatılmıştır.

Standart yöntemden farklılaşma "perakende bankacılık" ve "ticari bankacılık" faaliyet kolları için ortaya çıkmaktadır. Hesaplamada bu iki faaliyet kolu için brüt gelir rakamları yerine, bu faaliyet kolları kapsamındaki "nakit kredi ve diğer alacaklar"ın yılsonu bakiyelerinin % 3,5'i dikkate alınmaktadır. Sonrasında her bir faaliyet kolu için beta katsayısı ile çarpım, üç yıllık ortalama alınması, bulunan sermaye yükümlülüğünün 12,5 ile çarpılarak operasyonel riske esas tutarın hesaplanması safhalarında bir değişiklik bulunmamaktadır.

Alım satım hesapları dışındaki menkul kıymetler için bu fıkra kapsamında özel bir hüküm getirilerek bu kıymetlerin "ticari bankacılık" faaliyet kolu kapsamına giren nakdi kredi ve diğer alacaklar gibi değerlendirileceği hükme bağlanmıştır.

> *(2) Bu uygulamanın kullanılabilmesi için yapılan izin başvurularına ilişkin değerlendirmede 25 inci maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen kriterler dikkate alınır. İzin başvurusunda bulunulabilmesi için, bankanın son üç yıl itibariyle 24 üncü maddenin ikinci fıkrasında belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde hesaplanacak yıllık brüt gelir tutarlarının en az yüzde doksanının perakende ve ticari bankacılık faaliyet kollarından elde edilmiş olması ve perakende ve/veya ticari bankacılık faaliyetlerinin önemli bir kısmının yüksek temerrüt olasılığı düzeyindeki kredilerden oluşması ve alternatif standart yaklaşımın operasyonel riskin değerlendirilmesine yönelik gelişmiş bir temel oluşturması ve bu durumun bağımsız denetim raporu ile belgelendirilmesi zorunludur."*

Alternatif standart yaklaşımın kullanılabilmesi için, standart yöntemin kullanılabilmesine ilişkin 25 inci maddenin üçüncü fıkrasında sayılan koşullara ek olarak burada ilave koşullar söz konusudur:

- Son üç yıl için hesaplanacak yıllık brüt gelir tutarlarının en az %90'ının perakende ve ticari bankacılık faaliyetlerinden elde edilmiş olması,
- Yüksek temerrüt olasılığına sahip kredilerinin önemli bir kısmının perakende ve/veya ticari bankacılık faaliyetleri kapsamındaki kredilerden oluşması, alternatif standart yaklaşımın operasyonel riskin değerlendirilmesine yönelik gelişmiş bir temel oluşturması ve bu durumun bağımsız denetim raporu ile belgelendirilmesi

gerekmektedir.

Tablo 67: Madde 27

Yöntemlerin birlikte kullanılması
Madde 27 (1) Bankalar, Temel Gösterge Yöntemi ile Standart Yöntemi, Standart Yöntem için bir geçiş süresi gerektirebilecek olan, yeni bir şirketin satın alınması ve devralınması gibi istisnai durumlarda, birlikte kullanabilirler.
(2) Temel Gösterge Yöntemi ile Standart Yöntemin birlikte kullanılması, bankanın Kurumca uygun görülecek bir süre zarfında tamamen Standart Yönteme geçeceğini taahhüt etmesi koşuluna bağlıdır.

Temel gösterge yöntemi ile standart yöntemin ancak bir geçiş süresi gerektirebilecek olan istisnai durumlarda, BDDK'nın bilgisi dahilinde ve uygun göreceği bir süre zarfında standart yönteme geçişin taahhüt edilmesi durumunda beraberce kullanılabilmesi mümkündür.

2.2.9. Üçüncü Kısım-Sermaye Yeterliliği Standart Oranı ve Son Hükümler

Tablo 68: Madde 28 ile 29

Birinci Bölüm
Sermaye Yeterliliği Standart Oranı ve Konsolide Sermaye Yeterliliği Standart Oranı
Sermaye yeterliliği standart oranı
Madde 28- (1) Sermaye yeterliliği standart oranının asgari yüzde sekiz olarak tutturulması ve idame ettirilmesi şarttır.
Konsolide sermaye yeterliliği standart oranı
Madde 29- (1) Konsolide sermaye yeterliliği standart oranının asgari yüzde sekiz olarak tutturulması ve idame ettirilmesi şarttır.
(2) Kanuna ve buna ilişkin alt düzenlemelere göre ana ortaklık niteliğine sahip olan ve konsolide mali tablolar hazırlama yükümlülüğü bulunan bankalarca, konsolidasyona tabi tutulan ortaklıklarının bilanço içi ve dışı hesapları konsolide mali tablo hazırlama esaslarına uygun olarak toplulaştırıldıktan ve eliminasyon işlemleri gerçekleştirildikten sonra hesaplanır.

Sermaye yeterliliği standart oranı
Madde 28- (1) Sermaye yeterliliği standart oranının asgari yüzde sekiz olarak tutturulması ve idame ettirilmesi şarttır.

Bu kitabın "Sermaye Yeterliliği Düzenlemelerine Genel Bakış"" başlıklı Birinci bölümünde de bahsedildiği üzere sermaye yeterliliği, bankaların emin bir şekilde faaliyetlerini sürdürmesi için kritik öneme sahiptir. Bankalar faaliyetleri nedeniyle maruz kaldıkları riskleri için yeterli sermaye bulundurmalıdır. Bankalar, söz konusu riskleri SYR Yönetmeliği'ndeki usûl

ve esaslara göre sayısallaştırmakla ve bunlar için yeterli sermaye bulundurmakla yükümlüdür. Nitekim anılan husus 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 45 inci maddesinde;

> *"Bu Kanunun uygulanmasında maruz kalınan riskler nedeniyle oluşabilecek zararlara karşı yeterli özkaynak bulundurulması sermaye yeterliliğini ifade eder. Bankalar, Kurum tarafından düzenlenecek yönetmelikte öngörülen usûl ve esaslara göre yüzde sekiz oranından az olmamak üzere belirlenecek sermaye yeterliliği oranını hesaplamak, tutturmak, idame ettirmek ve raporlamak zorundadır."*

şeklindeki hükümlerle açıkça belirtilmiştir. Söz konusu Kanun maddesinde sermaye yeterliliği oranının %8'den az olmamak üzere hesaplanması, tutturulması, idame ettirilmesi ve raporlanması gerekliliğinden bahsedilmektedir. Sermaye yeterliliği standart oranı, Bankaların Özkaynaklarına İlişkin Yönetmelik uyarınca belirlenecek özkaynakların, SYR Yönetmeliği'ne göre hesaplanan kredi riskine esas tutar, piyasa riskine esas tutar ve operasyonel riske esas tutarın toplamına bölümüyle bulunmaktadır.

$$\text{Sermaye Yeterliliği Standart Oranı} = \frac{\text{Özkaynaklar}}{\text{Kredi riskine esas tutar + Piyasa riskine esas tutar + Operasyonel riske esas tutar}}$$

Sermaye yeterliliği standart oranının tutturulması ifadesi, asgari seviyesi 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nda %8 olarak tespit edilmiş olan söz konusu oranın bu seviyenin altına düşmemesi gerektiği anlamına gelmektedir. Diğer taraftan söz konusu Kanun'un 43 üncü maddesinin ikinci fıkrasında;

> *"Kurul, kurumsal yönetim hükümleri ile koruyucu hükümlerin uygulanmasını da dikkate alarak, her bir banka ya da banka grubu için belirlenen asgarî veya azamî standart oranlar ve sınırlardan farklı daha ihtiyatlı bir oran veya sınır tesis etmeye veya hesaplama ve bildirim dönemlerini farklılaştırmaya veya genel olarak belirlenmemiş oran ve sınırlar tespit etmeye yetkilidir."*

şeklindeki hükmüyle BDDK'ya; asgari sermaye yeterliliği standart oranının seviyesini, Kanun'da belirtilen %8'den az olmamak üzere tespit etme yetkisini vermiştir. 01.10.2006 tarih ve 26333 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Bankaların İzne Tabi İşlemleri İle Dolaylı Pay Sahipliğine İlişkin Yönetmeliğin 9 uncu maddesinin üçüncü fıkrasında, kıyı bankacılığı bölgelerinde teşkilatı ya da ortaklığı bulunan bankalar açısından

geçerli olan aşağıdaki hüküm getirilmiştir:

> *"Birinci ve ikinci fıkra hükümleri saklı kalmak kaydıyla, kıyı bankacılığı bölgelerinde şube açacak ya da bağlı veya birlikte kontrol edilen ortaklık veya iştirak edinecek bankaların, Kanun'un 43 üncü maddesi uyarınca bankaların sermaye yeterliliğine ilişkin olarak yürürlüğe konulan düzenlemelerde belirtildiği şekilde hesaplanacak konsolide ve konsolide olmayan sermaye yeterliliği standart oranının Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulunca belirlenecek orandan az olmaması ve idame ettirilmesi şarttır."*

Diğer taraftan 16.11.2006 tarih ve 2026 sayılı Kurul Kararı ile bütün bankalara uygulanmak üzere hedef rasyo uygulamasına geçilmiştir. Buna göre bütün bankalar için solo ve konsolide bazda hedef rasyo asgari %12 olarak tespit edilmiş olup bankaların bu düzeydeki sermaye yeterliliği standart oranını tutturmaları gerekmektedir. Aksi durumda ilgili bankalar çeşitli yaptırımlara tabi tutulabilecektir.

Bankalar hesapladıkları sermaye yeterliliği standart oranını, aynı zamanda asgari seviyenin üzerinde idame ettirmek de zorundadırlar. Diğer bir ifadeyle bankaların, sadece hesaplama dönemi olan ay sonları itibariyle asgari seviyenin üzerinde bir sermaye yeterliliği standart oranına sahip olmaları yeterli olmayıp aynı zamanda ilgili dönemin herhangi bir zaman diliminde de (örneğin gün sonları) asgari seviyenin üzerinde bir sermaye yeterliliği standart oranını tutturma zorunlulukları bulunmaktadır. Sermaye yeterliliği standart oranına ilişkin bildirimlerin sadece bildirim dönemlerinde yapılıyor olması adı geçen orana ilişkin uyumluluğun da yalnızca bildirim döneminde (mevcut durumda ay sonları) sağlanmasının yeterli olduğu yorumuna yol açmamalıdır. Sonuç olarak bankalar her gün itibariyle maruz kaldıkları ilave risklerin sermaye yeterliliği üzerindeki ilave yükünü takip ederek günlük olarak asgari sermaye yeterliliği standart oranına uyumu izlemek zorundadırlar.

Bankalar yukarıdaki yükümlülüklerine ilave olarak, yaptıkları sermaye yeterliliği standart oranı hesaplamalarını BDDK tarafından belirlenmiş formata uygun olarak raporlamak zorundadırlar. Anılan raporlama zorunluluğunun yanı sıra 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 43 üncü maddesinin üçüncü fıkrasındaki;

> *"Bu Kanun kapsamında öngörülen sınırlamalara ve standart oranlara ilişkin eşiklere erişilmesi ve aşımların oluşması halinde, ilgili banka durumu derhal Kuruma bildirmek zorundadır."*

şeklindeki amir hüküm uyarınca bankaların sermaye yeterliliği standart oranının, asgari sermaye yeterliliği standart oranına inmesi ya da bu eşiğin altında kalması durumunda ilgili bankaca bu durum derhal BDDK'ya bildirilmek zorundadır. Bahsi geçen hüküm normal bildirimin yapılmasından ayrı olarak değerlendirilmek zorundadır.

> *Konsolide sermaye yeterliliği standart oranı*
> *MADDE 29- (1) Konsolide sermaye yeterliliği standart oranının asgari yüzde sekiz olarak tutturulması ve idame ettirilmesi şarttır.*
> *(2) Kanuna ve buna ilişkin alt düzenlemelere göre ana ortaklık niteliğine sahip olan ve konsolide mali tablolar hazırlama yükümlülüğü bulunan bankalarca, konsolidasyona tabi tutulan ortaklıklarının bilanço içi ve dışı hesapları konsolide mali tablo hazırlama esaslarına uygun olarak toplulaştırıldıktan ve eliminasyon işlemleri gerçekleştirildikten sonra hesaplanır.*

Kanun'un 38, 43 ve 78 inci maddeleri birlikte dikkate alındığında, konsolide sermaye yeterliliği hesaplaması zorunlu olan kuruluşların temelde iki ayrı gruba ayrıldığı anlaşılmaktadır. Bunlar, finansal holding şirketleri ve ana ortak niteliğini haiz olan bankalardır. Bu kuruluşlardan finansal holding şirketlerinin niteliklerine ve hangi yapıların finansal holding şirketi olarak kabul edileceğine ilişkin hükümler "Finansal Holding Şirketleri Hakkında Yönetmelik"te belirlenmiştir. Ana ortak niteliğine haiz olan bankalar ise "Bankaların Konsolide Finansal Tablolarının Düzenlenmesine ilişkin Tebliğ" kapsamında bağlı ortaklıkları ve/veya birlikte kontrol edilen ortaklıkları bulunan ve gruba dahil ortaklıkların finansal tablolarının nezdinde konsolide edildiği Türkiye'de kurulu banka şeklinde tanımlanmıştır. SYR Yönetmeliği'nin 3 üncü maddesinde konsolide sermaye yeterliliği standart oranının "Konsolide bazda hesaplanan "özkaynak/(kredi riskine esas tutar + piyasa riskine esas tutar + operasyonel riske esas tutar)" standart oranını ifade ettiği belirtilmiştir. Konsolide bazda hesaplanan özkaynak tutarı "Bankaların Özkaynaklarına İlişkin Yönetmelik" hükümleri kapsamında konsolidasyona tabi ortaklıkların ana ortaklık nezdinde konsolide edilen mali tabloları üzerinden solo mali tablolar için belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde hesaplanacaktır. Riske esas tutarların konsolide bazda belirlenmesinde ise ilgili kuruluşlar, hazırladıkları konsolide mali tablolarını

dikkate alarak SYR Yönetmeliği hükümlerini uygulayacaklardır. Ancak hesapların toplulaştırılması ve eliminasyonu sürecinde risk ağırlıklarının değişebileceği dikkate alınmalıdır. Örneğin solo mali tablolarda perakende alacaklar kapsamına giren bazı kredilerin, konsolidasyon sonrası SYR Yönetmeliği'nin 6 ncı maddesinin ikinci fıkrasında hüküm altına alınan sınırları aşmaları dolayısıyla kurumsal alacaklar kapsamına girmeleri muhtemeldir.

Tablo 69: Madde 30

Bildirim dönemi ve farklılaştırma yetkisi

Madde 30- (1) Sermaye yeterliliği standart oranına ve konsolide sermaye yeterliliği standart oranına ilişkin tablolar Bankaların Özkaynaklarına İlişkin Yönetmelikte belirtilen özkaynak ve konsolide özkaynak hesaplama dönemleri itibarıyla düzenlenir ve sermaye yeterliliği standart oranına ilişkin tablo dönemi izleyen otuz gün içinde, konsolide sermaye yeterliliği standart oranına ilişkin tablo dönemi izleyen yetmiş beş gün içerisinde Kuruma gönderilir.

(2) Kurul, bankaların iç sistemleri, aktif ve malî yapıları dikkate alınarak asgari sermaye yeterliliği oranı ile asgari konsolide sermaye yeterliliği standart oranının artırılmasını, banka bazında farklı oranların uygulanmasını ve hesaplama ve gönderilme dönemlerinin farklılaştırılmasını kararlaştırabilir.

Bildirim dönemi ve farklılaştırma yetkisi
Madde 30- (1) Sermaye yeterliliği standart oranına ve konsolide sermaye yeterliliği standart oranına ilişkin tablolar Bankaların Özkaynaklarına İlişkin Yönetmelikte belirtilen özkaynak ve konsolide özkaynak hesaplama dönemleri itibarıyla düzenlenir ve sermaye yeterliliği standart oranına ilişkin tablo dönemi izleyen otuz gün içinde, konsolide sermaye yeterliliği standart oranına ilişkin tablo dönemi izleyen yetmiş beş gün içerisinde Kuruma gönderilir.

Yukarıdaki madde fıkrasında solo bazda ve her ay itibariyle hesaplanan sermaye yeterliliği standart oranına ilişkin raporların, hesaplama yapılırken baz olarak alınan tarih itibariyle 30 gün içinde BDDK'ya gönderilmesi gerektiği belirtilmektedir. Örneğin 30 Haziran itibariyle hesaplama yapılırken gönderim süresi adı geçen tarihi izleyen 30 günle sınırlıdır. Konsolide raporlamada ise 3 aylık dönemler itibariyle gönderim söz konusu olduğu için gönderim süresi de 75 gün olarak tespit edilmiş bulunmaktadır.

(2) Kurul, bankaların iç sistemleri, aktif ve malî yapıları dikkate alınarak asgari sermaye yeterliliği oranı ile asgari konsolide sermaye yeterliliği standart oranının artırılmasını, banka bazında farklı oranların uygulanmasını ve hesaplama ve gönderilme dönemlerinin farklılaştırılmasını kararlaştırabilir.

Yukarıdaki madde hükmü uyarınca Kurul belirli durumlarda bankaları farklı asgari sermaye yeterliliği standart oranı seviyesine tabi tutabilecektir. Söz konusu farklılaştırmanın özellikle sayısallaştırılamayan ancak bankanın faaliyetlerini emin bir şekilde sürdürmesini engelleyebilecek riskler açısından önemli olduğu açıktır. Diğer bir ifadeyle etkin bir iç sistem yapısı dizayn etmeyen ya da sayısallaştırılamayan riskleri nedeniyle daha yüksek riske maruz kalan bankaların tabi olduğu asgari sermaye yeterliliği standart oranının artırılması, bir müeyyide olarak BDDK tarafından kullanılabilecektir. Örneğin yoğun türev işlem hacmine sahip bir bankanın risklerini yeterli etkinlikte yönetemediği ve/veya sayısallaştıramadığı kanaatine ulaşılacak olursa söz konusu bankanın tabi olduğu asgari sermaye yeterliliği standart oranının seviyesi de artırılabilecektir. Ayrıca genel ekonominin banka mali bünyeleri üzerinde yol açabileceği muhtemel olumsuz etkilere hazırlık yapılması amacına matuf olarak, banka bazında değil bütün sektörün uyması gereken asgari sermaye yeterliliği standart oranı düzeyi de artırılabilecektir.

Tablo 70: Madde 31

İkinci Bölüm
Çeşitli ve Son Hükümler
Oransal sınırlara uyumsuzluk
Madde 31- (1) Sermaye yeterliliği standart oranı ile konsolide sermaye yeterliliği standart oranından herhangi birinin asgari sınırın altına düşmesi halinde, hesaplama döneminden itibaren altı ayı geçmemek üzere Kurulca belirlenecek süre içerisinde asgari oran sınırlarının sağlanması zorunludur.
(2) Yapılacak incelemelerde, bu Yönetmelikle düzenlenen standart oranların tutturulmasına yönelik fiktif işlem yapıldığının tespit edilmesi halinde, bu işlemlere karşılık gelen tutarlar geriye yönelik olarak varlık ve yükümlülüklerden düşülmek suretiyle ilgili döneme ilişkin standart oranlar yeniden hesaplanır.

Madde 31- (1) Sermaye yeterliliği standart oranı ile konsolide sermaye yeterliliği standart oranından herhangi birinin asgari sınırın altına düşmesi halinde, hesaplama döneminden itibaren altı ayı geçmemek üzere Kurulca belirlenecek süre içerisinde asgari oran sınırlarının sağlanması zorunludur.

Yukarıdaki madde hükmünde de belirtildiği üzere sermaye yeterliliği standart oranının asgari seviyenin altına düşmesi durumunda hesaplama döneminden itibaren altı ay içinde ilgili bankaca gerekli tedbirlerin alınması gerekmektedir. Söz konusu tedbirler risklerin azaltılması ya da yasal özkaynakların artırılması şeklinde olabilecektir. Ancak bu tedbirlerin alınması 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 148 inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendindeki müeyyidenin uygulanmayacağı anlamına gelmemektedir. Söz konusu madde hükmüne aşağıda yer verilmiştir;

"Kurul kararıyla ve gerekçesi belirtilmek suretiyle, bu Kanun kapsamındaki kuruluşlar ile ilgili gerçek ve tüzel kişilere;
a) Bu Kanun veya bu Kanuna istinaden çıkarılan düzenlemelerde yer alan sınırlamalara uyulmaması hâlinde onbin Yeni Türk Lirasından az olmamak üzere aykırılık oluşturan tutarın binde beşine kadar,
…
idari para cezası uygulanır."

Diğer taraftan bankanın sermaye yeterliliği standart oranının asgari seviyeye ya da asgari seviyenin altına inmesi durumunda daha önceden belirtildiği üzere 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 43 üncü maddesi uyarınca ilgili bankaca BDDK'ya bildirim yapma zorunluluğu bulunmaktadır. Bahsi geçen bildirimin yapılmaması durumunda ise söz konusu Kanun'un "Kuruluşlara İlişkin İdari Para Cezaları" başlıklı 146 ncı maddesinin birinci fıkrasının (f) bendi gündeme gelecektir. Buna göre;

"Kurul kararıyla ve gerekçesi belirtilmek suretiyle, bu Kanun kapsamındaki kuruluşlara, bu Kanunun;
…
f) 43 üncü maddede öngörülen bildirimlerin yapılmaması hâlinde beşbin Yeni Türk Lirasından onbeş bin Yeni Türk Lirasına kadar,
…
idari para cezası uygulanır."

(2) Yapılacak incelemelerde, bu Yönetmelikle düzenlenen standart oranların tutturulmasına yönelik fiktif işlem yapıldığının tespit edilmesi halinde, bu işlemlere karşılık gelen tutarlar geriye yönelik olarak varlık ve yükümlülüklerden düşülmek suretiyle ilgili döneme ilişkin standart oranlar yeniden hesaplanır.

BDDK tarafından gerçekleştirilen incelemelerde risklerin sayısallaştırılmasında ya da dikkate alınan yasal özkaynakların hesabında gerçek durumu yansıtmayan işlemlerin yapıldığı anlaşılırsa sermaye yeterliliği standart oranının gerçek duruma uygun biçimde ve geçmişe yönelik olarak yeniden hesaplanması gerekmektedir. Örneğin mevduata bloke konulmak suretiyle (%100 risk ağırlığına tabi) kurumsal bir firmaya kredi kullandırıldığı, ancak söz konusu blokenin dayanağı olarak müşteri ile banka arasında yapılmış hukuki bir işlemin bulunmadığı durumda söz konusu blokeli mevduat bir mevzuata uygun olmaması sebebiyle kabul edilebilir bir kredi riski azaltım tekniği olamayacağı için sermaye yeterliliği standart oranının hesaplanması, gerçek duruma uygun olarak, yeniden yapılmalıdır.

Tablo 71: Madde 32

Yürürlükten kaldırılan yönetmelik

Madde 32 – (1) 1/11/2006 tarihli ve 26333 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik yürürlükten kaldırılmıştır.

(2) Birinci fıkrada belirtilen Yönetmeliğe yapılan atıflar bu Yönetmeliğe yapılmış sayılır.

SYR Yönetmeliği'nin 1.7.2012 tarihinde yürürlüğe girmesiyle 1.11.2006 tarihli ve 26333 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik yürürlükten kaldırılmıştır. Diğer düzenlemelerde söz konusu Mülga SYR Yönetmeliği'ne yapılan atıflar 1.7.2012 tarihinden itibaren mer'i SYR Yönetmeliği'ne yapılmış sayılır.

Tablo 72: Geçici Maddeler ve Yürürlük/Yürütme Maddesi

Teminat ve risk ağırlığında geçiş süresi

Geçici Madde 1- (1) Türkiye'deki iş merkezleri veya başka ticari binalara ilişkin gayrimenkul finansal kiralama işlemlerinden doğan ve Ek-1'in 46 ncı fıkrasında sayılan kriterlere uyan riskler için risk ağırlıklı tutarların hesaplanmasında, 31 Aralık 2012 tarihine kadar, Ek-1'in 47 ilâ 48 inci fıkra hükümleri uygulanmaksızın yüzde elli risk ağırlığı uygulanır.

(2) 31 Aralık 2012 tarihine kadar, Ek-1 çerçevesinde vadesi geçmiş bir kredinin teminatlı kısmının belirlenmesinde, Bankalarca Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelikte belirtilen teminatlar kapsamında olan ancak kredi riskinin azaltımına ilişkin usul ve esaslar çerçevesinde belirlenecek kabul edilebilir teminatlar kapsamında yer almayan teminatlar da kullanılabilir.

Menkul kıymetleştirme pozisyonları için spesifik riske ilişkin sermaye yükümlülüğü için geçiş süresi

Geçici Madde 2- (1) Bu Yönetmeliğin 13 üncü maddesinin dokuzuncu fıkrasında belirtilen hesaplama 31 Aralık 2013 tarihine kadar ağırlıklandırılmış net uzun pozisyonlar ile ağırlıklandırılmış net kısa pozisyonlardan büyük olanı üzerinden gerçekleştirilir. Geçiş sürecinde sözleşmeye konu varlıklara göre ayrıştırılan ağırlıklandırılmış net uzun pozisyonlar ile ağırlıklandırılmış net kısa pozisyonlarının her ikisi de Kuruma raporlanır.

Yürürlük

Madde 33- (1) Bu Yönetmelik 1/7/2012 tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 34- (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Başkanı yürütür.

SYR Yönetmeliği'nin Geçici 1 inci maddesinin birinci fıkrasında ticari gayrimenkul ipoteği ile teminatlı alacaklara uygulanacak risk ağırlığının belirlenmesinde, bu gayrimenkuller için tanınan süreli bir muafiyet hüküm altına alınmıştır. Buna göre; ticari gayrimenkul ipoteği ile teminatlı alacakların tam teminatlı kısımlarına %50 risk ağırlığı uygulancak olup, söz konusu risk ağırlığı belirlenirken Ek 1'in kırkyedi ve kırksekizinci fıkra hükümlerinde aranan şartların 31.12.2012 tarihine kadar aranmayacağı bu fıkra ile hüküm altına alınmıştır.

Geçici 1 inci maddenin ikinci fıkrasında ise yine 31.12.2012 tarihine kadar vadesi geçmiş bir kredinin[72] teminatlı kısmının belirlenmesinde kredi riski azatlım teknikleri kapsamında teminat olarak dikkate alınabilecek teminatların yanında Karşılıklar Yönetmeliği'nde belirtilen ve kredi riski azaltım tekniği olarak sayılmayan teminatların da dikkate alınabileceği hüküm altına alınmıştır. SYR Yönetmeliği'nde her ne kadar Karşılıklar Yönetmeliği kapsamındaki teminatların da dikkate alınabileceği ifade edilmiş olsa da bu teminatlara ilişkin hesaplamaların nasıl yapılacağına ilişkin bir açıklama yapılmamıştır.

[72] Tahsili Gecikmiş Alacaklar ya da Kurulca Riski Yüksek Olarak Belirlenen Alacaklar risk sınıfında sınıflandırılmış olabilir.

SYR Yönetmeliği'nin Geçici 2 nci maddesi alım satım hesaplarında yer alan menkul kıymetleştirme pozisyonlarına ilişkin spesifik risk için sermaye yükümlülüğünün standart metot ile hesaplanmasına ilişkindir. Bu madde ile 31.12.2013 tarihine kadar alım satım hesaplarında yer alan menkul kıymetleştirme pozisyonları için hesaplanacak spesifik risk için sermaye yükümlülüğü tutarının; ağırlıklandırılmış net uzun pozisyonlar ile ağırlıklandırılmış net kısa pozisyonlardan büyük olanı üzerinden hesaplanması gerektiği hüküm altına alınmıştır. Ayrıca, 31.12.2013 tarihine kadar sözleşmeye konu varlıklara göre ayrıştırılan ağırlıklandırılmış net uzun pozisyonlar ile ağırlıklandırılmış net kısa pozisyonlarının Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'na raporlanması gerektiği bu madde ile düzenlenmiştir.

SYR Yönetmeliği'nin 33 üncü maddesi yürürlüğe ilişkin olup, SYR Yönetmeliği'nin tüm hükümlerinin 01.07.2012 tarihi itibarıyla yürürlüğe girdiği hüküm altına alınmıştır.

SYR Yönetmeliği'nin 34 üncü maddesi yürütmeye ilişkin olup, bu madde ile Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu Başkanının bu yönetmelik hükümlerinin yürütmesinden sorumlu olduğu hüküm altına alınmıştır.

Üçüncü Bölüm
Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik'in 1 no lu Eki

3.1. Giriş

SYR Yönetmeliği'nin Ek 1'i genel olarak iki temel bölümden oluşmaktadır. Bahsi geçen bölümlerden birincisinin başlığı "Risk Ağırlıkları", ikincisinin başlığı ise "KDK'ların Kredi Derecelendirmelerinin Risk Ağırlıklarının Tespiti İçin Kullanılması" şeklindedir.

Ek 1'in Birinci Bölüm'ünde, SYR Yönetmeliği'nin 6 ncı maddesinde bahsi geçen risk sınıflarında sınıflandırılacak alacakları özellikleri ile her bir risk sınıfı bazında kullanılacak kredi kalitesi kademeleri ve bu kredi kalitesi kademelerinin tekabül ettiği risk ağırlıkları anlatılmaktadır. Ek 1'in detaylarına girildikçe, kredi kalitesi kademelerinde genel olarak bir yeknesaklık olmakla birlikte, her bir risk sınıfına münhasır kredi kalitesi kademelerinin denk geldiği risk ağırlıklarının farklı olabildiği görülecektir. Ayrıca risk ağırlığı uygulamalarındaki istisnalar da bu bölümde ele alınacaktır.

Ek 1 tetkik edilirken fıkraların teselsülü ile ana konular arasında her zaman bir uyumun olmayabileceği hususu dikkate alınmalıdır. Örneğin; Merkezi Yönetimler ve Merkez Bankalarından Olan Alacaklar risk sınıfına ilişkin açıklamalar, Ek 1'in bir ila yedinci fıkraları arasında yer almaktadır. Ancak bu fıkralardaki açıklamalar birinci fıkrada genel hüküm, diğer fıkralarda bu hükmün istisnalarının yer alması şeklinde bir dizayna sahip değildir. Fıkralar ayrıntılı irdelendiğinde esasında ana hükmün ikinci fıkrada yer aldığı, diğer fıkralarda ise ana hükmün uygulanmasıyla alakalı diğer açıklamaların ve istisnai durumların (KDK ve İKK derecelendirmeleri) ele alındığı görülecektir.

Ek 1'in İkinci Bölüm'ünde ise KDK'ların verdiği derecelendirme notlarının risk ağırlıklarıyla kurulması gereken ilişkilere ve uygulamayla ilgili diğer bazı açıklamalara yer verilmiştir. Bu noktada KDK'ların verdiği dereceler ile risk ağırlıkları arasındaki ilişkinin kurulmasında BDDK'nın yaptığı Eşleştirme işlemi temel bir araç olma özelliği taşımaktadır.

Eşleştirme işlemi KDK'ların verdiği derecelendirme notlarının, Ek 1'de belirlenmiş olan kredi kalitesi kademelerinden hangisine denk geldiğinin ilgili bankacılık otoritesi tarafından tespit edilmesidir. Eşleştirmenin tanımı, 17 Nisan 2012 sayılı ve 28267 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Derecelendirme Kuruluşlarının Yetkilendirilmesine ve Faaliyetlerine İlişkin Esaslar Hakkında Yönetmelik'te aşağıdaki gibi yapılmıştır:

> *Eşleştirme: Yetkili derecelendirme kuruluşlarının ana derecelendirme not cetvelinde yer alan derecelendirme notlarının tekabül ettikleri kredi kalitesi kademelerinin Kurulca belirlenmesini,*

Eşleştirme'ye ilişkin SYR Yönetmeliği'nin 4 üncü maddesinin üçüncü fıkrasında ise aşağıdaki hüküm yer almaktadır.

> *(3) Ek–1'de açıklanan kredi kalitesi kademelerinin KDK'ların derecelendirmeleri ile tarafsızlık, ihtiyatlılık ve tutarlılık ilkelerine uygun şekilde eşleştirilmesine ilişkin usul ve esaslar Kurulca belirlenir.*

Ayrıca, Derecelendirme Kuruluşlarının Yetkilendirilmesine ve Faaliyetlerine İlişkin Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 26 ncı maddesinde BDDK'nın yapacağı eşleştirmeye ilişkin detaylı açıklamalara yer verilmiştir:

> *Eşleştirme*
> *Madde 26 – (1) Yetkili derecelendirme kuruluşları tarafından verilen derecelendirme notlarının sermaye yeterliliği oranının hesaplanmasında hangi kredi kalitesi kademesine tekabül ettiği Kurulca belirlenir ve Kurumun internet sitesinden kamuya açıklanır. Kurul, gerekli gördüğü hallerde veya yetkili derecelendirme kuruluşunun başvurusu üzerine daha önce belirlediği eşleştirmeleri değiştirebilir.*

Sözkonusu derecelendirme yönetmeliğine dayanılarak BDDK, 10.02.2012 tarih ve 4577 sayılı, 12.07.2012 tarih ve 4834 sayılı ve 06.12.2012 tarih ve 5068 sayılı olmak üzere üç ayrı Kurul Kararı alarak; risk sınıfları için hangi derecelendirme kuruluşlarının kullanılabileceği ve bankaların sermaye yeterliliği hesaplamasında dikkate alacakları kredi derecelendirme notlarına ilişkin eşleştirme tablosunu belirlemiştir.

Kurul Kararı uyarınca, Merkezi Yönetimlerden veya Merkez Bankalarından Alacaklar risk sınıfı için Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) tarafından yayımlanan ülke riski sınıflandırmasının Tablo 73'de yer alan uluslarası derecelendirme kuruluşlarından alınmış kredi derecelendirme notu bulunmayan merkezi yönetim ve merkez bankalarından alacaklarla sınırlı olarak bankalarca kullanılabilmesine imkan tanınmıştır. Bu çerçevede, ülkemiz merkezi yönetimi ve Türkiye Cumhuriyet Merkez

Bankası'ndan (TCMB) olan alacaklar için de eşleştirme tablosunda yer alan uluslararası derecelendirme kuruluşlarının verdiği derecelendirme notlarının kullanılabilmesinin mümkün olduğu da ayrıca karara bağlanmıştır.

Tablo 73: Eşleştirme Tablosu

Eşleştirilecek Derecelendirmeler	Kredi Kalitesi Kademesi	Fitch	Moody's	S&P	Japonya JCR	DBRS
Uzun vadeli kredi derecelendirmeleri	1	AAA ilâ AA-	Aaa ilâ Aa3	AAA ilâ AA-	AAA ilâ AA-	AAA ilâ AA (düşük)
	2	A+ ilâ A-	A1 ilâ A3	A+ ilâ A-	A+ ilâ A-	A (yüksek) ilâ A (düşük)
	3	BBB+ ilâ BBB-	Baa1 ilâ Baa3	BBB+ ilâ BBB-	BBB+ ilâ BBB-	BBB (yüksek) ilâ BBB (düşük)
	4	BB+ ilâ BB-	Ba1 ilâ Ba3	BB+ ilâ BB-	BB+ ilâ BB-	BB (yüksek) ilâ BB (düşük)
	5	B+ ilâ B-	B1 ilâ B3	B+ ilâ B-	B+ ilâ B-	B (yüksek) ilâ B (düşük)
	6	CCC+ ve aşağısı	Caa1 ve aşağısı	CCC+ ve aşağısı	CCC ve aşağısı	CCC (yüksek) ve aşağısı
Kısa vadeli kredi derecelendirmeleri	1	F1+ ilâ F1	P-1	A-1+ ilâ A-1	J-1	R-1 (yüksek) ilâ R-1 (düşük)
	2	F2	P-2	A-2	J-2	R-2 (yüksek) ilâ R-2 (düşük)
	3	F3	P-3	A-3	J-3	R-3
	4	F3 aşağısı	NP	A-3 aşağısı	J-3 aşağısı	R-3 aşağısı
	5	---	---	---	---	---
	6	---	---	---	---	---

Uzun vadeli menkul kıymetleştirme pozisyonları için derecelendirmeler	1	AAA ilâ AA-	Aaa ilâ Aa3	AAA ilâ AA-	---	AAA ilâ AA (düşük)
	2	A+ ilâ A-	A1 ilâ A3	A+ ilâ A-	---	A (yüksek) ilâ A (düşük)
	3	BBB+ ilâ BBB-	Baa1 ilâ Baa3	BBB+ ilâ BBB-	---	BBB (yüksek) ilâ BBB (düşük)
	4	BB+ ilâ BB-	Ba1 ilâ Ba3	BB+ ilâ BB-	---	BB (yüksek) ilâ BB (düşük)
	5	B+ ve aşağısı	B1 ve aşağısı	B+ ve aşağısı	---	B (yüksek) ve aşağısı
Kısa vadeli menkul kıymetleştirme pozisyonları için derecelendirmeler	1	F1+ ilâ F1	P-1	A-1+ ilâ A-1	---	R-1 (yüksek) ilâ R-1 (düşük)
	2	F2	P-2	A-2	---	R-2 (yüksek) ilâ R-2 (düşük)
	3	F3	P-3	A-3	---	R-3
	Diğerleri	F3 aşağısı	NP	A-3 aşağısı	---	R-3 aşağısı

Kolektif yatırım kuruluşlarına ilişkin eşleştirme	1	AAA ilâ AA-	Aaa ilâ Aa3	FCQR: AAAf ilâ AA-f; PSFR: AAAm ilâ AA-m		-
	2	A+ ilâ A-	A1 ilâ A3	FCQR: A+f ilâ A-f; PSFR: A+m ilâ A-m		-
	3	BBB+ ilâ BBB-	Baa1 ilâ Baa3	FCQR: BBB+f ilâ BBB-f; PSFR: BBB+m ilâ BBB-m		-
	4	BB+ ilâ BB-	Ba1 ilâ Ba3	FCQR: BB+f ilâ BB-f; PSFR: BB+m ilâ BB-m		-
	5	B+ ilâ B-	B1 ilâ B3	FCQR: B+f ilâ B-f; PSFR: B+m ilâ B-m		-
	6	CCC+ ve aşağısı	Caa1 ve aşağısı	FCQR: CCC+f ve aşağısı; PSFR: CCC+m ve aşağısı		-

FCQR (Fund Credit Quality Ratings) : Fon Kredi Kalitesi Derecelendirmeleri

PSFR (Principal Stability Fund Ratings) : Anapara İstikrar Fon Derecelendirmeleri

Eşleştirme işlemi bir defalık bir işlem olmayıp Derecelendirme Kuruluşlarının Yetkilendirilmesine ve Faaliyetlerine İlişkin Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 26 ncı maddesinde ayrıntılı olarak açıklandığı üzere, denetim otoritelerinin sürekli gözetimi altındadır. Diğer bir ifadeyle ilgili KDK'nın verdiği her bir derecelendirme notunun ima ettiği temerrüt olasılığı ile söz konusu dereceyi alan firmalara ilişkin gerçekleşen temerrüt olaylarının sürekli olarak denetim otoritelerince takibi yapılır. Şayet ilgili KDK'nın verdiği her bir derecelendirme notunun doğru temerrüt olasılığını yansıtmadığı

denetim otoritesince tespit edilirse, KDK'nın derecelendirme notlarının tekabül ettiği kredi kalitesi kademeleri dolayısıyla da risk ağırlıklarında değişikliğe gidilebilecektir.

3.2. Birinci Bölüm-Risk Ağırlıkları
Risk Ağırlıklı Tutar Hesaplamasında Kullanılacak Risk Ağırlıkları

1. Merkezi Yönetimlerden Veya Merkez Bankalarından Alacaklar

Tablo 74: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 1

1.1 Uygulama 1. 2 ilâ 7 nci fıkra hükümleri saklı kalmak kaydıyla, merkezi yönetimlerden veya merkez bankalarından alacaklara %100 risk ağırlığı uygulanır.

Merkezi Yönetimlerden veya Merkez Bankalarından Alacaklara ilişkin ana hükümler iki ila yedinci fıkralarda açıklanmaktadır. Bahsi geçen fıkralarda;

- Merkezi Yönetimlerden veya Merkez Bankalarından Alacaklar risk sınıfında olan ve yetkili kredi derecelendirme kuruluşları (KDK) veya ihracat kredi kuruluşlarınca (İKK) derecelendirilen alacaklar ile Avrupa Merkez Bankası'ndan olan alacaklara uygulanacak risk ağırlıkları,
- Ulusal para birimi cinsinden söz konusu risk sınıfındaki alacaklar için avantajlı risk ağırlığı uygulanması,
- Muadil düzenleme ve denetleme yapısına sahip ülkelerde söz konusu risk sınıfında o ülkenin yerel para birimi cinsinden alacaklar için uygulanacak avantajlı risk ağırlığının aynen uygulanması

hususları açıklanmaktadır.

Açıklanan bu durumlar dışında kalan Merkezi Yönetimlerden veya Merkez Bankalarından Alacaklar risk sınıfındaki alacaklara %100 risk ağırlığı uygulanır. Diğer bir ifadeyle, bu risk sınıfındaki geçerli derecelendirme notu bulunmayan ve herhangi bir avantajlı risk ağırlığı uygulamasına tabi olmayan alacaklar %100 risk ağırlığına tabidir. Bir KDK tarafından bir müşteriye/alacağa verilen bir derecelendirme notunun geçerli sayılabilmesi için;

- İlgili derecelendirme notunun Derecelendirme Kuruluşlarının Yetkilendirilmesine ve Faaliyetlerine İlişkin Esaslar Hakkında Yönetmelik'te yer alan usûl ve esaslara uygun olarak atanması,
- İlgili KDK'nın derecelendirilen müşterinin/alacağın dahil olduğu risk sınıfı için BDDK tarafından yetkilendirilmiş olması ve

- Derecelendirilen müşterinin/alacağın dahil olduğu risk sınıfı için ilgili banka tarafından tayin edilmiş olması

gerekmektedir. Örneğin; X KDK'sı BDDK tarafından ilgili risk sınıfında derecelendirme notları kullanılması için yetkilendirilmiş olsa dahi hesaplamayı yapacak banka tarafından adı geçen KDK notu kullanılacak derecelendirme kuruluşu olarak banka tarafından tayin edilmemişse, o banka açısından kredi kullandırılan ve sözü edilen risk sınıfı kapsamında değerlendirilen merkezi yönetim veya merkez bankası geçerli derecelendirme notu bulunmayan (derecesiz) olarak değerlendirilmek zorundadır.

Tablo 75: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 2

2. Merkezi yönetimler veya merkez bankalarından olan ve yetkili bir kredi derecelendirme kuruluşu tarafından derecelendirilen alacaklar aşağıdaki Tablo'ya göre risk ağırlığına tabi tutulur.

Kredi kalitesi kademesi	1	2	3	4	5	6
Risk ağırlığı (%)	0	20	50	100	100	150

SYR Yönetmeliği'nde tanımlanan Merkezi Yönetimlerden veya Merkez Bankalarından Alacaklar için ilgili merkezi yönetimin veya merkez bankasının geçerli bir derecelendirme notunun bulunması durumunda bu derecelendirme notunun tekabül ettiği kredi kalitesi kademesine göre uygulanacak risk ağırlığı belirlenmektedir.

Bunun yanı sıra bu Ek'in 6 ıncı ve 7 nci fıkralarında bahsedildiği üzere belirli şartları haiz bir İKK'nın verdiği ülke notunun denk geldiği asgari ihracat sigorta primi (AİSP) kademesine göre de risk ağırlığı belirlenebilecektir.

Yetkili bir KDK'nın verdiği notlara göre risk ağırlıklandırması yapılırken derecelendirme notlarının tekabül ettiği kredi kalitesi kademelerine ilişkin bu fıkrada yer alan tablo kullanılacaktır. Tablo en iyi kredi kalitesi kademesi için %0 risk ağırlığının uygulanmasına izin vermektedir.

Tablo 76: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 3

3. Avrupa Merkez Bankasından alacaklara % 0 risk ağırlığı uygulanır.

Daha önce bahsi geçen kurallardan bağımsız olarak Avrupa Merkez Bankası'na %0 risk ağırlığı uygulanır. Basel II'nin 56 ncı paragrafında Uluslararası Para Fonu (IMF), BIS, Avrupa Birliği ve Avrupa Merkez

Bankasından alacaklar için %0 risk ağırlığı uygulanabileceği öngörülmüştür. Avrupa Merkez Bankası dışında kalan bahsi geçen kurumlar için %0 risk ağırlığının uygulanacağı Ek 1'in yirmiüçüncü fıkrasında belirtilmektedir.

Tablo 77: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 4 ve 5

4. Türkiye Cumhuriyeti Merkezi Yönetiminden veya Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'ndan olan ve TL cinsinden düzenlenen ve TL cinsinden geri ödenecek olan alacaklar ile Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdinde bulundurulan tüm zorunlu karşılıklara %0 risk ağırlığı uygulanır.
5. Muadil denetleme ve düzenleme yapısına sahip yabancı ülkelerin yetkili otoritelerinin kendi merkezi yönetimine ve merkez bankasına o ülkenin ulusal para birimi cinsinden düzenlenen ve bu para birimiyle geri ödenecek olan alacaklara 1 ve 2 nci fıkralarda belirtilenden daha düşük bir risk ağırlığı uygulamaları halinde, bu alacaklara aynı düşük risk ağırlığı uygulanır.

T.C. Merkezi Yönetiminden ve TCMB'den olan TL cinsinden alacaklara %0 risk ağırlığı uygulanması kuralı, CRD 48'de ülkelerin bankacılık otoritelerinin tercihine bırakılmış olan bir inisiyatif alanının BDDK tarafından bu şekilde uygulanmasına karar verilmesi sonucu oluşturulmuştur. Diğer taraftan CRD 48'de ülkelerin bankacılık otoritelerinin tercihine bırakılmamış olmasına rağmen, TCMB nezdinde bankalarca tutulan yabancı para ve altın cinsinden zorunlu karşılıklar için de %0 risk ağırlığı uygulanması BDDK tarafından uygun görülmüştür. CRD 48'e aykırılık teşkil eden bu hususun;

- Zorunlu karşılıkların TCMB nezdinde tutulmasının bankaların ihtiyarında olmaması,
- Yabancı para ve altın cinsinden zorunlu karşılık uygulamasının çok az ülkede olması ve bunlara uygulanacak risk ağırlığına ilişkin Basel II dokümanında herhangi bir hükme yer verilmemiş olması,
- CRD 48'in saklayıcı bankalarda tutulan zorunlu karşılıkların ilgili saklayıcı bankanın iflası veya ödeme acziyetine düşmesi durumunda saklayıcı bankanın lehine kullanılamaması hükmüne paralel olarak 1211 sayılı Kanun'da TCMB nezdindeki bloke hesaplarda tutulan zorunlu karşılıkların hiçbir amaç ve konunun finansmanı için kullanılamayacağı, temlik ve haczedilemeyeceği hükmünün yer alması,
- Yabancı para ve altın cinsinden zorunlu karşılıklara Türk Lirası cinsinden farklı risk ağırlığı uygulanması durumunda sermaye yeterliliğinin hesaplandığı dönemlerde TCMB'nin döviz rezervlerinde suni dalgalanmaların ortaya çıkma ihtimalinin olması,
- Karşılığında külçe altın bulunan (allocated basis) altın cinsinden alacaklara CRD 48'e göre %0 risk ağırlığının uygulanması,
- Altın cinsinden zorunlu karşılıklar için TCMB'nin yerel para mı yabancı para notunun mu kullanılacağının bilinememesi

gibi sebeplerden dolayı TCMB nezdinde yabancı para veya altın cinsinden tutulan zorunlu karşılıklar için de %0 risk ağırlığının uygulanmasının belirlendiği düşünülmektedir.[73]

Ek 1'in Birinci Bölüm'ünün beşinci fıkrası ile yabancı ülkelerin muadil denetleme ve düzenleme yapısına sahip yetkili otoritelerinin kendi ülkelerinde yerel para biriminden olan alacaklara kredi kalitesi kademesine dayalı yöntemdeki risk ağırlıklarından daha düşük risk ağırlıkları uygulamaları durumunda Türk bankalarının bu ülkelerin merkezi yönetimlerinden veya merkez bankalarından söz konusu ülkenin yerel para birimi cinsinden alacaklarına da aynı risk ağırlığını uygulamalarına izin verilmiştir. 12.07.2012 tarih ve 4834 sayılı Kurul Kararı uyarınca Basel II uygulamasına geçmiş olan tüm ülkeler muadil denetleme ve düzenleme yapısına sahip ülke olarak kabul edilmekte, ilgili ülkenin Basel II uygulamasına geçtiğine ve ilgili ülke tercihine yönelik; kaynağı ispatlanabilir olmak kaydıyla internet ortamı da dahil olmak üzere resmi bir kaynaktan elde edilen kamuya açıklanmış belgeler ile bu belgelerin yabancı ülke yetkili otoritelerinin tercihine dayalı uygulamasından yararlanılan hükümleri ile sınırlı olarak yeminli tercümanlarca Türkçe'ye tercüme edilmiş nüshalarının BDDK tarafından yapılacak denetimlerde hazır bulundurması kaydıyla bankaların bu tercihlere dayalı uygulamalardan yararlanabilmesine imkan tanınmıştır.

Merkezi Yönetimlerden veya Merkez Bankalarından Alacaklar sınıfı için risk ağırlığı uygulaması aşağıdaki tabloda özetlenmektedir.

[73] ÇELİK, Mustafa, "Sermaye Yeterliliği Açısından Türkiye ile AB Mevzuatının Karşılaştırılması", Türkiye Bankalar Birliği, Yayın No:293, İstanbul,2013, http://www.tbb.org.tr/Content/Upload/Dokuman/2067/Mustafa_Celik-293.pdf, s. 37-45.

Tablo 78: Merkezi Yönetimlerden veya Merkez Bankalarından Alacaklar Sınıfı İçin Risk Ağırlığı Uygulaması

Karşı Taraf	Yerel Para Alacaklar İçin Risk Ağırlığı	Yabancı Para Alacaklar İçin Risk Ağırlığı
T.C. Merkezi Yönetimi ve Merkez Bankası	%0	Kredi kalitesi kademesine göre/ AİSP'ye göre
T.C. Merkezi Yönetimi ve Merkez Bankası Zorunlu Karşılıklar	%0	%0
Muadil denetleme ve düzenleme yapısına sahip derecelendirilmiş ülkede avantajlı risk ağırlığı uygulanması	Ülkenin uyguladığı avantajlı risk ağırlığı	Kredi kalitesi kademesine göre/AİSP'ye göre
Muadil denetim ve düzenleme yapısına sahip derecelendirilmemiş ülkede avantajlı risk ağırlığı uygulanması	Ülkenin uyguladığı avantajlı risk ağırlığı	%100
Muadil denetim ve düzenleme yapısına sahip derecelendirilmiş ülkede avantajlı risk ağırlığı uygulanmaması	Kredi kalitesi kademesine göre/AİSP'ye göre	Kredi kalitesi kademesine göre/AİSP'ye göre
Diğer derecelendirilmemiş merkezi yönetimler veya merkez bankalarından alacaklar	%100	%100
Diğer kredi derecesi veya İKK derecesi merkezi yönetimler veya merkez bankalarından alacaklar	Kredi kalitesi kademesine göre/AİSP'ye göre	Kredi kalitesi kademesine göre/AİSP'ye göre

Tablo 79: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 6 ve 7

1.2 İhracat kredi kuruluşlarının kredi derecelendirmelerinin kullanılması

6. Aşağıdaki şartlardan herhangi birinin sağlanması kaydıyla, ihracat kredi kuruluşlarının (İKK) kredi derecelendirmesi Kurulca kabul edilir.

a) OECD'nin "Resmen Desteklenen İhracat Kredilerine İlişkin Kılavuzlar Hakkında Düzenlemesine" katılan İhracat Kredi Kuruluşlarının fikir birliğine dayanan bir risk puanı olması,

b) İhracat Kredi Kuruluşunun yaptığı kredi derecelendirmelerini yayımlaması, OECD'nin kararlaştırdığı yöntemleri uygulaması ve yaptığı kredi derecelendirmesinin, OECD'nin kararlaştırdığı yöntemle tespit edilen sekiz Asgari İhracat Sigorta Primi (AİSP)'nden biriyle eşleştirilmiş olması.

7. Kurulca kabul edilen İKK'lar tarafından yapılan kredi derecelendirmelerine göre alacaklara aşağıdaki tablodaki risk ağırlıkları uygulanır.

AİSP	0	1	2	3	4	5	6	7
Risk ağırlığı (%)	0	0	20	50	100	100	100	150

İKK'ların yaptığı kredi derecelendirmesi de KDK'ların derecelendirmesine benzer bir şekilde merkezi yönetimler veya merkez bankalarından alacaklar için risk ağırlıklarının belirlenmesinde kullanılabilmektedir. Bir İKK derecelendirmesinin kullanılabilmesi için bazı şartları haiz olması gerekmektedir. Bu şartlar altıncı fıkrada sayılmıştır.

- İKK'nın verdiği notun OECD'nin "Resmen Desteklenen İhracat Kredilerine İlişkin Klavuzlar Hakkında Düzenlemesine" katılan İKK'ların fikir birliğine dayanan bir risk puanı olmasıdır.
- İKK'nın yaptığı derecelendirmelerin yayımlanması, OECD'nin kararlaştırdığı yöntemleri uygulaması ve yaptığı kredi derecelendirmesinin OECD'nin kararlaştırdığı yöntemle tespit edilen sekiz Asgari İhracat Sigorta Primi'nden (AİSP) biriyle eşleştirilmiş olmasıdır.

Ek 1'in Birinci Bölüm'ünün altıncı fıkrasında yer alan şartları taşıyan İKK notları, yedinci fıkrada yer alan tabloya göre risk ağırlıklandırmada kullanılır. Söz konusu İKK'ların fikir birliğine dayanan risk puanları AİSP olarak OECD'nin resmi internet sayfasında yayımlanmaktadır.[74]

[74] The Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), "Country Risk Classification", http://www.oecd.org/tad/xcred/crc.htm, (10.09.2013).

2. Bölgesel veya Yerel Yönetimlerden Alacaklar

Tablo 80: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 8

8. 9, 10 ve 10A fıkra hükümleri saklı kalmak kaydıyla, bölgesel veya yerel yönetimlerden alacaklara uygulanacak risk ağırlıkları banka ve aracı kurumlardan alacaklar ile aynı şartlara tabidir. Uygulanacak risk ağırlıklarının tespitinde, 27 ilâ 30 uncu fıkralarda belirtilen yöntem uygulanır. 29, 30 ve 35 inci fıkralarda bahsi geçen kısa vadeli riskler için öngörülen imtiyazlı uygulama bölgesel veya yerel yönetimlerden alacaklar için kullanılmaz.

Bölgesel veya Yerel Yönetimlerden Alacaklara uygulanacak risk ağırlıkları belirlenirken Bankalardan veya Aracı Kurumlardan Alacaklar için uygulanan, yirmiyedi ilâ otuzuncu fıkralarda anlatılan kredi derecelendirmesine dayalı yöntemin[75] uygulanması gerektiği ifade edilmektedir. Kredi derecelendirmesine dayalı yöntemde bankanın derecelendirme notu bulunup bulunmadığı veya alacağın vadesinin 3 aydan uzun ya da kısa olmasına göre uygulanacak risk ağırlığının belirleneceği ifade edilmektedir.

Fıkranın son cümlesinde ise Bankalardan veya Aracı Kurumlardan Alacaklar risk sınıfında yeralan 3 aydan kısa vadeli alacaklar için öngörülen avantajlı uygulamaların Bölgesel veya Yerel Yönetimlerden Alacaklar risk sınıfı için uygulanamayacağı ifade edilmektedir. Dolayısıyla bölgesel veya yerel yönetimlerden olan bir alacağa uygulanacak risk ağırlığı belirlenirken yirmiyedi ve yirmisekiz fıkralarda anlatılan usule uygun olarak belirlenecek risk ağırlığının kullanılması gerekmektedir. Alacağın kalan vadesinin 3 aydan kısa olmasının uygulanacak risk ağırlığının belirlenmesine herhangi bir etkisi bulunmamaktadır.

[75] Basel II'nin orijinalinde bankalar ve aracı kurumlardan alacaklar için iki ayrı seçenek sunulmuş ve uygulama denetim otoritelerinin inisiyastifine bırakılmıştır. Ancak, BDDK ikinci seçeneği tercih etmiştir.

Tablo 81: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 9 ve 10

9. Yerel yönetimlerin özel gelir yaratma ve toplama yetkileri ile temerrüt riskini azaltıcı etki yapan belirli kurumsal düzenlemelerin mevcudiyeti nedeniyle Türkiye Cumhuriyeti Merkezi Yönetimi ile aralarında risk açısından herhangi bir farkın bulunmadığı durumlarda, yerel yönetimlerden alacaklar merkezi yönetiminden alacaklarla aynı risk ağırlığına tabi tutulur. Kurum, merkezi yönetimler ile aynı risk ağırlığına tâbi tutulacak olan yerel yönetimleri kamuya açıklar. 10. Muadil denetleme ve düzenleme yapısına sahip yabancı ülkelerin yetkili otoriteleri tarafından bölgesel ve yerel yönetimlerden alacakların merkezi yönetimlerinden alacaklar kapsamında değerlendirilmesi durumunda bankaların, söz konusu bölgesel ve yerel yönetimlerden alacakları da aynı uygulamaya tabi tutulur. 10A. 9 ve 10 uncu fıkra hükümleri saklı kalmak kaydıyla, yurt içindeki yerel yönetimlerden TL cinsinden düzenlenen ve TL cinsinden geri ödenecek olan alacaklar %20 risk ağırlığına tabi tutulur.

Ek 1'in Birinci Bölüm'ünün sekizinci fıkrasındaki hükmünün istisnaları 9, 10 ve 10A fıkralarında yer almaktadır. Dokuzuncu fıkraya göre bazı durumlarda yerel yönetimlerden alacaklar Türkiye Cumhuriyeti Merkezi Yönetiminden alacaklar ile aynı risk ağırlığına tabi tutulur. Söz konusu durumlar, yerel yönetimlerin özel gelir yaratma ve toplama yetkisinin olması ile temerrüt riskini azaltıcı düzenlemelerin olmasıdır.

10 uncu fıkra ise muadil düzenleme ve denetleme yapısına sahip ülkelerde 9 uncu fıkradaki uygulamanın yapılması durumunda o ülkelerin merkezi yönetim gibi kabul ettiği bölgesel ve yerel yönetimlerin Türk bankalarınca da merkezi yönetim gibi risk ağırlığına tabi tutulmasını gerektirmektedir.

Bu risk sınıfına ilişkin son hüküm olan 10A fıkrası ile de 9 ve 10 uncu fıkra hükümleri saklı kalmak kaydıyla, Türkiye'deki yerel yönetimlerden TL cinsinden düzenlenen ve TL cinsinden geri ödenecek olan alacaklara %20 risk ağırlığı uygulanacağı hüküm altına alınmıştır.

3. İdari Birimlerden ve Ticari Olmayan Girişimlerden Alacaklar

Tablo 82: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 11 ila 17

3.1.Uygulama

11. 12 ilâ 17 nci fıkra hükümleri saklı kalmak kaydıyla, idari birimlerden ve ticari olmayan girişimlerden alacaklara %100 risk ağırlığı uygulanır.

3.2 Kamu kuruluşlarından alacaklar

12. 13 ilâ 17 nci fıkra hükümleri saklı kalmak kaydıyla, kamu kuruluşlarından alacaklara %100 risk ağırlığı uygulanır.

13. Bankalar bu alacaklar için 16 ve 17 nci fıkra hükümlerini esas alarak risk ağırlığını belirler. Kamu kuruluşu bazında ve Türkiye Cumhuriyeti Merkezi Yönetimi tarafından verilen bir garantinin mevcudiyetinden dolayı risklilik açısından herhangi bir fark bulunmadığına Kurulca karar verilenlerden olan alacaklar, merkezi yönetimden alacaklar ile aynı uygulamaya tâbi tutulur.

14. Muadil denetleme ve düzenleme yapısına sahip yabancı ülkelerin yetkili otoritelerinin kamu kuruluşlarından olan alacakları o ülkenin merkezi yönetiminden alacaklar ile aynı uygulamaya tabi tutması halinde, bankaların söz konusu kamu kuruluşlarından alacaklarına aynı risk ağırlığı uygulanır.

15. Muadil denetleme ve düzenleme yapısına sahip yabancı ülkelerin yetkili otoriteleri tarafından kamu kuruluşlarından olan alacakların bankalar ve aracı kurumlardan alacaklar kapsamında değerlendirilmesi durumunda, bankaların bu kuruluşlardan olan alacakları aynı uygulamaya tabi tutulur.

3.3 Merkezi Yönetime Uygulanan Risk Ağırlığına Dayalı Yöntem

16. Kamu kuruluşlarından alacaklara, bunların kurulu bulunduğu ülkenin merkezi yönetiminden alacaklarına uygulanan ve aşağıdaki tabloda belirtilen risk ağırlıklarına tekabül eden risk ağırlıkları uygulanır.

Merkezi yönetime uygulanan kredi kalitesi kademesi	1	2	3	4	5	6
Alacağa uygulanacak risk ağırlığı (%)	20	50	100	100	100	150

17. Kurulu bulunduğu ülkenin merkezi yönetimi derecelendirilmeyen kamu kuruluşlarından olan alacaklar %100'den fazla risk ağırlığına tabi tutulmaz.

İdari Birimler ve Ticari Olmayan Girişimlerden Alacaklar ile kamu kuruluşlarından olan alacaklara %100 risk ağırlığı uygulanacak olup, kamu

kuruluşlarına ilişkin olarak 13 ila 17 nci fıkra hükümlerinde istisnalar getirilmiştir.

SYR Yönetmeliği'nin 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (o) bendinde yer alan tanıma göre "kamu kuruluşu" iktisadi alanda ticari esaslara göre faaliyet göstermeyen:

- merkezi yönetim ve yerel yönetimlerden ayrı kamu tüzel kişiliğine haiz olan kuruluşlar ile
- bu kuruluşların muadili yurtdışı kuruluşları

ifade etmektedir.

Bankalarca kamu kuruluşlarından olan alacaklara 12 nci fıkrada belirtilen %100 risk ağırlığının istisnası olarak 16 ve 17 fıkra hükümlerine göre diğer bir ifadeyle merkezi yönetime uygulanan risk ağırlıkları esas alınarak belirlenecektir. Söz konusu 16 ncı fıkradaki ifade farklı anlamlara gelmekle birlikte CRD 48'in Annex VI'sının Part 1'inin 26 ncı fıkrası esas alındığında, 16 ncı fıkradan, bir kamu kuruluşundan olan alacağa uygulanacak risk ağırlığının, ilgili kamu kuruluşunun kurulu bulunduğu ülkenin merkezi yönetimine uygulanan kredi kalitesi kademesinin esas alınması suretiyle fıkrada yer alan tablodan bu kredi kalitesi kademesinin tekabül ettiği risk ağırlığı olduğu anlaşılmaktadır. Kurulu bulunduğu ülkenin merkezi yönetimi derecelendirilmeyen kamu kuruluşlarından olan alacaklara ise 17 nci fıkra doğrultusunda %100'den fazla risk ağırlığı uygulanmayacaktır.

Yabancı ülkelerin kamu kuruluşlarına uygulanacak risk ağırlıklarına ilişkin olarak ise 14 ve 15 inci fıkralarda bazı istisnalar getirilmiştir. 14 üncü fıkra hükümlerine göre muadil denetleme ve düzenleme yapısına sahip yabancı ülkelerin yetkili otoritelerinin kamu kuruluşlarından olan alacakları o ülkenin merkezi yönetiminden alacaklar ile aynı uygulamaya tabi tutulması durumunda, ilgili alacaklara 1 ila 7 nci fıkra hükümlerine göre bulunduğu ülkenin Merkezi Yönetiminden Alacaklara uygulanan risk ağırlıkları uygulanacaktır. Benzer şekilde 15 inci fıkra hükümleri gereği muadil denetleme ve düzenleme yapısına sahip yabancı ülkelerin yetkili otoritelerinin kamu kuruluşlarından olan alacakları Bankalar ve Aracı Kurumlardan Alacaklar kapsamında değerlendirilmesi durumunda ise bankaların bu kuruluşlardan olan alacakları aynı uygulamaya tabi tutulur. Diğer bir ifade ilgili alacaklara 24 ve 37 nci fıkra hükümleri esas alınarak ilgili risk ağırlıkları belirlenecektir.

4. Çok Taraflı Kalkınma Bankalarından Alacaklar

Tablo 83: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 18 ila 20

4.1. Kapsam 18. Bu Ek kapsamında, Amerika Ülkeleri Yatırım Kurumu (Inter-American Investment Corporation), Karadeniz Ticaret ve Kalkınma Bankası (Black Sea Trade and Development Bank) ve Orta Amerika Ekonomik Bütünleşme Bankası (Central American Bank for Economic Integration) çok taraflı kalkınma bankası olarak kabul edilir. 4.2. Uygulama 19. 20 ilâ 22 nci fıkraların hükümleri saklı kalmak şartıyla, çok taraflı kalkınma bankalarından alacaklar, 27 ilâ 30 uncu fıkra hükümlerine uygun olarak, bankalar ve aracı kurumlardan alacaklarla aynı uygulamaya tâbi tutulur. 20. 29, 30 ve 35 inci fıkralarda bahsi geçen kısa vadeli riskler için imtiyazlı uygulama bu alacaklara uygulanmaz.

18 inci fıkrada lafzı geçen çok taraflı kalkınma bankası olarak kabul edilen bankalara Bankalar ve Aracı Kurumlardan Alacaklara uygulanan, 27 ila 30 uncu fıkralarda anlatılan Kredi Derecelendirmesine Dayalı Yöntem aynen uygulanır. Bununla birlikte kısa vadeli alacaklara ilişkin imtiyazlı uygulama 20 nci fıkra hükmü nedeniyle uygulanmaz. Ancak Çok Taraflı Kalkınma Bankalarından Alacaklar, Bankalar ve Aracı Kurumlardan Alacaklarla aynı uygulamaya tabi oldukları için 64 üncü fıkrada yer alan alacağa özel kısa vadeli derecelendirmeye ilişkin hükmün uygulanması gerekmektedir.

Tablo 84: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 21

21. Aşağıda sayılan çok taraflı kalkınma bankalarından alacaklar %0 risk ağırlığına tabidir: a) Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası (International Bank for Reconstruction and Development), b) Uluslararası Finans Kurumu (International Finance Corporation), c) Amerika Ülkeleri Kalkınma Bankası (Inter-American Development Bank), ç) Asya Kalkınma Bankası (Asian Development Bank), d) Afrika Kalkınma Bankası (African Development Bank), e) Avrupa Konseyi Kalkınma Bankası (Council of Europe Development Bank), f) Kuzey Avrupa Yatırım Bankası (Nordic Investment Bank), g) Karayipler Kalkınma Bankası (Caribbean Development Bank), ğ) Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (European Bank for Reconstruction and Development), h) Avrupa Yatırım Bankası (European Investment Bank), ı) Avrupa Yatırım Fonu (European Investment Fund), i) Çok Taraflı Yatırım Garantisi Kurumu (Multilateral Investment Guarantee Agency), j) İslam Kalkınma Bankası (Islamic Development Bank), k) Ekonomik İşbirliği Teşkilatı ve Kalkınma Bankası (ECOBank-ECO Trade and Development Bank), l) Karadeniz Ticaret ve Kalkınma Bankası (Black Sea Trade and Development Bank).

Yukarıda sayılan çok taraflı kalkınma bankaları ise doğrudan %0 risk ağırlığına tabidir. Bunlardan yukarıda sayılan Ekonomik İşbirliği Teşkilatı ve Kalkınma Bankası ve Karadeniz Ticaret ve Kalkınma Bankası CRD 48'de %0 risk ağırlığı uygulanacak çok taraflı kalkınma bankaları listesinde yer almamaktadırlar.

Tablo 85: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 22

22. Avrupa Yatırım Fonuna taahhüt edilen sermayenin ödenmemiş kısmına %20 risk ağırlığı uygulanır.

Bu hüküm sadece Avrupa Yatırım Fonu'na sermaye taahhüdü olan bankaları ilgilendirmektedir.

5.Uluslararası Teşkilatlardan Alacaklar

Tablo 86: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 23

5.Uluslararası Teşkilatlardan Alacaklar 23. Aşağıda sayılan uluslararası teşkilatlardan alacaklar %0 risk ağırlığına tabidir: a) Avrupa Birliği, b) Uluslararası Para Fonu, c) Uluslararası Ödemeler Bankası.

Fıkrada üç adet uluslararası kuruluşa değinildiği için bunlar haricindeki uluslararası kuruluşlardan (Örneğin: ILO, NATO, UNICEF, Birleşmiş Milletler vb.) olan alacakaların hangi risk sınıfında sınıflandırılacağı ve hangi risk ağırlığı uygulanacağı konusuna açıklık getirilmesi gerekmektedir. Bu fıkrada sayılmayan uluslararası teşkilatlardan olan alacakların 11 inci fıkra kapsamında idari birim veya ticari olmayan girişim olarak sınıflandırılarak %100 risk ağırlığı uygulanması gerektiği düşünülmektedir.

6. Bankalardan ve Aracı Kurumlardan Alacaklar

Tablo 87: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 24

6.1. Uygulama 24. Bankalar ve aracı kurumlardan alacaklara uygulanacak risk ağırlıklarının tespitinde 27 ilâ 30 uncu fıkralarda belirtilen yöntem uygulanır.

CRD 48'in Ek 6'sında Bankalar ve Aracı Kurumlardan Alacaklar için "Merkezi Yönetime Uygulanan Risk Ağırlığına Dayalı Yöntem" veya "Kredi Derecelendirmesine Dayalı Yöntem"lerden birinin uygulanabileceği belirtilmiştir. Bu iki yöntem düzenlememizde sırasıyla 16 -17 nci fıkralarda ve 27 ila 30 uncu fıkralarda yer almaktadır. Kurul, Bankalardan ve Aracı Kurumlardan Alacaklar risk sınıfı için söz konusu yöntemlerden kredi derecelendirmesine dayalı yöntemin uygulanmasına karar vermiştir. Bu doğrultuda merkezi yönetime uygulanan risk ağırlığına dayalı yönteme ilişkin hükümler bu bölüm başlığı altında yer almamıştır.

Tablo 88: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 25

25. 24 ilâ 37 nci fıkraların diğer hükümleri saklı kalmak kaydıyla, Kurum tarafından yetkilendirilen ve denetlenen diğer finansal kuruluşlardan olan alacaklar bankalardan alacaklar ile aynı risk ağırlığına tabidir.

Bu hüküm uyarınca 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 3 üncü maddesinde sayılan ve BDDK tarafından denetlenen diğer finansal kuruluşlardan olan alacaklar, Bankalardan ve Aracı Kurumlardan Alacaklar ile aynı risk ağırlığına tabi olacaklardır. Söz konusu Kanun'un 3 üncü

maddesinde finansal kuruluşlar:

> *"Kredi kuruluşları dışında kalan ve sigortacılık, bireysel emeklilik veya sermaye piyasası faaliyetlerinde bulunmak veya bu Kanunda yer alan faaliyet konularından en az birini yürütmek üzere kurulan kuruluşlar ile kalkınma ve yatırım bankaları ve finansal holding şirketleri,"*

olarak tanımlanmıştır. Bu madde kapsamına girebilecek olan finansal kuruluşlar aşağıda sayılmıştır:

- Finansal kiralama şirketleri,
- Faktoring şirketleri,
- Finansman şirketleri,
- Varlık yönetim şirketleri ve
- Finansal holding şirketleri.

Söz konusu finansal kuruluşlara ilişkin risk ağırlığı 25 inci fıkra uyarınca belirlenir. Bu finansal kuruluşlardan alacaklara 25 inci fıkra uyarınca belirlenen risk ağırlığı uygulanmasına rağmen bu kuruluşlar "banka" tanımına girmediklerinden bunlardan olan alacaklar Kurumsal Alacaklar, Perakende KOBİ'lerden Alacaklar vb uygun olan risk sınıfında sınıflandırılırlar.

Finansal kuruluş tanımında yer almasına karşın sigorta ve bireysel emeklilik şirketleri BDDK tarafından denetlenmediği için söz konusu kuruluşlardan olan alacaklar bankalardan olan alacaklarla aynı şekilde risk ağırlığına tabi tutulamayacaklardır. Bunlardan olan alacaklar da Kurumsal Alacaklar, Perakende KOBİ'lerden Alacaklar vb uygun olan risk sınıfında sınıflandırılırlar.

Tablo 89: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 26

6.2. Derecelendirilmemiş bankalar ve aracı kurumlardan alacaklara uygulanan risk ağırlığı tabanı
26. İkinci bölüm fıkra 14 ve 15'te yer alan hükümler saklı kalmak kaydıyla derecelendirilmemiş bankalar ve aracı kurumlardan alacaklara, bunların kurulu olduğu ülkenin merkezi yönetiminden alacaklar için uygulanandan daha düşük bir risk ağırlığı uygulanmaz.

Derecelendirme notu bulunmayan bankalar ve aracı kurumlardan olan alacaklara uygulanacak risk ağırlıklarına ilişkin genel hüküm;

- kalan vadesi üç aydan fazla alacaklar için 28 inci fıkrada belirtildiği üzere %50 risk ağırlığı,
- kalan vadesi üç aydan kısa olan alacaklar için 30 uncu fıkrada belirtildiği üzere %20 risk ağırlığı

olarak belirlenmiştir. Bu genel hükmü sınırlandıran bir kurala 26 ncı fıkrada yer verilmiştir. Bu fıkra hükmüne göre; derecelendirme notu bulunmayan Bankalar ve Aracı Kurumlardan Alacaklara bunların kurulu olduğu ülkenin Merkezi Yönetiminden Alacaklar için uygulanandan daha düşük bir risk ağırlığı uygulanamayacaktır. Dolayısıyla, merkezi yönetime uygulanan risk ağırlığı %50 olan bir ülkedeki bankadan olan alacaklar için %50'den daha düşük bir risk ağırlığı uygulanması söz konusu olmayacaktır. 26 ıncı fıkradaki sınırlamaya ilave olarak Ek 1'in İkinci Bölüm'ün 14 ve 15 inci fıkralarında derecelendirme notu bulunmayan alacaklar için belirtilen sınırlama da geçerli olacaktır.

Tablo 90: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 27 ila 30

6.3. Kredi derecelendirmesine dayalı yöntem

27. Yetkilendirilmiş bir KDK tarafından derecelendirilen bankalar ve aracı kurumlardan olan kalan vadesi üç aydan fazla alacaklar için, uzun vadeli kredi derecelendirmesi esas alınarak aşağıdaki tabloda yer alan risk ağırlıkları kullanılır.

Kredi kalitesi kademesi	1	2	3	4	5	6
Risk ağırlığı (%)	20	50	50	100	100	150

28. Derecelendirilmemiş bankalar ve aracı kurumlardan alacaklara 26 ncı fıkra hükmü saklı kalmak kaydıyla %50 risk ağırlığı uygulanır.

29. Yetkilendirilmiş bir KDK tarafından derecelendirilen bankalar ve aracı kurumlardan olan kalan vadesi üç ay veya daha kısa alacaklar için, uzun vadeli kredi derecelendirmesi esas alınarak aşağıdaki tabloda yer alan risk ağırlıkları kullanılır.

Kredi kalitesi kademesi	1	2	3	4	5	6
Risk ağırlığı (%)	20	20	20	50	50	150

30. 26 ncı fıkra hükmü saklı kalmak kaydıyla, derecelendirilmemiş bankalar ve aracı kurumlardan olan kalan vadesi üç ay veya daha kısa alacaklara %20 risk ağırlığı uygulanır.

Yetkilendirilmiş bir KDK tarafından derecelendirilen bir banka ve aracı kurumdan olan kalan vadesi 3 aydan uzun olan alacaklar için 27 nci

fıkradaki; kalan vadesi 3 ay ve daha kısa olan alacaklar için ise 29 uncu fıkradaki tablolarda yer alan uzun vadeli kredi derecelendirmelerine tekabül eden risk ağırlıkları kullanılacaktır. Kalan vadesi 3 ay ve daha kısa olan alacaklar için 2 ilâ 5 inci kredi kalitesi kademesinde yer alan alacaklara uygulanacak risk ağırlıkları 3 aydan uzun vadeli olanlara uygulanacak risk ağırlıklarına göre önemli ölçüde azaltılmaktadır. Burada dikkat edilmesi gereken bir husus, hem 27 nci hem de 29 uncu fıkra uyarınca risk ağırlığı tespitinde uzun vadeli kredi derecelendirme notlarının kullanılacak olmasıdır.

Yetkili bir KDK tarafından derecelendirmesi yapılmamış olan bir banka veya aracı kurumdan olan alacaklar için 26 ıncı fıkra uyarınca belirlenen alt sınırlar saklı kalmak kaydıyla kalan vadesi 3 aydan uzun olan alacaklar için %50, kalan vadesi 3 ay veya daha kısa olan alacak için %20 risk ağırlığı uygulanacaktır.

Tablo 91: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 31 ila 34

6.4 Kısa vadeli kredi derecelendirmelerine ilişkin hususlar 31. Kısa vadeli kredi derecelendirmelerinin 27 ilâ 30 uncu fıkralarda belirtilen yöntem kapsamında dikkate alınmasına ilişkin hususlar aşağıda yer almaktadır. 32. Kısa vadeli bir alacak için alacağa özgü kısa vadeli bir derecelendirmenin mevcut olmadığı durumlarda, kısa vadeli alacaklar için 29 uncu fıkrada yer alan uygulama bankalar ve aracı kurumlardan kalan vadesi üç aya kadar olan tüm alacaklar için geçerlidir. 33. Kısa vadeli bir alacak için alacağa özgü kısa vadeli bir derecelendirmenin mevcut olduğu durumda, bu derecelendirme 29 uncu fıkrada yer alan uygulamadan daha düşük veya eş düzeyde bir risk ağırlığının uygulanmasını gerektiriyorsa sadece söz konusu derecelendirilmiş alacağa o alacağa ilişkin 64 üncü fıkrada yer alan tablo dikkate alınarak kısa vadeli kredi derecelendirmesine tekabül eden risk ağırlığı uygulanır ve bu alacaklar 64 üncü fıkranın ilgili olduğu risk sınıfı içerisinde izlenir. Diğer tüm kalan vadesi üç aya kadar olan kısa vadeli alacaklar için 29 uncu fıkrada yer alan uygulama geçerlidir. 34. Kısa vadeli bir alacak için alacağa özgü kısa vadeli bir derecelendirmenin mevcut olduğu durumda, 64 üncü fıkrada yer alan tablo dikkate alınarak, bu derecelendirme 29 uncu fıkrada yer alan uygulamadan daha yüksek düzeyde bir risk ağırlığının uygulanmasını gerektiriyorsa, söz konusu derecelendirilmiş alacak da dahil diğer tüm kalan vadesi üç aya kadar olan derecelendirilmemiş kısa vadeli alacaklar için derecelendirilmiş alacağa ilişkin 64 üncü fıkrada yer alan tablo dikkate alınarak kısa vadeli kredi derecelendirmesine tekabül eden aynı risk ağırlığı uygulanır ve bu alacaklar 64 üncü fıkranın ilgili olduğu risk sınıfı içerisinde izlenir.

Bu bölümde “kısa vadeli alacak” ve “kalan vadesi 3 aydan kısa olan alacak” olmak üzere iki farklı tanım karşımıza çıkmaktadır. “Kısa vadeli

alacak" genellikle finansman bonosu gibi başlangıç vadesi 12 aydan kısa olan ve kısa vadeli bir kredi derecelendirmesine sahip alacaklar ile kısa vadeli bir derecelendirme notu bulunmamasına rağmen "kalan vadesi 3 aydan kısa olan alacakları" kapsamaktadır. Kısa vadeli derecelendirmelerin kapsamı ve tanımı, kredi derecelendirme kuruluşlarının uygulamalarında farklılıklar arz etmektedir.[76] "Kısa vadeli alacak"a ilişkin notun sermaye yeterliliği hesaplamasında kullanılabilmesi için, söz konusu notun alacağa özgü verilmiş olması şarttır. Diğer bir ifadeyle herhangi bir alacağa değil doğrudan şirketin kendisine verilmiş olan kısa vadeli not sermaye yeterliliği hesaplamasında kullanılmaz.[77]

32 nci fıkra uyarınca; alacağa özgü kısa vadeli bir derecelendirmenin olmadığı durumda, 3 aydan kısa vadeli alacaklar için 29 uncu fıkrada bahsedildiği üzere, uzun vadeli kredi derecelendirmeleri esas alınarak anılan fıkrada belirtilen risk ağırlıkları uygulanır. Söz konusu fıkra hükmü bankalar ve aracı kurumlardan kalan vadesi üç aya kadar olan tüm alacaklar için geçerlidir.

33 ve 34 üncü fıkralar alacağa özgü kısa vadeli bir notun bulunduğu durumlara ilişkindir. Alacağa özgü kısa vadeli notun bulunduğu durumda söz konusu alacak için doğrudan 64 üncü fıkra hükümleri kullanılarak risk ağırlığı belirlenecektir. Diğer taraftan 33 ve 34 üncü fıkra, 64 üncü fıkra hükümleri kullanılarak risk ağırlığı belirlenen alacağın borçlusu olan kişiden kaynaklı, derecesi bulunmayan (ancak 29 uncu fıkra kapsamında kullanılabilecek uzun vadeli bir notu bulunan) ve kalan vadesi 3 aydan kısa olan diğer alacaklara yapılacak uygulamayı anlatmaktadır.

33 üncü fıkra uyarınca bankalar ve aracı kurumlardan olan kalan vadesi 3 aydan kısa diğer alacaklarla ilgili olarak, alacağa özgü verilen notun 64 üncü fıkrada yer alan tabloya göre tekabül ettiği risk ağırlığı ile 29 uncu fıkrada yer alan tablodaki uygulanması gereken risk ağırlıkları karşılaştırılır. Alacağa özgü not daha düşük risk ağırlığı gerektiriyorsa; sadece bu alacağa düşük risk ağırlığı, bu alacak dışındaki bahsi yukarıda geçen kısa vadeli diğer alacaklar için ise 29 uncu fıkra uyarınca belirlenecek risk ağırlığı uygulanır.

34 üncü fıkra uyarınca ise, alacağa özgü not daha önceden anlatılan karşılaştırma neticesinde daha yüksek risk ağırlığı uygulanmasını gerektiriyorsa bu alacak ve diğer kısa vadeli alacaklara 64 üncü fıkra kapsamında alacağa özgü nota tekabül eden risk ağırlığı uygulanacaktır.

[76] Fitch örneğinde 13 aydan kısa olan yükümlülüklere kısa vadeli derecelendirme notu verilirken, ABD Kamu finansmanı için bu derecelendirmeler 3 yıla kadar verilebilmektedir.
[77] Basel II'nin 103 üncü paragrafında bu konuda açık hüküm bulunmaktadır.

Tablo 92: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 35 ve 36

6.5. Borçlunun ulusal para birimi cinsinden kullandırılan kısa vadeli alacaklar 35. 27 ilâ 30 uncu fıkralarda belirtilen yöntem kapsamında, bankalar ve aracı kurumlardan kalan vadesi 3 ay veya daha kısa olan, ulusal para birimi cinsinden düzenlenen ve bu para birimiyle geri ödenecek olan alacaklara, merkezi yönetimden alacaklara uygulanan ve 4 ve 5 inci fıkralarda tanımlanan avantajlı risk ağırlığından bir kategori yüksek risk ağırlığı uygulanır. 36. Kalan vadesi 3 ay veya daha kısa olan, ulusal para birimi cinsinden düzenlenen ve bu para birimiyle geri ödenecek olan alacaklara uygulanabilecek en düşük risk ağırlığı %20'dir.

Ek-1'in Birinci Bölüm'ünün 4 üncü ve 5 inci fıkralarında merkezi yönetimlerden veya merkez bankalarından ve borçlunun ulusal para birimi cinsinden olan alacaklara uygulanacak risk ağırlıkları düzenlenmektedir.

Bu kapsamda, ülkemizde kurulu bankalar ve aracı kurumlardan kalan vadesi 3 ay veya daha kısa olan, TL cinsinden düzenlenen ve TL cinsinden geri ödenecek olan alacaklara %20 risk ağırlığı uygulanacaktır. Buna karşın yabancı bankalar ve aracı kurumlardan olan benzer nitelikli alacaklar için söz konusu banka veya aracı kurumun yer aldığı ülkenin merkezi yönetimine 5 inci fıkra uyarınca düşük risk ağırlığı uygulandığı takdirde %20'den az olmamak koşuluyla ilgili banka ve aracı kurumun yer aldığı ülkenin merkezi yönetimine uygulanan risk ağırlığından bir kategori yüksek risk ağırlığı uygulanır.

Tablo 93'de bankalardan ve aracı kurumlardan alacaklara uygulacak risk ağırlığının belirlenmesine ilişkin uygulamalar özetlenmektedir.

Tablo 93: Bankalardan ve Aracı Kurumlardan Alacaklara Uygulacak Risk Ağırlığının Belirlenmesi

<table>
<tr><td colspan="3"></td><td colspan="2">Uzun Vadeli Alacak</td><td colspan="2">Kısa Vadeli Alacak</td></tr>
<tr><td colspan="3"></td><td>TL Cinsinden</td><td>Yabancı Para Cinsinden</td><td>TL Cinsinden</td><td>Yabancı Para Cinsinden</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Türkiye'de bulunan bankalar</td><td colspan="2">Derecelendirme notu varsa</td><td>Uluslararası Türk Parası notu dikkate alınır. (Fıkra 27)</td><td>Uluslararası Yabancı Para notu dikkate alınır. (Fıkra 27)</td><td>Fıkra 35 ve Fıkra 36 hükümleri uygulanır.</td><td>Uluslararası Yabancı Para notu dikkate alınır. (Fıkra 29)</td></tr>
<tr><td colspan="2"></td><td colspan="2">İlgili Kurul Kararınca tümü üçüncü kredi kalitesi kademesine eşleştirildiğinden %50 risk ağırlığı uygulanır.</td><td colspan="2">İlgili Kurul Kararınca tümü üçüncü kredi kalitesi kademesine eşleştirildiğinden %20 risk ağırlığı uygulanır.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Derecelendirme notu yoksa</td><td>(Fıkra 28, Fıkra 26 ve Fıkra 4)</td><td>(1 ilâ 7 nci fıkralar, Fıkra 28 ve Fıkra 26)</td><td>(Fıkra 35, Fıkra 36, Fıkra 4 ve Fıkra 26)</td><td>(1 ilâ 7 nci Fıkralar, Fıkra 30 ve Fıkra 26)</td></tr>
<tr><td colspan="2"></td><td>Fıkra 4 uyarınca Türkiye Hazinesi'nden olan TL cinsinden alacaklara %0 risk ağırlığı uygulandığı için %50 risk ağırlığı uygulanır.</td><td>(İkinci Bölüm 1 ila 7 nci fıkralar uyarınca, varsa, bankanın tayin ettiği KDK'lar da dikkate alınarak) Bankanın Birinci Bölüm 1 ila 7 nci fıkralar uyarınca Türkiye Hazinesi'nden olan YP alacaklara uyguladığı risk ağırlığı ile (Fıkra 28 uyarınca) %50 den büyük olanı uygulanır.</td><td>Fıkra 4 uyarınca Türkiye Hazinesi'nden olan TL cinsinden alacaklara %0 risk ağırlığı uygulandığı için %20 risk ağırlığı uygulanır.</td><td>(İkinci Bölüm 1 ila 7 nci fıkralar uyarınca, varsa, bankanın tayin ettiği KDK'lar da dikkate alınarak) Bankanın Birinci Bölüm 1 ila 7 nci fıkralar uyarınca Türkiye Hazinesi'nden olan YP alacaklara uyguladığı risk ağırlığı ile (Fıkra 30 uyarınca) %20 den büyük olanı uygulanır.</td></tr>
<tr><td colspan="3"></td><td>Yerel Para Cinsinden</td><td>Yabancı Para Cinsinden</td><td>Yerel Para Cinsinden</td><td>Yabancı Para Cinsinden</td></tr>
<tr><td rowspan="4">Yurtdışında Bulunan Bankalar</td><td rowspan="2">Yerel para biriminden alacaklara düşük (avantajlı) (örneğin %0) risk ağırlığı uygulayan ülkelerde bulunanlar</td><td>Derecelendirme notu varsa</td><td>Uluslararası Yerel Para notu dikkate alınır. (Fıkra 27)</td><td>Uluslararası Yabancı Para notu dikkate alınır. (Fıkra 27)</td><td>Fıkra 35 ve Fıkra 36 hükümleri uygulanır.</td><td>Uluslararası Yabancı Para notu dikkate alınır. (Fıkra 29)</td></tr>
<tr><td>Derecelendirme notu yoksa</td><td>Söz konusu düşük (avantajlı) risk ağırlığını geçmeyecek şekilde asgari %50 risk ağırlığı uygulanır. (Fıkra 28 ve Fıkra 26)</td><td>(1 ilâ 7 nci Fıkralar, Fıkra 28 ve Fıkra 26)</td><td>Söz konusu düşük (avantajlı) risk ağırlığını geçmeyecek şekilde asgari %20 risk ağırlığı uygulanır. (Fıkra 35 ve Fıkra 36)</td><td>(1 ilâ 7 nci Fıkralar, Fıkra 30 ve Fıkra 26)</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Kendi para biriminden alacaklara düşük (avantajlı) risk ağırlığı uygulamayan ülkelerde bulunanlar</td><td>Derecelendirme notu varsa</td><td>Uluslararası Yerel Para notu dikkate alınır. (Fıkra 27)</td><td>Uluslararası Yabancı Para notu dikkate alınır. (Fıkra 27)</td><td>Uluslararası Yerel Para notu dikkate alınır. (Fıkra 29)</td><td>Uluslararası Yabancı Para notu dikkate alınır. (Fıkra 29)</td></tr>
<tr><td>Derecelendirme notu yoksa</td><td>(Fıkra 28 ve Fıkra 26)</td><td>(Fıkra 28 ve Fıkra 26)</td><td>(Fıkra 30 ve Fıkra 26)</td><td>(Fıkra 30 ve Fıkra 26)</td></tr>
</table>

Tablo 94: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 37

6.6. Bankaların ve aracı kurumların ihraç ettiği hisse senetleri veya kullandırılan sermaye benzeri borç niteliğini haiz alacaklar 37. Bankaların ve aracı kurumların ihraç ettiği hisse senetleri veya bunlara kullandırılan sermaye benzeri borç niteliğini haiz alacaklar, Bankaların Özkaynaklarına İlişkin Yönetmelik uyarınca özkaynaklardan düşülmemeleri halinde % 100 risk ağırlığına tabi tutulur.

Bankaların Özkaynaklarına İlişkin Yönetmeliğin sermayeden indirilen değerler başlıklı 10 uncu maddesinde

Madde 10 – (1) Sermayeden indirilen değerleri; *a) Sermayesinin yüzde on ve daha fazlasına sahip olunan bankalar ile finansal kuruluşlardan (yurt içi, yurt dışı) konsolide edilmeyenlerdeki ortaklık payları,* *b) Sermayesinin yüzde onundan azına sahip olunan bankalar ile finansal kuruluşlardaki (yurt içi, yurt dışı) bankanın ana sermaye ve katkı sermaye toplamının yüzde on ve daha fazlasını aşan tutardaki ortaklık payları toplamı,* *c) Bankalara, finansal kuruluşlara (yurt içi, yurt dışı) veya nitelikli pay sahiplerine kullandırılan ikincil sermaye benzeri borç niteliğini haiz krediler ile bunlardan satın alınan birincil veya ikincil sermaye benzeri borç niteliğini haiz borçlanma araçları,* *….* *oluşturur.*

hükmü yer almaktadır. Söz konusu hüküm herhangi bir şekilde sermayeden indirilen tutarlar için risk ağırlığı uygulanmayacağını, buna karşın sermayeden indirilmeyen ve fıkra hükmünde bahsi geçen tipteki yatırımlar için %100 risk ağırlığı uygulanacağını anlatmaktadır. Bu kapsamda yukarıda yer verilen Bankaların Özkaynaklarına İlişkin Yönetmeliğin 10 uncu maddesinin (a), (b) ve (c) bentlerindeki hükümler doğrultusunda hareket edilecektir. Anılan (b) fıkrası uyarınca; sermayesinin yüzde onundan azına sahip olunan bankalar ile finansal kuruluşlara (yurt içi, yurt dışı) yapılmış olan yatırımların, sermaye yeterliliği hesaplaması yapacak bankanın ana sermaye ve katkı sermaye toplamının %10'una kadar olan tutardaki kısmı, bahsi geçen tutardaki ortaklık payları sermayeden indirilmediği için, %100 risk ağırlığına tabi tutulacaktır.

7. Kurumsal Alacaklar

Tablo 95: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 38 ve 39

7. Kurumsal Alacaklar
7.1 Uygulama
38. Kurumsal alacaklar için, aşağıdaki tabloda yer alan risk ağırlıkları kullanılır.

Kredi kalitesi kademesi	1	2	3	4	5	6
Risk ağırlığı (%)	20	50	100	100	150	150

39. İkinci bölüm fıkra 14 ve 15'te yer alan hükümler saklı kalmak kaydıyla derecelendirilmemiş kurumsal alacaklar için, merkezi yönetimden alacaklara uygulanan risk ağırlığı ile % 100 risk ağırlığından yüksek olanı uygulanır.

Kurumsal Alacaklar için uygulanacak risk ağırlığı borçlunun yetkili bir KDK'dan aldığı derecelendirme notuna bağlı olarak fıkrada yer verilen tabloyla tespit edilmektedir. Derecelendirilmemiş Kurumsal Alacaklar için, Merkezi Yönetimlerden veya Merkez Bankalarından Alacaklara uygulanan risk ağırlığı ile % 100 risk ağırlığından yüksek olanı uygulanacaktır. Bahsi geçen sınırlamaya ilave olarak eğer aynı taraf için alacağa özgü kısa vadeli bir derecelendirme yapılmış ise, İkinci Bölüm'ün 14 ve 15 inci fıkralarında derecelendirme notu bulunmayan alacaklar için belirtilen sınırlama gündeme gelecektir.

8. Perakende Alacaklar

Tablo 96: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 40

8. Perakende Alacaklar
40. Yönetmeliğin 6 ncı maddesinin ikinci fıkrasında sayılan kriterlere uygun olan alacaklar % 75 risk ağırlığına tabi tutulur.

SYR Yönetmeliği'nin 6 ncı maddesinde Perakende Alacaklar sınıfına dahil olabilecek olan alacaklara ilişkin olarak;

(2) Maruz kalınan riskin birinci fıkranın (g) bendinde atıf yapılan perakende alacak sınıfına dahil edilebilmesi için, söz konusu riskin aşağıdaki koşullara uygun olması gerekir;
a) Maruz kalınan riskin gerçek kişilerle ya da KOBİ'lerle ilgili olması,
b) Borçlu müşteriden veya borçlu risk grubundan olan alacak toplamının perakende alacak sınıfına dahil tüm alacakların binde ikisini aşmaması,
c) Brüt tahsili gecikmiş alacaklar dâhil, şarta bağlı olan ve olmayan ikamet amaçlı gayrimenkul ipoteği ile tam teminatlandırılmış alacaklar hariç olmak üzere borçlu müşterinin veya borçlu risk grubunun bankaya, ana ortaklığa ve bağlı ortaklıklarına olan toplam borç tutarının iki milyon TL'yi geçmemesi gerekir. Bu sınırın hesabında bilanço dışı işlemler kredi dönüşüm oranları uygulandıktan sonraki tutarları üzerinden dikkate alınır. Bankalarca bu bilgilerin edinilmesi için her türlü tedbir alınır.

kriterleri sayılmıştır. Söz konusu kriterleri sağlayan alacaklara derecelendirilmiş olup olmadığına bakmaksızın %75 risk ağırlığı uygulanacaktır. Perakende Alacakların sınıflandırılmasına ilişkin ayrıntı bu kitabın SYR Yönetmeliği'nin 6 ncı maddesine ilişkin açıklamalarda yer almaktadır. Basel I'e göre tüm bireysel ve KOBİ alacaklarına %100 risk ağırlığı uygulanırken yukarıdaki kriterlerin sağlanması durumunda Perakende Alacaklar sınıfına dahil edilen bireysel ve KOBİ kredilerine avantajlı bir risk ağırlığı uygulanmış olacaktır.

9. Gayrimenkul İpoteğiyle Teminatlandırılmış Alacaklar

Tablo 97: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 41 ile 43

41. 43 ilâ 54 üncü fıkra hükümleri saklı kalmak ve 3. dereceyi aşmamak kaydıyla, bir gayrimenkul üzerinde tesis edilen ipotekle tamamı veya bir kısmı teminatlandırılan alacakların teminatlandırılmış kısmı % 100 risk ağırlığına tabi tutulur.

42. Gayrimenkul ipoteği ile teminatlandırılmış alacaklarda alacağın teminatlı kısmı, ilgili alacak tutarını, ipotek tutarını ve gayrimenkul değerini geçemez. İpoteğin yabancı para cinsinden olması halinde, ipotek tutarları, sermaye yeterliliği oranının hesaplandığı dönemin son iş günü itibariyle Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasınca açıklanan kur esas alınarak bulunur ve teminatlı kısım ve tam teminatlı kısım hesaplamasında, başkaları adına tesis edilmiş olan yabancı para cinsinden ipotek tutarları içinde aynı esas uygulanır.

9.1 İkamet Amaçlı Gayrimenkul İpoteği ile Teminatlandırılan alacaklar

43. Malik gerçek veya tüzel kişinin ya da intifa hakkı sahibinin ikamet ettiği veya edeceği ya da kiraya verdiği veya vereceği inşa halindekiler dahil ikamet amaçlı gayrimenkullerin tümü üzerinde tesis edilen ipotekle tamamı veya bir kısmı teminatlandırılan alacakların tam teminatlı kısımlarına %50 risk ağırlığı uygulanır. Bu fıkra uygulamasında, inşa halindeki ikamet amaçlı gayrimenkuller için kat irtifakı alınmış tapular üzerine alınan arsa ipotekleri aranır.

Gayrimenkul ipoteğiyle teminatlandırılmış alacaklar 43 ilâ 54'üncü fıkralar arasında "ikamet amaçlı gayrimenkuller" ile "ticari gayrimenkuller"e ilişkin koşulları sağlıyorlarsa söz konusu ipotekler ile teminatlandırılmış alacakların bu fıkralarda tanımlanan tutarlarına %50 risk ağırlığı uygulanacaktır. Bu fıkralarda yer alan koşulları sağlamayan gayrimenkul ipotekleriyle korunan alacaklar ise 41 inci fıkrada yer alan torba hüküm gereği %100 risk ağırlığına tabi tutulacaktır.

Öncelikle yukarıdaki fıkralarda bahsi geçen bazı kavramların açıklanması gerekmektedir. Anılan fıkraların orijinal kaynağı olan CRD 48'de "fully secured" ve "fully and completely secured" şeklinde iki kavram kullanılmıştır. Örneğin SYR Yönetmeliği'nin Ek 1'inin Birinci Bölüm'ünün 41 inci fıkrasında "teminatlandırılmış" olarak geçen kavram, orijinal kaynakta ise "fully secured" olarak yer alan kavram; teminatında gayrimenkul bulunan kredilerde, kullanılabilecek teminat tutarıyla (gayrimenkulün rayiç değeri ve ipotek değerinden daha küçük olanı) koruma altına alınan kısmını nitelemektedir.

43 üncü fıkrada yer alan "tam teminatlı kısım" kavramı ise CRD 48'de "fully and completely secured" şeklinde yer almakta olup, teminatında ikamet amaçlı gayrimenkul bulunan kredilerde, gayrimenkulün rayiç değerin 45 inci fıkranın (c) bendi uyarınca; ipoteğin birinci dereceden olması durumunda en fazla (%75)'i kadar olan alacak tutarı "tam teminatlı kısım" olarak dikkate alınır. İpoteğin 2. veya 3. dereceden olması durumunda ise bu ipoteklerin gayrimenkulün değerinin en fazla %75'ine kadar olan kısmından kendisinden daha öncelikli boş veya başka taraflar lehine tesis edilmiş ipotek tutarları düşüldükten sonra kalan tutarın bu 2. veya 3. derece ipotekle teminatlandırılan kısmının 2/3'ü tam teminatlı kabul edilir. Geriye kalan 1/3'lük kısım ise 41 inci fıkra uyarınca %100 risk ağırlığına tabi tutulur.

SYR Yönetmeliği'nde ya da CRD 48'de açıkça yazmayan ancak olası bir durum daha bulunmaktadır. Anılan durum "teminatlandırılabilecek kısım" (fully but not completely) kavramıyla ifade edilebilir.[78] Anılan kavram

[78] European Comission, "ID 816. Exposures Secured by Mortgages on Commercial Real Estate Calculation",28.07.2008,http://ec.europa.eu/yqol/index.cfm?fuseaction=question.show&questionId=816, (10.09.2013).

Teminatlandırılmış kısım ile Tam Teminatlı kısım arasındaki farka tekabül etmektedir.

Bahsi geçen kavramlar özetle aşağıdaki eşitlikler kullanılarak ifade edilebilir;

Teminatlandırılmış Kısım = Min (Kredi Tutarı; Rayiç Değer; İpotek Değeri)
Tam Teminatlı Kısım = Min (Kredi Tutarı; (Rayiç Değer * %75)[79]; İpotek Değeri)

Teminatlandırılabilcek Kısım = Teminatlandırılmış Kısım – Tam Teminatlı Kısım
Teminatsız Kısım = Kredi Tutarı – Teminatlandırılmış Kısım

Yukarıda bahsi geçen kavramlarla hangi durumlarda karşılaşılabileceğini gösteren bir örneğe aşağıda yer verilmiştir;

Örnek: A bankası, %150 risk ağırlığına tabi kurumsal bir firmaya kullandırdığı 3.000.000 TL tutarındaki kredi için rayiç değeri 2.000.000 TL olan gayrimenkul üzerine birinci derecede 1.000.000 TL, üçüncü derecede 300.000 TL tutarında ipotek koymuştur. Gayrimenkulün 100.000 TL tutarındaki ikinci derecesinde ise üçüncü bir taraf lehine tesis edilmiş ipotek yer almaktadır.

Çözüm: Gayrimenkulün değerinin %75'i, 2.000.000*%75 işlemi sonucunda 1.500.000 TL olarak bulunmaktadır. Dolayısıyla kredinin 1.000.000 TL tutarındaki 1. dereceden ipotekle korunan kısmı söz konusu %75'lik kısım içerisinde kaldığından tam teminatlı kabul edilir ve bu kısma %50 risk ağırlığı uygulanır. Dolayısıyla 1. derece ipotekle korunan kredinin risk ağırlıklı varlık tutarı 1.000.000*%50 işlemi sonucunda 500.000 TL olarak bulunur.

Banka lehine tesis edilmiş 300.000 TL tutarındaki 3. derece ipotek (1.000.000 TL + 100.000 TL + 300.000 TL toplamı) gayrimenkulün değerinin %75'lik kısmı içerisinde kaldığından 3. derece ipotek tutarının 2/3'ü kadar olan kredi tutarı da tam teminatlı sayılır.

Dolayısıyla kredinin 300.000 TL *2/3 = 200.000 TL'lik kısmı tam teminatlı kabul edilerek %50 risk ağırlığı uygulanır ve ilgili risk ağırlıklı varlık 100.000 TL bulunur. Kalan 1/3'lük kısım olan 100.000 TL tutarındaki kredi

[79] "Rayiç Değer * %75" ifadesi sadece 1. derece ipotekler içindir. 2. ve 3. derece ipotekler için söz konusu ifade yerine "[Rayiç Değer*%75-(kendisinden daha öncelikli dereceler için boş bırakılan ya da kullanılan ipotek tutarı)]*2/3" şeklindedir.

dilimi ise 41 inci fıkra uyarınca %100 risk ağırlığına[80] tabi tutularak ilgili risk ağırlıklı varlık 100.000 TL olarak bulunur. Üçüncü taraflar lehine tesis edilen 100.000 TL tutarındaki 2. derece ipotek banka açısından bir koruma özelliği taşımamaktadır.

3.000.000 TL tutarındaki kredinin 1. ve 3. derece ipoteklerle korunmayan kısmı ise borçlu kurumsal şirketin risk ağırlığıyla çarpılarak ilgili risk ağırlıklı varlıklar bulunur. Diğer bir ifadeyle teminatsız kısım 3.000.000 – 1.000.000 – 300.000 = 1.700.000 TL bulunur ve %150 risk ağırlığıyla çarpılarak ilgili risk ağırlıklı varlıklar 2.550.000 TL bulunur.

Bankanın bu krediden kaynaklanan toplam risk ağırlıklı varlıkları ise 500.000 TL + 100.000 TL + 100.000 TL + 2.550.000 TL işlemi sonucunda 3.250.000 TL bulunur ve bu tutar bankanın toplam kredi riskine esas tutar hesabında aynen dikkate alınır.

Bu örneğin gösterimi ve hesaplamaları Tablo 98'de yer almaktadır.

[80] Söz konusu risk ağırlığı 41 inci fıkrada yer alan %100 risk ağırlığı ile borçlunun risk ağırlığı olan %150 risk ağırlıklarının karşılaştırılması sonucunda düşük olanın alınması suretiyle bulunmaktadır.

Tablo 98: Gayrimenkul İpoteğiyle Teminatlandırma Örneği

Kredi	Risk Ağırlığı	Gayri-menkulün Değeri	Tesis Edilen İpotekler	İpotek Tutarı	Kredinin Koruma Sağlanan Kısımları		Risk Ağırlığı	KRA Etkileriyle	
								Hesaplama	RAV
3.000.000	%150 Borçlunun Risk Ağırlığı					Teminatsız	%150 Borçlunun Risk Ağırlığı	1.000.000 x %150	1.500.000
		2.000.000	Boş dereceler	**600.000**	**600.000**	Teminatsız	%150 Borçlunun Risk Ağırlığı	600.000 x %150	900.000
			Bankalehine tesis edilen üçüncü derece ipotek	**300.000**	(300.000*1/3) **100.000**	Teminatlan-dırılabilecek	%100 Fıkra 41	100.000 x %100	100.000
					(300.000*2/3) **200.000**	Tam Teminatlı	%50	200.000 x %50	100.000
			Boş 2. derece	**100.000**	**100.000**	Teminatsız	%150 Borçlunun Risk Ağırlığı	100.000 x %150	150.000
			Bankalehine tesis edilen birinci derece ipotek	**1.000.000**	**1.00.000**	Tam Teminatlı	%50	1.000.000 x %50	500.000
								Toplam RAV	3.250.000

SYR Yönetmeliği'nin Ek 1'inin Birinci Bölüm'ünün 43 üncü fıkrasında, "inşa halindeki ikamet amaçlı gayrimenkuller için kat irtifakı alınmış tapular üzerine alınan arsa ipotekleri aranır" ifadesi yer almaktadır. Buna göre, projeli konut kredileri kapsamında (örneğin TOKİ, Emlak GYO, veya diğer kurumsal inşaat ve müteahhitlik şirketleri) kullandırılan kredilerde, kredinin tahsisi birey adına bu kurumlara yapıldığından ve kredinin ilk aşamasında ipotek tesis edilemediğinden, söz konusu aşamada konut edindirme amacı olsa dahi alacakların gayrimenkulle teminatlandırılan kısımlarına %50 risk ağırlığı uygulanamamaktadır.

Banka lehine ipotek tesis edilene kadar ilgili alacak, kredi sözleşmesini imzalayan borçlunun (karşı tarafın) dahil olduğu risk sınıfında raporlanmalı ve SYR Yönetmeliği'nde belirtilen uygun risk ağırlığına tabi tutulmalıdır. Örneğin, kredi sözleşmesini imzalayan borçlunun (karşı tarafın) perakende alacaklara ilişkin koşulları sağlayan[81] bir müşteri olması durumunda söz konusu alacak "Perakende Alacaklar" risk sınıflarından[82] uygun olanında %75 risk ağırlığına tabi olarak; borçlunun bir kurum, kuruluş veya şirket (örneğin TOKİ, Emlak GYO veya diğer kurumsal inşaat ve müteahhitlik şirketleri) olması durumunda söz konusu alacak ilgili kurum, kuruluş veya şirketin dahil olduğu risk sınıfında ve SYR Yönetmeliği'nde belirtilen uygun risk ağırlığına tabi olarak raporlanmalı ve hesaplamalara dahil edilmelidir.

Tablo 99: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 44

44. Bankanın kiralayan olduğu ve kiracının satın alma opsiyonuna sahip olduğu bankanın mülkiyetindeki ikamet amaçlı gayrimenkul ipoteğiyle teminatlandırılan finansal kiralama alacaklarının tam teminatlı kısımlarına %50 risk ağırlığı uygulanır.

Yukarıdaki fıkra hükmü finansal kiralama işleminin konusu olan ikamet amaçlı gayrimenkullerle ilgilidir. Bilindiği üzere 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun "Faaliyet Konuları" başlıklı 4 üncü maddesi gereği mevduat bankaları finansal kiralama işlemleri gerçekleştiremezler. Bu faaliyet sadece katılım bankaları ile kalkınma ve yatırım bankaları tarafından yürütülebilecektir. Buna göre finansal kiralama işlemine konu olan ikamet amaçlı gayrimenkul, önceki fıkralarda yer alan hükümler dikkate alınmak kaydıyla bankanın mülkiyetinde olmakla birlikte kiracının satın alma opsiyonuna sahip olduğu durumlarda, bahse konu alacak tam teminatlı olması halinde %50 risk ağırlığına tabi olacaktır.

Tablo 100: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 45

45. 43 ve 44 üncü fıkralarda yer alan uygulamada Kurum tarafından, aşağıdaki hususlar ile kredi riski azaltımına ilişkin usul ve esaslar çerçevesinde belirlenecek gayrimenkul teminatıyla ilgili hususların yerine getirilmesi şartı aranır. a) Gayrimenkulün değerini ve borçlunun performansını birlikte etkileyen makroekonomik faktörler haricinde, teminata konu gayrimenkulün değerinin borçlunun kredi değerliliğine önemli ölçüde bağlı olmaması gerekir. b) İlgili borcun geri ödemeleri esasen teminata konu gayrimenkul veya projenin performansına değil, borçlunun diğer kaynaklardan geri ödeme

[81] SYR Yönetmeliği 6 ncı maddenin 2 nci fıkrasındaki koşulları sağlayan.
[82] KOBİ Perakende Alacaklar veya Diğer Perakende Alacaklar

kapasitesine bağlı olmalıdır. Borcun geri ödemesi, teminat olarak gösterilen gayrimenkulün yarattığı nakit akışına önemli ölçüde bağlı olmamalıdır.

c) Gayrimenkulün değerinin en fazla %75'i kadar olan alacak tutarı tam teminatlı kısım olarak dikkate alınır. Tesis edilen ipoteğin 1. dereceden olması durumunda gayrimenkul değerinin en fazla %75'i kadar olan alacak tutarı tam teminatlı kısım olarak dikkate alınır. Tesis edilen ipoteğin 2. veya 3. dereceden olması durumunda bu ipoteklerin, gayrimenkulün değerinin en fazla %75'ine kadar olan kısmından kendisinden daha öncelikli boş veya başka taraflar lehine tesis edilmiş ipotek tutarları düşüldükten sonra kalan tutarın bu 2. veya 3. derece ipotekle teminatlandırılan kısmının 2/3'ü tam teminatlı kabul edilir.

45 inci fıkranın (a) bendinde "Gayrimenkulün değerini ve borçlunun performansını birlikte etkileyen makroekonomik faktörler haricinde, teminata konu gayrimenkulün değerinin borçlunun kredi değerliliğine önemli ölçüde bağlı olmaması gerekir" şartı yer almaktadır. Bu şartta teminata konu gayrimenkulün değeri ile borçlunun kredi değerliliği arasında önemli bir korelasyonun olmaması gerektiği ifade edilmiştir. Böyle bir durumda teminat olarak alınan gayrimenkul kullandırılan krediyi yeterince koruyamamakta ve borçlunun da kredi değerliliği düştüğü için krediyi kullandıran bankanın zararla karşılaşma olasılığı artmaktadır.

45 inci fıkranın (b) bendinde "İlgili borcun geri ödemeleri esasen teminata konu gayrimenkul veya projenin performansına değil, borçlunun diğer kaynaklardan geri ödeme kapasitesine bağlı olmalıdır. Borcun geri ödemesi, teminat olarak gösterilen gayrimenkulün yarattığı nakit akışına önemli ölçüde bağlı olmamalıdır" şartı bulunmaktadır. Bu şart ile teminata konu edilen gayrimenkul veya gayrimenkul projelerinin performanslarının kötü gitmesi durumunda (bunlardan elde edilen nakit akışlarının ve gelirlerin azalması vb. durumlarda) kullandırılan kredinin geri ödemesinin aksamaması amaçlanmıştır.

Dikkat edilecek olursa 45 inci fıkranın (a) bendinde borçludan bağımsız olarak, temerrüt ihtimaline karşı gayrimenkulün krediyi koruması amaçlanırken, aynı fıkranın (b) bendinde gayrimenkulden bağımsız olarak kredi geri ödemelerinin borçlu tarafından ödenebilmesi amaçlanmıştır. Bu şekilde belirlenmiş olan söz konusu iki şart ile çift taraflı bir koruma sağlanması yoluna gidildiği düşünülmektedir.

Örneğin bir inşaat firmasının tamamlandığında 10 milyon TL değerine ulaşacağı tahmin edilen bir konut projesi bulunmaktadır. Söz konusu inşaat firması bu konut projesindeki konutları teminat göstererek bir bankadan 5 milyon TL tutarında kredi kullanmıştır. Projede inşa edilecek konutlar henüz tamamlanmamış olmasına rağmen bu konutlar için kat irtifaklı tapu alınmıştır. Projenin mevcut durumdaki değeri 1 milyon TL olarak tespit

edilmiştir. İnşaat firması kredi geri ödemelerini proje sona erdikten sonra elde edeceği gelirleri kullanarak yapmayı planlamaktadır. Dolayısıyla bu durum 45 inci fıkranın (b) bendine aykırılık oluşturmaktadır. Projeyi yürütmekte olan inşaat firması sermaye piyasasında yaptığı usulsüz işlemlerden dolayı 20 milyon TL tutarında para cezasına çarptırıldığı varsayılırsa projenin tamamlanmama ihtimali artmış olup aynı zamanda projedeki konutların değeri de düşmüştür. Dolayısıyla bu durum 45 inci fıkranın (a) bendine aykırılık oluşturmaktadır.

45 inci fıkranın (c) bendinde "Gayrimenkulün değerinin en fazla %75'i kadar olan alacak tutarı tam teminatlı kısım olarak dikkate alınır. Tesis edilen ipoteğin 1. dereceden olması durumunda gayrimenkul değerinin en fazla %75'i kadar olan alacak tutarı tam teminatlı kısım olarak dikkate alınır. Tesis edilen ipoteğin 2. veya 3. dereceden olması durumunda bu ipoteklerin, gayrimenkulün değerinin en fazla %75'ine kadar olan kısmından kendisinden daha öncelikli boş veya başka taraflar lehine tesis edilmiş ipotek tutarları düşüldükten sonra kalan tutarın bu 2. veya 3. derece ipotekle teminatlandırılan kısmının 2/3'ü tam teminatlı kabul edilir." şartı yer almaktadır. Söz konusu şart ile gayrimenkulün değerinde görülebilecek olası azalmaların gayrimenkul ipoteği ile sağlanmış olan kredi korumasının sıhhatini önemli ölçüde zedelememesi amaçlanmıştır. Bu fıkranın uygulanmasına ilişkin yukarıdaki verilen örnekte gerekli açıklamalar yapılmıştır.

Bu noktada Resmi Gazete'nin 18.12.2010 tarih ve 27789 sayılı nüshasında yayımlanan 16.12.2010 tarih ve 3980 sayılı Kurul Kararı'ndan bahsetmek gerekmektedir. Anılan Kurul Kararı ile 01.01.2011 tarihinden itibaren, bankalar tarafından konut edinmeleri amacıyla tüketicilere kullandırılacak krediler ile konut teminatı altında kullandırılacak tüketici kredilerinde, kredi tutarının teminata konu olan gayrimenkulün değerinin % 75'i ile sınırlandırılmasına karar verilmiştir. Bahsi geçen oranın üzerinde kullandırılan kredi tutarları ise söz konusu Kurul Kararı uyarınca yasal özkaynaktan indirilecektir.

Tablo 101: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 46 ila 48

9.2 Ticari gayrimenkul ipoteği ile teminatlandırılan alacaklar
46. Ticari gayrimenkuller üzerinde tesis edilen ipotekle tamamı veya bir kısmı teminatlandırılan alacakların tam teminatlı kısımlarına %50 risk ağırlığı uygulanır.
47. Bankanın kiralayan olduğu ve kiracının satın alma opsiyonuna sahip olduğu bankanın mülkiyetindeki ticari gayrimenkul ipoteği ile teminatlandırılan finansal kiralama alacaklarının tam teminatlı kısımlarına %50 risk ağırlığı uygulanır.
48. 46 ve 47 nci fıkralarda belirtilen uygulamada, Kurum tarafından, aşağıdaki hususlar ile, kredi riski azaltımına ilişkin usul ve esaslar çerçevesinde belirlenecek gayrimenkul teminatıyla ilgili hususların yerine getirilmesi şartı aranır.
a) Gayrimenkulün değerini ve borçlunun performansını birlikte etkileyen makroekonomik faktörler haricinde, teminata konu gayrimenkulün değerinin borçlunun kredi değerliliğine önemli ölçüde bağlı olmaması gerekir.
b) İlgili kredinin, geri ödemeleri esasen teminata konu gayrimenkul veya projenin performansına değil, borçlunun diğer kaynaklarının geri ödeme kapasitesine bağlı olmalıdır. Kredinin geri ödemesi, teminat olarak gösterilen gayrimenkulün yarattığı nakit akışına önemli ölçüde bağlı olmamalıdır.

Ticari gayrimenkul ipoteği ile teminatlandırlan alacakların tam teminatlı kısımlarına %50 risk ağırlığı uygulanacaktır. Bankanın kiralayan olduğu ve kiracının satın alma opsiyonuna sahip olduğu bankanın mülkiyetindeki ticari gayrimenkul ipoteği ile teminatlandırılan finansal kiralama alacaklarının tam teminatlı kısımlarına %50 risk ağırlığı uygulanacaktır. Burada 44 üncü fıkra açıklamalarıda dikkate alınmalıdır.

48 inci fıkrada yer alan (a) ve (b) bentleri 45 inci fıkranın (a) ve (b) bentleri ile aynı amaca matuf olup 45 inci fıkranın (a) ve (b) bentleri için yapılan açıklamalar bu fıkra için de geçerlidir.

Tablo 102: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 49 ile 50

49. Gayrimenkulün değerinin en fazla aşağıdaki iki kriterden birine göre hesaplanan sınıra kadar olan alacak tutarı tam teminatlı kısım olarak dikkate alınır ve %50 risk ağırlığı uygulanır. Tesis edilen ipoteğin 1. dereceden olması durumunda sınırın tamamına kadar olan alacak tutarı tam teminatlı kısım olarak dikkate alınır. Tesis edilen ipoteğin 2. veya 3. dereceden olması durumunda bu ipoteklerin, gayrimenkulün değerinin en fazla bu sınıra kadar olan kısmından kendisinden daha öncelikli boş veya başka taraflar lehine tesis edilmiş ipotek tutarları düşüldükten sonra kalan tutarın bu 2. veya 3. derece ipotekle teminatlandırılan kısmının 2/3'ü tam teminatlı kabul edilir. a) Gayrimenkulün gerçeğe uygun değerinin % 50'si ya da, b) Gayrimenkulün gerçeğe uygun değerinin % 50'si veya ipotek teminatlı kredi değerinin % 60'ından düşük olanı. 50. Kredinin 49 uncu fıkrada belirtilen kısmını aşan bölümüne % 100 risk ağırlığı uygulanır.

İpotek teminatlı kredi değeri; KRAT Tebliği'nin 54 üncü maddesininin üçüncü fıkrasında aşağıdaki şekilde tanımlanmaktadır;

*"Gayrimenkulün i*potek teminatlı kredi *değeri; gayrimenkulün kısa vadede değişmeyecek olan özellikleri, olağan ve yerel piyasa koşulları, gayrimenkulün cari kullanım amacı ve uygun alternatif kullanım amaçları dikkate alınarak gayrimenkulün gelecekteki pazarlanabilirliği hakkında ihtiyatlı bir değerlendirme sonucunda tespit edilen gayrimenkul değeridir. İpotek teminatlı kredi değerinin belirlenmesinde spekülatif unsurlar dikkate alınmaz. İpotek teminatlı kredi değerinin doğru ve güvenilir bir biçimde belgelendirilmesi şarttır."*

49 uncu fıkrada yer alan hususun örneklendirilmesi 43 üncü fıkrada yer alan örnekle aynıdır. Buradaki tek fark ikamet amaçlı gayrimenkul ipoteğiyle teminatlandırılan kredilerde "tam teminatlı kısım", gayrimenkulün değerinin %75'i olarak alınmakta iken, ticari gayrimenkul ipoteğiyle teminatlandırılan kredilerde söz konusu ticari gayrimenkulün gerçeğe uygun değerinin %50'si ile (varsa) ipotek teminatlı kredi değerinin %60'ından küçük olanı olarak dikkate alınmasıdır.

Tablo 103: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 51 ile 52

51. Mutabakat zaptı imzalanmış diğer ülke otoritelerinin 46 ve 47 nci fıkralarda belirtilen yetkiyi kullanmış olduğu hallerde, avantajlı risk ağırlığı uygulanır.

52. Ticari gayrimenkul piyasasında gözlemlenen takibe dönüşüm oranlarının aşağıda belirtilen sınırları aşmaması halinde, tümüyle söz konusu gayrimenkuller üzerinde tesis edilen ipoteklerle tam teminatlandırılan krediler için 48 inci fıkranın (b) bendindeki koşul aranmaz.

a) Gerçeğe uygun değerinin % 50'sine kadar (ya da daha düşük ise, ipotek teminatlı kredi değerinin % 60'ına kadar olan bölümünün) ticari gayrimenkul ipoteği ile teminatlandırılan kredilerden kaynaklanan takip tutarlarının, herhangi bir yıl içerisinde ticari gayrimenkul ipoteğiyle teminatlandırılan kredilerin tümünün toplamına oranının % 0,3'ünü geçmemesi gerekir,

b) Ticari gayrimenkul ipoteği ile teminatlandırılan kredilerden kaynaklanan takip tutarlarının, herhangi bir yıl içerisinde ticari gayrimenkul ipoteğiyle teminatlandırılan kredilerin tümünün toplamına oranının % 0,5'ini geçmemesi gerekir.

51 inci fıkra hükümleri uyarınca; BDDK herhangi bir ülke otoritesi ile mutabakat zaptı imzalayacak olursa ve ilgili ülkede bahsi geçen avantajlı risk ağırlığı uygulaması varsa, söz konusu ülkedeki bir tarafa kredi kullandırılması halinde bahse konu alacak için de avantajlı risk ağırlığı uygulanabilecektir.

52 nci fıkrada; 48 inci fıkranın (b) bendinde yer alan "İlgili kredinin, geri ödemeleri esasen teminata konu gayrimenkul veya projenin performansına değil, borçlunun diğer kaynaklarının geri ödeme kapasitesine bağlı olmalıdır. Kredinin geri ödemesi, teminat olarak gösterilen gayrimenkulün yarattığı nakit akışına önemli ölçüde bağlı olmamalıdır" koşuluna getirilen ve BDDK'nın inisiyatifinde olan bir istisna anlatılmaktadır. 52 nci fıkranın (a) ve (b) bentlerinde geçtiği şekilde ticari gayrimenkul ipoteği ile teminatlandırılan kredilerden kaynaklanan takip tutarlarının fıkrada yer alan eşik değerlerin altında olması durumunda 48 inci fıkranın (b) bendinde yer alan şart aranmamıştır. 52 nci fıkrada yer alan hususla ilgili açıklayıcı örnek aşağıda yer almaktadır.

Herhangi bir yıl içerisinde Ülkemizdeki ticari gayrimenkul piyasasına ilişkin bilgiler aşağıda yer almaktadır:

A[83]= 250.000.000 TL
B[84]= 450.000.000 TL
C[85]= 100.000.000.000 TL
A/C= 250.000.000/100.000.000.000= %0,25
B/C= 450.000.000/100.000.000.000= %0,45

Yukarıdaki örneğe göre her iki sınır da aşılmadığı için söz konusu yıl içerisinde 48 inci fıkranın (b) bendinde yer alan şart ilgili bankacılık otoritesi tarafından aranmayabilecektir. Bu fıkrada belirtilen sınırların ilgili bankacılık otoritesi tarafından takip edilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Tablo 104: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 53 ve 54

53. Belirli bir yıl içinde 52 nci fıkrada belirtilen sınırlardan birine uyulmaması halinde, 52 nci fıkra hükümlerini uygulama hakkı kaybedilecek ve 52 nci fıkrada belirtilen kriterler yerine getirilene kadar 48 inci fıkranın (b) bendinde belirtilen hüküm uygulanacaktır. 54. Mutabakat zaptı imzalanmış diğer ülke otoritelerinin 52 nci fıkrada belirtilen yetkiyi kullanmış olduğu hallerde, avantajlı risk ağırlığı uygulanır.

10.Tahsili Gecikmiş Alacaklar

Tablo 105: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 55 ve 56

10.Tahsili Gecikmiş Alacaklar 55. 56 ilâ 58 inci fıkra hükümleri saklı kalmak kaydıyla, ana paranın veya faizin veya her ikisinin vadesinden veya ödenmesi gereken tarihten itibaren doksan günden fazla geciken alacaklara %150 risk ağırlığı uygulanır. Bunlardan tutarı 1.000 TL'yi aşanların teminatsız kısmının özel karşılık ayrıldıktan sonraki tutarına; a) Özel karşılıkların kredinin teminatsız kısmına özel karşılık ayrılmadan önceki tutarına oranının %20'den az olması halinde, %150, b) Özel karşılıkların kredinin teminatsız kısmına özel karşılık ayrılmadan önceki tutarına oranının %20 veya fazla olması halinde, %100, risk ağırlığı uygulanır. 56. Tahsili gecikmiş alacakların teminatlı kısımlarının belirlenmesinde kredi riskinin azaltımında kullanılabilecek teminat ve garantiler dikkate alınır.

[83] Ülkemiz bankacılık sektöründe ticari gayrimenkul ipoteği ile tam teminatlı kredilerden kaynaklanan takip tutarları.
[84] Ülkemiz bankacılık sektöründe ticari gayrimenkul ipoteği ile teminatlandırılan (tam teminatlı ve teminatlandırılabilecek) kredilerden kaynaklanan takip tutarları.
[85] Ülkemiz bankacılık sektöründe ilgili yıl içerisinde ticari gayrimenkul ipoteğiyle teminatlandırılan kredilerin tümünün toplamı.

55 inci fıkrada yer alan hususla ilgili açıklayıcı örnek aşağıda yer almaktadır.

Örnek: Kurumsal portföyde yer alan bir müşterinin 2,4 milyon TL tutarındaki nakdi kredisi, Tahsili Gecikmiş Alacaklar kapsamındadır. Söz konusu kredi için 1,5 milyon TL mevduat rehni tesis edilmiştir. Kredi için ayrılan özel karşılık tutarı 480 bin TL'dir.

Çözüm: Ayrılmış Olan Özel Karşılık Oranı = Özel Karşılıklar / Özel Karşılık Ayrılmadan Önce Kredininin Teminatsız Kısmı

= 480.000/ (2.400.000 - 1.500.000)
= 480.000/ 900.000 = %53,3

Anılan oran, % 20'nin üzerinde olduğu için kredinin özel karşılıklar düşüldükten sonra teminatsız kalan kısmına % 100 risk ağırlığı uygulanacaktır.

Kredinin özel karşılıklar düşüldükten sonra teminatsız kalan kısmı= 2.400.000-1.500.000 - 480.000 = 420.000 TL'dir. Bu durumda 420.000 TL'ye %100 risk ağırlığı uygulanacaktır. Kredinin 1.500.000 TL'lik kısım ise mevduat rehni ile korunduğundan KRAT Tebliği'nin 33 üncü maddesinin altıncı fıkrası uyarınca % 0 risk ağırlığına tabi olacaktır.

Tablo 106: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 57

57. 43 ilâ 45 inci fıkralarda belirtilen alacaklardan, ana parası veya faizi veya her ikisi vadesinden veya ödenmesi gereken tarihten itibaren doksan günden fazla gecikenlerin karşılık ayrıldıktan sonra bulunacak tutarına uygulanacak risk ağırlığı %100'dür. Kredi için ayrılan özel karşılıkların özel karşılık ayrılmadan önceki tutarına oranının %20 veya fazla olması halinde, kredilerin özel karşılık ayrıldıktan sonraki tutarına % 50 risk ağırlığı uygulanır.

43 ilâ 45 inci fıkralarda belirtilen alacaklar ikamet amaçlı gayrimenkul ipoteği ile teminatlandırılan alacaklar olup, 57 nci fıkrada bu tür alacaklardan tahsili gecikmiş olanlar için diğer tahsili gecikmiş alacaklara göre avantajlı bir risk ağırlığı uygulama imkânı getirilmiştir. 57 nci fıkrada yer alan hususla ilgili açıklayıcı örnek aşağıda yer almaktadır.

Örnek: Kurumsal portföyde yer alan ve %150 risk ağırlığına tabi bir müşterinin 2,4 milyon TL tutarındaki nakdi kredisi, Tahsili Gecikmiş Alacaklar kapsamındadır. Söz konusu kredi için 1,5 milyon TL tutarında banka lehine müşterinin bir ikamet amaçlı gayrimenkulu üzerinde ipotek tesis edilmiştir.

Kredi için ayrılan özel karşılık tutarı 640 bin TL'dir.

Çözüm: 57 nci fıkradan atıf yapılan 43 ila 45 inci fıkralara bakıldığında bu fıkraların bir gayrimenkul ipoteğiyle "tam" teminatlandırılan alacaklara ilişkin olduğu görülecektir. Dolayısıyla kurumsal şirkete kullandırılan 2,4 milyon TL tutarındaki nakdi kredi, ikamet amaçlı gayrimenkul ipoteğiyle tam teminatlandırılan kısım ve teminatsız kısım olarak iki parça olarak düşünülmeli ancak söz konusu gayrimenkul ipoteğiyle 41 inci fıkra uyarınca %100 risk ağırlığına tabi tutularak teminatlandırılan kısım 57 nci fıkranın uygulanmasında dikkate alınmamalıdır.

Kredinin İkamet Amaçlı Gayrimenkul İpoteğiyle Tam Teminatlandırılan Kısmı (Kısım 1) = 1.500.000 * %75 = 1.125.000 TL

Kredinin Teminatsız Kısmı (Kısım 2) = 2.400.000 - 1.125.000 = 1.275.000 TL

Ayrılmış olan 480.000 TL tutarındaki özel karşılıkların her iki kredi dilimine orantılı bir şekilde dağıtıldığı varsayıldığında

$$\text{Kısım 1 İçin Ayrılan Özel Karşılık Tutarı} = 640.000 * \frac{1.125.000}{2.400.000} = 300.000 \text{ TL}$$

$$\text{Kısım 2 İçin Ayrılan Özel Karşılık Tutarı} = 640.000 * \frac{1.275.000}{2.400.000} = 340.000 \text{ TL}$$

Bu aşamadan sonra her iki dilim için ayrılan özel karşılık oranı bulunmalıdır.

Ayrılmış Olan Özel Karşılık Oranı = Özel Karşılıklar / Özel Karşılık Ayrılmadan Önce Kredininin Teminatsız Kısmı

$$\text{Kısım 1 İçin Ayrılan Özel Karşılık Oranı} = \frac{300.000}{1.125.000} = \%26,67$$

$$\text{Kısım 2 İçin Ayrılan Özel Karşılık Oranı} = \frac{340.000}{1.275.000} = \%26,67$$

Örneğimizde ayrılan özel karşılık kredi dilimlerine orantılı bir şekilde dağıtıldığı için her iki kısım için ayrılan özel karşılık oranının birbirinin aynısı olması beklenen durumdu.

Kredinin ikamet amaçlı gayrimenkul ipoteğiyle tam teminatlandırılan kısmı (Kısım 1) için normalde 57 nci fıkra uyarınca %100 risk ağırlığı uygulanması gerekirken ayrılan özel karşılık oranının %20'den büyük olması sebebiyle söz konusu fıkra uyarınca bu kısma uygulanacak risk ağırlığı %50 olmalıdır.

Kredinin teminatsız kısmı (Kısım 2) ise 55 inci fıkra kapsamına girdiğinden bu kısım için normalde 55 inci fıkra uyarınca %150 risk ağırlığı uygulanması gerekirken ayrılan özel karşılık oranının %20'den büyük olması sebebiyle söz konusu fıkra uyarınca bu kısma uygulanacak risk ağırlığı %100 olmalıdır.

55 inci fıkra ile 57 nci fıkra karşılaştırıldığında ikamet amaçlı gayrimenkul ipotekleri 43 ila 45 inci fıkralar uyarınca tahsili gecikmiş alacağı tam teminatlandırıyorsa alacağın teminatsız halinden bir kademe daha düşük risk ağırlığı uygulanmasını sağlamaktadır. Diğer bir ifadeyle, 55 inci fıkrada teminatsız bir tahsili gecikmiş alacak için ayrılan özel karşılık oranı %20'nin altında ise %150 risk ağırlığı uygulanmakta iken aynı alacak bir ikamet amaçlı gayrimenkul ipoteğiyle teminatlandırılması halinde %100 risk ağırlığı uygulanacaktı. Benzer şekilde 55 inci fıkrada teminatsız bir tahsili gecikmiş alacak için ayrılan özel karşılık oranı %20'nin üzerinde ise %100 risk ağırlığı uygulanmakta iken aynı alacak bir ikamet amaçlı gayrimenkul ipoteğiyle teminatlandırılması halinde %50 risk ağırlığı uygulanacaktı.

Tablo 107: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 58

58. 46 ilâ 54 üncü fıkralarında belirtilen alacaklardan, anapara veya faizi veya her ikisi vadesinden veya ödenmesi gereken tarihten itibaren doksan günden fazla gecikenler % 100 risk ağırlığına tabidir.

46 ila 54 üncü fıkralar ticari gayrimenkul ipoteği ile teminatlandırılan alacaklara ilişkin olup 58 inci fıkrada; söz konusu alacaklardan tahsili gecikmiş olanların özel karşılıklar düşüldükten sonra kalan kısımlarına %100 risk ağırlığı uygulanacağı vurgulanmaktadır.

11. Kurulca Riski Yüksek Olarak Belirlenen Alacaklar

Tablo 108: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 59

11. Kurulca Riski Yüksek Olarak Belirlenen Alacaklar 59. Aşağıda %150 ve %200 risk ağırlığına tabi tutulan alacaklar ile Kurul tarafından risk ağırlığı %150'ye veya daha fazlasına çıkarılan alacaklar ve bu Ek'te yer alan hükümler çerçevesinde risk ağırlığı %150 veya daha fazla olan alacaklar yüksek riskli alacaklar olarak kabul edilir ve bu sınıfta izlenir. a) %150 risk ağırlığına tabi alacaklar 1) Kredi kartı harcamalarından kaynaklı kredi alacaklarının kalan vadesi 6 aydan (bu ay hariç) 12 aya kadar (bu ay dahil) olan taksit ödemeleri tutarı, 2) Taşıt ve konut kredileri dışındaki tüketici kredilerinden kaynaklanan ve kalan vadesi bir yıldan (onikinci ay hariç) iki yıla kadar (yirmidördüncü ay dahil) olan alacaklar, 3) Sermaye Piyasası mevzuatı ile muadil yabancı ülke düzenlemeleri uyarınca tanımlanan risk sermayesi ve girişim sermayesi yatırımları, 4) Tahsili gecikmemiş ancak donuk alacak olarak sınıflandırılmış tüm alacaklar. b) %200 risk ağırlığı tabi alacaklar 1) Kredi kartı harcamalarından kaynaklı kredi alacaklarının kalan vadesi 12 ayı aşan taksit ödemeleri tutarı, 2) Taşıt ve konut kredileri dışındaki tüketici kredilerinden kaynaklanan ve kalan vadesi iki yılı (yirmidördüncü ay hariç) aşan alacaklar.

59 uncu fıkrada %150 ve %200 risk ağırlığı kapsamında yüksek riskli olarak değerlendirilen alacaklar tanımlanmıştır. 59 uncu fıkranın birinci bendinin (a) altbendinde %150 risk ağırlığına ve (b) altbendinde % 200 risk ağırlığına dahil edilebilecek alacaklar açıkça sayılmıştır.

CRD 48'in Ek 6'sının Birinci Bölüm'ünün 66 ncı fıkrasında ülkelerin bankacılık otoritelerinin, risk sermayesi (venture capital firms) ve girişim sermayesi (private equity investments) gibi yüksek risk taşıdığına kanaat getirilen yatırımlara %150 risk ağırlığı uygulayabilme inisiyatifine sahip oldukları belirtilmektedir. Bu 59 uncu fıkrada, söz konusu inisiyatifin BDDK tarafından kullanıldığı görülmektedir. Ancak CRD 48'in söz konusu fıkrasında sadece risk sermayesi ve girişim sermayesi şeklindeki yatırımlar ismen sayılmak suretiyle yüksek riskli alacak olduğu belirtilirken, SYR Yönetmeliği'nin ilgili fıkrasında bu kapsamın genişletildiği görülmektedir. Öte yandan, CRD 48'de yer almamasına rağmen, SYR Yönetmeliği'nin bu fıkrasında %200 risk ağırlığının tesis edildiği ve %200 risk ağırlığı

uygulanacak alacakların sayıldığı görülmektedir.[86]

SYR Yönetmeliği'nin Ek 1'inin Birinci Bölümü'nün 59 uncu fıkrasına göre Kurulca Riski Yüksek Olarak Belirlenen Alacaklar risk sınıfında yer alacak ve %150 risk ağırlığına tabi tutulacak alacaklar şunlardır:

- Kredi kartı harcamalarından kaynaklı kredi alacaklarının kalan vadesi 6 aydan (bu ay hariç) 12 aya kadar (bu ay dahil) olan taksit ödemeleri tutarı: Bu alacaklara sermaye yeterliliği hesabında %150 risk ağırlığı uygulaması Mülga SYR Yönetmeliği ile mevzuata kazandırılmış olup, söz konusu hükmün SYR Yönetmeliği'nde de aynen korunduğu görülmektedir.
- Taşıt ve konut kredileri dışındaki tüketici kredilerinden kaynaklanan ve kalan vadesi bir yıldan (onikinci ay hariç) iki yıla kadar (yirmidördüncü ay dahil) olan alacaklar: Bu alacaklara sermaye yeterliliği hesabında %150 risk ağırlığı uygulanması Mülga SYR Yönetmeliği ile mevzuata kazandırılmış olup, söz konusu hükmün SYR Yönetmeliği'nde de aynen korunduğu görülmektedir.
- Sermaye Piyasası mevzuatı ile muadil yabancı ülke düzenlemeleri uyarınca tanımlanan risk sermayesi ve girişim sermayesi yatırımları: Bu ifadenin CRD 48'in Ek 6'sının Birinci Bölüm'ünün 66 ncı fıkrasından faydalanılarak oluşturulduğu görülmektedir.
- Risk sermayesi (venture capital) genel olarak; dinamik, yaratıcı ancak finansal gücü yeterli olmayan girişimcilerin yatırım fikirlerini gerçekleştirmeye olanak tanıyan bir yatırım finansmanı biçimi olarak tanımlanabilmektedir. Çeşitli ürünleri önce geliştirmek, sonra da piyasaya sunmak isteyen şirketlerin finansman ihtiyaçları girişim sermayesi finansmanının konusudur. Söz konusu finansman ihtiyacı, araştırma geliştirme aşamasından, pazarlama aşamasına kadar olan tüm süreç için ortaya çıkmaktadır. Öte yandan, ürünlerin piyasada başarılı olması durumunda ise yüksek kâr marjları gerçekleştirilmektedir.
- Risk sermayesi yatırımında varolan risk; oluşturulan yeni ürünün piyasada tutulmaması riskidir. Ancak yüksek riskin yüksek getiriyi doğuracağı varsayımıyla yola çıkan bu finansman modelinde; alınan riskin başarıya dönüşmesi durumunda sağlanacak yüksek kâr marjından kaynaklanan verimlilik artışı bu şirketlere ortak olmak suretiyle finansman sağlayan yatırımcıların kazancını oluşturmaktadır.
- Girişim sermayesi (private equity) kavramı ise risk sermayesi kavramını da kapsayacak şekilde, fikirlere ve henüz başlangıç

[86] ÇELİK, Mustafa, "Sermaye Yeterliliği Açısından Türkiye ile AB Mevzuatının Karşılaştırılması", Türkiye Bankalar Birliği, Yayın No:293, İstanbul, 2013, http://www.tbb.org.tr/Content/Upload/Dokuman/2067/Mustafa_Celik-293.pdf, (10.09.2013), s. 49.

aşamasındaki yeni kurulmuş şirketlere yapılan yatırımların yanında, satın almaları, yeniden yapılandırmaları ve büyüme stratejisi güden genellikle 3-10 yıllık şirketlere yapılan büyüme ve genişleme yatırımlarını da kapsayacak şekilde kullanılmaktadır. Bu çerçevede, girişim sermayesi, fon fazlasına sahip yatırımcıların, gelişme potansiyeli yüksek olan küçük ve orta ölçekli işletmelerin oluşumu ve faaliyete geçmesi için yaptıkları uzun vadeli bir yatırım olarak da ifade edilebilmektedir.[87]

- Yukarıdaki paragraflarda açıklandığı şekilde oluşturulan ve 20.03.2003 tarih ve 25054 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Sermaye Piyasası Kurulu'nun Seri: VI, No: 15 sayılı Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklıklarına İlişkin Esaslar Tebliği ile düzenlenen risk sermayesi ve özel sermaye yatırımlarına bankalarca SYR Yönetmeliği'nin bu fıkrası uyarınca %150 risk ağırlığı uygulanmalıdır.
- Tahsili gecikmemiş ancak donuk alacak olarak sınıflandırılmış tüm alacaklar: CRD 48'in Ek 6'sının Birinci Bölüm'ünün 61 inci fıkrası ve SYR Yönetmeliği'nin Ek 1'inin Birinci Bölüm'ünün 55 inci fıkrasından, Karşılıklar Yönetmeliği'ne göre donuk alacak olarak sınıflandırılan alacaklar arasından ödemeleri 90 günden fazla gecikenler sermaye yeterliliği hesabında Tahsili Gecikmiş Alacaklar risk sınıfına dahil edilmekte iken, 90 günden az gecikenler ise CRD 48'in Ek 6'sının Birinci Bölüm'ünün 67 nci fıkrası ve SYR Yönetmeliği'nin Ek 1'inin söz konusu 59 uncu fıkrası uyarınca Kurulca Riski Yüksek Olarak Belirlenen Alacaklar risk sınıfına dahil edilmektedir.
- Kurul tarafından risk ağırlığı %150'ye çıkarılan alacaklar: Söz konusu hükmün, SYR Yönetmeliği'nin yayımı tarihinden sonra BDDK tarafından %150 risk ağırlığına tabi tutulmasına karar verilen alacakların, herhangi bir yönetmelik değişikliğine gerek olmadan bankalarca uygulanmasını teminen SYR Yönetmeliği'nin bu fıkrasında yer verildiği düşünülmektedir.
- Bu Ek'te yer alan hükümler çerçevesinde risk ağırlığı %150 olan alacaklar: Bu ifadeden SYR Yönetmeliği'nin 6 ncı maddesi uyarınca hangi risk sınıfında sınıflandırılırsa sınıflandırılsın, SYR Yönetmeliği'nin Ek 1'i uyarınca %150 risk ağırlığına tabi tutulacak olan alacakların tamamının o risk sınıfında değil Kurulca Riski Yüksek Olarak Belirlenen Alacaklar risk sınıfında sınıflandırılması gerektiği anlaşılmaktadır. Zira, Avrupa Bankacılık Otoritesi'nin yayımladığı ve CRD 48 doğrultusunda oluşturulan önceliklendirme şemasında da, Kurulca Riski Yüksek Olarak Belirlenen Alacaklar, Menkul Kıymetleştirme Pozisyonları'ndan sonra en öncelikli olarak

[87] SPK, "Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklıkları", SPK Yatırımcı Bilgilendirme Kitapçıkları-6, Mart 2010, http://spk.gov.tr/displayfile.aspx?action=displayfile&pageid=71&fn=71.pdf, (10.09.2013),s.4

sınıflandırılan alacaklar olarak görülmektedir.[88,89] Aynı doğrultuda BDDK'nın bankalarca kendisine raporlanmasını istediği kredi riski formunun açıklamalarında da benzer bir önceliklendirme şemasında yer verildiği görülmektedir. Dolayısıyla %150 ve daha üstü bir risk ağırlığına tabi herhangi bir alacağın (menkul kıymetleştirme pozisyonu hariç), Kurumsal Alacaklar, Perakende Alacaklar, Merkezi Yönetimlerden Alacaklar, Tahsili Gecikmiş Alacak vs. şeklinde sınıflandırılması önceliklendirme şemasına göre mümkün olmayacaktır. [90]

SYR Yönetmeliği'nin Ek 1'inin söz konusu 59 uncu fıkrasına göre Kurulca Riski Yüksek Olarak Belirlenen Alacaklar risk sınıfında yer alacak ve %200 risk ağırlığına tabi tutulacak alacaklar ise şunlardır:

- Kredi kartı harcamalarından kaynaklı kredi alacaklarının kalan vadesi 12 ayı aşan taksit ödemeleri tutarı: Bu ifadede yer alan alacaklara sermaye yeterliliği hesabında %200 risk ağırlığı uygulanması, Mülga SYR Yönetmeliği ile mevzuata kazandırılmıştır olup, söz konusu hükmün SYR Yönetmeliği'nde de aynen korunduğu görülmektedir.
- Taşıt ve konut kredileri dışındaki tüketici kredilerinden kaynaklanan ve kalan vadesi iki yılı (yirmidördüncü ay hariç) aşan alacaklar: Bu ifadede yer alan alacaklara sermaye yeterliliği hesabında %200 risk ağırlığı uygulanması da, Mülga SYR Yönetmeliği ile mevzuata kazandırılmıştır olup, söz konusu hükmün SYR Yönetmeliği'nde de aynen korunduğu görülmektedir.

[88] European Banking Authority (önceki adı Committee of European Banking Supervisors), "Exposure classes under Standardised Approach" başlıklı sorunun birinci eki, "Annex 1: Decision Tree On How To Report The Original Exposure Pre Conversion Factors Into The Exposure Classes Of The Standardised Approach", http://www.eba.europa.eu/uploads/Q14%202006%20Annex%201%20(CR%20SA_Allocation%20of%20exposures%20to%20exposure%20classes_V3.0)-1.doc, (12.09.2012).

[89] European Banking Authority tarafından yayımlanan söz konusu önceliklendirme şemasının, büyük ölçüde korunarak Kurum tarafından bankalardan raporlanması istenen kredi riskine ilişkin formların (KR510AS ve KR511AS) açıklamalarında da yer verildiği görülmektedir.

[90] ÇELİK, Mustafa, "Sermaye Yeterliliği Açısından Türkiye ile AB Mevzuatının Karşılaştırılması", Türkiye Bankalar Birliği, Yayın No:293, İstanbul, 2013, http://www.tbb.org.tr/Content/Upload/Dokuman/2067/Mustafa_Celik-293.pdf, s. 51.

Tablo 109: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 60

60. Tahsili gecikmemiş olan yüksek riskli alacaklara özel karşılık ayrılması durumunda:
a) Özel karşılıklar, brüt alacak tutarının (özel karşılıklarla birlikte) en az % 20'si oranında ise, % 100 risk ağırlığı,
b) Özel karşılıklar, brüt alacak tutarının (özel karşılıklarla birlikte) en az % 50'si oranında ise, % 50 risk ağırlığı
uygulanır.

60 ıncı fıkrada yer alan hususla ilgili açıklayıcı örnek aşağıda yer almaktadır.

Bir bankanın risk sermayesi ortaklıklarına yaptığı ve %150 risk ağırlığına tabi tuttuğu 10.000.000 TL tutarındaki yatırımının tahsili gecikmemesine rağmen banka söz konusu yatırımı için 2.500.000 TL özel karşılık ayırmıştır.

Ayrılmış olan özel karşılık oranı= 2.000.000/10.000.000= % 25'dir.

Anılan oran, % 20'nin üzerinde ve %50'nin altında olduğu için yatırımın özel karşılıklar düşüldükten sonra kalan kısmı olan 7.500.000 TL'ye % 100 risk ağırlığı uygulanacaktır.

Örneğimizde ayrılan karşılık tutarı 6.000.000 TL olsaydı ayrılmış olan özel karşılık tutarı 6.000.000/10.000.000 işlemi sonucunda %60 çıkacak ve bu oranın %50'nin üzerinde olması sebebiyle de özel karşılıklar düşüldükten sonra kalan tutar olan 4.000.000 TL'ye 550 risk ağırlığı uygulanacaktı.

Burada dikkat edilmesi gereken husus (a) ve (b) bentlerinde belirtilen "özel karşılıklar" ve "brüt alacak tutarı" bakiyelerinin her bir alacak bazında ayrı ayrı dikkate alınması gerektiği hususudur.

12. İpotek Teminatlı Menkul Kıymetler

Tablo 110: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 61

12. İpotek Teminatlı Menkul Kıymetler 61. İpotek teminatlı menkul kıymetler, bunları ihraç eden bankadan alacaklarla ilişkilendirilerek aşağıda belirtilen şekilde risk ağırlığına tabi tutulur. a) Bankalardan alacaklara %20 risk ağırlığı uygulandığı durumlarda, ipotek teminatlı menkul kıymetlere %10 risk ağırlığı uygulanır, b) Bankalardan alacaklara %50 risk ağırlığı uygulandığı durumlarda, ipotek teminatlı menkul kıymetlere %20 risk ağırlığı uygulanır, c) Bankalardan alacaklara %100 risk ağırlığı uygulandığı durumlarda, ipotek teminatlı menkul kıymetlere %50 risk ağırlığı uygulanır, ç) Bankalardan alacaklara %150 risk ağırlığı uygulandığı durumlarda, ipotek teminatlı menkul kıymetlere %100 risk ağırlığı uygulanır.

İpotek Teminatlı Menkul Kıymetler (İTMK) hakkında detaylı bilgiler bu kitapta SYR Yönetmeliği'nin 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (n) bendine ilişkin yapılan açıklamalarda yer almaktadır. Yukarıdaki fıkrada ise, İTMK'lara uygulanacak risk ağırlıklarının, söz konusu menkul kıymetleri ihraç eden bankalara uygulanan risk ağırlıkları baz alınarak belirleneceği ve bu risk ağırlıklarının neler olduğu bilgisi yer almaktadır. İTMK'lara uygulanacak risk ağırlıklarının, söz konusu menkul kıymetleri ihraç eden bankalara uygulanan risk ağırlıklarından daha düşük olduğu görülmektedir. Bunun sebebi, genelde ihraççısı ile aynı risk ağırlığına tabi tutulması gereken teminatsız borçlanma araçlarının, bir ipotek havuzuyla teminatlandırılması, söz konusu ipotek havuzunun ilgili borçlanma araçlarından kaynaklanan kredi riskini azaltması ve bu teminatlandırma sebebiyle ihraççısının kredi değerliliğinin üzerinde bir kredi değerliliğine sahip olmasıdır.

Tablo 111: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 62

62. Bankaların gayrimenkul ipoteğiyle korunan menkul kıymetleri ipotek teminatlı menkul kıymet olarak dikkate alabilmesi için Kurulca belirlenecek kredi riski azaltımına ilişkin usul ve esaslar çerçevesinde belirlenecek gayrimenkul teminatına ilişkin asgari dikkate alınma şartları ve değerleme ilkelerinin sağlanması şarttır.

Bu fıkrada yer alan gayrimenkul teminatına ilişkin asgari dikkate alınma şartları, KRAT Tebliği'nin 53 üncü maddesinde; değerleme ilkeleri ise söz konusu Tebliğ'in 54 üncü maddesinde ele alınmıştır.

13. Menkul Kıymetleştirme Pozisyonları

Tablo 112: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 63

13. Menkul Kıymetleştirme Pozisyonları
63. Menkul kıymetleştirme pozisyonlarının tabi olduğu risk ağırlıkların tespitinde Yönetmeliğin 7 nci maddenin beşinci fıkrası uyarınca belirlenen usul ve esaslar dikkate alınır.

Bu fıkrada, Menkul Kıymetleştirme Pozisyonlarının tabi olduğu risk ağırlıklarının tespitinde SYR Yönetmeliği'nin 7 nci maddesinin beşinci fıkrası uyarınca belirlenen usul ve esasların dikkate alındığı bilgisi yer almaktadır. SYR Yönetmeliği'nin söz konusu fıkrasında BDDK tarafından belirlenmesi öngörülen usul ve esaslar Menkul Kıymetleştirmeye İlişkin Risk Ağırlıklı Tutarların Hesaplanması Hakkında Tebliğ'de yer almaktadır.

14. Kısa Vadeli Kredi Derecelendirmesi Bulunan Bankalar Ve Aracı Kurumlardan Olan Alacaklar İle Kurumsal Alacaklar

Tablo 113: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 64

14. Kısa Vadeli Kredi Derecelendirmesi Bulunan Bankalar Ve Aracı Kurumlardan Olan Alacaklar İle Kurumsal Alacaklar
64. Alacağa özel kısa vadeli bir kredi derecelendirmesi bulunan 27 ilâ 30 uncu fıkra hükümlerinin uygulandığı bankalar ve aracı kuruluşlardan olan alacaklar ile kurumsal alacaklar için, söz konusu derecelendirme dikkate alınarak aşağıdaki Tabloda yer alan risk ağırlıkları kullanılır.

Kredi kalitesi kademesi	1	2	3	4	5	6
Risk ağırlığı (%)	20	50	100	150	150	150

Bu fıkrada belirtilen risk ağırlıkları sadece alacağa özgü kısa vadeli notu bulunan ve Bankalar Ve Aracı Kurumlardan Alacaklar veya Kurumsal Alacaklar kapsamındaki alacaklara uygulanmalıdır. Bu şartları sağlayan alacaklara uygulanacak risk ağırlığının söz konusu alacağa özgü kredi derecelendirme notunun kullanılacağı belirtilmektedir. Burada yer alan "kısa vadeli alacak" ifadesiyle ilgili ayrıntılı açıklamalar SYR Yönetmeliği'nin Ek 1'inin Birinci Bölüm'ünün 31 ila 34 üncü fıkralarına ilişkin açıklamalarda yer almaktadır. Söz konusu bölümde alacağa özel kısa vadeli bir kredi derecelendirmesinin özellikle başlangıç vadesi 1 yıldan kısa olan alacaklar için geçerli olduğu belirtilmektedir. Dolayısıyla bu fıkrada, banka ve aracı

kurumlar ile kurumsal şirketler tarafından ihraç edilen borçlanma araçlarının kısa vadeli derecelendirme notu mevcut ise söz konusu borçlanma araçlarından başlangıç vadesi en fazla 1 yıl olanlardan kaynaklanan alacaklara ilişkin risk ağırlıklı varlıkların hesabında bahsi geçen banka ve aracı kurumlar ile kurumsal şirketlerin kendi derecelendirme notları yerine ilgili borçlanma araçlarının kısa vadeli derecelendirme notlarının kullanılacağı hüküm altına alınmaktadır.

Bu fıkranın uygulanmasında dikkat edilmesi gereken bir husus da fıkrada bahsi geçen alacağa özgü kısa vadeli bir kredi derecelendirme notu bulunan alacakların, Bankalar ve Aracı Kurumlardan Alacaklar risk sınıfı ile Kurumsal Alacaklar risk sınıfından farklı bir risk sınıfı olarak değerlendirilmesi ve raporlanması gerektiğidir.

15. Kolektif Yatırım Kuruluşu Niteliğindeki Yatırımlar

Tablo 114: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 65

15. Kolektif Yatırım Kuruluşu Niteliğindeki Yatırımlar
65. 66 ilâ 71 inci fıkra hükümleri saklı kalmak kaydıyla, kolektif yatırım kuruluşu (KYK) niteliğindeki yatırımlar %100 risk ağırlığına tabi tutulur.

Kolektif yatırım kuruluşlarına (KYK) ilişkin ayrıntılı bilgilere, bu kitabın SYR Yönetmeliği'nin 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (s) bendine ilişkin açıklamalarında yer verilmiştir. Bu fıkrada, aşağıdaki 66 ilâ 71 inci fıkralarda yer alan istisnalar dışındaki KYK niteliğindeki yatırımlara %100 risk ağırlığı uygulanacağı bilgisi yer almaktadır. Fıkrada doğrudan belirtilmemekle birlikte derecelendirme notu bulunmayan KYK'lardan alacaklara da bu fıkra kapsamında %100 risk ağırlığı uygulanmaktadır.

Tablo 115: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 66

66. Yetkilendirilmiş bir KDK tarafından derecelendirilen KYK niteliğindeki yatırımlar için, aşağıdaki Tabloda yer alan risk ağırlıkları uygulanır.

Kredi kalitesi kademesi	1	2	3	4	5	6
Risk ağırlığı (%)	20	50	100	100	150	150

En az bir derecelendirme kuruluşu tarafından derecelendirme notu verilen KYK'lara yapılan yatırımlar için risk ağırlıklı varlıklar, söz konusu derecelendirme notu ve BDDK tarafından yapılan eşleştirme dikkate alınarak belirlenen risk ağırlığı ile yapılan yatırımın tutarı çarpılmak suretiyle

bulunacaktır. KYK Niteliğindeki Yatırımlar için uygulanacak bu fıkradaki risk ağırlıklarının Kurumsal Alacaklar için uygulanacak 38 inci fıkradaki risk ağırlıkları ile aynı olduğu görülmektedir.

Tablo 116: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 67

67. Kurulca bir KYK niteliğindeki yatırımın yüksek risk taşıdığı kanaatine ulaşılması durumunda bu yatırımlar %150 risk ağırlığına tabi tutulur.

Bu fıkra doğrultusunda BDDK tarafından bir KYK Niteliğindeki Yatırımın yüksek risk taşıdığı kanaatine ulaşılması durumunda, diğer fıkralarda yer alan hükümlere bakılmaksızın ve KYK'nın derecelendirme notu dikkate alınmaksızın, söz konusu yatırımlara %150 risk ağırlığı uygulanması ve bu yatırımın bu risk sınıfında değil Kurulca Riski Yüksek Olarak Belirlenen Alacaklar altında sınıflandırılması gerekecektir.

Tablo 117: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 68

68. Bankalar aşağıda yer alan şartların gerçekleşmesi durumunda KYK niteliğindeki yatırımların risk ağırlığını 69 ilâ 71 inci fıkralarda belirtilen hükümler çerçevesinde tespit edebilir. a) KYK'nın sermaye piyasası mevzuatındakine denk bir denetime tâbi olan bir şirket tarafından yönetilmesi ve Kurum ve ilgili ülkenin denetim otoritesi arasında yeterli işbirliğinin bulunması gerekir. b) KYK'nın kuruluş sözleşmesi veya dengi dokümanlarda aşağıdaki hususlara yer verilmesi gerekir. i) KYK'nın yatırım yapma yetkisine sahip olduğu varlık kategorileri, ii) Yatırım limitlerinin uygulandığı durumlarda, ilgili limitler ve bunların hesaplanmasında kullanılan metodolojiler, c) KYK'nın raporlama dönemi içindeki faaliyetleri ve gelirleri ile aktif ve pasifleri hakkında değerlendirme yapılabilmesine yönelik olarak, KYK'nın işi ve faaliyet sonuçları asgari yılda bir kere raporlanmalıdır.

Bu fıkra ile bankalara; KYK'lara yapılan yatırımların risk ağırlığının belirlenmesinde, 65 ve 66 ıncı fıkraları uyarınca KYK'ların kendi derecelendirme notları yerine 69 ilâ 71 inci fıkra hükümleri doğrultusunda KYK'ların yatırım yaptığı varlıkların risk ağırlıklarının (ve dolayısıyla derecelendirme notlarının) kullanabileceği yönünde bir seçenek verilmektedir. Diğer bir ifadeyle bankalar; KYK'ların kredi derecelendirme notları yerine, fıkrada belirtilen şartların taşınması kaydıyla, KYK'ları oluşturan varlıkların risk ağırlıklarını kullanarak ilgili KYK'ya yapılan yatırım nedeniyle uygulanacak risk ağırlığını belirleyebilecektir.

Fıkrada yer alan koşullardan yatırım yapılacak varlık kategorisinin ve

yatırım limitlerinin bilinmesi 69 ila 71 inci fıkralardaki hesaplamaların yapılabilmesi için gereklidir.

Tablo 118: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 69

69. Yönetilen fon veya portföyü oluşturan varlıklar hakkında tümüyle bilgi sahibi olunması halinde, bankalar kredi riski standart yaklaşımı çerçevesinde ortalama risk ağırlığının hesaplanmasında söz konusu varlıkları esas alabilir.

68 inci fıkra doğrultusunda bankanın; KYK niteliğindeki bir yatırıma uygulanacak risk ağırlığını belirleyebilmesi için KYK'yı oluşturan varlıkların tümü hakkında bilgi sahibi olması, diğer bir ifadeyle KYK'yı oluşturan varlıkların her birinin karşı tarafını, karşı tarafların herbirine uygulanacak risk ağırlığını ve her bir karşı tarafa ilişkin yapılan yatırım tutarını bilmesi gerekir. Fıkrada, bankaların bir KYK niteliğindeki yatırıma uygulanacak risk ağırlığını belirlerken ortalama risk ağırlığı yöntemini kullanması gerektiği belirtilmesine rağmen; basit aritmetik ortalama yöntemi mi, yoksa KYK'yı oluşturan varlıkların KYK içindeki ağırlıkları dikkate alınarak ağırlıklı ortalama yöntemi mi kullanılacağı hakkında kesin bir hüküm yer almamaktadır. Bununla birlikte burada kastedilen husus, risk tutarına göre hesaplanan ağırlıklı ortalamanın kullanılacağıdır.

Esasında KYK'nın yatırım yaptığı varlıklar hakkında tam bilgi sahibi olunması durumu SYR Yönetmeliği'nin 15 inci maddesine ilişkin yapılan açıklamalarda da yer almaktadır. Ancak piyasa riskinde 69 uncu fıkrada yer aldığı gibi ortalama bir risk ağırlığının kullanılması seçeneği bulunmamaktadır. Piyasa riski hesaplamasında KYK'nın yatırım yaptığı varlıklar sanki banka söz konusu varlıklara doğrudan yatırım yapmışcasına ilgili varlık kategorilerine dağıtılarak hesaplama yapılırken 69 uncu fıkrada anlatılan yöntemde KYK'nın yatırım yaptığı varlıklar; ilgili oldukları varlık kategorilerine dağıtılmaksızın her bir KYK niteliğindeki yatırım için ortalama bir risk ağırlığı uygulamasına tabi tutulmaktadır. Ağırlıklı ortalama risk ağırlığının hesaplanması örneğine aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 119: Yatırım Yapılan Varlık Tablosu

Yatırım Yapılabilir Varlık	Yatırım Tutarı (Bin TL)	Dayanak Fıkra	Uygulanacak Risk Ağırlığı
IMKB-100 endeksine dahil hisse senetleri	30.000	Fıkra 73	% 100
Yabancı Para cinsinden T.C. Hazinesi'nce ihraç edilen menkul kıymetler (YP notu: BB+ → 4.Kredi Kalitesi Kademesi)	30.000	Fıkra 2	% 100
Rus rublesi cinsinden Rusya Devletince ihraç edilen menkul kıymetler (Ruble cinsi notu: BBB+ → 3.Kredi Kalitesi)	40.000	Fıkra 2	% 50
Toplam/ Ortalama Risk Ağırlığı	100.000		%80

$$\text{Uygulanacak Ortalama Risk Ağırlığı} = \frac{30.000*\%100+30.000*\%100 + 40.000*\%50}{100.000} = \%80$$

Örnekte, yönetilen fonun içeriği (varlıklar ve yatırım tutarları) bilindiği için fonun içeriğini oluşturan her bir varlığa ilişkin SYR Yönetmeliği'nin Ek 1'i uyarınca risk ağırlığı bulunur. Söz konusu risk ağırlıkları ilgili yatırım tutarlarıyla çarpılıp bunların toplamı toplam yatırım tutarına bölündüğünde bu KYK için uygulanacak ortalama risk ağırlığı %80 olarak bulunur. Bir banka bu KYK'nın 5.000 TL rayicindeki hisselerinden satın alır ve bunları bankacılık hesabına dahil ederse o an bankanın hesaplaması gereken risk ağırlıklı varlıklar bu fonun bilançoda kayıtlı değeri olan 5.000 TL ile söz konusu %80 risk ağırlığının çarpılması sonucu 4.000 TL olarak bulunacaktır.

Tablo 120: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 70

70. Yönetilen fon veya portföyü oluşturan varlıklar hakkında tümüyle bilgi sahibi olunmaması halinde, bankalarca ortalama risk ağırlığının hesaplanmasında; KYK'nın, kuruluş sözleşmesinde belirtilen sınırlamalar dahilinde azami toplam yatırım limitine ulaşana kadar, en yüksek sermaye yükümlülüğü gerektiren varlık sınıflarından başlayarak yatırım yapıldığı varsayılır.

KYK'yı oluşturan varlıklar hakkında tümüyle bilgi sahibi olunamaması durumunda, ihtiyatlılık prensibi gereği, KYK'nın kuruluş sözleşmesinde belirtilen sınırlamalar dahilinde en yüksek risk ağırlığına sahip varlıklardan başlanarak yatırım yapıldığı kabul edilir ve bu doğrultuda ağırlıklı ortalama risk ağırlığı hesabı yapılır. Konuyu örneklendirmek gerekirse bir yatırım fonunun kuruluş sözleşmesinde Tablo 121'de yer alan sınırlamaların

olduğunu ancak belirli bir tarihte bu fonun hangi varlıklara ne oranda yatırım yaptığının banka tarafından bilinemediğini kabul edilirse:[91]

Tablo 121: Yatırım Yapılabilir Varlık Tablosu 1

Yatırım Yapılabilir Varlık	Portföy İçerisindeki Azami Oran
Türk Parası cinsinden T.C. Hazinesi'nce ihraç edilen menkul kıymetler (TP notu: BB+)	%50
Yabancı Para cinsinden T.C. Hazinesi'nce ihraç edilen menkul kıymetler (YP notu: BB+)	%30
ABD doları cinsinden ABD tarafından ihraç edilen menkul kıymetler (Dolar cinsi notu: AAA)	%25
Rus rublesi cinsinden Rusya Devletince ihraç edilen menkul kıymetler (Ruble cinsi notu: BBB+)	%20
IMKB-100 endeksine dahil hisse senetleri	%20

Bu fonu oluşturabilecek varlıklar tabi oldukları risk ağırlıkları SYR Yönetmeliği'nin Ek 1'i uyarınca belirlendiğinde ve bu fıkra gereği en yüksek risk ağırlığından en düşük risk ağırlığına göre sıralandığında ise Tablo 122 oluşmaktadır.

Tablo 122: Yatırım Yapılabilir Varlık Tablosu 2

Yatırım Yapılabilir Varlık	Portföy İçerisindeki Azami Oran	Dayanak Fıkra	Uygulanacak Risk Ağırlığı
IMKB-100 endeksine dahil hisse senetleri	%20	Fıkra 75	% 100
Yabancı Para cinsinden T.C. Hazinesi'nce ihraç edilen menkul kıymetler (YP notu: BB+)	%30	Fıkra 2	% 100
Rus rublesi cinsinden Rusya Devletince ihraç edilen menkul kıymetler (Ruble cinsi notu: BBB+)	%20	Fıkra 2	% 50
Türk Parası cinsinden T.C. Hazinesi'nce ihraç edilen menkul kıymetler (TP notu: BB+)	%50	Fıkra 4	% 0
ABD doları cinsinden ABD tarafından ihraç edilen menkul kıymetler (Dolar cinsi notu: AAA)	%40	Fıkra 2	% 0

[91] Buradaki örnekte, Ülkemiz sermaye piyasası mevzuatından kaynaklanan muhtemel sınırlamalar dikkate alınmamıştır.

Bu fıkra kapsamında ortalama risk ağırlığı hesaplanırken tabloda aynı risk ağırlığına tabi varlıklardan hangisinin seçileceğinin bir önemi yoktur. Fıkrada da belirtildiği üzere, fona ilişkin tüm bilgilere (örneğimizde sermaye yeterliliğinin hesaplandığı tarih itibariyle varlıklara yapılan yatırımın toplam yatırım içerisindeki payına) sahip olunamadığı için ihtiyatlılık prensibi gereği en riskli yatırımdan başlanarak azami toplam yatırım limitine ulaşana kadar yatırım yapıldığı kabul edilir. Örneğimizde uygulanacak risk ağırlığı en yüksek olduğu için öncelikle IMKB-100 endeksine dahil hisse senetleri (%20 pay) ile T.C. Hazinesi'nce ihraç edilen YP menkul kıymetlere (%30 pay); ardından Rusya tarafından ihraç edilen menkul kıymetlere (%20 pay) yatırım yapıldığı; en son olarak fonun kalan %30'luk (=%100-%20-%30-%20) kısmının ise uygulanacak risk ağırlığı aynı olması sebebiyle T.C. Hazinesi'nce ihraç edilen TP menkul kıymetler veya ABD hükümetince ihraç edilen menkul kıymetlerden birine veya bunların bileşimine yatırım yapıldığı kabul edilir. Dolayısıyla bu fona ilişkin uygulanacak ortalama risk ağırlığı aşağıdaki şekilde bulunur.

$$\text{Ortalama Risk Ağırlığı} = \sum_i [(\text{Portföy İçindeki Oran})_i * (\text{Uygulanacak Risk Ağırlığı})_i]$$

Ortalama Risk Ağırlığı = %20*%100 + %30*%100+%20*%50+%30*%0
Ortalama Risk Ağırlığı = %60 olarak bulunur.

Banka bu fonun 5.000 TL rayicindeki hisselerinden satın alır ve bunları bankacılık hesabına dahil ederse o an bankanın hesaplaması gereken risk ağırlıklı varlıklar bu fonun bilançoda kayıtlı değeri olan 5.000 TL ile söz konusu %60 risk ağırlığının çarpılması sonucu 3.000 TL olarak bulunacaktır.

Tablo 123: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 71

71. Hesaplama ve raporun doğruluğunun teyit edilmesi şartıyla, 69 ve 70 inci fıkralarda açıklanan yöntemler çerçevesinde KYK için risk ağırlığının hesaplanması ve rapor edilmesinde üçüncü şahıslardan faydalanılabilinir.

Bu fıkra ile KYK için risk ağırlığının hesaplanmasında KYK'yı oluşturan varlıkların, bu varlıkların KYK içindeki oranı ve tutarı, karşı taraflarının risk ağırlıkları vb. bilgilerin elde edilmesinde ve bunların raporlanmasında üçüncü şahıslardan faydalanılabilme imkanı getirilmiştir. Bu fıkraya dayanılarak, SYR Yönetmeliği ve alt düzenlemelerinde belirtilen hususlara uygun bir şekilde başka bir kişi/kuruluş tarafından KYK için daha önceden hesaplanan risk ağırlığı doğrudan ilgili KYK'da yatırımı bulunan bankalar tarafından kullanılabileceği gibi KYK'daki pozisyonlara ilişkin üçüncü taraflarca sağlanan bilgiler de bankalarca yapılacak ortalam risk ağırlığı hesaplamalarında kullanılabilecektir.

70 inci fıkra uygulamasıyla ilgili olarak, 69 uncu fıkradaki durum sözkonusu olduğunda diğer bir ifadeyle bankaca yatırım yapılan KYK'nın pozisyonlarıyla ilgili tam bir bilgiye sahip olunamadığı halde, bankanın üçüncü taraftan elde ettiği kısmi bilgiler 68 inci fıkra uygulanıyormuşcasına risk ağırlığı hesaplamasında kullanılabilecektir. KYK'nın hakkında bilgi sahibi olunmayan pozisyonlarıyla ilgili yapılacak hesaplamada ise 69 uncu fıkra doğrultusunda en ihtiyatlı yöntem seçilerek, KYK'nın limitleri dahilinde yapılabilecek yatırımlardan en yüksek sermaye yeterliliğini gerektirecek şekilde yatırım yapıldığı kabul edilecektir.

16. Diğer Alacaklar

Tablo 124: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 72

16. Diğer Alacaklar 16.1 Uygulama 72. Maddi duran varlıklara %100 risk ağırlığı uygulanır.

Ülkemiz mevzuatında maddi duran varlıklar, Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu tarafından yayımlanan Maddi Duran Varlıklara İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı (TMS 16) Hakkında Tebliğ (Sıra No:15) Eki'nin Tanımlar başlıklı 6 ncı fıkrasında aşağıdaki şekilde tanımlanmaktadır.

> *"Maddi duran varlıklar:*
> *a) Mal veya hizmet üretimi veya arzında kullanılmak, başkalarına kiraya verilmek veya idari amaçlar çerçevesinde kullanılmak üzere elde tutulan; ve*
> *b) bir dönemden daha fazla kullanımı öngörülen,*
> *fiziki kalemlerdir."*[92]

Dolayısıyla binalar ve ve diğer fiziki kalemler başta olmak üzere bankalar maddi duran varlıkları için %100 risk ağırlığı uygulamak suretiyle kredi riski hesaplayacaktır. Bununla birlikte maddi duran varlık ifadesi dar yorumlanmamalı bankalarca ayniyat mevcudu gibi sarf malzemelerininde maddi duran varlık olarak değerlendirilmeli ve bu varlıklar için %100 risk

[92] Maddi duran varlıklar, Avrupa Birliği'nin 78/660/EEC sayılı direktifinin 9 uncu maddesinin (c) fıkrasının (II) numaralı bendinde aşağıdaki şekilde tanımlanmaktadır.
"II. Tangible assets
1. Land and buildings.
2. Plant and machinery.
3. Other fixtures and fittings, tools and equipment.
4. Payments on account and tangible assets in course of construction."

ağırlığı uygulanmalıdır.

Tablo 125: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 73

73. Bankalar karşı tarafı tespit edilemeyen peşin ödenmiş giderleri ve tahakkuk etmiş gelirleri %100 risk ağırlığına tabi tutar.

Bankaların Özkaynaklarına İlişkin Yönetmelik'in 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (ı) bendinde peşin ödenmiş giderler, ana sermaye hesabında bir indirim kalemi olarak yer almakta iken; söz konusu yönetmelikte değişiklik yapan 10 Mart 2011 tarih ve 27870 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Bankaların Özkaynaklarına İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik ile anılan kalemin ana sermaye hesaplamasında bir indirim kalemi olarak dikkate alınmasından vazgeçilmiştir.

Karşı tarafı bilinen peşin ödenmiş giderlere ve tahakkuk etmiş gelirlere, SYRYönetmeliği'nin Ek 1'ine göre ilgili karşı tarafın derecelendirme notu dikkate alınarak bulunan risk ağırlığı uygulanmakta iken, karşı tarafı tespit edilemeyen peşin ödenmiş giderler ve tahakkuk etmiş gelirler, derecelendirme notu olmayan bir karşı tarafa kullandırılmış kredi olarak kabul edildiğinden, bu fıkra hükmünce %100 risk ağırlığına tabi tutulmaktadır.

Tablo 126: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 74

74. Satın alınan çekler, yoldaki paralar ve vadesi gelmiş menkul kıymetler (%20'den daha yüksek risk ağırlığı uygulananlar) %20, nakit ve nakit benzeri kalemler %0 risk ağırlığına tabi tutulur.

Bu fıkranın oluşturulmasında CRD 48'in Ek 6'sının Birinci Bölüm'ünün 84 üncü fıkrasından faydalanıldığı görülmektedir. Direktifin söz konusu fıkrası şu şekildedir.

84. Cash items in the process of collection shall be assigned a 20 % risk weight. Cash in hand and equivalent cash items shall be assigned a 0 % risk weight.

Direktifin bu fıkrasında yer alan "Cash items in the process of collection" (tahsilat aşamasındaki nakit değerler) ifadesi yerine SYR Yönetmeliği'nin Ek 1'inin söz konusu 74 üncü fıkrasında "Satın alınan çekler, yoldaki paralar ve vadesi gelmiş menkul kıymetler" ifadesinin kullanıldığı görülmektedir. "Cash

items in the process of collection" ifadesi ülkelerce farklı anlaşılabilmektedir.[93]

Mülga SYR Yönetmeliği'nin Ek 2'sinde Yoldaki Paralar %0 risk ağırlığına, Satın Alınan Çekler ise %20 risk ağırlığına tabi tutulmaktaydı. Vadesi Gelmiş Menkul Değerler ise söz konusu yönetmeliğe göre A grubuna giren taraflarca ihraç edilmişse %0 risk ağırlığına, B grubuna giren taraflarca ihraç edilmişse %20 risk ağırlığına tabi tutulmaktaydı. Bu fıkra ile Satın Alınan Çekler, Yoldaki Paralar ve Vadesi Gelmiş Menkul Kıymetler'in tamamı ilgili karşı tarafın derecelendirme notundan bağımsız olarak %20 risk ağırlığına tabi tutulmaktadır.

SYR Yönetmeliği'nin Ek 1'i uyarınca vadesi gelmeyen ve tahsilat sürecinde bulunmayan alacaklardan %0 risk ağırlığı uygulananlara vadeleri geldiklerinde veya tahsilat sürecine girdiklerinde daha yüksek (%20) risk ağırlığı uygulanmamasını teminen söz konusu 74 üncü fıkrada parantez içerisindeki hüküm vasıtasıyla, vadesi gelmemiş veya tahsilat süreci henüz başlamamış alacaklardan sadece %20 ve üzeri risk ağırlığına tabi olanların vadeleri geldiklerinde bunlara %20 risk ağırlığının uygulanacağı belirtilmiştir.[94]

Tablo 127: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 75

75. Özkaynaklardan düşülmeyen hisse senetleri ve benzeri yatırımlar en az %100 risk ağırlığına tabi tutulur.

Aşağıda 75 inci fıkranın kapsamında değerlendirilemeyecek kalemler yer almaktadır.

- Alım-satım hesaplarında yer alan hisse senetleri,
- Özkaynaklardan düşülen hisse senetleri,
- Bağlı ortaklık ve iştirak yatırımları.

Diğer bir ifadeyle bankacılık hesapları kapsamındaki hisse senedi ve benzeri yatırımlar bu fıkra kapsamında en az %100 risk ağırlığına tabi tutulacaktır.

[93] Örneğin, ABD Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (Federal Deposits and Insurance Corporation, FDIC) tarafından yayımlanan "Schedule Rc-A -- Cash And Balances Due From Depository Institutions" adlı dokümanının 1 numaralı maddesinde (Item No: 1) "Cash items in the process of collection" ifadesine dahil olan ve olmayan bilanço kalemlerini detaylı bir şekilde listelemiştir. http://www.fdic.gov/regulations/resources/call/crinst/301rc-a.pdf

[94] ÇELİK, Mustafa, "Sermaye Yeterliliği Açısından Türkiye ile AB Mevzuatının Karşılaştırılması", Türkiye Bankalar Birliği, Yayın No:293, İstanbul, 2013, http://www.tbb.org.tr/Content/Upload/Dokuman/2067/Mustafa_Celik-293.pdf, s. 197.

Tablo 128: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 76

76. Banka kasalarında tutulan külçe altınlar veya altın deposu hesapları %0 risk ağırlığına tabi tutulur.

Banka kasalarında tutulan külçe altınların veya altın deposu hesaplarının kredi riski içermediği düşünüldüğünden söz konusu varlıklar sermaye yeterliliği hesabında %0 risk ağırlığına tabi tutulmaktadır.

Tablo 129: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 77

77. Banka aktif değerleri ile ilgili geri alım taahhüdüyle yapılan satış işlemleri ve vadeli aktif değerler alım taahhütleri için, işlemin karşı taraflarına uygulanan risk ağırlığı yerine işlem konusu varlıklara uygulanan risk ağırlığı uygulanır.

Banka aktif değerleri ile ilgili geri alım taahhüdüyle yapılan satış işlemleri ve vadeli aktif değerler alım taahhütleri daha önce SYR Yönetmeliği'nin 5 inci maddesinin üçüncü fıkrasında açıklanmıştır. Söz konusu işlemlerde karşı taraf yerine işleme konu varlığın risk ağırlığının kullanılma nedeni aşağıda yer alan örnekle açıklanmıştır.

A bankası BBB derecelendirme notuna sahip X devletine ait borçlanma senetlerini 6 ay sonra satın almak üzere B bankasıyla anlaşmıştır (vadeli aktif değer alım taahhütü işlemi). Söz konusu işlemde anlaşma B bankasıyla yapılmış olduğu için A bankası B bankasından kaynaklı riski için karşı taraf kredi riski hesaplayacaktır. Diğer taraftan A bankası sözleşme yapıldığı andan itibaren X devletinden kaynaklı kredi riskine maruz kalacaktır. Bir başka deyişle A bankası X devletine ait borçlanma araçlarını teslim almamış olsa dahi söz konusu borçlanma araçlarının kredi riskine maruzdur. Sonuç olarak borçlanma araçlarına uygulanacak risk ağırlığı B bankasının risk ağırlığı değil Z devletine ait borçlanma araçlarının risk ağırlığı olacaktır.

Tablo 130: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 78

78. Riski bankaya ait olmayan, bankanın sadece aracılık faaliyeti yaptığı fon kaynaklı krediler %0 risk ağırlığına tabi tutulur.

78 inci fıkrada yer alan hüküm CRD 48'de yer almamaktadır. Bankanın sadece aracılık yaptığı fon kaynaklı kredilerde riskin bankaya ait olmaması nedeniyle %0 risk ağırlığına tabi tutulduğu anlaşılmaktadır. Fon kaynaklı

krediye örnek olarak Avrupa Yatırım Bankası'nın Türkiye'deki bir banka üzerinden Türkiye'deki bir şirkete kredi kullandırdığında Türkiye'deki banka söz konusu şirketin kredi riskine maruz kalmadığı için bu 78 inci fıkra uyarınca şirketten olan alacağa %0 risk ağırlığı uygular.

Tablo 131: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 79

79. Bir bankanın belli bir alacak grubu için söz konusu grupta gerçekleşecek 'n'inci temerrüt olayının ödeme şartını tetikleyeceği ve bu ödeme güçlüğü halinin sözleşmeyi feshedeceği koşullar çerçevesinde bir kredi koruması sağladığı ve söz konusu işlem için yetkili bir KDK tarafından yapılan bir bağımsız kredi derecelendirmesinin mevcut olduğu durumlarda, Yönetmeliğin 7 nci maddesinin beşinci fıkrası uyarınca belirlenecek usul ve esaslarda öngörülen risk ağırlıkları uygulanır. İşlemin yetkili bir KDK tarafından derecelendirilmediği durumlar için risk ağırlığı, sepete dahil edilen kredilerden n-1 tanesinin risk ağırlıkları hariç tutularak kalan kredilerin risk ağırlıklarının %1250'yi geçmeyecek şekilde toplanması suretiyle bulunur. İşlemin yetkili bir KDK tarafından derecelendirilip derecelendirilmediğine bakılmaksızın yukarıda açıklanan yöntemlerden uygun olanı kullanılarak bulunan risk ağırlığı, sözleşmeyle sağlanan korumanın nominal tutarıyla çarpılarak risk ağırlıklı varlık tutarı bulunur. Söz konusu toplama işlemine dahil edilmeyen n-1 kredinin belirlenmesinde, en düşük risk ağırlıklı tutara sahip olan kredilerin dikkate alınması esastır.

Bir bankanın, farklı alacaklardan oluşan bir havuz için n'inci temerrüt olayının ödeme şartını tetikleyeceği ve bu ödeme güçlüğü halinin sözleşmeyi feshedeceği koşullarını içeren bir kredi koruması sağlaması ve söz konusu kredi korumasının derecelendirme notunun bulunması durumunda koruma sağlayan banka, koruduğu alacak havuzundan kaynaklanan kredi riski için risk ağırlıklı varlık hesaplayarak kendi sermaye yeterliliği hesabına söz konusu tutarı dahil eder. "Sözleşmenin feshedilmesi" terimiyle kastedilen husus; "sözleşmeyle taahhüt edilen koruma tutarının" koruma sağlanan bankaca ilgili tarafa ödenmesi, dolayısıyla sözleşmenin sona ermesidir.

Kredi korumasına ait derecelendirme notunun bulunması durumunda koruma sağlayan banka, risk ağırlıklı varlık hesaplanmasında bu derecelendirme notunu kullanarak Menkul Kıymetleştirmeye İlişkin Risk Ağrılıklı Tutarların Hesaplanması Hakkında Tebliğ hükümleri çerçevesinde belirlenen risk ağırlığını kullanmalıdır. Ancak sağlanan kredi korumasının bir derecelendirme notu bulunmuyorsa söz konusu kredi korumasından kaynaklanan risk ağırlıklı varlıkların hesaplanabilmesi için öncelikle korunan alacak havuzunda yer alan krediler en düşük risk ağırlıklı varlık tutarından en yüksek risk ağırlıklı varlık tutarına doğru sıralanır (kredinin nominal tutarı * kredinin risk ağırlığı = risk ağırlıklı varlık tutarı). Bu sıralama işleminden

sonra ilk n-1 alacak hesaplamaya dahil edilmeden, diğer bir ifadeyle n inci krediden (n inci dahil) başlanarak söz konusu krediler için dikkate alınacak risk ağırlıkları toplanır. Toplama işlemi neticesinde hesaplanan risk ağırlıkları toplamı;

- %1250'yi geçiyorsa %1250 risk ağırlığı veya
- %1250'yi geçmiyorsa hesaplanan risk ağırlıkları toplamı,

banka tarafından sağlanan kredi korumasının nominal tutarı ile çarpılmak suretiyle söz konusu kredi korumasına ilişkin risk ağırlıklı varlık hesaplanmış olur. Örneğin dördüncü temerrütte sözleşmenin feshedileceğini öngören bir kredi koruması ile aşağıdaki 10 krediden oluşan havuza 13.000 TL tutarında koruma sağlanmıştır.

Tablo 132: "n" ci Temerrüt Olayı Hesaplaması-1

Kredi Adı	Risk Ağırlığı (%)	Nominal Tutar	Risk Ağırlıklı Varlık
Kredi 1	20	1.000	200
Kredi 2	50	3.000	1.500
Kredi 3	100	2.000	2.000
Kredi 4	50	1.000	500
Kredi 5	20	2.000	400
Kredi 6	100	7.000	7.000
Kredi 7	50	5.000	2.500
Kredi 8	150	9.000	13.500
Kredi 9	75	4.000	3.000
Kredi 10	35	3.000	1.050

Söz konusu krediler risk ağırlıklı varlık tutarına göre aşağıdaki şekilde sıralanır;

Tablo 133: "n" nci Temerrüt Olayı Hesaplaması-2

Kredi Adı	Risk Ağırlıklı Varlık		Risk Ağırlığı (%)
Kredi 1	200	Dikkate Alınmaz.	20
Kredi 5	400		20
Kredi 4	500		50
Kredi 10	1.050	Dikkate Alınır.	35
Kredi 2	1.500		50
Kredi 3	2.000		100
Kredi 7	2.500		50
Kredi 9	3.000		75
Kredi 6	7.000		100
Kredi 8	13.500		150

Dördüncü kredinin temerrüt etmesi durumunda sözleşme feshedileceği için Tablo 133'de yer alan risk ağırlıklı varlık tutarı en düşük ilk 3 kredi (Kredi 1, 5 ve 4) risk ağırlığı hesaplamasında dikkate alınmayacaktır. Kalan kredilerin risk ağırlıklarının toplamı,

%35+%50+%100+%50+%75+%100+%150

işlemi sonucunda %560 bulunur. Bu toplam risk ağırlığı %1.250'den küçük olduğu için aynen kullanılarak banka tarafından sağlanan koruma tutarıyla (13.000 TL) çarpılarak bu bankanın bahsi geçen koruma nedeniyle maruz kaldığı risk ağırlıklı varlık tutarı %560 * 13.000 TL işlemi sonucunda 72.800 TL olarak bulunur ve bu tutar sermaye yeterliliği hesaplamasında kredi riskine esas tutar toplamına dahil edilir.

Tablo 134: SYR Yönetmeliği Ek 1 Birinci Bölüm Fıkra 80

80. Finansal kiralama alacakları için risk tutarı iskonto edilmiş asgari kiralama ödemelerinden oluşur. Asgari kiralama ödemeleri, kiralama sözleşmesi süresince, kiralacının yapmak zorunda olduğu ya da yapmak zorunda tutulabileceği ödemeler ve kalan değeri alma opsiyonu (kullanım olasılığı yüksek olan opsiyon) anlamına gelir. Yönetmeliğin 7 nci maddesinin dördüncü fıkrası uyarınca belirlenecek kredi riski azaltımına ilişkin usul ve esaslar çerçevesinde tanınan koruma sağlayıcılarda ve dikkate alınan garantilerde aranan koşulları sağlayan garanti edilmiş kalan değerler de asgari kiralama ödemelerine dahil edilir. Bu alacaklar, Yönetmeliğin 6 ncı maddesinde yer alan alacak sınıflarından ilgili olanında izlenir. Alacağın, kiralanan varlığın kalan değeri olduğu durumlarda risk ağırlıklı tutar aşağıdaki şekilde hesaplanır; 1/t * 100 % * risk tutarı t, kiralama sözleşmesinin vadesine kalan yaklaşık yıl (6 aydan fazla süreler yıla tamamlanır) sayısı ile 1'den büyük olanıdır.

Bu fıkra bir bankanın kiraya veren olduğu finansal kiralama alacaklarıyla ilgili olup finansal kiralama alacakları için risk ağırlıklı varlıkların ne şekilde hesaplanacağı izah edilmektedir. Asgari finansal kiralama alacakları, bankanın alacağı taksit ödemelerinin iskonto edilmiş değerini ifade eder. Söz konusu değer kullanılarak hesaplanan risk ağırlıklı varlık tutarı, kiracının dahil edildiği ilgili risk sınıfında dikkate alınır. Sözleşmede finansal kiralama konusu varlığın sözleşme sonunda mülkiyetinin kiracıya devredilebileceği şeklinde bir opsiyonun mevzu bahis olduğu durumlarda varlığın sadece kalan değeri, fıkrada yer alan formül kullanılarak risk ağırlıklı varlık tutarı hesaplamasına dahil edilerek Diğer Alacaklar risk sınıfında dikkate alınır. Risk ağırlıklı tutar hesabında KRAT Tebliği kapsamında bir koruma varsa hesaplamalar ilgili tebliğ uyarınca yapılacaktır.

Örneğin A katılım bankası ile B şirketi (%50 risk ağırlığına tabi) arasında aylık taksit ödemeleri 1.000 TL olan 10 yıllık bir finansal kiralama sözleşmesi yapılmıştır. İlgili varlık, sözleşme süresi sonunda 500 TL karşılığında (kalan değer) B şirketine devredilebilecektir. A bankası sermaye yeterliliği hesaplamasında söz konusu sözleşmeden kaynaklanan risk ağırlıklı varlık tutarını aşağıdaki şekilde hesaplayacaktır.

A bankasının bu kredi sözleşmesinin geçerli olduğu 10 yıl boyunca her ay B şirketinden tahsil edeceği 1.000'er TL'nin bugünkü değerleri toplamının 90.000 TL olduğu kabul edilirse bu tutar Kurumsal Alacaklar risk sınıfında %50 risk ağırlığıyla ağırlıklandırılarak dikkate alınacaktır. Ancak sözleşme süresi sonunda 500 TL tutarındaki kalan değere ilişkin risk ağırlıklı varlık 500 * 1/10 * %100 işlemi sonucunda 50 TL olarak bulunur ve bu tutar Diğer Alacaklar risk sınıfında dikkate alınacaktır.

3.3. İkinci Bölüm-KDK'ların Kredi Derecelendirmelerinin Risk Ağırlıklarının Tespiti İçin Kullanılması

Tablo 135: SYR Yönetmeliği Ek 1 İkinci Bölüm Fıkra 1

1.Uygulama 1. Bankalar, uygulanacak risk ağırlıklarının tespiti için bir veya birden fazla yetkili KDK tayin edebilir ve tayin ettiği KDK'ların isimlerini Risk Merkezi'ne iletir.

Bankalar sermaye yeterliliği hesabında derecelendirme notlarını kullanmak üzere bir veya birden fazla KDK tayin edebilecekleri gibi hiçbir KDK'nın notunun kullanmamayı da tercih edebileceklerdir. Bankalarca yapılan tayin işlemi her bir risk sınıfı için ayrı ayrı yapabilir. Örneğin bir banka Merkezi Yönetimlerden veya Merkez Bankalarından Alacaklar risk sınıfı için A KDK'sını tayin ederken Bankalar veya Aracı Kurumlardan Alacaklar risk sınıfı için B ve C KDK'larını, Kurumsal Alacaklar risk sınıfı içinse A ve D KDK'larını tayin edebilir. Bu fıkrada yer alan "yetkili KDK" terimi ilgili risk sınıfı bazında BDDK tarafından yetkilendirilen KDK'ları ifade etmektedir.

Derecelendirme Kuruluşlarının Yetkilendirilmesine ve Faaliyetlerine İlişkin Esaslar Hakkında Yönetmeliğe göre yetkilendirilmiş olan derecelendirme kuruluşları derecelendirme faaliyetlerine ilişkin bilgileri, verilen talep edilmiş veya talep edilmemiş derecelendirme notlarını, varsa tanınan derecelendirme notlarını belirlenecek süreler içerisinde ve formatta BDDK'ya raporlayacaklardır. BDDK'ya raporlanan bilgiler arasından BDDK tarafından uygun görülenlerin sermaye yeterliliği hesabında dikkate alınmak üzere bankaların paylaşımına açılmasının Risk Merkezi kullanılarak gerçekleştirilmesi bu fıkrada öngörülmüştür. Bu amaçla bankalar, derecelendirme notlarını sermaye yeterliliği hesabında kullanmayı

düşündükleri yetkili KDK'ların isimlerini Risk Merkezi'ne iletecek ve Risk Merkezi'nde bankalar müşteri sorgusu yaparak SYR Yönetmeliği kapsamında kullanmaları gereken derecelendirme notlarına ve dolayısıyla risk ağırlıklarına ulaşacaklardır.

Tablo 136: SYR Yönetmeliği Ek 1 İkinci Bölüm Fıkra 2

2. Yetkili bir KDK'nın kredi derecelendirmelerini belirli bir sınıftaki kalemler için kullanmaya karar veren bir banka, o sınıfa ait olan tüm kredi riskleri için birinci fıkrada belirtilen Risk Merkezi'nden elde ettiği ilgili kredi derecelendirmelerini tutarlı ve istikrarlı bir şekilde kullanır.

Bir banka bir risk sınıfı için tayin ettiği KDK'ların müşterilerine verdikleri tüm derecelendirme notlarını dikkate alması gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle, banka bir risk sınıfı için bir KDK'yı tayin etmişse ve bu KDK söz konusu risk sınıfındaki bir alacağa düşük derecelendirme notu vermişse banka bu alacağa yüksek risk ağırlığı uygulanmasını gerektiren söz konusu düşük derecelendirme notunu kullanmaktan kaçınamaz.

Tablo 137: SYR Yönetmeliği Ek 1 İkinci Bölüm Fıkra 3

3. Yetkili bir KDK'nın yaptığı kredi derecelendirmelerini kullanmaya karar veren bir banka, bu kredi derecelendirmelerini zaman içinde tutarlı bir şekilde, devamlı ve kesintisiz olarak kullanır.

Derecelendirme notlarının geçerlilik süresi devam ettiği müddetçe, bu notlar kesintisiz olarak dikkate alınmaya devam edilecektir. Ayrıca tayin edilen bir KDK tarafından verilen derecelendirme notları yüksek risk ağırlığı gerektirse dahi dikkate alınmalıdır. Bir risk sınıfı için tayin edilen KDK'nın verdiği derecelendirme notları bu risk sınıfındaki bir kısım alacaklar için kullanılırken aynı risk sınıfındaki diğer alacaklar için kullanılmaması bu fıkra hükmüne aykırılık teşkil edecektir.

Tablo 138: SYR Yönetmeliği Ek 1 İkinci Bölüm Fıkra 4

4. Bir banka, bir derecelendirme notunu sadece, notun ilgili müşterinin bankaya olan anapara ve faiz ödemelerinin tamamını geri ödeyebilme kapasitesini temsil etmesi halinde kullanır.

Bankalar, kredi müşterisinin veya ihracın derecelendirmelerini kullanırken, söz konusu derecelendirme notları, bankaya borçlu olunan hem

anapara hem de faiz tutarlarının tamamının ödenmesini dikkate almalı ve yansıtmalıdır. Borçlunun kısmi ödeme yapabilme kapasitesini yansıtan derecelendirme notları dikkate alınmamalıdır.

Tablo 139: SYR Yönetmeliği Ek 1 İkinci Bölüm Fıkra 5 ila 7

5. Derecelendirilmiş bir kalem için tayin edilen KDK'ların sadece birinden kredi derecelendirmesinin bulunması halinde, o kalemin risk ağırlığının tespitinde ilgili kredi derecelendirmesi kullanılır. 6. Derecelendirilmiş bir kalem için tayin edilen iki KDK tarafından belirlenen kredi derecelendirmelerinin farklı risk ağırlıklarına tekabül etmesi halinde, yüksek olan risk ağırlığı uygulanır. 7. Derecelendirilmiş bir kalem için tayin edilen ikiden fazla KDK tarafından belirlenen kredi derecelendirmelerinin farklı risk ağırlıklarına tekabül etmesi halinde, en düşük iki risk ağırlığından yüksek olanı kullanılır. Her iki ağırlığın eşit olması durumunda bu ağırlık uygulanılır.

Bir risk sınıfı için tayin edilen KDK'ların sadece birinden kredi derecelendirmesinin bulunması halinde, bu risk sınıfına ilişkin risk ağırlığının tespitinde ilgili kredi derecelendirmesi kullanılır.

Bir risk sınıfı için tayin edilen iki KDK tarafından belirlenen kredi derecelendirmelerinin farklı risk ağırlıklarına tekabül etmesi halinde, yüksek olan risk ağırlığı uygulanır.

Bir risk sınıfı için tayin edilen ikiden fazla KDK tarafından belirlenen kredi derecelendirmelerinin farklı risk ağırlıklarına tekabül etmesi halinde ise, en düşük iki risk ağırlığından yüksek olanı kullanılır.

Örneğin bir bankanın Kurumsal Alacaklar risk sınıfı için X, Y ve Z derecelendirme kuruluşlarını tayin ettiği ve bu risk sınıfında yer alan bir kredi müşterisinin bu KDK'lardan aldığı notların sırasıyla AAA, AA- ve A+ olduğu, bu notların ise SYR Yönetmeliği'nin Ek 1'inin Birinci Bölüm'ünün 38 inci fıkrası uyarınca sırasıyla %20, %20 ve %50 risk ağırlıklarına tekabül ettiği kabul edilirse bankanın bu kredi müşterisinden alacağına ilişkin risk ağırlıklı tutar hesabında en iyi ikinci derecelendirme notu olan AA-'nin tekabül ettiği %20 risk ağırlığı dikkate alınacaktır.

2. Menkul Kıymet İhraççısının ve İhracın Derecelendirilmesi

Tablo 140: SYR Yönetmeliği Ek 1 İkinci Bölüm Fıkra 8

8. Alacağa özgü bir derecelendirme yapılmışsa, o alacağa uygulanacak risk ağırlığının tespitinde ilgili kredi derecelendirmesi kullanılır.

Derecelendirme notlarının sermaye yeterliliği hesabında kullanılmasında, referans alınan ilk kaynak kredinin veya menkul kıymetin (ihracın) kendi derecelendirme notudur. Bu fıkrada bahsi geçen şekilde herhangi bir notun bulunmaması durumunda ise aşağıdaki 9 uncu fıkradaki yer alan hüküm uygulanır.

Tablo 141: SYR Yönetmeliği Ek 1 İkinci Bölüm Fıkra 9

9.Alacağın ihraç derecesinin olmadığı durumlarda, aşağıdaki genel ilkeler uygulanır: a) Söz konusu alacak için; borçlunun yükümlülük altında girdiği başka bir alacak için bir derecelendirme yapılmışsa, fakat bankanın alacağı, ilgili derecelendirilmiş alacağa yapılmış bir yatırım değilse, derecelendirilmiş alacağın sahip olduğu yüksek kaliteli kredi derecesi (derecelendirilmemiş bir alacağa uygulanan risk ağırlığından daha düşük bir risk ağırlığına eşlenen bir kredi derecesi), bankanın derecelendirilmemiş olan bu alacağına, ancak bu alacak borçlunun derecelendirilmiş diğer alacağına göre her bakımdan eşit sırada veya daha üstün olduğu takdirde uygulanabilir. Eşit sırada veya daha üstün değilse, ilgili derece kullanılamaz ve bu alacak diğer derecelendirilmemiş alacaklara ilişkin risk ağırlığına tâbi tutulur. b) İhraççıya ait bir derece mevcutsa, bu derece ihraççının ihraç ettiği teminatsız olan tüm birinci sıra ihraçlarına uygulanır. Sonuç olarak, yüksek kaliteli ihraççı derecesinden sadece o ihraççıdan olan birinci sıra ihraçlar itibariyle istifade edilebilir. Yüksek derecelendirme notu bulunan bir ihraççıdan olan diğer derecelendirilmemiş ihraçlar ise derecelendirilmemiş alacak sayılacaklardır. c) İhraççının ve/veya tek bir ihracın düşük kaliteli bir dereceye (derecelendirilmemiş alacaklara uygulanan risk ağırlığına eşit veya daha yüksek bir risk ağırlığına eşlenen kredi dereceleri) tâbi olduğu durumlarda, aynı ihraççıdan olan derecelendirilmemiş bir ihraç, söz konusu düşük kaliteli kredi derecesine uygulanan ile aynı risk ağırlığına tâbi tutulacaktır.

Bu fıkranın (a) bendine ilişkin olarak aşağıdaki örnek verilmiştir. X Bankası Y şirketinin (kurumsal şirket) derecesiz bir tahvilini satın almıştır. Ayrıca Y şirketinin piyasada daha önceden ihraç ettiği başka bir tahvili bulunmakta olup söz konusu tahvilin uluslararası derecelendirme notunun "AA" olduğu ve bu derecelendirme notunun, BDDK tarafından birinci kredi kalitesi kademesine eşleştirildiği kabul edilmiştir. Eğer, söz konusu derecesiz tahvil her bakımdan derecelendirme notuna sahip tahvile eşit veya bu tahvilden daha üstün ise bu derecesiz tahvile SYR Yönetmeliği'nin Ek 1'inin Birinci Bölüm'ünün 38 inci fıkrası uyarınca ikinci kredi kalitesi kademesine tekabül eden %20 risk ağırlığı uygulanması söz konusu 9 uncu fıkra sayesinde mümkündür. Eğer üstün ya da eşit olmayan bir durum var ise, söz konusu derecesiz tahvil kurumsal alacaklar portföyünde yer aldığından SYR Yönetmeliği'nin Ek 1'inin Birinci Bölüm'ünün 39 uncu fıkra kapsamında risk ağırlığı belirlenmelidir. Fıkrada bahsi geçen "her bakımdan eşit sırada veya daha üstün" şeklindeki ifadeyle kastedilen husus, aynı ihraççı tarafından ihraç edilen derecesi bulunmayan tahvil ile derecesi bulunan tahvilin; alacak sırası, teminat yapısı, vadesi vb. açılardan karşılaştırılmasıdır. Sonuçta derecesi bulunmayan tahvil mezkur açıların tamamında derecesi bulunan tahvile eşit ya da daha üstün konumda ise derecesi bulunmayan tahvilin risk ağırlığı belirlenirken, derecesi bulunan tahvile uygulanan risk ağırlığı kullanılacaktır. 9 uncu fıkranın her üç bendine ilişkin olarak

Tablo *142*'de örnek durumlar verilmiştir.

Tablo 142: SYR Yönetmeliği Ek 1 İkinci Bölüm Fıkra 9 Örnek Durumlar Tablosu

Durumlar	İhraççının derecelendirme notuna tekabül eden risk ağırlığı	İhraççının diğer ihracına uygulanan risk ağırlığı		İhraççının derecelendirilmemiş ihracına uygulanacak risk ağırlığı
1. Durum	Derecesiz[95]	Derecesiz	→	Derecesiz kabul edilir.
2. Durum	Derecesiz	%20	→	9(a)'daki şartları sağlıyorsa %20 risk ağırlığı uygulanır, sağlamıyorsa derecesiz kabul edilir.
3. Durum	%50	Derecesiz	→	9(b)'deki şartları sağlıyorsa %50 risk ağırlığı uygulanır, sağlamıyorsa derecesiz kabul edilir.
4. Durum	%150	%20	→	9(c)'deki hüküm gereği %150 risk ağırlığı uygulanır.

[95] İhraççının veya ihracın dahil olduğu risk sınıfındaki derecesiz alacaklara uygulanacak risk ağırlığı kastedilmektedir.

5. Durum	%50	%20	→	Derecesiz ihraca uygulanması öngörülen risk ağırlığından daha düşük risk ağırlıkları uygulandığı için 9(c) uygulanmaz. 9(a) ve 9(b)'deki şartların ikisini de sağlıyorsa en avantajlı (düşük) risk ağırlığı uygulanabilir; sadece 9(a)'daki şartları sağlıyorsa %20 risk ağırlığı uygulanır; sadece 9(b)'deki şartları sağlıyorsa %50 risk ağırlığı uygulanır; ikisini de sağlamıyorsa derecesiz kabul edilir.

Tablo 143: SYR Yönetmeliği Ek 1 İkinci Bölüm Fıkra 10

10. 8 ve 9 uncu fıkra hükümleri, Birinci Bölüm'ün 59 ve 60 ıncı fıkraları hükümlerinin uygulanmasına engel teşkil etmez.

CRD 48'in Ek 6'sının Üçüncü Bölüm'ünün 10 uncu fıkrasındaki orijinal metne bakıldığında bu fıkradan Birinci Bölüm'e yapılan atfın Kurulca Riski Yüksek Olarak Belirlenen Alacaklar risk sınıfına değil, İpotek Teminatlı Menkul Kıymetler (İTMK) risk snıfına yapıldığı görülmektedir. Dolayısıyla SYR Yönetmeliği'nin bu fıkrasında 59 ve 60 ıncı fıkralar değil 61 ve 62 nci fıkraları atıf yapılması gerekmekteydi. Bu fıkra hükmüne göre banka alacağının İTMK niteliğinde olması ve İTMK'nın derecelendirme notu bulunması durumunda; İkinci Bölüm'ün 8 ve 9 uncu fıkralarından öncelikli olarak Birinci Bölüm'ün 61 inci fıkrada yer alan risk ağırlıkları kullanılacaktır.

Tablo 144: SYR Yönetmeliği Ek 1 İkinci Bölüm Fıkra 11

11. Bir şirket için yapılan bağımsız kredi derecelendirmesi, aralarındaki ilişki ne olursa olsun başka bir şirkete uygulanacak risk ağırlığının tespitinde kullanılamaz.

Bu fıkra ile bir şirket için yapılan bağımsız kredi derecelendirmesinin aynı risk grubuna dâhil herhangi bir ihraççının derecesi de olsa başka bir şirkete uygulanacak risk ağırlığının tespitinde kullanılamayacağı hükme bağlanmıştır.

3. Kısa Vadeli Kredi Derecelendirmeleri

Tablo 145: SYR Yönetmeliği Ek 1 İkinci Bölüm Fıkra 12

12. Kısa vadeli alacakların derecelendirmeleri, sadece bankalara ve aracı kurumlara kullandırılan krediler ile kurumsal kredilerden oluşan kısa vadeli varlıklar ve bilânço dışı kalemler için kullanılır.

Kısa vadeli alacaklar için verilmiş olan derecelendirme notları, borçlunun sadece banka veya aracı kurum ya da kurumsal bir şirket olması durumunda sermaye yükümlülüğü kapsamında kullanılmaktadır. Konuya ilişkin detaylı açıklamalara Ek 1'in Birinci Bölüm'ün 64 üncü fıkrasına ilişkin açıklamalarda yer verilmiştir.

Tablo 146: SYR Yönetmeliği Ek 1 İkinci Bölüm Fıkra 13 ve 14

13. Kısa vadeli alacakların derecelendirmesi, sadece ilgili kalem için kullanılır. 14. 13 üncü fıkranın istisnası olarak kısa vadeli derecelendirilmiş alacağa %150 risk ağırlığı uygulandığı takdirde, uzun veya kısa vadeli olup olmadığına bakılmaksızın aynı borçludan kaynaklanan tüm derecelendirilmemiş teminatsız kredi risklerine de %150 risk ağırlığı uygulanır.

Kısa vadeli alacak için verilmiş olan derecelendirme notu, sadece notun verildiği kısa vadeli alacak için kullanılabilmektedir. Ancak söz konusu notun Birinci Bölüm'ün 64 üncü fıkrasına göre yüksek risk ağırlığına (%150) sahip olması durumunda diğer derecelendirilmemiş alacaklara uygulanacak olan risk ağırlıkları da etkilenmektedir. Örnek verilecek olursa, bir kısa vadeli derecelendirme notunun %150 risk ağırlığına sahip olması durumunda (kısa vadeli kredilerin uzun vadeli kredilerden daha az riskli olduğu ve ihtiyatlılık prensibince) 14 üncü fıkra uyarınca diğer bütün derecesiz alacaklara kısa veya uzun vadeli alacak olmasına bakılmaksızın %150 risk ağırlığı uygulanacaktır.

Bankalardan veya Aracı Kurumlardan Alacakların derecesiz olması durumunda Birinci Bölüm'ün 28 ve 30 uncu fıkraları uyarınca vadelerine göre sırasıyla %50 veya %20 risk ağırlığı uygulanabilecekken, bu fıkra uyarınca %150 risk ağırlığı uygulanması gerekebilecektir. Esasında, Birinci Bölüm'ün 34'üncü fıkrası da kısmen aynı sonucu sağlamaktadır. Diğer bir deyişle kısa vadeli alacağın derecelendirme notunun %150 olması durumunda diğer kısa vadeli alacaklara da %150 uygulanmasına yol açmaktadır ancak bu fıkra ile derecelendirilmemiş uzun vadeli alacaklara da %150 risk ağırlığı uygulanması sağlanarak kapsam genişletilmiştir.

Derecelendirme notu bulunmayan Kurumsal Alacaklara bu fıkra gereği hangi risk ağırlığının uygulanacağına ilişkin detaylı bilgiler Ek 1'in Birinci

Bölüm'ünün 38 ve 39 uncu fıkralarına ilişkin yapılan açıklamalarda yer almaktadır.

Tablo 147: SYR Yönetmeliği Ek 1 İkinci Bölüm Fıkra 15

15. 13 üncü fıkranın istisnası olarak kısa vadeli derecelendirilmiş bir alacağa %50 risk ağırlığı uygulandığı takdirde, derecelendirilmemiş kısa vadeli kredi risklerinin hiç birine %100'ün altında bir risk ağırlığı uygulanmaz.

Derecelendirilmemiş Kurumsal Alacaklara kısa veya uzun vadeli olmasına bakılmaksızın %100 risk ağırlığı uygulandığından, bu fıkra sadece Bankalardan veya Aracı Kurumlardan Alacakları etkilemektedir. Kısa vadeli alacağa uygulanacak risk ağırlığının Birinci Bölüm'ün 64 üncü fıkrası uyarınca %50 olması durumunda, derecelendirilmemiş kısa vadeli diğer alacaklara %100'den daha düşük risk ağırlığı uygulanamamaktadır.

4. Ulusal ve Yabancı Para Birimi Cinsinden Kalemler

Tablo 148: SYR Yönetmeliği Ek 1 İkinci Bölüm Fıkra 16

4.Ulusal ve Yabancı Para Birimi Cinsinden Kalemler 16. Borçlunun ulusal para cinsinden bir varlığına ilişkin kredi derecelendirmesi, aynı borçlunun yabancı para cinsinden başka bir varlığının risk ağırlığını belirlemek amacıyla kullanılamaz.

Kredi derecelendirmeleri para birimleri (yerel veya yabancı) bazında ayrı ayrı verilmektedir. Yerel para birimi cinsinden verilen notun, yabancı para cinsinden alacakların risk ağırlıklarının belirlenmesinde kullanılamayacağı bu fıkra ile hüküm altına alınmaktadır.

Kaynakça

- Altıntaş, M.Ayhan, Bankacılıkta Risk Yönetimi ve Sermaye Yeterliliği, Ankara: Turhan Kitabevi, 2006.
- Avrupa Ekonomik Topluluğu Konseyi, Council Directive 85/611/EEC of 20 December 1985 On The Coordination Of Laws, Regulations And Administrative Provisions Relating To Undertakings For Collective İnvestment İn Transferable Securities, http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:1985L0611:20080320:EN:PDF, (10.09.2013).
- Basel Committee on Banking Supervision (BCBS), "Amendment to the Capital Accord to Incorporate Market Risks", Ocak 1996, http://www.bis.org/publ/bcbs24.pdf, (10.09.2013).
- Basel Komitesi, "Amendment to the Capital Accord to Incorporate Market Risks", Ocak 1996, http://www.bis.org/publ/bcbs24.pdf, (10.09.2013).
- Basel Komitesi, "Principles for the Management and Supervision of Interest Rate Risk", Temmuz 2004, http://www.bis.org/publ/bcbs108.pdf, (10.09.2013).
- Basel Komitesi, "Revisions to the Basel II market risk framework", Şubat 2011, http://www.bis.org/publ/bcbs193.pdf, (10.09.2013).
- BCBS, "International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: A Revised Framework", Haziran 2004, http://www.bis.org/publ/bcbs107.pdf (09.09.2013).
- BCBS, "Amendment to The Capital Accord to Incorporate Market Risks", Temmuz 2005, http://www.bis.org/publ/bcbs119.pdf (09.09.2013).
- BCBS, "Frequently Asked Questions On The Comprehensive Quantitative İmpact Study", Bölüm 10.3 (a) Soru 2, 18 May 2010.
- BDDK, Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslar arası Düzeyden Uyumlaştırılması (Gözden Geçirilmiş Kapsamlı Versiyon), Haziran 2004, http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Basel/1249Basel%20II%20Cevirisi-14102005-16_19.pdf, (10.09.2013).
- BDDK, "Risk Bülteni", Sayı: 4, Ekim 2009, http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Raporlar/Risk_Bultenleri/7121RiskBulteni-Ekim09.pdf, (10.09.2013).
- BIS, "The Supervisory Treatment of Market Risks", Nisan 1993, http://www.bis.org/publ/bcbs11a.pdf, (10.09.2013).
- ÇELİK, Mustafa , "Sermaye Yeterliliği Açısından Türkiye ile AB Mevzuatının Karşılaştırılması", Türkiye Bankalar Birliği, Yayın No:293, 2013, İstanbul

- Delikanlı, İhsan Uğur, "Bankacılıkta Kredi Türevlerinin; Hissedar Değerine Katkısı, Etkin Bir Şekilde Kullanımına İmkan Sağlayacak Risk Yönetimi Yapılanması ve Finansal Raporlaması", TBB, 2010, http://www.tbb.org.tr/Dosyalar/Yayinlar/Dokumanlar/kredi_turevleri.pdf, (10.09.2013).
- Doğru, Halil Basel II ve IAS 39 Muhasebe Standardı Çerçevesinde Menkul Kıymetleştirme İşleminin Türkiye'de Banka ve Diğer Kaynak Şirketlerin Bilanço ve Sermaye Yeterliliği Yükümlülüklerine Etkileri, Bankacılar Dergisi, 2007.
- European Banking Authority (önceki adı Committee of European Banking Supervisors), "Exposure Classes Under Standardised Approach" Başlıklı Sorunun Birinci Eki, "Annex 1: Decision Tree On How To Report The Original Exposure Pre Conversion Factors Into The Exposure Classes Of The Standardised Approach" http://www.eba.europa.eu/uploads/Q14%202006%20Annex%201%20(CR%20SA_Allocation%20of%20exposures%20to%20exposure%20classes_V3.0)-1.doc, (12.09.2012).
- European Comission, "ID 816. Exposures Secured by Mortgages on Commercial Real Estate Calculation", 28.07.2008, http://ec.europa.eu/yqol/index.cfm?fuseaction=question.show&questionId=816, (10.09.2013).
- Karakoç, Sıdıka Dizdar, "Basel 2,5: Korelasyon Alım Satımı Portföyleri İçin Getirilen İstisna", Active Bankacılık ve Finans Dergisi, Ekim-Aralık 2011, Sayı:72.
- NASDAQ, http://www.nasdaq.com/investing/glossary/c/contingent-claim, (10.09.2013).
- OECD, "Country Risk Classification" http://www.oecd.org/tad/xcred/crc.htm, (10.09.2013).
- SPK Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklıkları, SPK Yatırımcı Bilgilendirme Kitapçıkları-6, Mart 2010, http://spk.gov.tr/displayfile.aspx?action=displayfile&pageid=71&fn=1pdf, (10.09.2013).
- VOB "Garanti Fonunun Kuruluş ve İşleyiş Esasları Konulu Genelge", 26.01.2005, Sayı: 2005/7.
- YETİM, Sedat "Repo, Ters Repo ve Menkul Kıymet Ödünç İşlemleri", Hazine Dergisi, Nisan 1997, Sayı: 6.

TÜRKİYE BANKALAR BİRLİĞİ

Nispetiye Caddesi
Akmerkez B3 Blok Kat 13
Etiler 34340 İstanbul
Tel: 0212 282 09 73
Faks: 0212 282 09 46
E-posta: tbb@tbb.org.tr
www.tbb.org.tr

ISBN 978-605-5327-36-1 (Basılı)
ISBN 978-605-5327-37-8 (Elektronik)